

รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิทยานิพนธ์

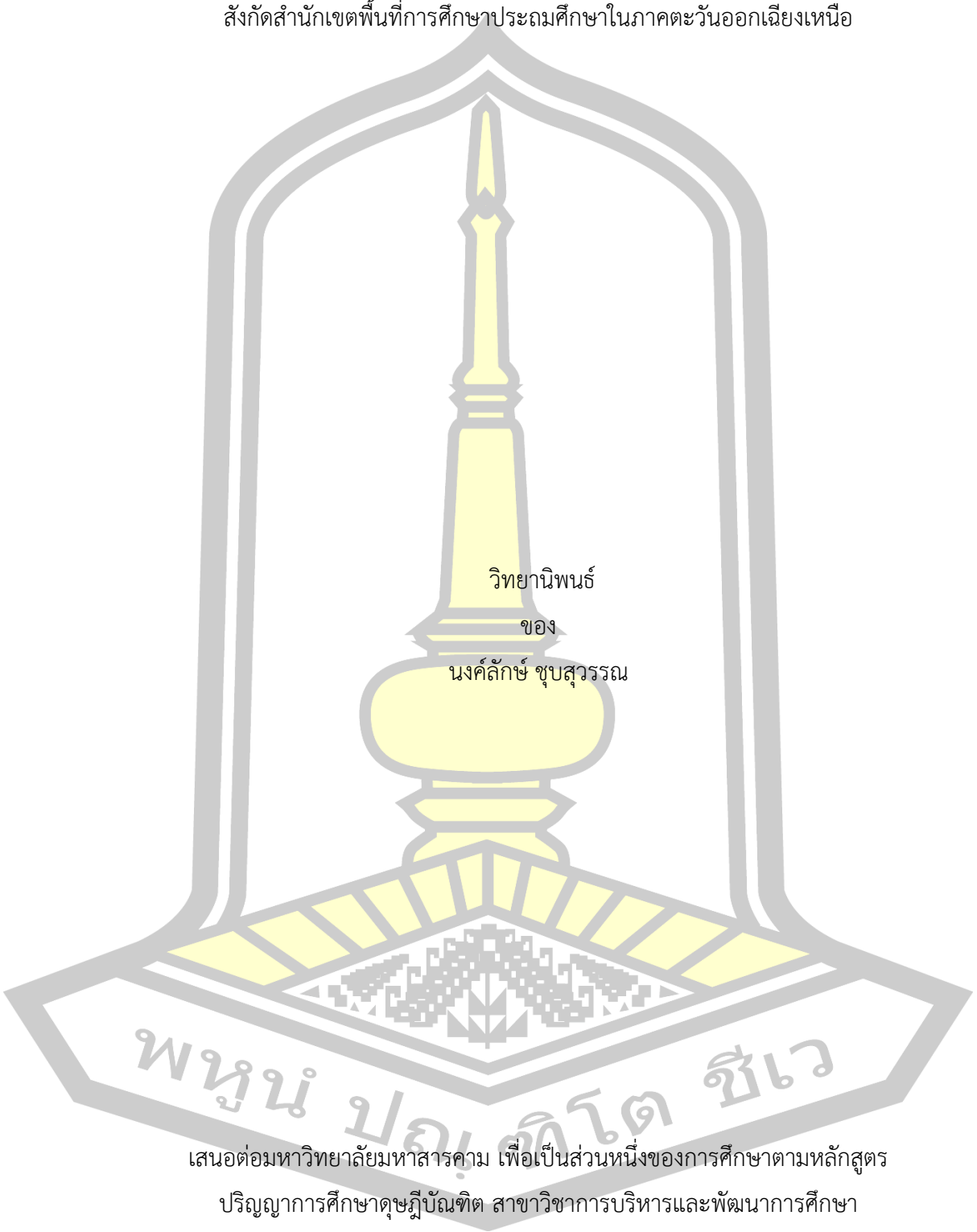
ของ

นงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา
กันยายน 2568

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิทยานิพนธ์

ของ

นงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา

กันยายน 2568

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Model of Participation Management for Safety in Educational Institutions under the Office of Primary Educational Service Area in the Northeastern Region

Nonglagk Choobsuwan

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements

for Doctor of Education (Educational Administration and Development)

September 2025

Copyright of Mahasarakham University

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของนางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ศ. ดร. กนกอร สมปราชญ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รศ. ดร. พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร)

.....กรรมการ
(รศ. ดร. ธรินธร นามวรรณ)

.....กรรมการ
(รศ. ดร. สุวัฒน์ จุลสุวรรณ์)

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(ผศ. ดร. ชยากานต์ เรืองสุวรรณ)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

.....
(รศ. ดร. ชวลิต ชูกำแพง)
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

.....
(ผศ. ดร. พลเดช เชาวรัตน์)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

พหูน ปญฺ ฑิโต ชีเว

ชื่อเรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ผู้วิจัย นงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร
ปริญญา การศึกษาดุษฎีบัณฑิต **สาขาวิชา** การบริหารและพัฒนาการศึกษา
มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม **ปีที่พิมพ์** 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 4) ศึกษาผลการนำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวกับกรอบความคิดองค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา และขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการสนทนากลุ่มย่อย (Focus group discussion) ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน เพื่อตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบ ระยะที่ 2 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ความต้องการจำเป็นของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา/ผู้อำนวยการสถานศึกษา/ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวนทั้งหมด 370 คน ระยะที่ 3 การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสถานศึกษาต้นแบบ (Best Practice) โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารที่มีการบริหารศึกษาสถานศึกษาต้นแบบที่มีผลการประเมินและได้รับรางวัลมาตรฐานด้านความปลอดภัยเป็นสถานศึกษาที่มีการบริหารจัดการที่ดี มีการจัดการด้านความปลอดภัยเป็นเลิศ จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ 1.โรงเรียนอนุบาลสุรินทร์ 2. โรงเรียน

อนุบาลร้อยเอ็ด และ 3.โรงเรียนอนุบาลศรีสะเกษ ขั้นตอนที่ 2 การยกร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา และขั้นตอนที่ 3 การพิจารณาและประเมิน (ร่าง) รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง โดยใช้เทคนิคการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) และระยะที่ 4 การนำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ได้แก่ โรงเรียนบ้านว่าน เพื่อไปใช้ และการประเมินผลของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) แบบบันทึกการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ และแบบประเมินความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) ความสอดคล้อง (Congruity) และความเป็นประโยชน์ (Utility) ขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา และแบบประเมินความพึงพอใจหลังการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา และประเมินรูปแบบหลังการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความสอดคล้อง ค่าอำนาจจำแนก ค่าความเชื่อมั่น และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการศึกษา พบว่า

1. องค์ประกอบตัวบ่งชี้ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 19 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน มีจำนวน 5 ตัวบ่งชี้ 2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีจำนวน 3 ตัวบ่งชี้ 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน หรือปฏิบัติงาน มีจำนวน 4 ตัวบ่งชี้ 4) การมีส่วนร่วมในการนิเทศ มีจำนวน 2 ตัวบ่งชี้ และ 5) การมีส่วนร่วมในการกำกับติดตาม และประเมินผล มีจำนวน 5 ตัวบ่งชี้

2. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สภาพปัจจุบัน ของการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาโดยภาพรวม อยู่ในระดับพอใช้ ด้านสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index: PNI) โดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน พบว่า ความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ

3. การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ผลการประเมินความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) ความสอดคล้อง (Congruity) และความเป็นประโยชน์ (Utility) ขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก เหมาะสมที่จะนำไปเป็นหลักสูตรทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4. ผลการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความสอดคล้องและความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากในทุกด้าน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความเป็นประโยชน์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา ให้เกิดประสิทธิภาพในการสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษาที่ยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ : รูปแบบ, การบริหารแบบมีส่วนร่วม, ความปลอดภัยในสถานศึกษา

พหุน ปณ ฑิโต ชีเว

TITLE Model of Participation Management for Safety in Educational Institutions under the Office of Primary Educational Service Area in the Northeastern Region

AUTHOR Nonglagk Choobsuwan

ADVISORS Associate Professor Pacharawit Chansirisira , Ed.D.

DEGREE Doctor of Education **MAJOR** Educational Administration and Development

UNIVERSITY Mahasarakham University **YEAR** 2025

ABSTRACT

This research aims to 1) study the components and indicators of a participatory management model for school safety in primary educational service area offices in the Northeastern region of Thailand 2) study the current conditions, desired conditions, and needs related to participatory school safety management in the same context 3) develop a participatory management model for enhancing safety in schools under primary educational service area offices in the Northeastern region, and 4) evaluate the implementation results of the developed participatory management model in these schools. The study emphasizes collaborative approaches involving school administrators, teachers, students, parents, and community members to foster a safe, proactive, and sustainable educational environment. This research is divided into 4 phases: Phase 1: study the components and indicators, current conditions, desired conditions, and needs of participatory management model for school safety in primary educational to develop the quality of primary educational, divided into 2 steps: Step 1 involved the synthesis of theoretical concepts and related research to construct a conceptual framework of the components of participatory school safety management. Step 2 involved a focus group discussion with 9 experts to review, verify, and confirm the proposed components of the model. Phase 2: study the current conditions, desired conditions, and needs of participatory management model for

school safety in primary educational, and the sample group includes administrators from Primary Educational Service Area Offices, school principals, teachers, and educational personnel. Phase 3: Development of a participatory management model for safety in educational institutions under the Office of the Primary Education Area in the Northeast region consists of 3 steps: Step 1: study the guidelines for participatory school safety management. By interviewing administrators who have managed model educational institutions that have been evaluated and received safety standard awards as educational institutions with good management and excellent safety management in 3 places: 1. Surin Kindergarten School 2. Roi Et Kindergarten School and 3. Sisaket Kindergarten School. Step 2: Drafting a participatory management model for safety in educational institutions and Step 3: Consideration and evaluation (draft) of a participatory management model for safety in educational institutions by 9 qualified persons, selected purposively, using the connoisseurship seminar technique. Phase 3: The implementation of the participatory management model for safety in educational institutions, namely Ban Wan School, for use and evaluation of the developed model. The research instruments included the component and indicator assessment form, the current and desired conditions questionnaire, The research instruments used were: structured interview form, expert seminar recording form, propriety, feasibility, congruence, and utility of components and indicators of participatory management model for school safety in primary educational, and satisfaction assessment form after using the participatory management model for school safety in primary educational, and evaluation of the model after using the participatory management model for school safety in primary educational. The statistics used in the research included percentage, mean, standard deviation, congruence index, discrimination index, reliability index, and need index.

The research results found that:

1. Components of indicators of participatory management model for school safety in primary educational consist of 5 components and 19 indicators as follows: 1) Participation in planning, with 5 indicators; 2) Participation in decision-

making, with 3 indicators; 3) Participation in operations or performance, with 4 indicators; 4) Participation in supervision, with 2 indicators; and 5) Participation in supervision and evaluation, with 5 indicators.

2. The current conditions of safety operations in educational institutions as a whole is at a fair level. The desired state of safety operations in primary educational institutions as a whole is at a high level. When considering the Priority Needs Index (PNI) for the overall picture of all 5 areas, it was found that the highest need is prevention and resolution of accidents related to natural disasters.

3. The development of a participatory management model for safety in educational institutions found that the results of the evaluation of the Propriety, feasibility, congruity and utility of the components and indicators of participatory management for safety in educational institutions were evaluated at a high level. It is appropriate to be used as a participatory management curriculum for safety in educational institutions in the Northeastern region.

4. The results of using the participatory management model for safety in educational institutions under the Office of the Primary Education Area found that overall, there was a high level of satisfaction in all aspects. When considering each aspect, it was found that the goals were clear at the highest level. Therefore, school administrators should define participatory management to create safety in schools by using the PDCA quality cycle process, which is a quality management cycle that can be used to continuously improve safety systems. Work safety management is the key to reducing accidents and preventing potential dangers in schools, leading to sustainable efficiency in creating safety in schools.

Keyword : Model, Participatory Management, Participatory School Safety Management

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ศาสตราจารย์ ดร.กนกอร สมปราชญ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ธรินธร นามวรรณ กรรมการสอบ รองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ จุลสุวรรณ์ กรรมการสอบ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชยากานต์ เรืองสุวรรณ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ในการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำ ตลอดจนตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องทุกขั้นตอนระหว่างดำเนินการวิจัย ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณไว้เป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่ได้กรุณาตรวจสอบให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ อีกทั้งขอขอบคุณ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ ท่านคณาจารย์ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ต่าง ๆ แก่ผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณ คุณพ่อสำเร็จ สกุลนามรัตน์ คุณแม่โสะ สกุลนามรัตน์ คุณครูประณต ชุบสุวรรณ และครอบครัว ญาติพี่น้องและเพื่อนนิสิตทุกคน ที่คอยให้กำลังใจ ดูแลช่วยเหลือ และสนับสนุนผู้วิจัยจนประสบผลสำเร็จและคุณค่าของงานวิจัยครั้งนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาเพื่อน้อมรำลึกถึงคุณบิดา มารดา ครูอาจารย์ ที่อยู่เบื้องหลังในการวางรากฐานการศึกษาให้กับผู้วิจัยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

นงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ

พหูน ปณฺฑิโต ชีเว

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย ..... ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ..... ช
กิตติกรรมประกาศ ..... ญ
สารบัญ ..... ฎ
สารบัญตาราง ..... ฑ
สารบัญภาพประกอบ ..... ต
บทที่ 1 บทนำ 1
ภูมิหลัง 1
คำถามการวิจัย 5
ความมุ่งหมายของการวิจัย 5
ความสำคัญของการวิจัย 6
ขอบเขตการวิจัย 6
กรอบแนวคิดการวิจัย 9
นิยามศัพท์เฉพาะ 10
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 16
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา 17
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม 71
รูปแบบและการพัฒนารูปแบบ 158
การสนทนากลุ่ม (Focus Group) 172
การประเมินความต้องการจำเป็น 174
การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) 177

บริบทโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 180
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 190
งานวิจัยในประเทศ 190
งานวิจัยต่างประเทศ 195
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย 200
ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 202
ระยะที่ 2 การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 210
ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 213
ระยะที่ 4 ประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 217
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 220
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล 220
ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล 220
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 221
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 293
ความมุ่งหมายของการวิจัย 293
สรุปผลการวิจัย 293
อภิปรายผล 295
ข้อเสนอแนะ 298
บรรณานุกรม 300

ภาคผนวก 324
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ 325
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการการวิจัย 360
ภาคผนวก ค คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 391
ภาคผนวก ง ตัวอย่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 397
ประวัติผู้เขียน 430

พหูน ปณ ฑิโต ชีเว

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 แสดงข้อมูลการวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา 39

ตาราง 2 ตารางแสดงข้อมูลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้องค์ประกอบที่ 1 ด้านความปลอดภัยนักเรียน 46

ตาราง 3 แสดงข้อมูลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 2 ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา 51

ตาราง 4 แสดงข้อมูลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 3 ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ 55

ตาราง 5 แสดงข้อมูลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 4 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม 63

ตาราง 6 แสดงข้อมูลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้องค์ประกอบที่ 5 ด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขอนามัยของนักเรียน 67

ตาราง 7 แสดงข้อมูลการวิเคราะห์องค์ประกอบการมีส่วนร่วมจากผลงานวิจัยของนักวิชาการ 95

ตาราง 8 แสดงข้อมูลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 1 ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ 107

ตาราง 9 แสดงข้อมูลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 2 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 118

ตาราง 10 แสดงข้อมูลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 3 ด้าน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ 127

ตาราง 11 แสดงข้อมูลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 4 ด้านการมีส่วนร่วมในการนิเทศ. 139

ตาราง 12 แสดงข้อมูลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 5 ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตาม ... 153

ตาราง 13 การสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบ 166

ตาราง 14 การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง 204

ตาราง 15 การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามประเภทของกลุ่มตัวอย่าง 204

ตาราง 16 สรุปองค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา..... 222

ตาราง 17 สรุปองค์ประกอบด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ด้านความปลอดภัยนักเรียน..... 223
ตาราง 18 สรุปองค์ประกอบด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา..... 225
ตาราง 19 สรุปองค์ประกอบด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ..... 226
ตาราง 20 สรุปองค์ประกอบด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม..... 227
ตาราง 21 สรุปองค์ประกอบด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขอนามัยของนักเรียน..... 228
ตาราง 22 สรุปองค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา..... 230
ตาราง 23 สรุปองค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมในการวางแผน..... 232
ตาราง 24 สรุปองค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ..... 234
ตาราง 25 สรุปองค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน หรือปฏิบัติงาน..... 236
ตาราง 26 สรุปองค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมในการนิเทศ..... 237
ตาราง 27 สรุปองค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมในการประเมินผล..... 238
ตาราง 28 การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา..... 240
ตาราง 29 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม..... 241
ตาราง 30 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวม..... 242
ตาราง 31 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านความปลอดภัยนักเรียน..... 243

ตาราง 32 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา 244

ตาราง 33 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ 249

ตาราง 34 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม 252

ตาราง 35 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขภาพอนามัยของนักเรียน 254

ตาราง 36 สรุปแนวทางทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา 264

ตาราง 37 การวิเคราะห์ผลจากการสัมภาษณ์แนวทางทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา 265

ตาราง 38 แสดงผลการตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ด้านความปลอดภัย ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้วยการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) 269

ตาราง 39 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) ความสอดคล้อง (Congruity) ความเป็นประโยชน์ (Utility) ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวม (N = 9) 274

ตาราง 40 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 286

ตาราง 41 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) ความสอดคล้อง (Congruity) ความเป็นประโยชน์ (Utility) ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวม 289

ตาราง 42 แสดงค่า IOC ของผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ..... 392

ตาราง 43 แสดงค่า Cronbach's Alpha ในการตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา.. 396

พหูน ปณฺฑิโต ชีเว

สารบัญภาพประกอบ

หน้า

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย 10
ภาพประกอบ 2 ลำดับการเกิดอุบัติเหตุตามทฤษฎีโดมิโน 22
ภาพประกอบ 3 แสดงสรุปรูปแบบองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 41
ภาพประกอบ 4 แสดงตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 1 ด้านความปลอดภัยนักเรียน 47
ภาพประกอบ 5 แสดงตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 2 ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา 52
ภาพประกอบ 6 แสดงตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 3 ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ 56
ภาพประกอบ 7 แสดงตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 4 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม 64
ภาพประกอบ 8 แสดงตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 5 ด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขอนามัยของนักเรียน 67
ภาพประกอบ 9 แสดงรูปแบบองค์ประกอบการมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา 96
ภาพประกอบ 10 ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 1 ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ 108
ภาพประกอบ 11 ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 2 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 119
ภาพประกอบ 12 ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 3 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน 127
ภาพประกอบ 13 ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 4 ด้านการมีส่วนร่วมในการนิเทศ 140
ภาพประกอบ 14 ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 5 ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตาม 153
ภาพประกอบ 15 แสดงองค์ประกอบของรูปแบบ 167
ภาพประกอบ 16 ขั้นตอนกระบวนการวิจัยโดยมีรายละเอียดการวิจัยแต่ละระยะ 201
ภาพประกอบ 17 องค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา 229

ภาพประกอบ 18 รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 268

ภาพประกอบ 19 แสดงรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 273

ภาพประกอบ 20 ขั้นตอนการอบรมเชิงปฏิบัติการ 276

ภาพประกอบ 21 โมเดลการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาไปใช้กับสถานศึกษา 291

ภาพประกอบ 22 โมเดลการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาไปใช้กับสถานศึกษา 295

พหูน ปณฺฑิโต ชีเว

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561 – 2580) ด้านที่ 1 มีวัตถุประสงค์หลักในการเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตของคนทุกช่วงวัยจากภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ ได้แก่ อาชญากรรมและความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ ยาเสพติด ภัยพิบัติจากธรรมชาติ ภัยจากโรคอุบัติใหม่และภัยไซเบอร์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2579) ได้ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่เกิดจากความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีของโลกยุคศตวรรษที่ 21 เป็นพลวัตที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลก อันเนื่องจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) ทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรมและพฤติกรรมของประชากรที่ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ เป็นผลให้เกิดการเร่งแก้ไขปัญหา ทั้งยังเกิดภัยคุกคามต่อความมั่นคงรูปแบบใหม่ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนและประเทศชาติมีความซับซ้อนและรุนแรงมากขึ้น ซึ่งภัยในแต่ละด้านล้วนมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศกอปรกับนโยบาย Quick Win 7 วาระเร่งด่วน ข้อที่ 1 ความปลอดภัยของผู้เรียน กระทรวงศึกษาธิการมองเห็นภัยที่เกิดกับนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อสภาพร่างกายและจิตใจในหลายปีที่ผ่านมา เช่น ภัยจากการคุกคามทางเพศ ภัยจากการกลั่นแกล้งรังแก (Bully) รวมถึงภัยที่เกิดจากโรคอุบัติใหม่ ได้แก่ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ส่งผลให้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้และสวัสดิภาพชีวิตของนักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564)

นโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ด้านความปลอดภัย ดังนี้ 1) พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นพื้นที่ปลอดภัยของผู้เรียนทุกคน พร้อมเสริมสร้างระบบและกลไกในการดูแลความปลอดภัยอย่างเข้มข้นให้กับผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาจากโรคภัยต่าง ๆ ภัยพิบัติและภัยคุกคามทุกรูปแบบ 2) ส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะที่ดีและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 3) สร้างภูมิคุ้มกันการรู้เท่าทันสื่อและเทคโนโลยีในการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ new normal และชีวิตวิถีปกติต่อไป next normal ความปลอดภัยในโรงเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพผู้เรียน การพัฒนาผลสัมฤทธิ์จะประสบความสำเร็จเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับการเรียนรู้อย่างมีความสุขและได้รับการปกป้องคุ้มครองให้มีความปลอดภัย

กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่ส่งเสริมการศึกษาให้ประชาชนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม สร้างความเสมอภาคและโอกาสทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญต่อความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยมีการประกาศนโยบายและจุดเน้นในเรื่องการจัดการศึกษาเพื่อความปลอดภัย ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน เพื่อประโยชน์ต่อผู้เรียนและประชาชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566)

โรงเรียนเป็นสถานที่ที่นักเรียนใช้เวลาส่วนใหญ่และเป็นเหมือนบ้านหลังที่สองสำหรับพวกเขา หากสภาพแวดล้อมในโรงเรียนไม่ปลอดภัยอาจเพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุได้ เพื่อป้องกันอุบัติเหตุ สิ่งที่สำคัญ คือ ทุกคนที่เกี่ยวข้องในโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหาร ครูและเจ้าหน้าที่หมั่นตรวจสอบจุดเสี่ยงและจุดอันตรายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ และตรวจสอบให้แน่ใจว่าวัสดุและอุปกรณ์ทั้งหมดอยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ดี นักเรียนยังต้องรู้วิธีการอยู่อย่างปลอดภัยจากอันตรายต่าง ๆ ในโรงเรียน เราสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและน่าอยู่สำหรับทุกคนในโรงเรียนด้วยการทำงานร่วมกัน (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2562) อย่างไรก็ตามอุบัติเหตุที่ไม่คาดคิดก็ยังเกิดขึ้นกับนักเรียนดังที่ปรากฏตามข้อเท็จจริงในสื่อออนไลน์ว่า ในพื้นที่ตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้มีนักเรียนผู้หญิงอายุ 10 ปี ออกไปเล่นน้ำกับเพื่อน ๆ เพื่อดับร้อน แต่พลาดท่าเล่นน้ำกับเพื่อนถูกผลักตกลงไปในคลองจมน้ำเสียชีวิต (ผู้จัดการออนไลน์, 26 กุมภาพันธ์ 2564) ยิ่งเป็นสิ่งตอกย้ำถึงความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุที่ไม่คาดคิด การป้องกันความปลอดภัยในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะกรณีนักเรียนถูกไฟดูดที่เสาไฟส่องสว่างประตูด้านหลังโรงเรียน ขณะเดินไปขึ้นรถที่แม่มาจอดรับ (ไทยรัฐออนไลน์, 20 กันยายน 2565) จากข้อเท็จจริงดังกล่าวย่อมสะท้อนให้เห็นว่า อุบัติเหตุความไม่ปลอดภัยเกิดขึ้นได้แทบทุกที่ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา อันเป็นเหตุให้เกิดความเศร้าสลด จึงต้องมีการบริหารด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา เพื่อให้ความรู้และแนวทางปฏิบัติที่ดีแก่นักเรียน ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากทุกภาคส่วน

โรงเรียนที่ปลอดภัย คือ โรงเรียนที่รับรองสุขภาพ ความปลอดภัย และความมั่นคงของผู้เรียนในช่วงเวลาที่เปิดทำการตามปกติ รวมถึงในช่วงที่มีเหตุฉุกเฉิน โรงเรียนดังกล่าวจะต้องมีโครงสร้างที่แข็งแรงและสามารถต้านทานอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้ โรงเรียนที่ปลอดภัยคือโรงเรียนที่รายล้อมไปด้วยชุมชนที่มุ่งมั่นในด้านความปลอดภัย โรงเรียนประเภทนี้จะได้รับผลกระทบน้อยที่สุดในช่วงที่มีเหตุฉุกเฉิน (UNISDR, 2010) สภาพแวดล้อมดังกล่าวประกอบด้วยองค์ประกอบของบรรยากาศและลักษณะของโรงเรียนที่ปลอดภัย แม้ว่าองค์ประกอบด้านความปลอดภัยบางส่วนที่อยู่ในหน่วยนี้อาจอยู่นอกเหนือการควบคุมของคุณ แต่สิ่งสำคัญคือในฐานะครูจะต้องตระหนักถึงองค์ประกอบเหล่านี้ เพื่อที่จะได้สนับสนุนสิทธิในการมีความปลอดภัยของนักเรียน เพื่อนร่วมชั้น และบุคลากรในสถานศึกษา ในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยในโรงเรียน การวางแผนถือเป็นปัจจัยที่

สำคัญที่สุดประการหนึ่ง หากขาดการวางแผนที่เหมาะสม สถานการณ์ฉุกเฉินที่สำคัญและเล็กน้อยอาจนำไปสู่การบาดเจ็บ หรืออาจถึงขั้นเป็นอันตรายถึงชีวิตได้อย่างรวดเร็ว แผนความปลอดภัยควรได้รับการวางแผน หารือ ตกลงกัน และนำไปปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ กิจกรรมเช่นนี้จะช่วยให้เจ้าหน้าที่ครู และนักเรียนมีความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในบริบทต่าง ๆ แผนโรงเรียนที่เหมาะสมต้องปฏิบัติตามกลยุทธ์และคำสั่งที่วางไว้ในระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และประเทศ โดยคำนึงถึงประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่ และมีการเสริมสร้างศักยภาพและการฝึกอบรมตามความจำเป็นในระดับโรงเรียน (Nicolai, 2003)

การศึกษาเพื่อสร้างคนต้องอาศัยพลังเครือข่ายการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนของสังคม ทุกฝ่ายต้องหันมาให้ความสนใจกับการพัฒนาการศึกษาของเด็กและเยาวชน เพราะคืออนาคตของชาติ แต่ปัจจุบันการส่งเสริมให้ภาคส่วนของสังคมเกิดการรวมตัวเป็นเครือข่ายและมีส่วนรับผิดชอบด้านการศึกษายังมีอยู่น้อยมาก ต้องหายุทธศาสตร์ในการส่งเสริม สนับสนุน และร่วมมือกันสร้างพลังเครือข่ายทางสังคมเพื่อดำเนินการพัฒนาการศึกษาอย่างจริงจัง โดยความร่วมมืออย่างกลมกลืนกัน 4 ฝ่าย คือ สถานศึกษา ชุมชน สื่อมวลชน และผู้ใหญ่ใจดีที่มีวิสัยทัศน์ เพื่อส่งเสริมศักยภาพและปลูกฝังจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคม ร่วมพัฒนายกระดับคุณภาพชีวิตและมาตรฐานการครองชีพของชุมชนและผู้ด้อยโอกาสให้ดีขึ้นอย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553)

สภาพแวดล้อมดังกล่าวประกอบด้วยองค์ประกอบของบรรยากาศและลักษณะของโรงเรียนที่ปลอดภัย แม้ว่าองค์ประกอบด้านความปลอดภัยบางส่วนที่อยู่ในหน่วยนี้อาจอยู่นอกเหนือการควบคุมของคุณ แต่สิ่งสำคัญคือในฐานะครูจะต้องตระหนักถึงองค์ประกอบเหล่านี้ เพื่อที่จะได้สนับสนุนสิทธิในการมีความปลอดภัยของนักเรียน เพื่อนร่วมชั้น และบุคลากรในสถานศึกษา ในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยในโรงเรียน การวางแผนถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดประการหนึ่ง หากขาดการวางแผนที่เหมาะสม สถานการณ์ฉุกเฉินที่สำคัญและเล็กน้อยอาจนำไปสู่การบาดเจ็บหรืออาจถึงขั้นเป็นอันตรายถึงชีวิตได้อย่างรวดเร็ว แผนความปลอดภัยควรได้รับการวางแผน หารือ ตกลงกัน และนำไปปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ กิจกรรมเช่นนี้จะช่วยให้เจ้าหน้าที่ ครู และนักเรียนมีความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในบริบทต่าง ๆ แผนโรงเรียนที่เหมาะสมต้องปฏิบัติตามกลยุทธ์และคำสั่งที่วางไว้ในระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และประเทศ โดยคำนึงถึงประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่ และมีการเสริมสร้างศักยภาพและการฝึกอบรมตามความจำเป็นในระดับโรงเรียน (Nicolai, 2003)

การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นวิธีที่ทำให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องในองค์กร ได้แสดงความคิดเห็นว่าดำเนินการอย่างไร ซึ่งรวมถึงสิ่งต่าง ๆ เช่น การตัดสินใจและการแก้ปัญหา เป็นสิ่งสำคัญเพราะช่วยสร้างความเข้าใจร่วมกันในสิ่งที่คาดหวังและช่วยลดความขัดแย้งได้ (นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ

และอินถา ศิริวรรณ, 2560) การเสริมสร้างความปลอดภัยโดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นนั้น ต้องอาศัยการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ซึ่งหากวิเคราะห์ระบบการทำงานในสถานศึกษา จะพบว่าภายใต้ระบบสถานศึกษาซึ่งเป็นระบบหลักใหญ่จะมีระบบอื่น ๆ ที่เป็นระบบสนับสนุนซ่อนอยู่ที่มีความสัมพันธ์กัน เพื่อให้สถานศึกษาสามารถขับเคลื่อนไปตามบทบาทภารกิจและระบบการบริหารในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความปลอดภัยในสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง สถานศึกษาจำเป็นต้องมีระบบการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา เพื่อให้นักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการปกป้อง คุ้มครอง ดูแล ช่วยเหลือ เยียวยา มีความมั่นคงและปลอดภัย แต่ในปัจจุบันยังพบปัญหาในการดำเนินงานอยู่หลายประการ ซึ่งจากการวิเคราะห์การดำเนินงานของระบบการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ระบบการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่สามารถดำเนินการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงให้มีประสิทธิภาพได้ จากประเด็นปัญหาเรื่องความปลอดภัยในสถานศึกษา ซึ่งมีผู้วิจัยและนักวิชาการได้นำกระบวนการมาแก้ไขปัญหา ได้แก่ มาตรการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษา นโยบายและการวางแผนการรักษาความปลอดภัยของโรงเรียน อีกทั้งมีแนวทางปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การป้องกัน แต่ในบางพื้นที่ไม่สามารถนำมาตรการหรือแนวทางมาใช้ในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่จะนำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งนำไปสู่การปฏิบัติงานของสถานศึกษากับชุมชน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในเรื่องการนำรูปแบบมาแก้ไขปัญหาความปลอดภัยให้มีประสิทธิภาพ การสะท้อนให้เห็นว่าสภาพปัญหาและสถานการณ์ปัจจุบันของภัยที่เกิดขึ้นจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมส่งผลต่อการดำเนินการด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบด้านความปลอดภัยแก่ ผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถดำรงตนในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยได้รับความรู้และมีศักยภาพพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ได้รับความปลอดภัยในสถานศึกษานั้นเป็นสิ่งที่สำคัญ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การเรียนรู้อย่างมีความสุขและการได้รับการปกป้องคุ้มครองให้เกิดความปลอดภัย เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้ปกครองมีความเชื่อมั่นว่า ผู้เรียนจะได้รับความรู้ทางสติปัญญาและสถานศึกษายังต้องเสริมสร้างพฤติกรรมด้านความปลอดภัยที่ดี การสร้างจิตสำนึกด้านความปลอดภัยให้แก่ผู้เรียน ครูและบุคลากรเพื่อพัฒนาความปลอดภัยในสถานศึกษาอันจะส่งผลให้มีความรู้ทักษะและมีวิสัยทัศน์ในการประยุกต์ใช้รูปแบบ

การบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อยกระดับด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา และเพิ่มประสิทธิภาพให้สามารถขับเคลื่อนตามนโยบายสอดคล้องกับสภาพปัญหา ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้และการมีทักษะชีวิตที่ดีของนักเรียนต่อไป

คำถามการวิจัย

1. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประกอบด้วยอะไรบ้าง

2. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ในระดับใด

3. รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือควรเป็นอย่างไร

4. ผลการนำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไปใช้เป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4. เพื่อประเมินผลการนำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา จะเกิดประโยชน์ต่อการที่ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา อย่างเป็นระบบ และนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนเพื่อกำหนดนโยบายด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

2. ได้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา จะเกิดประโยชน์ต่อครูและบุคลากรทางการศึกษา สามารถนำรูปแบบไปดำเนินการจัดการเรียนการสอนมีระบบหรือแนวทางชัดเจนในการดูแลความปลอดภัย เพื่อลดความเสี่ยงจากอุบัติเหตุหรือเหตุไม่คาดฝันและสร้างความมั่นใจในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเรียนการสอนในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย และหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการศึกษา สามารถนำไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมการจัดการศึกษาของโรงเรียนทั่วประเทศ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อไป

3. ได้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้ปกครองและชุมชนมีบทบาทในการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบในการดูแลความปลอดภัยของนักเรียน ทั้งยังส่งผลให้เกิดความตระหนักรู้ของนักเรียนในการป้องกันตนเองและผู้อื่นอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ส่งผลดีต่อพัฒนาการและคุณภาพชีวิต พร้อมทั้งเป็นต้นแบบในการกำหนดมาตรฐานที่ชัดเจนสำหรับการบริหารความปลอดภัยในโรงเรียนอื่น ๆ นำไปประยุกต์ใช้และพัฒนาได้อย่างเป็นระบบ

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา รูปแบบและการพัฒนารูปแบบ การสนทนากลุ่ม การประเมินความต้องการจำเป็น การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ และสภาพบริบทของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาดังนี้

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับความปลอดภัยในสถานศึกษา จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในสถานศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 6 ด้าน และของผู้วิจัยคนอื่น ๆ ได้แก่ ชัยวัฒน์ อุทัยแสน (2555), คีล เอ็ม และคณะ (Keels and others, 2021), ซาราห์ เอ็ม. สติลเวลล์ และคณะ (Stilwell and others, 2024), Kitamura Yuto (2014), กระทรวงศึกษาธิการ (2564) และสำนักการศึกษา (สนศ.) กรุงเทพมหานคร (2566) ได้องค์ประกอบด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา จำนวน 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1.1.1 ด้านความปลอดภัยนักเรียน

1.1.2 ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา

1.1.3 ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ

1.1.4 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม

1.1.5 ด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขอนามัยของนักเรียน

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์หลักการแนวคิดและทฤษฎีของนักวิชาการ ปิยนันท์ พูลโสภา (2568), จุฑารัตน์ ชมพันธ์ (2555), เพ็ญผกา กาญจโนภาส (2560), ฉลาด จันทรสมบัติ (2564), Erwin (1976), United Nation (1978), Yadav (1979), Cohen และ Uphoff (1980), White (1982), Oakley and Marden (1984), Sanoff (1999), และ Rifkin (2001) ได้องค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วม จำนวน 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1.2.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนเชิงกลยุทธ์

1.2.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

1.2.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

1.2.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการนิเทศ

1.2.5 ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตาม

2. ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/กลุ่มผู้ให้ข้อมูล/กลุ่มเป้าหมาย

เพื่อให้สอดคล้องกับคำถามการวิจัยและความมุ่งหมายของการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/กลุ่มผู้ให้ข้อมูล/กลุ่มเป้าหมาย ออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

2.1 ระยะที่ 1 สังเคราะห์องค์ประกอบของความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้ทรงคุณวุฒิด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา จำนวน 9 คน

2.2 ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยความปลอดภัยในสถานศึกษา จำนวน 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1) ด้านความปลอดภัยนักเรียน 2) ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา 3) ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม 5) ด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขอนามัยของนักเรียน และการบริหารแบบมีส่วนร่วม จำนวน 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ 2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ 4) การมีส่วนร่วมในการนิเทศ 5) การมีส่วนร่วมในการติดตาม

2.2.1 ประชากรในการศึกษา คือ ผู้บริหารการศึกษาหรือผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวนทั้งหมด 3,851 โรงเรียน โดยมีบุคลากรที่เป็นผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา/ผู้บริหารสถานศึกษา/ครูและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 11,553 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565)

2.2.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารการศึกษาหรือผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 370 คน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างอิงมาจากธีรวุฒิ เอกะกุล, 2543) ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยจัดแบ่งตามจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 20 จังหวัด แบ่งออกเป็น 2 ภูมิภาค คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ภูมิภาคละ 5 จังหวัด รวม 10 จังหวัด และจัดแบ่งจังหวัดละ 2 อำเภอ รวม 20 อำเภอ เก็บแบบสอบถามอำเภอละ 18-19 คน โดยตามสัดส่วนที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ จนครบทั้งหมด 370 คน

2.3 ระยะที่ 3 พัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.3.1 ศึกษาสถานศึกษาต้นแบบ (Best Practice)

1) ขอบเขตเนื้อหา ศึกษาสถานศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยต้นแบบที่มีผลการประเมินและได้รับรางวัลมาตรฐานสถานศึกษาปลอดภัย เป็นโรงเรียนที่มีการบริหารจัดการที่ดีด้านความปลอดภัย จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ 1. โรงเรียนอนุบาลสุรินทร์ 2. โรงเรียนอนุบาลศรีสะเกษ และ 3. โรงเรียนอนุบาลร้อยเอ็ด

2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน ประกอบด้วย

2.1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน

2.2) ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน

2.3) ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 1 คน

2.4) ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 1 คน

2.5) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1 คน

2.3.2 ยกร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.3.3 การพิจารณาและประเมิน (ร่าง) รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน โดยการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ทำหน้าที่พิจารณาและประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.4 ระยะที่ 4 การนำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไปใช้ และการประเมินผลรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

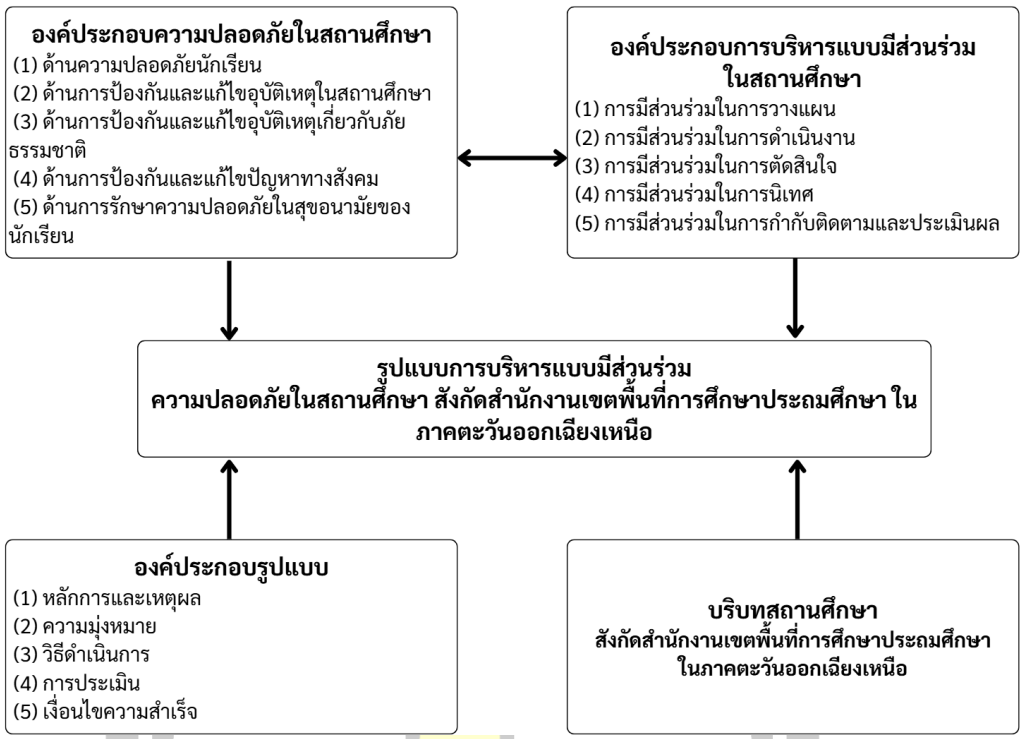
2.4.1 การนำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ไปใช้กับ 2 โรงเรียน

2.4.2 การประเมินการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

2.4.3 ปรับปรุงรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา เพื่อให้ได้หลักสูตรที่สมบูรณ์

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดที่ได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับความปลอดภัยในสถานศึกษา จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามแนวคิดของนักวิชาการ ประกอบด้วย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556), ชัยวัฒน์ อุทัยแสน (2555), คีล เอ็ม และคณะ (Keels and others, 2021), ซาราห์ เอ็ม. สติลเวลล์ และคณะ (Stilwell and others, 2024), Kitamura Yuto (2014) กระทรวงศึกษาธิการ (2564) และสำนักการศึกษา (สนศ.) กรุงเทพมหานคร (2566) และแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์หลักการแนวคิดและทฤษฎีของนักวิชาการ ปิยนันท์ พูลโสภา (2568), จุฑารัตน์ ชมพันธ์ (2555), เพ็ญผกา กาญจโนภาส (2560), ฉลาด จันทรสมบัติ (2564), Erwin (1976), United Nation (1978), Yadav (1979), Cohen และ Uphoff (1981), Oakley and Marden (1984), Sanoff (1999) และ Rifkin (2001) โดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความปลอดภัยในสถานศึกษา หมายถึง การที่สถานศึกษาดำเนินการเพื่อป้องกันและลดความเสี่ยงจากภัยคุกคามต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับนักเรียน ครู บุคลากรในสถานศึกษา รวมถึงทรัพย์สินของสถานศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ทุกคนในสถานศึกษาสามารถใช้ชีวิตและเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข ปลอดภัย และมีคุณภาพชีวิตที่ดี ความปลอดภัยในสถานศึกษา ประกอบด้วยความปลอดภัย 5 ด้าน ได้แก่

1.1 ด้านความปลอดภัยนักเรียน หมายถึง การดำเนินการเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนภายในสถานศึกษา เป็นกระบวนการหนึ่งในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่จะดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอน วิธีการ และเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน มีครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานดังกล่าว โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา การดำเนินงานในด้านการดูแลความปลอดภัยการช่วยเหลือนักเรียนจึงมีคุณค่าและความจำเป็นที่สถานศึกษาจะต้องนำไปปฏิบัติให้เกิดผลกับนักเรียนอย่างเป็นระบบอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ด้านความปลอดภัยนักเรียน มีองค์ประกอบของงานด้านความปลอดภัยนักเรียน ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่

1.1.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีข้อมูลรายบุคคลของนักเรียนด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต สภาพแวดล้อมรายบุคคล ชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนที่มีความเสี่ยงเพื่อการช่วยเหลือ ด้านความปลอดภัย

1.1.2 การคัดกรองนักเรียน เพื่อค้นหาข้อมูลการจำแนกกลุ่มของนักเรียนกลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา เพื่อการช่วยเหลือนักเรียนได้ทันท่วงทีและตรงกับปัญหาของนักเรียนด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

1.1.3 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน เป็นการการส่งเสริมนักเรียนให้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมในด้านต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ไม่ไปทำพฤติกรรมเสี่ยงหรือมีปัญหาในด้านต่าง ๆ

1.2 ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการเพื่อลดความเสี่ยงและป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ รวมถึงการเตรียมความพร้อมในการจัดการกับสถานการณ์อุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นในสถานศึกษา เพื่อความปลอดภัยของนักเรียน ครู และบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่

1.2.1 ด้านป้องกันอุบัติเหตุจากอาคารเรียนอาคารประกอบ หมายถึง การป้องกันอุบัติเหตุที่เกิดจากโครงสร้างของอาคารเรียนอาคารประกอบ ได้แก่ คาน ฝ้าเพดาน พื้น หลังคา เสาราวบันได ประตู หน้าต่าง กันสาด รางน้ำและท่อน้ำฝน อาคารเรียนอาคารประกอบของสถานศึกษาเป็นสิ่งก่อสร้างถาวร ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ

1.2.2 ด้านป้องกันอุบัติเหตุจากบริเวณสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินมาตรการต่าง ๆ เพื่อลดความเสี่ยงและป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับนักเรียน บุคลากร และผู้ที่เกี่ยวข้องภายในบริเวณสถานศึกษา

1.2.3 ด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา หมายถึง อาคาร สถานที่ และบริเวณสถานศึกษา ที่ใช้เป็นที่จัดการเรียนการสอนและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน

1.2.4 ด้านการเดินทางไป-กลับ หมายถึง นักเรียนต้องเดินทางไป-กลับ ระหว่างบ้านและสถานศึกษาด้วยวิธีที่แตกต่างกัน ซึ่งการเดินทางบางครั้งนักเรียนอาจได้รับอุบัติเหตุจากการไม่ระมัดระวังเกี่ยวกับความปลอดภัยของตนเอง

1.2.5 ด้านการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ หมายถึง การดำเนินมาตรการต่าง ๆ เพื่อลดความเสี่ยงและป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับนักเรียน บุคลากร และผู้ที่เกี่ยวข้องในกรณีที่พานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนให้ได้รับประสบการณ์ตรง เปลี่ยนบรรยากาศนอกห้องเรียนเป็นการจัดกิจกรรม หรือโครงการพานักเรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่

1.3 ด้านป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ หมายถึง ภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นมีหลายประเภทด้วยกัน ได้แก่ อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ธรณีพิบัติและสึนามิ อาจจะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา โดยไม่คาดคิดว่าจะเกิดเมื่อไหร่แต่ก็เกิดได้ทุกเมื่อกับสถานศึกษา สถานศึกษาจึงควรดำเนินการวางแผนหรือวางมาตรการเพื่อความปลอดภัยให้กับนักเรียน ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่

1.3.1 ด้านอัคคีภัย หมายถึง ภัยที่เกิดขึ้นจากเพลิงไหม้ เป็นสาธารณภัยที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ก่อให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สิน

1.3.2 ด้านอุทกภัย หมายถึง ภัยธรรมชาติจากน้ำท่วม ทำให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งมีสาเหตุมาจากฝนตกหนักติดต่อกันเป็นเวลานาน สภาพอากาศที่เกิดร่วมกับพายุทำให้เกิดอุบัติภัยน้ำท่วม น้ำหลากจากภูเขา น้ำท่วมบริเวณลุ่มแม่น้ำและชายฝั่ง

1.3.3 ด้านธรณีพิบัติภัยและสึนามิ หมายถึง ภัยพิบัติที่มีต้นเหตุจากการเคลื่อนไหวหรือเปลี่ยนแปลงของเปลือกโลก เช่น แผ่นดินไหว แผ่นดินถล่ม แผ่นดินทรุด แผ่นดินยุบ ส่วนสึนามิ (Tsunami) เป็นคลื่นทะเลขนาดใหญ่ที่เกิดจากการกระแทกหรือเปลี่ยนแปลงของเปลือกโลกใต้มหาสมุทร เช่น แผ่นดินไหวใต้ทะเล หรือภูเขาไฟใต้ทะเลระเบิด ซึ่งสามารถพัดเข้าฝั่งด้วยความเร็วสูงและก่อให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรงได้ สถานศึกษาต้องวางแผนป้องกันภัยล่วงหน้า

1.4 ด้านป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม หมายถึง การป้องกันและแก้ไขปัญหาที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและพัฒนาการของนักเรียน เช่น นักเรียนติดเกมหรือสื่อออนไลน์ การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร พฤติกรรมเสี่ยงและการเข้าสู่อาชญากรรม การถูกละเลยจากครอบครัวหรือสังคม ขาดแคลนทรัพยากรและโอกาสทางการศึกษาฯ ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่

1.4.1 ด้านการล่วงละเมิดทางร่างกายและจิตใจ หมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมใด ๆ ที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน หรือความเสียหายต่อร่างกายและจิตใจของบุคคล ไม่ว่าจะโดยเจตนาหรือไม่เจตนา ซึ่งส่งผลกระทบต่อความปลอดภัย ความมั่นคงทางอารมณ์ และพัฒนาการทางจิตใจของผู้ถูกกระทำ เช่น การทำร้ายร่างกาย การดุด่า ดูถูก เหยียดหยาม

1.4.2 ด้านการทำร้ายตัวเองและการฆ่าตัวตาย หมายถึง พฤติกรรมที่เด็กนักเรียนจงใจทำให้ตนเองได้รับบาดเจ็บทางร่างกายหรือจิตใจ โดยมีเป้าหมายเพื่อบรรเทาความทุกข์ ความเครียด หรือเพื่อหลีกหนีปัญหาในชีวิต ซึ่งในบางกรณีอาจนำไปสู่การพยายามฆ่าตัวตายหรือการเสียชีวิตจริง

1.5 ด้านรักษาความปลอดภัยในสุขอนามัยของนักเรียน หมายถึง การดูแล ส่งเสริม และป้องกันไม่ให้นักเรียนได้รับอันตรายหรือผลกระทบต่อสุขภาพจากสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน รวมถึงการจัดการด้านอนามัยส่วนบุคคล อาหาร น้ำดื่ม สุขาภิบาล และการป้องกันโรคติดต่อ เพื่อให้มั่นใจว่านักเรียนมีสุขภาพกายและใจที่ดี พร้อมต่อการเรียนรู้และการใช้ชีวิตในโรงเรียนอย่างปลอดภัยประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่

1.5.1 ด้านป้องกันมลพิษจากสิ่งแวดล้อม หมายถึง การดำเนินมาตรการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ภายในสถานศึกษา เพื่อควบคุม ลด หรือขจัดปัจจัยที่ก่อให้เกิดมลพิษในสิ่งแวดล้อมที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ความปลอดภัย และคุณภาพชีวิตของนักเรียน ครู และบุคลากรในโรงเรียน ทั้งในด้านอากาศ น้ำ เสียง ขยะ และสารเคมี

1.5.2 ด้านความผิดปกติจากสุขภาวะของนักเรียน หมายถึง การดูแล ป้องกัน และจัดการกับปัญหาหรือภาวะที่บ่งชี้ว่านักเรียนมีความผิดปกติหรือเสี่ยงต่อความผิดปกติในด้านสุขภาวะทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และพฤติกรรมซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ พฤติกรรมในโรงเรียน และคุณภาพชีวิตของนักเรียน เช่น ภาวะขาดสารอาหาร ภาวะอ้วน ภาวะซึมเศร้า วิตกกังวล

2. การบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการในสถานศึกษาที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน และหน่วยงานภายนอก เข้ามามีบทบาทร่วมกันในการวางแผน ดำเนินงาน ติดตาม ประเมินผล และตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ของสถานศึกษาอย่างมีระบบ โปร่งใส และตรวจสอบได้ ซึ่งองค์ประกอบการมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 3) ด้านการมีส่วนในการดำเนินงาน 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการนิเทศ และ 5) ด้านการมีส่วนร่วมในการกำกับติดตาม

2.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ หมายถึง การวางแผนเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานขององค์กรในระยะยาว โดยพิจารณาจากสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้องค์กรหาแนวทางในการเตรียมความพร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงล่วงหน้าได้ ซึ่งเป็นการกำหนดแนวทางหรือทิศทางในการบริหารด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้และสามารถทำให้องค์กรปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม

2.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง กระบวนการเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งจากหลาย ๆ ทางเลือกที่ได้พิจารณาหรือประเมินอย่างดีแล้วว่าเป็นแนวทางที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย เป็นกระบวนการที่นำมาใช้ในการพิจารณาวิเคราะห์ทางเลือกที่สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาในการพิจารณาวิเคราะห์ข้อมูลควรคำนึงถึงประเด็นการบริหารด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

2.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน หมายถึง การทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่เป้าหมายหรือมุ่งสู่ความสำเร็จ มีการปฏิบัติงานของบุคคลในการที่จะเสริมแรงให้บุคคลได้ปฏิบัติงานอย่างเต็มตามศักยภาพและมีความพึงพอใจต่องานที่กำลังปฏิบัติ อันนำไปสู่การปฏิบัติงาน

อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในการปฏิบัติงานนั้นมีจุดมุ่งหมายคือความสามารถของบุคลากรของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้รวมทั้งแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงานได้เป็นที่พอใจ

2.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการนิเทศ หมายถึง การควบคุม กำกับ ติดตาม ในภาระหน้าที่ที่ต้องควบคุม กำกับ ติดตาม ให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำไปนั้นสามารถมีความสอดคล้องเป็นไปตามแผนที่ได้กำหนดไว้ จะช่วยให้การดำเนินการต่าง ๆ บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

2.5 ด้านการมีส่วนร่วมในการกำกับติดตาม หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้า การดำเนินงาน ผลการดำเนินงานของแผนงานโครงการที่กำหนดไว้ว่าเป็นอย่างไร ในที่นี้คือ การติดตามการดำเนินงาน การศึกษาความก้าวหน้าในการบริหารด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. รูปแบบ หมายถึง โครงสร้าง แบบจำลอง แบบแผน แบบอย่าง หรือ ตัวอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ผู้เสนอรูปแบบได้ศึกษาและพัฒนาขึ้น เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ หรือตัวแปรต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นหรือใช้เป็นแนวทางในการสร้างใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) วิธีดำเนินการ 4) การประเมินผลรูปแบบ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ

3.1 หลักการ หมายถึง คำอธิบายที่แสดงให้เห็นถึง ที่มา ความสำคัญ และความจำเป็นที่เป็นส่วนสำคัญของการจัดทำรูปแบบการมีส่วนร่วมบริหารด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยเป็นการอธิบายแนวคิดพื้นฐานและความจำเป็นของเรื่องที่นำเสนอ

3.2 วัตถุประสงค์ หมายถึง สิ่งที่ตั้งใจจะทำให้สำเร็จ เป็นเป้าหมายหรือจุดประสงค์ที่ต้องการบรรลุในการนำรูปแบบการมีส่วนร่วมบริหารด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาไปใช้

3.3 วิธีดำเนินการ หมายถึง ขั้นตอนหรือกระบวนการที่ใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ในเรื่องของรูปแบบการมีส่วนร่วมบริหารด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง เช่น ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.4 การประเมินผลรูปแบบ หมายถึง การตรวจสอบหรือวัดผลรูปแบบการมีส่วนร่วมบริหารด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ว่าดี เหมาะสม และบรรลุเป้าหมายอย่างไร โดยอาศัยข้อมูลและเกณฑ์ตัดสิน

3.5 เงื่อนไขความสำเร็จ หมายถึง ปัจจัยหรือสิ่งที่จำเป็นต้องมี หรือจำเป็นต้องเกิดขึ้น เพื่อให้การดำเนินงานหรือกิจกรรมใด ๆ ของรูปแบบการมีส่วนร่วมบริหารด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ได้บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้

4. รูปแบบการมีส่วนร่วมบริหารด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา หมายถึง โครงสร้างและวิธีการหรือกระบวนการที่ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วยแนวคิด หลักการ และวัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 เนื้อหา ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบด้านขอบข่ายความปลอดภัยในสถานศึกษา องค์ประกอบบริหารแบบมีส่วนร่วม ส่วนที่ 3 กระบวนการดำเนินงาน ส่วนที่ 4 การประเมินผลรูปแบบ และส่วนที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ

5. สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนในระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

6. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษาและรองผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

7. ครูและบุคลากรทางการศึกษา หมายถึง ครูและบุคลากรที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

8. ผู้ปกครองนักเรียน หมายถึง บิดาหรือมารดา หรือบุคคลอื่นซึ่งถูกแต่งตั้งขึ้นเพื่อปกครองนักเรียนผู้ปกครองเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

9. ศึกษานิเทศก์ หมายถึง ผู้ทำหน้าที่นิเทศ แนะนำ ชี้นำ กระตุ้นให้ครูและผู้บริหารสถานศึกษา ให้เกิดความรู้ ความตระหนักและมีทักษะในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

10. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง องค์คณะบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปฏิรูปการศึกษา ประกอบด้วย ประธานกรรมการ กรรมการผู้แทนผู้ปกครอง กรรมการผู้แทนครู กรรมการผู้แทนองค์กรชุมชน กรรมการผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรรมการผู้แทนศิษย์เก่า กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้อำนวยการสถานศึกษา (ทำหน้าที่เป็นกรรมการและเลขานุการ) ในที่นี้คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีเนื้อหาสอดคล้องกับการศึกษาค้นคว้าวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยนำเสนอรายละเอียดดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความปลอดภัยในสถานศึกษา
    1.1 ความหมายและความสำคัญของความปลอดภัยในสถานศึกษา
    1.2 สภาพความปลอดภัยในสถานศึกษา
    1.3 การจัดระบบการรักษาความปลอดภัยในสถานศึกษา
    1.4 มาตรการความปลอดภัยในสถานศึกษา
    1.5 องค์ประกอบของความปลอดภัยในสถานศึกษา
2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม
    2.1 ความหมายและความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วม
    2.2 ลักษณะของการบริหารแบบมีส่วนร่วม
    2.3 กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม
    2.4 องค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วม
3. รูปแบบและการพัฒนารูปแบบ
    3.1 ความหมายและความสำคัญของรูปแบบ
    3.2 ประเภทของรูปแบบ
    3.3 องค์ประกอบของรูปแบบ
    3.4 การพัฒนาของรูปแบบ
    3.5 การตรวจสอบรูปแบบ
4. การสนทนากลุ่ม (Focus Group)
5. การประเมินความต้องการจำเป็น
6. การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)
7. สภาพบริบทโรงเรียนประถมศึกษา

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

8.1 งานวิจัยในประเทศ

8.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

ความปลอดภัยในสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้บริหาร ครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษาต้องมีความตระหนักในความสำคัญ และเล็งเห็นความจำเป็นเร่งด่วนที่ทุก ๆ ฝ่ายต้องร่วมกันแสวงหาแนวทางที่เป็นรูปธรรมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ได้เรียนรู้อย่างมีความสุข สามารถอยู่ในระบบการศึกษาได้ตลอดหลักสูตรและมีทักษะชีวิตเพียงพอที่จะดูแลตนเองให้ปลอดภัย ท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ไม่สร้างสรรค์ อุบัติเหตุและอุบัติภัยที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่นักเรียน และที่สำคัญการรักษาความปลอดภัยในสถานศึกษามีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง

1. ความหมายและความสำคัญของความปลอดภัยในสถานศึกษา

สมหวัง วิทยาปัญญานนท์ (2543) ได้ให้ความหมายของความปลอดภัย (Safety) หมายถึง สภาพ หรือ สภาวะที่แสดงถึงการเตรียมการและการดำเนินการเพื่อป้องกันอันตรายจากการปฏิบัติงานหรือการกระทำต่าง ๆ รวมถึงการแก้ไขและช่วยเหลือในกรณีฉุกเฉิน

พัชรา กาญจนารัญย์ (2544) ความปลอดภัย หมายถึง สภาวะการปราศจากภัยหรือการพ้นภัย รวมถึงการปราศจากอันตราย (danger) การบาดเจ็บ (injury) การเสี่ยงภัย (risk) หรือการสูญเสีย (loss) และความปลอดภัยในการทำงานนั้นเป็นการปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย โดยปราศจากเหตุการณ์ที่ทำให้บาดเจ็บ เจ็บป่วย เสียชีวิต หรือความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นกับบุคคล หรือทรัพย์สิน

ชัด แก้วมณี (2545) กล่าวถึง ความปลอดภัยของสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการที่จัดขึ้นเพื่อการป้องกันและหลีกเสียงอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นกับเด็กได้ทุกขณะตั้งแต่ขณะเดินทางสู่โรงเรียน อยู่ในโรงเรียนและกลับจากโรงเรียนสู่บ้านอย่างถูกต้องเหมาะสมและสม่ำเสมอ

วิจิตรา วิเชียรชม (2545) ความปลอดภัยในการทำงาน หมายถึง การกระทำหรือสภาพการทำงาน ซึ่งปลอดภัยจากเหตุอันจะทำให้เกิดการประสบอันตราย การเจ็บป่วยอันเนื่องมาจากการทำงานต่อผู้ปฏิบัติงาน หรือความเดือดร้อนเนื่องจากการทำงานหรือเกี่ยวกับงาน

วิฑูรย์ สิมะโชคดี และคณะ (2547) ได้ให้ความหมายของความปลอดภัยว่า หมายถึง โดยปกติทั่วไป ซึ่งหมายถึง “การปราศจากภัย” ซึ่งในทางปฏิบัติเป็นไปไม่ได้ที่ขจัดภัยทุกชนิด

ให้หมดไปโดยสิ้นเชิง ความปลอดภัยจึงให้รวมถึงการปราศจากอันตรายที่มีโอกาสจะเกิดขึ้นด้วย ในความหมายเชิงวิศวกรรมความปลอดภัย นอกจากความหมายข้างต้นแล้วยังมีความหมายครอบคลุมถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วมีผลกระทบกระเทือนต่อกระบวนการผลิตตามปกติให้เกิดความล่าช้า หยุดชะงัก หรือเสียเวลา แม้จะไม่ก่อให้เกิดการบาดเจ็บหรือพิการขึ้นก็ตาม

เอมอัชฌา (รัตน์ริมจง) วัฒนบุรานนท์ (2548) ได้กล่าวถึงความหมายของความปลอดภัยโดยสรุปว่า “ความปลอดภัย” หรือ “สวัสดิภาพ” ไม่เพียงแต่หมายถึงการไม่มีอุบัติเหตุเกิดขึ้นเท่านั้น แต่ความปลอดภัยยังมีความหมายรวมทั้งการดำรงชีวิตอยู่อย่างสุขกาย สุขใจ ไม่เสี่ยงภัย มีความมั่นใจในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ และมีการเตรียมป้องกันไว้ล่วงหน้าอย่างถูกต้องเหมาะสมและสม่ำเสมออีกด้วย

สัณห์ อ่อนบรรจง (2549) ให้ความหมายของความปลอดภัยว่า ความปลอดภัย หมายถึง การดำเนินการและการบริการที่จัดขึ้นเพื่อการป้องกันและหลีกเลี่ยงอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นกับเด็กได้ทุกขณะ ตั้งแต่ขณะเดินทางสู่โรงเรียน อยู่ในโรงเรียนและกลับจากโรงเรียนสู่บ้านอย่างถูกต้อง เหมาะสมและสม่ำเสมอ

ดิเรก หุ่นสุวรรณ์ (2530) ได้กล่าวถึง ความปลอดภัย หมายถึง การป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้รอดพ้นจากอันตรายหรือการบาดเจ็บ

ปราโมช เชี่ยวชาญ (2551) ให้ความหมายของความปลอดภัยว่า หมายถึง สภาพที่ปราศจากภัยคุกคาม ไม่มีอันตราย และความเสี่ยงใด ๆ

กันยรัตน์ โหละสุต (2555) ได้ให้ความหมายของความปลอดภัยว่า หมายถึง การกระทำที่ป้องกันหรือไม่ทำให้เกิดความเสียหายและเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ชีวิต ทรัพย์สินและสิ่งแวดล้อม

เฉิดศักดิ์ สืบทรัพย์ (2555) ให้ความหมายของความปลอดภัยว่า หมายถึง การปราศจากภัยซึ่งในความเป็นจริงการขจัดภัยหรืออันตรายให้หมดไปนั้นไม่มีโอกาสเป็นไปไม่ได้เลย ในทางปฏิบัติ ดังนั้น ความปลอดภัยจึงให้รวมถึงการปราศจากอันตรายที่มีโอกาสจะเกิดขึ้นด้วย

กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน (2556) กล่าวว่า ความปลอดภัย หมายถึง สภาวะการปราศจากภัย หรือพ้นภัย รวมถึงการปราศจากอันตราย (Danger) การบาดเจ็บ (Injury) การเสี่ยงภัย (Risk) หรือการสูญเสีย (Loss)

กฤษฎา ศรีสุชาติ (2559) กล่าวว่า ความปลอดภัยในสถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาที่ดำเนินงานตามมาตรการแนวทางหรือกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนที่มุ่งเพื่อสร้างความปลอดภัยให้แก่นักเรียน รวมทั้งการปกป้องคุ้มครองเด็กนักเรียนจากภยันตรายต่าง ๆ ทั้งในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุ และการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม โดยการดำเนินการ

ดังกล่าวอาจอยู่ในรูปแบบของการจัดการศึกษาและหลักสูตรการเรียนการสอนด้านความปลอดภัย หรือการกำหนดมาตรการต่าง ๆ เป็นต้น

Strasser (1973) ได้ให้ความหมายของความปลอดภัย หรือ สวัสดิภาพ ไว้ว่า หมายถึง สภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจากการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์ หรือสภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อลดอันตรายที่เกิดจากอุบัติเหตุ

Deroche และ Kaiser (1980) ได้กล่าวถึงความหมายของความปลอดภัยในสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินงานทุกวิถีทางที่ทำให้เด็กปลอดภัยทั้งในห้องเรียนและในการบริการของสถานศึกษา ไปและกลับ จากบ้านและสถานศึกษาอย่างปลอดภัย

Hildebrand (1984) กล่าวถึง ความปลอดภัยในสถานศึกษา จะต้องพิจารณาถึงอัตราส่วนครูและเด็ก การให้การดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด และได้เน้นถึงความจำเป็นและความสำคัญของการประกันภัยสำหรับเด็กที่สถานศึกษาจะต้องจัดให้แก่เด็ก

Anderson (1994) ได้ให้ความหมายของความปลอดภัย หมายถึง ผลกระทบที่เกิดขึ้นน้อยที่สุดระหว่างบุคคลจากความเป็นอันตราย โดยใช้หลักพื้นฐานในการป้องกันอันตรายที่เกิดขึ้นกับตนเอง ตัวอย่าง เช่น การบาดเจ็บหรือโรคจากการประกอบอาชีพ

Bird และ German (1991, อ้างอิงใน สุรชัย ตรัยศิลานันท์, 2552) ได้ให้ความหมายความปลอดภัยในการทำงาน หมายถึง เหตุการณ์ที่ไม่พึงปรารถนาอันเป็นผลให้เกิดอันตรายต่อคน เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สิน ซึ่งความปลอดภัยนั้นสามารถกระทำได้โดยการป้องกัน และควบคุมการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานให้เกิดน้อยที่สุด

จากข้างต้นที่กล่าวมาสรุปได้ดังนี้ ความปลอดภัย หมายถึง สภาพการณ์ที่บุคคลปราศจากภัยอันตรายความเสี่ยงภัย การบาดเจ็บ การสูญเสียที่ได้มีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม ได้แก่ กายภาพ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี การเมือง เศรษฐกิจและองค์กร และส่งผลกระทบต่อชีวิต สุขภาพ และทรัพย์สิน และสถานศึกษาเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญต่อการดำเนินการเกี่ยวกับความปลอดภัยให้นักเรียน ครู และบุคลากรปราศจากภัยอันตรายต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

มีผู้กล่าวถึงความสำคัญของความปลอดภัยในสถานศึกษาดังนี้

พนัส หันนาคินทร์ (2548) ได้กล่าวว่า สถานศึกษาควรมีบทบาทในการจัดดำเนินงานการรักษาความปลอดภัย จัดเป็นหน้าที่หนึ่งที่สถาบันการศึกษาพึงปฏิบัติ

วรนุช อยู่เล่ห์ (2550) ได้กล่าวว่า ความปลอดภัยของผู้เรียนเป็นเรื่องสำคัญสถานศึกษา จึงต้องจัดกระบวนการทางการศึกษาและโครงการความปลอดภัยในสถานศึกษา เพื่อลดความเสียหายและลดจำนวนอุบัติเหตุลง ก่อให้เกิดผลรวมของประสบการณ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะความรู้ ความเข้าใจ เจตคตินิสัยและทักษะที่ปลอดภัย การวางแผนความปลอดภัยภายในสถานศึกษา

จึงมีความสำคัญยิ่งในการป้องกันอุบัติเหตุในสถานศึกษา และยังมีผลต่อพฤติกรรมด้านความปลอดภัยของผู้เรียนแต่ละคนอีกด้วย

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2562) ได้กล่าวว่า โรงเรียนถือเป็นบ้านหลังที่ 2 ของเด็กนักเรียนที่มักใช้เวลาส่วนใหญ่ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ประกอบกับเด็กอยู่ในวัยซุกซน หากสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ไม่ปลอดภัยจะยิ่งเพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุที่ไม่คาดคิด เพื่อป้องกันอุบัติภัยที่มักเกิดในโรงเรียน ซึ่งเป็นหน้าที่ของทุกคนที่เกี่ยวข้อง

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (2554) กล่าวว่า โรงเรียนเป็นสถานที่ที่นักเรียนต้องใช้ชีวิตอยู่ตลอดทั้งวัน ดังนั้นโรงเรียนจึงเป็นสถานที่ที่ต้องมีความปลอดภัยต่อชีวิตไม่น้อยไปกว่าบ้าน ซึ่งสามารถแบ่งการจัดสวัสดิภาพในโรงเรียนออกเป็น 3 ด้าน คือ การจัดสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้ปลอดภัยอย่างยิ่ง จะช่วยให้นักเรียนครูและบุคลากรในโรงเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุ ตระหนักถึงความสำคัญของความปลอดภัยมีจิตสำนึกที่ดี และสวัสดินิสัยในอันที่จะป้องกันตนเองและผู้อื่นให้พ้นภัยหรือลดอันตราการเกิดอุบัติเหตุลงได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556) กล่าวว่า การสร้างความปลอดภัยให้แก่เด็กนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญ เพราะความปลอดภัยเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะประสบผลสำเร็จหรือไม่เพียงใด ขึ้นอยู่กับความสุขและการมีชีวิตที่ปลอดภัยทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม รู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่จะส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น รู้จักป้องกันตนเองในสภาวะคับขันและจัดการกับชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความสำคัญดังกล่าวสรุปได้ว่า ความปลอดภัย เป็นหัวใจสำคัญของการป้องกันอุบัติเหตุและลดความสูญเสีย ที่มีผลมาจากการปรับพฤติกรรมของมนุษย์ โดยการปราศจากภัยหรืออันตราย เพื่อการดำรงชีวิตอยู่อย่างสุขกาย สุขใจ ไม่เสี่ยงภัย มีความมั่นใจในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ และมีการเตรียมป้องกันไว้ล่วงหน้าอย่างถูกต้อง

แนวคิดและทฤษฎีความปลอดภัยในสถานศึกษา

นักวิชาการได้นำเสนอแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับความปลอดภัยในสถานศึกษาไว้ดังนี้

มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก (2550) ระบุว่า การสร้างความปลอดภัยให้แก่เด็กเป็นสิ่งสำคัญที่หน่วยงานหลายฝ่ายควรเข้ามาร่วมมือกัน เพื่อให้เกิดสังคมที่ปลอดภัยสำหรับเด็กอย่างแท้จริง โดยที่โรงเรียนเป็นสถาบันหนึ่งที่มีความใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุดรองลงมาจากสถาบันครอบครัว เด็กบางคนใช้ช่วงเวลาในการอยู่โรงเรียนมากกว่าอยู่ที่บ้าน จนบางครั้งอาจกล่าวได้ว่า

โรงเรียนเป็นเสมือนบ้านที่สองของเด็ก และคุณครูเปรียบเสมือนพ่อแม่คนที่สองของเด็กเช่นกัน ดังนั้น บทบาทของโรงเรียนจึงไม่เพียงแต่เป็นสถานที่ที่ให้เฉพาะวิชาความรู้เพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็นสถานที่ที่ส่งเสริม และพัฒนาให้เด็กได้เติบโตอย่างมีคุณภาพ ด้วยการสร้างความปลอดภัยในชีวิตของเด็ก รวมทั้งปกป้อง คุ้มครองเด็กนักเรียนจากภยันตรายต่าง ๆ ดังนั้นการสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้ปลอดภัย ย่อมส่งผลต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กให้มีคุณภาพ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครอง เด็ก พ.ศ. 2546 หมวด 7 มาตรา 63 ได้มุ่งเน้นให้โรงเรียนได้มีระบบงานและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริม ความปลอดภัยให้แก่เด็กนักเรียน กล่าวคือ โรงเรียนและสถานศึกษาต้องจัดให้มีระบบงาน และกิจกรรมในการแนะแนวให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียนนักศึกษาและผู้ปกครองเพื่อส่งเสริม ความประพฤติที่เหมาะสมมีความรับผิดชอบต่อสังคม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556) ได้กล่าวว่า อุบัติเหตุ หมายถึง อันตรายที่เกิดขึ้นโดยเฉียบพลันและไม่ได้คาดคิดมาก่อน อันเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือการกระทำของมนุษย์อุบัติเหตุในสถานศึกษามักมาจากความประมาทขาดการดูแลเอาใจใส่ในเรื่องอาคาร สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์และสภาวะแวดล้อมของสถานศึกษา

มะลิวัลย์ พวงมณี (2566) กล่าวว่า อุบัติเหตุ หมายถึง ภัยอันตรายจากการขาดความสำนึกของความปลอดภัยเกิดขึ้นโดยไม่เจตนากระทำ แต่อาจกระทำโดยประมาทเลินเล่อขาดความรู้ไม่มีสติควบคุม รีบร้อน เหน็ดเหนื่อยและง่วงนอน

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเกิดอุบัติเหตุและความปลอดภัย ประกอบด้วย

1. ทฤษฎีโดมิโนของอุบัติเหตุ (Domino theory) ทฤษฎีโดมิโนของอุบัติเหตุคิดขึ้นโดย เฮนริช Heinrich (1959 อ้างใน มะลิวัลย์ พวงมณี, 2566) กล่าวว่า อุบัติเหตุจากการทำงานที่เกิดขึ้นร้อยละ 88 เกิดจากการกระทำที่ไม่ปลอดภัย (Unsafe acts) ร้อยละ 10 เกิดจากสภาพการณ์ที่ไม่ปลอดภัย (Unsafe Condition) และร้อยละ 2 เกิดขึ้นจากสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ดังภาพที่ 2 เป็นโดมิโนของการเกิด อุบัติเหตุซึ่งมีทั้งหมด 5 ตัว ได้แก่

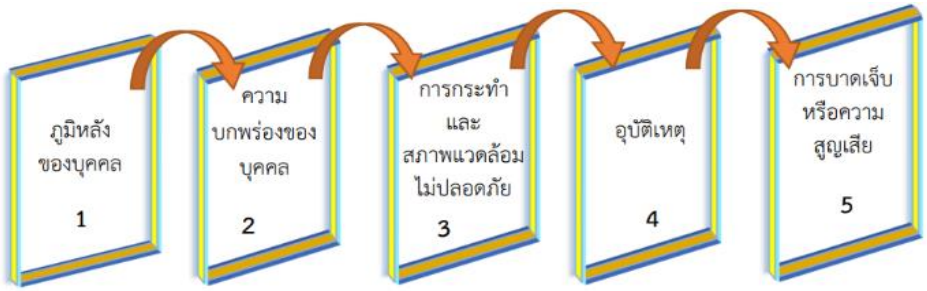
1.1 ภูมิหลังหรือสภาพแวดล้อมทางสังคมของบุคคล (Social Environment or Background)

1.2 ความบกพร่องผิดปกติของบุคคล (Defects of Person)

1.3 การกระทำและ/หรือสภาพการณ์ที่ไม่ปลอดภัย (Unsafe Acts /Unsafe Conditions)

1.4 อุบัติเหตุ (Accident)

1.5 การบาดเจ็บหรือความสูญเสีย (Injury/Damages)

ภาพประกอบ 2 ลำดับการเกิดอุบัติเหตุตามทฤษฎีโดมิโน

สภาพแวดล้อมทางสังคมหรือภูมิหลังของคน (สภาพครอบครัว ฐานะความเป็นอยู่ การศึกษา) ก่อให้เกิดความบกพร่องผิดปกติของคนนั้น (เช่น ทัศนคติต่อความปลอดภัยไม่ถูกต้อง ชอบเสี่ยง) ก่อให้เกิดการกระทำที่ไม่ปลอดภัย หรือสภาพการณ์ที่ไม่ปลอดภัยก่อให้เกิดอุบัติเหตุ ก่อให้เกิดการบาดเจ็บ หรือความเสียหาย การป้องกันอุบัติเหตุตามทฤษฎีโดมิโน เมื่อโดมิโนตัวที่ 1 ล้ม ตัวอื่น ๆ จะล้มตาม ดังนั้น หากไม่ให้โดมิโนตัวที่ 4 ล้ม (ไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ) ต้องเอาโดมิโนตัวที่ 3 ออก (กำจัดการกระทำ หรือสภาพการณ์ที่ไม่ปลอดภัย) การบาดเจ็บหรือความเสียหายจะไม่เกิดขึ้น การป้องกันอุบัติเหตุตามทฤษฎีโดมิโนหรือลูกโซ่อุบัติเหตุ คือ การตัดลูกโซ่อุบัติเหตุ โดยกำจัดการกระทำหรือสภาพการณ์ที่ไม่ปลอดภัยด้วยวิธีการต่าง ๆ อุบัติเหตุไม่เกิดขึ้น การที่จะแก้ไขป้องกันที่โดมิโนตัวที่ 1 (สภาพแวดล้อมของสังคมหรือภูมิหลังของบุคคล) หรือตัวที่ 2 (ความบกพร่องผิดปกติของบุคคล) เป็นเรื่องที่แก้ไขได้ยากกว่าเพราะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและปลูกฝังเป็นคุณสมบัติส่วนบุคคลแล้ว อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นทุกครั้ง มิใช่เกิดจากโชคชะตาหรือเคราะห์กรรมที่เหนือการควบคุม แต่เกิดจากสาเหตุที่แก้ไขและป้องกันได้ สาเหตุของอุบัติเหตุที่สำคัญ ได้แก่ การกระทำที่ไม่ปลอดภัย (Unsafe Acts) และสภาพการณ์ที่ไม่ปลอดภัย (Unsafe Conditions) การป้องกันอุบัติเหตุอย่างมีประสิทธิภาพทำได้โดยการกำจัดการกระทำ หรือสภาพการณ์ที่ไม่ปลอดภัยให้เหลือน้อยที่สุดหรือหมดไป สภาพการทำงานในสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยก็จะเกิดขึ้นและสภาพแวดล้อมที่มีอยู่ควรจัดหาไว้ให้อย่างครบถ้วน

2. ทฤษฎีรูปแบบระบบความปลอดภัยของ บ๊อบ ฟีเรนซ์ (Firenze system model, 1920 อ้างใน ศิริชัย จันทรสิงห์, 2539) ได้อธิบายว่า สาเหตุของอุบัติเหตุมีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ คน เครื่องจักร และสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยสำคัญต่อการเกิดอุบัติเหตุ ประกอบด้วย

2.1 คน (Man) ในการผลิตงานหรือทำงานในแต่ละชิ้นผู้ปฏิบัติงานจำเป็นต้องตัดสินใจ (Decision) เลือกวิธีปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย แต่การตัดสินใจในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายในแต่ละครั้งนั้นย่อมมีความเสี่ยง (Risks) แอบแฝงอยู่เสมอ ดังนั้นในการตัดสินใจแต่ละครั้งผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีข้อมูลข่าวสาร (Information) ที่เพียงพอถ้าหากข้อมูล

ข่าวสารดีถูกต้องก็จะทำให้การตัดสินใจถูกต้อง แต่ถ้าข้อมูลไม่ถูกต้องก็จะทำให้การตัดสินใจนั้นผิดพลาดหรือมีความเสี่ยงสูงและทำให้เกิดความล้มเหลวในการทำงานซึ่งอาจจะส่งผลให้เกิดอุบัติเหตุได้

2.2 เครื่องจักร (Machine) อุปกรณ์เครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตจะต้องมีความพร้อมปราศจากข้อผิดพลาด ถ้าอุปกรณ์เครื่องจักรออกแบบไม่ถูกต้อง ไม่ถูกหลักวิชาการหรือขาดการบำรุงรักษาที่ดีย่อมทำให้กลไกของเครื่องจักรปฏิบัติงานผิดพลาด ซึ่งจะนำไปสู่การเกิดอุบัติเหตุ

2.3 สิ่งแวดล้อม (Environment) สภาพการทำงานและสิ่งแวดล้อมในการทำงานมีบทบาทสำคัญต่อการผลิต ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมย่อมก่อให้เกิดปัญหาต่อผู้ปฏิบัติงาน และเครื่องจักรซึ่งจะเป็นสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุได้

3. ทฤษฎีรูปแบบการเกิดอุบัติเหตุของกองทัพบกสหรัฐอเมริกา การบริหารงานความปลอดภัยของกองทัพบกสหรัฐอเมริกาได้พัฒนามากขึ้น เนื่องจากได้มีการนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการป้องกันประเทศ กองทัพบกสหรัฐอเมริกาจึงได้ศึกษาเทคโนโลยีทางด้านความปลอดภัยควบคู่ไปกับเทคโนโลยีในการผลิตและการใช้ ด้วยรูปแบบที่นำเสนอนี้เป็นรูปแบบที่แสดงถึงการเกิดอุบัติเหตุซึ่งอ้างอิงสรุปเป็นสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุได้ เป็น 3 ประการ คือ

3.1 ความผิดพลาดของผู้ปฏิบัติงาน (Human error) เกิดจากการที่ผู้ปฏิบัติงานมีพฤติกรรมการกระทำที่ไม่ปลอดภัย (Unsafe act) สภาพการทำงานที่ไม่ปลอดภัย (Unsafe condition) ต่าง ๆ ที่มีอยู่หรือเกิดขึ้นก็เกิดจากวิธีการทำงานที่ไม่ปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงานเช่นกัน ความผิดพลาดต่าง ๆ นั้นอาจเกิดขึ้นจากความผิดพลาดทางร่างกายขาดการฝึกอบรมอย่างเพียงพอ หรือขาดการกระตุ้นหรือแรงจูงใจในการทำงาน

3.2 ความผิดพลาดในระบบ (System error) อาจเกิดจากการออกแบบไม่เหมาะสม ซึ่งเนื่องมาจากนโยบายที่ไม่เหมาะสมของหน่วยงาน เช่น การประหยัด การเลือกใช้เทคโนโลยีการ บำรุงรักษา หรือเกิดจากความล้มเหลวในการออกแบบที่ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการเป็นต้น

3.3 อาจเกิดจากความล้มเหลว (Failure) จากการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารการใช้เทคโนโลยีและระบบการ ทำงานที่ไม่เหมาะสม ซึ่งความล้มเหลวนี้อาจเกิดจากการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารที่ไม่ถูกต้อง การฝึกอบรมอาจไม่เพียงพอขาดการกระตุ้นจูงใจในการปฏิบัติงาน

สภาพความปลอดภัยในสถานศึกษา

จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทำให้ทั่วโลกมองเห็นถึงความสำคัญของความปลอดภัยในเด็ก ซึ่งจะต้องเริ่มเรียนรู้จากความปลอดภัยในโรงเรียนเป็นจุดเริ่มต้น เพราะโรงเรียนเป็นเสมือนบ้านหลังที่สองของนักเรียน หากไม่มีความปลอดภัยแล้ว นักเรียนคงไม่สามารถใช้ชีวิตใน

โรงเรียนได้อย่างมีความสุข การศึกษาก็ไม่สามารถพัฒนาได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นความปลอดภัยในโรงเรียนจึงมีความสำคัญอย่างมากที่ควรส่งเสริมให้มีในทุกโรงเรียน

จากการขับเคลื่อนนโยบายเกี่ยวกับความปลอดภัยในโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีการดำเนินงานรอบด้านภายใต้นโยบาย “MOE Safety Center สถานศึกษาปลอดภัย” ในหน่วยงานทุกระดับมาอย่างต่อเนื่อง จากการสำรวจของ “เสมาโพล” ที่ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อนโยบาย “MOE Safety Center สถานศึกษาปลอดภัย” ซึ่งทำการสำรวจจากประชาชนทุกจังหวัดทั่วประเทศ จำนวนทั้งสิ้น 3,378 หน่วยตัวอย่าง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบการสำรวจออนไลน์ ระหว่างวันที่ 30 มิถุนายน – 4 กรกฎาคม 2565 ผลการสำรวจ พบว่า

1. การรับทราบถึงนโยบาย “MOE Safety Center สถานศึกษาปลอดภัย” ของประชาชน: ประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 76.7 ระบุว่า ทราบถึงนโยบาย MOE Safety Center สถานศึกษาปลอดภัยของกระทรวงศึกษาธิการ โดยร้อยละ 31.20 ได้รับทราบข้อมูลผ่านการประชาสัมพันธ์ของสถานศึกษาหรือหน่วยงานทางการศึกษา เช่น การติดป้ายหน้าหน่วยงาน การอบรม และการรณรงค์ ฯลฯ รองลงมา ร้อยละ 21.55 ได้รับ ทราบผ่านทางเว็บไซต์ของกระทรวงศึกษาธิการ (www.moe.go.th) ร้อยละ 19.66 ได้รับทราบผ่านสื่อออนไลน์ เช่น YouTube, Facebook, Line, Twitter ฯลฯ ร้อยละ 3.08 ได้รับทราบผ่านการบอกต่อระหว่างผู้ใช้งานระบบ MOE Safety Center และร้อยละ 1.21 ได้รับทราบผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือพิมพ์ โปสเตอร์ แผ่นพับ คู่มือ วารสาร ฯลฯ ส่วนประชาชน ร้อยละ 23.30 ระบุว่า ไม่ทราบนโยบายดังกล่าว

2. ประสบการณ์เกี่ยวกับ “ความไม่ปลอดภัยในสถานศึกษา” ของประชาชน: ประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 70.57 ระบุว่า ในห้วงปีที่ผ่านมา ตนเองหรือบุตรหลานวัยเรียนไม่เคยประสบกับปัญหาด้านความไม่ปลอดภัยในสถานศึกษา ส่วนอีกร้อยละ 29.43 ระบุว่า ตนเองหรือบุตรหลานวัยเรียนเคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยในสถานศึกษา โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 12.29 ระบุว่า เคยประสบภัยที่เกิดจากผลกระทบต่อสุขภาวะทางร่างกายและจิตใจ เช่น การกลั่นแกล้ง รังแก รองลงมาคือ ร้อยละ 8.61 ระบุว่าเคยประสบภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุในสถานศึกษา ร้อยละ 5.92 ระบุว่าเคยประสบภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ เช่น การทะเลาะวิวาท และร้อยละ 2.61 ระบุว่าเคยประสบภัยที่เกิดจากการละเมิดสิทธิ์ เช่น การคุกคามทางเพศ การลงโทษแบบไร้เหตุผล ตามลำดับ

3. ความคิดเห็นต่อนโยบาย “MOE Safety Center สถานศึกษาปลอดภัย” ของกระทรวงศึกษาธิการ: ประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 59.45 มีความเห็นว่าจุดเด่นของการดำเนินงานรอบด้านตามนโยบาย “MOE Safety Center สถานศึกษาปลอดภัย” ของกระทรวงศึกษาธิการ คือ เป็นการช่วยป้องกันความเสี่ยงในสถานศึกษาที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้น

ไม่ว่าจะเป็นความเสี่ยงต่อตัวบุคคลหรือต่ออาคารสถานที่ รองลงมาคือ ร้อยละ 33.45 มีความเห็นว่า จุดเด่นของการดำเนินงาน คือ เป็นการช่วยปลูกฝังหรือสอนให้เด็ก ๆ รู้จักวิธีเอาตัวรอดในสถานการณ์ที่ไม่ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน เน้นการสอนวิชาชีวิตที่มีความสำคัญไม่น้อยกว่าการสอนวิชาการ และร้อยละ 7.10 มีความเห็นว่าจุดเด่นของการดำเนินงาน คือ เป็นการปราบปรามการกระทำผิดอย่างจริงจัง เน้นเยียวยาแก่ผู้เสียหายเป็นสำคัญ ตามลำดับ

4. ความเชื่อมั่นต่อนโยบาย “MOE Safety Center สถานศึกษาปลอดภัย” ของกระทรวงศึกษาธิการ: ผลการสำรวจจำแนกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล พบว่า กลุ่มผู้ปกครองส่วนใหญ่ ร้อยละ 56.34 ระบุว่า มีความเชื่อมั่น รองลงมา ร้อยละ 39.98 ระบุว่าไม่แน่ใจ ส่วนร้อยละ 3.68 ระบุว่าไม่เชื่อมั่น กลุ่มนักเรียน นักศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 59.88 ระบุว่า มีความเชื่อมั่น รองลงมา ร้อยละ 36.19 ระบุว่าไม่แน่ใจ ส่วนร้อยละ 3.93 ระบุว่าไม่ เชื่อมั่น กลุ่มครู อาจารย์ บุคลากรทางการศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 61.83 ระบุว่ามีความเชื่อมั่น รองลงมา ร้อยละ 31.30 ระบุว่าไม่แน่ใจ ส่วนร้อยละ 6.87 ระบุว่าไม่เชื่อมั่น กลุ่มประชาชนทั่วไปส่วนใหญ่ ร้อยละ 49.02 ระบุว่า มีความเชื่อมั่น รองลงมา ร้อยละ 39.22 ระบุว่าไม่แน่ใจ ส่วนร้อยละ 11.76 ระบุว่าไม่เชื่อมั่น ในภาพรวมของนโยบาย “MOE Safety Center สถานศึกษาปลอดภัย” ของกระทรวงศึกษาธิการ ประชาชนให้คะแนนความพึงพอใจ จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน ได้ 7.40 คะแนน (บัลลังก์ โรหิตเสถียร, 2565)

จากการขับเคลื่อนนโยบาย MOE Safety Center สถานศึกษาปลอดภัย” ในภาพรวมด้านความพึงพอใจจากประชาชนอาจสะท้อนได้ว่า นโยบายดังกล่าวยังไม่สามารถตอบสนองความคาดหวังของประชาชนได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น การพัฒนาระบบการบริหารในการจัดการด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะความปลอดภัยเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จะประสบผลสำเร็จหรือไม่เพียงใด ขึ้นอยู่กับความสุขและการมีชีวิตที่ปลอดภัยทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม รู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น รู้จักป้องกันตนเองในสภาวะคับขัน และจัดการกับชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาสกร บุญญลักษม์ อธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ปภ.) ได้กล่าวถึงสภาพความปลอดภัยในสถานศึกษาว่า โดยสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่ไม่ปลอดภัย รวมถึงความซุกซนและความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของเด็ก อาจทำให้เด็กมีความเสี่ยงต่อการได้รับอันตรายจากอุบัติภัยในโรงเรียนเพิ่มขึ้น เพื่อความปลอดภัยควรมีการแก้ไขจุดเสี่ยงอุบัติภัยในโรงเรียน ดังนี้ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2562)

1. สนามเด็กเล่นพื้นที่สนามเด็กเล่นเป็นบริเวณที่เด็ก ๆ ชอบเป็นพิเศษ เพราะมีเครื่องเล่นให้สนุกกันเต็มที่และยิ่งสนุกก็ยิ่งขาดความระวัง เด็กสามารถพลัดตกจากเครื่องเล่น

เด็กแอบเข้าไปเล่น ในช่วงที่ไม่มีเจ้าหน้าที่ดูแล เครื่องเล่นยึดติดกับพื้นบางอย่าง โดยเฉพาะเครื่องเล่นที่หมุนหรือเคลื่อนที่ได้ เช่น ลูกโลก ชิงช้า เพื่อไม่ให้เครื่องเล่นล้มทับเด็กเครื่องเล่นที่มีลักษณะเป็นลูกกรง ศีรษะเด็กเข้าไปติดในลูกกรงได้

2. โต๊ะเก้าอี้เป็นอุปกรณ์สำคัญและใกล้ตัวเด็กนักเรียนมากที่สุด เด็กบางคนชอบนั่งโยกทำให้ตกเก้าอี้ได้ มีตะปูแหลมคมยื่นออกมาเ พราะถ้าเด็กกระโดดเล่นอาจพลัดตกลงมาโดนตะปูทิ่มได้รับบาดเจ็บได้

3. สระน้ำหรือบ่อน้ำเป็นจุดที่เด็กแอบลงไปเล่นน้ำหรือพลัดตกน้ำเสียชีวิต

4. อาคารเรียนบางโรงเรียนมีอาคารเรียนขนาดใหญ่และมีความสูงหลายชั้น หากเด็กเผลอพลัดตกลงมาก็เป็นอันตรายถึงชีวิต หากอาคารเรียนมีความสูงมากกว่า 2 ชั้น เด็กสามารถปีนป่ายเล่นและพลัดตกลงมาบางบริเวณมีพื้นลื่นบันไดชัน

5. น้ำดื่มหรือแทงก์น้ำได้ยินข่าวอยู่บ่อย ๆ ว่ามีเด็กนักเรียนมาดื่มน้ำที่ตู้น้ำเย็นแล้วถูกไฟช็อตเสียชีวิต

6. สนามกีฬา สถานที่วิ่งเล่นและเล่นกีฬาของเด็ก ๆ หากมีหลุมมีบ่อเด็ก ๆ อาจจะสะดุดหกล้มจนบาดเจ็บได้และถ้าหญ้ารกอาจเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์มีพิษ

7. อาคารที่กำลังก่อสร้างหากสถานศึกษาไหนกำลังมีการก่อสร้างอาคารภายในบริเวณ เด็กอาจได้รับอันตรายจากวัสดุก่อสร้าง เช่น กระจก กระเบื้อง ตะปู เป็นต้น

8. บันไดเด็ก หลายคนชอบวิ่งขึ้นลงบันไดอาจเกิดอันตรายได้ นอกจากนี้บันไดไม้อาจถูกปลวกกัดกินจนผุพัง ถ้าเด็กไปยืนพิงหรือกระโดดเล่นบนบันไดอาจตกบันไดได้รับบาดเจ็บ

9. เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องใช้ไฟฟ้าก็เป็นอันตรายใกล้ตัวที่หลายคนหลงลืมไป โดยเฉพาะปลั๊กไฟที่มีการติดตั้งอยู่ทั่วโรงเรียน เด็กได้รับอันตรายจากไฟดูดได้ เด็กใช้นิ้วแหย่ปลั๊กไฟเล่น ซึ่งอาจทำให้ถูกไฟดูดเสียชีวิตได้

10. ประตูโรงเรียน ส่วนใหญ่แล้วประตูทางเข้าโรงเรียนจะมีขนาดใหญ่และหนักนี่จึงเป็นจุดอันตรายที่เด็ก ๆ ทุกคนต้องเดินผ่าน หากชำรุดหรือผุกร่อนประตูสามารถล้มทับเด็กเป็นอันตรายถึงชีวิตได้ และเด็กชอบปีนป่ายประตูและกำแพงโรงเรียน ทำให้เกิดการพลัดตกหรือถูกประตูและกำแพงล้มทับและยังมีข่าวอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

จากปัญหาข้างต้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงมีนโยบายในการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานวิถีใหม่ วิถีคุณภาพ มุ่งเน้นความปลอดภัยในสถานศึกษา ส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นพัฒนาระบบและกลไกในการดูแลความปลอดภัยให้แก่นักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาจากภัยคุกคามทุกรูปแบบ เพื่อคุ้มครองความปลอดภัย การป้องกัน ดูแลช่วยเหลือ หรือเยียวยา และแก้ไขปัญหาแก่นักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา ให้สามารถแก้ไข

ปัญหาและบริหารจัดการความเสี่ยงได้อย่างยั่งยืน ด้วยการบริหารจัดการ ตามมาตรการ 3 ป ได้แก่ ป้องกัน ปลูกฝัง และปราบปราม ให้เกิดความปลอดภัยให้มากที่สุด และไม่ให้เกิดเหตุการณ์นั้นซ้ำ เพื่อสร้างความมั่นใจและความเชื่อมั่นให้แก่นักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง และประชาชนในการที่จะได้เรียนรู้อย่างมีคุณภาพทำให้เกิดความปลอดภัย มั่นคงและยั่งยืน และได้กำหนดกลยุทธ์ในการสร้างเสริมความปลอดภัย ได้แก่

1. ผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการดูแลความปลอดภัยจากภัยคุกคาม 9 รูปแบบ ได้แก่ ภัยยาเสพติด ภัยความรุนแรง ภัยพิบัติต่าง ๆ อุบัติเหตุ โรคอุบัติใหม่ ฝุ่น PM 2.5 การค้ามนุษย์ การคุกคามในชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงอาชญากรรมไซเบอร์

2. ผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการดูแลความปลอดภัยและสามารถปรับตัวต่อโรคอุบัติใหม่ โรคอุบัติซ้ำ

3. สถานศึกษาได้รับการพัฒนาให้มีความปลอดภัยและจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. สถานศึกษา ได้รับการส่งเสริมให้มีความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง เพื่อความปลอดภัยของผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา

ผู้ศึกษาจึงมี ความสนใจที่จะศึกษาในประเด็นเรื่อง “รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”

การจัดระบบการรักษาความปลอดภัยในสถานศึกษา

การจัดระบบความปลอดภัยในสถานศึกษา ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2552 มีความเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในสถานศึกษาตามที่บัญญัติในข้อ 36 แผนการรักษาความปลอดภัยเกี่ยวกับสถานที่ให้จัดทำขึ้นโดยพิจารณา ดังนี้

1. ระดับความสำคัญของหน้าที่และภารกิจของแต่ละหน่วยงานของรัฐ ซึ่งมีความแตกต่างกัน

2. สถานการณ์และสภาพแวดล้อมโดยรอบพื้นที่

3. ข่าวสาร สิ่งบอกเหตุ และการเตือนภัย ตลอดจนการสนับสนุนช่วยเหลือที่ขอรับจากหน่วยงานของรัฐ

4. จำนวนเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานและเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย ซึ่งอยู่กับขนาดของอาคารสถานที่และพื้นที่ที่ต้องดูแล

5. งบประมาณที่จะใช้ในการวางมาตรการรักษาความปลอดภัยเกี่ยวกับสถานที่

6. การออกแบบก่อสร้างที่สงวนอาคารและสถานที่ หรือเครื่องกีดขวางของทางราชการที่มีความสำคัญ

7. การติดต่อสื่อสารภายในหน่วยงานของรัฐ และกับหน่วยงานของรัฐอื่น ๆ

8. การรายงานผลการสำรวจ หรือการตรวจสอบการรักษาความปลอดภัยต่อผู้บังคับบัญชา

เอมอัชฌา (รัตน์ริมจง) วัฒนบุรานนท์ (2548) ได้กล่าวไว้ว่า การวางแผนดำเนินการรักษาความปลอดภัยในโรงเรียนนั้นควรจะมี ดังนี้

1. จัดทั้งคณะกรรมการบริหารงาน ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษา ครูและอาจารย์ที่เป็นผู้แทนหมวดวิชา ผู้แทนสภานักเรียน หรือผู้แทนจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

2. คณะกรรมการบริการต้องกำหนดจุดประสงค์ นโยบายและแผนการดำเนินงานทั้งในด้านการจัดสิ่งแวดล้อม การจัดบริการความปลอดภัยในโรงเรียนและการจัดการเรียนการสอนสวัสดิภาพการศึกษา รวมทั้งกำหนดระเบียบข้อบังคับ หรือกฎแห่งความปลอดภัย

3. จัดทำแผนปฏิบัติงาน โดยคำนึงถึงผู้ที่มีร่างกาย และจิตใจปกติและผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกายและจิตใจ

4. จัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ เพื่อใช้ในโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียน

5. จัดทำแผนปฏิบัติงานแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุในโรงเรียนควรกำหนดแผนงานตามลักษณะอุบัติเหตุที่เกิดขึ้น กำหนดกิจกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุ ผู้รับผิดชอบแผนงาน ระยะเวลา สถานที่ และการติดตามและประเมินผล

เดชน์ จรูญเรืองฤทธิ์ (2549) ได้กล่าวไว้ว่า ในการรักษาความปลอดภัยสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่ง ถ้าจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น จะต้องมีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ 1) ต้องมีเครื่องช่วยในการรักษาความปลอดภัย 2) ต้องมีระเบียบคำสั่งหรือแผนในการรักษาความปลอดภัย 3) ต้องมีการอบรมบุคคลในหน่วยงานให้รู้เข้าใจและปฏิบัติตามระเบียบได้ 4) ต้องมีคนหรือเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย เพื่อบังคับควบคุมความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ให้เป็นไปตามระเบียบควบคุมและใช้เครื่องมือช่วยการรักษาความปลอดภัยในการตรวจพิสูจน์และขัดขวางบุคคลที่จะเข้ามาทำความเสียหาย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556) ได้วางแผนการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษา โดยเน้นการมีส่วนร่วมระหว่างนักเรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่าย เพื่อร่วมวางแผนป้องกัน แก้ไข ควบคุม กำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงาน และมีองค์ประกอบในการพิจารณา 2 ประการ ดังนี้

1. สาระสำคัญของแผนรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษา จำเป็นต้องมีมาตรการและกิจกรรมที่สอดคล้องและครอบคลุมตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 47 และพระราชบัญญัติ

คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 หมวด 7 การส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา มาตรา 63 กฎกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ฉะนั้น สาระสำคัญของแผนรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษาจึงต้องมีแนวทางปฏิบัติ อย่างน้อย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 ศึกษาสภาพทั่วไปของสถานศึกษา ชุมชน ความเข้มแข็งของเครือข่าย เพื่อวิเคราะห์ความเสี่ยงจากอุบัติเหตุอุบัติภัยและภัยจากสภาพแวดล้อมทางสังคม

1.2 กำหนดมาตรการหลักเพื่อป้องกันและหรือแก้ไข

1.3 กำหนดมาตรการเสริมให้เหมาะสมกับความเชื่อวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นและสภาพความเสี่ยงของท้องถิ่น

1.4 กำหนดกิจกรรมสนับสนุนมาตรการหลักและมาตรการเสริม

1.5 กำหนดเวลาและผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน และสามารถปฏิบัติได้

2. รูปแบบของแผนรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษา สถานศึกษาสามารถกำหนดรูปแบบของแผนรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพภูมิศาสตร์และความต้องการของท้องถิ่น อาทิ

2.1 ต้องมุ่งสร้างเสริมความเข้มแข็งของระบบการรักษาความปลอดภัยที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

2.2 พัฒนาระบบความปลอดภัยของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

2.3 มีโครงสร้างการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษาอย่างชัดเจน

2.4 มีระบบเครือข่ายเพื่อการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษา

2.5 มีระบบควบคุมภายในเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษา

2.6 มีระบบสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

2.7 มีแผนป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุด้านสภาพแวดล้อมและสังคม ด้านสุขภาพ อนามัยของนักเรียน ความปลอดภัยจากสัตว์และแมลงมีพิษ และผลกระทบจากการสู้รบ และ เหตุการณ์ความไม่สงบ ครอบคลุมทุกภัยที่อาจเกิดขึ้นกับนักเรียน

ดังนั้น การจัดระบบความปลอดภัยในสถานศึกษา โรงเรียนและสถานศึกษาต้องดำเนินการโดยการมีส่วนร่วมระหว่างนักเรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่าย เพื่อวางแผนการปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับสภาพภูมิศาสตร์และท้องถิ่น และสอดคล้องตามแผนงานมาตรการความปลอดภัย โดยกำหนดผู้รับผิดชอบและเสริมสร้างความรู้ให้บุคลากรในหน่วยงานสามารถปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดได้

ความปลอดภัยรอบด้านในโรงเรียน

ความเข้าใจเกี่ยวกับกรอบความปลอดภัยรอบด้านในโรงเรียน (Comprehensive School Safety Framework : CSSF) ได้ปรากฏอยู่ในกรอบการดำเนินงานระดับโลก ทั้งที่เป็นกรอบความคิดริเริ่ม และข้อตกลงหลายฉบับ CSSF ตั้งอยู่ใจกลางของกรอบการดำเนินงานที่ทับซ้อนกันหลายด้าน ได้แก่ เป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities: CRPD) การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ (Disaster Risk Reduction : DRR) และ Sendai Framework for DRR โดยมีหลักการสำคัญ คือ การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็ก ซึ่งช่วยให้ประชาคมโลกเกิดความชัดเจนถึงภัยคุกคามจากภัยธรรมชาติ ความขัดแย้ง ความรุนแรง และการพลัดถิ่น

กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) กำหนดนโยบายด้านความปลอดภัยรอบด้านในโรงเรียน (Comprehensive School Safety Framework : CSSF) ซึ่งสอดคล้องกับการบริหารจัดการภัยพิบัติในระดับประเทศ ภูมิภาค จังหวัด และระดับพื้นที่ รวมทั้งในโรงเรียน โดยจัดทำการประเมินความเสี่ยงภัยพิบัติเพื่อนำข้อมูลเรื่องความเสี่ยงจากภัยพิบัติมาจัดการศึกษาในภาพรวมมีเป้าหมาย ได้แก่ 1) คุ้มครองนักเรียนและบุคลากรด้านการศึกษาจากการเสียชีวิต การบาดเจ็บ และอันตรายในโรงเรียน 2) ให้โรงเรียนวางแผนจัดการศึกษาต่อเนื่องแม้ในระหว่างที่เกิดภัยพิบัติ 3) ปกป้องการลงทุนในภาคการศึกษา และ 4) สร้างความเข้มแข็งในการลดความเสี่ยงและการฟื้นตัวของภาคการศึกษา และมีกรอบแนวคิดความปลอดภัยรอบด้านในโรงเรียน ประกอบด้วยสามเสาหลัก (Three Pillar) และ แนวทางปฏิบัติในการลดความเสี่ยงภัยพิบัติ ดังนี้

1. เสาที่หนึ่ง ด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในโรงเรียนที่ปลอดภัย (Safer Learning Facilities) แนวทางปฏิบัติบุคลากรและหน่วยงานด้านการศึกษา สถาปนิก วิศวกร ผู้รับเหมาก่อสร้าง บุคลากรโรงเรียน และสมาชิกชุมชนร่วมตัดสินใจเลือกสถานที่ตั้งโรงเรียนที่ปลอดภัย การออกแบบการก่อสร้างและดูแลความปลอดภัยของสถานที่ กำกับดูแลการก่อสร้างการควบคุมคุณภาพ ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น การเสริมความแข็งแรง ระบบน้ำดื่มน้ำใช้ ระบบสุขาภิบาล การดูแลสุขอนามัย ติดตามการจัดสรรงบประมาณและการดูแลรักษา ความมั่นคงและความปลอดภัยของอาคารสถานที่อย่างต่อเนื่องและมีการป้องกันและตอบโต้โจมตี สถานศึกษารวมถึงใช้โรงเรียนโดยกองกำลังติดอาวุธ

2. เสาที่สอง บริหารจัดการภัยพิบัติในโรงเรียน (School Diester Management) แนวทางปฏิบัติผู้บริหารสถานศึกษา ชุมชนโรงเรียนในพื้นที่มีส่วนร่วมกับหน่วยงานบริการจัดการภัยพิบัติแต่ละพื้นที่ร่วมดูแลรักษาสภาพแวดล้อมทางการเรียนที่ปลอดภัย เช่น ประเมิน

และลดความเสี่ยงทางสังคมสิ่งแวดล้อม สาธารณูปโภคและความเสี่ยงที่ไม่ใช่โครงสร้าง และโดยการพัฒนาศักยภาพในการรับมือภัยพิบัติและวางแผนการศึกษา เสริมสร้างความรู้ให้บุคลากรอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งจัดสรรและบริหารทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อป้องกันการสูญเสียและความเสียหาย

3. เสาที่สาม การศึกษาด้านการลดความเสี่ยง และการรู้รับปรับตัวจากภัยพิบัติ (Risk Reduction and Resilience Education) แนวทางปฏิบัติผู้จัดทำหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน ผู้อบรมครู ครู เยาวชน นักเรียน ร่วมพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้กับวัฒนธรรมความปลอดภัยและสามารถรู้รับปรับตัว และฟื้นคืนกลับเมื่อเผชิญต่อภัยพิบัติ

โดยสรุปกล่าวคือความปลอดภัยรอบด้านในโรงเรียนจะเกิดขึ้นได้โดยความร่วมมือของ ครู นักเรียน บุคลากรทางการศึกษา ด้วยการดำเนินการการประเมินความเสี่ยงภัยพิบัติที่อาจจะเกิดขึ้นในโรงเรียน ตามแนวทางปฏิบัติในการลดความเสี่ยงภัยพิบัติ ได้แก่ บริหารจัดการในด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในโรงเรียนที่ปลอดภัย บริหารจัดการภัยพิบัติในโรงเรียนและให้การเสริมสร้างความรู้ลดการเกิดความเสี่ยง ปรับตัวจากภัยพิบัติที่เกิดขึ้น เพื่อเป้าหมายในการคุ้มครองนักเรียนและบุคลากรด้านการศึกษาจากการเสียชีวิต การบาดเจ็บและอันตรายในโรงเรียน

มาตรการความปลอดภัยในสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) จัดตั้งศูนย์ความปลอดภัยกระทรวงศึกษาธิการ (MOE Safety Center : MSC) โดยมุ่งส่งเสริมความปลอดภัย สร้างความมั่นใจให้สังคม คุ้มครองความปลอดภัยแก่นักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ด้วยการบริหารจัดการตามมาตรการ 3 ป ได้แก่ การป้องกัน การปลูกฝังและการปราบปราม เพื่อกำกับ ติดตาม ดูแล ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาความปลอดภัยของสถานศึกษา และให้ส่วนราชการและสถานศึกษาปฏิบัติตามมาตรการ 3 ป ได้แก่

1. ระดับส่วนราชการ

1.1 การป้องกัน ดำเนินการจัดตั้งศูนย์ความปลอดภัยระดับส่วนราชการระดับหน่วยงาน ทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค รวบรวมข้อมูลความเสี่ยง จัดทำแผนดำเนินงานความปลอดภัยในสถานศึกษาของส่วนราชการและหน่วยงาน กำกับ ติดตาม ส่งเสริม และประเมินผลการดำเนินงานตามมาตรการความปลอดภัยในสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 การปลูกฝัง ดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมความปลอดภัยทุกรูปแบบ เพื่อปลูกจิตสำนึกและสร้างความตระหนักให้เกิดความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม รวมถึงการพัฒนาครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

1.3 การปราบปราม ดำเนินการตามกฎหมาย เมื่อพบผู้กระทำความผิดบนพื้นฐาน ความเป็นธรรมและแก้ไข ช่วยเหลือ เยียวยา ฟื้นฟู คุ้มครองนักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาที่ได้รับผลกระทบ

2. ระดับสถานศึกษา

2.1 การป้องกัน ดำเนินการสำรวจ ประเมินความเสี่ยง และจัดทำแผนดำเนินการ ความปลอดภัยในสถานศึกษา รวมทั้งจัดให้มีคณะกรรมการความปลอดภัยของสถานศึกษา สร้างความปลอดภัยในสถานศึกษาให้เกิดความปลอดภัยทุกรูปแบบ ทั้งภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ ภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ ภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิและภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาวะทางกายและจิตใจ โดยมีการรายงานตามระบบ และบริหารสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 การปลูกฝัง ดำเนินการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีทักษะด้านความปลอดภัย ประสานเครือข่ายความร่วมมือ พัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความตระหนัก เข้าใจ และมีทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การดูแลช่วยเหลือผู้เรียน และการสื่อสารสร้างความเข้าใจต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

2.3 การปราบปราม ดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมาย เมื่อพบการกระทำความผิดบนพื้นฐานความเป็นธรรมและแก้ไข ช่วยเหลือ เยียวยา ฟื้นฟู คุ้มครองนักเรียน นักศึกษา ครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาที่ได้รับผลกระทบ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2564) ได้กำหนดมาตรการความปลอดภัยของสถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานความปลอดภัย และมุ่งเน้นพัฒนาระบบและกลไกในการดูแลความปลอดภัยให้ผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการปกป้องคุ้มครอง ดูแล ช่วยเหลือ เยียวยา มีความมั่นคงและปลอดภัย สามารถแก้ปัญหาและบริหารจัดการความเสี่ยงได้อย่างยั่งยืน ด้วยการบริหารจัดการตามมาตรการ 3 ป. ได้แก่ ป้องกัน ปลูกฝัง และปราบปราม ให้เกิดความปลอดภัยมากที่สุดและไม่ให้เกิดเหตุการณ์ซ้ำอีก ดังนี้

1. การป้องกัน หมายถึง การดำเนินการเพื่อไม่ให้เกิดปัญหา อุปสรรค หรือความไม่ปลอดภัยต่อนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา โดยการสร้างมาตรการป้องกันจากปัจจัยเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นทั้งในและนอกสถานศึกษา ดังนี้

1.1 การประเมินปัจจัยเสี่ยงของสถานศึกษา

1.2 การกำหนดพื้นที่ความปลอดภัย

1.3 การจัดทำแผนความปลอดภัยสถานศึกษา

1.4 การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของสถานศึกษา

1.5 การจัดโครงสร้างบริหารจัดการความปลอดภัยสถานศึกษา

1.6 การจัดโครงสร้างข้อมูลสารสนเทศความปลอดภัยสถานศึกษา

1.7 การสร้างการมีส่วนร่วมของสถานศึกษาและภาคีเครือข่าย

1.8 การจัดระบบช่องทางการสื่อสารด้านความปลอดภัยสถานศึกษา

1.9 การจัดระบบคัดกรองและดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.10 การประเมินนักเรียนรายบุคคล ด้านร่างกาย จิตใจ สังคม สติปัญญา และความต้องการช่วยเหลือ

2. การปลูกฝัง หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ จิตสำนึกและเจตคติที่ดี และการสร้างเสริมประสบการณ์เพื่อให้เกิดทักษะในการป้องกันภัยให้แก่นักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้เกิดความยั่งยืน ดังนี้

2.1 พัฒนาองค์ความรู้สร้างจิตสำนึก ความตระหนัก การรับรู้ และความเข้าใจด้านความปลอดภัยให้กับตนเองและผู้อื่น

2.2 จัดกิจกรรมสร้างความรู้ความเข้าใจ และพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัย ให้แก่นักเรียน ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้ปกครอง

2.3 จัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะ ประสบการณ์ และสมรรถนะด้านความปลอดภัยให้แก่นักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา

3. การปราบปราม หมายถึง การดำเนินการจัดการแก้ไขปัญหา การช่วยเหลือเยียวยา ฟื้นฟู และดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมาย ได้แก่

3.1 การจัดการแก้ไขปัญหาความไม่ปลอดภัยในสถานศึกษา

3.2 การช่วยเหลือ เยียวยา ฟื้นฟู จิตใจบุคคลผู้ประสบเหตุความไม่ปลอดภัย

3.3 การดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

องค์ประกอบความปลอดภัยในสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556) ได้กำหนดมาตรการในการรักษาความปลอดภัยในโรงเรียน เป็นการวางขั้นตอนของวิธีการรักษาความปลอดภัยของนักเรียนในสถานศึกษา เพื่อให้นักเรียนมีความตระหนัก และเป็นแนวทางในการดูแลช่วยเหลือตนเองให้ปลอดภัยท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ไม่สร้างสรรค์ อุบัติเหตุ และอุบัติภัย ที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่นักเรียนซึ่งมีมาตรการป้องกันและแก้ไขในด้านต่าง ๆ 6 ด้าน ดังต่อไปนี้

ด้านที่ 1 มาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา มาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุ เป็นวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ สำหรับอุบัติเหตุในสถานศึกษามักมีสาเหตุมาจากความประมาท ขาดการดูแลเอาใจใส่ในเรื่องอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และสภาวะแวดล้อมของสถานศึกษา

ด้านที่ 2 มาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ ภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นมีหลายประเภทด้วยกัน ได้แก่ อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ธรณีพิบัติ ซึ่งทั้งหมดนี้อาจจะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา โดยไม่อาจคาดคิดว่าจะเกิดเมื่อไหร่แต่ก็เกิดได้ทุกเมื่อกับสถานศึกษา ดังนั้นสถานศึกษาจึงควรดำเนินการวางแผนหรือวางมาตรการเพื่อความปลอดภัยให้กับนักเรียนต่อไป

ด้านที่ 3 มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม สังคม หมายถึง การรวมกลุ่มคนที่มารวมตัวกันและมีการปฏิบัติต่อกันตามหน้าที่ของแต่ละกลุ่มตามระเบียบแบบแผนของสังคม ปัญหาสังคม หมายถึง ปัญหาสังคมเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วจะเข้าใจกันหรือเชื่อกันว่าสถานการณ์ที่มีผลกระทบกระเทือนต่อคนจำนวนมากในสังคมและเห็นว่าควรรวมกันแก้ปัญหานั้นให้ดีขึ้นในสังคมไทย จะพบว่า บิดามารดาทุกคนไม่สามารถทำหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูตามที่สังคมคาดหวังได้ ทำให้ทอดทิ้ง ละเลยเด็ก กระทำทารุณ ทารุณเด็ก มีเด็กที่ดำรงชีวิตในที่ลำบาก ดังนั้นผู้เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็กต้องช่วยค้นหาป้องกัน บำบัดฟื้นฟูเด็กถูกทอดทิ้ง และถูกกระทำทารุณ

ด้านที่ 4 มาตรการรักษาความปลอดภัยในด้านสุขภาพอนามัยของนักเรียน สถานศึกษาเป็นศูนย์รวมนักเรียนของแต่ละชุมชน ซึ่งนักเรียนแต่ละคนจะมีที่มาแตกต่างกันไม่ว่าสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว สภาพแวดล้อมของชุมชน ดังนั้น สถานศึกษาสร้างองค์ความรู้ให้แก่ผู้บริหาร ครูอนามัยและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในเรื่องแนวทางการส่งเสริมสุขภาพอนามัยเรื่องการป้องกันมลภาวะจากสิ่งแวดล้อมเรื่องการป้องกันไม่ให้เกิดโรคต่าง ๆ ให้ระบาดมากขึ้น และการดูแลรักษาเบื้องต้น เชื่อว่านักเรียน ผู้ปกครอง ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษา จะมีความศรัทธา และเชื่อมั่นต่อประสิทธิภาพของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษามากยิ่งขึ้น

ด้านที่ 5 มาตรการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษาด้านสัตว์มีพิษ การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้มีความปลอดภัย จากการได้รับอันตรายจากสัตว์มีพิษกัดต่อย ถือได้ว่าเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ทุกที่ ไม่ว่าจะเป็นบริเวณส่วนต่าง ๆ ของสถานศึกษา สิ่งที่ตามมาอาจเป็นสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อสภาพร่างกาย การเจริญเติบโต การเรียนรู้และพัฒนาการด้านต่าง ๆ จึงต้องให้ความสำคัญและตระหนักในเรื่องของความปลอดภัยจากสัตว์มีพิษ

ด้านที่ 6 มาตรการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษาด้านผลกระทบจากการสู้รบและเหตุการณ์ความไม่สงบ

ธำรงค์ จั่นฤทธิ์ และคณะ (2567) ได้พัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พบว่า องค์ประกอบของขอบข่ายความปลอดภัยในสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้านดังนี้ 1) ด้านงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) ด้านงานความปลอดภัยอาคารสถานที่ 3) ด้านงานความสะอาดสิ่งแวดล้อม 4) ด้านงานส่งเสริมสุขภาพอนามัยนักเรียน

สุกัญญา พรน้อย (2562) กล่าวว่า แนวทางการบริหารจัดการความปลอดภัยของสถานศึกษาโรงเรียนสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ควรมีมาตรการในการป้องกันอันตรายในสถานศึกษา ดังนี้ 1. การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของสถานศึกษา 2. การสร้างการมีส่วนรวมของสถานศึกษา

และภาคีเครือข่าย 3. การจัดระบบดูแลนักเรียนในเรื่องช่องทางการสื่อสารด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา 4. มาตรการป้องกัน 5. ด้านมาตรการปลูกฝัง

ธีรวัฒน์ สมเพาะ (2551) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา พบว่า ด้านมุ่งสร้างความปลอดภัยในโรงเรียนมี 6 ด้าน สถานศึกษามีการดำเนินการสร้างความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในห้องเรียน การสร้างความปลอดภัยด้านระบบคุ้มครองเด็ก สถานศึกษามีการประสานงานร่วมกับผู้นำชุมชนเป็นแนวร่วมในการสอดส่องดูแล มีการจัดการเรียนการสอน ความปลอดภัย โดยบูรณาการเข้ากับการสอนปกติและมีการสร้างหลักสูตรความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยมีการจัดทำหลักสูตรการปฐมพยาบาลและการช่วยเหลือ สถานศึกษาได้กำหนดแผนฉุกเฉินด้านความปลอดภัย โดยส่วนใหญ่มีแผนระบบส่งต่อนักเรียนไปยังโรงพยาบาลที่ใกล้เคียง

ชฎาพร สุขสิริวรรณ (2550) ได้กำหนดกระบวนการจัดการโรงเรียนปลอดภัยไว้ 4 ขั้นดังนี้ 1) การพัฒนากลุ่มความปลอดภัย โดยให้มีส่วนร่วมในการพัฒนางานความปลอดภัย 2) การค้นหาปัญหาและเหตุการณ์การบาดเจ็บ 3) การมุ่งสร้างความปลอดภัย 6 ด้าน คือ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ระบบคุ้มครองเด็ก การเดินทางไป-กลับโรงเรียน ความปลอดภัยด้านกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดหลักสูตรความปลอดภัย และแผนฉุกเฉินในโรงเรียน 4) การมีนโยบายและแผนงานที่ชัดเจนต่อเนื่อง

คิตามูระ ยูโตะ (Kitamura Yuto, 2014) ได้วิจัยศึกษารูปแบบของการศึกษาความปลอดภัยการศึกษาจำเป็นสำหรับการพัฒนาของสังคมที่ปลอดภัยและมั่นคง (เช่น สังคมที่มีความยืดหยุ่นและยั่งยืน) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของประเทศญี่ปุ่น นอกจากนี้ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบรูปแบบของการศึกษาความปลอดภัย ผ่านการศึกษาแนวความคิดใหม่ของ “การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” (ESD) ในปีที่ผ่านมาประเทศญี่ปุ่นได้รับความเดือดร้อนจำนวนของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างรุนแรงในโรงเรียน กรณีของเด็กที่ถูกลักพาตัวหรือเสียชีวิตเช่นเดียวกับความเสียหายที่เกิดจากแผ่นดินไหวทางญี่ปุ่นตะวันออกและสึนามิ ในวันที่ 11 มีนาคม 2011 และภัยธรรมชาติอื่น ๆ ดังนั้น ความปลอดภัยและการรักษาความปลอดภัยของเด็กที่ได้กลายเป็นความรับผิดชอบของสังคมโดยรวม ซึ่งในงานวิจัยนี้เป็นรูปแบบใหม่ของการศึกษาความปลอดภัย การวิจัยนี้ มีหัวข้อหลัก 2 หัวข้อ จากการศึกษานี้ ครั้งแรกเป็นการจัดหาซอร์ฟแวร์ที่หลากหลายสำหรับการศึกษาความปลอดภัยที่มีอยู่ การศึกษาความปลอดภัยไม่กี่โปรแกรมได้มุมมองของความปลอดภัย ความเข้าใจในลักษณะที่ครอบคลุมแทนที่จะมุ่งเน้นไปที่พื้นที่ของการจราจรภัยพิบัติหรือชีวิตประจำวัน ในแง่ของปัญหานี้บทความนี้ตระหนักถึงความสำคัญของการผสมผสานมุมมองของการแก้ปัญหาและการมีส่วนร่วม ESD ที่มุ่งเน้นเป็นความเข้าใจแบบองค์รวมของการศึกษาความปลอดภัย ประการที่สอง การสำรวจการรับรู้การดำเนินการ โดยผู้เขียนเกี่ยวกับผู้ปกครองและ

ครูการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงให้เห็นถึงความสนใจเมื่อเทียบความปลอดภัยการจราจรสูง เพื่อความปลอดภัยพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ มันจึงจะปรากฏเป็นไปได้ที่จะทำให้ “การจราจร” จุดเริ่มต้นสำหรับการศึกษาความปลอดภัยและจากนั้นขยายขอบเขตในการดำรงชีวิตประจำวันและภัยพิบัติ การสำรวจ ยังชี้แจงว่ากิจการที่เกี่ยวข้องกันพิจารณาการสร้างความตระหนักของเด็กจะเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการศึกษาความปลอดภัย การวิจัยนี้จะสรุปว่า มันมีความจำเป็นที่จะทำให้การวิจัยอย่างต่อเนื่องที่จะนำเสนอโหมดใหม่ของการศึกษาความปลอดภัย ความคิดริเริ่มที่เป็นหนึ่งในความพยายามที่สำคัญในการเคลื่อนไหวในอนาคต

กระทรวงศึกษาธิการ (2564) กล่าวว่า ขอบข่ายงานความปลอดภัยในสถานศึกษา หมายถึง การจัดขอบข่ายงานที่มีโครงสร้างงานด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และทุกคนที่เกี่ยวข้อง เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อันอาจเกิดขึ้นกับนักเรียนด้านความปลอดภัย และมีองค์ประกอบงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีหน้าที่ได้แก่ การคัดกรอง การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การส่งเสริมพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนและการส่งต่อ

2. งานครูเวรประจำวัน มีหน้าที่ได้แก่ การรับ-ส่ง นักเรียนหน้าประตูเช้าเย็น เพื่ออำนวยความสะดวกเรียบร้อยด้านความปลอดภัยและความเรียบร้อยอื่นของนักเรียน ตรวจความปลอดภัย มุมอับ ตรวจความเรียบร้อยบนอาคารเรียน อบรมนักเรียนหน้าเสาธง ควบคุมความเรียบร้อยนักเรียน ประจำวันอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

3. งานป้องกันอุบัติเหตุและอุบัติภัยในสถานศึกษา มีหน้าที่ รับผิดชอบด้านความปลอดภัยของนักเรียนทั้งระบบ เช่น การทำป้ายสัญลักษณ์ความปลอดภัยบริเวณอาคารเรียนอาคารประกอบ ห้องน้ำห้องส้วม สนามกีฬาและบริเวณโรงเรียน ติดตั้งถังดับเพลิงและตรวจเช็คน้ำยาถังดับเพลิงบริเวณอาคารต่าง ๆ เพื่อให้ใช้งานได้ตลอดเวลา ประกันอุบัติเหตุนักเรียน จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศด้านความปลอดภัยนักเรียน หน้าที่อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารสถานศึกษา

4. งานครูที่ปรึกษา มีหน้าที่ ดังนี้ (1) กำกับ ดูแล ติดตาม อบรมสั่งสอนนักเรียนในระดับชั้น ด้านความประพฤติให้เป็นคนดีมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (2) ประสานงานกับครูผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องในการป้องกันแก้ไขปัญหาของนักเรียนด้านการเรียนและความประพฤติ (3) ปฏิบัติหน้าที่เป็นคณะกรรมการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตั้งแต่การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริม/พัฒนานักเรียน การป้องกัน/แก้ไขปัญหาของนักเรียน และการส่งต่อ (4) ดำเนินการเยี่ยมบ้านนักเรียน การประชุมผู้ปกครองนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา (5) กำกับ ดูแล ติดตามและเก็บข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนตามที่ทางโรงเรียนได้มอบหมาย ได้แก่ กิจกรรมหน้าเสาธง

กิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมประชุมระดับชั้น กิจกรรมภายในและภายนอกโรงเรียนอื่น ๆ ตามวาระ (6) กำกับ ดูแล ติดตามและให้คำปรึกษาแนะนำด้านวิชาการ การแก้ไขปัญหานักเรียนที่มีปัญหาด้านผลการเรียน การติด 0, ร , มส., มผ. เพื่อให้นักเรียนเรียนจบตามหลักสูตร (7) ให้คำแนะนำผู้ปกครองในการสนับสนุน ส่งเสริมนักเรียนในด้านการเรียน การพัฒนาคุณลักษณ์ที่พึงประสงค์ (8) ทำหน้าที่เป็นครูแนะแนวในด้านการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาศักยภาพของนักเรียน (9) คิดริเริ่มและวางแผนการจัดกิจกรรม เพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นเยาวชนที่ดี มีส่วนร่วมกับสังคม ชุมชน มีจิตสาธารณะ สามารถดำรงอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (10) กำกับควบคุมดูแล การรักษาห้องเรียนและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้สะอาดและเป็นระเบียบ (11) รายงานผลการปฏิบัติงานต่อหัวหน้าระดับชั้น หัวหน้างาน หัวหน้างานส่งเสริมกิจการนักเรียน และผู้บริหารตามลำดับ (12) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

5. งานแนะแนว มีหน้าที่บริการให้คำปรึกษา คำแนะนำกับนักเรียนที่ต้องการวางแผนการเรียนหรือการแนะแนวด้านเลือกอาชีพ การให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่พบเจอปัญหาภายในโรงเรียนประชาสัมพันธ์ข่าวการศึกษาต่าง ๆ ให้กับนักเรียน เช่น ข่าวทุนการศึกษา การเรียนต่อ การฝึกอาชีพปรึกษากับผู้ปกครอง ครู ผู้บริหาร หรือผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้กับนักเรียน

6. งานฝ่ายปกครอง มีหน้าที่ (1) ทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองแทนบิดา – มารดาในเวลาเรียน (2) ดูแลให้นักเรียนอยู่ในระเบียบวินัยที่กำหนดไว้อย่างมีความสุข (3) ส่งเสริมและพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนให้ดี มีจิตสาธารณะ (4) ป้องกัน ป้องปรามและแก้ไขพฤติกรรมนักเรียนที่ไม่เหมาะสม

7. สภานักเรียน มีหน้าที่ (1) ประสานงานกับนักเรียนและร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียน (2) ประสานงานกับบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ เพื่อประโยชน์และความก้าวหน้าที่นักเรียนควรได้รับ (3) รับผิดชอบงานและกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากโรงเรียน (4) คิดริเริ่มโครงการที่เป็นประโยชน์ สามารถปฏิบัติได้จริง และส่งผลต่อการพัฒนาโรงเรียน (5) ดูแลสอดส่องและบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในโรงเรียนให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า (6) ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ทันต่อเหตุการณ์ และตรงไปตรงมา (7) เสนอความคิดเห็นต่อโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและเพื่อพัฒนาโรงเรียนในด้านต่าง ๆ (8) วางแผนดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับครูที่ปรึกษา (9) ปฏิบัติงานโดยไม่ขัดหรือแย้งกับระเบียบหรือข้อบังคับอื่นใดของทางราชการ พร้อมทั้งต้องรักษาไว้ซึ่งศีลธรรม วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม

ซาราห์ เอ็ม. สติลเวลล์ และคณะ (Stilwell and others, 2024) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาเยาวชนเชิงบวกเพื่อความปลอดภัยในโรงเรียนระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย

ในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยพบว่า มีแนวทางที่สำคัญ ได้แก่ 1. กลยุทธ์การดูแลความปลอดภัยของนักเรียน (School Safety Strategies) 2.มาตรการดูแลความปลอดภัยด้านสุขภาพ (Physical & Structural Safety) 3. การสร้างสภาพแวดล้อมที่นักเรียนรู้สึกปลอดภัย (Psychological & Emotional Safety) และ 4. การให้นักเรียนมีบทบาทในการออกแบบ กำหนดนโยบาย และประเมินมาตรการด้านความปลอดภัย (Youth Engagement & Empowerment)

รายงานจาก EdResearch for Action โดย คีล เอ็ม และคณะ (Keels and others, 2021) ได้กล่าวถึงแนวทางในการป้องกันและดูแลความปลอดภัยในสถานศึกษาโดยเฉพาะในเรื่องความเครียดและเรื่องสุขภาพจิตที่จะส่งผลกระทบโดยตรงต่อการพัฒนาทางความคิด (cognitive) สังคม (social) อารมณ์ (emotional) และพฤติกรรม (behavioral) ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้ โดยมีองค์ประกอบ ได้แก่ 1. การดูแลความปลอดภัยโดยใช้ทั้งโรงเรียนเป็นฐาน 2. การบูรณาการการเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์ 3. การอบรมครูควรเน้นทักษะเชิงปฏิบัติ 4. การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน และ 5. ดูแลในเรื่องสุขภาพกายและจิตของนักเรียน

สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2566) มีมาตรการสถานศึกษาปลอดภัยและซักซ้อมแผนเผชิญเหตุในโรงเรียนสังกัด กทม. เพื่อเตรียมความพร้อมเฝ้าระวังและควบคุมสถานการณ์กรณีเกิดภัยพิบัติรูปแบบต่าง ๆ โดยมีองค์ประกอบในเรื่องความปลอดภัยในสถานศึกษา ดังนี้ (1) ความปลอดภัยของนักเรียน (2) ความปลอดภัยในโรงเรียนร่วมกับชุมชนและผู้ปกครอง (3) แผนและขั้นตอนการปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยในโรงเรียนอย่างเป็นระบบและมีคู่มือปฏิบัติสำหรับบุคลากรเพื่อความปลอดภัย (4) การตรวจสอบมาตรการความปลอดภัยในโรงเรียน โดยมีตัวแทนครูและผู้ปกครองร่วมกันตรวจสอบปีละ 4 ครั้ง (5) การดูแลคุ้มครองเด็กที่ดีในสังคม กำหนดให้มีโครงการป้องกันยาเสพติดและพฤติกรรมข่มขู่ รังแกนักเรียน (6) ระบบความปลอดภัยด้านอาคารและสถานที่โดยรอบของโรงเรียน (7) กำหนดการเดินทางไป-กลับโรงเรียนอย่างถูกวิธี มีความปลอดภัยจากการจราจร (8) การบันทึกข้อมูลอุบัติภัยในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ และ (9) มาตรการป้องกันแนวทางปฏิบัติ และการเฝ้าระวังด้านอุบัติภัย ได้แก่ การเฝ้าระวังอัคคีภัยในสถานศึกษาและวาตภัย/ธรณีพิบัติ ด้านอุบัติเหตุ ได้แก่ การป้องกันอุบัติเหตุจากอาคารเรียน และด้านสังคม ได้แก่ การล่วงละเมิดทางร่างกายและจิตใจ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในสถานศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 6 ด้าน และของผู้วิจัยคนอื่น ๆ ได้แก่ ชัยวัฒน์ อุทัยแสน (2555), คีล เอ็ม และคณะ (Keels and others, 2021), ซาราห์ เอ็ม. สติลเวลล์ และคณะ (Stilwell and others, 2024), Kitamura Yuto (2014) กระทรวงศึกษาธิการ (2564) และสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร (2566) ผู้วิจัยเสนอการสรุปองค์ประกอบความปลอดภัยในสถานศึกษาไว้ในตาราง ดังนี้

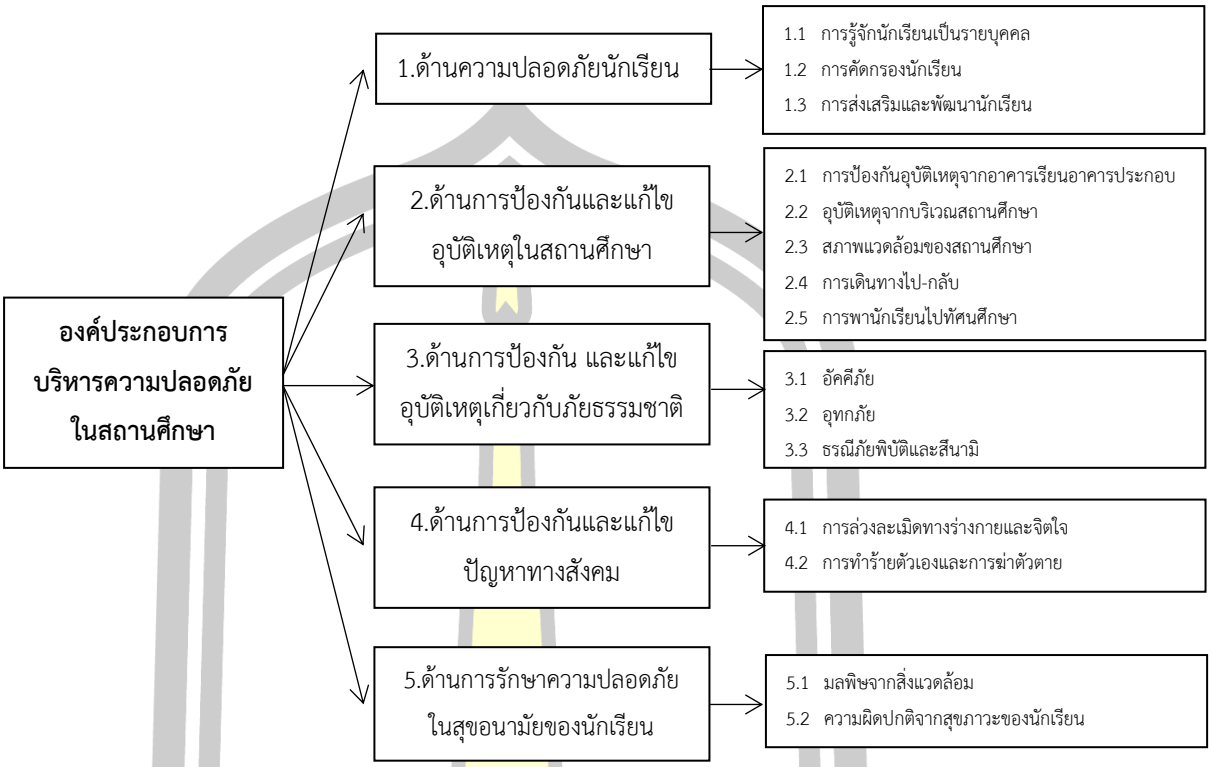
ตาราง 1 แสดงข้อมูลการวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา

องค์ประกอบ	เอกสารงานวิจัย								
	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556)	กระทรวงศึกษาธิการ (2564)	สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2566)	คิตามูระ ยูโตะ (2014)	คิล เอ็ม และคณะ (2021)	ชาราห์ เอ็ม. สติลเวลล์ และคณะ (2024)	ชัยวัฒน์ อุทัยแสน (2555)	ความถี่	ร้อยละ
1. ด้านความปลอดภัยนักเรียน		✓	✓		✓	✓		4	50.00
2. ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา	✓	✓	✓	✓		✓	✓	6	85.71
3. ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ	✓		✓	✓			✓	4	50.00
4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม	✓		✓		✓		✓	4	50.00
5. ด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขภาพอนามัยของนักเรียน	✓				✓	✓	✓	4	50.00
6. ด้านการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษาด้านสัตว์มีพิษ	✓							1	14.29
7. ด้านการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษาผลกระทบจากการสู้รบและเหตุการณ์ความไม่สงบ	✓							1	14.29
8. ครูเวรประจำวัน		✓						1	14.29
9. ครูที่ปรึกษา		✓						1	14.29
10. งานแนะแนว		✓						1	14.29
11. งานฝ่ายปกครอง		✓						1	14.29
12. งานสภานักเรียน		✓						1	14.29
13. การสร้างการมีส่วนรวมของสถานศึกษา ผู้ปกครอง สังคม และภาคีเครือข่าย	✓		✓		✓			3	42.86

ตาราง 1 (ต่อ)

องค์ประกอบ	เอกสารงานวิจัย								
	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556)	กระทรวงศึกษาธิการ (2564)	สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2566)	คิตามูระ ยูโตะ (2014)	คีล เอ็ม และคณะ (2021)	ซาราห์ เอ็ม. สติลเวลล์ และคณะ (2024)	ชัยวัฒน์ อุทัยแสน (2555)	ความถี่	ร้อยละ
14. การให้นักเรียนมีบทบาทในเรื่องความปลอดภัย						✓		1	14.29
15. การอบรมครูควรเน้นทักษะเชิงปฏิบัติและคู่มือความปลอดภัย	✓		✓		✓			3	42.86
16. ด้านการตรวจสอบความปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอ			✓					1	14.29
17. การเดินทางไปกลับ			✓					1	14.29
18. งานบันทึกข้อมูลอุบัติภัยในโรงเรียน			✓					1	14.29

จากตาราง 1 ผู้วิจัยได้สรุปปัจจัยหลักความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยเลือกปัจจัยที่มีความถี่ตั้งแต่ 4 ขึ้นไป ตามแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 6 ด้าน และของผู้วิจัยคนอื่น ๆ ได้แก่ ชัยวัฒน์ อุทัยแสน (2555), คีล เอ็ม และคณะ (Keels and others, 2021), ซาราห์ เอ็ม. สติลเวลล์ และคณะ (Stilwell and others, 2024), Kitamura Yuto (2014) กระทรวงศึกษาธิการ (2564) และสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2566) ได้องค์ประกอบการบริหารด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา 5 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านความปลอดภัยนักเรียน 2) ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา 3) ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม และ 5) ด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขอนามัยของนักเรียน จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยสรุปองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ในภาพรวมและนำเสนอรายละเอียดในลำดับต่อไป ดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 แสดงสรุปรูปแบบองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เมื่อได้องค์ประกอบการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา 5 องค์ประกอบแล้วผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่มีผู้วิจัยเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในการศึกษา เพื่อให้ได้แต่ละองค์ประกอบสามารถอธิบายรายละเอียดในแต่ละองค์ประกอบดังนี้

1. องค์ประกอบที่ 1 ด้านความปลอดภัยนักเรียน

ความปลอดภัยของนักเรียน เป็นการดำเนินการเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนภายในสถานศึกษา เป็นกระบวนการหนึ่งในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่จะดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอน วิธีการ และเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีผู้ให้ความหมายและแนวทางเกี่ยวกับความปลอดภัยนักเรียน ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2564) กล่าวว่า ขอบข่ายงานความปลอดภัยในสถานศึกษา หมายถึง การจัดขอบข่ายงานที่มีโครงสร้างงานด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนและทุกคนที่เกี่ยวข้อง เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อันอาจเกิดขึ้นกับนักเรียนด้านความปลอดภัย และมีองค์ประกอบงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) งานระบบ

ดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีหน้าที่ได้แก่ การคัดกรอง การรู้จักนักเรียน เป็นรายบุคคล การส่งเสริมพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน และการส่งต่อ 2) งานครูเวรประจำวัน มีหน้าที่ได้แก่ การรับ-ส่ง นักเรียนหน้าประตูเช้าเย็นเพื่ออำนวย ความสะดวกเรียบร้อยด้านความปลอดภัยและความเรียบร้อยอื่นของนักเรียน ตรวจความปลอดภัย มุมอับ ตรวจความเรียบร้อยบนอาคารเรียน อบรมนักเรียนหน้าเสาธง ควบคุมความเรียบร้อยนักเรียนประจำวันอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย 3) งานป้องกันอุบัติเหตุและอุบัติภัยในสถานศึกษา มีหน้าที่รับผิดชอบด้านความปลอดภัยของนักเรียนทั้งระบบ 4) งานครูที่ปรึกษา 5) งานแนะแนว มีหน้าที่บริการให้คำปรึกษา คำแนะนำกับนักเรียนที่ต้องการวางแผนการเรียนหรือการแนะแนวด้านเลือกอาชีพ การให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่พบเจอปัญหาภายในโรงเรียนประชาสัมพันธ์ข่าวการศึกษาต่าง ๆ ให้กับนักเรียน 6) งานฝ่ายปกครอง 7) สภานักเรียน

Good (1973) การดำเนินงานด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้น แต่เดิมเป็นการจัดบริการโดยงานแนะแนวและงานปกครองนักเรียน แต่ในสภาพปัจจุบันปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนมีความยุ่งยากซับซ้อนมากขึ้น เพราะเกิดจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อการปรับตัวของนักเรียน ดังนั้นการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยครูแนะแนวและครูฝ่ายปกครองไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ โรงเรียนหรือสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบมากขึ้น การแนะแนวยังหมายถึงกระบวนการช่วยเหลือให้แต่ละบุคคลเข้าใจตนเองและโลกเกี่ยวกับตนเองได้ดี

ระวีวรรณ ชินะตระกูล (2539) การดำเนินงานด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสหัสวรรษใหม่ในภาพรวมควรจะมีทิศทางในการดำเนินงาน ลักษณะที่มุ่งเน้นให้เด็กเป็นศูนย์กลางของระบบให้เด็กรู้จักตนเอง มีการควบคุมตนเอง ให้รู้จักพึ่งพาตนเองได้ และสามารถที่จะทำงานต่าง ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ต้องฝึกฝนเด็กให้มีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ด้านการวางแผนการเรียนและการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม ส่วนบุคลากรที่ต้องให้การช่วยเหลือและพัฒนาหรือต้องให้คำปรึกษา คือ ครูทุกคนหรือการจัดกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกัน หากเป็นปัญหาพิเศษที่ต้องการปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านนั้นต้องขอความช่วยเหลือโดยตรง เช่น จิตแพทย์หรือนักจิตวิทยา เพื่อจัดให้มีการบำบัดรักษาที่ถูกต้อง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) การดูแลช่วยเหลือนักเรียนและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ การส่งเสริมพัฒนาป้องกันและแก้ไขปัญหา เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็งคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิต และรอดพ้นจากวิกฤติทั้งปวง ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอนชัดเจน พร้อมทั้งมีวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐาน

คุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ โดยมีครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคน มีส่วนร่วม

ขนิษฐา กำเนิดทอง และคณะ (2568) ความปลอดภัยของนักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา มุ่งส่งเสริมความปลอดภัย สร้างความมั่นใจให้สังคม ให้ความคุ้มครอง สร้างความปลอดภัย ช่วยเหลือ และเยียวยาให้กับนักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยมีแนวทางในการดูแลนักเรียน การมีข้อมูลของนักเรียนอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับประกาศ ประกาศนโยบายด้านสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เรียน คือ หัวใจของการจัดการศึกษา การดูแลช่วยเหลือ ผู้เรียนให้ได้เรียนรู้อย่างมีความสุขพื้นฐาน

คีล เอ็ม และคณะ (Keels and others, 2021) ได้กล่าวถึงกลยุทธ์การดูแลความปลอดภัยของนักเรียน (School Safety Strategies) ว่า ในการดูแลความปลอดภัยนักเรียนในสถานศึกษานั้น การมีระบบสนับสนุนจากโรงเรียน (เช่น บริการให้คำปรึกษาและโปรแกรมพี่เลี้ยง) ช่วยให้นักเรียนและบุคลากรรู้สึกว่าได้รับการดูแลและมีความเชื่อมโยงกับชุมชนโรงเรียน จะช่วยลดความเสี่ยงต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหา หรืออาจก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องความปลอดภัยทั้งทางกายและทางจิตใจ เพราะผู้เรียนและบุคลากรมีวิธีรับมือกับความเครียดและอุปสรรคในเชิงบวกมากขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) กระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในเรื่องความปลอดภัย มีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมนักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา และ 5) การส่งต่อ

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล นักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่ไม่เหมือนกันหล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบ ทั้งด้านบวกและด้านลบ การรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูมีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมพัฒนาป้องกันแก้ไขและช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องหาวิธีการรู้จักเด็กนักเรียนของตนให้มากที่สุด ซึ่งครูจะต้องใช้เวลาในการศึกษานักเรียนจากหลาย ๆ สถานการณ์และต้องศึกษาในทุก ๆ ด้านที่เกี่ยวกับตัวเด็ก เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนให้มากที่สุด ซึ่งข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับตัวนักเรียนที่ครูควรรู้ ประกอบด้วย 1) ด้านความสามารถทางการเรียนความสามารถพิเศษ 2) ด้านสุขภาพร่างกาย จิตใจ และพฤติกรรม 3) ด้านครอบครัว เศรษฐกิจ การคุ้มครองสวัสดิภาพ 4) ด้านสารเสพติด 5) ด้านความปลอดภัย 6) พฤติกรรมทางเพศ และ 7) ด้านอื่น ๆ ที่ครูพบเพิ่มเติม ซึ่งมีความสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. การคัดกรองนักเรียน เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำผลที่ได้มาจำแนกตามเกณฑ์การคัดกรองที่สถานศึกษาได้จัดทำขึ้น จัดกลุ่มเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปกติ กลุ่ม เสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา โดยสถานศึกษาควรมีการประชุมครูกำหนดเกณฑ์การคัดกรอง เพื่อจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกัน ให้เป็นที่ยอมรับของครูในสถานศึกษา และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง รวมทั้งมีการกำหนดเกณฑ์ว่า ความรุนแรงหรือความถี่เท่าไรจึงจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยงหือกลุ่มมีปัญหา เมื่อครูได้จัดกลุ่มแล้วจะต้องสรุปการคัดกรองนักเรียนบันทึกลงในแบบสรุปเพื่อดำเนินการในส่วนเกี่ยวข้อง

3. การส่งเสริมและพัฒนาเป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพมีความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยงมีปัญหากลับมามีพฤติกรรมดีขึ้นตามที่สถานศึกษาหรือชุมชนคาดหวัง สามารถปรับปรุงพฤติกรรมให้เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสังคมให้ได้ ซึ่งวิธีการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนสามารถทำได้หลายวิธีการ แต่วิธีการที่สำคัญที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการมี 2 กิจกรรมหลัก คือ การจัดกิจกรรมโฮมรูม และการจัดประชุมผู้ปกครองนักเรียนเป็นรายชั้นเรียน

4. การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไขในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงนั้นจำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดเป็นพิเศษและหาวิธีการช่วยเหลือ รวมทั้งการป้องกันและแก้ไขปัญหาโดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การป้องกันและแก้ไขปัญหาให้กับนักเรียนมีวิธีการหลัก ดังนี้ 1) การให้การปรึกษาเบื้องต้น 2) การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา และ 3) การติดตามดูแลช่วยเหลือ

5. การส่งต่อ ในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนตามกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้น ในกรณีที่มีปัญหายากต่อการช่วยเหลือหรือช่วยเหลือแล้วไม่สามารถทำให้พฤติกรรมของเด็กนักเรียนดีขึ้น ควรส่งต่อให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพื่อแก้ไขปัญหา และในกรณีที่มีเด็กพิเศษ เด็กอัจฉริยะ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ รวมถึงเด็กด้อยโอกาส ควรส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อได้รับการส่งเสริมพัฒนาและช่วยเหลืออย่างถูกทางอย่างรวดเร็ว การส่งต่อมี 2 ลักษณะ 1) การส่งต่อภายใน เป็นการส่งที่ครูประจำชั้นไปยังครูแนะแนวหรือครูฝ่ายปกครองขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียน 2) การส่งต่อภายนอกเป็นการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญ กรณีเกินความสามารถของบุคลากรในสถานศึกษา

ธำรงค์ จั่นฤทธิ์ (2567) งานดูแลช่วยเหลือนักเรียนในเรื่องความปลอดภัย หมายถึง งานที่ทำหน้าที่สำหรับการดูแลและช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้เกิดความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

ยิ่งขึ้น ซึ่งการดำเนินการดูแลนักเรียนของสถานศึกษา มีขอบข่าย งานเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในสถานศึกษา ประกอบด้วย

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีข้อมูลรายบุคคลของนักเรียนด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต สภาพแวดล้อมรายบุคคล ชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนที่มีความเสี่ยงเพื่อการช่วยเหลือด้านความปลอดภัย

2. การคัดกรองนักเรียน เพื่อค้นหาข้อมูล การจำแนกกลุ่มของนักเรียนกลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา เพื่อการช่วยเหลือนักเรียนได้ ทันท่วงทีและตรงกับปัญหาของนักเรียนด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

3. การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน เป็นการการส่งเสริมนักเรียนให้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมในด้านต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ไม่ไปทำพฤติกรรมเสี่ยงหรือมีปัญหาในด้านต่าง ๆ

4. การป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

5. การส่งต่ออย่างมีประสิทธิภาพกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ด้านสุขภาพจิต ด้านสุขภาพ หรือการถูกล่วงละเมิดทางเพศ หรือการถูก Bully

ขวัญเนตร มูลทองจาด (2564) แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มี 5 แนวทาง ได้แก่ 1) ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนและรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมากขึ้น 2) ควรสร้างแบบประเมินนักเรียนให้มีความหลากหลาย ใช้โปรแกรมประเมินพฤติกรรมนักเรียนมาใช้ในการดำเนินการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลและปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน 3) ควรสำรวจความต้องการในการจัดกิจกรรมที่จะสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะและเสริมสร้างประสบการณ์ของนักเรียนให้เต็มตามศักยภาพ 4) ควรจัดการอบรมครูเรื่องเทคนิคการให้คำปรึกษาเบื้องต้น เพื่อสามารถให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหาได้ตรงประเด็น 5) ควรมีการชี้แจงผู้ปกครองให้ทราบถึงถึงเหตุผลที่แท้จริงของการส่งต่อนักเรียน

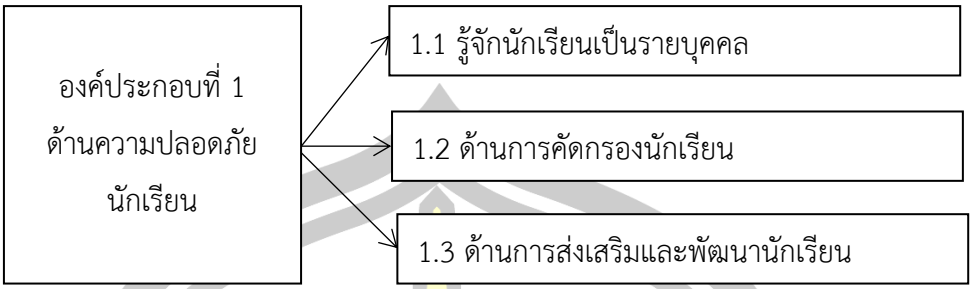
พหุน ปณ ฑิโต ชีเว

ตาราง 2 ตารางแสดงข้อมูลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้องค์ประกอบที่ 1 ด้านความปลอดภัยนักเรียน

องค์ประกอบ ความปลอดภัยนักเรียน	เอกสารงานวิจัย							ความถี่	ร้อยละ
	กระทรวงศึกษาธิการ (2564)	ปัญญ์พันธ์ คิดเจริญ (2565)	Good (1973)	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554)	ธีรวัฒน์ ประเสริฐสุด (2539)	ธีรงค์ จันทร์ทรี (2567)	ภัณฑิณเตศร นุตองจาด (2564)		
1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	7	100.00
2. การคัดกรองนักเรียน	✓	✓		✓	✓	✓		5	71.43
3. การส่งเสริมนักเรียน	✓	✓	✓			✓	✓	5	71.43
4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา	✓		✓				✓	3	42.86
5. การส่งต่อ	✓	✓		✓				3	42.86
6. จัดกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน							✓	1	14.29

สรุปได้ว่า ความปลอดภัยนักเรียนนั้น หมายถึง การดำเนินการเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนภายในสถานศึกษา เป็นกระบวนการหนึ่งในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่จะดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอน วิธีการ และเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน มีครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานดังกล่าว โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา การดำเนินงานในด้านการดูแลความปลอดภัยการช่วยเหลือนักเรียนจึงมีคุณค่าและความจำเป็นที่สถานศึกษาจะต้องนำไปปฏิบัติให้เกิดผลกับนักเรียนอย่างเป็นระบบอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ด้านความปลอดภัย ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ดังภาพประกอบ 4

พหุน ปณฺ ฑิโต ชีโร

ภาพประกอบ 4 แสดงตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 1 ด้านความปลอดภัยนักเรียน

1. รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีความเกี่ยวข้องด้านความปลอดภัย ได้แก่ การมีข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนเพื่อการช่วยเหลือด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต สภาพแวดล้อมรายบุคคลของนักเรียน

2. การคัดกรองนักเรียน มีขอบข่ายงานเกี่ยวข้องด้านความปลอดภัย ได้แก่ การช่วยเหลือ นักเรียนกลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา เพื่อการช่วยเหลือนักเรียนได้ทันท่วงที

3. การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน มีขอบข่ายงานเกี่ยวข้องด้านความปลอดภัย เช่น การส่งเสริมนักเรียน ที่มีความสามารถต่าง ๆ

2. องค์ประกอบที่ 2 ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา

ความหมายของป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556) กล่าวว่าอุบัติเหตุในสถานศึกษา มักมีสาเหตุมาจากความประมาทขาดการดูแลเอาใจใส่ในเรื่องอาคารสถานที่วัสดุอุปกรณ์และสภาวะแวดล้อมของสถานศึกษา ซึ่งมาจากสาเหตุต่าง ๆ ทั้ง 7 ด้าน ดังนี้

1. อุบัติเหตุจากอาคารเรียนอาคารประกอบ อุบัติเหตุที่เกิดจากโครงสร้างของอาคารเรียน อาคารประกอบ เช่น คานฝ้าเพดานพื้นหลังคา เสา ราวบันได ประตู หน้าต่าง กันสาด รางน้ำ และท่อน้ำฝน เป็นต้น อาคารเรียนหรืออาคารประกอบของสถานศึกษาเป็นสิ่งก่อสร้างถาวรใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ อาคารเหล่านี้ย่อมเกิดการชำรุดทรุดโทรมจึงต้องได้รับการบำรุงรักษาดูแลอย่างสม่ำเสมอ ให้อยู่ในสภาพที่ใช้การได้สามารถรับน้ำหนักของนักเรียนและอุปกรณ์ในอาคารจะต้องมีความปลอดภัยซึ่งรวมถึงสภาพโครงสร้างอาคารที่ถูกต้อง

2. อุบัติเหตุจากบริเวณสถานศึกษา ส่วนใหญ่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยมิได้คาดคิด มิได้จงใจ เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็จะทำให้เกิดความเสียหายกับนักเรียน ในบริเวณสถานศึกษาอุบัติเหตุที่พบมักจะเกิดจากการพลัดตกหกล้มจากการวิ่งซุกซนของนักเรียนหรือการเล่นกีฬา ทำให้เกิดบาดแผลกระดูกหักข้อเคลื่อน เป็นต้น บางครั้งเกิดจากสิ่งปลูกสร้างและเครื่องใช้ของโรงเรียนบกพร่องกร่อนเสียหาย ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุภายในโรงเรียนทั้งสิ้น

3. สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา หมายถึง อาคารสถานที่และบริเวณสถานศึกษาที่ใช้เป็นที่จัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนสภาพแวดล้อมของสถานศึกษามีความสำคัญต่อนักเรียนและผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาสิ่งแวดล้อมหรือสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาเป็นการจัดสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเรารวมถึงบรรยากาศต่าง ๆ ที่โน้มน้าวหรือมุ่งเน้นที่จะส่งเสริม เพื่ออำนวยต่อการศึกษาและพัฒนาการศึกษาทุกด้านของนักศึกษาทำให้การเรียนการสอนสัมฤทธิ์ผลได้โดยง่าย ดังนั้นสถานศึกษาควรมีมาตรการความปลอดภัยของสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา โดยแต่งตั้งคณะกรรมการจากชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมสนับสนุนส่งเสริมจัดกิจกรรมสร้างจิตสำนึกและความตระหนักต่อปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมให้กับนักเรียนบุคลากรในสถานศึกษาและชุมชนใกล้เคียง

4. เครื่องมือเครื่องใช้และอุปกรณ์ต่าง ๆ หมายถึง อุปกรณ์ประกอบการทำงานที่ใช้มือถือ เช่น เลื่อย ค้อน หรือไขควงเป็นต้น การใช้เครื่องมือไม่เป็นใช้ไม่ถูกวิธีหรือใช้ไม่เหมาะสมกับงานก็อาจเป็นสาเหตุอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุขึ้นได้ ดังนั้นเพื่อจะลดอุบัติเหตุจากการใช้เครื่องมือในการปฏิบัติงานผู้ปฏิบัติงานจะต้องเข้าใจหลักการพื้นฐานของการใช้เครื่องมือเครื่องใช้ในการปฏิบัติงานให้ถูกต้อง

5. การเดินทางไป-กลับนักเรียนต้องเดินทางไปกลับระหว่างบ้านและสถานศึกษาด้วยวิธีแตกต่างกันซึ่งการเดินทาง ในบางครั้งนักเรียนอาจได้รับอุบัติเหตุจากการไม่ระมัดระวังเกี่ยวกับความปลอดภัยของตนเองอันเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ต้องสูญเสียชีวิตอวัยวะและทรัพย์สินส่วนใหญ่มาจากการเดินทางโดยทางเท้าและยานพาหนะทางบก

6. การพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ ตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษาได้กำหนดให้มีการพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพด้วยวิธีการสร้างองค์ความรู้ที่หลากหลาย จึงถือเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาและครูผู้สอนในรายวิชาต่าง ๆ ทุกกลุ่มสาระที่จะต้องดำเนินการให้มีประสิทธิผล การพานักเรียนไปทัศนศึกษานอกสถานที่จึงเป็นอีกกระบวนการหนึ่งที่สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง ได้เปลี่ยนบรรยากาศนอกห้องเรียนปัจจุบันการจัดการกิจกรรมหรือโครงการพานักเรียนไทยศึกษานอกสถานที่ จึงเป็นที่นิยมและแพร่หลายมากขึ้นเป็นลำดับและบางครั้งงานมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นบ่อยครั้ง

7. การร่วมกิจกรรมสำคัญเป็นกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ทักษะความสามารถในด้านต่าง ๆ ของนักเรียน และเป็นการสนองความต้องการของชุมชน ซึ่งชุมชนมักจะขอความร่วมมือจากทางสถานศึกษาอยู่เป็นประจำ เช่น กิจกรรมการแสดงของนักเรียน กิจกรรมเข้าค่ายนักเรียนลูกเสือเนตรนารีและยุวกาชาด เป็นต้น กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้หากครูผู้ควบคุมไม่วางแผนการทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้รอบคอบนักเรียนขาดความระมัดระวังในการทำ

กิจกรรมตามขั้นตอนที่ถูกต้อง สถานที่ที่ใช้ทำกิจกรรมมีลักษณะที่อาจก่อให้เกิดอันตรายได้โดยง่าย หรืออุปกรณ์ที่ใช้อยู่ในสภาพชำรุดอุบัติเหตุก็อาจเกิดขึ้นกับนักเรียน

กฤษฎา ศรีสุชาติ (2559), ชฎาพร สุขสิริวรรณ (2550) และธีรวัฒน์ สมเพาะ (2551) กล่าวเช่นเดียวกันว่า การสร้างความปลอดภัยในโรงเรียนที่จะครอบคลุมการลดอุบัติเหตุและความรุนแรงนั้นต้อง ประกอบด้วย

1. ด้านสิ่งแวดล้อมกายภาพโรงเรียน หมายรวมถึง สภาพโครงสร้างอาคารที่ถูกต้องปลอดภัย

2. ด้านการเดินทางไปกลับโรงเรียนอย่างถูกวิธีระบบและกิจกรรมความปลอดภัยในการเดินทางไปกลับโรงเรียน

3. ด้านความปลอดภัยกิจกรรมการเรียนทั้งกิจกรรมในนอกโรงเรียน

คิตามูระ ยูโตะ (Kitamura Yuto, 2014) ได้ศึกษารูปแบบของการศึกษาความปลอดภัยการศึกษาจำเป็นสำหรับการพัฒนาสังคมที่ปลอดภัยและมั่นคง เช่น สังคมที่มีความยืดหยุ่นและยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของประเทศญี่ปุ่น กล่าวว่า การจราจร จุดเริ่มต้นสำหรับการศึกษาความปลอดภัยและจากนั้นขยายขอบเขตในการดำรงชีวิตประจำวันและภัยพิบัติ

โมริ และคณะ (Mori and others, 2012) ได้ศึกษาการจัดทำโครงการขี่จักรยานหรือเดินเท้าในประเทศญี่ปุ่นโรงเรียนประถมศึกษาเซ็นจูฮอนมาชิ โดยส่งเสริมให้นักเรียนและผู้ปกครองขี่จักรยานหรือเดินเท้าไปโรงเรียนด้วยกัน เพื่อจะได้รับรู้ถึงเส้นทางที่เสียงอันตรายและสถานที่ที่จะเข้าไปหลบภัยในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินขึ้นมา รวมทั้งส่งเสริมให้นักเรียนเดินร่วมทางด้วยกันเป็นหมู่คณะ ซึ่งถ้านักเรียนอนุบาลหรือนักเรียนที่เป็นเด็กเล็กก็อาจให้ครูหรือผู้ดูแลร่วมเดินทางไปด้วย ในสถานการณ์นี้ทางผู้บริหารท้องถิ่นและผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ อาจจัดส่งอาสาสมัครคอยสอดส่องดูแลและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับทางโรงเรียนอยู่เป็นประจำ และมีหลายโรงเรียนที่นักเรียนมาอภิปรายการหรือกำหนดมาตรการความปลอดภัย และจัดทำแผนภาพเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวโดยความร่วมมือของผู้บริหารสถานศึกษาครูและสมาคมผู้ปกครอง ซึ่งมาตรการดังกล่าวก่อให้เกิดผลที่น่าพึงพอใจ

ศศิธร จูมแก้ว (2556) กล่าวว่า การดูแลความปลอดภัยให้แก่นักเรียนพบว่าการจัดการศึกษาของประเทศญี่ปุ่นจะมุ่งเน้นให้นักเรียนมีระเบียบวินัย การปลูกฝังให้เด็กรู้จักคิดและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ และมุ่งส่งเสริมในด้านความปลอดภัยให้แก่เด็ก กล่าวคือ เด็ก ๆ จะถูกปลูกฝังให้รู้จักความปลอดภัยตั้งแต่เริ่มเข้าโรงเรียนเมื่อเด็ก ๆ จะเดินทางมาโรงเรียนจะมีการรวมตัวที่จุดนัดพบใกล้ ๆ โรงเรียนและเดินทางไปพร้อมกันเด็กจะเดินไปโรงเรียนเป็นการฝึกให้ช่วยเหลือตนเอง การเดินทางมาโรงเรียนนั้นปลอดภัยมาก เพราะคนญี่ปุ่นเคารพกฎจราจรและรถหยุดให้คนข้ามถนนเสมอ มีอาสาสมัครที่เป็นวัยผู้ใหญ่เกษียณมาคอยดูแลความปลอดภัยให้เด็ก

ชั้นประถมศึกษาจะใส่หมวกสีเหลือง เพื่อให้คนใช้รถและคุณครูมองเห็นได้ชัดเจนและเพื่อให้คนช่วยดูแลความปลอดภัยของเด็ก

โชคูฮี โรยา และคณะ (Shokoohi Roya and others, 2012) การเดินเท้าไป-กลับของนักเรียนโรงเรียนชั้นประถมศึกษาในกรุงเตหะราน ประเทศอิหร่าน โดยมุ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างความปลอดภัยในพื้นที่หรือบริเวณที่นักเรียนต้องเดินผ่าน พบว่า ความปลอดภัยในพื้นที่หรือบริเวณดังกล่าวเป็นปัจจัยที่สำคัญในการเลือกวิธีการเดินทางไปโรงเรียนของนักเรียน กล่าวคือ ผู้ปกครองและนักเรียนมีความรู้สึกในทางลบต่อความปลอดภัยในพื้นที่หรือบริเวณที่นักเรียนจะต้องเดินผ่านมีแนวโน้มที่จะเลือกตัดสินใจในการเดินทางโดยรถยนต์หรือการเดินเป็นเพื่อนกับลูกไปโรงเรียน

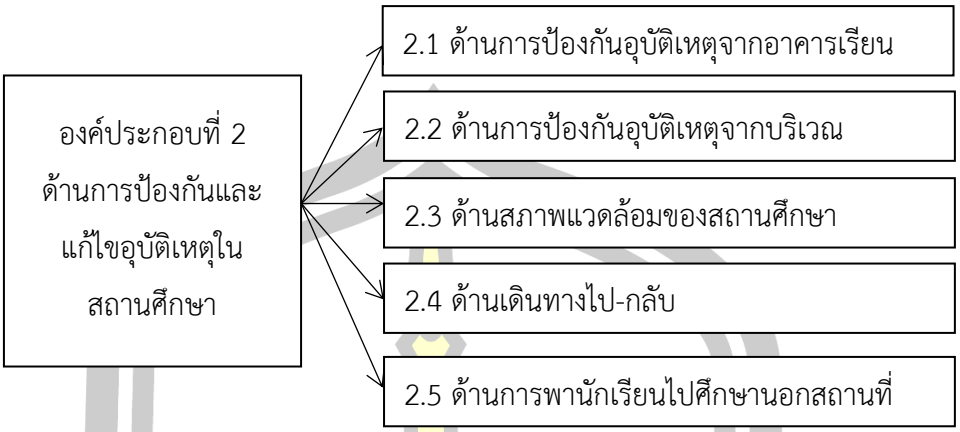
สกล สมจิตต์ (2550) ได้กล่าวถึงสิ่งแวดล้อมหรือสภาพแวดล้อม หมายถึง ส่วนประกอบต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัวเรา รวมถึงบรรยากาศต่าง ๆ ที่รับรู้ได้ ซึ่งในสถานศึกษามุ่งเน้นที่จะส่งเสริมเอื้ออำนวยต่อการศึกษาพัฒนาการทุกด้านของผู้เรียน อันได้แก่ บริเวณสถานศึกษา อาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียนห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ตลอดจนสาธารณูปโภคที่มีอยู่ในสถานศึกษา โดยเน้นกระบวนการจัดอย่างมีระบบ และสามารถใช้งานได้สะดวกปลอดภัย พร้อมทั้งเหมาะสมกับสภาพแต่ละงานหรือแต่ละห้องเรียน ห้องปฏิบัติการและควรคำนึงถึงวิธีการรักษาความสะอาดที่มีผลต่อความปลอดภัยในการเรียนการสอน ทั้งยังเป็นการฝึกให้นักเรียนมีจริยธรรมที่ดี ซึ่งมีส่วนสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความเจริญงอกงาม มีความกระตือรือร้นเพื่อจะเรียนให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในสถานศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และของผู้วิจัยคนอื่น ๆ ได้แก่ กฤษฎา ศรีสุชาติ, ธีรวัฒน์ สมเพาะ, ชฎาพร สุขสิริวรรณ, คิตามูระ ยูโตะ (Kitamura Yuto), โมริ และคณะ (Mori and others) ศศิธร จูมแก้ว, โชคูฮี โรยา และคณะ (Shokoohi Roya and others) และสกล สมจิตต์ ผู้วิจัยพบว่า มีองค์ประกอบที่มีความหมายเรียกแตกต่างกันอย่างมีความหมายเดียวกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา สังเคราะห์ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 2 ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษาไว้ในตาราง 2 ดังนี้

ตาราง 3 แสดงข้อมูลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 2 ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา

ตัวบ่งชี้	เอกสารงานวิจัย										
	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556)	กฤษฎา ศรีสุชาติ (2559)	ธีรวัฒน์ สมเพาะ (2551)	ชุภาพร สุชีรวรรณ (2550)	คิดาเระ ยูโต๊ะ (2014)	โมริ และคณะ (2012)	ศศิธร จุมแก้ว (2556)	โชคชัย โรยา และคณะ (2012)	สกล สมจิตต์ (2550)	ความถี่	ร้อยละ
1. การป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุจากอาคารเรียนอาคารประกอบ	✓	✓	✓	✓					✓	5	55.56
2. การป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุจากบริเวณสถานศึกษา	✓	✓	✓	✓					✓	5	55.56
3. สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา	✓	✓	✓	✓					✓	5	55.56
4. เครื่องมือเครื่องใช้และอุปกรณ์ต่าง ๆ	✓									1	11.11
5. การเดินทางไป-กลับ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	100.00
6. การพานักเรียนไปทัศนศึกษานอกสถานที่	✓	✓	✓	✓						4	44.44
7. การร่วมกิจกรรมสำคัญ	✓									1	11.11

จากตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 2 ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา มีนักวิชาการที่แสดงทัศนะและผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา เป็นกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี พบว่ามีจำนวน 7 ตัวบ่งชี้ แต่ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาจากตัวบ่งชี้ที่มีความถี่ตั้งแต่ 4 ขึ้นไป เพื่อให้เข้ากับบริบทกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย จึงได้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยจำนวน 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) การป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุจากอาคารเรียนอาคารประกอบ 2) การป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุจากบริเวณสถานศึกษา 3) สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา 4) การเดินทางไป-กลับ 5) การพานักเรียนไปทัศนศึกษานอกสถานที่ ดังภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 5 แสดงตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 2 ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา

เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา องค์ประกอบที่ 1 และตัวบ่งชี้ 5 ด้าน และได้สังเคราะห์ทั้งในส่วนที่เหมือนและส่วนที่แตกต่างในแต่ละองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่กำหนด ได้กำหนดนิยามเป็นคำอธิบายลักษณะขององค์ประกอบแต่ละด้านดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา หมายถึง เป็นวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ สำหรับอุบัติเหตุในสถานศึกษามักมีสาเหตุมาจากความประมาท ขาดการดูแลเอาใจใส่ในเรื่องอาคาร สถานที่ อุปกรณ์และสภาวะแวดล้อมของสถานศึกษา มีทั้งหมด

1. ด้านการป้องกันอุบัติเหตุจากอาคารเรียนอาคารประกอบ หมายถึง ครุภัณฑ์อุปกรณ์ไฟฟ้า ห้องเรียนและห้องปฏิบัติการ ห้องน้ำ ห้องส้วม ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ สามารถทำให้เกิดอุบัติเหตุแก่นักเรียนได้ ดังนั้นต้องมีการจัดมาตรการให้ความปลอดภัยแก่นักเรียน โดยคำนึงถึงโครงสร้างของอาคารควรใช้วัสดุให้ป้องกันไฟ ป้องกันการสั่นสะเทือนและแผ่นดินไหวได้ ครุภัณฑ์ควรจัดวางในสถานที่ที่เหมาะสมและปลอดภัย ควรมีข้อแนะนำและข้อควรระวังในการใช้หรือให้มีการจัดอบรมกับผู้ใช้ครุภัณฑ์ต่าง ๆ หากมีการชำรุดก็ควรนำไปปรับปรุงซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่ใช้ได้

2. ด้านอุบัติเหตุจากบริเวณสถานศึกษา หมายถึง บริเวณสถานศึกษาซึ่งประกอบด้วย รั้วและประตู บ่อน้ำ สระน้ำ และบ่อเลี้ยงปลา เขตก่อสร้างและกองวัสดุชำรุด ต้นไม้ สนามเด็กเล่น สนามกีฬาและอุปกรณ์กีฬา โอ่งน้ำ บ่อเกรอะ บ่อซึม ถังเก็บน้ำ เตาเผาขยะและที่ทิ้งขยะ ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้สามารถทำให้เกิดอุบัติเหตุแก่นักเรียนได้ ดังนั้นต้องมีการมาตรการให้ความปลอดภัยตลอดเวลา ส่วนไหนที่เกิดอันตรายก็ควรจัดติดตั้งป้ายกำกับให้ชัดเจนในบริเวณที่ต้องหลีกเลี่ยง เพราะจะเกิดอันตรายได้หรือสิ่งของบางอย่างที่ชำรุดก็ควรแจ้งให้ช่างชำนาญการมาซ่อมแซม หรือรื้อถอนทันที

3. ด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา หมายถึง สิ่งแวดล้อมหรือสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาเป็นการจัดสิ่งแวดล้อมรอบตัวเรา รวมถึงบรรยากาศต่าง ๆ ที่โน้มน้าวหรือมุ่งเน้นที่จะส่งเสริมเอื้ออำนวยต่อการศึกษาและพัฒนาการศึกษาทุกด้านของนักศึกษา ทำให้การเรียนการสอนสัมฤทธิ์ผลได้โดยง่าย ดังนั้นสถานศึกษาควรมีมาตรการความปลอดภัยของสภาพแวดล้อม

4. ด้านการเดินทางไป-กลับ หมายถึง นักเรียนได้รับอุบัติเหตุจากการเดินทางไป-กลับระหว่างบ้านและสถานศึกษา ส่วนใหญ่มาจากการเดินทางเท้ายานพาหนะทางบก ซึ่งการเดินทางในบางครั้งนักเรียนอาจได้รับอุบัติเหตุ ดังนั้นสถานศึกษาจึงได้กำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไขโดยให้สถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชน ร่วมกันสร้างความตระหนักในหลักความปลอดภัย พร้อมจัดกิจกรรมฝึกปฏิบัติแก่นักเรียน ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติการจราจรทางบกและข้อปฏิบัติในการขับขี่ตามกฎจราจร พนักงานขับรถรับส่งควรให้มีการฝึกอบรมและ แนะนำผู้ปกครองให้ใช้รถที่มีการตรวจสภาพเรียบร้อย

5. ด้านการพานักเรียนไปทัศนศึกษาที่ตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษาได้กำหนดให้มีการพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ ด้วยวิธีการสร้างองค์ความรู้ที่หลากหลาย จึงถือเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาและครูผู้สอนในรายวิชาต่าง ๆ ทุกกลุ่มสาระที่จะต้องดำเนินการให้มีประสิทธิผลการ พานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่จึงเป็นอีกกระบวนการหนึ่งที่สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง ได้เปลี่ยนบรรยากาศนอกห้องเรียน ปัจจุบันการจัดกิจกรรมหรือโครงการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่จึงเป็นที่นิยมและแพร่หลายมากขึ้นเป็นลำดับและบางครั้งอาจมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นบ่อยครั้ง ต้องมีการจัดการดูแลนักเรียนในการพานักเรียนไปทัศนศึกษาต้องมีการศึกษาเส้นทางสำรวจตรวจสอบ รวมทั้งทำประกันชีวิตเพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้น

3. ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556) ได้กล่าวไว้ว่า อุบัติภัย หมายถึง ภัยที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิดและไม่เจตนา เราจึงไม่สามารถป้องกันอุบัติภัยทั้งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติหรือการกระทำของมนุษย์เองไม่ให้เกิดขึ้นเลย แต่ด้วยมาตรการต่าง ๆ เราสามารถลดจำนวนการเกิดและความรุนแรงของอันตรายลงได้ เช่น แผ่นดินไหว อุทกภัย วาตภัย เป็นต้น

1. อัคคีภัย คือ ภัยที่เกิดขึ้นจากเพลิงไหม้เป็นสาธารณภัยประเภทหนึ่งที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ขอให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สิน อีกทั้งยังส่งผลต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ สาเหตุที่สำคัญที่สุดของการเกิดอัคคีภัย คือ ความประมาท ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ การขาดความรู้ความเข้าใจในการป้องกันและระงับอัคคีภัยเบื้องต้น ดังนั้น การป้องกันและระงับอัคคีภัยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในช่วงลดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งภารกิจเกี่ยวกับการป้องกันแก้ไขและฟื้นฟู เป็นความรับผิดชอบของทุกภาคส่วนในสังคมที่จะต้องร่วมมือกัน

2. วาตภัย เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติซึ่งเกิดจากพายุลมแรง ซึ่งสามารถทำความเสียหายได้รุนแรงและเป็นบริเวณกว้าง อาจเป็นอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน เนื่องจากสาเหตุด้านภูมิศาสตร์ที่ประเทศไทยตั้งอยู่ในเขตร้อนชื้นทำให้ได้รับผลกระทบจากพายุต่าง ๆ

3. อุทกภัย เป็นภัยธรรมชาติจากน้ำท่วม ทำให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งมีสาเหตุมาจากฝนตกหนักติดต่อกันเป็นเวลานาน สภาพอากาศที่เกิดร่วมกับคลื่นพายุซัดฝั่งก็ทำให้เกิดอุบัติภัยเป็นบริเวณกว้างได้เช่นกัน ปัญหาการเกิดน้ำท่วมมักจะเกิดจากน้ำหลากจากภูเขา น้ำท่วมบริเวณลุ่มแม่น้ำและชายฝั่ง ทั้งนี้เนื่องจากการตัดไม้ทำลายป่า การพัฒนาพื้นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำและชายฝั่งทะเล รวมทั้งพื้นที่ที่อยู่ต่ำกว่าระดับน้ำทะเล เพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยเพื่อกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ได้เพิ่มขึ้นมากมาย

4. ธรณีพิบัติภัยและสึนามิ หมายถึง ภัยธรรมชาติที่เกี่ยวเนื่องกับพื้นโลก ซึ่งเป็นภัยที่มีสาเหตุจากภายในเปลือกโลก เช่น แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด เป็นต้น และเป็นภัยที่มีสาเหตุมาจากภายนอก เช่น แผ่นดินถล่ม แผ่นดินทรุด แผ่นดินยุบ การกัดเซาะชายฝั่งและคลื่นยักษ์ เป็นต้น

กฤษฎา ศรีสุชาติ (2559), ชฎาพร สุขสิริวรรณ (2550) และธีรวัฒน์ สมเพาะ (2551) กล่าวเช่นเดียวกันว่า การสร้างความปลอดภัยในโรงเรียนที่จะครอบคลุมการลดอุบัติเหตุและความรุนแรงนั้นต้องประกอบด้วย ด้านแผนฉุกเฉินในโรงเรียน หมายถึง ครู เจ้าหน้าที่บุคลากรในโรงเรียน ได้รับการฝึกทั้งการปฐมพยาบาล การกู้ชีพเบื้องต้น รวมทั้งโรงเรียนมีแผนฉุกเฉินเพื่อรับภัยที่ไม่คาดคิดหรือภัยธรรมชาติ เช่น อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ธรณีพิบัติ สึนามิ มีการซ้อมการอพยพ รวมทั้งการเตรียมอุปกรณ์ปฐมพยาบาลในห้องพยาบาล การมีแผนระบบการส่งตัวนักเรียนไปยังโรงพยาบาลใกล้เคียง

คิตามูระ ยูโตะ (Kitamura Yuto, 2014) ได้วิจัยศึกษารูปแบบของการศึกษาความปลอดภัยการศึกษาจำเป็นสำหรับการพัฒนาของสังคมที่ปลอดภัยและมั่นคง (เช่น สังคมที่มีความยืดหยุ่นและยั่งยืน) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของประเทศญี่ปุ่น นอกจากนี้ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อตรวจสอบรูปแบบของการศึกษาความปลอดภัย ผ่านการศึกษาแนวความคิดใหม่ของ “การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” (ESD) ในปีที่ผ่านมาประเทศญี่ปุ่นได้รับความเดือดร้อนจำนวนของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างรุนแรงในโรงเรียน กรณีของเด็กที่ถูกลักพาตัวหรือเสียชีวิตเช่นเดียวกับความเสียหายที่เกิดจากแผ่นดินไหวทางญี่ปุ่นตะวันออกและสึนามิ ในวันที่ 11 มีนาคม 2011 และภัยธรรมชาติอื่น ๆ ดังนั้น ความปลอดภัยและการรักษาความปลอดภัยของเด็กที่ได้กลายเป็นความรับผิดชอบของสังคมโดยรวม ซึ่งในงานวิจัยนี้ เป็นรูปแบบใหม่ของการศึกษาความปลอดภัย การวิจัยนี้ มีหัวข้อหลัก 2 หัวข้อ จากการศึกษานี้ ครั้งแรกเป็นการจัดหาซอร์ฟแวร์ที่หลากหลายสำหรับการศึกษาความปลอดภัยที่มีอยู่ การศึกษาความปลอดภัยไม่กี่โปรแกรมได้มุมมอง

ของความปลอดภัย ความเข้าใจในลักษณะที่ครอบคลุมแทนที่จะมุ่งเน้นไปที่พื้นที่ของการจราจร ภัยพิบัติหรือชีวิตประจำวัน

ศศิธร จูมแก้ว (2556) กล่าวว่า ทุกโรงเรียนในประเทศญี่ปุ่นจะมีกิจกรรมเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติ โดยได้รับความร่วมมือจากชุมชนในการเตรียมอุปกรณ์ และจากสมาคมผู้ปกครองในการทำของว่างให้เด็ก ตัวอย่างการซ้อม เช่น ซ้อมดับเพลิง การซ้อมสถานการณ์แผ่นดินไหว จำลองการทำห้องน้ำชั่วคราวในการเตรียมภาวะฉุกเฉิน การสร้างบ้านฉุกเฉิน และการซ้อมปฐมพยาบาลเบื้องต้น เด็ก ๆ ได้รับการฝึกฝนการช่วยเหลือตนเองและผู้อื่น และมีสติในสถานการณ์ฉุกเฉิน

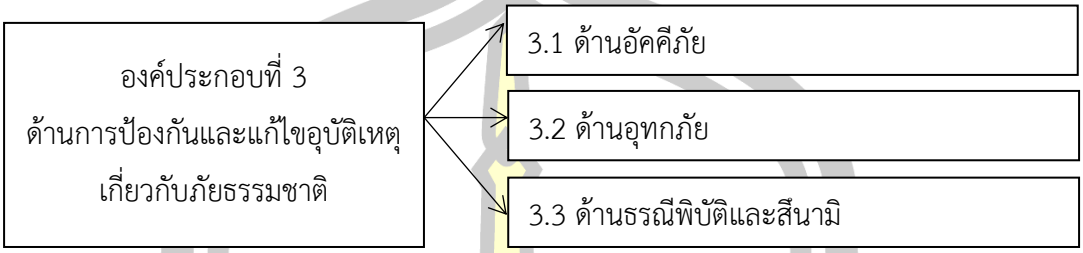
จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในสถานศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และของผู้วิจัยคนอื่น ๆ ได้แก่ กฤษฎา ศรีสุชาติ, ธีรวัฒน์ สมเพาะ, ชฎาพร สุขสิริวรรณ, คิตามูระ ยูโตะ (Kitamura Yuto) และศศิธร จูมแก้ว ผู้วิจัยเสนอการสรุปองค์ประกอบของการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ

ตาราง 4 แสดงข้อมูลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 3 ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ

องค์ประกอบด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ	เอกสารงานวิจัย						ความถี่	ร้อยละ
	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556)	กฤษฎา ศรีสุชาติ (2559)	ธีรวัฒน์ สมเพาะ (2551)	ชฎาพร สุขสิริวรรณ (2550)	คิตามูระ ยูโตะ (2014)	ศศิธร จูมแก้ว (2556)		
1. อัคคีภัย	✓	✓	✓	✓		✓	5	83.33
2. วาตภัย	✓					✓	2	33.33
3. อุทกภัย	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6	100.00
4. ธรณีภัยพิบัติและสึนามิ	✓	✓	✓	✓		✓	5	83.33

จากตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้ของ องค์ประกอบที่ 3 ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ มีนักวิชาการที่แสดงทัศนะและผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ เป็นกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี พบว่ามีจำนวน 4 ตัวบ่งชี้ แต่ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาจากตัวบ่งชี้ที่มีความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป เพื่อให้

เข้ากับบริบทกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย จึงได้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยจำนวน 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ คือ 1) ด้านอัคคีภัย 2) ด้านอุทกภัย 3) ด้านธรณีภัยพิบัติและสึนามิ ดังภาพประกอบ 6

ภาพประกอบ 6 แสดงตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 3 ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ

เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา องค์ประกอบที่ 2 และตัวบ่งชี้ 3 ด้าน ได้สังเคราะห์ทั้งในส่วนที่เหมือนและส่วนที่แตกต่างในแต่ละองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่กำหนด ได้กำหนดนิยามเป็นคำอธิบายลักษณะขององค์ประกอบแต่ละด้านดังนี้

องค์ประกอบที่ 3 ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ หมายถึง ภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นมีหลายประเภทด้วยกัน ได้แก่ อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ธรณีภัยพิบัติและสึนามิ ซึ่งทั้งหมดนี้อาจจะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา โดยไม่คาดคิดว่าจะเกิดขึ้นเมื่อไหร่ แต่ก็เกิดขึ้นได้ทุกเมื่อกับสถานศึกษา ดังนั้นสถานศึกษาจึงควรดำเนินการวางแผนหรือวางมาตรการเพื่อความปลอดภัยให้กับนักเรียนต่อไป

1. ด้านอัคคีภัย หมายถึง ภัยที่เกิดขึ้นจากเพลิงไหม้เป็นสาธารณะภัยประเภทหนึ่งที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ก่อให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สิน อีกทั้งยังส่งผลต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ สาเหตุที่สำคัญที่สุดของการเกิดอัคคีภัย คือ ความประมาท ความรู้เข้าไม่ถึงการการขาดความรู้ความเข้าใจในการป้องกันและระงับอัคคีภัยเบื้องต้น ดังนั้นการป้องกันและระงับอัคคีภัยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งการเตรียมการก่อนเกิดอัคคีภัยและสิ่งแวดล้อม แต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบตรวจสอบอุปกรณ์ที่ก่อให้เกิดอัคคีภัยอย่างสม่ำเสมอ เช่น สายไฟฟ้า การหุงต้ม เป็นต้น และให้ความรู้และฝึกซ้อมนักเรียนในเรื่องการดับไฟ การหนีไฟ การเคลื่อนย้ายผู้ป่วยบาดเจ็บ การซ้อมหนีไฟในสถานศึกษา

2. ด้านอุทกภัย หมายถึง ภัยธรรมชาติจากน้ำท่วมทำให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งมีสาเหตุมาจากฝนตกหนักติดต่อกันเป็นเวลานาน น้ำทะเลหนุนเป็นต้นในพื้นที่

ชายฝั่งทะเลบางแห่งสภาพอากาศที่เกิดร่วมกับคลื่นพายุซัดฝั่งก็ทำให้เกิดอุบัติภัยเป็นบริเวณกว้างได้เช่นกัน

3. ด้านธรณีภัยพิบัติและสึนามิ หมายถึง ภัยธรรมชาติที่เกี่ยวเนื่องกับพื้นโลกเป็นภัยที่มีสาเหตุมาจากภายในเปลือกโลก เช่น แผ่นดินไหว และภูเขาไฟระเบิด เป็นต้น และเป็นภัยที่มีสาเหตุมาจากภายนอก เช่น แผ่นดินถล่ม แผ่นดินทรุด แผ่นดินยุบ การกัดเซาะชายฝั่งทะเล และเกิดคลื่นยักษ์ เป็นต้น สถานศึกษายังต้องวางแผนป้องกันภัยล่วงหน้า จัดให้มีความรู้ในการปฏิบัติตน แนะนำให้ฝึกทักษะการปฐมพยาบาลและฝึกซ้อมการหลบภัยจากแผ่นดินไหวแก่ครู นักเรียนและบุคลากร มีการวางแผนป้องกันสำหรับสถานศึกษา ตรวจสอบอาคารเรียน อาคารประกอบ ปรับปรุงซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพมั่นคง

4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556) ได้กล่าวไว้ว่า สังคม หมายถึง การรวมกลุ่มคนที่มารวมตัวกันและมีการปฏิบัติต่อกันตามหน้าที่ของแต่ละกลุ่มตามระเบียบแบบแผนของสังคม ปัญหาสังคม หมายถึง ปัญหาสังคมเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วเข้าใจกันหรือเชื่อกันว่าสถานการณ์ที่มีผลกระทบกระเทือนต่อคนจำนวนมากในสังคมและเห็นว่าควรร่วมกันแก้ปัญหานั้นให้ดีขึ้น ในสังคมไทยจะพบว่าบิดามารดาทุกคนไม่สามารถทำหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูตามที่สังคมคาดหวังได้ทำให้ทอดทิ้งละเลยเด็ก กระทำทารุณเด็ก มีเด็กที่ดำรงชีวิตในที่ลำบาก ดังนั้นผู้เกี่ยวข้องการคุ้มครองเด็กต้องช่วยกันหาทางป้องกันบำบัดฟื้นฟูเด็กถูกทอดทิ้งและถูกกระทำทารุณ

1. การล่วงละเมิดทางร่างกายและจิตใจ สถานการณ์ทางสภาพแวดล้อมของสังคมไทยในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ได้ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของคนในสังคมอย่างยิ่ง โดยเฉพาะความเสื่อมโทรมทางด้านคุณธรรมจริยธรรมของคนในสังคม อีกทั้งภาวะบีบคั้นทางด้านเศรษฐกิจได้กลายเป็นตัวกระตุ้นที่สำคัญก่อให้เกิดปัญหาความรุนแรง การเอารัดเอาเปรียบ รวมไปถึงการกดขี่ข่มเหงของคนในสังคม ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ได้ลุกลามเข้าสู่สถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษาควรกำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไข โดยให้มีคณะกรรมการเฝ้าระวังในสถานที่ที่เสี่ยงและให้คำปรึกษาให้ความรู้แก่ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนสามารถประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้

2. ทำร้ายตัวเองและการฆ่าตัวตาย สังคมปัจจุบันเป็นสังคมแห่งการแข่งขัน การดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมเป็นไปในลักษณะที่ต้องแข่งขันกับตัวเองและผู้อื่น เพื่อได้มาซึ่งการยอมรับของสังคม ทำให้นักเรียนเกิดความวิตกกังวล มีภาวะกดดันที่รุนแรงขึ้น ความเครียดที่เกิดขึ้นส่งผลให้นักเรียนหาทางออกด้วยการกระทำตัวเองและคิดสั้น เพื่อหนีปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่

3. สารเสพติด ปัจจุบันปัญหาการแพร่กระจายของสารเสพติดนับได้ว่าเป็นปัญหาที่สำคัญของทุกประเทศ เพราะตัวการบ่อนทำลายความเจริญของทรัพยากรมนุษย์อันเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเยาวชน และนับวันจะทวีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

4. การอุปโภคบริโภค ในการดำรงชีวิตของมนุษย์เพื่อการอยู่รอด คือ การอุปโภคและบริโภค ซึ่งจะสามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างปลอดภัย สถานศึกษาเป็นสถาบันที่ผู้ปกครองนำบุตรหลานมาศึกษาหาความรู้จำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการด้านอุปโภคบริโภคของนักเรียนให้ได้มาตรฐาน สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ปกครอง ในขณะที่ผู้ประกอบการภายในโรงเรียนพยายามทุกวิถีทางที่จะแสวงหาผลประโยชน์สูงสุด โดยการลดต้นทุนการผลิตด้านการใช้วัสดุคุณภาพต่ำ มีสารเคมีปนเปื้อน จำหน่ายวัสดุอุปกรณ์โดยไม่คำนึงถึงสวัสดิภาพของผู้ใช้ จากการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการอุปโภคบริโภคสามารถสรุปหาสาเหตุของปัญหาได้ดังนี้

4.1 นักเรียนบริโภคอาหาร น้ำ นม ที่เป็นพิษไม่เหมาะสมจะเป็นอันตรายต่อร่างกาย

4.2 การบริโภคอาหารที่ไม่ถูกสุขลักษณะอาจเป็นสาเหตุโรคติดต่อในโรงเรียนได้ง่าย

4.3 นักเรียนได้รับอันตรายจากเครื่องใช้ต่าง ๆ หรืออุปกรณ์การเรียนการสอนในสถานศึกษา โดยความประมาทหรือบกพร่องในหน้าที่หรือครูที่ดูแล

4.4 การจัดมาตรฐานสุขาภิบาลและโภชนาการในสถานศึกษาไม่ถูกต้อง

4.5 ขาดการตรวจสอบคุณภาพและสารปนเปื้อนในอาหารและน้ำดื่มในสถานศึกษา

5. การทะเลาะวิวาทจากสภาพการปัจจุบันที่เกิดเหตุการณ์นักเรียนมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน โดยใช้ความรุนแรงในการตัดสินปัญหาก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาทใช้อาวุธทำร้ายร่างกายคู่กรณี เป็นอันตรายต่อสวัสดิภาพและอนาคตของนักเรียน ตลอดจนประชาชนทั่วไปเป็นการบั่นทอนขวัญและกำลังใจ บรรยากาศการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นอย่างยิ่ง ปัญหาดังกล่าวทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นจนเป็นความวิตกกังวลของสังคมอาจมีสาเหตุดังนี้

5.1 คุณลักษณะความคิดของนักเรียนเองซึ่งมาจากพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและกระบวนการเข้าสู่สังคม ทัศนคติต่อความรุนแรงต้องจำแนกได้ดังนี้

5.1.1 การคบเพื่อนเกิดจากสภาวะช่วงวัยรุ่น ซึ่งเป็นช่วงวัยที่ให้ความสำคัญต่อเพื่อนเป็นพิเศษ วัยคึกคะนองเพราะเชื่อเพื่อนมีพลังฮึกเหิมกล้าทำผิด อยากเด่นดังต้องการการยอมรับในกลุ่มเพื่อน

5.1.2 มีค่านิยมในทางที่ผิดรักเพื่อนสถาบัน เป็นพฤติกรรมของวัยรุ่นชอบทำในสิ่งที่ท้าทาย ต้องการให้เพื่อนยอมรับ เพื่อศักดิ์ศรี ประเพณี ค่านิยม ในระบบรุ่นพี่รุ่นน้องต้องการแสดงความเก่งอยู่เหนือกลุ่มเพื่อน การถูกทำร้าย-เขียนข้อความเหยียดหยามฝ่ายตรงข้าม

5.2 สภาพการเลี้ยงดูจากครอบครัวที่แตกต่าง

5.2.1 ครอบครัวแตกแยกและชีวิตอิสระมีสิ่งยั่วยุนำไปสู่ปัญหาพฤติกรรมเบี่ยงเบน ประกอบกับการอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม ทำให้เด็กหันเหชีวิตไปในทางเสื่อม เด็กจะเห็นความรุนแรงจากครอบครัวเป็นเรื่องธรรมดา ข) ผู้ใหญ่ไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควรทำให้เกิดช่องว่างระหว่างความรัก ความเข้าใจที่เด็กควรจะได้รับจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง เมื่อมีปัญหาจึงไม่กล้าพูดคุยปรึกษาหารือกับพ่อแม่แต่จะปรึกษากับเพื่อน

5.5.2 วิธีการเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน บางครอบครัวเลี้ยงดูอย่างประคบประหงม บางครอบครัวเลี้ยงดูด้วยการให้ช่วยเหลือตัวเอง ตัดสินใจเอง ขาดความใกล้ชิดกับพ่อแม่ เด็กบางคนกลัวพ่อแม่

5.5.3 พฤติกรรมเลียนแบบที่ไม่เหมาะสมจากสื่อประเภทต่าง ๆ เช่น การโฆษณาละครภาพยนตร์ที่ส่งเสริมความรุนแรง

6. การถูกล่อลวงและลักพา สถานศึกษาเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่ทำหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้แก่นักเรียน การดูแลนักเรียนที่อยู่ในความปกครองให้ได้รับความปลอดภัยจากการถูกล่อลวงและลักพา จากสภาพสังคมปัจจุบัน ครอบครัว สังคมคุณธรรมจริยธรรมและวิถีชีวิตแบบตะวันตก ความยากจนมีผลและแนวโน้มที่มีความเสี่ยงต่อปัญหาการล่อลวงและลักพาเพิ่มขึ้นและสามารถให้ความดูแลคุ้มครองนักเรียนให้ปลอดภัยได้จำเป็นต้องศึกษาถึงสาเหตุของปัญหาดังกล่าวสามารถสรุปได้ดังนี้

6.1 ผู้เรียนขาดทักษะในการตัดสินใจ การคิด การวิเคราะห์ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

6.2 เกิดกระบวนการแสวงหาผลประโยชน์จากเด็กในแต่ละช่วงวัยการค้าประเวณีขอทาน เป็นต้น

6.3 ความบกพร่องในมาตรการดูแลคุ้มครองนักเรียนของสถานศึกษา

6.4 เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบหรือผู้เกี่ยวข้องละเลยหรือขาดการดูแลเอาใจใส่อย่างทั่วถึง

6.5 บริเวณสถานศึกษาและเส้นทางการเดินทางมาถึงสถานศึกษามีจุดล่อแหลมและเสี่ยงภัย เอื้อต่อการเกิดปัญหาสังคมและการล่อลวง เช่น เส้นทางการเดินทางมาสถานศึกษาค่อนข้างเปลี่ยว ไกลและมีผู้สัญจรน้อย ทำให้ไม่ปลอดภัยและเปิดโอกาสให้มิจฉาชีพดำเนินการได้

6.6 ปัญหาครอบครัวความแตกแยกภายในครอบครัว ขาดการดูแลเอาใจใส่ให้ความรู้ ความรักและความอบอุ่นอย่างเพียงพอ

7. สื่อลามกอนาจาร สภาพสังคมปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่า สังคมไทยกำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่ยุคโลกาภิวัตน์ การรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร สื่อสิ่งพิมพ์ลามกอนาจารทุกรูปแบบมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมเด็กวัยรุ่น ก่อให้เกิดปัญหาทางเพศและอาชญากรรมในที่สุด ซึ่งทางโรงเรียนไม่มีวิธีป้องกันดูแลอย่างทั่วถึงย่อมส่งผลกระทบโดยตรงต่อสภาพครอบครัวสังคมและประเทศชาติ โดยเฉพาะในเรื่องสื่อลามกอนาจารเป็นปัญหาของสถานศึกษาในปัจจุบัน ซึ่งสามารถจำแนกสาเหตุได้พอสังเขปดังนี้

7.1 การแสวงหาผลประโยชน์ทางธุรกิจของกลุ่มนายทุนที่ขาดคุณธรรมจริยธรรมในสังคม ในการผลิตและจำหน่ายสื่อลามกอนาจาร ซึ่งมีจำหน่ายแพร่หลายในท้องตลาด โดยขาดการควบคุมและบังคับใช้กฎหมาย

7.2 กลุ่มผู้บริโภคสื่อ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนขาดจิตสำนึกและวิจารณญาณที่ดีในการเลือกบริโภคข้อมูลข่าวสารและสื่อบันเทิงต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับวัย

7.3 กลุ่มเด็กและเยาวชนผู้บริโภคสื่อลามกอนาจารไม่ได้รับการเลี้ยงดูอบรมเอาใจใส่ ชี้แนะในการเลือกบริโภคที่เหมาะสมจากผู้ปกครอง ครู ญาติพี่น้อง

7.4 การบังคับใช้กฎหมายไม่เข้มงวดเพียงพอโดยเฉพาะตามแหล่งมั่วสุมสถานบันเทิงต่าง ๆ โดยเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องปล่อยปละละเลยในการควบคุมเผยแพร่สื่อลามก

7.5 การไหลบ่าของวัฒนธรรมตะวันตกเกี่ยวกับเรื่องเพศและการแสดงออกด้านความรักอย่างเปิดเผย ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

8. อบายมุข สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้บุคคลต่าง ๆ จำเป็นต้องปรับตัวเพื่อการดำรงชีวิตให้อยู่รอดและความสุขจากแหล่งมั่วสุมประเภทต่าง ๆ หากบุคคลใดไม่สามารถปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาภายในครอบครัว และในที่สุดจะมีผลกระทบถึงบุตรหลาน ขาดการอบรมดูแลให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด เด็กจะแสวงหากิจกรรมนันทนาการตามแหล่งมั่วสุมตามความพอใจของตนเอง ทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนไปในทางที่ผิด ทางด้านคุณธรรมจริยธรรมที่มีผลต่อความประพฤติการเรียนของนักเรียนด้อยลง ขาดความเชื่อมั่นจากเพื่อนร่วมชั้นเรียน ดังนั้นในการควบคุมสอดส่องนักเรียนไม่ให้ประพฤติมั่วสุมตามแหล่งอบายมุข

9. พฤติกรรมชู้สาว ปัจจุบันโดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นด้านนักเรียนมีการลอกเลียนแบบพฤติกรรมจากสังคมตะวันตกที่มีการแสดงออกทางชู้สาวอย่างเปิดเผย กล้าแสดงออกในสิ่งที่วัฒนธรรมและประเพณีไทยไม่ยอมรับ เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีความรุนแรงมากขึ้นทุกที่ อันจะก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมามากมาย ซึ่งเป็นพิษภัยต่อตนเองและครอบครัว

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของวัยรุ่น เช่น พฤติกรรมทางชู้สาว มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การค้าประเวณี เป็นต้น โดยสามารถจำแนกสาเหตุของปัญหาได้ดังนี้

9.1 สภาพครอบครัวของนักเรียนที่ขาดการเอาใจใส่ดูแล ขาดความรักความอบอุ่นจากครอบครัว จนเป็นผลให้นักเรียนขาดที่พึ่ง

9.2 ความต้องการอยากรู้อยากลอง การคบเพื่อนต่างเพศ การรวมกลุ่มทำกิจกรรมที่ไม่เหมาะสม ซึ่งจะส่งผลต่อปัญหาการมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมในเรื่องชู้สาว

9.3 สภาพแวดล้อมของสังคมรอบตัว นักเรียนสื่อภาพยนตร์หนังสือที่เกี่ยวกับเรื่องเพศมีแพร่หลายเป็นจำนวนมาก ซึ่งง่ายต่อการที่นักเรียนจะเข้าไปทดลองและเกิดการลอกเลียนแบบ

9.4 การมีค่านิยมและเจตคติเรื่องเพศช่วงเวลาที่ไม่เหมาะสมกับวัย ขาดจิตสำนึกและจิตวิจารณญาณที่ดีในการตัดสินใจ

10. อินเทอร์เน็ตและเกม เนื่องจากในปัจจุบันอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อเสรีที่นับวันจะเข้าถึงเด็กและเยาวชนมากขึ้น ซึ่งเป็นสื่อที่มีทั้งคุณและโทษในตัวเอง การปิดกั้นไม่ให้เด็กและเยาวชนให้เข้าถึงอินเทอร์เน็ตจะเป็นการเปิดโอกาสในการเรียนรู้และก้าวทันโลก แต่ในทางตรงกันข้ามหากปล่อยให้เด็กและเยาวชนเข้าไปใช้อินเตอร์เน็ตอย่างขาดสติก็จะทำให้เกิดภัยต่อตัวเด็กและเยาวชนได้อย่างมากมายเช่นกัน ในบทบาทของสถานศึกษาจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการอย่างรอบคอบรัดกุม โดยการสร้างความตระหนักในการเรียนรู้วิธีการใช้สื่อ การเลือกรับและการเรียนรู้จากสื่ออย่างรู้เท่าทันชาญฉลาดจากการศึกษาถึงสาเหตุปัจจัยเสี่ยงพิษภัยของสื่อชนิดนี้ อาจสรุปได้ดังนี้

10.1 ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ไม่มีขอบเขตจำกัดจนเป็นผลทำให้สามารถควบคุมการบริโภคของผู้เรียนได้

10.2 นักเรียนขาดวิจารณญาณในการบริโภคข่าวสารจากสื่ออินเทอร์เน็ตก่อให้เกิดการลอกเลียนแบบการจัดแบ่งเวลาไม่เหมาะสม

10.3 จำนวนสถานบันเทิงที่มีจำนวนมากและเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจนกลายเป็นแรงจูงใจที่สำคัญทำให้นักเรียนมีความต้องการสูงและก่อให้เกิดปัญหาการหนีเรียนมั่วสุม

10.4 สถาบันครอบครัว ไม่ค่อยมีเวลาว่างในการเอาใจใส่กวดขันในเรื่องการเรียนของบุตรหลาน เป็นผลให้เด็กเยาวชนเหล่านั้นมีเวลามากเกินความจำเป็น

10.5 การคบเพื่อนหรือกลุ่มเพื่อนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมหรือมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ไม่สนใจในการเรียนชอบหนีเรียนเพื่อไปในร้านเกม

กฤษฎา ศรีสุชาติ (2559), ชฎาพร สุขสิริวรรณ (2550) และธีรวัฒน์ สมเพาะ (2551) กล่าวเช่นเดียวกันว่า การสร้างความปลอดภัยในโรงเรียนที่จะครอบคลุมการลดอุบัติเหตุและความรุนแรงนั้นต้องประกอบด้วยระบบคุ้มครองเด็ก คือ ระบบป้องกันผลเสียต่อสุขภาพนักเรียน

อันเกิดจาก ความรุนแรง การถูกทำร้าย การทำร้ายตนเอง สภาวะยากลำบากและการถูกละเลยทอดทิ้ง ได้แก่ การป้องกันเด็กก่อพฤติกรรมรุนแรงเด็กรังแกกัน การป้องกันภาวะซึมเศร้าและทำร้ายตนเอง การป้องกันคนแปลกหน้า ระบบการลงโทษนักเรียน การป้องกันการทำร้ายทางอารมณ์และจิตใจต่อเด็ก โดยครูได้ให้ความสนใจเป็นพิเศษกับกลุ่มเสี่ยง เช่น เด็กในครอบครัวยากจน เด็กพิการ เด็กเล็ก เป็นต้น โดยการทำงานร่วมกับกลุ่มสหวิชาชีพ เช่น นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา แพทย์ พยาบาล ตำรวจ ในปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา

ฟลาเฮอร์ตฟ์ ลอยส์ ที (Flaherty, 2015) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินความปลอดภัยในสถานศึกษาและบทบาทของจิตแพทย์เด็กและนักวิชาชีพชั้นสูงด้านสุขภาพจิตอื่น ๆ พบว่า ในระยะสามทศวรรษที่ผ่านมานี้มีผู้กำหนดนโยบายครู ผู้ปกครอง และนักเรียนแสดงความกังวลเรื่องความปลอดภัยในสถานศึกษาเพิ่มมากขึ้นทุกขณะ เนื่องจากมีภัยอันตรายเกิดขึ้นในสถานศึกษา โดยเฉพาะการยิงกันที่มีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้สถานศึกษาต่าง ๆ จึงมีการวางมาตรการความปลอดภัยที่เข้มงวดมากขึ้น เพื่อให้สถานศึกษามีความปลอดภัยมากที่สุด

เพตทิต เกรกอรี เอส (Pettit, 2003) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการของพฤติกรรมอันตรายของเด็กวัยรุ่นตอนต้นอายุ 12 - 13 ปี ที่เกิดจากการติดต่อคบหาสมาคมกับกลุ่มเพื่อนหลังโรงเรียนเลิก โดยไม่มีพ่อแม่คอยสอดส่องดูแลและไม่มีเพื่อนบ้านช่วยรายงานความเคลื่อนไหว ซึ่งผู้วิจัยพบว่า วัยรุ่นตอนต้นที่กำลังศึกษาอยู่ในเกรด 6 และ เกรด 7 ที่เพื่อนบ้านชักชวนกันไปในทางที่ไม่ดีหลังโรงเรียนเลิก โดยไม่มีพ่อแม่และเพื่อนบ้านคอยสอดส่องดูแลดังกล่าวมักจะมีพฤติกรรมที่เป็นอันตรายต่อสังคมได้ง่าย

วารีอาส คริส และคณะ (Varias Keris and others, 2009) ได้ศึกษาพฤติกรรมข่มเหงรังแก รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีสื่อสารสมัยใหม่ส่งข้อความ/รูปภาพข่มขู่ หรือกลั่นแกล้งกัน โดยผู้วิจัยได้ศึกษาพฤติกรรมนักเรียนมัธยมศึกษาตอนกลางที่อยู่ในเขตเมือง 427 แห่ง ในสหรัฐอเมริกา พบว่า นักเรียนหญิง ข้อค้นพบอีกประการหนึ่ง ก็คือ นักเรียนที่มีอายุมากกว่ามีการทำร้ายหรือถูกทำร้ายร่างกาย และถูกทำร้ายด้วยวาจาน้อยกว่านักเรียนที่มีอายุน้อยกว่า

บาร์รีออส ลิซ่า ซี และคณะ (Barrios Lisa and others, 2003) กล่าวว่า โรงเรียนมีหน้าที่รับผิดชอบที่จะต้องปกป้องมิให้การบาดเจ็บล้มตายจากการรังแกและฆ่าตัวตายดังกล่าวเกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นน้อยที่สุด ในการนี้โรงเรียนสามารถสอนทักษะที่จำเป็นในการป้องกันการบาดเจ็บโดยไม่เจตนาความรุนแรงและการฆ่าตัวตายไม่ให้เกิดขึ้นทั้งที่บ้านและโรงเรียน ตลอดจนในชุมชนและสถานที่อื่น ๆ ตลอดชีวิตของนักเรียน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในสถานศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและของผู้วิจัยคนอื่น ๆ ได้แก่ กฤษฎา ศรีสุชาติ, ธีรวัฒน์

สมเพาะ, ชฎาพร สุขสิริวรรณ, ฟลาเฮอร์ตฟ์ ลอยส์ ที (Flahertv Lois), เพตทิต เกรกอรี เอส (Pettit Gregory), วารีอาส คริส และคนอื่น ๆ (Varias Keris and others) ผู้วิจัยเสนอการสรุปปัจจัยด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมไว้ในตาราง 5 ดังนี้

ตาราง 5 แสดงข้อมูลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 4 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม

ตัวบ่งชี้	เอกสารงานวิจัย									
	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556)	กฤษฎา ศรีสุชาติ (2559)	ธีรวัฒน์ สมเพาะ (2551)	ชฎาพร สุขสิริวรรณ (2550)	Barrios Lisa and others (2003)	Flaherty (2015)	Pettit (2003)	Varias Keris and others (2009)	ความถี่	ร้อยละ
1. การล่วงละเมิดทางร่างกายและจิตใจ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	8	100.00
2. การทำร้ายตัวเองและฆ่าตัวตาย	✓	✓	✓	✓	✓				5	62.50
3. สารเสพติด	✓								1	12.50
4. การอุปโภคบริโภค	✓								1	12.50
5. การทะเลาะวิวาท	✓								1	12.50
6. การถูกล่อลวงและลักพา	✓								1	12.50
7. สื่อลามกอนาจาร	✓								1	12.50
8. สื่อบายมุข	✓								1	12.50
9. พฤติกรรมชู้สาว	✓								1	12.50
10. อินเทอเน็ตและเกม	✓								1	12.50

จากตาราง 5 ผลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 4 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม มีนักวิชาการที่แสดงทัศนะและผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม เป็นกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี พบว่ามีจำนวน 10 ตัวบ่งชี้ แต่ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาจากตัวบ่งชี้ที่มีความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป เพื่อให้เข้ากับบริบทกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย

จึงได้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยจำนวน 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ คือ 1) ด้านการล่วงละเมิดทางร่างกายและจิตใจ 2) ด้านการทำร้ายตัวเองและการฆ่าตัวตาย ดังภาพประกอบ 7

ภาพประกอบ 7 แสดงตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 4 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม

เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา องค์ประกอบที่ 3 และตัวบ่งชี้ 2 ด้าน ได้สังเคราะห์ทั้งในส่วนที่เหมือนและส่วนที่แตกต่างในแต่ละองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่กำหนด ได้กำหนดนิยามเป็นคำอธิบายลักษณะขององค์ประกอบแต่ละด้านดังนี้

องค์ประกอบที่ 4 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม หมายถึง ปัญหาสังคมเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วเข้าใจกันหรือเชื่อกันว่าสถานการณ์ที่มีผลกระทบกระเทือนต่อคนจำนวนมากในสังคมและเห็นว่าควรรวมกันแก้ปัญหานั้นให้ดีขึ้น

1. ด้านการล่วงละเมิดทางร่างกายและจิตใจ หมายถึง สถานการณ์ทางสภาพแวดล้อมของสังคมไทยในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตในสังคมอย่างยิ่ง โดยเฉพาะความเสื่อมโทรมทางด้านคุณธรรมจริยธรรมของคนในสังคม อีกทั้งสภาวะการบีบคั้นทางด้านเศรษฐกิจได้กลายเป็นตัวกระตุ้นที่สำคัญก่อให้เกิดปัญหาความรุนแรง การเอารัดเอาเปรียบ รวมไปถึงการกดขี่ข่มเหงของคนในสังคมซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ได้ลุกลามเข้าสู่สถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษาควรกำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไข โดยให้มีคณะกรรมการเฝ้าระวังในสถานที่ที่เสี่ยงและให้คำปรึกษาแก่ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน สามารถประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้

2. ด้านการทำร้ายตัวเองและการฆ่าตัวตาย หมายถึง สภาพสังคมปัจจุบันเป็นสังคมแห่งการแข่งขัน การดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมเป็นไปในลักษณะที่ต้องแข่งขันกับตัวเองและผู้อื่นเพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับของสังคม ทำให้นักเรียนเกิดความวิตกกังวลมีภาวะกดดันที่รุนแรง ซึ่งความเครียดที่เกิดขึ้นส่งผลให้นักเรียนหาทางออกด้วยการกระทำตัวเองและคิดสั้น เพื่อหนีปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่

5. องค์ประกอบที่ 5 ด้านการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษาด้านสุขภาพอนามัยของนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556) ได้กล่าวไว้ว่า สถานศึกษาเป็นศูนย์รวมนักเรียนของแต่ละชุมชน ซึ่งนักเรียนแต่ละคนจะมีที่มาแตกต่างกัน ไม่ว่าสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว สภาพแวดล้อมของชุมชน ดังนั้นสถานศึกษาสร้างองค์ความรู้ให้แก่ผู้บริหารอนามัยและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในเรื่องแนวทางการส่งเสริมสุขภาพอนามัย เรื่องการป้องกันมลภาวะจากสิ่งแวดล้อม เรื่องการป้องกันไม่ให้เกิดโรคต่าง ๆ ให้ระบาดมากขึ้น และการดูแลรักษาเบื้องต้น เชื่อว่านักเรียน ผู้ปกครอง ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ของสถานศึกษาจะมีความศรัทธาและเชื่อมั่นต่อประสิทธิภาพของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษามากยิ่งขึ้น สำหรับมาตรการการรักษาความปลอดภัยสถานศึกษา ด้านสุขภาพอนามัยของนักเรียนจำแนกได้ 3 ประเภท ดังนี้

1. ด้านมลพิษจากสิ่งแวดล้อม สถานศึกษาเป็นที่มีผู้มารวมกันเป็นจำนวนมากในแต่ละวันบางแห่งเป็น 100 คน บางแห่งเป็นหลาย 1,000 คน การใช้ทรัพยากรร่วมกันหากไม่ได้รับการจัดการที่ดีพออาจส่งผลเสียก่อเกิดมลพิษจากสิ่งแวดล้อมได้ เช่น ของเสียจากขยะมูลฝอยหรือมลพิษจากอากาศ ในกรณีสถานศึกษาตั้งอยู่ในเขตเมืองหรือเขตอุตสาหกรรม เป็นต้น หากสถานศึกษาไม่มีมาตรการกำจัดสิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษให้ดีพอ ผลกระทบโดยตรงที่มีต่อนักเรียนคือปัญหาด้านสุขภาพและผลกระทบทางอ้อมที่จะตามมา คือ คุณภาพการศึกษาของนักเรียนสถานศึกษามีความจำเป็นและความต้องการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และมีบทบาทหน้าที่สามารถจัดได้โดยไม่ต้องรอระเบียบกฎหมาย หรือเงื่อนไขของท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. ด้านโรคติดต่อและโรคระบาด รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขประกาศโรคติดต่ออันตรายปัจจุบันมีจำนวน 4 โรค คือ อหิวาตกโรค กาฬโรค ไข้ทรพิษ และไข้เหลือง สามารถแจ้งความในระดับประเทศ หรือผู้ว่าราชการจังหวัดเฉพาะในเขตของตนและได้ประกาศเพิ่มเติมอีก 15 โรค ได้แก่ อหิวาตกโรคและโรคไข้ทรพิษ ไข้เหลือง คอตีบ บาดทะยักในเด็กเกิดใหม่ โอลิโอ ไข้สมองอักเสบ พิษสุนัขบ้า ไข้รากสาดใหญ่ แอนแทร็กซ์ ทริคโนซิส ไข้กาฬหลังแอ่น คุดทะราด ระยะติดต่อและเอดส์

3. ความผิดปกติจากสุขภาวะของนักเรียน ปัจจุบันสถานศึกษาประสบปัญหาความยุ่งยากเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความผิดปกติจากสุขภาวะของตัวนักเรียน โดยเฉพาะปัญหาทางพฤติกรรมที่แสดงพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากเด็กทั่วไปและพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนนี้เป็นผลมาจากความขัดแย้งระหว่างเด็กกับสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก หรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในตัวเด็ก ดังนั้น สถานศึกษาต้องมีมาตรการที่สอดคล้องกับปัญหาของนักเรียนแต่ละคนเป็นสำคัญ ถึงแม้ได้รับการบริการทางด้านการแนะแนวและการให้การศึกษาแล้ว ก็ยังมีความบกพร่องทางด้าน

พฤติกรรมอยู่ในขั้นรุนแรงและมีปัญหาต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอ ปัญหาดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของนักเรียนทำให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านการเรียนรู้เรื่องช้า เข้ากับเพื่อนนักเรียนด้วยกันไม่ได้เนื่องจากปัญหาดังกล่าวส่งผลต่อสถานศึกษา โดยทั่วไปไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีความปลอดภัยทางร่างกาย

กฤษฎา ศรีสุชาติ (2559), ชฎาพร สุขสิริวรรณ (2550) และธีรวัฒน์ สมเพาะ (2551) กล่าวเช่นเดียวกันว่า การสร้างความปลอดภัยในโรงเรียนที่จะครอบคลุมการลดอุบัติเหตุและความรุนแรงนั้นต้องประกอบด้วยด้านสิ่งแวดล้อมพบนักเรียนระดับอนุบาลและประถมศึกษามีโอกาสบาดเจ็บจากสิ่งแวดล้อมให้มากกว่ามัธยมศึกษา

ลิซิ-เจียน และคณะ (Lisi-Jian and others, 2015) ได้ศึกษาเรื่องความปลอดภัยในโรงเรียนและสุขภาพของนักเรียนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมืองโลซาน หลังจากที่เกิดแผ่นดินไหวในเมืองดังกล่าว โดยผู้วิจัยได้ไปศึกษาผลกระทบจากภัยพิบัติแผ่นดินไหวที่มีต่อเด็กนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดามารดา เด็กเหล่านี้จึงไม่สู้จะได้รับการเอาใจใส่ดูแลดูแลเท่าที่ควรและส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ

พีเอฟ อะบาไบโอ และคณะ (Ababio and others, 2015) ได้ศึกษาเรื่องของผลการเข้าไปดูแลปฏิบัติที่ถูกหลักอนามัยที่ดี เพื่อความปลอดภัยร้านอาหารของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของประเทศกานา พบว่า หลังจากที่มีการฝึกอบรมการปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักสุขอนามัยที่ดีในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่ได้มาตรฐานในประเทศกานา จำนวน 11 โรงเรียน

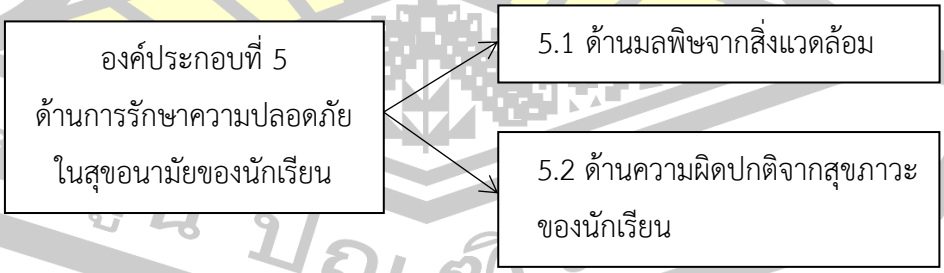
จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในสถานศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและของผู้วิจัยคนอื่น ๆ ได้แก่ กฤษฎา ศรีสุชาติ, ธีรวัฒน์ สมเพาะ, ชฎาพร สุขสิริวรรณ, ลิซี-เจียน และคณะ (Lisi-Jian and others), พีเอฟ อะบาไบโอ และคณะ (Ababio and others) ผู้วิจัยเสนอการสรุปปัจจัยด้านมาตรการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษาด้านสุขภาพอนามัยของนักเรียน

พหุน ปณฺ ฑิโต ชีเว

ตาราง 6 แสดงข้อมูลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้องค์ประกอบที่ 5 ด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขอนามัยของนักเรียน

ตัวบ่งชี้	เอกสารงานวิจัย							
	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556)	กฤษฎา ศรีสุชาติ (2559)	ธีรวัฒน์ สมเพาะ (2551)	ชฎาพร สุขสิริวรรณ (2550)	Lisi-Jian and others (2015)	(Ababio and others, 2015	ความถี่	ร้อยละ
1. ด้านมลพิษจากสิ่งแวดล้อม	✓	✓	✓	✓			4	66.67
2. ความผิดปกติจากสุขภาวะของนักเรียน	✓				✓	✓	3	50.00
3. ด้านโรคติดต่อและโรคระบาด	✓						1	16.67

จากตาราง 6 ผลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้องค์ประกอบที่ 5 ด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขภาพอนามัยของนักเรียน มีนักวิชาการ ที่แสดงทัศนะและผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยในสุขภาพอนามัยของนักเรียน เป็นกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี พบว่ามีจำนวน 3 ตัวบ่งชี้ แต่ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาจากตัวบ่งชี้ที่มีความถี่ตั้งแต่ 3 ขึ้นไป เพื่อให้เข้ากับบริบทกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย จึงได้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยจำนวน 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ คือ 1) ด้านมลพิษจากสิ่งแวดล้อม 2) ด้านความผิดปกติจากสุขภาวะของนักเรียน ดังภาพประกอบ 8

ภาพประกอบ 8 แสดงตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 5 ด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขอนามัยของนักเรียน

เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา องค์ประกอบที่ 4 และตัวบ่งชี้ 2 ด้าน ได้สังเคราะห์ทั้งในส่วนที่เหมือนและส่วนที่แตกต่างในแต่ละองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่กำหนด ได้กำหนดนิยามเป็นคำอธิบายลักษณะขององค์ประกอบแต่ละด้านดังนี้

องค์ประกอบที่ 5 ด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขภาพอนามัยของนักเรียน หมายถึง สถานศึกษาสร้างองค์ความรู้ให้แก่ผู้บริหารครูอนามัยและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในเรื่องแนวทางการส่งเสริมสุขภาพอนามัย เรื่องการป้องกันมลภาวะจากสิ่งแวดล้อมเรื่องการป้องกันไม่ให้เกิดโรคต่าง ๆ ให้ระบาดมากขึ้น และการดูแลตนเองเบื้องต้นเชื่อว่านักเรียน ผู้ปกครอง ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษาจะมีความศรัทธาและเชื่อมั่นในประสิทธิภาพของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษามากยิ่งขึ้น

1. ด้านมลพิษจากสิ่งแวดล้อม หมายถึง สถานศึกษาเป็นที่ที่มีผู้คนมารวมกันจำนวนมากในแต่ละวันบางแห่งเป็น 100 คน บางแห่งเป็นหลาย 1,000 คน ใช้ทรัพยากรร่วมกัน หากรับการจัดการที่ดีพออาจส่งผลเสียก่อเกิดมลพิษจากสิ่งแวดล้อมได้ เช่น ของเสียจากขยะมูลฝอย เสียงรบกวนหรือมลพิษจากอากาศ ในกรณีสถานศึกษาตั้งอยู่ในเขตเมืองหรือเขตอุตสาหกรรม เป็นต้น หากสถานศึกษาไม่มีมาตรการกำจัดสิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษให้ดีพอ ผลกระทบโดยตรงที่มีต่อนักเรียน คือ ปัญหาด้านสุขภาพและผลกระทบทางอ้อมที่จะตามมา คือ คุณภาพการศึกษาของนักเรียน เพราะสถานศึกษามีความจำเป็น และความต้องการสิ่งแวดล้อมที่อู้ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และมีบทบาทหน้าที่สามารถจัดได้โดยไม่ต้องรอระเบียบกฎหมายหรือเงื่อนไขของท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. ด้านความผิดปกติจากสุขภาวะของนักเรียน หมายถึง ปัจจุบันสถานศึกษาประสบปัญหาความยุ่งยากเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความผิดปกติจากสุขภาวะของตัวนักเรียน โดยเฉพาะปัญหาทางพฤติกรรมที่แสดงพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากเด็กทั่วไป และพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนนี้เป็นผลมาจากความขัดแย้งระหว่างเด็กกับสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก หรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในตัวเด็ก ดังนั้นสถานศึกษาต้องหามาตรการที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาของนักเรียนแต่ละคนเป็นสำคัญ ถึงแม้ได้รับการบริการทางด้านการแนะแนวและการให้การศึกษาแล้วก็ยังมีความบกพร่องทางด้านพฤติกรรมอยู่ในขั้นรุนแรงและมีปัญหาต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอ

การวิเคราะห์จากแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาข้อคำถามด้านการป้องกันอุบัติเหตุจากอาคารเรียน อาคารประกอบ ด้านการป้องกันอุบัติเหตุจากบริเวณสถานศึกษา ด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ด้านการเดินทางไป-กลับ และด้านการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่สถานที่

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556) กล่าวว่า อุบัติเหตุจากอาคารเรียน อาคารประกอบ อุบัติเหตุจากสถานศึกษาสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา การเดินทางไปกลับและการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ ดังนี้

อุบัติเหตุจากอาคารเรียนอาคารประกอบ คือ อุบัติเหตุที่เกิดจากโครงสร้างของอาคารเรียน อาคารประกอบ เช่น คาน ฝ้า เพดาน พื้นหลังคา เสาราวบันได ประตูหน้าต่าง กันสาด รางน้ำและท่อน้ำฝน เป็นต้น อาคารเรียนหรืออาคารประกอบของสถานศึกษาเป็นสิ่งก่อสร้างถาวรใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ

อุบัติเหตุในบริเวณสถานศึกษาส่วนใหญ่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยมิได้คาดคิดมิได้จงใจ เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็จะทำให้ความเสียหายแก่นักเรียน ในบริเวณสถานศึกษาอุบัติเหตุที่พบมักจะเกิดจากการพลัดตกหกล้มจากการวิ่งซุกซนของนักเรียน หรือการเล่นกีฬาทำให้เกิดบาดแผล กระดูกหักข้อเคลื่อน เป็นต้น บางครั้งเกิดจากสิ่งปลูกสร้างและเครื่องใช้ของโรงเรียนบกพร่องหล่นเสียหาย ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุภายในโรงเรียนได้ทั้งสิ้น

สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา หมายถึง อาคารสถานที่และบริเวณสถานศึกษาที่ใช้เป็นที่จัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนสภาพแวดล้อมของสถานศึกษามีความสำคัญต่อนักเรียนและผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาสิ่งแวดล้อมหรือสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาการจัดสิ่งแวดล้อมรอบตัวรวมถึงบรรยากาศต่าง ๆ ที่โน้มน้าวหรือมุ่งเน้นที่จะส่งเสริมเอื้ออำนวยต่อการศึกษาและพัฒนาการศึกษาทุกด้านของนักศึกษา ทำให้การเรียนการสอนสัมฤทธิ์ผลได้โดยง่าย ดังนั้นสถานศึกษาควรมีมาตรการความปลอดภัยของสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา โดยแต่งตั้งคณะกรรมการจากชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมสนับสนุนส่งเสริมจัดกิจกรรมสร้างจิตสำนึกและความตระหนักต่อปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมให้กับนักเรียนบุคลากรในสถานศึกษาและชุมชนใกล้เคียงการเดินทางไป-กลับ นักเรียนต้องเดินทางไป-กลับระหว่างบ้านและสถานศึกษาด้วยวิธีแตกต่างกันซึ่งการเดินทางในบางครั้งนักเรียนอาจได้รับอุบัติเหตุจากไม่ระมัดระวังเกี่ยวกับความปลอดภัยของตนเองอันเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ต้องสูญเสียชีวิตอวัยวะและทรัพย์สิน ส่วนใหญ่มาจากการเดินทางโดยทางเท้าและยานพาหนะทางบก

การพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษาได้กำหนดให้มีการพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ ด้วยวิธีการสร้างองค์ความรู้ที่หลากหลายจึงถือเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาและครูผู้สอนในรายวิชาต่าง ๆ ทุกกลุ่มสาระที่จะต้องดำเนินการให้มีประสิทธิผล การพานักเรียนไปทัศนศึกษานอกสถานที่จึงเป็นอีกกระบวนการหนึ่งที่สามารถส่งเสริมให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง ได้เปลี่ยนบรรยากาศนอกห้องเรียน ปัจจุบันการจัดกิจกรรมหรือโครงการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่จึงเป็นที่นิยมแพร่หลายมากขึ้นเป็นลำดับ และบางครั้งอาจมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นบ่อยครั้ง

กฤษฎา ศรีสุชาติ (2559), ชฎาพร สุขสิริวรรณ (2550) และธีรวัฒน์ สมเพาะ (2551) กล่าวเช่นเดียวกันว่า การสร้างความปลอดภัยในโรงเรียนที่จะครอบคลุมการลดอุบัติเหตุและความรุนแรงนั้นต้องประกอบด้วย

1. ด้านสิ่งแวดล้อมกายภาพโรงเรียน หมายถึง สภาพโครงสร้างอาคารที่ถูกต้องปลอดภัย โครงสร้างและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ห้องเรียน ห้องน้ำ ห้องสุขา ห้องครัว โรงอาหาร ระเบียงอาคาร บันได ระบบไฟฟ้าและอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้า สนามเด็กเล่น สนามกีฬา สระน้ำ บ่อน้ำ ทางเดิน ประตู รั้ว ท่อระบายน้ำ และต้นไม้ สัตว์

2. ด้านการเดินทางไป-กลับ อย่างถูกวิธีระบบและกิจกรรมความปลอดภัยในการเดินทางไปกลับโรงเรียน

3. ด้านความปลอดภัยกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งกิจกรรมภายในและนอกโรงเรียน เช่น กีฬา เข้าค่าย ทัศนศึกษา แผนการสอนต้องมีการประเมินความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในวิชานั้นและกำหนดมาตรการป้องกันความเสี่ยงที่เกิดขึ้น

คิตามูระ ยูโตะ (Kitamura Yuto, 2014) ได้ศึกษารูปแบบของการศึกษาความปลอดภัยจากการศึกษาความจำเป็นสำหรับการพัฒนาของสังคมที่ปลอดภัยและมั่นคง เช่น สังคมที่มีความยืดหยุ่นและยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของประเทศญี่ปุ่น กล่าวว่า การจราจรจุดเริ่มต้นสำหรับการศึกษาความปลอดภัย และจากนั้นขยายขอบเขตในการดำรงชีวิตประจำวันและภัยพิบัติ

โมริ และคณะ (Mori and others, 2012) ได้ศึกษาการจัดทำโครงการขี่จักรยานหรือเดินเท้าในประเทศญี่ปุ่น โรงเรียนประถมศึกษาเซนจูฮอนมาชิ โดยส่งเสริมให้นักเรียนและผู้ปกครองขี่จักรยานหรือทางเท้าไปโรงเรียนด้วยกัน เพื่อจะได้รับรู้ถึงเส้นทางที่เสี่ยงอันตรายและสถานที่ที่จะเข้าไปหลบภายในในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินขึ้นมา รวมทั้งส่งเสริมให้นักเรียนเดินร่วมทางด้วยกันเป็นหมู่คณะ ซึ่งถ้านักเรียนอนุบาลหรือนักเรียนที่เป็นเด็กเล็กก็อาจให้ครูหรือผู้ดูแลร่วมเดินทางไปด้วย ในการนี้ทางผู้บริหารท้องถิ่นและผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ อาจจัดส่งอาสาสมัครมาคอยดูแลสอดส่องและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับทางโรงเรียนอยู่เป็นประจำ และมีหลายโรงเรียนที่นักเรียนมาอภิปรายกันหรือกำหนดมาตรการป้องกันความปลอดภัยและจัดทำแผนภาพเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว โดยความร่วมมือของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและสมาคมผู้ปกครอง ซึ่งมาตรการดังกล่าวก่อให้เกิดผลที่น่าพึงพอใจ

ศศิธร จูมแก้ว (2556) กล่าวว่า การดูแลความปลอดภัยให้แก่นักเรียน พบว่า การจัดการศึกษาของประเทศญี่ปุ่นจะมุ่งเน้นให้นักเรียนมีความเป็นระเบียบมีวินัย การปลูกฝังให้เด็กรู้จักคิดและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ และมุ่งส่งเสริมในด้านความปลอดภัยให้แก่เด็ก กล่าวคือ เด็ก ๆ จะถูกปลูกฝังให้รู้จักความปลอดภัยตั้งแต่เริ่มเข้าโรงเรียน เมื่อเด็ก ๆ จะเดินทางมาโรงเรียนจะมีการรวมตัวที่จุดนัดพบใกล้ ๆ โรงเรียน และเดินทางไปพร้อมกัน เด็กจะเดินไปโรงเรียนเป็นการฝึก

ให้ช่วยเหลือตนเอง การเดินมาโรงเรียนนั้นปลอดภัยมาก เพราะคนญี่ปุ่นเคารพกฎจราจรและหยุดรถให้คนข้ามถนนเสมอ มีอาสาสมัครที่เป็นวัยผู้ใหญ่เกษียณมาคอยดูแลความปลอดภัยให้เด็ก ๆ เด็กชั้นประถมศึกษาจะใส่หมวกสีเหลือง เพื่อให้คนใช้รถและคุณครูมองได้ชัดเจน และเพื่อให้ทุกคนช่วยดูแลความปลอดภัยของเด็ก

โชคูฮี โรยา และคณะ (Shokoohi Roya and others, 2012) ได้ศึกษาการเดินเท้าไป-กลับ ของนักเรียนโรงเรียนชั้นประถมศึกษาในกรุงเตฮารานประเทศอิรัก โดยมุ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างความปลอดภัยในพื้นที่หรือบริเวณที่นักเรียนต้องเดินผ่าน พบว่า ความปลอดภัยในพื้นที่หรือบริเวณดังกล่าวเป็นปัจจัยที่สำคัญในการเลือกวิธีการการเดินทางไปโรงเรียนของนักเรียน กล่าวคือ ผู้ปกครองและนักเรียนมีความรู้สึกในทางลบต่อความปลอดภัยในพื้นที่หรือบริเวณที่นักเรียนจะต้องเดินผ่านมีแนวโน้มที่จะเลือกตัดสินใจในการเดินทางโดยรถยนต์ หรือการเดินเป็นเพื่อนไปกับลูกในการไปโรงเรียน

สกล สมจิตต์ (2550) ได้กล่าวถึง สิ่งแวดล้อมหรือสภาพแวดล้อม หมายถึง ส่วนประกอบต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัวเรา รวมถึงบรรยากาศต่าง ๆ ที่รับรู้ได้ซึ่งในสถานศึกษามุ่งเน้นที่จะส่งเสริมเอื้ออำนวยต่อการศึกษาพัฒนาการศึกษาทุกด้านของผู้เรียน อันได้แก่ บริเวณสถานศึกษา อาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ตลอดจนสาธารณูปโภคที่มีอยู่ในสถานศึกษา โดยเน้นกระบวนการจัดอย่างมีระบบและสามารถใช้งานได้สะดวกปลอดภัย พร้อมทั้งเหมาะสมกับสภาพแต่ละงานหรือแต่ละห้องเรียน ห้องปฏิบัติการและควรคำนึงถึงวิธีการรักษาความสะอาดที่มีผลต่อความปลอดภัยในการเรียนการสอน ทั้งยังเป็นการฝึกให้นักเรียนมีจริยธรรมที่ดี ซึ่งมีส่วนสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มีความเจริญงอกงามและมีความกระตือรือร้นเพื่อให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม เป็นแนวคิดของการบริหารในยุคปัจจุบัน มีนักวิชาการทำการศึกษาไว้จำนวนมาก ทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีเนื้อหาสอดคล้องกับการศึกษาค้นคว้าวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้ความหมายและแนวคิด ดังนี้

1. ความหมายและความสำคัญของบริหารแบบมีส่วนร่วม

ความหมายของบริหารแบบมีส่วนร่วม

การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการบริหารที่ทุกคนในองค์กรและต่างองค์กรได้ทำงานตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน ผู้นำในการบริหารต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน มีทักษะความรู้ ความเข้าใจในการบริหารงาน มีคุณธรรมในการปฏิบัติงาน กระบวนการบริหารจึงจะบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ มีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

สมยศ นาวิการ (2545) ได้ให้ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วมว่า เป็นกระบวนการของผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการตัดสินใจ เน้นการมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของบุคคล ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญของพวกเขาในการแก้ปัญหาและการบริหารที่สำคัญอยู่บนพื้นฐานของแนวความคิดของการแบ่งอำนาจหน้าที่ ที่ถือว่าผู้บริหารแบ่งอำนาจหน้าที่การบริหารให้เข้ากับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ประการสุดท้าย ต้องการให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงในการตัดสินใจที่สำคัญขององค์การ ไม่ใช่เพียงสัมผัสปัญหาหรือแสดงความห่วงใย

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2547) ให้ความหมายการมีส่วนร่วม คือ การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจ หรือเคยเล็กน้อยได้มาเข้าร่วมมากขึ้นเป็นไปอย่างอิสระ เสมอภาค มิใช่เพียงมีส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยแท้จริงยิ่งขึ้นและการเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่แรกจนถึงขั้นสุดท้าย หลักการพื้นฐานของการมีส่วนร่วมคือมนุษย์มีความสำคัญไม่น้อยกว่าเทคโนโลยี มนุษย์ต่างมีความคิดมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน มนุษย์ทุกคนไม่ได้ชั่วดีมาตั้งแต่เกิดชุมชนต่าง ๆ มักมีภูมิปัญญาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต มนุษย์ทุกคนมีความแตกต่างกันมีความสามารถพัฒนาชีวิต การมีส่วนร่วมมีหลายรูปแบบและการมีส่วนร่วมมีเพิ่มขึ้นเมื่อมีสภาพที่เหมาะสม

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2548) ให้ความหมายว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ รูปแบบของความเกี่ยวข้องผูกพันร่วมกัน (Involvement) ของสมาชิกในการประชุมหรือเพื่อตัดสินใจ และควบคุมการทำงานร่วมกัน

วันชัย โกลละสุต (2549) ให้ความหมาย การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลในองค์กรหรือต่างองค์กรได้ร่วมกันเพื่อจัดการงานให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและสำเร็จ ทั้งนี้การมีส่วนร่วมนั้น ๆ จะอยู่ในขั้นตอนใด ๆ ก็ตาม โดยขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ข้อจำกัดขององค์กรในแต่ละกระบวนการของการดำเนินการบริหารเป็นเกณฑ์

ประภาพร ซื่อสุทธิกุล (2550) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วม โดยสรุปไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่เปิดโอกาสให้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการ

ดำเนินงานตั้งแต่การเริ่มคิด การวางแผน นำไปปฏิบัติและประเมินผล รวมทั้งได้รับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ร่วมกัน

เมตต์ เมตต์การุณ์จิต (2553) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม ในลักษณะการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจและร่วมติดตามผล

กาญจน์ เรืองมนตรี และธรินธร นามวรรณ (2554) ให้ความหมายการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานเข้ามามีบทบาทในการพิจารณาปัญหาและตัดสินใจร่วมกันร่วมรับผิดชอบในการบริหารงาน เพื่อประโยชน์ในการระดมความคิดและการกำหนดบทบาทหน้าที่ในการบริหารงานของผู้บริหาร

ธันยาภัทร์ เทียนธนาทิพย์ (2563) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาว่ามีหลักการสำคัญ 5 ด้าน ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล และ 5) การมีส่วนร่วมในการร่วมรับผลประโยชน์

ฉลาด จันทรสมบัติ (2564) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การกระทำร่วมกันของบุคคลในกระบวนการพัฒนามี 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมเป็นวิธีการ (Participation as a mean) เป็นการนำเอาทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาที่วางไว้ก่อนแล้ว 2) การมีส่วนร่วมเป็นเป้าหมาย (Participation as a and) หมายถึง ให้ประชาชนมีกิจกรรมร่วมกันเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและมีความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจนทำให้เกิดการพึ่งตนเองได้ เป็นการรวมกลุ่มบุคคลที่มีความสามารถในกระบวนการแก้ปัญหาและร่วมกิจกรรม

วิลาวัณย์ ชมนิรัตน์ (2565) กล่าวถึงการมีส่วนร่วม หมายถึง การร่วมในการตัดสินใจ หรือให้อำนาจชุมชนในการตัดสินใจแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องในการดำรงชีวิต โดยให้ชุมชนมีอำนาจในการตัดสินใจเลือกปัญหาที่เป็นปัญหาของเขาเอง และมีอำนาจในการจัดการทรัพยากรเพื่อแก้ปัญหา

นอกจากนั้นยังมีนักการศึกษาในต่างประเทศ ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม ดังนี้

Erwin (1976) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง

United Nations (1978) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ทุกคนมีการเข้าร่วมงานในด้านต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย การตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของ

สังคมและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย รวมทั้งการเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความสมัครใจ

Cohen และ Uphoff (1980) ได้ให้ความหมาย การบริหารแบบมีส่วนร่วมว่าเป็นการเกี่ยวข้องกันของแต่ละบุคคลเพื่อการปรับปรุงสถานะความเป็นอยู่ในสถานการณ์เดียวกัน ซึ่งได้อธิบายไว้ 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

Yadav (1979) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การร่วมมือของประชาชนด้วยความตั้งใจและสมัครใจ โดยไม่ถูกบังคับ ซึ่งกระบวนการร่วมมือของประชาชนนั้นต้องประกอบด้วย การเข้าร่วมในการตัดสินใจตกลง การเข้าร่วมในการดำเนินการของแผนและโครงการพัฒนา การเข้าร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการและแผนการพัฒนา และการเข้าร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา

White (1982) ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วม ไว้ว่า การมีส่วนร่วมประกอบด้วย 4 มิติ ด้วยกัน มิติที่หนึ่ง คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่า อะไรควรทำและทำอย่างไร มิติที่สอง คือ การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา การลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ มิติที่สามคือ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน และมิติที่สี่คือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

Sanoff (1999) กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่แตกต่างจากคน ๆ หนึ่ง และแม้แต่คน ๆ เดียวกันขึ้นอยู่กับประเด็นเวลาและสถานการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้น เพื่อให้การจัดการกับการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพควรได้รับการกำหนดแนวคิดของสิ่งที่ต้องทำให้สำเร็จ เมื่อความต้องการที่จะมีส่วนร่วมของประชาชนได้รับการยอมรับการวางแผนที่ควบคู่ไปกับการพัฒนาโปรแกรมการมีส่วนร่วมใด ๆ รวมถึงการกำหนดวัตถุประสงค์ก่อน เช่น 1) การมีส่วนร่วมกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความคิด 2) เป็นการระบุเจตคติ 3) เพื่อเผยแพร่ข้อมูล 4) เป็นการแก้ไขความขัดแย้งที่ระบุไว้ 5) เป็นการวัดความคิดเห็น และ 6) เป็นการทบทวนข้อเสนอรายการวัตถุประสงค์ การมีส่วนร่วมที่เป็นไปได้จะแตกต่างกันเป็นครั้งคราว และจากปัญหาหนึ่งไปยังปัญหาหนึ่ง เมื่อมีการระบุวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมของชุมชนแล้วจะเห็นได้ชัดเจนว่าการมีส่วนร่วมจะรับรู้ตามประเภทของปัญหาและบุคคลที่เกี่ยวข้องหากไม่ระบุความแตกต่างในการรับรู้ และความคาดหวังในตอนแรกและวัตถุประสงค์ที่ไม่ชัดเจน ทำให้ความคาดหวังของผู้ที่เกี่ยวข้องในการเข้าร่วมจะไม่ได้รับการตอบสนอง

Creighton (1992) กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมมีความหมายที่แตกต่างกันหรือมีความหมายเดียวกันกับข้อมูลสาธารณะ การเผยแพร่สู่สาธารณชนถูกใช้เพื่ออธิบายการพิจารณาคดีสาธารณะ ซึ่งความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับสิ่งที่

หน่วยงานเสนอ เพื่อแสดงว่ามีการบรรลุข้อตกลงกับสาธารณชนที่จะได้รับผลกระทบมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) แจ้งให้ประชาชนทราบ 2) ฟังประชาชน 3) มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา และ 4) พัฒนาข้อตกลง

Rahnema (2020) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การสร้างความหมายใหม่และภาพลักษณ์ใหม่ของการพัฒนาบนพื้นฐานของปฏิสัมพันธ์รูปแบบต่าง ๆ และการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การจัดเตรียมการพัฒนาด้วยความชอบธรรม โดยมอบหมายการให้อำนาจแก่ผู้มีส่วนร่วมและท้ายที่สุด คือ การเชื่อมระหว่างสถานประกอบการกับประชากรเป้าหมาย รวมถึงกลุ่มที่ต่อต้านการพัฒนาแนวคิดของการเสริมอำนาจมีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยให้การมีส่วนร่วมปฏิบัติหน้าที่ทางการเมืองเพื่อให้การพัฒนาด้วยความชอบธรรม

จากแนวคิดนักการศึกษาเกี่ยวกับความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม การบริหารแบบมีส่วนร่วม คือการบริหารที่ผู้บังคับบัญชาขององค์กรเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีการตัดสินใจร่วมกัน มีการวางแผนและการปฏิบัติงานร่วมกัน ตลอดจนการติดตามประเมินผล ปรับปรุงแก้ไขและร่วมกันรับผิดชอบ

ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

พจนี เทียมศักดิ์ (2543) กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม ว่า การมีส่วนร่วมมีความสำคัญ เพราะเป็นการทำให้ทุกฝ่ายได้เข้ามาเกี่ยวข้องให้ทุกคนมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในลักษณะของกิจกรรม และการดำเนินชีวิตในชุมชนอย่างมีศักดิ์ศรีและเท่าเทียมกันในสิทธิอำนาจตามแนวทางประชาธิปไตย และรวมถึงเป็นการลดการพึ่งพารัฐอันเป็นความสัมพันธ์ตามแนวราบซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง

สุจินต์ ดาววีระกุล (2527) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม ไว้ว่า

1. เป็นสิทธิพื้นฐานอันชอบธรรมของคนทุกคนที่ต้องเคารพให้การยอมรับและยกย่อง โดยการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงออกเกี่ยวกับการปรับปรุงวิถีชีวิตของเขา

2. งานพัฒนาเป็นงานที่ต้องเกี่ยวข้องกับประชาชนเป็นจำนวนมาก จำเป็นจะต้องให้คนหมู่มากเหล่านี้มีสิทธิ์มีเสียงในการแสดงออก

3. กลยุทธ์ทั้งหลายในการพัฒนาที่ผ่านมายังไม่สามารถส่งผลถึงกลุ่มประชาชนผู้ด้อยโอกาสและยากจน และในทางตรงกันข้ามกลับส่งผลให้กลุ่มคนผู้ได้เปรียบมีโอกาสมากขึ้น จึงจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์ในการพัฒนาใหม่ โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนมากขึ้น

4. ประสบการณ์ที่ผ่านมาได้ พบว่า มีโครงการจำนวนไม่น้อยที่ประสบความสำเร็จ โดยอาศัยวิธีให้ประชาชนมีส่วนร่วมในรูปของการรวมกลุ่มและจัดตั้งองค์กรประชาชน

ในขณะเดียวกันก็มีตัวอย่างของโครงการที่ล้มเหลวจำนวนมากอันเนื่องจากไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม

5. การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องของการปฏิบัติการเป็นกลุ่มหรือของกลุ่ม (Group Action) อันเป็นผลมาจากความรู้สึกผูกพันของสมาชิกแต่ละคนที่เข้ามาร่วมเพื่อพิทักษ์ประโยชน์ของเขา และในขณะเดียวกันก็ได้ประโยชน์แก่ส่วนรวมด้วยการมีส่วนร่วมจึงเป็นสิ่งจำเป็น

6. การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นตัวชี้วัดของการพัฒนาชุมชน ยิ่งประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากเท่าใดยิ่งแสดงว่าประชาชนจะได้รับประโยชน์จากการพัฒนามากยิ่งขึ้น

7. ประชาชนย่อมรู้ดีว่าตนเองกำลังต้องการอะไร มีปัญหาอะไร และอยากจะแก้ปัญหาอย่างไร ถ้าให้โอกาสแก่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาย่อมช่วยให้โครงการต่าง ๆ สนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชนได้ดีกว่า

8. การมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยให้การปฏิบัติการทางสังคม (Social Action) เป็นไปอย่างสงบสันติ ก่อให้เกิดรูปแบบการเปลี่ยนแปลงที่มีระเบียบเป็นระบบและเป็นที่ยอมรับทุกฝ่าย

9. เป็นนโยบายของรัฐในปัจจุบันที่ให้โครงการลงสู่ชนบทต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้นตามปรัชญาของการพัฒนา

ทรงสิทธิ์ ยืนชีวิต (2544) กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม โดยใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ PM (Participative Management) ว่ามีประโยชน์ดังนี้

1. การตัดสินใจที่ดี สำหรับการบริหารแบบมีส่วนร่วมช่วยปรับปรุงคุณภาพของการตัดสินใจในองค์การให้ดีขึ้น การแก้ปัญหาด้วยกลุ่มทำให้วิเคราะห์ปัญหาและการสร้างทางเลือกแก้ปัญหาได้ดีกว่า ความคิดสร้างสรรค์ในกระบวนการตัดสินใจมีมากขึ้น ความผูกพันของพนักงานต่อการปฏิบัติตามการตัดสินใจมีมากกว่า เพราะว่าพวกเขามีโอกาสแสดงความคิดเห็น

2. ประสิทธิภาพการทำงานดีขึ้น การบริหารแบบมีส่วนร่วมทำให้ประสิทธิภาพการทำงานดีขึ้น เกิดจากการปรับปรุงการตัดสินใจที่ดีนำไปสู่ประสิทธิภาพการทำงานที่สูงขึ้น

3. กำลังใจและความพอใจในงานที่ทำมีมากขึ้น การตัดสินใจที่ดีและมีประสิทธิภาพการทำงานที่สูงขึ้นที่เกิดจากการมีส่วนร่วมทำให้กำลังใจและความพอใจงานที่ทำของพนักงานสูงขึ้น

4. การออกจากงาน การขาดงานและความเฉื่อยชาน้อยลง สำหรับการบริหารแบบมีส่วนร่วมจะช่วยลดความเฉื่อยชา การขาดงานและการออกจากงานลดน้อยลง

เนื่องจากพนักงานมีความรู้สึกว่า ได้รับการยอมรับความผูกพันต่องานและความพอใจงานที่ทำมีมากขึ้น

5. การติดต่อสื่อสารและการยุติความขัดแย้งดีกว่า องค์การทุกแห่งต้องมีความขัดแย้งการบริหารแบบมีส่วนร่วมช่วยให้มีการติดต่อสื่อสารในการยุติความขัดแย้งอย่างเปิดเผย ทำให้ความขัดแย้งถูกยุติภายในกรอบของการมีส่วนร่วม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556) กล่าวถึงความสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ดังนี้ 1) ก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในการปฏิบัติงาน 2) กระบวนการตัดสินใจสามารถรองรับพฤติกรรมของคนในองค์กรและเกิดการยอมรับ 3) เป็นหลักการของการบริหารต่อการวิเคราะห์ด้วยเหตุผลและการระดมความคิดนำไปสู่การตัดสินใจ และ 4) ลดช่องว่างของระบบการสื่อสารในองค์กรและขจัดปัญหาความขัดแย้งได้

ทศพร ผลทวีกูล (2551) กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม ถ้าให้ประชาชนเข้าร่วมในการปฏิบัติงานเป็นกลุ่มจะสนองตอบหรือสอดคล้องกับความต้องการแท้จริง เพราะผู้ปฏิบัติจะรู้ปัญหาความต้องการย่อมนำไปสู่การปฏิบัติที่มีคุณภาพ การมีส่วนร่วมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม

พิชนาถ เพชรน่าชม (2554) กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่ปฏิบัติงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนในการทำงานเกิดความรู้สึกรักและผูกพันกับงาน หรือองค์กร ความรู้สึกผูกพันเกี่ยวข้องนี้หากมีการตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันก็จะเป็นผลให้เกิดสิ่งที่ตกลงใจร่วมกัน ซึ่งจะทำให้เกิดความจงรักภักดีต่อองค์กรมีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่

ธันยาภัทร์ เทียนธนาทิพย์ (2563) กล่าวเกี่ยวความสำคัญของการมีส่วนร่วมเป็นการช่วยให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมได้เข้าใจถึงกระบวนการทำงานภายในองค์กร สมาชิกเกิดการยอมรับในสิ่งที่กระทำร่วมกันและช่วยกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น

ฉลาด จันทรสมบัติ (2564) กล่าวถึง การให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการพัฒนาเป็นหลักการพัฒนาชุมชนที่รู้กันมานานโดยมีหลักการ 6 ร่วม ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์ ร่วมรับผิดชอบและร่วมประเมินผล

Oakley และ Marsden (1984) กล่าวถึง แนวทางการมีส่วนร่วมของหน่วยงานในการพัฒนาการดำเนินงานการมีส่วนร่วมของหน่วยงาน อาศัยกระบวนการพัฒนาตามแนวคิด 2 ประการของการ คือ 1) กระบวนการเครื่องมือ/ผู้แทรกแซง 2) การมีส่วนร่วมถือเป็นการเสริมพลัง สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมมีแนวคิดและปฏิบัติในการพัฒนาชนบท การดำเนินการที่สำคัญ 2 ประเด็นที่

ต้องตรวจสอบ คือ 1) การปฏิบัติการมีส่วนร่วมตามโครงการพัฒนาชนบทเพื่อให้เข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม 2) การวิเคราะห์การติดตามและประเมินผลการมีส่วนร่วม

Wulz (1986) กล่าวถึง แนวคิดของการมีส่วนร่วมในการออกแบบสถาปัตยกรรมได้รับการอภิปรายและวิเคราะห์ในรูปแบบที่แตกต่างกัน ตั้งแต่การมีส่วนร่วมของผู้ใช้อาคารน้อยที่สุดไปจนถึงมากที่สุดในการออกแบบและกระบวนการตัดสินใจ ตัวอย่างของอาคารล่าสุดมีไว้สำหรับการมีส่วนร่วมแต่ละประเภทและแนะนำโปรไฟล์การมีส่วนร่วมสำหรับสถาปนิกที่แตกต่างกัน

Conley (1991) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของครูในการตัดสินใจของโรงเรียนสำหรับการมีส่วนร่วมในเรื่องสำคัญ เช่น การประเมินครู การพัฒนาบุคลากร การตัดสินใจและส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมใน “การระบุวัตถุประสงค์” ลำดับความสำคัญและเป้าหมายร่วมกันในการตัดสินใจที่หลากหลายของโรงเรียน เช่น การพัฒนาครู การประเมินและการวางแผน เป็นต้น

Smylie (1992) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของครูในการตัดสินใจของโรงเรียนหนึ่งในกลยุทธ์การปฏิรูปการศึกษาที่มีแนวโน้มมากที่สุด แต่ข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับเงื่อนไขที่ครูจะมีส่วนร่วมจริง ๆ หากได้รับโอกาสนั้นค่อนข้างจำกัด จากผลการศึกษาพบว่า ครูมีความเต็มใจในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการตัดสินใจในด้านต่าง ๆ ในการทำงานระหว่างครูในองค์กร

Zakus และ Lysack (1998) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านสุขภาพเป็นองค์ประกอบที่ซับซ้อน ซึ่งได้รับการตรวจสอบอย่างกว้างขวาง การดำเนินการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นความรับผิดชอบสูงสุดของผู้ริเริ่มโครงการสุขภาพในท้องถิ่น เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเข้ากับการให้บริการด้านสุขภาพ

Bishop (2006) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมทางกายภาพถือเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นเครื่องมือในการปรับปรุงประสิทธิภาพและขวัญกำลังใจของพนักงาน การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ 1) ความชอบธรรมจากความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ 2) การควบคุมโดยผู้มีอำนาจโดยทั่วไปถือว่ามีความเสมอภาคและเป็นประชาธิปไตยมากกว่าการสร้างสรรค์ผลงานของคนเดียวในขณะที่การผลิตร่วมกันก่อให้เกิดประโยชน์ ด้านสุนทรียภาพความคิดสร้างสรรค์ร่วมกันจึงเป็นที่เข้าใจกัน และ 3) การรับรู้วิกฤตในชุมชนและความรับผิดชอบร่วมกันหนึ่งในแรงผลักดันหลักที่อยู่เบื้องหลังการมีส่วนร่วม

Quick และ Bryson (2022) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำกับดูแลที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมโดยตรงหรือโดยอ้อม ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายแผนงานหรือโครงการ ในการมีส่วนร่วมนั้นจะต้องถูกกฎหมาย และเป็นประโยชน์

Osborne และ Strokosch (2022) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของผู้ใช้บริการสาธารณะเสนอแนวคิดแบบองค์รวมของการมีส่วนร่วมในทฤษฎี เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จในทางปฏิบัติด้วยเหตุผลหลัก 4 ประการ คือ

1. การมีส่วนร่วมถูกตีกรอบว่าเป็นการโต้เถียง โดยมีหลักฐานจำกัดเกี่ยวกับประสิทธิภาพ

2. การให้บริการสาธารณะได้รับแนวคิดว่าเป็นกระบวนการโดยมีส่วนร่วม

3. การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างไม่เพียงพอในการปลูกฝังการมีส่วนร่วม

4. ความไม่สมดุลทางอำนาจได้รับการเสริมด้วยการปฏิรูปอย่างต่อเนื่อง มีการนำเสนอวิธีการสร้างคุณค่าจากสมมติฐานของการมีส่วนร่วมเป็นคุณลักษณะที่กำหนดในการให้บริการสาธารณะ สามารถเพิ่มคุณค่าสูงสุดให้กับบุคคลและสังคม

จากแนวคิดนักการศึกษาเกี่ยวกับความสำคัญของการมีส่วนร่วมดังกล่าว ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ความสำคัญของการมีส่วนร่วม หมายถึง การช่วยให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมส่งผลให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในการทำงานร่วมกัน ดังนี้ 1) เป็นการเปิดโอกาสในการทำงาน 2) การทำให้เกิดความรู้สึกรักความผูกพันและความภูมิใจ 3) การระดมทรัพยากร 4) การทำให้เกิดการยอมรับ 5) การลดช่องว่างของระบบการสื่อสาร 6) ความรู้สึกในการแสดงความเป็นเจ้าขององค์กรและ 7) การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพ

2. ลักษณะของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมหรือการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีความสำคัญต่อองค์การหรือหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน นักวิชาการได้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2553) ได้ให้แนวคิดว่า โรงเรียนต้องมีหน้าที่ประสานความร่วมมือกับคณะบุคคลที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับโรงเรียน ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการที่ปรึกษาของโรงเรียนและคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจที่คณะกรรมการโรงเรียนแต่งตั้งขึ้น เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งของโรงเรียนให้มีส่วนร่วมเข้ามาจัดการศึกษาในโรงเรียนให้รู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน

พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์ (2547) มีแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมของโรงเรียนนั้นอาจทำได้ด้วยการเชิญมาร่วมในโปรแกรมการสอนของโรงเรียน เชิญมาร่วมเป็นกรรมการในโรงเรียน เชิญมาร่วมในการวางแผนงานของโรงเรียน

พูลศักดิ์ หลักรัตน์ (2549) กล่าวถึงแนวคิดพื้นฐานของการมีส่วนร่วม (Concept Participation) 3 ประการ ดังนี้ 1) ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน 2) ความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ผลักดันให้มุ่งไปสู่การรวมกลุ่มวางแผนและลงมือกระทำร่วมกัน และ 3) การตกลงร่วมกันทำให้เกิดความคิดริเริ่มตอบสนองความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่

มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ (2563) ได้สรุปการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้านในการสอนดนตรีพื้นบ้าน ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมใน 3 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมโดยการวางแผน

2. การมีส่วนร่วมโดยการปฏิบัติงาน

3. การมีส่วนร่วมโดยการประเมินผล

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และ พรรณทิพย์ เพชรมาก (2551) ได้กล่าวถึงลักษณะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้

1. การรับรู้ข่าวสาร (Public Information) การมีส่วนร่วมประชาชนเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ รวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้การแจ้งข่าวสารดังกล่าวจะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ

2. การปรึกษาหารือ (Public Consultation) เป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบเพื่อรับฟังความคิดเห็นและการตรวจสอบข้อมูล นอกจากนี้ยังเป็นช่องทางการกระจายข่าวสารข้อมูลไปยังประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำให้เกิดความเข้าใจ และเพื่อให้มีการให้ข้อเสนอแนะ

3. การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนและฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรมและผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ สำหรับการประชุมรับฟังความคิดเห็น (Community Meeting) การประชุมรับฟังความคิดเห็นเชิงวิชาการ (Technical Meeting)

4. การประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เป็นการประชุมที่มีขั้นตอนการดำเนินงานที่เป็นระบบและมีความชัดเจนมากขึ้น เป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผยของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย การประชาคมและคณะกรรมการจัดประชุมจะต้องมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมเป็นที่ยอมรับ มีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจน และมีการแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบอย่างชัดเจน

5. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจต่อประเด็นปัญหา ซึ่งอาจจะดำเนินการโดยการเลือกตัวแทนเข้าไปเป็นกรรมการที่มีอำนาจการตัดสินใจ

Huntington และ Nelson (1975) เห็นว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนจะพิจารณาจากกิจกรรมและการบริหาร ซึ่งจะต้องมีการศึกษาควบคู่กันไปในระดับกิจกรรมจะเป็นพื้นฐานเบื้องต้นของการทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด ในการการบริหารนั้นจะเป็นลักษณะของผู้มีอำนาจหน้าที่เปิดทางให้ประชาชนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นในกิจกรรม ซึ่งลักษณะการมีส่วนร่วมมีดังนี้

1. กิจกรรมลักษณะของการมีส่วนร่วมประเภทนี้ให้ดูจากกิจกรรมที่เข้าร่วม เช่น ด้านการเมือง พิจารณาจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้ง การลงประชามติ เป็นต้น

2. ระดับการบริหารโครงสร้างขององค์กรหนึ่งจะต้องมีสายการบังคับบัญชา ดังนั้นการมีส่วนร่วมจะพิจารณาได้จาก

2.1 ในแนวราบทุกแผนกทุกฝ่ายจะมีความเสมอกันในทุกตำแหน่ง การมีส่วนร่วมในแนวราบจึงเป็นไปอย่างไม่จริงจัง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีสถานะหรือตำแหน่งเท่ากัน

2.2 ในแนวดิ่งเป็นการมีส่วนร่วมตามสายการบังคับบัญชา เช่น มีหัวหน้า ลูกน้อง ฝ่ายและแผนกลดหลั่นกันไป เป็นต้น การทำงานจึงมีการตรวจสอบตามลำดับขั้น การแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเองหรือผู้อื่นจะได้รับการตรวจสอบจากผู้บังคับบัญชา

2.3 การมีส่วนร่วมทั้งแนวราบและแนวดิ่งนั้น ในบางครั้งจะต้องทำงานร่วมกันทั้งผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานต้องแสดงบทบาทตามสถานภาพของแนวราบและแนวดิ่ง

Shadid และคณะ (1982 อ้างอิงใน เมตต์ เมตต์การุณจิตต์, 2541) ให้ความเห็นว่า แนวคิดเรื่องขั้นตอนหรือการมีส่วนร่วม ที่เป็นแนวคิดที่เป็นระบบมากที่สุด มีดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประการแรกที่จะต้องกระทำ คือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงการดำเนินแผนงานและการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ในส่วนขององค์ประกอบในการดำเนินงานโครงการนั้นจะได้มาจากคำถามที่ว่าใคร ทำประโยชน์ให้กับโครงการได้บ้าง และจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารและประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วยผลประโยชน์ของโครงการนี้จะร่วมผลประโยชน์ในทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งอาจเป็นประโยชน์และเป็นโทษได้ทั้งต่อบุคคลและสังคม

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้นสิ่งสำคัญจะต้องสังเกต คือความเห็น (View) ความชอบ (Performance) และความคาดหวัง (Expectation) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

Creighton (1992) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่เกี่ยวกับความห่วงใย ความต้องการและคุณค่าของประชาชนรวมอยู่ในการตัดสินใจขององค์กร เป็นการสื่อสารสองทางและปฏิสัมพันธ์ มีเป้าหมายโดยรวมของการตัดสินใจที่ดีซึ่งได้รับการสนับสนุนจากประชาชน ซึ่งได้สำรวจคำจำกัดความของการมีส่วนร่วมของประชาชนจะเกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนมีผลต่อการตัดสินใจกำหนดโดยหน่วยงานหรือองค์กร

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ใช่แค่การให้ข้อมูลแก่สาธารณชนเท่านั้น เป็นการปฏิสัมพันธ์เกี่ยวกับการตัดสินใจระหว่างองค์กรกับคนที่ต้องการมีส่วนร่วม

3. มีกระบวนการที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ

4. ผู้ร่วมการทดลองมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจที่กำลังเกิดขึ้น

จากการศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วม ตามลักษณะของการมีส่วนร่วม พอสรุปเป็นขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรท้องถิ่นเพื่อพัฒนาเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มการพัฒนา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผนการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่จะใช้

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพย์ วัสดุ อุปกรณ์และแรงงานหรือเข้าร่วมบริหารงาน ประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนาหรือยอมรับผลกระทบอันอาจเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ อันแสดงออกมาในรูปธรรมและนามธรรมต่อสังคมหรือบุคคล

ขั้นที่ 5 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้น สำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งในการประเมินอาจปรากฏในรูปของการประเมินย่อย (Formative Evaluation) อันนับเป็นการประเมินผลความก้าวหน้าที่ทำเป็นระยะ ๆ หรือกระทำในรูปของการประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอด

3. กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา นับเป็นยุทธศาสตร์ที่เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพราะการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจะประสบผลสำเร็จได้ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาให้มาก ได้มีผู้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา ดังนี้

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2542) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาชนบทว่า รัฐต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา ดังนี้

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนความต้องการของชุมชน

2. ร่วมพัฒนาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไข และลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ หรือสนองความต้องการของชุมชน

3. ร่วมวางนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรม เพื่อขจัดและแก้ไขปัญหาให้สนองตอบกับความต้องการของชุมชน

4. ร่วมตัดสินใจใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด ให้เป็นประโยชน์ต่อประชาชนโดยส่วนรวม

5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงาน เพื่อพัฒนาให้ประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

6. ร่วมลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชน ตามขีดความสามารถของตนเองและหน่วยงาน

7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรม เพื่อให้บรรลุผลตาม เป้าหมายที่ได้วางไว้

8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผลและร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ทำไว้

ปาริชาติ วลัยเสถียร (2543) กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหา ตลอดจนจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนจะมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น เพื่อกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงานและทรัพยากรที่จะต้องใช้

3. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ โดยประชาชนเข้าร่วมในการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์แรงงาน เงินทุน หรือเข้าร่วมบริหารงานการใช้ทรัพยากร การประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือจากหน่วยงาน

4. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เป็นการมีส่วนร่วมในการนำเอากิจกรรมใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งด้านวัตถุและจิตใจ โดยอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันของบุคคลและสังคม

5. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลเพื่อที่จะร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

สวัสดิ์ ระวาดชัย (2544) การมีส่วนร่วมและพึ่งตนเองของชาวบ้านจำเป็นต้องเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มคิดแลกเปลี่ยนความคิดในโครงการต่าง ๆ การตัดสินใจทำหรือไม่ทำและดำเนินการ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์และการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น เน้นการพึ่งตนเองเป็นหลัก มากกว่าที่จะพึ่งพาจากภายนอก

จันทรานี สงวนนาม (2545) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานขององค์การประกอบด้วย 3 ประการ คือ 1) การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นของสมาชิกในองค์การย่อมมีความผูกพันกับองค์การที่ตนเองปฏิบัติงาน และมีส่วนร่วมในการบริหารงานแม้เพียงได้รับฟังความคิดเห็นก็ทำให้รู้สึกว่าได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การ 2) การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดการยอมรับในเป้าหมาย เพราะนอกจากจะช่วยกระตุ้นให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นแล้ว ยังช่วยให้เกิดความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่มสมาชิกและความร่วมมือนั้นจะขยายไปทั้งองค์การทำให้สมาชิกทั้งองค์การมีเป้าหมายเดียวกัน การมีส่วนร่วมเป็นการยินยอมและพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจซึ่งจะมีผลทั้งทางใจ การยอมรับการสนับสนุนและผลต่อการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่และ 3) การมีส่วนร่วมทำให้เกิดความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบ การที่บุคคลแสดงความคิดเห็นและยอมรับในเป้าหมายเดียวกันจะช่วยกระตุ้นให้บุคคลเกิดความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานขององค์การ

เมตต์ เมตต์การุณ์จิต (2553) สรุปขั้นตอนของการมีส่วนร่วมมีอยู่ 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การค้นหาปัญหาและสาเหตุตลอดจนความต้องการ 2) การวางแผนดำเนินงาน 3) การตัดสินใจ 4) การปฏิบัติการ 5) การติดตามผลและประเมินผล และ 6) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

ถวิลวดี บุรีกุล (2552) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทำให้เข้าใจง่ายขึ้นเป็นกระบวนการสื่อสารสองทางมีเป้าหมายโดยรวมเพื่อให้เกิดการตัดสินใจที่ดีและได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชนมีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ 1) มีวัตถุประสงค์ คือ การให้ประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมหนึ่ง ๆ จะต้องมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนว่า ทำกิจกรรมนี้เพื่ออะไรจึงจะทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ตัดสินใจว่าควรเข้าร่วมหรือไม่ 2) กิจกรรมต้องมีเป้าหมาย คือ การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมต้องระบุลักษณะของกิจกรรมว่า มีรูปแบบและลักษณะอย่างไรเพื่อประชาชนจะได้ตัดสินใจว่าควรเข้าร่วมหรือไม่ และ 3) ต้องมีบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมายการให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมจะต้องระบุกลุ่มเป้าหมายโดยทั่วไปกลุ่มบุคคลที่เป็นกลุ่มเป้าหมายมักถูกจำกัดโดยกิจกรรมและวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วม

จินตวีร์ เกษมสุข (2554) กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) มีส่วนร่วมในการคิดศึกษาและค้นคว้าหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ตลอดจนความต้องการของชุมชน 2) มีส่วนร่วมในการวางนโยบายหรือแผนงานโครงการหรือกิจกรรม

เพื่อลดและแก้ไขปัญหา 3) มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการปรับปรุงระบบการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมาย และ 4) มีส่วนร่วมในการควบคุม ติดตามประเมินผล

วัฒนา มีพร้อม (2554) กล่าวถึงรูปแบบของการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) มีส่วนร่วมในการศึกษาค้นคว้าหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในคณะกรรมการสถานศึกษา ตลอดจนความต้องการของคณะกรรมการสถานศึกษา 2) ร่วมคิดค้นและหาวิธีการเพื่อแก้ปัญหา หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อคณะกรรมการสถานศึกษาหรือสนองความต้องการของคณะกรรมการสถานศึกษา 3) ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม 4) ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงานโครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย และ 5) ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผลและร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไปทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

อรุณวรรณ ชาญสัมพันธ์ (2556) กล่าวถึงกระบวนการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 4) การมีส่วนร่วมในการประสานงาน 5) การมีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากร 6) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลและติดตามผล และ 7) การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์

ฉลาด จันทรสมบัติ (2564) กล่าวถึง กระบวนการมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมที่เป็นอิสระโดยความสมัครใจในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมประเมินผล และร่วมรับประโยชน์ และได้กล่าวถึงลำดับขั้นตอนและระดับของการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การจำแนกขั้นตอนการมีส่วนร่วม สามารถจำแนกออกเป็น 4 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้นประการแรกที่สุดที่จะต้องทำก็คือ การกำหนดความต้องการและจัดลำดับความสำคัญการตัดสินใจเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องดำเนินการตั้งแต่การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผนและการตัดสินใจในช่วงปฏิบัติตามแผน

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ได้มาจากคำถามที่ว่า ใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์จากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพยังต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย รวมทั้งผลที่เป็นประโยชน์ในทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคม

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการประเมินผลสิ่งสำคัญที่ต้องสังเกตก็คือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preference) และความคาดหวัง (Expectations) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถที่จะแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลได้

2. ระดับการมีส่วนร่วม

การแบ่งระดับของการมีส่วนร่วมสามารถแยกได้ตามระดับของการมีส่วนร่วมตามแนวคิดสมาคมสาธารณสุขของอเมริกา ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมนั้นไม่ได้มีความแปรเปลี่ยนเฉพาะชนิด (Kinds) และปริมาณของกิจกรรมที่กระทำเท่านั้น แต่ยังมีความแปรเปลี่ยนในระดับความเข้ม (Degree) ในการเข้าไปมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการริเริ่มและวางแผนกิจกรรม ดังนั้น การมีส่วนร่วมอาจมีตั้งแต่การยอมรับบริการที่จัดไว้ให้แล้วไปจนถึงการรวมกลุ่มเพื่อตัดสินใจ และริเริ่มโครงการพัฒนา ซึ่งระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมหรือระดับการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของสมาคมสาธารณสุขของอเมริกานั้น จำแนกได้ 3 ระดับ คือ

1. ระดับการตัดสินใจ (Decision Making) ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการกับกิจกรรมการพัฒนาด้วยตัวของเขาเอง (Level of Responsibility by Themselves)

2. ระดับการร่วมมือ (Cooperation) ในระดับนี้ประชาชนจะให้ความร่วมมือต่อแผนงานที่ริเริ่ม โดยหน่วยงานภายนอก ซึ่งอาจต้องการความเสียสละจากประชาชนในด้านเวลา ทรัพย์สินและแรงงาน เพื่อช่วยให้โครงการประสบผลสำเร็จ การมีส่วนร่วมในระดับนี้ถือเป็นการมีส่วนร่วมในระดับที่ยอมรับได้ (Acceptable Level of Participation)

3. ระดับการใช้ประโยชน์ (Utilization) ในระดับประชาชนจะยอมรับและใช้ประโยชน์จากบริการที่ได้วางโครงการไว้ให้เป็นการมีส่วนร่วมในระดับการยอมรับบริการเท่านั้น

พิชา กั้วพรหม และบรรจบ บุญจันทร์ (2565) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอน สรุปแนวทางการมีส่วนร่วมของการบริหารงานวิชาการ 4 แนวทาง ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

Mathews (1996) กล่าวถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งและระดับความเข้มแข็งของการรวมพลังในชุมชน เพื่อให้เห็นช่องทางและโอกาสในการพัฒนา ดังนี้

1. โครงสร้างพื้นฐานที่ดี ได้แก่ โอกาสและแหล่งพบปะแลกเปลี่ยน เพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน ตลอดจนการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชน

2. กระบวนการเรียนรู้และตัดสินใจร่วมกันระหว่างคนในชุมชน

3. ลักษณะความเป็นผู้นำและภาวะผู้นำของประชาชนในชุมชน

4. ระดับความต้องการเกี่ยวกับการพึ่งตนเองและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตน

5. ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับสถาบันต่าง ๆ ในชุมชน

6. ความรู้สึกนึกคิดในการเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน ความสามัคคีและความร่วมมือระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ในชุมชน

7. ศักยภาพการมีส่วนร่วมของชุมชน

Shadid และคณะ (1982) กล่าวว่า กระบวนการของการมีส่วนร่วม มีขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เป็นการกำหนดความต้องการและจัดลำดับความสำคัญ การวางแผนและการตัดสินใจปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เป็นการมีส่วนร่วมในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงาน เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากรการบริหารงานและประสานงานและการขอความช่วยเหลือเป็นต้น

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้นสิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตก็คือ ความเห็นชอบและความคาดหวัง ซึ่งมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

Cohen และ Uphoff (1980) ซึ่งได้จำแนกขั้นตอนหรือประเภทของการมีส่วนร่วม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) ขั้นตอนแรกที่ต้องกระทำคือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้องการตัดสินใจ ในช่วงเริ่มต้นการตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผนและการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานโครงการนั้นจะได้มาจากคำถามว่า ใครจะทำประโยชน์ให้แก่การบริหารงาน การประสานงาน การขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์นั้น นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้วต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการนี้รวมทั้งผลที่เป็นประโยชน์ในทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียต่อโครงการซึ่งเป็นประโยชน์และโทษต่อบุคคลและสังคม

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้นสิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกต คือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectations) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคล

Sashkin (1982) เสนอเกี่ยวกับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมาย (Participation in goal setting) หมายถึง การที่ผู้ปฏิบัติงานทั้งในระดับบุคคลระดับผู้บังคับบัญชาหรือระดับกลุ่มได้มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของงาน เพื่อที่จะได้พยายามทำให้งานหรือผลการปฏิบัติงานนั้นบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ และเกิดผลงานที่ดี

2. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Participation in decision making) เป็นการมีส่วนร่วมของผู้ใต้บังคับบัญชา การมีส่วนร่วมให้คำปรึกษาหารือในการกำหนดเป้าหมายของงานมีส่วนร่วมรับผิดชอบในทางเลือกของวิธีการตัดสินใจ ตลอดจนตรวจสอบและประเมินทางเลือกเป็นต้น

3. การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา (Participation in problem solving) เป็นความต้องการผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นผู้มีความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลพัฒนาความคิดใหม่ ๆ ในการทำงาน โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาปรับปรุงงาน

4. การมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง (participation in change) การมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้จะมีความยากและซับซ้อนและถือเป็นจุดที่สำคัญที่สุด ซึ่งรูปแบบนี้จะมาหลังจากการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา โดยทั้งผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชานั้นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างวิเคราะห์และแปรความหมายของข้อมูลองค์การ เพื่อที่จะทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาขององค์การเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาองค์การ

Sanoff (1999) กล่าวถึงขั้นตอนของการวางแผนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม รวมถึงการระบุวัตถุประสงค์ก่อนที่จะเลือกวิธีการเข้าร่วม โอกาสที่จะประสบความสำเร็จจะเพิ่มขึ้นอย่างมาก การมีส่วนร่วมอาจถูกมองว่าเป็นการมีส่วนร่วมโดยตรงของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดคุณภาพของชีวิต ผู้คนจะมารวมตัวกันหากการเปลี่ยนแปลงสามารถเกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน การมีส่วนร่วมสามารถทำงานได้หากเป็นกิจกรรมและกำกับผู้ที่เกี่ยวข้องมีการตรวจสอบขั้นตอนการวางแผน ซึ่งแนวทางการมีส่วนร่วมที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมจำเป็นต้องมีทักษะใหม่ที่ทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการออกแบบและหลักการของการมีส่วนร่วมสรุปได้ 5 ข้อดังนี้

1. ไม่มีทางออกที่ดีที่สุดสำหรับปัญหา ด้านการออกแบบแต่ละปัญหามีทางออกหลายทาง วิธีแก้ปัญหาด้านการออกแบบและการวางแผนตามประเพณีจะขึ้นอยู่กับเกณฑ์ดังนี้ ข้อเท็จจริงข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับความแข็งแกร่งของวัสดุ เศรษฐศาสตร์ รหัสและอื่น ๆ

ทัศนคติการตีความของข้อเท็จจริง สภาพทางศิลปะในสาขาใดสาขาหนึ่ง วิธีการดั้งเดิมและธรรมเนียมและการตัดสินคุณค่า ดังนั้นการตัดสินใจออกแบบและการวางแผนโดยธรรมชาติจึงมีอคติและขึ้นอยู่กับค่านิยมของผู้ตัดสินใจ

2. การตัดสินใจผู้เชี่ยวชาญไม่จำเป็นต้องดีกว่าการตัดสินใจวางจากข้อเท็จจริงที่จะตัดสินใจผู้ใช้สามารถตรวจสอบข้อมูลที่มีอยู่ ผู้วางแผนที่เกี่ยวข้องกับวิธีการควรได้รับการพิจารณาว่า เป็นผู้มีส่วนร่วมที่คาดว่าจะระบุทางเลือกที่เป็นไปได้และหารือเกี่ยวกับผลลัพธ์ของทางเลือกและแสดงความคิดเห็นไม่ใช่ เพื่อตัดสินใจเช่นเดียวกับที่ผู้ใช้แสดงความคิดเห็น

3. งานออกแบบหรือวางแผนสามารถทำให้โปร่งใสได้ทางเลือกที่ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาคือ กรอบความคิดของตนเองและสามารถนำมาเปิดเผยเพื่อให้ผู้ใช้สามารถพูดคุยได้หลังจากเข้าใจองค์ประกอบของการตัดสินใจออกแบบ และการสำรวจทางเลือกแล้วผู้ใช้สามารถวางแผนของตัวเอง แทนที่จะตอบสนองต่อแผนที่ให้ไว้และมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จมากกว่า เพราะมันตอบสนองความต้องการของผู้ที่จะใช้ผลิตภัณฑ์มากกว่า

4. บุคคลและกลุ่มความสนใจทั้งหมดควรมารวมตัวกันในที่ประชุม ผู้คนจึงสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผย ทำการประนีประนอมที่จำเป็นและมาถึงการตัดสินใจที่ยอมรับได้สำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

5. กระบวนการนี้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาผลิตภัณฑ์ไม่ใช่จุดสิ้นสุดของกระบวนการต้องมีการจัดการประเมินผลใหม่และปรับให้เข้ากับความต้องการที่เปลี่ยนแปลง ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับผลิตภัณฑ์มากที่สุดคือผู้ใช้สามารถรับงานเหล่านั้นได้ดีที่สุด

ผู้วิจัยสรุปใจความสำคัญได้ ว่า กระบวนการมีส่วนร่วม หมายถึง การดำเนินงานของบุคคลหรือกลุ่มบุคล โดยมีกระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการรับรู้ปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผนตั้งเป้าหมาย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมดำเนินการและการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

4. องค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การที่จะมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วมกันนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องมีการชี้แจงวางแผน กำหนดการปฏิบัติงานให้ผู้ที่เข้าร่วมได้เข้าใจเห็นความเหมาะสมกับบริบทของชุมชนและสังคม จึงจะประสบผลสำเร็จและได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี จึงอาศัยองค์ประกอบของการมีส่วนร่วม ดังนี้

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2538) กล่าวถึงองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมประกอบด้วยองค์ประกอบ ดังนี้

1. ความมีอิสระในการจัดการศึกษา ความยืดหยุ่นและผลของความรับผิดชอบ

2. การร่วมวางแผนการจัดการศึกษาโดยผู้บริหารสถานศึกษาและสมาชิกที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา

3. การมีส่วนร่วมของสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา

4. การรับบทบาทใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา

5. ความร่วมมือระหว่างผู้สอนในสถานศึกษา

6. ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้สอนที่เชื่อว่าบุคคลทั่วไปมีจิตสำนึกสูงที่จะทำงานให้สำเร็จ

ประภาภรณ์ ประเสริฐสม (2543) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาของภาคต่าง ๆ อาศัยการประสานงานของผู้ร่วมงาน การประสานความคิดความเข้าใจของคนเข้าด้วยกัน ต้องอาศัยองค์ประกอบ 3 ประการของผู้ร่วมงาน คือ

1. จิตใจ หมายถึง ความเป็นมิตร มนุษย์สัมพันธ์ที่ดี ความอ่อนน้อมถ่อมตน ให้เกียรติซึ่งกันและกัน จริงใจ ซื่อสัตย์ ความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน รู้เขา รู้เรา การมีน้ำใจ การเสียสละ

2. ความคิดและอุดมการณ์ หมายถึง การคิดอย่างมีเหตุผล ยึดมั่นในเป้าหมายที่ถูกต้องถือว่าผลงานมิได้เป็นของผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะแต่เป็นของทุกคน

3. กิจกรรม หมายถึง ทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามแผนตามบทบาทและขอบเขตที่ได้รับมอบหมายและรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งกำหนดไว้และตามความเต็มใจ องค์ประกอบทั้ง 3 ประการจะเกิดขึ้นได้ขึ้นอยู่กับศักยภาพและการเรียนรู้ การปรับปรุงตนเองของแต่ละบุคคล

สุมา สามเพชรเจริญ (2550) กล่าวถึงองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมประกอบด้วย องค์ประกอบดังนี้ 1) การตัดสินใจ (Decision Making) 2) การเกิดความรู้สึกผูกพันต่อกิจกรรม หรือเรื่องนั้น ๆ (Commitment) และ 3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (Behavioral Component)

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2553) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมจัดการศึกษามีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ สถานศึกษาซึ่งรวมถึงบุคลากรของสถานศึกษาด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งรวมถึงทุกฝ่ายการจัดการเรียนการสอนและหลักสูตร ซึ่งทุกปัจจัยจะต้องสอดคล้องสัมพันธ์กันจึงจะผลักดันให้การศึกษามีประสิทธิภาพ ครูยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเฉพาะผู้บริหารเป็นบุคคลที่สำคัญที่จะต้องปรับเปลี่ยนการทำงานให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง

เสถียร รุจิรวนิช, สันทัด เสริมศรี และมาณี ไชยธีรานุวัฒศิริ (2553) กล่าวถึงองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของประชาชน จำนวน 5 องค์ประกอบ ประกอบด้วย ลักษณะการมี

ส่วนร่วม 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีส่วนร่วมรับรู้ข่าวสาร การปรึกษาหารือลักษณะการใช้กลไกทางกฎหมาย ขั้นตอน/กระบวนการมีส่วนร่วม 1 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์และเงื่อนไขพื้นฐานการมีส่วนร่วมเหมือนกันอีก 1 องค์ประกอบ

ประสาร พรหมณา (2553) กล่าวถึง องค์ประกอบของการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. บุคคล ประกอบด้วย ครู ผู้ปกครอง กรรมการ นักเรียน และผู้นำชุมชน

2. ผู้บริหาร ประกอบด้วย ภาวะผู้นำประสานงานทีมงานกลยุทธ์และเครือข่าย

3. กระบวนการบริหาร ประกอบด้วย SWOT Planning Doing Checking Action

4. ภาระงาน ประกอบด้วย งานวิชาการ งานบุคลากร งานบริหารทั่วไป งานการเงิน และงานชุมชน

จุฑารัตน์ ชมพันธ์ (2555) สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพผ่านองค์ประกอบ ดังนี้ 1) ต้องเกิดขึ้นก่อนที่ผู้มีอำนาจจะทำการตัดสินใจ 2) ต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างชัดเจน 3) กระบวนการตัดสินใจที่ประกอบด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง 4) ต้องประกอบด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการตัดสินใจในทุกภาคส่วน 5) ประกอบด้วยเทคนิคการมีส่วนร่วมที่หลากหลายและเหมาะสม 6) ต้องมีความโปร่งใสตรวจสอบได้และการสื่อสารในกระบวนการมีส่วนร่วมต้องเป็นแบบสองทาง และ 7) ข้อเสนอแนะที่ได้จากกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนต้องชัดเจนและเปิดเผย สามารถตรวจสอบได้

กรมทรัพยากรน้ำ (2557) กล่าวถึงองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของประชาชนประกอบด้วย ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่องมีการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งฝ่ายรัฐ องค์การเอกชนและประชาชนทั่วไป โดยเน้นการสื่อสารสองทางทั้งช่องทางที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ 2) เป้าหมายของการมีส่วนร่วมไม่ใช่เพียงการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นตามกฎหมายควรมุ่งให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง เป็นที่ยอมรับร่วมกัน

กีรชาติ บุญช่วย (2558) สรุปองค์ประกอบของการมีส่วนร่วม คือ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องมีวัตถุประสงค์ เป้าหมายต้องมีบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมายระบุลักษณะของกิจกรรมให้ประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมหนึ่ง ๆ

ถวิลวดี บุรีกุล (2558) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ไม่เพียงแต่เป็นการเข้าร่วมกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งด้วยความสมัครใจเท่านั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจำเป็นต้องมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ด้าน คือ 1) ต้องมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายชัดเจน การให้ประชาชน

เข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งจะต้องมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนว่า เป็นไปเพื่ออะไร ผู้เข้าร่วมจะได้ตัดสินใจถูกว่าควรเข้าร่วมหรือไม่ 2) ต้องมีกิจกรรมเป้าหมายการให้ประชาชนมีส่วนร่วมและระบุลักษณะกิจกรรมว่ามีรูปแบบอย่างไร เพื่อที่ประชาชนจะได้ตัดสินใจว่าควรเข้าร่วมหรือไม่ 3) มีกลุ่มเป้าหมายชัดเจน

เพ็ญผกา กาญจโนภาส (2560) กล่าวถึง หลักการการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ 2) การมีสวนร่วมคิด 3) การมีส่วนร่วมดำเนินการ 4) การมีส่วนร่วมประเมินผล และ 5) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์

ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2562) กล่าวถึง องค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้ 1) หน่วยงาน/บุคคลรับผิดชอบและวัฒนธรรมองค์การ 2) กระบวนการ 3) ผู้นำ และ 4) ผลสำเร็จต้นแบบขยายผล

พรเทพ นามกร, สุปราณี ธรรมพิทักษ์ และพงษ์เสถียร เหลืออลงกต (2562) กล่าวถึงองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประกอบด้วย 1) ร่วมตัดสินใจ 2) ร่วมกำหนดความต้องการเป้าหมายและวิธีการร่วมกัน

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน ประกอบด้วย 1) ร่วมกันวางแผนบริหารจัดการนโยบาย แผนงานโครงการและกิจกรรม 2) ร่วมวิเคราะห์ปัญหาจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและวางแผนแก้ไขปัญหา

3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ/ปฏิบัติการ ประกอบด้วย 1) ร่วมดำเนินงาน หรือปฏิบัติการ 2) ร่วมลงทุนหรือลงแรง 3) ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงานโครงการและกิจกรรม

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ประกอบด้วย 1) ร่วมติดตามตรวจสอบ และ 2) ร่วมประเมินผลนโยบาย แผนงานโครงการและกิจกรรม

Anthony (1978) ได้ระบุถึง องค์ประกอบสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วม 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Subordinate involvement) โดยผู้ใต้บังคับบัญชาต้องตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของตนเองและตัดสินใจอย่างรอบคอบ รับผิดชอบต่อการตัดสินใจนั้น โดยคำนึงถึงประโยชน์ขององค์กรเป็นหลัก

2. สิ่งที่ตัดสินใจต้องเป็นเรื่องสำคัญ (Involvement in important decision or issue) การบริหารแบบมีส่วนร่วมต้องเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องสำคัญ โดยความสำคัญนั้นเป็นความสำคัญของทั้งองค์กรและตัวของผู้ใต้บังคับบัญชา

3. มีการแบ่งอำนาจให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา (Shared authority) การแบ่งอำนาจตัดสินใจของผู้บริหารให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาไม่ได้ทำให้อำนาจของผู้บริหารลดลง แต่กลับทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชารับผิดชอบงานมากขึ้น ถ้าผู้บริหารกลัวการเสียอำนาจไม่ยอมแบ่งอำนาจการตัดสินใจให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา การบริหารแบบมีส่วนร่วมก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้

Cohen และ Uphoff (1980) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่

มิติที่ 1 ประเภทของการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 4 ประเภท คือ การมีส่วนร่วมในเรื่องของการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับได้ผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในเรื่องการวัดและประเมินผล

มิติที่ 2 กลุ่มบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วม ประกอบด้วย 4 กลุ่ม คือ ผู้ที่อยู่อาศัยในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐและคนต่างชาติ

มิติที่ 3 สาเหตุที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม คือ 1) พื้นฐานของการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับแรงที่กระทำให้เกิดการมีส่วนร่วมมาจากเบื้องบนหรือเบื้องล่าง และแรงที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมมาจากที่ใด 2) รูปแบบของการมีส่วนร่วมพิจารณาเกี่ยวกับรูปแบบขององค์กร 3) ขอบเขตของการมีส่วนร่วมพิจารณาเกี่ยวกับระยะเวลาที่เข้ามามีส่วนร่วม และ 4) ประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมพิจารณาเกี่ยวกับการให้อำนาจแก่ผู้เข้ามามีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์ของคุณลักษณะของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

David และ Newstrom (1985) กล่าวถึง องค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วม 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การจัดบรรยากาศ (Environment) ซึ่งผู้บริหารต้องสร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นในองค์กร 2) องค์กร (Organization) มีการองค์กรแบบมีส่วนร่วม 3) ภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นส่วนสำคัญในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งภาวะผู้นำได้มีนักวิชาการมากมายได้กล่าวถึงภาวะผู้นำ เช่น รูปแบบภาวะผู้นำของเบส ประกอบด้วยภาวะผู้นำ 2 แบบ คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสภาพและภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยน 4) การใช้เทคโนโลยี (Technology) มาใช้ในการบริหาร และ 5) การส่งเสริมสนับสนุนไว้วางใจผู้ร่วมงาน (Employees) ให้มีโอกาสในการมีส่วนร่วมในการบริหาร

Swansburg (1996) แบ่งองค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การไว้วางใจกัน (Trust) นับว่าเป็นปรัชญาพื้นฐานของการมีส่วนร่วม ผู้ใต้บังคับบัญชาจะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างสมบูรณ์ หากได้รับความไว้วางใจให้ดำเนินงานฝ่ายบริหารดูแลเพียงความก้าวหน้าของการดำเนินงานและดูผลลัพธ์ของงานก็เพียงพอฝ่ายบริหารจึงควรมอบอำนาจตัดสินใจเท่าที่สามารถจะให้ได้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

2. ความยึดมั่นผูกพัน (Commitment) ในการปฏิบัติงานนั้นผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนช่วยเหลือและสนับสนุนกันและกันก่อให้เกิดความผูกพันต่อกัน และการที่

บุคคลในองค์กรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รู้เป้าหมายขององค์กรก็จะรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรนั้น ๆ และพร้อมที่จะทำประโยชน์ให้แก่องค์กร

3. การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน (Goals and objectives) การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกันของผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชาร่วมปรับปรุงและพัฒนาเป้าหมายขององค์กรไปด้วยกันย่อมขจัดความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นได้ เพราะทุกคนในองค์กรมีเป้าหมายเดียวกันมีการ ทำงานในทิศทางเดียวกัน มีความรับผิดชอบร่วมกัน ผลผลิตหรือผลลัพธ์ของการทำงานก็จะมี ประสิทธิภาพ

4. ความเป็นอิสระในการปฏิบัติงาน (Autonomy) คือ การที่ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถมีอิสระในการคิดการตัดสินใจและการดำเนินงานที่ตนเองรับผิดชอบ

Rifkin (2001) ได้วิเคราะห์โครงการที่นำแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนไปเป็นแนวคิดในการให้บริการด้านสุขภาพในฐานะที่แนวคิดการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญของการสารธารณสุขมูลฐานผลการศึกษา พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการด้านสุขภาพ 5 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) 2) ระดับประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรม (Activities) 3) การมีส่วนร่วมปฏิบัติ (Implementing) 4) การมีส่วนร่วมในการกำกับติดตามและประเมินผล (Monitoring and evaluation) และ 5) การมีส่วนร่วมในการวางแผน (Planning)

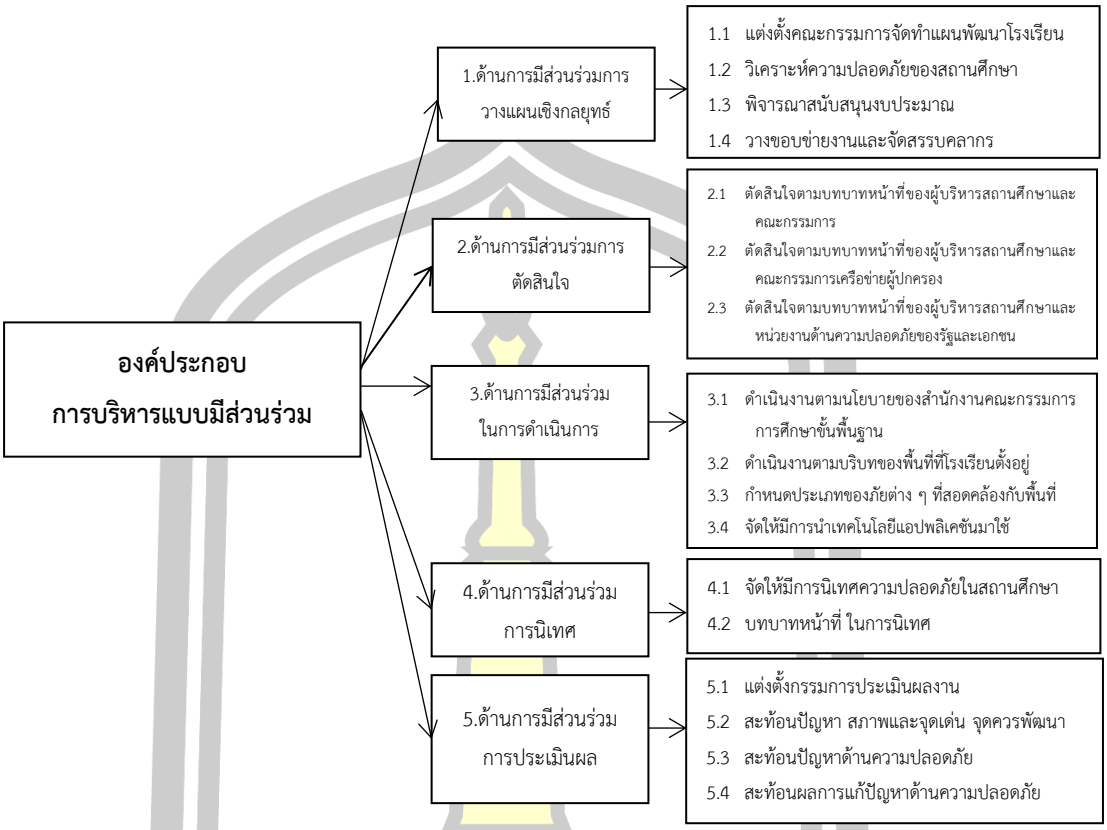
การสังเคราะห์องค์ประกอบของการมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยดำเนินการสังเคราะห์และกำหนดองค์ประกอบของการมีส่วนร่วม ผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่าองค์ประกอบบางตัวมีความหมายเดียวกัน แต่นักวิชาการเรียกชื่อต่างกัน ดังนั้นเพื่อให้การนำเอาองค์ประกอบแสดงในตารางสังเคราะห์ เพื่อให้มีความเหมาะสมจึงกำหนดชื่อองค์ประกอบที่มีความหมายเดียวกัน แต่เรียกชื่อต่างกันที่เป็นกลางและสะท้อนให้เห็นถึงความหมายเดียวกันครอบคลุมองค์ประกอบอื่นที่ใช้ชื่อแตกต่างกัน เพื่อกำหนดองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของนักวิชาการ ดังนี้ จุฑารัตน์ ชมพันธ์ (2555), เพ็ญผกา กาญจโนภาส (2560), ฉลาด จันทรสมบัติ (2564), วิลาวัณย์ ชมนิรัตน์ (2565), Erwin (1976), United Nation (1978), Yadav (1979), Cohen และ Uphoff (1981), White (1982), Oakley and Marden (1984), Sanoff และ Henry (1999) และ Rifkin (2001) พบว่า มีองค์ประกอบเชิงทฤษฎี (Theoretical Framework) ที่เข้ากับบริบทการวิจัยและผลการศึกษาดังกล่าวนำไปสู่การสังเคราะห์องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมดังแนวคิด (Conceptual framework) ตามลำดับดังแสดงในตาราง 6

ตาราง 7 แสดงข้อมูลการวิเคราะห์องค์ประกอบการมีส่วนร่วมจากผลงานวิจัยของนักวิชาการ

องค์ประกอบการมีส่วนร่วม	เอกสารงานวิจัย													
	สัมมา รธนิธย์ (2538)	โฉมฉาย กาศโอสถ (2554)	ฉลาด จันทรสมบัติ (2564)	วิลาวัณย์ ชมนิรัตน์ (2565)	สุเมธ งานกนก (2565)	อภิชัจ พุกสัวสดิ์ (2564)	Yadav (1979)	Choen and Uphoff (1981)	White (1982)	Oakely and Marden (1982)	Sanoff and Henry (1999)	Rifkin (2001)	ความถี่	ร้อยละ
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนกลยุทธ์	✓	✓	✓		✓	✓	✓			✓	✓	✓	9	75.00
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		10	83.33
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากร			✓			✓	✓			✓			4	33.33
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	✓		✓	✓			✓	✓	✓	✓		✓	8	66.67
5. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์		✓					✓	✓	✓	✓		✓	4	50.50
6. ด้านการมีส่วนร่วมในการนิเทศ	✓	✓			✓		✓	✓	✓		✓		6	41.67
7. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	✓	✓	✓		✓	✓	✓			✓	✓	✓	9	75.00
8. ด้านการรายงานผล		✓		✓		✓	✓						4	33.33

จากตาราง 7 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์องค์ประกอบการมีส่วนร่วม พบว่า จากองค์ประกอบเชิงทฤษฎี (Theoretical framework) จำนวน 8 องค์ประกอบ ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์พิจารณาองค์ประกอบที่สอดคล้องกับบริบทและมีความถี่ระดับสูงตั้งแต่ 5 ขึ้นไป ได้องค์ประกอบการมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการนิเทศ และ 5) ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตาม ดังภาพประกอบ 9

ภาพประกอบ 9 แสดงรูปแบบองค์ประกอบการมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

จากตาราง 9 ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา จากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเลือกด้านที่มีความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป หรือคิดเป็นร้อยละ 50 ขึ้นไป เพื่อเป็นกรอบแนวคิดและอธิบายรายละเอียดในแต่ละองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. องค์ประกอบที่ 1 ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนเชิงกลยุทธ์

1.1 ความหมายของการวางแผนเชิงกลยุทธ์

การวางแผนเชิงกลยุทธ์ เป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานขององค์กรในระยะยาว โดยพิจารณาจากสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้องค์กรหาแนวทางในการเตรียมความพร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงล่วงหน้าได้ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของการวางแผนเชิงกลยุทธ์ดังนี้

สุกัญญา มงกุฎอรดี (2551) กล่าวถึงการวางแผนเชิงกลยุทธ์ หมายถึง การกำหนดแนวทางในการดำเนินงานขององค์กร เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายและความสำเร็จขององค์กรที่ได้วางไว้ซึ่งแนวทางนั้นต้องพิจารณาจากศักยภาพขององค์กรและแนวโน้มของสถานการณ์

ภายนอกรวมไปถึงเอกสารต่าง ๆ องค์กรต้องการดำเนินงานไปในทิศทางไหนเพื่อให้การทำงานสอดคล้องกับทิศทางเดียวกันกับเป้าหมายที่ตั้งไว้

พิริยะ ผลพิรุฬห์ (2552) กล่าวถึงการวางแผนเชิงกลยุทธ์ หมายถึง การคาดการณ์ ล่วงหน้าและหาแนวทางที่ดีที่สุด เพื่อนำไปดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ซึ่งต้องใช้ความคิดมากกว่าการวางแผนแบบธรรมดาการวางแผนนั้นจะต้องเป็นแนวทางที่ดีที่สุดและสามารถเปลี่ยนแปลงได้เมื่อเห็นโอกาสใหม่เกิดขึ้น

เรวัตร์ ชาตรีวิศิษฏ์ และคณะ (2553) กล่าวถึงการวางแผนเชิงกลยุทธ์ หมายถึง การกำหนดแนวทางและการตัดสินใจ เพื่อนำมาใช้ปฏิบัติงานในอนาคตซึ่งเป็นเป้าหมายในระยะยาว โดยอาศัยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก ได้แก่ โอกาสและอุปสรรค ส่วนสภาพแวดล้อมภายใน ได้แก่ จุดแข็ง จุดอ่อน เข้ามาช่วยในการวางแผน ซึ่งต้องสอดคล้องกับเป้าหมายองค์กรที่กำหนดไว้

วิเชียร วิทยอุดม (2553) กล่าวถึงการวางแผนเชิงกลยุทธ์ หมายถึง การกำหนดทิศทางหรือจุดมุ่งหมายที่สำคัญต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานภายในองค์กร โดยนำทรัพยากรที่มีอยู่ขององค์กรไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมาย ถึงแม้ว่าสภาพแวดล้อมภายนอกจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แต่องค์กรก็ยังคงดำรงอยู่ได้และมีการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ

สิน พันธุ์พินิจ (2555) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การวางแผนเชิงกลยุทธ์ หมายถึง การกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานที่เหมาะสมกับการดำเนินงานขององค์กร โดยมีการคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานขององค์กรในอนาคตจากข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ เพื่อเตรียมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

สิรินาฏ ทองบ่อ (2560) กล่าวถึงการวางแผนเชิงกลยุทธ์ หมายถึง การกำหนดแนวทางหรือวิธีการในการปฏิบัติงานขององค์กร โดยมีการคาดการณ์สิ่งที่จะส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานขององค์กรล่วงหน้า ซึ่งพิจารณาจากศักยภาพขององค์กรและแนวโน้มจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่เกี่ยวข้องกับองค์กร รวมทั้งข้อมูลที่ได้มีการเก็บบันทึกไว้และนำข้อมูลนั้นมาช่วยในการตัดสินใจและหาแนวทางมาใช้ในการปรับตัวเพื่อเตรียมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

Ireland และ Hitt (2005) กล่าวถึงการวางแผนเชิงกลยุทธ์ หมายถึง การคาดการณ์ล่วงหน้าจากการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องหรือส่งผลกระทบต่อองค์กร ซึ่งต้องใช้ความสามารถและประสบการณ์ในการคาดการณ์เพื่อคิดหาแนวทางหรือวิธีการในการบริหารจัดการ

Kohl และ Finkelstein (2006) กล่าวถึงการวางแผนเชิงกลยุทธ์ หมายถึง การจัดสรรทรัพยากรภายในองค์กรจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก เพื่อเตรียมความพร้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงภายในอนาคต

Wheelen และ Hunger (2008) กล่าวถึงการวางแผนเชิงกลยุทธ์ หมายถึง การคิดหาแนวทางเพื่อนำมาปฏิบัติ โดยต้องมีความเข้าใจถึงปัญหาหรืออุปสรรคที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับองค์กร เพื่อให้การทำงานไปในทิศทางเดียวกันและประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย รวมทั้งการกำจัดอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานขององค์กร

Hembree (2015) กล่าวถึงการวางแผนเชิงกลยุทธ์ หมายถึง กระบวนการที่กำหนดแผนในระยะยาวอยู่บนพื้นฐานของการวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ เพื่อการเพิ่มจุดแข็งและลดจุดอ่อนขององค์กรที่อาจจะส่งผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจ การวางแผนนี้เป็นผลลัพธ์ที่จะนำไปเป็นรูปแบบการทำงาน

จากการศึกษาแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยสรุปความหมายของการวางแผนเชิงกลยุทธ์ หมายถึง การกำหนดแนวทางหรือทิศทางในการดำเนินงานขององค์กร ให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้และสามารถทำให้องค์กรปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม

1.2 ความสำคัญของการวางแผนเชิงกลยุทธ์

การดำเนินงานภายในองค์กรจำเป็นต้องมีการวางแผนเชิงกลยุทธ์ เพื่อนำมากำหนดแผนการปฏิบัติงานและทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานทำให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าหมาย สิ่งที่สำคัญในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ คือ ผู้ประกอบการต้องมีการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมจำเป็นต้องวิเคราะห์หาวิธีการอย่างเหมาะสม เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามที่กำหนด การวางแผนเชิงกลยุทธ์นั้นมีความสำคัญ ดังนี้

พิริยะ ผลพิรุฬห์ (2552) กล่าวถึงความสำคัญของการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้ประกอบการตื่นตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและมองเห็นถึงโอกาสใหม่ ๆ ทางธุรกิจ เพื่อหามุมมองที่แตกต่างในการเพิ่มช่องทางหาผลกำไร เพื่อให้องค์กรสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกได้เป็นอย่างดี

2. ทำให้องค์กรมีทิศทางและเป้าหมายในการดำเนินงานที่ชัดเจน ซึ่งผู้ประกอบการต้องเข้าใจถึงทิศทางและเป้าหมายเพื่อสามารถสั่งการให้สมาชิกแต่ละฝ่ายปฏิบัติงานตามหน้าที่รับผิดชอบ ต้องสอดคล้องและสนับสนุนต่อเป้าหมายที่กำหนดส่งผลทำให้สมาชิกเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ขององค์กร

3. ทำให้องค์กรสามารถสร้างรายได้และผลตอบแทนที่เหนือกว่าคู่แข่งด้วยวิธีการสร้างความได้เปรียบจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก พิจารณาจุดเด่น

และจุดด้อยขององค์กร แล้วค่อยหากลยุทธ์ที่เหมาะสมเพื่อนำมาใช้พัฒนาจุดเด่นขององค์กรต่อไปและหาแนวทางในการแก้ไขในส่วนที่องค์กรยังมีข้อบกพร่องมากกว่าคู่แข่ง

4. ช่วยยกระดับองค์กรให้มีความสามารถ โดยทำให้ต้นทุนในการดำเนินงานลดลงสามารถต่อสู้กับคู่แข่งในด้านราคาได้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพให้ได้มาตรฐานอยู่เสมอนั้นทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจในคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่องค์กรสามารถรักษามาตรฐานเดิมไว้ได้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ดูทันสมัย เพื่อเพิ่มมูลค่าทางตลาดที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน

5. ทำให้ผู้ประกอบการสามารถคาดการณ์เหตุการณ์ในอนาคตที่มีความเป็นไปได้ว่าจะส่งผลกระทบทั้งในด้านดีและด้านไม่ดีต่อองค์กร ในการดำเนินธุรกิจผู้ประกอบการต้องตระหนักว่ายังมีเหตุการณ์ที่มีความไม่แน่นอน ซึ่งไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าจะเกิดอะไรเมื่อไรหรือส่งผลอย่างไร

จากการศึกษาแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปความสำคัญของการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ช่วยให้องค์กรเกิดการตื่นตัวทันต่อการเปลี่ยนแปลงทำให้องค์กรมีทิศทางในการบริหารจัดการหรือเป้าหมายที่มีความชัดเจนส่งผลให้องค์กรมีคุณภาพ

1.3 การมีส่วนร่วมในการการวางแผนเชิงกลยุทธ์

กระบวนการวางแผนเชิงกลยุทธ์ เป็นขั้นตอนในการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจในการหาแนวทางมาใช้ในการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมาย ดังนี้

เขมมารี รักษ์ชูชีพ (2553) กล่าวถึงกระบวนการวางแผนเชิงกลยุทธ์ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การคัดเลือกพันธกิจและวิสัยทัศน์ (Mission and Vision Selection) หมายถึง การคิดหาแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อนำมากำหนดหน้าที่องค์กรเพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายขององค์กร และเป็นการทำงานไปในทิศทางเดียวกัน ต้องกำหนดทิศทางการดำเนินงานในระยะยาว พิจารณาได้จากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมควบคู่ไปกับศักยภาพภายในขององค์กร ผู้ประกอบการต้องถ่ายทอดจุดมุ่งหมายให้สมาชิกได้รับทราบ เพื่อทำการดำเนินงานให้มีการทำงานเป็นไปตามขั้นตอนและจุดมุ่งหมาย

2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment Analysis) หมายถึง การประเมินปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จในการบรรลุถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจและวัตถุประสงค์ขององค์กร ซึ่งก่อให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขันระหว่างองค์กรคู่แข่ง เช่น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้เป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการต้องมองเห็นถึงโอกาสต่อยอดธุรกิจได้ เพื่อการพัฒนาตลาดใหม่ที่ส่งผลทำให้มียอดขายเพิ่มมากขึ้นและมีส่วนแบ่ง

ทางการตลาดสูงขึ้น อีกทั้งยังสามารถมองเห็นถึงอุปสรรคที่เป็นปัจจัยแวดล้อมทำให้เกิดความเสี่ยงต่อธุรกิจได้

3. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environmental Analysis) หมายถึง การประเมินปัจจัยที่อยู่ภายในการควบคุมขององค์กร เพื่อทำให้ทราบและมีความเข้าใจถึงปัจจัยที่บ่งบอกถึงจุดแข็งและจุดอ่อนที่มีอยู่ภายในองค์กร พร้อมทั้งมีการประเมินทรัพยากรทั้งหมดที่มีอยู่โดยการจัดสรรทรัพยากรให้แต่ละฝ่ายอย่างเหมาะสม ผู้ประกอบการต้องดึงจุดแข็งขององค์กรออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์ เพื่อให้เอื้อต่อการดำเนินงานและยังสามารถสร้างความได้เปรียบเหนือคู่แข่ง อีกทั้งยังต้องกำจัดส่วนที่องค์กรมองว่าเป็นจุดอ่อนหรือข้อบกพร่องออกไป เพื่อไม่ให้นำไปสู่ความล้มเหลวในการดำเนินงานขององค์กร ทั้งนี้เพื่อนำไปเชื่อมโยงกับโอกาสและอุปสรรคที่เป็นสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในต้องมีการหากลยุทธ์ เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับคู่แข่งที่ใกล้เคียงกัน

4. การนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติใช้ (Strategy Implementation) หมายถึง การนำแผนการทำงานที่มีการคิดและสร้างขึ้นมาให้เหมาะสมกับองค์กร โดยผ่านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในกระบวนการวางแผนเชิงกลยุทธ์ และกำหนดให้มีผู้ที่รับผิดชอบในการควบคุมการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนการทำงานที่กำหนดไว้ ก่อนการนำแผนไปใช้ปฏิบัติงานองค์กรควรมีการจัดประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจให้กับสมาชิกที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน และจัดสรรทรัพยากรที่นำมาใช้สนับสนุนการทำงานอย่างต่อเนื่องและประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำให้กลยุทธ์และการควบคุมมีความสัมพันธ์กันอย่างดีทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

5. การติดตามและประเมินผลของแผนกลยุทธ์ (Strategy Evaluation and Control) หมายถึง การตรวจสอบหรือวัดผลหลังจากการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติใช้จริง โดยการพิจารณาวัตถุประสงค์ขององค์กรที่กำหนดไว้เทียบกับผลการดำเนินงานเพื่อตรวจสอบถึงปัญหาและอุปสรรคที่สามารถส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงานและความก้าวหน้าขององค์กร เมื่อพบข้อบกพร่องในการทำงานองค์กรควรมีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาจากสถานการณ์เดิมที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและวิเคราะห์หาวิธีการทำงานแบบใหม่มาใช้แทนการทำงานเดิมในอนาคต

จากการศึกษาแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปการมีส่วนร่วมในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ หมายถึง องค์กรมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การนำแผนกลยุทธ์ไปใช้มีการติดตามและประเมินผล

1.4 องค์ประกอบของการวางแผนเชิงกลยุทธ์

ภักดี มานะหิรัญเวท (2556) กล่าวถึงองค์ประกอบของการวางแผนเชิงกลยุทธ์ไว้ว่า เป็นการระบุหรือกำหนดจุดมุ่งหมายที่องค์กรธุรกิจมีความต้องการ เพื่อทำให้องค์กรมีการเตรียม

รับมือต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับองค์กรในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งองค์ประกอบของการวางแผนเชิงกลยุทธ์ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (Environment Scanning) หมายถึง การกำกับดูแลและประเมินผลจากข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก มีการนำมาเผยแพร่หรือสื่อสารให้กับสมาชิกในการดำเนินงานของแต่ละฝ่ายได้ทราบและมีความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อช่วยกันระดมความคิดเห็นเพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคที่มีอยู่ภายในองค์กร

2. ด้านการกำหนดกลยุทธ์ (Strategy Formulation) หมายถึง การพัฒนาแผนในระยะยาวสำหรับใช้จัดการกับการดำเนินงานขององค์กรภายในอนาคต จากการศึกษาถึงข้อจำกัดของสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก โดยกำหนดวิสัยทัศน์ที่เกิดจากมุมมองที่แตกต่างกันออกไปตามประสบการณ์และทักษะของผู้ประกอบการและประเภทของธุรกิจ ทั้งนี้จุดมุ่งหมายของวิสัยทัศน์ที่สำคัญคือ มีความต้องการสร้างแรงบันดาลใจให้กับสมาชิกภายในองค์กรและสร้างความเข้าใจในวัตถุประสงค์ส่งผลให้องค์กรประสบความสำเร็จในการดำเนินงานจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

3. ด้านขั้นตอนการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติใช้ (Strategy Implementation) หมายถึง การวางแผนก่อนการนำแผนไปปฏิบัติจะต้องมีการจัดลำดับขั้นตอนและระเบียบวิธีการนำแผนไปปฏิบัติงานให้เกิดความถูกต้อง เพื่อให้เป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ ส่งผลให้สมาชิกเข้าใจในการทำงานสามารถดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์และต้องมีผู้รับผิดชอบในหน้าที่การติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลของขั้นตอนการดำเนินงานตลอดเวลา ในการกำหนดแผนต้องมีการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม เพื่อรองรับต่อความต้องการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ในการดำเนินงานส่งผลให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพ ขั้นตอนสุดท้าย คือ การกระจายกลยุทธ์ที่ผ่านการระดมความคิดและช่วยกันปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ส่งผลให้องค์กรบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายสิ่งสำคัญคือ ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความรู้ความเข้าใจและทักษะในการปฏิบัติงานตามแผนอย่างแท้จริง

4. ด้านการประเมินและการควบคุมแผน (Evaluation and Control) หมายถึง การตรวจสอบแผนการปฏิบัติงานเมื่อนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติจะก่อให้เกิดข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องที่ควรมีการปรับปรุงและแก้ไข เพื่อให้องค์กรมั่นใจได้ว่าแผนกลยุทธ์ที่เลือกมานั้นทำให้ผลการปฏิบัติงานตรงตามที่องค์กรได้กำหนดไว้ ซึ่งการควบคุมแผนกลยุทธ์มีความเกี่ยวข้องกับการติดตามและประเมินผลของแผนกลยุทธ์ที่นำไปปฏิบัติองค์กรต้องมีการวัดในเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อเก็บไว้เป็นฐานข้อมูลในการดำเนินงานที่มีการปฏิบัติเพื่อแสดงให้เห็นถึงผลการทำงานอย่างชัดเจน ควรมีการจัดตั้งหน่วยงานที่เข้ามาดูแลโดยการคัดเลือกจากผู้ที่มีความรับผิดชอบและทุ่มเทต่อการทำงาน

Mansor และ Tayib (2012) กล่าวถึงองค์ประกอบของการวางแผนเชิงกลยุทธ์ไว้ว่า เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความต่อเนื่องในการนำแผนไปปฏิบัติงาน และต้องมีการจัดลำดับความสำคัญของแผน เพื่อทำให้เกิดความถูกต้องและเหมาะสมในการนำแผนไปใช้ให้เกิดความเชื่อมโยง ซึ่งองค์ประกอบของการวางแผนเชิงกลยุทธ์ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกในองค์กร (Internal Stakeholders Involvement) หมายถึง การร่วมกันคิดหาแนวทางในการพัฒนาแผนการปฏิบัติงานขององค์กร มีการวางแผนการจัดประชุมและสัมมนาเพื่อเปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแผนการปฏิบัติงานที่ต้องการพัฒนาและปรับปรุงให้มีการทำงาน รวมถึงการสื่อสารประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับแผนการปฏิบัติงาน เพื่อให้ทุกฝ่ายขององค์กรได้รับทราบและมีความเข้าใจในการมีส่วนร่วมจนเกิดการประสานงานและแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในระยะยาวขององค์กรได้ พร้อมทั้งสามารถหาวิธีการสร้างผลกำไรและพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการขององค์กรให้ดียิ่งขึ้นซึ่งต้องอาศัยผู้ประกอบการขององค์กรเข้ามาสร้างแรงจูงใจให้กับคนในองค์กร

นาฏพิมล คุณเผือก (2555) กล่าวถึงการพิจารณาด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกในองค์กร มีการคิดหาแนวทางร่วมกันในการวางแผน 4 ประการ ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Involvement in Decision Making) หมายถึง การถกเถียงถึงปัญหาทำให้องค์กรเกิดการพัฒนา พร้อมทั้งมีการจัดลำดับความสำคัญในการแก้ปัญหาเพื่อทำให้ทุกฝ่ายรับทราบแนวทาง 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (Involvement in Implementation) หมายถึง การประสานงานของทุกฝ่าย ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามแผน รวมทั้งด้านงบประมาณ แรงงานและวัสดุอุปกรณ์ให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ส่งผลทำให้งานประสบความสำเร็จ 3) การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ (Involvement in Benefits) หมายถึง ผลประโยชน์ทั้งทางบวกและทางลบที่ได้รับจากการมีส่วนร่วมผลประโยชน์ทางบวก ได้แก่ การมีรายได้และทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้น การได้รับสวัสดิการ การได้รับการศึกษาการได้รับอำนาจ เป็นต้น ผลประโยชน์ทางลบ ได้แก่ การมีหนี้สินที่เพิ่มขึ้น การแตกแยกในกลุ่มความรู้สึกไร้ศักดิ์ศรีและไร้ความยุติธรรม เป็นต้น และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Involvement in Evaluation) หมายถึง การเข้าร่วมมาเป็นส่วนหนึ่งในการประเมินผลของแผนการปฏิบัติงานแบบทางการและไม่เป็นทางการ ได้แก่ การร่วมประชุมเพื่อติดตามตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานประจำปีขององค์กร ได้แก่ การประชุมแบบกลุ่มย่อยแบบไม่เป็นทางการเพื่อแลกเปลี่ยนแนวความนความคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานและการนำผลจากการประเมินมาใช้ในการพิจารณาร่วมกัน เพื่อจัดทำแผนในการปฏิบัติงานครั้งต่อไปขององค์กร

2. ด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) หมายถึง การกำหนด ทิศทางการดำเนินงานให้เหมาะสมกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นแนวทางในการ

ดำเนินงาน โดยการพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และ เทคโนโลยี รวมถึงศักยภาพและความสามารถขององค์กร เพื่อก่อให้เกิดการจัดทำแผนงานให้สอดคล้องกับโอกาสทางธุรกิจที่จะเกิดขึ้น ซึ่งองค์กรต้องนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลสำเร็จ โดยมีการติดตามผลการดำเนินงาน รวมถึงมีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ที่ไม่เหมาะสมออกไปและวิเคราะห์กลยุทธ์แบบใหม่มาใช้ เนื่องจากสภาพแวดล้อมในแต่ละด้านมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ต้องมีการติดตามผลและประเมินผลของกลยุทธ์อย่างสม่ำเสมอ

วรางคณา ผลประเสริฐ (2554) กล่าวถึงการพิจารณาด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ มีเป้าหมายในการวางแผน 6 ประการ ดังนี้ 1) การมุ่งเน้นถึงอนาคต (Future Oriented) หมายถึง การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและวัตถุประสงค์ขององค์กร มีการคาดการณ์จากแนวโน้มสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงในอนาคตนำไปสู่การจัดทำแผนการปฏิบัติงาน เพื่อให้องค์กรมีทิศทางในการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน 2) การมุ่งเน้นการจัดการต่อการเปลี่ยนแปลงขององค์กร (Change Oriented) หมายถึง การพิจารณาการเปลี่ยนแปลงที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อองค์กร การเปลี่ยนแปลงจะครอบคลุมถึงโครงสร้างเทคโนโลยี บุคลากรและทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำเนินงาน ซึ่งองค์กรต้องมีการกำจัดข้อบกพร่องออกไปเพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้บรรลุเป้าหมาย 3) การบริหารงานแบบองค์รวม (Holistic Approach) หมายถึง การพิจารณาองค์กรแบบภาพรวมมากกว่าแบบแยกส่วนเน้นให้ความสำคัญกับการบรรลุเป้าหมาย โดยอาศัยการประชาสัมพันธ์ วิสัยทัศน์ พันธกิจและวัตถุประสงค์ขององค์กรให้ทุกฝ่ายทราบถึงจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน 4) การมุ่งเน้นผลลัพธ์ในการดำเนินงาน (Result Based Focus) หมายถึง การวัดผลการปฏิบัติงานจากเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กรได้ระบุไว้ มีการประสานงานด้านทรัพยากรอย่างดี เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน 5) การให้ความสำคัญต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับองค์กร (Stakeholder Oriented) หมายถึง การคำนึงถึงความต้องการผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กร ได้แก่ ลูกค้า ผู้นำชุมชน นักลงทุน เป็นต้น ผู้ประกอบการต้องวิเคราะห์ความต้องการของแต่ละฝ่ายและจัดลำดับความสำคัญในการตอบสนองต่อความต้องการให้เหมาะสม และ 6) การมุ่งเน้นการวางแผนระยะยาว (Long Range Planning) หมายถึง การวิเคราะห์และคิดหาแนวทางในการจัดทำแผนการปฏิบัติงานการพิจารณาผลกระทบที่ส่งผลต่อองค์กรในอนาคตและต้องมีการตัดสินใจกำหนดแนวทางสำหรับนำไปใช้ในระยะยาว

3. ด้านการจัดสรรทรัพยากร (Allocation of Resources) หมายถึง การจัดแบ่งทรัพยากรภายในองค์กรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้แต่ละฝ่ายนำทรัพยากรไปใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้พิจารณาตามความจำเป็นและความต้องการไปใช้อย่างคุ้มค่าและทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับองค์กร ทั้งนี้การจัดแบ่งทรัพยากรต้องมีการบริหาร

ทรัพยากรให้พอเพียงและต่อเนื่องกับทุกฝ่ายภายในองค์กร เพื่อตอบสนองต่อเป้าหมายการปฏิบัติงานที่องค์กรได้ ตั้งไว้

รุ่งนภา พิมพ์เคณา (2553) กล่าวถึงการพิจารณาด้านการจัดสรรทรัพยากรมีปัจจัยสำคัญในการวางแผน 7 ประการ ดังนี้ 1) บุคลากร (Man) หมายถึง คนภายในองค์กรที่มีความรู้ ความสามารถและทักษะที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน ซึ่งคนหรือสมาชิกภายในองค์กรถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานขององค์กร ผู้ประกอบการต้องใช้ความรู้ความสามารถและทักษะที่มีของคนในองค์กรมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ โดยต้องเลือกใช้คนให้ถูกกับงาน 2) งบประมาณ (Money) หมายถึง เงินที่นำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ต้องมีการจัดทำงบประมาณประจำปี การจัดทำแผนการใช้งบประมาณ การแก้ปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณและการประเมินผลการใช้งบประมาณ 3) วัสดุอุปกรณ์ (Material) หมายถึง การบริหารจัดการเกี่ยวกับการใช้วัสดุสำนักงานตลอดจน เทคโนโลยีสารสนเทศ การใช้งานของวัสดุอุปกรณ์ การจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ควรจัดให้มีความเหมาะสมองค์กร และ 4) การบริหารจัดการ (Management) หมายถึง กิจกรรมภายในองค์กรจากการร่วมมือร่วมแรงร่วมใจกันในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การบริหารเป็นกิจกรรมที่เริ่มตั้งแต่การวางแผนการจัดองค์กร การสั่งการ การประสานงาน การควบคุมและหน้าที่ความรับผิดชอบต้องสอดคล้องกับลักษณะและวัตถุประสงค์ขององค์กร 5) เครื่องจักร (Machine) หมายถึง อุปกรณ์เครื่องมือและเครื่องจักรที่ใช้ในโรงงานส่วนใหญ่ปัญหาเกิดจากเครื่องจักรที่ใช้ทำงานมีกำลังการผลิตไม่เพียงพอหรือเป็นเครื่องจักรที่ล้าสมัยทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานต่ำ 6) วิธีการปฏิบัติงาน (Method) หมายถึง การวางแผนหรือคิดหาขั้นตอนในการจัดแบ่งทรัพยากรให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกเพื่อให้ขั้นตอนในการจัดแบ่งทรัพยากรมีประสิทธิภาพ และ 7) การให้บริการประชาชน (Market) หมายถึง การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์หรือบริการถือว่าเป็นทรัพยากรขององค์กรมีช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์หรือบริการให้เข้าถึงได้ สามารถซื้อสินค้าหรือใช้บริการได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ซึ่งทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจในการจัดจำหน่ายสินค้าหรือการให้บริการ

4. ด้านการจัดการประสิทธิภาพ (Efficiency Management) หมายถึง การตรวจสอบขั้นตอนในแผนกลยุทธ์ โดยพิจารณาจากแนวทางที่ใช้ปฏิบัติงานให้มีความสอดคล้องกับศักยภาพ การปฏิบัติงานต้องมีการวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้เกี่ยวกับการยอมรับของแผนปฏิบัติการก่อนนำไปใช้ รวมถึงการให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะของสมาชิกอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมให้การจัดทำแผนมีความเหมาะสมและถูกต้อง ซึ่งในการจัดทำแผนจำเป็นต้องมีผู้รับผิดชอบบริหารงานให้เป็นไปตามแผนมุ่งเน้นไปที่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการนำแผนไปใช้ภายในองค์กร

อลงกรณ์ มีสุทธา และสมิต สัชฌุกร (2553) กล่าวถึงการพิจารณาด้านการจัดการประสิทธิภาพมีเป้าหมายในการวางแผน 3 ระดับ ดังนี้ 1) ระดับของสมาชิก (Employees) หมายถึง การรับรู้ถึงผลการปฏิบัติงานของตนว่าเป็นอย่างไร มีความสามารถตามที่ผู้ประกอบการต้องการ หรือไม่ และมีจุดบกพร่องที่ควรต้องปรับปรุงอย่างไร 2) ระดับของผู้ประกอบการ (Executive) หมายถึง การรับรู้ถึงผลการปฏิบัติงานของผู้ประกอบการในการปฏิบัติงานของสมาชิกย่อมส่งผลต่อความรับผิดชอบ ผู้ประกอบการควรประเมินผลของแผนการปฏิบัติงานต้องหาวิธีการส่งเสริมสนับสนุน และปรับปรุงแผนการปฏิบัติงานของสมาชิก โดยคำนึงถึงประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานในองค์กรที่เพิ่มขึ้น และ 3) ระดับขององค์กร (Organization) หมายถึง การรับรู้ถึงผลประโยชน์ที่องค์กรจะได้รับจากผลของแผนการปฏิบัติงานของสมาชิก โดยการบริหารผลการปฏิบัติงานของสมาชิกแต่ละคนทำให้รู้ว่าแต่ละคนปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอยู่ในระดับที่พึงพอใจหรือไม่ ทราบจุดเด่น จุดด้อย และนำไปวิเคราะห์หาแนวทางในการจัดสรรสมาชิกให้เหมาะสมกับความสามารถ

5. ด้านการวัดประสิทธิภาพ (Efficiency Measurement) หมายถึง การวางแผนขั้นตอนในการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิกทุกฝ่ายเปรียบเทียบกับเป้าหมายในการปฏิบัติงานของตนเอง มีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อทำให้องค์กรสามารถนำผลลัพธ์จากการประเมินผลการทำงานของสมาชิกมาเป็นข้อมูลในการช่วยตัดสินใจปรับแผนการปฏิบัติงานใหม่ หากผลลัพธ์จากการวัดประสิทธิภาพการปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่องค์กรกำหนดไว้ และเพื่อทำให้ผลการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพที่ดีขึ้น

สุดถนอม ตันเจริญ (2551) กล่าวถึงการพิจารณาด้านการวัดประสิทธิภาพการประเมินผลของเป้าหมายในการวางแผน 5 ประการ ดังนี้ 1) ด้านผลการปฏิบัติงานของสมาชิก (Employee Operations) หมายถึง การประเมินผลของสมาชิกจากความรู้ความสามารถและทักษะที่มีต่อผลงานและผลการปฏิบัติงานของสมาชิก เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถตัดสินผลการปฏิบัติงานให้ถูกต้องตามความรับผิดชอบและผลของการทำงานจริงของสมาชิก 2) ด้านศักยภาพ จุดเด่นและจุดด้อยของสมาชิก (Potential Strength and Weakness of Employee) หมายถึง การประเมินผลจากระดับความสามารถของสมาชิกแต่ละคน ซึ่งมีความสามารถที่แตกต่างกันออกไป รวมถึงจุดเด่นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาความสามารถของสมาชิก ส่วนการหาจุดด้อยควรมีการปรับปรุงและแก้ไขเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน 3) ด้านคุณสมบัติที่จำเป็นในการเลื่อนตำแหน่ง (Qualification needed to Advance) หมายถึง การประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิกที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพการพัฒนาความสามารถในอนาคต อีกทั้งสมาชิกยังมีความพร้อมในการเลื่อนตำแหน่งมีความรับผิดชอบสูงขึ้น 4) ด้านการเสริมสร้างและรักษาสัมพันธภาพอันดีระหว่างผู้ประกอบการกับสมาชิก (Maintain Positive Relationships Between Entrepreneur and

Employee) หมายถึง การประเมินผลจากการปรึกษาหารือหรือการเปิดโอกาสให้สมาชิกสามารถแสดงความคิดเห็นกับผู้ประกอบการได้ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างผู้ประกอบการและสมาชิก รวมถึงการโยกย้ายสมาชิกอย่างเหมาะสมและมีการเลื่อนตำแหน่งอย่างเป็นธรรม และ 5) ด้านการเสริมสร้างและรักษาประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กร (Effective Treatment of Organization Operations) หมายถึง การนำผลการประเมินมาใช้เป็นข้อมูลในการคิดหาวิธีการหรือแนวทางในการปรับปรุงการปฏิบัติงานเพื่อให้ประสิทธิภาพการทำงานดียิ่งขึ้นรวมถึงการรักษาระดับการปฏิบัติงานให้อยู่ในระดับที่ดีอยู่เสมอ

สิรินาฏ ทองบ่อ (2560) กล่าวถึงการวางแผนเชิงกลยุทธ์เป็นการคิดหาแนวทางเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงานจากการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นของคนภายในองค์กร ซึ่งต้องเลือกแนวทางที่มีความถูกต้องและเหมาะสมกับความสามารถขององค์กร โดยพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอก เพื่อให้เกิดการจัดแบ่งทรัพยากรในการนำไปใช้ปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ที่องค์กรกำหนดไว้ องค์กรต้องมีการตรวจสอบขั้นตอนของแผนการปฏิบัติงาน เพื่อใช้ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิกภายในองค์กรอีกด้วย

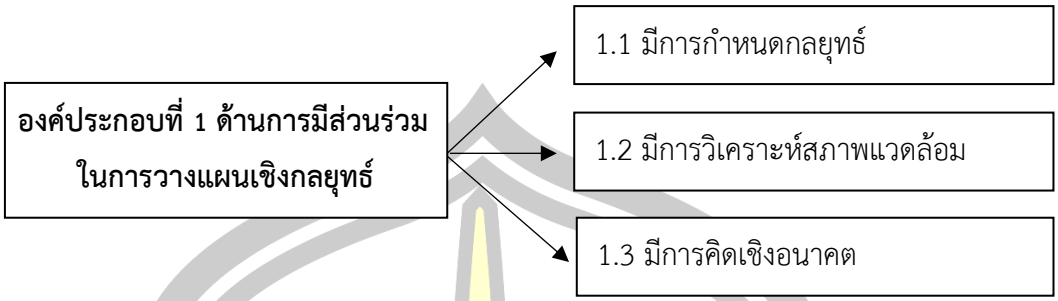
จากการศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบที่ 1 ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ตามแนวคิดของ พิริยะ ผลพิรุณฑห์ (2552), วิเชียร วิทยอุดม (2553), เรวัตร์ ชาตรีวิศิษฏ์และคณะ (2553), สิน พันธุ์พินิจ (2555), นาฏพิมล คุณเผือก (2555), ภักดี มานะหิรัญเวท (2556), สิรินาฏ ทองบ่อ (2560), Ireland และ Hitt (2005), Kohl (2006), Wheelen (2008), Masic (2009) และ Hembree (2015) ผู้วิจัย พบว่า มีองค์ประกอบที่เรียกแตกต่างกันแต่มีความหมายเดียวกันซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การสังเคราะห์ ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 1 ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ดังตาราง 8

พหูน ปณฺฑิโต ชีเว

ตาราง 8 แสดงข้อมูลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 1 ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนเชิงกลยุทธ์

ตัวบ่งชี้	เอกสารงานวิจัย													
	พิริยะ ผลพิรุณพงศ์ (2552)	วิเชียร วิทยอุดม (2553)	เรวัตร์ ชาตรวิศิษฏ์ และคณะ (2553)	สิน พันธุ์พินิจ (2555)	นาฏพิมล คุณเผือก (2555)	ฐากดี มานะหิรัญเวท (2556)	สิรินาฏ ทองบ่อ (2560)	Ireland และ Hitt (2005)	Kohl (2006)	Wheelen (2008)	Masic (2009)	Hembree (2015)	ความถี่	ร้อยละ
1. มีการกำหนดกลยุทธ์	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓				✓	✓	9	75.00
2. มีการคิดเชิงอนาคต	✓			✓			✓	✓	✓				5	41.67
3. มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม		✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10	83.33
4. มีการนำแผนสู่การปฏิบัติ					✓	✓				✓			3	25.00
5. มีการกำกับติดตามแผนการดำเนินงาน					✓	✓							2	20.00
6. มีการจัดสรรทรัพยากร		✓							✓			✓	3	25.00

จากตาราง 8 ผลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 1 ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ มีนักวิชาการที่แสดงทัศนะและผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ เป็นกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี (Theoretical Flamework) พบว่า ตัวบ่งชี้มีจำนวน 6 ตัวบ่งชี้ แต่ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาจากตัวบ่งชี้ที่มีความถี่ ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป เพื่อให้เข้ากับบริบทกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย จึงได้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย จำนวน 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) มีการกำหนดกลยุทธ์ 2) มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และ 3) มีการคิดเชิงอนาคต ดังภาพประกอบ 10

ภาพประกอบ 10 ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 1 ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนเชิงกลยุทธ์

จากตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ พบว่ามี 3 ตัวบ่งชี้ซึ่งผู้วิจัยสามารถให้ความหมายเชิงปฏิบัติการ ได้ดังนี้

1. ความหมายของตัวบ่งชี้ “มีการกำหนดกลยุทธ์”

มีนักวิชาการให้ความหมายของการกำหนดกลยุทธ์ไว้ดังนี้

เสาวนิตย์ ชัยมุสิก (2545) กล่าวถึง ยุทธศาสตร์ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า กลยุทธ์ ตรงกับคำในภาษาอังกฤษ คือ Strategy มีรากศัพท์มาจากภาษากรีก 2 คำ คือ Stratos แปลว่า กองทัพและคำ Agein แปลว่า นำหน้าทั้งสองให้ความหมายของการนำกองทัพหรือการนำหน้าขององค์กรนักวางแผนบางคนให้ความหมายว่า เป็นการนำทางให้องค์กรโดยรวมแต่ในเชิงปฏิบัติ คำว่ายุทธศาสตร์ คือ วิธีการดำเนินงานของหน่วยงานที่คาดว่าจะนำไปสู่ความสำเร็จของวัตถุประสงค์ขององค์กร

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546) ให้นิยามเกี่ยวกับความหมายของกลยุทธ์ว่าหมายถึง วิธีการที่คิดขึ้นอย่างรอบคอบ มีลักษณะเป็นขั้นตอน มีความยืดหยุ่น พลิกแพลงได้ตามสถานการณ์ โดยมุ่งหมายเพื่อเอาชนะคู่แข่งขันหรือหลบหลีกอุปสรรคต่าง ๆ จนสามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2550) กล่าวถึง ความหมายของกลยุทธ์ (Strategy) ว่าหมายถึง แผนงานเชิงรวม ๆ ของธุรกิจที่ใช้เพื่อแข่งขันและมุ่งชัยชนะ (Game Plan) และเป็นแผนที่มุ่งสร้างให้เกิดการผนึกกำลังของทรัพยากรต่าง ๆ ไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกันอย่างมีเอกภาพ สนับสนุนและส่งเสริมให้ธุรกิจสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้

พสุ เดชะรินทร์ (2552) ให้ความหมายของกลยุทธ์ หมายถึง สิ่งที่องค์การทำเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ โดยความสำเร็จนั้นของแต่ละองค์การก็ไม่เหมือนกัน ถ้าเป็นองค์การเอกชนความสำเร็จจะอยู่ที่ตัวเลขทางการเงิน แต่ถ้าเป็นหน่วยงานราชการความสำเร็จจะอยู่ที่การบรรลุวิสัยทัศน์

จิณณวัตร ปะโคทัง (2556) กล่าวว่า กลยุทธ์ หมายถึง เป็นแนวคิดหรือแผนงานหรือแนวทางการทำงานที่มีความยืดหยุ่น มีเป้าหมายทิศทางที่แน่ชัด โดยคำนึงถึงสภาวะที่เปลี่ยนแปลงจากทั้งภายในและภายนอกองค์การ ดังนั้น กลยุทธ์จึงเป็นกรอบแนวคิดใหม่ ๆ และแนวทางกว้าง ๆ ที่จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถกำหนดแผนงานโครงการในรายละเอียดได้ว่าจะทำอะไรและทำอย่างไร เพื่อไปสู่ผลผลิตที่สอดคล้องกับภารกิจและเป้าหมายขององค์การ

สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2562) ให้ทัศนะเกี่ยวกับความหมายของกลยุทธ์ว่าหมายถึง แผนงานระยะยาวขององค์การถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อบรรลุภารกิจและเป้าหมายขององค์การกลยุทธ์จะต้องใช้ข้อได้เปรียบจากการแข่งขันให้มากที่สุด และข้อเสียเปรียบทางการแข่งขันน้อยที่สุด

พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร (2563) กล่าวถึงความหมายของกลยุทธ์ไว้ว่าเป็นการวางแผนเพื่อนำพาองค์การไปสู่ภาพลักษณ์ใหม่และก้าวสู่วิสัยทัศน์ที่ต้องการในอนาคต การวางแผนกลยุทธ์ เป็นการวางแผนในภาพรวมขององค์การทุกกลยุทธ์ที่กำหนดขึ้นจะเป็นปัจจัยที่บ่งชี้อนาคตขององค์การ รวมทั้งมีศักยภาพในการแข่งขันและยังช่วยให้หน่วยงานสามารถพัฒนาไปในทิศทางที่ควรจะเป็นและที่สำคัญ คือ การพัฒนาสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ชัยณรงค์ ชินเพ็ง (2565) สรุปแนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ โดยกล่าวถึง ความหมายของกลยุทธ์ได้ 2 แนวทาง คือ 1) เป็นวิธีการหรือแนวทางการบริหารจัดการขององค์การที่มุ่งเน้นให้การบริหารจัดการองค์การให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด 2) เป็นแผนหรือแผนงานที่ได้ทุ่มเททรัพยากรออกแบบไว้เพื่อให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายองค์กร คำว่า กลยุทธ์ในการสื่อความที่ตรงกัน โดยให้ความหมายกลยุทธ์ไว้ว่าวิธีการหรือแนวทางที่สถานศึกษามุ่งเน้นให้การดำเนินงานเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้เรียนให้มีความเป็นพลโลก ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โกศล ภูศรี (2564) กล่าวถึงกลยุทธ์เป็นกระบวนการวางแผนการดำเนินงานที่เป็นระบบ เพื่อบรรลุพันธกิจและเป้าหมายที่คาดว่าจะนำไปสู่ความสำเร็จและเกิดผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ขององค์การที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล จากการสังเคราะห์นิยามเชิงปฏิบัติการของตัวบ่งชี้มีการกำหนดกลยุทธ์ จากนักวิชาการผู้วิจัยได้สรุปผลการสังเคราะห์เกี่ยวกับความหมายของตัวบ่งชี้มีการกำหนดกลยุทธ์ หมายถึง การวางแผนในการกำหนดทิศทางหรือแนวทางการดำเนินงานโดยการวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมและกำกับติดตามแผนการดำเนินงานสู่การปฏิบัติเพื่อนำพาองค์การสู่ภาพลักษณ์ใหม่

Schermerhorn (2002) กล่าวว่า กลยุทธ์ หมายถึง แผนแม่บทหรือแผนปฏิบัติการหลักสำคัญขององค์การ ซึ่งองค์การใช้เป็นตัวกำหนดทิศทางการดำเนินงานระยะยาวเพื่อเป็นแนวทางในการใช้ทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายโดยทำให้ได้เปรียบทางการแข่งขันที่ยั่งยืน

Johnson และคณะ (2006) กล่าวถึงความหมายของกลยุทธ์ว่า กลยุทธ์ หมายถึง กรอบทิศทางระยะยาวขององค์การ โดยมีการจัดสรรทรัพยากรท่ามกลางสภาวะแวดล้อมที่ท้าทาย เพื่อให้เกิดประโยชน์กับองค์การ รวมทั้งมีความสอดรับกับความต้องการทางการตลาดและความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์การ

Wheelen และ Hunger (2012) ให้ทัศนะเกี่ยวกับความหมายของกลยุทธ์ว่า กลยุทธ์ หมายถึง ชุดของการตัดสินใจและการปฏิบัติต่างด้านการจัดการ ซึ่งเป็นตัวกำหนดการดำเนินงานระยะยาวเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายองค์การ

2. ความหมายของตัวบ่งชี้ “มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม”

มีนักวิชาการให้ความหมายของการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมไว้ดังนี้

รังสรรค์ มณีเล็ก (2549) กล่าวถึงทัศนะเกี่ยวกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาว่า ประกอบไปด้วย

1. การศึกษาจุดอ่อนและจุดแข็งของสถานศึกษา ข้อมูลเป็นสิ่งสำคัญควรเก็บข้อมูลจากหลายแหล่ง ได้แก่ การเก็บข้อมูลจากระบบสารสนเทศของสถานศึกษาจากชุมชน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครูและนักเรียน เป็นต้น ประเด็นที่สำคัญคือ การศึกษาปัจจัยนำเข้า (Input) และกระบวนการ (Process) เกี่ยวกับทรัพยากรทางการบริหาร 4 M ได้แก่ 1) บุคลากร (Man) สถานศึกษามีบุคลากรในชุมชนช่วยในการจัดกิจกรรม 2) เงิน (Money) สถานศึกษามีเงินพอเพียงที่จะนำไปใช้ในการบริหารจัดการให้บรรลุเป้าหมาย 3) วัสดุอุปกรณ์ (Materials) สถานศึกษามีวัสดุอุปกรณ์เพียงพอและมีคุณภาพ 4) การบริหารจัดการ (Management) สถานศึกษามีโครงสร้างการบริหารจัดการที่เหมาะสม การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (Internal environment) ของสถานศึกษามีประเด็นที่นำมาพิจารณา ได้แก่ 1) โครงสร้าง (Structure) เป็นขั้นตอนของการบังคับบัญชาและการมอบหมายงาน 2) วัฒนธรรม (Culture) ได้แก่ ความเชื่อ ความคาดหวัง ค่านิยมของบุคลากรในหน่วยงาน 3) การบริการ (Service) เป็นการบริการและการอำนวยความสะดวกของหน่วยงาน และ 4) ทรัพยากร (Resource) ได้แก่ ปริมาณและคุณภาพของนักเรียนที่จบการศึกษา

2. การศึกษาโอกาสและอุปสรรคในการดำเนินงานของสถานศึกษา เป็นการศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอก (External environment) ประกอบด้วย 1) ด้านเศรษฐกิจ (Economics) ได้แก่ รายได้ของประชากร ภาวะเงินเฟ้อ หนี้สิน การมีงานทำ 2) ด้านสังคมวัฒนธรรม (Social culture) ได้แก่ ค่านิยม ความเชื่อ เจตคติ ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม 3) ด้านเทคโนโลยี (Technology) ได้แก่ ความเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมและเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ความทันสมัยของอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการดำเนินงาน และ 4) ด้านการเมือง (Politics) ได้แก่ นโยบายทางการเมืองระดับชาติและระดับท้องถิ่นเสถียรภาพของรัฐบาล ระเบียบและกฎหมายต่าง ๆ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) ระบุว่า การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาหรือการศึกษาสถานภาพของสถานศึกษา เพื่อให้รู้สถานภาพของสถานศึกษาว่าเป็นอย่างไร โดยวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพแวดล้อมภายนอกและภายในของสถานศึกษา ผลจากการศึกษาสถานภาพของสถานศึกษาทำให้ทราบว่า สถานศึกษามีโอกาส อุปสรรค จุดแข็ง จุดอ่อนอย่างไรบ้าง เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปกำหนดทิศทางพัฒนาสถานศึกษาการวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษามีขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์ภารกิจและผลผลิตหลัก สถานศึกษาจัดตั้งขึ้นเพื่อให้ปฏิบัติภารกิจที่กำหนดไว้ คือ จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ผู้ที่สำเร็จการศึกษาจะเป็นคนดีเก่งและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งถือได้ว่าเป็นผลงานหลักของสถานศึกษาเพื่อให้ผลงานหลักมีคุณภาพสถานศึกษาต้องตระหนักในภารกิจหลัก โดยมุ่งกำหนดเป้าหมาย วางแผนและการกำหนดเป้าหมาย การดำเนินงานต้องคำนึงถึงนโยบายและความคาดหวังของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติความคิดเห็นและความต้องการของนักเรียนหรือผู้ปกครอง เป็นต้น ผลผลิตหลัก คือ สิ่งของหรือบริการที่เป็นรูปธรรมเพื่อให้บุคคลภายนอกใช้ประโยชน์ ผลผลิต คือ การตอบคำถามว่า อะไรที่ได้รับจากการดำเนินการให้บริการสำหรับผลผลิตของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ การจัดบริการการศึกษาระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายให้กับเด็กในวัยเรียน 4 กลุ่ม คือ เด็กปกติ เด็กที่มีความสามารถพิเศษ เด็กพิการและเด็กด้อยโอกาส ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักและตัวชี้วัดความสำเร็จของการจัดการศึกษา

2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม เป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อสถานศึกษาทั้งในแง่เชิงบวกและเชิงลบ ข้อมูลสภาพแวดล้อมเป็นข้อมูลการประเมินสภาพของสถานศึกษาว่าเป็นอย่างไร สภาพแวดล้อมมีบทบาทต่อการดำเนินงานของสถานศึกษาแบ่งได้ 2 ประเภท คือ สภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายใน

2.1 สภาพแวดล้อมภายนอก (External environment) ได้แก่ ปัจจัยต่าง ๆ ที่อยู่ภายนอกระบบสถานศึกษาเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาไม่สามารถควบคุมได้หรือควบคุมได้ในระยะสั้น ๆ มี 2 ลักษณะ คือ

2.1.1 สภาพแวดล้อมภายนอกทั่วไปที่มีผลกระทบต่อสถานศึกษา จำแนกออกเป็นปัจจัยในด้านต่าง ๆ 4 ด้าน ดังนี้ 1) ปัจจัยด้านสังคมวัฒนธรรม (Social-culture : S) เช่น โครงสร้างของประชากร อาชีพ การศึกษา การอนามัย ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี แนวโน้มทางสังคม การคมนาคม การสื่อสาร อาชีพ ปัญหาสังคม ตลอดจน

ความรู้ ทัศนคติ พฤติกรรมของประชาชนที่มีผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบต่อภารกิจของสถานศึกษา 2) ปัจจัยด้านเทคโนโลยี (Technological : T) เช่น ผลผลิตจากการคิดค้นทางเทคโนโลยีต่าง ๆ เครื่องจักรกลทางอุตสาหกรรม คอมพิวเตอร์ การจัดการทางเทคโนโลยีสารสนเทศ นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ เป็นต้น 3) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (Economic : E) เช่น โครงสร้างรายได้ ภาระทางการเงิน การว่างงาน อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ อัตราดอกเบี้ย การลงทุนต่าง ๆ เป็นต้น 4) ปัจจัยด้านการเมืองและกฎหมาย (Political : P) เช่น รัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติการศึกษาหลักสูตร นโยบายของรัฐบาล นโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด กฎหมายระเบียบวิธีปฏิบัติต่าง ๆ ทางการบริหารการแทรกแซงทางการเมือง เป็นต้น ที่ส่งผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบต่อภารกิจของสถานศึกษา

2.1.2 สภาพแวดล้อมเชิงปฏิบัติการที่มีผลโดยตรงต่อการดำเนินงานของสถานศึกษา (Operating environment) เป็นสภาพแวดล้อมที่มีผลโดยตรงต่อการดำเนินงานของสถานศึกษาทั้งในแง่กายภาพ สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมือง เช่น 1) สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับภารกิจโดยตรงของสถานศึกษา 2) ลักษณะของกลุ่มสังคมผู้รับผลประโยชน์และผู้รับบริการ 3) ภาระงานที่เป็นความต้องการเร่งด่วน 4) ความพร้อมของสถานการณ์ในการจัดการศึกษาในปัจจุบันและ 5) ความร่วมมือของกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการดำเนินการของสถานศึกษา

2.2 สภาพแวดล้อมภายใน (Internal environment) ได้แก่ ปัจจัยต่าง ๆ ภายในระบบสถานศึกษาที่เป็นจุดอ่อนและจุดแข็ง การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการปฏิบัติงานของสถานศึกษาและสถานศึกษาสามารถควบคุมปัจจัยต่าง ๆ จำแนกออกเป็น 6 ประเภท คือ

2.2.1 โครงสร้างและนโยบายของสถานศึกษา (Structure: S1) ได้แก่ โครงสร้างการบริหารงาน นโยบาย เป้าประสงค์ ระเบียบวิธีปฏิบัติและกฎเกณฑ์ของสถานศึกษา

2.2.2 ผลผลิตและการบริการ (Products and service: S2) ได้แก่ ประสิทธิภาพของการให้บริการทางการศึกษา รวมทั้งคุณภาพของการให้บริการของการศึกษาและคุณภาพของบุคลากรในสถานศึกษา

2.2.3 บุคลากร (Man: M1) ได้แก่ คุณภาพบุคลากรในสถานศึกษา

2.2.4 ประสิทธิภาพทางการเงิน (Money: M2) ได้แก่ ความเพียงพอ ความคล่องตัวในการเบิกจ่ายเงิน ประสิทธิภาพของการใช้เงินที่เน้นผลผลิต ความสามารถในการระดมทรัพยากรและการใช้ทรัพยากรของสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2.2.5 วัสดุอุปกรณ์ (Material: M3) ได้แก่ ความเพียงพอและคุณภาพของวัสดุอุปกรณ์ในสถานศึกษา ความสามารถในการจัดหาและประสิทธิภาพในการใช้

2.2.6 บริหารจัดการ (Management: M4) ได้แก่ ความสามารถในการวางแผนดำเนินการตามแผน การกำกับติดตามประเมินผล การมีส่วนร่วมของบุคลากรในสถานศึกษา การมอบอำนาจ การกระจายอำนาจในการบริหารจัดการของสถานศึกษาและการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ จากการสังเคราะห์นิยามเชิงปฏิบัติการของตัวบ่งชี้มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม

เนตร์พัณณา ยาวิราช (2556) กล่าวถึง การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กรเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กรและภายนอกองค์กร เพื่อการกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสม การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในทำให้ทราบจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กร ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกนั้นทำให้ทราบโอกาสและอุปสรรคขององค์กร

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร (External environment analysis) การที่องค์กรจะกำหนดกลยุทธ์ได้จะต้องมีการตรวจสอบสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรเพื่อประเมินโอกาส (Opportunities) ข้อจำกัดหรืออุปสรรค (Threats) การตรวจสอบสภาพแวดล้อมภายนอก คือ การประเมินแจกแจงและวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารจากสภาพแวดล้อมภายนอกให้แก่ผู้บริหารและบุคลากรภายในองค์กรได้รับทราบผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรหลักนิยมทั่วไป คือ ใช้หลักที่เรียกกันว่า “PEST analysis” หรือ “STEP analysis” ซึ่งประกอบไปด้วย

1.1 การเมือง (Political component = P) เป็นการวิเคราะห์นโยบายและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของภาครัฐที่น่าจะมีผลทั้งในเชิงบวกและเชิงลบต่อการดำเนินงานขององค์กร เช่น นโยบายของรัฐบาล แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กฎหมาย กฎระเบียบ เป็นต้น

1.2 เศรษฐกิจ (Economic component = E) เป็นการวิเคราะห์เศรษฐกิจระดับมหภาคและระดับจุลภาค หมายถึง ระบบเศรษฐกิจทั้งในและระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กร เช่น อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจผลผลิตมวลรวมในประเทศ การค้าระหว่างประเทศและดุลการชำระเงิน อัตราการว่างงาน ภาวะการจ้างงานและค่าแรง เป็นต้น

1.3 สังคมและวัฒนธรรม (Socio and cultural component = S) เป็นการวิเคราะห์สภาวะทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งหมายถึง โครงสร้างทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขององค์กร เช่น ระดับการศึกษาและการรู้หนังสือของประชากร จำนวนประชากร โครงสร้างของประชากร ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อค่านิยมและวัฒนธรรมแบบแผนการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมการประกอบอาชีพและคุณภาพชีวิต เป็นต้น

1.4 เทคโนโลยี (Technological component = T) เป็นการวิเคราะห์สภาพของการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีที่จะมีผลต่อการดำเนินงาน เช่น การผลิตและคิดค้นเทคโนโลยีต่าง ๆ ความรู้และวิทยาการแขนงต่าง ๆ การใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร การแลกเปลี่ยน

ความรู้ระหว่างองค์กร ความก้าวหน้าในการวิจัยและพัฒนาในสาขาที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการเสริมสร้างประสิทธิภาพการผลิต

2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (Internal environment analysis) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กรเป็นอีกส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญในกระบวนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมโดยรวม ซึ่งการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กรนั้นจะช่วยทำให้ผู้บริหารทราบถึงภาพรวมขององค์กรทั้งหมด รวมไปถึงการเปรียบเทียบกับสิ่งที่ทรัพยากรและความสามารถที่องค์กรมีเพื่อที่จะสามารถนำไปกำหนดเป็นจุดแข็ง (Strengths) และจุดอ่อน (Weaknesses) ขององค์กรต่อไป

สุมาลี สุธีกล (2557) กล่าวถึงการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในเป็นการวิเคราะห์ ว่า ปัจจัยใดเป็นจุดแข็งหรือจุดอ่อนขององค์กร เพื่อให้เข้าใจทรัพยากรที่มีอยู่ซึ่งทำได้โดย

1. การวิเคราะห์กิจกรรมต่าง ๆ ภายในองค์กรประกอบไปด้วยกิจกรรมหลักและกิจกรรมสนับสนุนและระบุกิจกรรมหลักที่สำคัญ เพื่อการสร้างคุณค่าให้แก่ผู้รับบริการส่งเสริมกิจกรรมสนับสนุนต่าง ๆ เพื่อให้กระบวนการทำงานต่าง ๆ ภายในองค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การวิเคราะห์ปัจจัยภายในตามสายงานเป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน โดยพิจารณาจากแต่ละสายงานภายในองค์กรว่ามีข้อดีข้อด้อยอย่างไรในแต่ละสายงานมีการประสานงานในการใช้ทรัพยากรร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด การวิเคราะห์ตามสายงานไม่เพียงแต่เป็นการวิเคราะห์ด้านการเงินการผลิตและทรัพยากรบุคคลเท่านั้น แต่รวมถึงการวิเคราะห์ความสามารถของทรัพยากรบุคคลในการกำหนดวัตถุประสงค์ กลยุทธ์และนโยบาย ตลอดจนการนำวัตถุประสงค์กลยุทธ์และนโยบายขององค์กรไปใช้ในการปฏิบัติงานของแต่ละหน่วยงาน

จากนักวิชาการข้างต้น ผู้วิจัยสรุปผลการสังเคราะห์เกี่ยวกับความหมายของตัวบ่งชี้มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม หมายถึง การศึกษาสถานภาพของสถานศึกษาโดยการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกทำให้ทราบจุดแข็งจุดอ่อนของสถานศึกษาสำหรับการศึกษาปัจจัยนำเข้า (Input) และกระบวนการ (Process) เกี่ยวกับทรัพยากรทางการบริหาร 4 M มาบูรณาการในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) บุคลากร (Man) 2) เงิน (Money) 3) วัสดุอุปกรณ์ (Materials) และ 4) การบริหารจัดการ (Management)

3. ความหมายของตัวบ่งชี้ “มีการคิดเชิงอนาคต”

มีนักวิชาการให้ความหมายของการคิดเชิงอนาคตไว้ดังนี้

พนิดา สินสุวรรณ (2531) ได้ให้ความหมายของการคิดเชิงอนาคตหรือลักษณะมุ่งอนาคตว่ามีลักษณะดังนี้ คือ ลักษณะแรก การคิดเชิงอนาคตหรือลักษณะมุ่งอนาคตจะมีอยู่ในตัวของ

บุคคล ทุกคน เป็นความรู้สึกนึกคิดจิตใจของบุคคลนั้น ๆ พฤติกรรมที่แสดงออกเป็นความสามารถของบุคคลที่ควบคุมตนเองให้กระทำสิ่งใดหรือไม่กระทำสิ่งใดเพื่อผลสำหรับตนเองในอนาคต ลักษณะที่สอง การคิดเชิงอนาคตหรือลักษณะมุ่งอนาคต เป็นกระบวนการคิดของบุคคลอยู่เสมอว่าการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งควรมีการดำเนินการวางแผนการศึกษาข้อมูลและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นที่ส่งผลให้ตนเองและสังคมมากน้อยเพียงใด ผลที่เกิดขึ้นนั้นต่อเนื่องจากปัจจุบันไปสู่อนาคตอย่างไร บุคคลที่มีการคิดเชิงอนาคตหรือลักษณะมุ่งอนาคตต้องเป็นผู้คิดก่อนทำการตัดสินใจเลือกกระทำสิ่งใดต้องให้ผลกระทบต่อสังคมน้อยที่สุด หรืองดเว้นการกระทำในสิ่งที่เล็งเห็นว่าจะส่งผลกระทบต่อสังคมมากที่สุด

ลัดดา ทวี (2540) กล่าวว่า การคิดเชิงอนาคตหรือลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง ความสามารถในการคาดการณ์ไกลและเล็งเห็นผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รวมทั้งสามารถวางแผนปฏิบัติเพื่อรับผลดีหรือผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

พรทิพย์ เจนจริยานนท์ (2542) กล่าวถึงความหมายของการคิดเชิงอนาคตไว้ว่า เป็นความสามารถในการคาดการณ์ไกลในการวางแผนเพื่อเป้าหมายที่ต้องการในอนาคต มีแนวทางในการแก้ปัญหาและสามารถตัดสินใจเลือกกระทำได้อย่างเหมาะสม มีความเพียรพยายามเพื่อความสำเร็จ

อัมพร วงค์ใหญ่ (2542) กล่าวถึงความหมายของการคิดเชิงอนาคต หมายถึง ความสามารถในการคาดการณ์ไกลของบุคคลว่าจะเกิดอะไรขึ้นบ้างกับตนในอนาคต สิ่งที่จะเกิดขึ้นนั้นมีผลดีหรือผลเสียอย่างไร ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจเลือกอย่างเหมาะสมและมีการวางแผนปฏิบัติหรือแสวงหาวิธีการที่จะไปให้ถึงซึ่งจุดหมายที่ตนต้องการ แล้วสามารถควบคุมตนให้ลงมือปฏิบัติการตามแผนที่วางไว้ด้วยความอดทน ตลอดจนไม่ละความพยายามในการแสวงหาแนวทางหรือวิธีการที่เหมาะสม

ปองสุข ศรีชัย (2545) กล่าวถึงความหมายการคิดเชิงอนาคตหรือลักษณะมุ่งอนาคตไว้ว่า การคิดเชิงอนาคตหรือลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง ความสามารถในการคาดการณ์ไกล เล็งเห็นผลดีหรือผลเสียที่จะเกิดขึ้น รู้จักอดทนรอเพื่อไปถึงจุดมุ่งหมายในอนาคตที่ดีกว่า ตลอดจนสามารถวางแผนปฏิบัติเพื่อรอรับผลดีหรือป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รวมทั้งมีความเพียรพยายามต่อสู้กับอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นต่อไปด้วย

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546) กล่าวถึง การคิดเชิงอนาคต หมายถึง ความสามารถในการฉายภาพแนวโน้มที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยใช้หลักการคาดการณ์ที่เหมาะสมสำหรับการคิดเชิงอนาคต เป็นการขยายขอบเขตความสามารถของสมองในการคาดการณ์ สิ่งที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตเพื่อเห็นภาพอนาคตต่าง ๆ ก่อนที่เราจะตัดสินใจโดยพัฒนาทักษะ 2 ด้าน อันได้แก่ ความรู้ใน “หลักคิด” เกี่ยวกับอนาคตและการใช้ “เครื่องมือ” ช่วยคาดการณ์อนาคต อันช่วยให้เราแต่

ละคนมองเห็นภาพอนาคตที่เคยคลุมเครือได้ชัดเจนขึ้น และสามารถนำสิ่งที่คาดการณ์ได้นั้นมาใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์

สุวิทย์ มูลคำ (2548) ได้สรุปแนวคิดและให้ความหมายของการคิดเชิงอนาคต หมายถึง ความสามารถในการคาดการณ์แนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และสามารถนำสิ่งที่คาดการณ์นั้นมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม

รัตน์ดา สุภาคำ (2556) กล่าวถึงความหมายของการคิดเชิงอนาคตหรือลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง เป็นความสามารถในการมองการณ์ไกลและวาดภาพอนาคตของตนเองและสังคม เห็นผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในอนาคต รวมทั้งการเตรียมตัวเพื่อรองรับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งในสิ่งที่ดีและไม่ดี

เกรียงชัย โคตรอาษา (2559) กล่าวถึงความหมายของการคิดเชิงอนาคต หมายถึง การคิดถึงอนาคตและวาดภาพอนาคตของตนพร้อมกับมองเรื่องราวที่อยู่รอบ ๆ ตัว และเล็งเห็นผลดี ผลเสีย ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รู้จักอดทนรอเพื่อไปถึงจุดมุ่งหมายในอนาคต ตลอดจนสามารถวางแผนปฏิบัติเพื่อรอรับผลดีหรือป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

จากการสังเคราะห์นิยามเชิงปฏิบัติการของตัวบ่งชี้มีการคิดเชิงอนาคตจากนักวิชาการข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุปผลการสังเคราะห์เกี่ยวกับความหมายของมีการคิดเชิงอนาคต หมายถึง ความสามารถของบุคคลเกี่ยวกับกระบวนการคิดในเรื่องการวางแผนแนวทางการดำเนินงานและการแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

2. องค์ประกอบที่ 2 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ผู้วิจัยนำเสนอทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจและความหมายของการตัดสินใจ ดังนี้

ไพลิน ผ่องใส (2536) ได้กล่าวว่า การตัดสินใจ (Decision Making) หมายถึง กระบวนการเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งจากหลาย ๆ ทางเลือกที่ได้พิจารณาหรือประเมินอย่างดีแล้วว่า เป็นแนวทางที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย การตัดสินใจเป็นสิ่งสำคัญและเกี่ยวข้องกับหน้าที่การบริหารหรือการจัดการเกือบทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการวางแผนการจัดองค์การการประสานงานและการควบคุม

กุลชลี ไชยนันตา (2539) กล่าวถึง กระบวนการตัดสินใจ (Process of Decision Making) หมายถึง การกำหนดขั้นตอนของการตัดสินใจตั้งแต่ขั้นตอนแรกไปจนถึงขั้นตอนสุดท้าย การตัดสินใจโดยมีลำดับขั้นของกระบวนการดังกล่าวเป็นการตัดสินใจโดยใช้หลักเหตุผลและมีกฎเกณฑ์ ซึ่งเป็นการตัดสินใจโดยใช้ระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์เป็นเครื่องมือช่วยในการหาข้อสรุปเพื่อการตัดสินใจ

วัฒนพงษ์ คงสืบเสาะ (2564) กล่าวถึงการตัดสินใจไว้ว่า การตัดสินใจ หมายถึง การเลือกและประเมินสิ่งที่ดีภายใต้เหตุผลและกฎเกณฑ์ โดยอาศัยรูปแบบกระบวนการตัดสินใจด้วย

การตัดสินใจตามลำดับขั้นและการตัดสินใจที่ไม่เป็นไปตามลำดับขั้น อาจเกิดจากการตัดสินใจที่กำหนดไว้ล่วงหน้าและการตัดสินใจที่ไม่ได้กำหนดหรือไม่มีแบบอย่างไว้ล่วงหน้าก็ได้

Walters (1978) ได้อธิบายความหมาย การตัดสินใจ (Decision) ไว้ว่า การเลือกที่จะกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะจากบรรดาทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่

Kotler (2012) กล่าวว่า วิธีการที่ผู้บริโภคตัดสินใจประกอบด้วยปัจจัยภายใน คือ แรงจูงใจ การรับรู้ การเรียนรู้บุคลิกภาพและทัศนคติของตัวผู้บริโภค ซึ่งจะสะท้อนถึงความต้องการในสินค้าที่มีให้เลือกอย่างหลากหลาย สุดท้ายคือ การประเมินค่าในทางเลือกต่าง ๆ เหล่านั้น ปัจจัยภายในของผู้บริโภคยังแบ่งออกเป็น 2 ส่วน

1. ความเสี่ยงจากการตัดสินใจของผู้บริโภค หมายถึง ความไม่แน่นอนเมื่อผู้บริโภคต้องเผชิญกับเหตุการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้เมื่อตัดสินใจซื้อไปแล้ว โดยมีประเภทของความเสี่ยง ดังนี้ 1) ความเสี่ยงในด้านคุณสมบัติของสินค้า 2) ความเสี่ยงในด้านกายภาพของสินค้ารวมทั้งการใช้สินค้า 3) ความเสี่ยงในด้านความคุ้มค่ากับเงินที่ผู้บริโภคต้องจ่ายเป็นราคาสินค้า 4) ความเสี่ยงในด้านสังคม 5) ความเสี่ยงในด้านจิตใจ 6) ความเสี่ยงด้านระยะเวลาในการใช้งานสินค้า ซึ่งความเสี่ยงเหล่านี้จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับประเภทของสินค้าและบริการ ตลอดจนวิธีการซื้อด้วย แต่อย่างไรก็ตามผู้บริโภคเองก็มีกลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อลดความเสี่ยงเหล่านี้ ได้แก่ การเสาะหาข้อมูลการคาดการณ์เกี่ยวกับตัวสินค้า การใช้สินค้าเดิมที่ผู้บริโภคเคยใช้แล้วเกิดความพึงพอใจในตัวสินค้า เมื่อผู้บริโภคไม่มีประสบการณ์กับตัวสินค้าก็มักจะไว้ใจสินค้าที่ตนรู้จัก ถ้าผู้บริโภคไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับตัวสินค้าเลย เขาก็มักจะไว้ใจกับการคัดเลือกสินค้าจากร้านค้าที่มีชื่อเสียงและการหาหลักประกัน

2. ผู้บริโภคมักจะพิจารณาสินค้าประมาณ 3 - 5 ยี่ห้อ ในแต่ละประเภทเท่านั้น โดยการพิจารณาเพื่อซื้อสินค้านั้นส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าที่คุ้นเคยและยอมรับได้ ซึ่งลักษณะของการตัดสินใจมีนักวิชาการกล่าวไว้ดังนี้

Loomba (1978) ได้สรุปลักษณะของการตัดสินใจ ดังนี้ 1) การตัดสินใจเป็นกระบวนการของการเปรียบเทียบผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ที่จะได้รับ ผู้ตัดสินใจจะเลือกทางเลือกที่ให้ประโยชน์สูงสุด 2) การตัดสินใจเป็นหน้าที่ที่จำเป็นเพราะทรัพยากรมีจำกัดและมนุษย์มีความต้องการไม่จำกัด จำเป็นต้องมีการตัดสินใจเพื่อให้ได้รับประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อบรรลุเป้าหมาย 3) การปฏิบัติงานของฝ่ายต่าง ๆ อาจมีการขัดแย้งกัน เช่น ฝ่ายผลิต ฝ่ายบุคคล ฝ่ายการเงินการบัญชี ฝ่ายการบริหารงานบุคคล แต่ละฝ่ายอาจมีเป้าหมายการทำงานขัดแย้งกัน ผู้บริหารจึงต้องเป็นผู้ตัดสินใจชี้ขาดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายโดยส่วนรวม 4) กระบวนการตัดสินใจประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นเรื่องเกี่ยวกับการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายข้อจำกัด การกำหนดทางเลือกส่วนที่สองเป็นการเลือกกลยุทธ์ตามสภาวการณ์ 5) การตัดสินใจมีหลายรูปแบบ

ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายและลักษณะของปัญหา เช่น อาจแบ่งออกได้เป็นการตัดสินใจตามลำดับขั้น เช่น การจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ตารางการทำงาน เป็นต้น

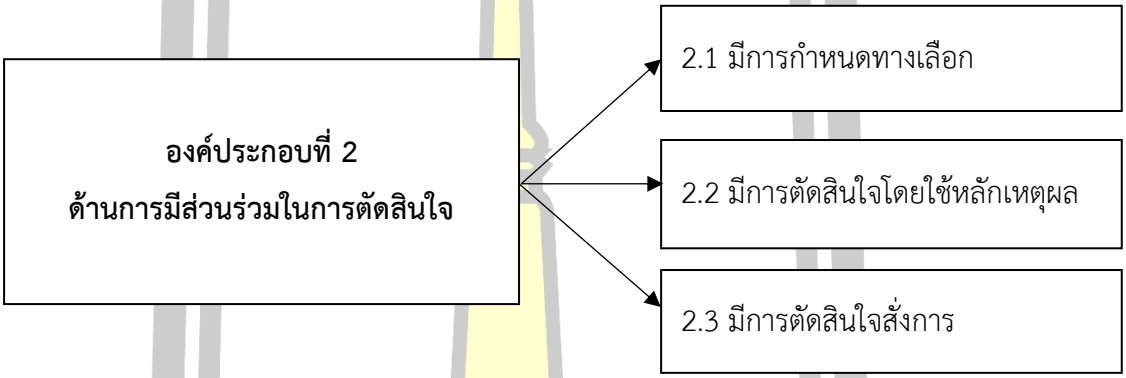
Simon (1974) ได้แบ่งชนิดของการตัดสินใจออกเป็น 2 ชนิด ดังนี้ 1) การตัดสินใจที่กำหนดไว้ล่วงหน้าหรือมีแบบอย่างไว้ล่วงหน้า (Programmed Decisions) เป็นการตัดสินใจตามระเบียบ กฎเกณฑ์ แบบแผนที่เคยปฏิบัติมาจนกลายเป็นงานประจำ เช่น การอนุมัติผลการศึกษา เป็นต้น 2) การตัดสินใจที่ไม่ได้กำหนดหรือไม่มีแบบอย่างไว้ล่วงหน้า (Nonprogrammed Decisions) เป็นการตัดสินใจในเรื่องใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน ไม่มีระเบียบ กฎเกณฑ์ แบบแผนที่เคยปฏิบัติมาก่อน จึงเป็นเรื่องยุ่งยากแก่ผู้ตัดสินใจ ผู้บริหารหรือผู้ตัดสินใจจะต้องคำนึงถึงความเสี่ยงและความไม่แน่นอน เช่น การตัดสินใจผลิตสินค้าตัวใหม่ การตัดสินใจในการขยายกิจการ เป็นต้น

จากการศึกษาแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปความหมายของการตัดสินใจ หมายถึง กระบวนการเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งจากหลาย ๆ ทางเลือกที่ได้พิจารณาหรือประเมินอย่างดีแล้วว่า เป็นแนวทางที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย การศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบที่ 2 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตามแนวคิดของ ไพลิน ผ่องใส (2536), กุลชลี ไชยนันตา (2539), วัฒนพงษ์ คงสืบเสาะ (2564), Simon (1960), Walter (1978), Loomba (1978) และ Kotler (2000) ผู้วิจัยพบว่า มีองค์ประกอบที่เรียกแตกต่างกันแต่มีความหมายเดียวกันซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สำหรับการสังเคราะห์ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ดังตาราง 9

ตาราง 9 แสดงข้อมูลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 2 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ตัวบ่งชี้	เอกสารงานวิจัย								
	ไพลิน ผ่องใส (2536)	กุลชลี ไชยนันตา (2539)	วัฒนพงษ์ คงสืบเสาะ (2564)	Simon (1974)	Walter (1978)	Loomba (1978)	Kotler (2000)	ความถี่	ร้อยละ
1. มีการกำหนดทางเลือก	✓	✓	✓	✓	✓	✓		6	85.71
2. มีการตัดสินใจโดยใช้หลักเหตุผล	✓	✓	✓		✓	✓		5	71.43
3. มีการตัดสินใจสั่งการ	✓			✓		✓	✓	4	57.14
4. มีการสร้างการรับรู้							✓	1	14.29

จากตาราง 9 ผลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 2 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีนักวิชาการที่แสดงทัศนะและผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเป็นกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี (Theoretical Flamework) พบว่า มีจำนวน 4 ตัวบ่งชี้ แต่ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาจากตัวบ่งชี้ตั้งแต่ 4 ขึ้นไป เพื่อให้เข้ากับบริบทกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย จึงได้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย จำนวน 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) มีการกำหนดทางเลือก 2) มีการตัดสินใจโดยใช้หลักเหตุผล และ 3) มีการตัดสินใจสั่งการ ดังภาพประกอบ 1**1**

ภาพประกอบ 11 ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 2 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

จากตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมในการการตัดสินใจ พบว่า มี 3 ตัวบ่งชี้ ซึ่งผู้วิจัยสามารถนิยามเชิงปฏิบัติการ ได้ดังนี้

1. ความหมายของตัวบ่งชี้ “มีการกำหนดทางเลือก”

มีนักวิชาการให้ความหมายของการกำหนดทางเลือกไว้ดังนี้

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2542) กล่าวถึง การค้นหาทางเลือก (generate alternatives) ไว้ว่า เมื่อทราบปัญหาและกำหนดข้อสมมติในการวางแผนที่ชัดเจน งานชิ้นแรกของการตัดสินใจ คือ การพัฒนาทางเลือกเพื่อการปฏิบัติถ้าเป็นเพียงวิธีเดียวในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การเลือกทางเลือกโดยตรงระหว่างทางเลือกต่าง ๆ โดยการใช้วิจารณญาณ ในกรณีนี้ผู้บริหารต้องการความช่วยเหลือในการเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด

จุไรรัตน์ จุลจักรวัฒน์ (2551) กล่าวถึงความหมายของการกำหนดทางเลือก หมายถึง กระบวนการรวบรวมทางเลือกจำนวนมากเพื่อนำทางเลือกเหล่านั้นมาประเมินหรือเปรียบเทียบกันอาจจะเป็นทางเลือกที่มีอยู่แล้วในองค์การหรือสังคม

Anderson (1994) ได้อธิบายว่า การกำหนดทางเลือกและการตัดสินใจเลือกนโยบาย (public policy decision making and determination) เป็นกระบวนการที่พัฒนามาจาก

การก่อรูปนโยบายโดยมีปัญหาสาธารณะ (public problems) เป็นโครงสร้างพื้นฐานของกระบวนการในกระบวนการก่อรูปนโยบายการกำหนดทางเลือกนโยบายและการตัดสินใจ สิ่งที่นักวิเคราะห์จะต้องคำนึงถึงคือ ความเป็นไปได้ในการนำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุเป้าประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ การกำหนดทางเลือกและการตัดสินใจเลือกนโยบายที่มิได้คำนึงถึงความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติจะทำให้ไม่ประสบความสำเร็จ เมื่อต้องนำไปปฏิบัติให้ปรากฏเป็นจริง จะส่งผลกระทบทางลบต่ออนาคตทางการเมืองของผู้ตัดสินใจเลือกนโยบายดังกล่าว การกำหนดทางเลือกนโยบายจะต้องคำนึงถึงคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) การจินตนาการ (imagination) 2) การสร้างสรรค์ (creativity) และ (3) นวัตกรรม (innovation) ทางเลือกนโยบายที่ดีควรจะเริ่มจากการมีจินตนาการในการแก้ไขปัญหาสาธารณะเพื่อให้เกิดสังคมที่ดีและนำไปสู่การสร้างสรรค์ โดยการคิดค้นทางเลือกใหม่ ๆ ให้ปรากฏเป็นจริง แล้วนำทางเลือกที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ไปใช้ประโยชน์ โดยทำให้การแก้ไขปัญหาประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้จะต้องคำนึงอยู่เสมอว่าทางเลือกนโยบายที่มีลักษณะสร้างสรรค์ดังกล่าวจะต้องมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติให้ปรากฏเป็นจริง

จากการสังเคราะห์นิยามเชิงปฏิบัติการของตัวบ่งชี้มีการกำหนดทางเลือกจากนักวิชาการข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุปผลการสังเคราะห์เกี่ยวกับความหมายของตัวบ่งชี้มีการกำหนดทางเลือก หมายถึง เป็นกระบวนที่พัฒนามาจากนโยบายขององค์กรเมื่อพบปัญหาต้องมีการพัฒนาทางเลือกรวบรวมประเด็นเปรียบเทียบกัน โดยต้องคำนึงถึงคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ คือ การจินตนาการ การสร้างสรรค์และนวัตกรรมการดำเนินการภาพรวมต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้

2. ความหมายของตัวบ่งชี้ “มีการตัดสินใจโดยใช้หลักเหตุผล”

มีนักวิชาการ นักการศึกษากล่าวถึงความหมายของตัวบ่งชี้การตัดสินใจโดยใช้หลักเหตุผลหลายท่าน ดังนี้

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2542) เสนอกระบวนการตัดสินใจโดยใช้หลักเหตุผล (the rational decision making process) เป็นโมเดลการตัดสินใจแบบคลาสสิก ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดปัญหา (identify the problem) หมายถึง ผู้บริหารต้องเข้าใจปัญหา วิเคราะห์ขอบเขตและลักษณะก่อนที่จะแก้ปัญหา การกำหนดปัญหามีขั้นตอน ดังนี้

1.1 รู้จักปัญหา (recognize the problem) คือ การรับรู้ว่ามีปัญหาเกิดขึ้น โดยสังเกตการเปลี่ยนแปลงจากการทำงานภายในองค์การหรือการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมภายใน หรือภายนอก ซึ่งจะมีผลกระทบต่อการทำงาน

1.2 การกำหนดปัญหา (define the problem) คือ การรู้ถึงส่วนประกอบที่ทำให้เกิดปัญหาและความสัมพันธ์กันระหว่างส่วนประกอบเหล่านั้นและการระบุปัญหาได้อย่างถูกต้อง

1.3 การวิเคราะห์สถานการณ์ (diagnose the situation) เป็นการรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมและพิจารณาสาเหตุของปัญหา เพื่อให้ได้ทางเลือกที่มีเหตุผล

2. การค้นหาทางเลือก (generate alternatives) เมื่อทราบปัญหาและกำหนดข้อสมมติในการวางแผนที่ชัดเจนงานชิ้นแรกของการตัดสินใจ คือ การพัฒนาทางเลือกมีทางเลือกเพื่อการปฏิบัติการ ถ้าเป็นเพียงวิธีเดียวในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การเลือกทางเลือกโดยตรงระหว่างทางเลือกต่าง ๆ โดยการใช้วิจารณญาณ

3. การประเมินทางเลือก (evaluation alternatives) กล่าวคือ เมื่อค้นพบทางเลือกที่เหมาะสมแล้วต้องทำการประเมินทางเลือกที่จะทำให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งวิธีการประเมินทางเลือกมีดังนี้

3.1 ปัจจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (quantitative and qualitative factors) เชิงปริมาณเป็นปัจจัยที่สามารถวัดได้ในรูปตัวเลข เช่น เวลา ต้นทุนการปฏิบัติงาน ส่วนปัจจัยเชิงคุณภาพเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถสัมผัสได้ เช่น คุณภาพของแรงงานสัมพันธ์ความเสี่ยง

3.2 การวิเคราะห์ส่วนเพิ่ม (marginal analysis) เพื่อเปรียบเทียบรายได้กับต้นทุนส่วนที่เพิ่ม

3.3 การวิเคราะห์ประสิทธิผลของต้นทุน (cost effectiveness analysis) หมายความว่า การค้นหาสิ่งที่ดีที่สุดของการบรรลุวัตถุประสงค์หรือการกำหนดคุณค่าที่ดีที่สุดสำหรับค่าใช้จ่ายที่กำหนดให้ โดยการวิเคราะห์ประสิทธิผลของต้นทุนเป็นเทคนิคในการเลือกแผนที่ดีที่สุด

4. ทำการตัดสินใจ (make the decision) ในกรณีที่มีหลายทางเลือก ผู้บริหารสามารถใช้หลัก 3 ประการ คือ

4.1 ประสบการณ์ (experience) ประสบการณ์ในอดีตเป็นบทบาทที่สำคัญในการตัดสินใจของผู้บริหาร

4.2 การทดลอง (experimentation) เป็นการพยายามทดลองหาทางเลือกที่ดีที่สุด

4.3 การวิจัยและวิเคราะห์ (research and analysis) เป็นเทคนิคที่มีประสิทธิผลสูงสุดในการเลือกจากหลายทางเลือก

5. การปฏิบัติการตามการตัดสินใจ (implement the decision)

6. การประเมินผลลัพธ์และการป้อนกลับ (evaluate the result and provide feedback) จากการสังเคราะห์นิยามเชิงปฏิบัติการของตัวบ่งชี้การตัดสินใจโดยใช้หลักเหตุผลจากนักวิชาการข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุปผลการสังเคราะห์เกี่ยวกับความหมายของการตัดสินใจโดยใช้หลักเหตุผล หมายถึง กระบวนการหรือขั้นตอนเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้มีส่วนร่วม

โดยมีลำดับขั้นตอนในการตัดสินใจดังนี้ การกำหนดปัญหา การค้นหาทางเลือก ทำการตัดสินใจ ปฏิบัติการการ ตัดสินใจและการประเมินผลลัพธ์

3. ความหมายของตัวบ่งชี้ “มีการตัดสินใจสั่งการ”

มีนักวิชาการ นักการศึกษา กล่าวถึงความหมายของตัวบ่งชี้กระบวนการตัดสินใจสั่งการ หลายท่าน ดังนี้

วิชัย โถสุวรรณจินดา (2535) ได้เสนอขั้นตอนกระบวนการตัดสินใจไว้ 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การตระหนักในปัญหา หมายถึง การค้นหาปัญหาและตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาก่อน

2. การระบุและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา โดยเริ่มต้นจากระบุสภาพและขอบเขตของปัญหาก่อนและพยายามค้นหาว่า มีปัจจัยอะไรบ้างที่ก่อให้เกิดปัญหา โดยพิจารณาในแนวกว้าง

3. กำหนดทางเลือกโดยเลือกข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับตัวปัญหาให้มากที่สุด ให้ได้ข้อมูลที่ทันสมัยที่สุด

4. ประเมินทางเลือกและจัดอันดับความสำคัญ โดยใช้วิจารณญาณของผู้บริหารประเมินทางเลือกให้เหมาะสมกับสภาพของปัญหาควรมีเกณฑ์มาตรฐานสำหรับประเมินผล

5. การนำทางเลือกไปปฏิบัติ การตัดสินใจที่ไม่สามารถนำไปปฏิบัติถือว่าการตัดสินใจนั้นไม่มีประสิทธิภาพ เงื่อนไขที่ดีที่สุดคือทุกคนยอมรับมีการมอบอำนาจหน้าที่ให้ผู้เกี่ยวข้องไปปฏิบัติ มีการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย

6. การติดตามผลการดำเนินงานเพื่อจะได้ทราบว่าการตัดสินใจในเรื่องการปฏิบัติได้ผลตามที่คาดหมายไว้เป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนดไว้หรือไม่

สมคิด บางโม (2539) ให้ความเห็นว่าในการตัดสินใจสั่งการนั้นจะให้เกิดประโยชน์สูงสุดและไม่ผิดพลาด จะต้องดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้ 1) การหาข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล 2) คาดคะเนผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคต 3) การพิจารณาแนวทางปฏิบัติที่จะนำไปใช้ 4) เลือกทางเลือกปฏิบัติทางใดทางหนึ่ง 5) ตัดสินใจสั่งการ และ 6) วัดผลการปฏิบัติโดยการนำไปเปรียบเทียบ การคาดคะเนที่ตั้งไว้

สมยศ นาวีการ (2545) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับลำดับขั้นตอนของการตัดสินใจสั่งการไว้ 7 ขั้นตอน 1) การวิเคราะห์และระบุปัญหา 2) รวบรวมและวิเคราะห์ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้อง 3) การพัฒนาทางเลือก 4) การประเมินทางเลือก 5) การเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด 6) การวิเคราะห์ผลที่ตามมาของการตัดสินใจ และ 7) การดำเนินการของการตัดสินใจ

ธร สุนทรายุทธ (2550) ได้อธิบายกระบวนการตัดสินใจสั่งการ โดยเปรียบเทียบกับวงล้อการลงมือปฏิบัติแต่ละขั้นในวงล้อ ซึ่งเหมือนกันทุกหน่วยงานแต่จะแตกต่างกันตรงส่วนประกอบ ดังนี้ 1) ยอมรับว่ามีปัญหาและบอกได้ว่าปัญหานั้นคืออะไร 2) วิเคราะห์ปัญหาเป็นการจำแนกแยกแยะปัญหาว่าปัญหานั้นมีลักษณะอย่างไร 3) ตั้งเกณฑ์หรือมาตรฐานสำหรับเลือกวิธีแก้ปัญหา 4) กำหนดวิธีปฏิบัติโดยหาแนวทางเฉพาะในการแก้ปัญหานั้นไว้ล่วงหน้า และ 5) เริ่มแผนปฏิบัติ

พิทักษ์ แพทย์ผล (2546) กล่าวถึงความหมายของกระบวนการตัดสินใจสั่งการ หมายถึง การที่ผู้บริหารจะตัดสินใจสั่งการนั้นพอจำแนกได้ 2 ประเภท คือ การตัดสินใจตามเกณฑ์ระเบียบและอำนาจหน้าที่การตัดสินใจสั่งการที่ผู้บริหารต้องใช้ความรู้ความสามารถอาศัยข้อมูลและประสบการณ์ที่มีอยู่มาประกอบในการตัดสินใจสั่งการในการบริหารงานในองค์การ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์การ

ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี (2561) กล่าวถึง ความหมายของการตัดสินใจ หมายถึง กระบวนการในการวิเคราะห์ทางเลือกจากทางเลือกที่มีอยู่เป็นจำนวนมากและเลือกทางเลือกที่มีความเหมาะสมกับความต้องการในสถานการณ์ปัจจุบันมากที่สุด เนื่องจากการตัดสินใจเกี่ยวข้องกับทางเลือกจากตัวเลือกที่หลากหลาย ทำให้ผู้นำพยายามเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด เพราะทางเลือกที่ดีที่สุดส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งการเลือกทางเลือกที่ดีนั้นต้องอาศัยผู้นำที่เข้าใจสถานการณ์ที่เผชิญอยู่เป็นอย่างดี การตัดสินใจของผู้นำอาจสะท้อนให้เห็นรูปแบบหรือประเภทของการตัดสินใจ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การตัดสินใจที่มีการกำหนดวิธีการตัดสินใจ (Programed decision making) เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นบ่อยมากพอที่ทำให้สามารถพัฒนาเกณฑ์หรือแนวทาง เพื่อใช้สำหรับการตัดสินใจในอนาคตและการตัดสินใจที่ไม่ได้กำหนดวิธีการตัดสินใจ (Nonprogrammed decision making) เป็นการตัดสินใจที่ไม่ได้เกิดขึ้นเป็นประจำเพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ที่ไม่ปกติหรือโอกาสและสิ่งคุกคามใหม่ ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินกิจกรรมขององค์การ และกล่าวถึงกระบวนการตัดสินใจสำหรับผู้นำเพื่อการแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพไว้ 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ระบุถึงปัญหา 2) การกำหนดแนวทางเพื่อการตัดสินใจ 3) รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา 4) การพัฒนาทางเลือกที่เหมาะสม 5) ประเมินทางเลือกที่ดีที่สุด 6) นำการตัดสินใจหรือแนวทางแก้ปัญหาไปสู่การปฏิบัติ และ 7) การติดตาม และประเมินทางเลือก

Flippo (1966) ได้กำหนดลำดับขั้นกระบวนการตัดสินใจไว้ดังนี้ กำหนดตัวปัญหา และจุดมุ่งหมายต้องทำการสืบสวนข้อเท็จจริง พิจารณาความมายของปัญหาลักษณะความขัดแย้ง หรือผลกระทบ การพิจารณาข้อนี้เป็นการกำหนดขอบเขตของปัญหาและวิธีการตัดสินใจแคบเข้า

1. พิจารณาเลือกแนวทางแก้ปัญหาที่มีอยู่หลายทาง

2. รวบรวมข้อมูลและข่าวสารเพื่อวิเคราะห์เกี่ยวกับแนวทางที่ได้เลือกไว้

3. พิจารณาผลดี ผลเสีย ที่เกิดจากการเลือกวิธีแก้ปัญหานั้น โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลข่าวสารที่รวบรวมไว้ แล้วตัดสินใจที่คาดว่าดีที่สุด

จากการสังเคราะห์นิยามเชิงปฏิบัติการของตัวบ่งชี้กระบวนการตัดสินใจสั่งการจากนักวิชาการข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุปผลการสังเคราะห์เกี่ยวกับความหมายของตัวบ่งชี้มีการตัดสินใจสั่งการ หมายถึง กระบวนการที่นำมาใช้ในการพิจารณาวิเคราะห์ทางเลือกที่จะนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหา ในการพิจารณาวิเคราะห์ข้อมูลควรคำนึงถึงประเด็นดังนี้ ได้แก่ การระบุถึงปัญหาการกำหนดแนวทางเพื่อการตัดสินใจการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล การพัฒนาทางเลือกและการประเมินทางเลือก

3. องค์ประกอบที่ 3 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

3.1 แรงจูงใจสู่การปฏิบัติ

วาทิต แสงจันทร์ (2564) กล่าวถึงความต้องการของครูเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการสร้างแรงจูงใจให้ครูปฏิบัติงาน เมื่อครูยังมีความต้องการทำงานจะเกิดความมุ่งทำงาน มุ่งความปลอดภัย เมื่อตนเองปลอดภัยก็จะเกิดความผูกพันในสังคม รวมถึงองค์การที่ตนเองทำงานอยู่ พยายามให้กลุ่มยอมรับว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมขององค์การ หลังจากนั้นความต้องการด้านความสมหวังในชีวิตจะมีความรุนแรงขึ้น ครูจึงพยายามแสดงความสามารถอย่างเต็มที่เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ฉะนั้นความต้องการจึงเป็นตัวกระตุ้นให้ครูทำงานเพื่อที่จะได้ประสบความสำเร็จที่คาดหวังไว้

จากการศึกษาแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปความเกี่ยวกับแรงจูงใจสู่การปฏิบัติ หมายถึง พลังขับเคลื่อนที่เกิดจากภายในจิตใจของบุคคลทั่วไปและแสดงพฤติกรรมที่มุ่งสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

McClelland (1962) กล่าวว่า แรงจูงใจเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาให้เกิดสมรรถนะ ซึ่งแรงจูงใจ/เจตคติ (Motives/Attitude) เป็นพลังขับเคลื่อนที่เกิดจากภายในจิตใจของบุคคลที่จะทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่เป้าหมายหรือมุ่งสู่ความสำเร็จ แรงจูงใจจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติงานของบุคคล ในการที่จะเสริมแรงให้บุคคลได้ปฏิบัติงานอย่างเต็มตามศักยภาพและมีความพึงพอใจต่องานที่กำลังปฏิบัติ อันนำไปสู่การปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้มีนักวิชาการหลายท่านได้ทำการศึกษาถึงแนวคิดทฤษฎีของแรงจูงใจสู่การปฏิบัติ ดังนี้

Maslow (1970) กล่าวว่า ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนเหมือนกันหมด แม้ว่าจะอยู่ในวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ความพึงพอใจในความต้องการเหล่านั้นมีวิถีทางที่แตกต่างกัน ความต้องการเหล่านั้นยังคงเหมือนกัน Maslow ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับความต้องการไว้ 3 ประการ คือ

1. มนุษย์มีความต้องการอยู่เสมอไม่มีที่สิ้นสุด เมื่อความต้องการได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการอื่นจะเกิดขึ้นมาแทนที่กระบวนการนี้ไม่มีสิ้นสุดและเริ่มตั้งแต่เกิดจนตาย

2. ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมอีกต่อไป

3. ความต้องการของมนุษย์มีลำดับขั้นความสำคัญ กล่าวคือ เมื่อความต้องการระดับต่ำได้รับการตอบสนองความต้องการในระดับสูงจะเรียกร้องให้มีการตอบสนองทันที Maslow ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับพื้นฐานความต้องการของมนุษย์มีลำดับขั้นความต้องการ (Hierarchy of Needs) 5 ขั้น ดังนี้ 1) ความต้องการทางร่างกาย หมายถึง ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เพื่อความอยู่รอด เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค อากาศ น้ำดื่ม เป็นต้น 2) ความต้องการความปลอดภัยและมั่นคง หมายถึง เมื่อมนุษย์สามารถตอบสนองความต้องการทางร่างกายได้แล้ว มนุษย์ก็จะเพิ่มความต้องการในระดับที่สูงขึ้น เช่น ความต้องการความปลอดภัยในชีวิตและความต้องการความมั่นคงในชีวิตและหน้าที่การงาน 3) ความต้องการการยอมรับ หมายถึง ความต้องการของสังคมซึ่งเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของมนุษย์ เช่น ความต้องการความรัก ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะและได้รับความชื่นชมจากผู้อื่น เป็นต้น 4) ความต้องการได้รับการยกย่อง หมายถึง ความภาคภูมิใจในตนเองเป็นความต้องการได้รับการยกย่องจากสังคม เช่น ความต้องการได้รับความเคารพนับถือ ความต้องการ มีความรู้ความสามารถ เป็นต้น 5) ความต้องการความสำเร็จในชีวิต หมายถึง ความต้องการสูงสุดของแต่ละบุคคล เช่น ความต้องการที่จะทำทุกสิ่งทุกอย่างได้สำเร็จเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง

จากการศึกษาแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปความเกี่ยวกับแรงจูงใจสู่การปฏิบัติ หมายถึง พลังขับเคลื่อนที่เกิดจากภายในจิตใจของบุคคลทั่วไปและแสดงพฤติกรรมที่มุ่งสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

3.2 ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

วาทิต แสงจันทร์ (2564) กล่าวถึง ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน หมายถึง การที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาสามารถทำงานหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ ในการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งงานที่ทำนั้นอาจเป็นงานที่ได้รับมอบหมายหรือจะเป็นงานที่ไม่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาก็ตาม

Flippo (1971) กล่าวถึงความสำเร็จในการปฏิบัติงาน คือ การปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ ความสำเร็จนี้ย่อมเกี่ยวกับปัจจัย 3 ประการ คือ พันธะผูกพัน (Obligation) หน้าที่การงาน (Function) และวัตถุประสงค์ (Objectives)

Gilmer (1975) กล่าวถึงความสำเร็จในการปฏิบัติงาน คือ ความสามารถในการทำงานจนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และเป็นที่ยอมรับนับถือในมาตรฐานของงานนั้น ๆ

Miner (1992) กล่าวถึงความสำเร็จในการปฏิบัติงาน คือ การปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้งการแก้ปัญหาและป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงานได้สำเร็จ เป็นที่พอใจและความปลื้มในผลสำเร็จของงานนั้น

Herzberg และคณะ (1993) กล่าวว่า ความสำเร็จในการปฏิบัติงานของบุคลากร คือ ความสามารถของบุคลากรในการทำงานให้เสร็จสิ้นและประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี สามารถแก้ปัญหาและป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รวมถึงการแสดงสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ส่งผลให้เห็นถึงผลงานของบุคลากรได้ย่อมจะรู้สึกมีความพึงพอใจและปลื้มใจในผลสำเร็จของงาน

จากการศึกษาแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปความหมายเกี่ยวกับความสำเร็จในการปฏิบัติงาน หมายถึง ความสามารถของบุคลากรในการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ รวมทั้งแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงานได้เป็นที่พอใจ ซึ่งความสำเร็จจะเกี่ยวข้องกับปัจจัย 3 ประการ พันธะผูกพันหน้าที่การงานและวัตถุประสงค์

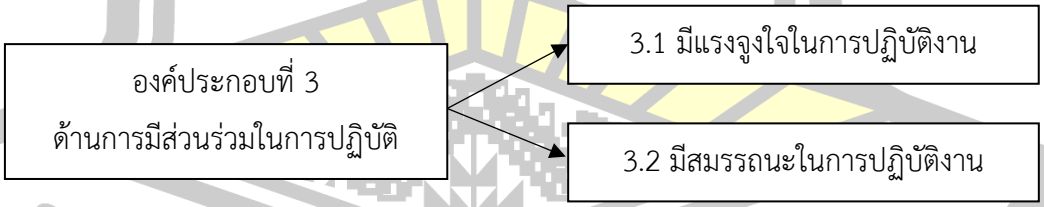
การศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบที่ 3 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแนวคิดของ วาทิต แสงจันทร์ (2564), McClelland (1970), Maslow (1970), Flippo (1971), และ Gilmer (1975) และ Herzberg (1993) ผู้วิจัย พบว่า มีองค์ประกอบที่มีความเรียกแตกต่างกันอย่างมีความหมายเดียวกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติสำหรับการสังเคราะห์ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 3 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ดังตาราง 10

พหุน ปณ ฑิโต ชีเว

ตาราง 10 แสดงข้อมูลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 3 ด้าน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

ตัวบ่งชี้	เอกสารงานวิจัย							
	วาทิต แสงจันทร์ (2564)	McClelland (1962)	Maslow (1970	Flippo (1971)	Gilmer (1975)	Herzberg และคณะ (1993)	ความถี่	ร้อยละ
1. มีความต้องการในการปฏิบัติงาน	✓	✓		✓			3	50.00
2. มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน	✓	✓	✓		✓	✓	5	83.33
3. มีสมรรถนะในการปฏิบัติงาน	✓	✓	✓	✓		✓	5	83.33

จากตาราง 10 ผลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 3 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ มีนักวิชาการที่แสดงทัศนะและผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติเป็นกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี (Theoretical Framework) พบว่า ตัวบ่งชี้มีจำนวน 3 ตัวบ่งชี้ แต่ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาจากตัวบ่งชี้ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป เพื่อให้เข้ากับบริบท กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยจึงได้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย จำนวน 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน 2) มีสมรรถนะในการปฏิบัติงาน ดังภาพประกอบ 12

ภาพประกอบ 12 ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 3 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน

จากตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ พบว่า มี 3 ตัวบ่งชี้ ซึ่งผู้วิจัยสามารถให้ความหมาย ได้ดังนี้

1. ความหมายของตัวบ่งชี้ “มีแรงจูงในการปฏิบัติงาน”

1.1 ทฤษฎีแรงจูงใจ

มีนักวิชาการ นักการศึกษากล่าวถึงความหมายของตัวบ่งชี้แรงจูงใจในการปฏิบัติงานหลายท่าน ดังนี้

นริศ สังเสนา (2558) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจไว้ว่า แรงจูงใจ หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ ที่ได้รับจากภายในและภายนอกตัวบุคคล ทำให้มีพลังกระตุ้นซึ่งจะแสดงความกระตือรือร้น ก่อให้เกิดกำลังใจ เกิดอารมณ์พึงพอใจ เกิดความทุ่มเทของจิตใจและเต็มใจปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

บุญชนะ โพธิ์ละเดา (2558) กล่าวถึงแรงจูงใจ หมายถึง ความต้องการ ความปรารถนาที่เป็นพลังผลักดันภายในบุคลากรในการทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนด เนื่องจากได้รับปัจจัยต่าง ๆ เป็นการตอบแทนเพื่อตอบสนองความต้องการตามธรรมชาติที่เป็นความต้องการทางร่างกายและจิตใจ ช่วยให้บุคคลทำงานอย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพ ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

อารีย์ หม่องศิริ (2560) ให้ความหมายของแรงจูงใจไว้ว่า แรงจูงใจ หมายถึง สิ่งที่เป็นแรงขับและสิ่งที่กระตุ้นผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา โดยตอบสนองกับความต้องการที่ส่งผลให้บรรลุวัตถุประสงค์ตรงตามเป้าหมายได้อย่างสำเร็จ

อรสา เพชรนุ้ย (2560) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจไว้ว่า แรงจูงใจ หมายถึง การที่บุคคลเกิดสิ่งเร้าหรือแรงกระตุ้นผลักดันให้บุคคลเกิดความพยายามในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งด้วยความเต็มใจ ใช้ความรู้ความสามารถที่มีในตัวบุคคลด้วยความมุ่งมั่น เสียสละ อุทิศแรงกาย แรงใจและสติปัญญาอย่างเต็มศักยภาพ เป็นความรู้สึกในทางบวกที่ช่วยเสริมแรงให้บุคคลมีความสุข ส่งผลให้เกิดเจตคติที่ดีและมีความพึงพอใจ เมื่อประสบความสำเร็จบรรลุตามเป้าหมาย

Herzburg และคณะ (1959) ได้ทำการศึกษาโดยสัมภาษณ์ความพอใจและไม่พอใจทำงานกับนักบัญชีและวิศวกร จำนวน 200 คน จากโรงงานอุตสาหกรรมและธุรกิจ 11 แห่ง ของเมืองพิสเบอร์ก ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ความพอใจในการทำงานมิได้หมายความว่าบุคคลนั้นมีแรงจูงใจในการทำงานของบุคคลมีความแตกต่างกัน คือ การที่บุคคลพอใจในการทำงานส่งผลให้บุคคลไม่ค่อยลาออกงาน แต่ถ้าคนงานผู้ใดมีแรงจูงใจในการทำงานคนงานนั้นจะตั้งใจทำงานให้เกิดผลดี ทฤษฎีและการศึกษาของเฮอร์ซเบอร์ก ซึ่งให้ความสำคัญแก่ปัจจัยด้านตัวกระตุ้นและการบำรุงรักษาที่มีผลต่อเจตคติในงานของผู้ปฏิบัติงาน ดังนี้

1. ปัจจัยจูงใจหรือปัจจัยตัวกระตุ้น (Motivation Factors) เป็นปัจจัยที่ทำให้บุคลากรเกิดแรงจูงใจภายใน แรงจูงใจนี้กระตุ้นให้เกิดการทำงานเป็นปัจจัยที่ทำให้ความต้องการทำงานสำเร็จ เกิดความก้าวหน้าในชีวิตการทำงานของบุคลากรประสบผลสำเร็จ ทำให้บุคลากรเกิดความรู้สึกทางบวกต่องานและการปฏิบัติงานจะมีคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วย

1.1 ความสำเร็จในการทำงาน (Achievement) หมายถึง การที่บุคคลากรทำงานได้สำเร็จจะเกิดแรงจูงใจภายใน เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถมีความภาคภูมิใจในตนเอง อยากทำงานที่ตนเองมีความสามารถเพิ่มขึ้น ทำให้บุคคลสนองตอบความต้องการสำเร็จ

1.2 ด้านการยอมรับนับถือ (Recognition) หมายถึง การที่บุคคลทำงานได้สำเร็จ แล้วสิ่งหนึ่งที่บุคคลต้องการ คือ การยอมรับจากผู้บริหารการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานและสังคมหรือบุคคลอื่น ๆ ให้เกิดความภาคภูมิใจและมีผลในการกระตุ้นจูงใจที่จะทำงานให้ดีขึ้น ปัจจัยนี้จะเกิดควบคู่กับความสำเร็จในการทำงาน

1.3 ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ (Work Itself) หมายถึง ความชัดเจนของโครงสร้างงานและกระบวนการทำงานที่บุคลากรทำงานได้รับมอบหมาย ทั้งนี้หากโครงสร้างของงานชัดเจน กระบวนการปฏิบัติงานมีรูปแบบขั้นตอนมาตรฐาน ทำให้บุคลากรเกิดแรงจูงใจในการทำงาน ดังนั้นในการบริหารงานผู้บริหารต้องตรวจสอบงานในองค์กรในด้านความชัดเจนของโครงสร้างงานแต่ละฝ่าย ระเบียบปฏิบัติงานวัสดุอุปกรณ์สนับสนุนในการทำงานหากทุกอย่างถูกต้องมีมาตรฐานเท่ากับว่าสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากรส่วนหนึ่ง

1.4 ความรับผิดชอบ (Responsibility) หมายถึง การได้รับผิดชอบงานของบุคลากรโดยการมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา ทั้งนี้บุคลากรต้องได้รับความไว้วางใจมีการมอบอำนาจในการตัดสินใจดำเนินงานอย่างเต็มที่ โดยไม่จำเป็นต้องตรวจสอบหรือคอยควบคุมอย่างใกล้ชิด การที่ผู้บริหารดำเนินการดังกล่าวทำให้บุคลากรเกิดแรงจูงใจในการทำงาน

1.5 ความก้าวหน้าในงาน (Advancement) หมายถึง การทำงานของบุคลากรแต่ละงานก่อให้เกิดความก้าวหน้าในวิชาชีพในระยะยาว เมื่อทำงานต่อเนื่องกันไปบุคลากรมีความก้าวหน้าในงานทั้งสถานภาพและรายได้จะเกิดแรงจูงใจอยากทำงานและการได้รับเลื่อนเงินเดือนหรือตำแหน่งให้สูงขึ้น รวมถึงโอกาสที่จะได้เพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการทำงานเพื่อความก้าวหน้างานด้วย

2. ปัจจัยค้ำจุนหรือปัจจัยสุขอนามัย (Hygiene Factors) เป็นปัจจัยที่ค้ำจุน หรือบำรุงรักษาจิตใจของบุคลากรให้ทำงาน เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมในการทำงาน หากไม่มีปัจจัยนี้จะส่งผลให้บุคคลในองค์กรนั้นขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ปัจจัยนี้ประกอบด้วย

2.1 นโยบายการบริหารงาน (Policy and Administration) หมายถึง บุคลากรจะทำงานได้ปกติหากนโยบายขององค์กรชัดเจน การบริหารงานเป็นไปตามที่กระบวนการกำหนด ไม่มีการกลั่นแกล้งหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า การที่องค์กรมีนโยบายและบริหารงานที่ดีเพื่อให้บุคลากรดำเนินงานได้ถูกต้อง ในการบริหารงานผู้บริหารควรตระหนักในความชัดเจนมั่นคงมีความยุติธรรมหากนโยบายเปลี่ยนแปลงบ่อยการบริหารงานจะไม่มีประสิทธิภาพ

2.2 วิธีการปกครองผู้บังคับบัญชา (Supervision Technical) หมายถึง ความรู้ ความสามารถของผู้บังคับบัญชาในการบริหารงาน ความยุติธรรมในการบริหารงาน ความเต็มใจของผู้บังคับบัญชาในการให้คำแนะนำทางวิชาการและเทคนิคการทำงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชา

2.3 ค่าตอบแทนและผลประโยชน์เกื้อกูล (Salary) หมายถึง บุคลากรจะทำงานปกติ หากมีรายได้จากการทำงานนั้นยุติธรรมและเพียงพอที่จะใช้จ่ายในครอบครัว รวมทั้งสวัสดิการต่าง ๆ เช่น ที่พัก การรักษาพยาบาล ประกันชีวิต ประกันสังคม ฯลฯ เป็นไปอย่างเหมาะสม หรือการจัดให้บุคลากรมีรายได้และสวัสดิการที่เหมาะสม เป็นการทรงสภาพการทำงานให้เป็นปกติของบุคลากรในการบริหารงานผู้บริหารต้องดูแลบุคลากรที่มีรายได้น้อย ผู้บริหารอาจช่วยเหลือโดยการจัดหาทรัพยากรทดแทน ทำให้ลดค่าใช้จ่ายเป็นปัจจัยค้ำจุนหนึ่งที่ป้องกันไม่ให้คนเกิดความไม่พึงพอใจในงาน

2.4 สภาพการทำงาน (Working Conditions) หมายถึง สภาพการทำงานทั่วไปที่เกี่ยวกับหน้าที่การงานที่อาจจะเกิดการรบกวนทั้งทางกายภาพและทางจิตใจอื่น ๆ หรือสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมของสถานที่ทำงาน เป็นการทรงสภาพการทำงานให้เป็นปกติของบุคลากรในการทำงาน ผู้บริหารต้องคอยตรวจสอบสภาพการทำงาน สถานที่ทำงานของบุคลากรในองค์กรเมื่อพบข้อบกพร่องต้องรีบแก้ไขทันที หากปล่อยปละละเลยจะทำให้บุคลากรหมุดหมิดไม่ตั้งใจทำงาน

2.5 ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Relations) หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใต้บังคับบัญชากับผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยกันบุคลากร จะทำงานได้ตามปกติหากความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับบุคลากรเป็นไปด้วยดี

McClelland (1962) ได้สร้างทฤษฎีความต้องการ โดยกล่าวว่า ความต้องการของคนมาจากการเรียนรู้มากกว่าอย่างอื่น ความต้องการที่เกิดจากการเรียนรู้นี้มีอิทธิพลจูงใจทำให้คนแสดงพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ทฤษฎีต้องการการเรียนรู้ของ McClelland จัดอยู่ในกลุ่มทฤษฎี เนื้อหา เพราะเป็นการศึกษาให้เข้าถึงแรงผลักดันแรงจูงใจภายในตัวบุคคลที่ทำให้เกิดการแสดงพฤติกรรมออกมา โดยความต้องการของบุคคล ทฤษฎีนี้อธิบายการจูงใจของบุคคลที่กระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งความต้องการความสำเร็จ ไม่ได้หวังรางวัลตอบแทนจากการกระทำของเขา ซึ่งความต้องการความสำเร็จของการทำงาน หมายถึง ความต้องการที่จะทำงานให้ดีที่สุดและทำให้สำเร็จผลตามที่ตั้งใจไว้ หากองค์กรใดที่มีพนักงานที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จำนวนมากก็จะเจริญรุ่งเรือง

และเติบโตเร็ว ในช่วงปี ค.ศ. 1940 นักจิตวิทยาชื่อ David I. McClelland ได้ทำการทดลองโดยใช้แบบทดสอบการรับรู้ของบุคคล (Thematic Apperception Test (TAT)) เพื่อวัดความต้องการของมนุษย์และแบบทดสอบ TAT เป็นเทคนิคการนำเสนอภาพต่าง ๆ แล้วให้บุคคลเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งที่เขาเห็นจากการศึกษาวิจัยของ McClelland ได้สรุปคุณลักษณะของคนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงซึ่งมีความต้องการ 3 ประการ ซึ่งเขาเชื่อว่าเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะเข้าใจถึงพฤติกรรมของบุคคลดังนี้

1. ความต้องการสำเร็จ (Achievement Needs) เป็นความต้องการที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ให้เต็มที่และดีที่สุดเพื่อความสำเร็จ จากการวิจัยของ McClelland พบว่า บุคคลที่ต้องการความสำเร็จสูงจะมีลักษณะชอบการแข่งขันชอบงานที่ท้าทายและต้องการได้รับข้อมูลป้อนกลับ เพื่อประเมินผลงานของตนเอง มีความชำนาญในการวางแผนมีความรับผิดชอบสูงและกล้าที่จะเผชิญกับความล้มเหลว บุคคลเหล่านี้จะมีความกระตือรือร้นมีความรับผิดชอบสูงจะฉลาดในเป้าหมายระยะยาวที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง อันไม่เป็นสภาพที่สูงหรือต่ำกว่าศักยภาพเขาจนเกินไป ทำให้บุคคลนั้นสามารถใช้ความสามารถแก้ปัญหาได้อย่างเต็มที่ (McClelland, 1962) ได้แสดงถึงคุณลักษณะของคนที่มีความต้องการสำเร็จสูง ดังนี้

1.1 มีความปรารถนาแรงกล้า (Strong Desire) ที่จะรับภาระหรือความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานไม่เกี่ยงหรือเลี่ยงงาน พยายามค้นหาว่าปัญหาเกิดจากที่ใดจะแก้ไขโดยวิธีใด ดังนั้นบุคคลผู้นั้นมีแนวโน้มที่จะทำงานคนเดียวแทนที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น แต่ถ้างานนั้นต้องการความร่วมมือจากหลาย ๆ คน บุคคลผู้นั้นมีแนวโน้มที่จะเลือกผู้ร่วมงานที่มีความสามารถมากกว่าความเป็นมิตรหรือพรรคพวกกัน

1.2 มีความต้องการสัมฤทธิ์ผลสูงมักตั้งเป้าหมายไว้สูงกว่าปกติและชอบเสี่ยงกับเป้าหมายนั้น เขาจะโชว์ความสามารถให้เห็นอย่างสมเหตุสมผล มีความสุขและสนุกกับการทำงานมากกว่าผู้อื่น ถ้างานนั้นท้าทายความสามารถของเขา

1.3 มีความต้องการสัมฤทธิ์ผลสูงมีความต้องการอย่างแรงกล้าที่จะให้บุคคลอื่นประเมินหรือบอกสิ่งที่เขาทำว่า เขาทำไปได้ดีแค่ไหน เขาจะกังวลหรืออยากรู้ผลที่จะป้อนกลับมาให้ทราบ ไม่ว่าจะออกมาในรูปความสำเร็จหรือความล้มเหลวก็ตาม ทั้งนี้ McClelland พบว่า เงินไม่ได้มีอิทธิพลมากนักต่อบุคคลที่มีความต้องการผลสัมฤทธิ์สูงในห้องทดลอง เขาพบว่าคนพวกนี้จะกระทำอย่างดี ไม่ว่าจะมีเงินเป็นสิ่งจูงใจหรือไม่ก็ตาม ตรงกันข้ามกับคนที่มีความต้องการผลสัมฤทธิ์ต่ำจะทำงานได้ไม่ดี ถ้ามีเงินน้อยยังสรุปไม่ได้ว่า เงินไม่สำคัญกับบุคคลที่มีความต้องการสัมฤทธิ์ผลสูง เพราะเงินเป็นตัวบ่งบอกถึงความสำเร็จ และเงินยังนำมาซึ่งการยอมรับจากผู้อื่นอีกด้วย

2. ต้องการความผูกพัน (Affiliation Needs) เป็นความต้องการการยอมรับจากบุคคลอื่น ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ต้องการสัมพันธภาพที่ดีต่อบุคคลอื่น

ต้องการความผูกพัน บุคคลที่ต้องการความผูกพันสูงจะชอบสถานการณ์ความร่วมมือมากกว่าสถานการณ์การแข่งขัน โดยจะพยายามสร้างและรักษาความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น

Barnard (1972) กล่าวถึงแรงจูงใจคือสิ่งที่หน่วยงานหรือผู้บริหารใช้เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นให้บุคลากรเกิดความพอใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) สิ่งจูงใจที่เฉพาะเจาะจงและสามารถให้กับปัจเจกบุคคลได้ และ 2) สิ่งจูงใจทั่วไปซึ่งไม่สามารถให้กับใคร โดยเฉพาะได้มีทั้งสิ้น 8 ประการ ได้แก่

1. สิ่งจูงใจที่เป็นวัตถุ (material inducement) หมายถึง เงิน สิ่งของหรือสภาพทางกาย เป็นสิ่งที่สามารถมอบให้กับบุคคลได้ เป็นการตอบแทนในการปฏิบัติงานเป็นรางวัลจากการปฏิบัติงานให้กับหน่วยงาน สิ่งจูงใจทางวัตถุที่เป็นเงินนั้นมีความสำคัญในการจูงใจให้คนพยายามสร้างงานเพื่อองค์กร

2. สิ่งจูงใจที่เกี่ยวกับโอกาสของบุคคล (personal non-material opportunity) หมายถึง โอกาสที่บุคคลจะได้รับแตกต่างไปจากบุคคลอื่น เช่น ได้รับเกียรติยศ ได้รับอำนาจพิเศษ และโอกาสได้รับตำแหน่งดี ๆ เป็นต้น สิ่งจูงใจนี้จัดเป็นสิ่งที่สำคัญในการช่วยส่งเสริมความร่วมมือในการปฏิบัติงานมากกว่ารางวัลที่เป็นวัตถุ สามารถนำไปปรับใช้กับคนได้หลากหลายรูปแบบ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

3. สิ่งจูงใจด้านสภาพทางกายที่พึงปรารถนา (desirable physical conditions) หมายถึง สิ่งแวดล้อมในการทำงาน หรือสภาพร่างกายที่เป็นไปตามความคาดหวังของบุคคล ได้แก่ สถานที่ในการทำงานสภาพวัสดุอุปกรณ์ เครื่องใช้สำนักงาน สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เครื่องแบบที่ใช้สวมใส่เป็นสิ่งสำคัญ อันก่อให้เกิดความสุขทางกายในการทำงานและเกิดความร่วมมือที่ดีในหน่วยงานได้

4. ผลประโยชน์ทางอุดมคติ (ideal benefactions) หมายถึง สมรรถภาพของหน่วยงาน ซึ่งตอบสนองความต้องการของบุคคลในด้านความภูมิใจที่ได้แสดงฝีมือพอใจที่ได้ทำงานอย่างเต็ม ที่การได้มีโอกาสช่วยเหลือครอบครัวของตนเองและผู้อื่น

5. ความดึงดูดใจทางสังคม (association attractiveness) หมายถึง ความสัมพันธ์ฉันท์มิตรในหมู่เพื่อนร่วมงาน การยกย่องนับถือซึ่งกันและกัน ซึ่งทำให้เกิดความผูกพันความพอใจในการร่วมงานกับหน่วยงาน หากหน่วยงานหรือองค์กรปราศจากแรงจูงใจนี้จะทำให้คนในองค์กรขาดความร่วมมือกันและทำให้งานด้อยคุณภาพ

6. สิ่งจูงใจเกี่ยวกับสภาพการทำงาน โดยปรับสภาพการทำงานตรงความสามารถของบุคคลและทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานแต่ละบุคคล (adaptation of habitual methods and attitudes) หมายถึง การปรับปรุงวิธีการทำงานให้มีความเหมาะสมตรงกับความรู้ความสามารถและให้สอดคล้องกับทัศนคติของแต่ละคน

7. โอกาสที่มีส่วนร่วมในการทำงานอย่างกว้างขวาง (opportunity of enlarged participation) หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในงานทุกชนิดที่หน่วยงานจัดขึ้น มีความรู้สึกว่าตนเป็นคนสำคัญคนหนึ่งของหน่วยงาน มีความรู้สึกเท่าเทียมกันในหมู่ผู้ร่วมงานและมีกำลังใจในการปฏิบัติงาน

8. สภาพการอยู่ร่วมกัน (the condition of community) หมายถึง ความพึงพอใจของบุคคลที่มีอยู่ร่วมกันฉันท์มิตร มีความสะดวกใจในการสร้างความสัมพันธ์ รู้จักกันอย่างกว้างขวาง ให้ความร่วมมือกันดีในการทำงาน ซึ่งทำให้บุคคลรู้สึกว่ามีหลักประกันความมั่นคงในการทำงานและบุคคลที่แตกต่างกันก็จะถูกจูงใจด้วยสิ่งที่แตกต่างกัน หรือในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน คนเรานั้นมีความปรารถนาที่ไม่แน่นอน ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงหนึ่งที่สะท้อนว่าสิ่งแวดล้อมของพวกเขาไม่แน่นอน ข้อเท็จจริงอีกประการ คือ องค์กรต่าง ๆ ไม่สามารถให้สิ่งจูงใจทั้งหมดแก่คนในองค์กรได้และให้ได้ไม่มากพอ แต่การจูงใจทั้งหมดถูกสร้างขึ้นเพื่อให้เกิดความร่วมมือในองค์กร

Michell และ Larson (1987) ให้ความหมายของแรงจูงใจ หมายถึง ระดับความต้องการและความพยายามที่จะกระทำภารกิจต่าง ๆ นั้นของแต่ละคนเป็นกระบวนการทางจิตที่รวมถึงการปลุกเร้าทางพฤติกรรมทิศทางของพฤติกรรมและความคงอยู่ของพฤติกรรมกระทำด้วยความเต็มใจเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย

Baron (1993) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจไว้ว่า แรงจูงใจ หมายถึง กระบวนการที่ประกอบด้วย แรงกระตุ้น การควบคุม และยังคงไว้ซึ่งพฤติกรรมของมนุษย์ที่มุ่งไปสู่จุดหมาย

Vroom (1970) ให้ความหมายของแรงจูงใจไว้ว่า แรงจูงใจเป็นหนึ่งในการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ เกิดจากแรงจูงใจที่ทำให้เกิดความต้องการ และแสดงการกระทำออกมาตามปกติ คนเรามีความสามารถในการทำงานทำสิ่งต่าง ๆ ได้หลายอย่าง หรือมีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน แต่พฤติกรรมเหล่านี้จะแสดงออกเพียงบางโอกาสเท่านั้นที่จะผลักดันเอาความสามารถของคนออกได้นั้น คือ แรงจูงใจเป็นความเต็มใจที่จะใช้พลังความสามารถเพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

Lunenburg และ Ornstein (2000) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจไว้ว่า แรงจูงใจเป็นแรงผลักที่ส่งผลต่อบุคคลที่สามารถอธิบายถึงทิศทางความพยายามของบุคคลที่พึงปรารถนาเพื่อให้ไปสู่ผลสำเร็จตามเป้าหมายเฉพาะ

จากการศึกษาแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปความหมายของแรงจูงใจ หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ ที่ได้รับจากภายในและภายนอกของแต่ละบุคคล รวมทั้งความต้องการที่กระตุ้นให้บุคคลเกิดความพยายามในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง

1.2 ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์

มีนักวิชาการ นักการศึกษากล่าวถึงความหมายของตัวบ่งชี้ความต้องการในการปฏิบัติงานหลายท่าน ดังนี้

วัฒนพงษ์ คงสืบเสาะ (2564) สรุปได้เรื่องความต้องการในรูปแบบต่าง ๆ กัน ซึ่งสามารถแบ่งความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้ 1) ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physical Motivation) เป็นความต้องการเกี่ยวกับอาหาร น้ำ การพักผ่อน การได้รับความคุ้มครองความปลอดภัย การได้รับความเพลิดเพลิน การลดความเคร่งเครียด ความต้องการนี้จะมีสูงมากในวัยเด็กตอนต้นและวัยผู้ใหญ่ตอนปลาย เนื่องจากเกิดความเสื่อมของร่างกาย 2) ความต้องการทางด้านสังคม (Social Motivation) เป็นความต้องการที่สลับซับซ้อนมาก เป็นความต้องการที่มีผลมาจากด้านชีววิทยาของมนุษย์ ในความต้องการอยู่ร่วมกันกับครอบครัว เพื่อนฝูงในโรงเรียน เพื่อนร่วมงาน เป็นความต้องการส่วนบุคคลที่ได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ซึ่งในบางวัฒนธรรมหรือบางสังคมจะมีอิทธิพลที่เข้มแข็งและเหนียวแน่นมาก ความแตกต่างของความต้องการด้านสังคมและความต้องการด้านร่างกาย คือ ความต้องการด้านสังคมเกิดจากพฤติกรรมที่เขาแสดงออกด้วยความต้องการของตนเองมากกว่าผลตอบแทนจากวัตถุและสิ่งของ

Murray (1938) ได้พัฒนาทฤษฎีบุคลิกภาพที่จัดระเบียบในแง่ของแรงจูงใจ ความกดดัน และความต้องการ เมอเรย์อธิบายถึงความต้องการว่า เป็น “ศักยภาพหรือความพร้อมที่จะตอบสนองในรูปแบบหนึ่งภายใต้สถานการณ์ที่กำหนด” ซึ่งทฤษฎีบุคลิกภาพตามความต้องการและแรงจูงใจชี้ให้เห็นว่า บุคลิกภาพของเราเป็นภาพสะท้อนของพฤติกรรมที่ควบคุมโดยความต้องการ ซึ่งความต้องการมี 2 ประเภท คือ 1) ความต้องการหลัก คือ ความต้องการขั้นพื้นฐาน เป็นความต้องการที่ขึ้นอยู่กับความต้องการทางชีวภาพ เช่น ความต้องการออกซิเจน อาหารและน้ำ 2) ความต้องการรอง คือ ความต้องการของจิตใจ เช่นความจำเป็นในการเลี้ยงดูความเป็นอิสระและความสำเร็จเป็นต้น

Alderfer (1969) ได้ให้ทฤษฎีที่เรียกว่า E.R.G (Existence-Relatedness-Growth Theory) โดยแบ่งความต้องการของบุคคลออกเป็น 3 ประการ คือ ความต้องการมีชีวิตอยู่ (Existence Needs) ความต้องการสัมพันธภาพกับคนอื่น (Relatedness Needs) และความต้องการความเจริญก้าวหน้า (Growth Needs)

Maslow (1970) เสนอแนวคิดหลักการที่สำคัญเกี่ยวกับความต้องการ มีความเชื่อว่า มนุษย์มีแนวโน้มที่มีความต้องการอันใหม่ที่สูงขึ้น และได้แบ่งความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

1. ความต้องการด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นต้องการปัจจัย 4 เช่น ต้องการอาหาร เครื่องนุ่งห่มเพื่อป้องกันความร้อนหนาว ยารักษาโรคภัยไข้เจ็บและที่อยู่อาศัยเพื่อป้องกันแดด ฝน ลม อากาศร้อนหนาวและสัตว์ร้าย ความต้องการเหล่านี้มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกคน จึงมีความต้องการพื้นฐานขั้นแรกที่มนุษย์ทุกคนต้องการบรรลุให้ได้ก่อน

2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) หลังจากที่มนุษย์บรรลุความต้องการด้านร่างกาย ทำให้ชีวิตสามารถดำรงอยู่ในขั้นแรกแล้วจะมีความต้องการด้านความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สินของตนเองเพิ่มขึ้นต่อไป เช่น หลังจากมนุษย์มีอาหารรับประทานแล้ว ได้เริ่มหันมาคำนึงถึงความปลอดภัยของอาหารหรือสุขภาพ โดยหันมาให้ความสำคัญกับเรื่องสารพิษที่ติดมากับอาหาร ซึ่งสารพิษเหล่านี้อาจสร้างความไม่ปลอดภัยให้กับชีวิตของเขาเป็นต้น

3. ความต้องการความรักและการเป็นเจ้าของ (Belonging and Love Needs) เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นหลังจากการที่มีชีวิตอยู่รอดแล้วมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มนุษย์จะเริ่มมองหาความรักจากผู้อื่นต้องการที่จะเป็นจ้าของสิ่งต่าง ๆ ที่ตนเองครอบครองอยู่ตลอดไป เช่น ต้องการให้พ่อแม่ พี่น้อง คนรักรักเราและต้องการให้เขาเหล่านั้นรักเราคนเดียว ไม่ต้องการให้เขาเหล่านั้นไปรักคนอื่น โดยการแสดงความเป็นเจ้าของ เป็นต้น

4. ความต้องการการยอมรับนับถือจากผู้อื่น (Esteem Needs) เป็นความต้องการอีกขั้นหนึ่งหลังจากได้รับความต้องการทางร่างกาย ความปลอดภัย ความรักและความเป็นเจ้าของและยังต้องการการยอมรับนับถือจากผู้อื่น ต้องการได้รับเกียรติจากผู้อื่น เช่น ต้องการเรียกขานจากบุคคลทั่วไปอย่างสุภาพ ให้ความเคารพนับถือตามควรไม่ต้องการการกดขี่ข่มเหง เนื่องจากทุกคนมีเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน

5. ความต้องการความเป็นตัวตนอันแท้จริงของตนเอง (Self-actualization Needs) เป็นความต้องการขั้นสุดท้ายหลังจากที่ผ่านความต้องการความเป็นส่วนตัว เป็นความต้องการที่แท้จริงของตนเอง ลดความต้องการภายนอกลง หันมาต้องการสิ่งที่ตนเองมีและเป็นอยู่ ซึ่งเป็นความต้องการขั้นสูงสุดของมนุษย์ แต่ความต้องการในขั้นนี้มักเกิดขึ้นได้ยากเพราะต้องผ่านความต้องการในขั้นอื่น ๆ มาก่อน และต้องมีความเข้าใจในชีวิตเป็นอย่างยิ่ง เมื่อวิเคราะห์โดยรอบด้านแล้วพบว่า ระดับความต้องการทั้ง 5 ระดับของมนุษย์ตามแนวคิดของมาสโลว์นั้นสามารถตอบคำถามเรื่องความมุ่งหมายของชีวิตได้ครบถ้วนในระดับหนึ่ง เพราะมนุษย์เราตามปกติจะมีระดับความต้องการหลายระดับและความต้องการระดับต้นได้รับการสนองตอบก็จะเกิดความต้องการในระดับสูงเพิ่มขึ้นเรื่อยไปตามลำดับจนถึงระดับสูงสุด การตอบคำถามเรื่องเป้าหมายและคุณค่าของชีวิตตามแนวของจิตวิทยาแขนงมนุษยนิยม

จากการศึกษาแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปความหมายของความต้องการของมนุษย์ หมายถึง ความพร้อมที่จะตอบสนองในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งภายใต้สถานการณ์ที่กำหนด และความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ การสังเคราะห์นิยามเชิงปฏิบัติการของตัวบ่งชี้แรงจูงใจในการปฏิบัติงานจากนักวิชาการข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุปผลการสังเคราะห์เกี่ยวกับความหมายของตัวบ่งชี้มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน หมายถึง ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ที่ดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ซึ่งจะมีความต้องการพื้นฐานเกี่ยวกับความต้องการด้านร่างกายและความต้องการทางสังคม รวมทั้งปัจจัยที่ทำให้บุคคลแสดงความกระตือรือร้น ก่อให้เกิดกำลังใจในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้บุคคลทำงานด้วยความเสียสละ ทุ่มเท อุทิศกำลังกาย กำลังใจในการปฏิบัติงาน ปัจจัยที่ส่งเสริมในการปฏิบัติงานของบุคคล เช่น นโยบาย วิธีการปกครอง ค่าตอบแทนความสำเร็จ การยอมรับความรับผิดชอบและความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน

2. ความหมายของตัวบ่งชี้ “มีสมรรถนะในการปฏิบัติงาน”

นักวิชาการ นักการศึกษา ได้เสนอความหมายของสมรรถนะในการปฏิบัติงานไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2548) ได้เสนอความหมายของสมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะ ความสามารถและคุณลักษณะอื่น ๆ ที่ทำให้บุคคลสามารถสร้างผลงานได้โดดเด่นกว่าเพื่อนร่วมงานอื่น ๆ ในองค์กร กล่าวคือ การที่บุคคลจะแสดงสมรรถนะใดสมรรถนะหนึ่งได้มักจะต้องมีองค์ประกอบของทั้งความรู้ ทักษะ ความสามารถและคุณลักษณะอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น สมรรถนะการบริการที่ดีซึ่งอธิบายว่า “สามารถให้บริการที่ผู้รับบริการต้องการได้” นั้น หากขาดองค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ ความรู้ในงานหรือทักษะที่เกี่ยวข้อง เช่น อาจต้องหาข้อมูลจากคอมพิวเตอร์และคุณลักษณะของบุคคลที่เป็นคนใจเย็น อดทน ชอบช่วยเหลือผู้อื่น แล้วบุคคลก็ไม่อาจจะแสดงสมรรถนะของการบริการที่ดีด้วยการให้บริการที่ผู้รับบริการต้องการได้

ณรงค์วิทย์ แสนทอง (2550) ได้เสนอความหมายของสมรรถนะ หมายถึง ความรู้ความสามารถ ทักษะและแรงจูงใจที่มีความสัมพันธ์และส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของเป้าหมายของงานในตำแหน่งนั้น ๆ สมรรถนะแต่ละตัวจะมีความสำคัญต่องานแต่ละงานแตกต่างกันไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) ได้เสนอความหมายของสมรรถนะ หมายถึง สมรรถนะเป็นคุณลักษณะของบุคคลที่เกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานอันประกอบด้วย ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) ความสามารถ (Ability) และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน (Other Characteristics) และเป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมในองค์กรปฏิบัติงานได้ผลงานโดดเด่นกว่าบุคคลอื่น ๆ ในสถานการณ์ที่หลากหลาย ซึ่งเกิดจากแรงผลักดัน

เบื้องลึก (Motives) อุปนิสัย (Traits) ภาพลักษณ์ภายใน (Self–Image) และบทบาทที่แสดงออกต่อสังคม (Social Role) ที่แตกต่างกันทำให้การแสดงพฤติกรรมในการทำงานต่างกัน

สุรชัย พรหมพันธ์ (2554) ได้เสนอความหมายของสมรรถนะ หมายถึง การแสดงถึงความสามารถที่จำเป็นในการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของงานนั้น

พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร (2563) เสนอความหมายของสมรรถนะ หมายถึง กลุ่มพฤติกรรมในการทำงานของบุคคลที่เกิดจากความรู้ เจตคติหรือคุณลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล อันเป็นปัจจัยสำคัญในการผลักดันให้บุคคลนั้นสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนดในตำแหน่งงานนั้น

เพชรจันทร์ ภูทะวัง (2565) กล่าวถึงความหมายของสมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ ความสามารถ ทักษะและแรงจูงใจที่มีความสัมพันธ์ทำให้บุคคลสามารถสร้างผลงานได้ สามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ แสดงถึงความสามารถที่จำเป็นในการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของงานนั้น

Spencer และ Spencer (1993) ได้เสนอความหมายของสมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะพื้นฐาน (Underlying Characteristic) ที่มีอยู่ภายในตัวบุคคล ได้แก่ แรงจูงใจ (Motive) อุปนิสัย (Trait) อัตมโนทัศน์ (Self-Concept) ความรู้ (Knowledge) และทักษะ (Skill) ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้จะเป็นตัวผลักดันหรือมีความสัมพันธ์เชิงเหตุผล (Causal Relationship) ให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือสูงกว่าเกณฑ์อ้างอิง (Criterion–Reference) หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้

จากการสังเคราะห์นิยามเชิงปฏิบัติการของตัวบ่งชี้สมรรถนะในการปฏิบัติงานจากนักวิชาการข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุปผลการสังเคราะห์เกี่ยวกับความหมายของสมรรถนะในการปฏิบัติงาน หมายถึง คุณลักษณะหรือพฤติกรรมของบุคคลที่เป็นผลมาจากความรู้ ความสามารถ ทักษะและแรงจูงใจที่ส่งผลให้บุคคลสามารถสร้างสรรค์ผลงานต่าง ๆ สามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. องค์ประกอบที่ 4 ด้านการมีส่วนร่วมในการนิเทศ

มีนักวิชาการ นักการศึกษาได้กล่าวถึงเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการนิเทศ ดังนี้

คำว่า “การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน” หรือ “การนิเทศการศึกษาในสถานศึกษา” หรือเรียกสั้น ๆ ว่า “การนิเทศภายในโรงเรียน” หรือ “การนิเทศภายในสถานศึกษา” เป็นคำศัพท์ที่เรียกกันภายในระบบการศึกษาของประเทศไทยเท่านั้น สำหรับในต่างประเทศจะไม่ใช้คำศัพท์เช่นนี้ แต่จะมีคำศัพท์ที่มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่านิเทศภายในโรงเรียนของไทยเราก็คือคำว่าว่า “Personalized Supervision” การที่จะจัดระบบการนิเทศการศึกษาในประเทศไทยได้มี

การตั้งชื่อการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนขึ้นมานั้น ก็เพื่อให้เกิดความแตกต่างเกี่ยวกับความรับผิดชอบในการจัดการนิเทศการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากการนิเทศการศึกษาในระบบการศึกษาของไทยนั้นได้เริ่มเป็นที่รู้จักคุ้นเคยในฐานะที่เป็นงานของศึกษานิเทศก์ ซึ่งเป็นตำแหน่งของบุคลากรที่อยู่ภายนอกสถานศึกษา และประการสำคัญสมัยก่อนบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถยังมีจำนวนจำกัด ครูผู้สอนในโรงเรียนต่าง ๆ ส่วนใหญ่ก็มีวุฒิทางครูค่อนข้างต่ำ ดังนั้นการช่วยเหลือพัฒนาครูประจำการให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นนั้น จึงต้องอาศัยศึกษานิเทศก์ ซึ่งกรมที่มีสถานศึกษาได้จัดตั้งขึ้นสำหรับทำหน้าที่นิเทศครูในสถานศึกษาของตนเองโดยเฉพาะ โดยเหตุนี้ในสังคมไทยจึงมีความเข้าใจเกี่ยวกับคำว่า “การนิเทศการศึกษา"ในฐานะงานศึกษานิเทศก์เป็นบุคลากรที่อยู่ภายนอกโรงเรียนโดยตรง จุดกำเนิดของคำว่า “การนิเทศภายในโรงเรียน” ได้เริ่มขึ้นก็เนื่องจากการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนต่าง ๆ โดยศึกษานิเทศก์ภายนอกนั้นเป็นไปอย่างล่าช้าและไม่ได้ผลเท่าที่ควร เนื่องจากไม่สามารถติดตามให้การนิเทศอย่างสม่ำเสมอได้ ประกอบกับในช่วงระยะหลังบุคลากรในโรงเรียนต่าง ๆ มีความรู้สูงขึ้นจึงเห็นสมควรให้บุคลากรในโรงเรียนต่าง ๆ ดำเนินการนิเทศกันเองเป็นการแบ่งเบาภาระของศึกษานิเทศก์ซึ่งอยู่ภายนอก และเป็นการเร่งพัฒนาคุณภาพบุคลากรประจำการให้เป็นไปอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น ในช่วงเวลาต่อมาได้มีการขยายขอบเขตของการนิเทศการศึกษาภายนอกออกไปอีกถึงการนิเทศการศึกษาในกลุ่มโรงเรียนอีกด้วย (สงัด อุทรานันท์, 2530)

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) ได้ให้ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนว่า หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับครูในโรงเรียนในการที่จะแก้ไขปรับปรุง พัฒนาการทำงานของครูให้มีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน ซึ่งได้สอดคล้องกับ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย (2539) ที่ได้ให้ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ว่า หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับครูในโรงเรียนในการที่จะแก้ไขปรับปรุง พัฒนาการทำงานของครูให้มีประสิทธิภาพและส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน

อัญชลี เอื้อสุขนกูล (2545) ได้ให้ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนว่า กระบวนการส่งเสริมแนะนำ ชี้นำ ปรึกษาหารือ ประสาน มอบหมายความรับผิดชอบและปรับปรุงพัฒนาครูให้เปลี่ยนพฤติกรรมการสอนโดยมุ่งเน้นให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของอัญชลี โพธิ์ทอง (2544) ที่ได้ให้ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนว่า หมายถึง กระบวนการในการปฏิบัติงานที่ผู้บริหารและครูอาจารย์ในโรงเรียนร่วมมือกันจัดขึ้น โดยมีจุดประสงค์เพื่อปรับปรุงต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนในทางที่จะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

จากความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น พอสรุปได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารและครูในโรงเรียน โดยมุ่งที่จะพัฒนาและปรับปรงประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู แนะนำ ช่วยเหลือ และให้คำปรึกษาแก่ครูในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีคุณภาพและมีประมีประสิทธิภาพมากขึ้น

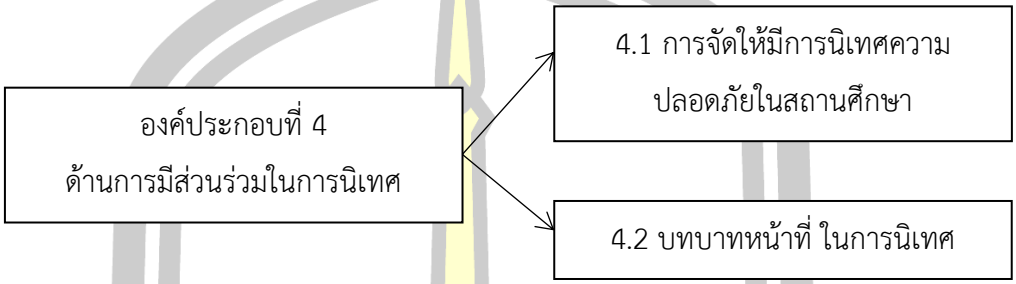
จากการศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบที่ 4 ด้านการมีส่วนร่วมในการนิเทศตามแนวคิดของ ธำรงค์ จั่นฤทธิ์ (2567), โฉมฉาย กาศโอสถ (2554), วิลาวัณย์ ชมนิรัตน์ (2565), อภิชัจ พุกสวัสดิ์ (2564) และ Yadav (1979) ผู้วิจัยพบว่ามีองค์ประกอบที่มีความเรียกแตกต่างกันอย่างมีความหมายเดียวกันซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ สำหรับการสังเคราะห์ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 4 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ดังตาราง 11

ตาราง 11 แสดงข้อมูลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 4 ด้านการมีส่วนร่วมในการนิเทศ

ตัวบ่งชี้	เอกสารงานวิจัย								
	โฉมฉาย กาศโอสถ (2554	ธำรงค์ จั่นฤทธิ์ (2567)	วิลาวัณย์ ชมนิรัตน์ (2565)	อภิชัจ พุกสวัสดิ์ (2564)	สุเทพ ชิตยวงษ์ (2551)	วารุณี ลัภนโชคดี (2564)	Yadav (1979)	ความถี่	ร้อยละ
1. จัดให้มีการนิเทศความปลอดภัยในสถานศึกษา	✓	✓	✓	✓		✓	✓	6	85.71
2. บทบาทหน้าที่ ในการนิเทศ	✓	✓	✓	✓		✓	✓	6	85.71
3. การนิเทศงานร่วมกัน	✓	✓		✓				3	42.85
4. เน้นบรรยากาศประชาธิปไตย					✓			1	14.29
5. บุคลากรที่สำคัญคือผู้บริหารสถานศึกษา					✓	✓		2	28.57

จากตาราง 11 ผลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 4 ด้านการมีส่วนร่วมในการนิเทศ มีนักวิชาการที่แสดงทัศนะและผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการนิเทศ เป็นกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี (Theoretical Flamework) พบว่ามีจำนวน 2 ตัวบ่งชี้ แต่ในการศึกษาครั้งนี้

ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาจากตัวบ่งชี้ตั้งแต่ 4 ขึ้นไป เพื่อให้เข้ากับบริบทกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย จึงได้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย จำนวน 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) การจัดให้มีการนิเทศความปลอดภัยในสถานศึกษา และ 2) บทบาทหน้าที่ ในการนิเทศ ดังภาพประกอบ 13

ภาพประกอบ 13 ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 4 ด้านการมีส่วนร่วมในการนิเทศ

จากตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า มี 2 ตัวบ่งชี้ ซึ่งผู้วิจัยสามารถให้คำจำกัดความ ได้ดังนี้

1. ความหมายของตัวบ่งชี้ การจัดให้มีการนิเทศความปลอดภัยในสถานศึกษา

ชารี มณีศรี (2538) กล่าวถึงความสำคัญของการนิเทศภายใน ไว้ดังนี้

1. การนิเทศเป็นการกระตุ้นเตือน การประสานงาน และแนะนำให้เกิดความเจริญงอกงามแก่ครู ซึ่งอาจใช้วิธีการฝึกอบรมพัฒนาด้านวิชาชีพ ตลอดจนเทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

2. การนิเทศควรตั้งอยู่บนรากฐานของประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้ครูได้คิดและตัดสินใจโดยใช้ความสามารถของตนในการปรับปรุงการเรียนการสอบ

3. การนิเทศเป็นกระบวนการส่งเสริม สร้างสรรค์ หลีกเลี่ยงการบังคับและสร้างบรรยากาศให้ครูได้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ หาวิธีการใหม่ ๆ ในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. การนิเทศกับการปรับปรุงหลักสูตร เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร และการวางแผนพัฒนาหลักสูตร

5. การนิเทศเป็นงานที่ต้องร่วมมือช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งต้องสร้างมนุษย์สัมพันธ์ให้เกิดขึ้น มีการยอมรับซึ่งกันและกัน

6. การนิเทศมุ่งบำรุงขวัญ มีการยกย่องชมเชย ซึ่งหากขวัญและกำลังใจของครูดีก็จะทำให้การเรียนการสอนดีไปด้วย

7. การนิเทศ มีวัตถุประสงค์ที่จะให้โรงเรียนจัดการศึกษาสอดคล้องกับชุมชน ช่วยในการวางแผนสอดคล้องกับความต้องการและปัญหาในชุมชน ช่วยให้ครูได้พัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพชุมชน และส่งเสริมให้ครูได้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน

สุทธนู ศรีโสย์ (2549) กล่าวถึง ความสำคัญของการนิเทศภายใน ดังนี้

1. การนิเทศช่วยให้ครูมีความเชื่อมั่นในตนเอง

2. การนิเทศสนับสนุนให้ครูสามารถประเมินผลการทำงานได้ด้วยตนเอง

3. การนิเทศช่วยให้ครูได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

4. การนิเทศช่วยกระตุ้นครูให้มีการวางแผนจัดทำจุดมุ่งหมาย และแบบปฏิบัติไปพร้อมกัน

กรองทอง จิรเดชากุล (2550) ได้กล่าวถึงหลักการนิเทศภายในโรงเรียนว่า

1. การดำเนินการนิเทศ จะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องตามขั้นตอนกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน

2. บุคลากรที่เป็นหลักสำคัญในการดำเนินการพัฒนาระบบนิเทศภายในโรงเรียน คือ ผู้บริหารสถานศึกษา

3. การนิเทศภายในโรงเรียน จะต้องสอดคล้องกับความต้องการ/จำเป็นในการพัฒนาครูและนักเรียน

ความจำเป็นในการนิเทศการศึกษา อัญชลี ธรรมะวิธีกุล (2552) ได้กล่าวว่า ความจำเป็นในการนิเทศการศึกษา มีดังนี้

1. การปฏิรูปการศึกษา เนื่องจากนโยบายของรัฐบาลจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปฏิรูปการศึกษาให้ได้มาตรฐาน โดยเฉพาะการทำงานของครูในสภาพแวดล้อมที่กำลังเปลี่ยนแปลงทางด้านการศึกษา และเทคโนโลยีด้านดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

2. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม การศึกษาจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม การนิเทศการศึกษาจะช่วยทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นในองค์การที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา คือ โรงเรียนหรือสถานศึกษา

3. การเจริญก้าวหน้าของศาสตร์วิชาความรู้ ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ เพิ่มขึ้นโดยไม่หยุดยั้ง แม้แนวคิดในเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้ก็เกิดขึ้นใหม่อยู่ตลอดเวลา การนิเทศการศึกษาจะช่วยทำให้ครูมีความรู้ทันสมัยอยู่เสมอ

4. การนิเทศการศึกษาเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับว่าสามารถพัฒนางานได้ การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้พัฒนาขึ้น จำเป็นต้องได้รับการชี้แนะหรือการนิเทศการศึกษาจากผู้ชำนาญการโดยเฉพาะ จึงจะทำให้แก้ไขปัญหาได้สำเร็จลุล่วง

5. การจัดการศึกษาของประเทศเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของชาติจะต้องมีการควบคุมดูแลด้วยระบบการนิเทศการศึกษา

6. การนิเทศการศึกษา เป็นกิจกรรมที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาการทำงานของครู แม้ว่าครูจะได้รับการฝึกฝนมาอย่างดีแล้วก็ตาม แต่ครูก็จะต้องปรับปรุงฝึกฝนตนเองอยู่เสมอในขณะที่ทำงานในสถานการณ์จริง

7. ครูยังต้องได้รับการพัฒนาในหลาย ๆ ด้าน การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นต่อการช่วยเหลือครูในการเตรียมการจัดกิจกรรม

8. การพัฒนาครูให้ทันสมัย การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นต่อการทำให้ครูเป็นบุคคลที่ทันสมัยอยู่เสมอ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีอยู่เสมอ

สรุปได้ว่า ผู้มีหน้าที่นิเทศจึงควรจะต้องจัดดำเนินการเพื่อช่วยเหลือครูให้มีความสามารถในการปรับปรุงพัฒนาเทคนิคการสอน การทำงานเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานคาดหวังไว้ อันจะทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูก้าวทันโลกที่กำลังเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่

ผู้บริหารสถานศึกษา จัดให้มีการนิเทศความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยผู้มีส่วนร่วมดังนี้

1. ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือผู้แทนฯ
2. หัวหน้าศูนย์ความปลอดภัยสถานศึกษา จากกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
3. ผู้บริหารสถานศึกษา
4. ศึกษานิเทศก์
5. ครูที่ปรึกษา
6. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
7. คณะกรรมการความปลอดภัยในสถานศึกษา
8. คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง
9. คณะกรรมการสภานักเรียน
10. หน่วยเครือข่ายงานภาครัฐและเอกชน

จากแนวคิดข้างต้นสรุปหลักการของการนิเทศภายในโรงเรียนได้ว่า เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันที่มีการวางแผน มีขั้นตอนการทำงานอย่างชัดเจน ซึ่งการนิเทศจะช่วยให้ครูได้เกิดการวางแผนการปฏิบัติงาน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกัน เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนและมุ่งมั่นพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนเป็นหลัก จึงมีความสำคัญอย่างมากในการมีส่วนร่วมในนิเทศ

2. ความหมายของตัวบ่งชี้ บทบาทหน้าที่ในการนิเทศ

บุคคลที่ทำหน้าที่นิเทศการศึกษา ไม่จำเป็นต้องเป็นศึกษานิเทศก์แต่ผู้เดียว ใครก็ได้ที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือ แนะนำ ปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเน้นในเรื่องของกระบวนการเรียนการสอน ในปัจจุบันบุคคลผู้ทำหน้าที่นิเทศการศึกษาได้มีหลายกลุ่ม ดังนี้

1. ศึกษานิเทศก์ คือบุคคลที่มีหน้าที่ในการนิเทศการศึกษาโดยตำแหน่ง

2. ผู้บริหารสถานศึกษา

3. ครู อาจให้ความช่วยเหลือแนะนำเกี่ยวกับการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แก่เพื่อน ครูด้วยกัน

4. ผู้เชี่ยวชาญ คือบุคคลที่สถานศึกษาเชิญมาเป็นวิทยากร เพื่อช่วยเหลือแนะนำและให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

5. ผู้บริหารการศึกษา

บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้นิเทศ

ผู้นิเทศมีภาระหน้าที่หลายอย่าง แต่หน้าที่หลักคือการช่วยเหลือ แนะนำ ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และคุณภาพการสอน ซึ่งต้องเกี่ยวกับกับงานหลายด้าน และบุคลากรหลายฝ่ายนักการศึกษาหลายท่านจึงได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้นิเทศไว้ ดังนี้

1. บทบาทเป็นผู้ประสาน

2. บทบาทเป็นที่ปรึกษา

3. บทบาทเป็นผู้นำกลุ่ม

4. บทบาทเป็นผู้ประเมิน

5. บทบาทในฐานะเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านการวัดประเมินผล

6. บทบาทเป็นนักวิจัย เป็นผู้ที่นำผลการวิจัยเสนอแนะให้ครูใช้ และดำเนินการวิจัยโดยเฉพาะการวิจัยปฏิบัติการ

7. บทบาทเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยการช่วยเหลือให้ครูมีการเปลี่ยนแปลง และปรับปรุงพัฒนา

8. เป็นครูต้นแบบ คือ สามารถสาธิตการสอนที่มีประสิทธิภาพแก่ครู และแนะนำวิธีการสอนแก่ครูได้

5. องค์ประกอบที่ 5 ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตาม

ทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับการกำกับติดตามผู้วิจัยนำเสนอทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับการติดตามในประเด็น ดังนี้

5.1 ความหมายของการติดตาม

การติดตาม หรือ การกำกับติดตาม (Monitoring) มีความหมายดังนี้

ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ (2548) กล่าวถึงความหมายของการติดตามไว้สอดคล้องกันว่า การติดตาม หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้า (Input) การดำเนินงาน (Process) และผลการดำเนินงาน (Output) เกี่ยวกับโครงการเพื่อเป็นข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) สำหรับการกำกับทบทวนและแก้ไขปัญหาขณะดำเนินโครงการ

อุทุมพร จามรมาน (2542) ให้ความหมายของการกำกับดูแลว่า หมายถึง กระบวนการควบคุมดูแลให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ โดยใช้ระบบรายงานกลับอย่างต่อเนื่อง

สมคิด พรมจุ้ย (2546) ให้ความหมายของการกำกับติดตามการดำเนินงาน หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลการปฏิบัติงานตามแผนงานและโครงการซึ่งได้กำหนดไว้แล้วใช้ข้อมูลเหล่านี้ เพื่อการแก้ไขปรับปรุงวิธีการปฏิบัติเพื่อให้ได้ผลงานเป็นไปตามแผนอย่างมีประสิทธิภาพให้มากที่สุด การกำกับติดตามการดำเนินงานเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการโดยผู้บริหารแผนและโครงการที่มุ่งตอบคำถามหลักว่า ในการดำเนินโครงการนั้นได้รับทรัพยากรครบถ้วนหรือไม่ มีการปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดหรือไม่ ข้อมูลจากการกำกับติดตามการดำเนินงานจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเร่งรัดให้แผนงานโครงการดำเนินไปตรงตามเป้าหมายและแล้วเสร็จภายในกำหนดเวลา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) ให้ความหมายของการกำกับติดตามการดำเนินงานว่า หมายถึง การศึกษาความก้าวหน้า การบริหารการจัดการศึกษาและการดำเนินการของหน่วยงานและสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

สุเทพ ชิตยวงษ์ (2551) ให้ความหมายของการกำกับติดตามการดำเนินงานว่า หมายถึง กระบวนการตรวจสอบดูแลการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ มีตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการ โดยมีการกำหนดเป้าหมายการกำกับติดตามการดำเนินงานให้ชัดเจน มีการกำหนดมาตรฐานและเกณฑ์ ตัวบ่งชี้และมีการประเมินผล (Evaluation) ควบคู่ไปกับการกำกับติดตามการดำเนินงานมีการประเมินผลและนำมาแก้ไขปรับปรุงแผนงานให้ดี

กำพล วิลยาลัย (2557) ให้ความหมายของการกำกับติดตามการดำเนินงานว่า หมายถึง กิจกรรมที่ตรวจสอบว่าการปฏิบัติงานโครงการกิจกรรมเป็นไปตามแผนหรือไม่มีปัญหา หรืออุปสรรคในก่อนการดำเนินการ ระหว่างการดำเนินการและผลของกิจกรรมหลังจากดำเนินการอย่างไร

วารุณี ลัภนโชคดี (2564) ให้ความหมายของการกำกับติดตาม หมายถึง การติดตามการปฏิบัติงาน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบการดำเนินงานตามแผนการปฏิบัติงานที่กำหนดไว้ ทั้งในด้านปัจจัยนำเข้า การดำเนินงานและผลการดำเนินงาน เพื่อให้ทราบ

ผลการปฏิบัติ ความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรค ซึ่งเป็นข้อมูลย้อนกลับที่เป็นประโยชน์สำหรับการแก้ไขปัญหา ขณะดำเนินโครงการและการปรับปรุงการปฏิบัติเพื่อให้ได้ผลงานตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปความหมายของการติดตาม หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้า การดำเนินงาน ผลการดำเนินงานของแผนงานโครงการที่กำหนดไว้

5.2 ข้อมูลที่ใช้ในการติดตาม

ข้อมูลหรือสิ่งที่ใช้ในการติดตาม มีดังนี้

ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ (2541) กล่าวถึงข้อมูลที่มีความสำคัญในการติดตามไว้สอดคล้องกัน โดยมี 2 ลักษณะ ดังนี้ 1) ผลการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมของผู้รับผิดชอบเพื่อใช้ตรวจสอบว่าได้ปฏิบัติตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแผนหรือไม่ การนำปัจจัยตัวป้อนที่ได้รับการจัดสรรไปใช้ทันเวลาตามที่ต้องการใช้หรือไม่ การปฏิบัติงานได้ผลงานก้าวหน้าไปในทิศทางที่สอดคล้องกับแผนการปฏิบัติงานตลอดจนงบประมาณที่กำหนดไว้หรือไม่ และ 2) ผลการดำเนินงานหรือผลผลิต (Outputs) หรือประสิทธิผลของโครงการ เพื่อตรวจสอบว่าผลที่ได้จากการปฏิบัติงานนั้นได้ผลผลิตเป็นไปตามที่กำหนด หรือบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด

5.3 ประเภทของการติดตาม

พิสณุ ฟองศรี (2553) แบ่งประเภทของการติดตามโดยใช้เกณฑ์ 5 ลักษณะ ดังนี้

1. แบ่งตามประเด็นที่ติดตามได้ 4 ประเภท ได้แก่

1.1 การติดตามกิจกรรม โดยส่วนใหญ่จะเน้นการติดตามแต่ละกิจกรรมว่าเป็นไปตามเวลาที่กำหนดหรือเป็นไปตามขั้นตอนตามแผนหรือไม่

1.2 การติดตามงบประมาณ จะเน้นติดตามว่าค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ทั้งทางตรง และทางอ้อมว่าเป็นไปตามแผนหรือไม่อย่างไร

1.3 การติดตามทรัพยากร จะเน้นติดตามเรื่องวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ บุคลากรของโครงการว่ามีความเพียงพอ เหมาะสมตามที่กำหนดไว้ในแผนหรือไม่อย่างไร

1.4 การติดตามผลการดำเนินงาน เน้นติดตามผลการดำเนินงานเพื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือมาตรฐาน โดยให้หน่วยวัดการติดตามและเป้าหมายเป็นหน่วยเดียวกัน

2. แบ่งตามความซับซ้อนของเทคนิควิธีการติดตามได้ 2 ประเภท ได้แก่

2.1 เทคนิควิธีที่ซับซ้อนน้อย ได้แก่ เทคนิควิธีการติดตามโดยใช้แผนภูมิแท่ง หรือแผนภูมิแกนต์ แผนภูมิไมล์สโตนและโครงสร้างการจำแนกโครงการ

2.2 เทคนิควิธีที่ซับซ้อนมาก ได้แก่ การวิเคราะห์ข่ายงานโดยใช้เทคนิควิธี PERT และ CPM

3. แบ่งตามผู้ติดตามได้ 2 ประเภท ได้แก่

3.1 การติดตามโดยผู้รับผิดชอบโครงการ ซึ่งอาจจะเรียกว่าการติดตามภายใน โดยผู้รับผิดชอบโครงการหรือต้นสังกัดของหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการ ซึ่งเป็นการติดตามโครงการขนาดเล็กหรือโครงการที่ไม่ใหญ่มากนัก

3.2 การติดตามโดยบุคคลหรือหน่วยงานภายนอก ซึ่งอาจจะเรียกว่าการติดตามภายนอก โดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลจากหน่วยงานอื่น ซึ่งมักจะเป็นการติดตามโครงการขนาดใหญ่ที่มีความเกี่ยวข้องกับประชาชนเป็นจำนวนมาก

4. แบ่งตามการรายงานผลแก่ผู้เกี่ยวข้อง ได้ 2 ประเภท ได้แก่

4.1 การรายงานตามลำดับสายการบังคับบัญชา โดยรายงานผ่านผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปและรายงานต่อไปจนถึงผู้มีอำนาจสูงสุดหรือมีอำนาจตัดสินใจ ซึ่งมักจะทำตามระเบียบของหน่วยงานที่รับผิดชอบหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4.2 การรายงานผู้มีอำนาจสูงสุดหรือมีอำนาจตัดสินใจโดยตรงซึ่งมักจะเป็นกรณีเร่งด่วน เพื่อจะได้วินิจฉัยสั่งการแก้ไขปัญหาทันท่วงที

5. แบ่งตามลักษณะของรายงานได้ 2 ประเภท ได้แก่

5.1 การรายงานผลด้วยวาจา ซึ่งอาจรายงานอย่างไม่เป็นทางการหรือเป็นทางการ โดยการประชุมแจ้งผลการติดตามแก่ผู้เกี่ยวข้อง

5.2 การรายงานผลเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นการรายงานอย่างเป็นทางการแก่หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รายละเอียดของเนื้อหาขึ้นอยู่กับขนาดของโครงการ หรือข้อมูลที่ต้องการ

จากการศึกษาแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปประเภทของการติดตามประกอบด้วย แบ่งตามประเด็นการติดตาม แบ่งตามความซับซ้อนของเทคนิควิธีการติดตาม แบ่งตามผู้ติดตามและแบ่งตามการรายงานผลแก่ผู้เกี่ยวข้อง

5.4 องค์ประกอบของการติดตาม

ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ (2548) และพิสณุ ฟองศรี (2553) กล่าวถึงองค์ประกอบของการติดตามไว้สอดคล้องกันว่า การติดตามโครงการใด ๆ ที่สมบูรณ์ครอบคลุมมีองค์ประกอบที่ใช้ในการติดตาม 6 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ปัจจัยนำเข้า (Input) โดยทั่วไปจะมีส่วนประกอบย่อย 3 ส่วน ดังนี้

1.1 ปัจจัยภายใน (Internal) เช่น บุคลากรและฝ่ายรับผิดชอบโครงการ เป็นต้น

1.2 ปัจจัยภายนอก (External) เช่น หน่วยงานต้นสังกัดที่รับผิดชอบโครงการ หน่วยงานที่ให้การสนับสนุน หรือหน่วยงานที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ปฏิบัติการของโครงการ เป็นต้น

1.3 ปัจจัยเฉพาะ (Special) เช่น นโยบาย การจัดการ การวางแผน และการจัดลำดับความสำคัญของโครงการ เป็นต้น สารสนเทศจากปัจจัยทั้ง 3 ส่วนจะรวบรวมไว้ที่ฐานข้อมูลในองค์ประกอบต่อไป

2. ฐานข้อมูล (Data base) จะเป็นแหล่งเก็บรวบรวมข้อมูลที่ทันสมัยเป็นปัจจุบันของโครงการเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลให้มีความหมายและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันที ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการโดยตรงที่นำมาวิเคราะห์ ข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องกับโครงการโดยตรงซึ่งควรตัดออกไป ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการโดยตรงแต่ยังไม่จำเป็นต้องนำมาวิเคราะห์หรือตัดออกไป และข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องกับโครงการโดยตรง แต่จำเป็นต้องนำมาวิเคราะห์ ทั้งนี้ข้อมูลที่ต้องการวิเคราะห์จะนำไปใช้เป็นส่วนประกอบของกระบวนการจัดกระทำข้อมูลต่อไป

3. กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล (Processing) เป็นกระบวนการที่ทำให้ข้อมูลเป็นสารสนเทศที่มีความหมายและความเหมาะสม โดยใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูล ซึ่งอาจจะใช้คอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยมีขั้นตอนตามลำดับตั้งแต่การบันทึกข้อมูล (Recording) การจำแนกประเภท (Classification) การจัดเก็บ (Storing) การคำนวณประมวลผล (Calculating) การสรุป (Summarizing) การนำข้อมูลมาใช้ (Retrieving) การจัดทำใหม่ (Reproducing) และการเผยแพร่ (Communicating)

4. การควบคุม (Controlling) เป็นการวินิจฉัยสั่งการการดำเนินโครงการโดยใช้สารสนเทศจากกระบวนการจัดกระทำข้อมูลการควบคุม มี 2 ระดับ ดังนี้

4.1 การควบคุมระดับปกติ (Routine level) เป็นการเตรียมวินิจฉัยสั่งการโดยเปรียบเทียบกับมาตรฐานทั่วไปของปัจจัยนำเข้า ขั้นตอนการดำเนินงานและผลที่ได้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการวินิจฉัยสั่งการของผู้ปฏิบัติ

4.2 การควบคุมระดับสูงกว่าปกติ (Higher level) เป็นการวินิจฉัยสั่งการ โดยเปรียบเทียบกับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งจะทำให้การแก้ไขปัญหาเหมาะสมและได้ผลอย่างทันท่วงที

5. ผลผลิต (Output) เป็นกระบวนการจัดกระทำข้อมูล ถ้าใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ผลที่ได้จะเห็นชัดเจน ทำให้ง่ายต่อการวินิจฉัยสั่งการต่อความก้าวหน้าของโครงการ ในระหว่างดำเนินการ เพราะเห็นผลที่ได้ชัดเจนและมีทางเลือกมากกว่าในการวินิจฉัยสั่งการ อย่างไรก็ตามการใช้วิธีการเชิงปริมาณนั้นไม่สามารถใช้ได้กับโครงการทุกประเภท โดยเฉพาะการวัดทางสังคมศาสตร์ พฤติกรรมหรือจิตวิทยา ซึ่งอาจต้องใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันถ้าใช้ทั้งวิธีเชิงปริมาณและคุณภาพควบคู่กันจะได้สารสนเทศที่ครอบคลุมกว่า

6. ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกส่วนขององค์ประกอบ 1 ถึง 5 ทั้งข้อมูลย้อนกลับที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ จึงอาจนับได้ว่าความสำเร็จของการกำกับ ติดตาม โครงการขึ้นอยู่กับสาระและคุณภาพของข้อมูลย้อนกลับเป็นสำคัญ นั่นคือถ้าข้อมูลย้อนกลับมีความถูกต้อง เที่ยงตรงและทันต่อเวลาแล้ว ย่อมทำให้การกำกับติดตามงานสำเร็จได้โดยง่าย แต่ถ้าข้อมูลย้อนกลับไม่มีคุณสมบัติดังกล่าวจะทำให้โครงการสำเร็จได้ยาก

จากการศึกษาแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปองค์ประกอบของการติดตามประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า ฐานข้อมูล กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล การควบคุม ผลผลิต ข้อมูลป้อนกลับ

5.5 วิธีการติดตาม

ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ (2548) กล่าวถึง การติดตามเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น การเก็บและรวบรวมข้อมูลจากผู้ดำเนินโครงการ หลังจากเก็บและรวบรวมข้อมูลได้แล้วจะนำมาประมวลวิเคราะห์เปรียบเทียบผลงานกับเป้าหมาย เพื่อประเมินความก้าวหน้าว่าผลงานได้ผลประการใด มีปัญหาอุปสรรคหรือไม่ หากมีปัญหาอุปสรรคเกิดขึ้นในขั้นตอนใดกล่าวคือขั้นตอนการวางแผน (Planning) หรือขั้นตอนการปฏิบัติงานตามแผน (Implementation) จะได้นำมาใช้ประโยชน์หรือนำไปปรับปรุงแก้ไขและจัดทำรายงานเป็นระบบและต่อเนื่อง

พิสณุ ฟองศรี (2553) ได้สรุปขั้นตอนของการกำกับติดตามโครงการไว้ 9 ขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาแนวคิดในการกำกับติดตามและโครงการที่จะกำกับติดตาม ในขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการกำกับติดตามโครงการ เช่น จุดมุ่งหมาย ประโยชน์ เทคนิค ประเภท และขั้นตอนของการกำกับติดตาม เป็นต้น พร้อมกับศึกษาโครงการที่จะกำกับติดตาม ถ้าผู้รับผิดชอบโครงการกำกับติดตามเป็นผู้ดำเนินการเองจะสะดวก เพราะทราบรายละเอียดของโครงการ

2. การกำหนดวัตถุประสงค์การกำกับติดตาม คือ การดำเนินกิจกรรมของโครงการงบประมาณ ทรัพยากรและผลการดำเนินงานในช่วงนั้น ๆ ถ้าเป็นโครงการขนาดใหญ่หรือมีความสำคัญและการกำกับติดตามอาจกำหนดประเด็นทั้งหมด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ ถ้าเป็นโครงการขนาดเล็กลงหรือมีข้อจำกัดในการกำกับติดตามอาจลดประเด็นลงมาได้

3. การกำหนดหรือพัฒนาตัวชี้วัดเพื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมาย ตัวชี้วัดจะกำหนด หรือพัฒนาได้จากประเด็นการกำกับติดตาม เช่น ระยะเวลาของกิจกรรม จำนวนงบประมาณ จำนวนหรือศักยภาพของบุคลากร ผลการดำเนินงานของโครงการในช่วงนั้น ๆ โดยสามารถนำมาจากเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ ซึ่งถ้าโครงการขนาดใหญ่จะมีรายละเอียดตามตัวชี้วัดไว้เพียงพอ แต่ถ้าเป็นโครงการขนาดเล็กอาจไม่ได้แยกรายละเอียดไว้ ซึ่งถ้าเห็นว่าจำเป็นและ

เป็นผู้รับผิดชอบโครงการแล้วสามารถเพิ่มรายละเอียดเองได้ ถ้าไม่ได้เป็นผู้รับผิดชอบจะต้องขอรายละเอียดเพิ่ม แต่ถ้าเป็นโครงการขนาดเล็กอาจติดตามในภาพรวมทั้งโครงการ

4. การกำหนดกรอบแนวคิดและขอบเขตการกำกับติดตาม ขั้นตอนนี้จะนำผลจากขั้นตอนที่ 1-3 มาสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการกำกับติดตาม พร้อมทั้งกำหนดขอบเขตเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลเครื่องมือที่จะเก็บข้อมูลและเตรียมการวิเคราะห์ข้อมูลไว้

5. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือเก็บข้อมูลในการกำกับติดตามหน่วยงานบางแห่งมีแบบฟอร์มไว้ บางแห่งผู้ติดตามจะต้องสร้างขึ้นเอง เพราะหน่วยงานไม่ได้กำหนดแบบฟอร์มหรือไม่ตรงกับข้อมูลที่ผู้กำกับติดตามต้องการตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในขั้นตอนที่ 3 จึงต้องสร้างเอง เครื่องมือที่ใช้อาจเป็นการสร้างไว้ในภาพรวมแล้วกำกับติดตามหลาย ๆ ครั้งหรืออาจแยกแต่ละกิจกรรมย่อยขึ้นอยู่กับขนาดโครงการ

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลในการกำกับติดตามโครงการสะดวกกว่าการประเมิน เพราะเป็นการเก็บจากกลุ่มผู้รับผิดชอบหรือผู้ปฏิบัติงานในโครงการหรือดูสภาพจริงจากผลของโครงการ โดยเก็บตามตัวชี้วัดและเครื่องมือที่ได้มาหรือออกแบบไว้เพื่อเตรียมเปรียบเทียบกับเป้าหมายต่อไป

7. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลในการกำกับติดตามโครงการในกรณีวิเคราะห์เชิงปริมาณส่วนใหญ่จะใช้สถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ เช่น ใช้งบประมาณไปแล้วร้อยละเท่าไร จำนวนหรือปริมาณงานที่ได้ร้อยละเท่าไร หรือถ้าเป็นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพอาจใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา เป็นต้น

8. การรายงานผล ถ้าเร่งด่วนอาจรายงานด้วยวาจาหรือนำเสนอผลจากการวิเคราะห์ หรือถ้าเป็นโครงการไม่ใหญ่นักอาจใช้ข้อมูลดิบจากการกำกับติดตามนำเสนอได้ แต่ถ้าเป็นโครงการใหญ่ ๆ อาจต้องรายงานเป็นลายลักษณ์อักษรหรือหลายวิธีร่วมกัน เพื่อให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจทราบรายละเอียด

9. การปรับปรุงแก้ไข (ถ้ามี) ในขั้นตอนนี้ถ้าเป็นการประเมินจะเว้นระยะไว้ช่วงหนึ่ง เพื่อตัดสินใจปรับปรุงในภาพรวมของโครงการ แต่การกำกับติดตามโครงการถ้าไม่เป็นไปตามแผนหรือมีปัญหา ซึ่งส่วนใหญ่มักจะมีปัญหาบ้างจะต้องเร่งปรับปรุงแก้ไขทันทีหรือให้เร็วที่สุดระหว่างช่วงดำเนินโครงการ

ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ (2548) กล่าวว่า การติดตามโครงการจะมีขั้นตอนใหญ่ ๆ เช่นเดียวกับขั้นตอนการดำเนินงานอื่น ๆ ทั่วไป แบ่งได้ 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์และขอบเขตการติดตาม การติดตามโครงการเริ่มดำเนินการศึกษาและรวบรวมข้อมูลของโครงการที่ติดตามว่า มีวัตถุประสงค์หลักอะไร มีการกำหนดการติดตามหรือประเมินไว้หรือไม่ ถ้ากำหนดไว้แล้วมีความชัดเจนเพียงใด ใครเป็นผู้รับผิดชอบ

ใครเป็นผู้ใช้ผลการติดตาม เป็นต้น จากนั้นศึกษาว่าผู้ใช้ผลต้องการนำผลไปใช้ประโยชน์อย่างไร เมื่อใด ข้อมูลที่ต้องการคืออะไร ต้องการให้รายงานผลเป็นทางการหรือเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ ข้อเสนอแนะในการติดตามผลเป็นอย่างไร ซึ่งการศึกษาดังกล่าวอาจใช้วิธีการสัมภาษณ์หรือการสังเกต แล้วนำผลที่ได้มากำหนดเป็นวัตถุประสงค์และขอบเขตในการติดตาม

2. การวางแผนติดตาม นำวัตถุประสงค์และขอบเขตการติดตามจากข้อ 1 วิเคราะห์แล้วเขียนรายละเอียด ซึ่งประกอบด้วยประเด็นหลัก ๆ คือ วัตถุประสงค์ การติดตาม แหล่งข้อมูล เวลาที่เก็บข้อมูล วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล จากนั้นสร้างเครื่องมือซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นแบบสัมภาษณ์หรือแบบสอบถาม กำหนดการทดลองและปรับปรุงเครื่องมือ

3. การดำเนินการหรือปฏิบัติตามแผน เป็นการดำเนินการตามที่ระบุไว้ในข้อ 2 ซึ่งสิ่งสำคัญที่ต้องการในขั้นนี้คือข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ดังนั้นแม้จะวางแผนไว้ดีและได้ข้อมูลที่มีคุณภาพเพียงใดก็ตาม แต่ถ้าในเชิงปริมาณได้น้อยก็ต้องติดตามเพิ่มเติมจนกว่าจะได้ครบขั้นต่ำตามที่กำหนดไว้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการติดตามที่กำหนดไว้ในแต่ละข้อ โดยอาจใช้วิธีการทางสถิติพื้นฐาน เช่น ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นต้น หรืออาจใช้การวิเคราะห์แบบ Matrix การพรรณนาเปรียบเทียบหรืออาจใช้หลาย ๆ วิธีประกอบกันตามความเหมาะสม

5. การรายงานผล เป็นการรายงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ โดยรายงานตามแบบที่กำหนดไว้ตามแผน ทั้งนี้การรายงานผลการติดตามงานโครงการหนึ่ง ๆ อาจมีหลายลักษณะก็ได้ตามความเหมาะสมของผู้ใช้

6. การวินิจฉัยสั่งการ หลังจากผู้เกี่ยวข้องได้รับรายงานสรุปแล้วจะวินิจฉัยสั่งการ เพื่อแก้ไขปัญหาที่ได้จากรายงานสรุปซึ่งอาจกระทำโดยตรงหรือรายงานตามความเหมาะสม

สุภาพร พิศาลบุตร (2550) กล่าวว่า การวางแผนถือเป็นพิมพ์เขียวที่ผู้กำกับติดตาม การปฏิบัติโครงการมีไว้เพื่อใช้เป็นแนวทางควบคุมและดูแลการดำเนินโครงการให้มีประสิทธิภาพ การวางแผนการกำกับติดตามที่ดีนั้นควรจะดำเนินการ 8 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษารายละเอียดของโครงการที่กำกับติดตามให้ครบถ้วน โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ เป้าหมาย กิจกรรม ระยะเวลาปฏิบัติ งบประมาณ และผลตอบแทนที่ได้รับ 2) กำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายและขอบเขตของการกำกับติดตามให้ชัดเจน และครอบคลุมความต้องการที่จะกำกับติดตาม 3) กำหนดระยะเวลาและกิจกรรมที่จะใช้ในการกำกับติดตามให้มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยงกันทั้งระบบ 4) กำหนดเครื่องมือและยุทธวิธีที่จะใช้ในการกำกับติดตาม 5) กำหนดมาตรฐาน (ถ้ามี) หรือเงื่อนไขที่จะใช้ในการกำกับติดตาม 6) กำหนดค่าใช้จ่ายที่จะใช้ในการกำกับติดตาม 7) กำหนด

ผู้รับผิดชอบในการกำกับติดตาม 8) วิเคราะห์ลู่ทางและความเป็นไปได้ที่จะนำผลจากการกำกับติดตามไปใช้ประโยชน์

วารุณี ลัภนโชคดี (2564) กล่าวถึงสาระสำคัญของขั้นตอนการกำกับติดตาม สรุปได้ว่า การกำกับติดตามมีขั้นตอนที่สำคัญ ได้แก่ 1) การศึกษารายละเอียดของโครงการที่กำกับติดตาม 2) การกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายและขอบเขตของการกำกับติดตาม 3) การวางแผนติดตามทั้งในด้านแหล่งข้อมูล เวลาที่เก็บข้อมูล วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าใช้จ่าย ผู้รับผิดชอบ และการสร้างเครื่องมือในการกำกับติดตาม 4) การดำเนินการหรือปฏิบัติตามแผนการกำกับติดตาม 5) การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการกำกับติดตาม 6) การรายงานผลการกำกับติดตามให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ และ 7) การนำผลจากการกำกับติดตามไปใช้ประโยชน์

จากการศึกษาแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปเกี่ยวกับ วิธีการติดตาม มีวิธีดำเนินการดังนี้ กำหนดวัตถุประสงค์ การวางแผนติดตาม การปฏิบัติตามแผน การวิเคราะห์ข้อมูล การรายงานผล

5.7 ประโยชน์ของการติดตาม

ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ (2548) กล่าวถึงการติดตามมีประโยชน์ที่สำคัญที่สุด คือ การนำไปใช้แก้ปัญหาต่าง ๆ ระหว่างดำเนินโครงการโดยการปรับเปลี่ยนกิจกรรมและขั้นตอนการดำเนินโครงการ รองลงมาคือ ใช้สำหรับวางแผนการจัดโครงการในอนาคตซึ่งประโยชน์ต่าง ๆ มีดังนี้

1. ทราบถึงสถานภาพและสถานการณ์ต่าง ๆ ของการดำเนินโครงการ
2. ทราบข้อดี/ข้อบกพร่อง ตลอดจนปัจจัยที่ทำให้การดำเนินโครงการมีปัญหา ทำให้สามารถแก้ไขได้ทุกจุดอย่างทันท่วงทีและ/หรือในโอกาสต่อไป
3. คุ้มค่า ประหยัดเวลา งบประมาณ และทรัพยากรในการดำเนินโครงการ
4. สามารถเก็บรวบรวม/วิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการเพื่อนำเสนอผลการดำเนินโครงการในเชิงสถิติหรือวิทยาศาสตร์ ทำให้ได้รับความเชื่อถือและการยอมรับจากผู้เกี่ยวข้อง
5. กระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงาน ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการมีความสำนึกต่อหน้าที่ความรับผิดชอบและกระตือรือร้นในการแก้ไข ตลอดจนคิดค้นปรับปรุงโครงการอย่างสม่ำเสมอ
6. ผู้บริหารระดับต่าง ๆ ของโครงการสามารถวินิจฉัย/สั่งการได้อย่างรัดกุม มีเหตุผล
7. สร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างผู้บริหารกับผู้ปฏิบัติงาน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้อง
8. เป็นขวัญ/กำลังใจต่อผู้ปฏิบัติงาน

9. เป็นสารสนเทศสำหรับการประเมินผลของผู้บริหาร

ณัฐา เพชรธนู (2555) กล่าวถึงประโยชน์ของการกำกับติดตาม ไว้ดังนี้

1. ทำให้ผู้บริหารโครงการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรู้ขอบเขตของโครงการ เพื่อให้สามารถแก้ไขได้ถูกต้องและเห็นถึงขอบเขตที่เขาจะทำให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการได้

2. ช่วยสร้างความโปร่งใสและความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability) ในแง่ของการใช้ทรัพยากรของโครงการให้เกิดประโยชน์เต็มที่หรือเป็นไปอย่างคุ้มค่า

3. ข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการติดตามมีความชัดเจนมากขึ้นและเป็นฐานสำหรับการตัดสินคุณค่าได้อย่างดี

4. เป็นเครื่องมือให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้บริหารและสังคมในการปรับปรุงการบริการ การวางแผน การจัดสรรทรัพยากรและการพัฒนาโครงการในอนาคตที่ได้จากการเรียนรู้บทเรียนด้วยประสบการณ์ที่ผ่านมา

5. สามารถแจ้งสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในการจัดการกับการปฏิบัติงาน และการบริการได้ทันท่วงที เพราะการติดตามและประเมินผลจะทำให้ผู้บริหารโครงการทราบถึง ปัญหา อุปสรรค ข้อดี ข้อเสีย ตลอดจนแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานโครงการ

6. ช่วยในการควบคุมคุณภาพของการดำเนินงาน เพราะการกำกับติดตามและประเมินผลโครงการจะตรวจสอบ และควบคุมการดำเนินงานทุกส่วนของโครงการอย่างเป็นระบบโดยใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อมิให้งานในส่วนใดมีปัญหาหรือไม่มีคุณภาพ ซึ่งหากพบว่างานไม่มีคุณภาพก็จะต้องมีการให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) ให้มีการดำเนินงานใหม่เพื่อให้งาน ไปตามแผน

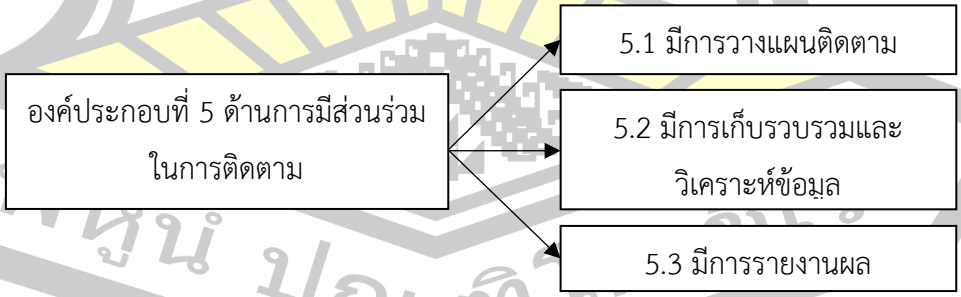
จากการศึกษาแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปเกี่ยวกับประโยชน์ของการติดตาม รายละเอียดดังนี้ ทราบถึงสถานภาพและสถานการณ์ต่าง ๆ ของการดำเนินโครงการ ข้อดี/ข้อบกพร่อง ตลอดจนปัจจัยที่ทำให้การดำเนินโครงการมีปัญหาทำให้สามารถแก้ไขได้ทุกจุดอย่างทันท่วงทีและผู้บริหารระดับต่าง ๆ ของโครงการสามารถวินิจฉัยสั่งการได้อย่างรัดกุมมีเหตุผล

การศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบที่ 5 ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตาม ตาม แนวคิดของ ศิริชัย กาญจนวาสี (2541), พิสณุ ฟองศรี (2533), สุเทพ ชิตยวงษ์ (2551), กำพล วิลยาลัย (2557), อุทุมพร จามรมาน (2542), สมคิด พรมจุ้ย (2546) และวารุณี ลัภนโชคดี (2564) ผู้วิจัยพบว่า มีองค์ประกอบที่มีความเรียกแตกต่างกันอย่างมีความหมายเดียวกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมในการติดตามสำหรับการสังเคราะห์ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 5 ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตาม ดังตาราง 12

ตาราง 12 แสดงข้อมูลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 5 ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตาม

ตัวบ่งชี้	เอกสารงานวิจัย								
	พิสณุ ฟองศรี (2533)	ศิริชัย กาญจนวาสี (2541)	อุทุมพร จามรมาน (2542)	สมคิด พรมจุ้ย (2546)	สุเทพ ชิตยางษ์ (2551)	วารุณี ลัภนโชคดี (2564)	Seameo (1997)	ความถี่	ร้อยละ
1. มีการวางแผนติดตาม	✓	✓	✓		✓	✓	✓	6	71.43
2. มีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล	✓	✓	✓	✓		✓	✓	6	71.43
3. มีการรายงานผล	✓	✓		✓	✓	✓	✓	6	71.43
4. มีความรับผิดชอบ							✓	1	14.29

จากตาราง 12 ผลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 5 ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตาม มีนักวิชาการที่แสดงทัศนะและผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการติดตาม เป็นกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี (Theoretical Flamework) พบว่ามีตัวบ่งชี้จำนวน 4 ตัวบ่งชี้ สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาจากตัวบ่งชี้ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป เพื่อให้เข้ากับบริบทกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย จึงได้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย จำนวน 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) มีการวางแผนติดตาม 2) มีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล และ 3) มีการรายงานผล ดังภาพประกอบ 14

ภาพประกอบ 14 ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 5 ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตาม

จากตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมในการติดตาม พบว่า มี 3 ตัวบ่งชี้ ซึ่งผู้วิจัยสามารถให้ความหมาย ได้ดังนี้

1. ความหมายของตัวบ่งชี้ “มีการวางแผนติดตาม”

มีนักวิชาการให้ความหมายของการวางแผนไว้ดังนี้

สุรัฐ ศิลปะอนันต์ (2523) กล่าวถึงกระบวนการวางแผนไว้ 8 ขั้นตอน คือ 1) การดำเนินก่อนการวางแผน ได้แก่ การจัดองค์การวางแผน การกำหนดวิธีการวางแผน และการรวบรวมข้อมูล 2) การวิเคราะห์ปัญหา 3) การกำหนดแผนงานและโครงการให้ครอบคลุมกับภารกิจของการบริหารการศึกษาจำเป็นต้องมีวิธีการจัด หมวดหมู่ของงานที่ต้องปรับปรุงและพัฒนา 4) การกำหนดเป้าหมาย 5) การกำหนดวิธีดำเนินการ ได้แก่ การกำหนดวิธีดำเนินการหรือกิจกรรม การกำหนด การปฏิบัติงานและผู้รับผิดชอบ การกำหนดวิธีการประเมินผล 6) การกำหนดค่าใช้จ่าย 7) การปฏิบัติตามแผนเป็นการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ การวางแผนในขั้นนี้ได้แก่ การจัดกลไกในการปฏิบัติงาน การจัดตัวบุคคล การอำนวยความสะดวกและการสั่งการ การจัดสรรงบประมาณ การนิเทศ การควบคุมงานและการรายงาน และ 8) การประเมินผล ปรับปรุงแผนและวางแผนเมื่อดำเนินงานไปได้ระยะหนึ่งก็ควรจะมีการตรวจสอบและประเมินผล การทำงานตามแผนที่ได้กำหนดไว้เพื่อให้ราบถึงจุดอ่อน จุดแข็ง ของการปฏิบัติตามโครงการ เพื่อใช้เป็นข้อมูลที่จะทำการปรับปรุงและวางแผนใหม่

ประพันธ์ สุริหาร (2533) กล่าวถึงความหมายของ การวางแผน (planning) หมายถึง การกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินงานไว้ล่วงหน้าก่อนที่จะมีการลงมือปฏิบัติจริง เพราะเมื่อถึงคราวปฏิบัติจะได้ดำเนินงานอย่างมีระบบ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536) กล่าวถึงกระบวนการวางแผนและได้กำหนดกระบวนการวางแผนงานของโรงเรียนประถมศึกษามี 4 ขั้นตอน คือ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ การจัดทำแผน การนำแผนไปปฏิบัติและการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามกระบวนการทั้ง 4 ขั้นตอน ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย ๆ ดังนี้

1. ขั้นการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ประกอบด้วย การเตรียมการ กำหนดการวางแผน การตั้งคณะกรรมการ คณะทำงาน การวิเคราะห์หรือการทบทวนภารกิจ การเก็บรวบรวมข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ซึ่งเป็นดัชนีใช้อภิปรายผลการดำเนินงานตามภารกิจ การศึกษานโยบายของหน่วยงานระดับเหนือและเกี่ยวข้อง การศึกษาวิเคราะห์สภาพแนวโน้มสภาพแวดล้อมทุกด้าน เศรษฐกิจ สังคม ประเพณี วัฒนธรรม การเมือง โดยเฉพาะความต้องการด้านสังคมของประเทศและการวิเคราะห์ปัญหา การกำหนดความต้องการและลำดับความสำคัญ การกำหนดทิศทางหรือแนวทางแก้ปัญหายุทธศาสตร์ในการพัฒนา

2. ขั้นจัดทำแผน ประกอบด้วย การกำหนดจุดประสงค์ของแผน การกำหนดนโยบาย การกำหนดเป้าหมาย การกำหนดมาตรการกลยุทธ์ การกำหนดกรอบโครงการสร้างของแผนงาน งาน/โครงการและวงเงินงบประมาณ และการจัดทำรายละเอียดโครงการ/กิจกรรมที่ต้องปฏิบัติ กำหนดเวลาและหน่วยงานหรือผู้รับผิดชอบ

3. การนำแผนไปปฏิบัติ ประกอบด้วยการตรวจสอบความพร้อม การมอบหมายงานประชาสัมพันธ์แก่หน่วยงานและบุคลากรที่รับผิดชอบและเกี่ยวข้อง การจัดสรรและสนับสนุน ทรัพยากรและงบประมาณและการอำนวยการ

4. การติดตามและประเมินผล สามารถทำได้หลายวิธี เช่น การประเมินตามระยะเวลา ประกอบด้วย การประเมินก่อนดำเนินการ (วิเคราะห์แผนหรือโครงการ) การประเมินระหว่างดำเนินการ ติดตาม ควบคุม กำกับงาน การประเมินหลังดำเนินตามแผนโครางการและการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานตามแผน

ฉลาด จันทรสมบัติ (2564) ได้สรุปว่า การวางแผน (Planning) หมายถึง กระบวนการที่องค์การหรือหน่วยงานดำเนินการเพื่อให้ได้ผลที่ต้องการในอนาคต โดยการตัดสินใจล่วงหน้าในการเลือกวิธีทำงานที่ดีที่สุด มีประสิทธิภาพมากที่สุดให้บรรลุผลตามที่ต้องการภายในเวลาที่กำหนดและเป็นกระบวนการที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนสามารถปรับปรุงแก้ไขได้อยู่เสมอ

ธันยาภัทร์ เทียนธนาทิพย์ (2563) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการวางแผน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติเพื่อให้ได้ผลที่ต้องการในอนาคต โดยการตัดสินใจล่วงหน้าในการเลือกวิธีทำงานที่ดีที่สุด โดยให้บุคคล ชุมชน หน่วยงาน ท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นว่าจะทำอะไร ทำที่ไหน เมื่อใด ให้ใครทำ ทำอย่างไร

Koontz และ O'Donnell (1972) ได้ให้ความหมายของการวางแผนคือ การตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ทำอย่างไร ทำเมื่อใดและใครเป็นผู้กระทำการวางแผนเป็นสะพานเชื่อมช่องว่างจากปัจจุบันไปสู่อนาคตตามที่ต้องการ และทำให้สิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้นตามต้องการ

จากการสังเคราะห์นิยามเชิงปฏิบัติการของตัวบ่งชี้มีการวางแผน จากนักวิชาการข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุปผลการสังเคราะห์เกี่ยวกับความหมายของตัวบ่งชี้มีการวางแผนติดตาม หมายถึง กระบวนการที่องค์การหรือหน่วยงานดำเนินการให้ได้ผลที่ต้องการในอนาคต มีการตัดสินใจล่วงหน้าและกำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงานก่อนที่จะดำเนินงาน อาศัยกระบวนการ ดังนี้ การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ การจัดทำแผน การนำแผนไปปฏิบัติและการติดตาม และประเมินผล

2. ความหมายของตัวบ่งชี้ “มีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล”

มีนักวิชาการให้ให้ความหมายของการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ไว้ดังนี้

รัตนะ บัวสนธ์ (2540) กล่าวถึง ระบุเทคนิค วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและก็ต้องระบุเทคนิควิธีการอย่างหลากหลายในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนแหล่งข้อมูลหรือการเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งที่เป็นวิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพอย่างใดอย่างหนึ่งหรือใช้ในเชิงผสมผสานก็ได้ การจะใช้เทคนิควิธีการใด ๆ จำเป็นต้องพิจารณาให้สอดคลองกับประเด็นการประเมินนั้น ๆ จากการสังเคราะห์นิยามเชิงปฏิบัติการของตัวบ่งชี้มีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากนักวิชาการข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุปผลการสังเคราะห์เกี่ยวกับความหมายของตัวบ่งชี้มีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล หมายถึง กระบวนการตัดสินใจอาศัยข้อมูลสารสนเทศ โดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ เช่น แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกต เป็นต้น ในการสร้างเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต้องสร้างให้ถูกหลักวิชาการบูรณาการข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อให้มีความสอดคล้องกับประเด็นที่กำหนด และการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นกระบวนการที่ทำให้ข้อมูลเป็นสารสนเทศที่มีความหมายและความเหมาะสม โดยใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูล ซึ่งอาจจะใช้คอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยมีขั้นตอนตามลำดับตั้งแต่การบันทึกข้อมูล (Recording) การจำแนกประเภท (Classification) การจัดเก็บ (Storing) การคำนวณประมวลผล (Calculating) การสรุป (Summarizing) การนำข้อมูลมาใช้ (Retrieving) การจัดทำใหม่ (Reproducing) และการเผยแพร่(Communicating)

พิสณุ ฟองศรี (2549) กล่าวถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลว่าเป็นการประเมินการตัดสินใจโดยอาศัยสารสนเทศ สรุปผลการวิเคราะห์โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งต้องใช้เครื่องมือเช่นเดียวกับการวิจัย เพียงแต่เครื่องมือในการวิจัยอาจใช้เครื่องมือมาตรฐานหรือเครื่องมือที่สร้างไว้แล้วได้บ้าง แต่การประเมินมีลักษณะเฉพาะกว่าการวิจัย นักประเมินจะพัฒนาเครื่องมือขึ้นเอง เครื่องมือส่วนใหญ่ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตต้องสร้างตามหลักวิชาการ โดยมีที่มาชัดเจนจากแนวคิด ทฤษฎี วัตถุประสงค์ เป็นต้น เมื่อสร้างแล้วต้องมีการพัฒนาให้เครื่องมือมีคุณภาพสูงสุดส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลและสารสนเทศที่ได้หลังจากการสร้างและพัฒนาเครื่องมือได้มาตรฐานแล้วต้องเก็บข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ทดสอบ การสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกตหรือบันทึกด้วยวิธีการเชิงประเมินหรือคุณภาพ หรือทั้งสองวิธีผสมกัน เพื่อให้มีความครอบคลุมก่อนจะนำไปวิเคราะห์

3. ความหมายของตัวบ่งชี้ “มีการรายงานผล”

มีนักวิชาการให้ความหมายของการรายงานผลไว้ดังนี้

ศิริชัย กาญจนวาสี (2541) กล่าวถึงกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล (process) เป็นกระบวนการที่ทำให้ข้อมูลเป็นสารสนเทศที่มีความหมายและความเหมาะสม โดยใช้ข้อมูลจาก

ฐานข้อมูลซึ่งอาจจะใช้คอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยมีขั้นตอนตามลำดับตั้งแต่การบันทึกข้อมูล (Recording) การจำแนกประเภท (Classification) การจัดเก็บ (Storing) การคำนวณประมวลผล (Calculating) การสรุป (Summarizing) การนำข้อมูลมาใช้ (Retrieving) การจัดทำใหม่ (Reproducing) และการเผยแพร (Communicating)

สุภาพร พิศาลบุตร (2550) กล่าวถึงลักษณะของการกำกับติดตามการดำเนินงานที่ดีว่า เป็นเทคนิคที่สำคัญในการเร่งรัดโครงการหรือแผนงานให้ดำเนินการแล้วเสร็จได้ทันเวลา การติดตามหรือการกำกับงานที่ดีนั้นจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีการกระทำอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งแผนและมีการรายงานเป็นระยะ ๆ ซึ่งอาจจะเป็นทุก ๆ 3 เดือน 6 เดือน หรือ 1 ปี โดยระบบการกำกับติดตามการดำเนินงานหรือการกำกับงานที่ดีจะต้องมีองค์ประกอบ 2 ประการ ดังนี้

1. ระบบการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งโดยทั่วไปจะกระทำได้หลายวิธี ได้แก่

1.1 การตรวจสอบ (Inspection) คือการตรวจสอบความถูกต้องของการดำเนินงานของฝ่ายบริหารเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างสอดคล้องกับกฎเกณฑ์ตัวบทกฎหมาย หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ เช่น การตรวจสอบหลักฐานการใช้จ่าย เป็นต้น

1.2 การควบคุม (Controlling) เป็นการกำกับดูแลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามขั้นตอนการดำเนินงานที่กำหนดไว้ในแผน เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยประสิทธิภาพสูง

1.3 การนิเทศ (Supervision) เป็นการช่วยเหลือ แนะนำ ชี้แจง บริการและติดตามผล เพื่อให้ประโยชน์ในการส่งเสริมและปรับปรุงการปฏิบัติงานให้สามารถบรรลุผลตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 การตรวจสอบการบริหารภายใน (Operation audit) เป็นการตรวจสอบเทคนิคการบริหารภายในองค์การที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการเพื่อประโยชน์ในการปรับปรุง เทคนิควิธีการให้สามารถเกื้อกูลต่อความสำเร็จของการปฏิบัติโครงการให้มากขึ้น

2. ระบบการรายงาน ซึ่งโดยทั่วไปจะกระทำในทุกระยะ 3 เดือน หรือ 6 เดือน ในรูปของการรายงานเกี่ยวกับการเงินและงบประมาณ ผลการตรวจสอบภายในและผลการปฏิบัติงานตามโครงการส่วนการดำเนินงานที่จะทำให้ระบบการกำหับติดตามการดำเนินงานหรือกำกับงานบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้นั้น ควรประกอบด้วยการดำเนินงานใน 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

2.1 การติดตามผลหรือกำกับงานด้านปัจจัยหรือทรัพยากร เพื่อใช้ตรวจสอบว่าโครงการหรือแผนงานได้รับปัจจัยหรือทรัพยากร ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพตามเวลาที่กำหนดไว้หรือไม่มากน้อยเพียงใด

2.2 การติดตามผลหรือการกำกับงานด้านกิจกรรม เพื่อใช้ตรวจสอบว่ามีการปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ เพียงใด

2.3 การติดตามผลหรือการกำกับงานด้านผลการดำเนินงานเพื่อตรวจสอบว่า ได้ผลการดำเนินงานตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนหรือไม่เพียงใด จากการสังเคราะห์นิยามเชิงปฏิบัติการของตัวบ่งชี้มีการรายงานผล

พิสณุ ฟองศรี (2553) กล่าวถึง การวิเคราะห์ข้อมูลในการกำกับติดตามโครงการในกรณีวิเคราะห์เชิงปริมาณส่วนใหญ่จะใช้สถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ เช่น ใช้งบประมาณไปแล้วร้อยละเท่าไหร่ จำนวน หรือปริมาณงานที่ได้ร้อยละเท่าไร หรือถ้าเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพอาจใช้การวิเคราะห์เนื้อหา เป็นต้น และการรายงานผล ถ้าเร่งด่วนอาจรายงานเป็นลายลักษณ์อักษรหรือหลายวิธีร่วมกันเพื่อให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจทราบรายละเอียดและสั่งการได้ทันเวลา

จากนักวิชาการ ข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุปผลการสังเคราะห์เกี่ยวกับความหมายของตัวบ่งชี้มีการรายงานผล หมายถึง กระบวนการที่ทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลเชิงสารสนเทศการนำเสนอข้อมูลที่ได้และมีการนำคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ในกระบวนการโดยเริ่มตั้งแต่ การบันทึกข้อมูล การจัดเก็บข้อมูล การประมวลผลและการจัดทำรายงาน เป็นต้น

รูปแบบและการพัฒนารูปแบบ

1. ความหมายและความสำคัญของรูปแบบ

นักวิชาการ นักการศึกษา ได้ให้ความหมายของรูปแบบ ดังนี้

ดิเรก วรรณเศียร (2545) สรุปความหมายของรูปแบบไว้ว่า หมายถึง สิ่งที่ได้รับการพัฒนาเพื่ออธิบายหรือแสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบสำคัญของเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้เข้าใจง่ายขึ้น

ราชบัณฑิตยสถาน (2546) ให้ความหมายของรูปแบบ หมายถึง รูปที่กำหนดขึ้นเป็นหลักหรือเป็นแนวทางซึ่งเป็นที่ยอมรับหรือสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าเป็นสิ่งนั้น ๆ

บุญส่ง หาญพานิช (2546) ได้สรุปความหมายของรูปแบบว่า หมายถึง โครงสร้างโปรแกรมแบบจำลอง หรือตัวแบบที่จำลองสภาพความเป็นจริง ที่เกิดขึ้นจากการลดทอน เวลาและเทศะ โดยพิจารณาว่ามีสิ่งใดบ้างที่จะต้องนำมาศึกษา เพื่อใช้แทนแนวคิดหรือปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง โดยอธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบนั้น ๆ

ทิศนา แขมมณี (2546) ได้ให้ความหมายของรูปแบบ หมายถึง รูปธรรมของความคิดที่เป็นนามธรรม ซึ่งบุคคลแสดงออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น เป็นคำอธิบายเป็นแผนผังไดอะแกรมหรือแผนภาพ เพื่อช่วยให้ตนเองและบุคคลอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น รูปแบบ

เป็นเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการสืบสอบหาคำตอบความรู้ความเข้าใจในปรากฏการณ์ทั้งหลาย

บุญชม ศรีสะอาด (2545) ได้ให้ความหมายของรูปแบบ หมายถึง โครงสร้างที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ หรือตัวแปรต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยสามารถใช้รูปแบบอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ หรือตัวแปรต่าง ๆ ที่มีปรากฏการณ์ธรรมชาติหรือระบบต่าง ๆ อธิบายลำดับขั้นตอนขององค์ประกอบหรือกิจกรรมในระบบ

ฉลาด จันทรสมบัติ (2550) ได้สรุปความหมายของรูปแบบ หมายถึง โครงสร้างโปรแกรม แบบจำลองหรือตัวแบบที่จำลองสภาพความเป็นจริง พิจารณาว่ามีสิ่งใดบ้างที่ต้องนำมาศึกษาเพื่อใช้แทนแนวความคิดหรือปรากฏการณ์หนึ่ง โดยอธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบนั้น ๆ

วีระพงษ์ เทียมวงษ์ (2563) กล่าวถึง รูปแบบ หมายถึง แบบแผนทางความคิด ซึ่งคนได้ถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ ตลอดทั้งจินตนาการที่มีต่อปรากฏการณ์หรือเรื่องราวใด ๆ ให้ปรากฏออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป

กุญช์พิสิฎฐ์ คงนุรัตน์ (2565) กล่าวถึง รูปแบบ หมายถึง แบบจำลอง แผนภาพหรือภาพร่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ยังไม่สมบูรณ์เหมือนของจริง เป็นรูปธรรมของความคิดที่เป็นนามธรรมที่แสดงโครงสร้างของความเกี่ยวข้องระหว่างชุดของปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์ หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยเข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งเป็นวิธีการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ถ่ายทอดความคิดความเข้าใจ ตลอดทั้งจินตนาการที่มีต่อปรากฏการณ์หรือเรื่องราวใด ๆ ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อบรรยายคุณลักษณะที่สำคัญของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง

Keeves (1988) ได้ให้ความหมายของรูปแบบ หมายถึง เป็นสิ่งที่แสดงโครงสร้างของความเกี่ยวข้องระหว่างชุดของปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยให้เข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ

Good (1973) ได้รวบรวมความหมายของรูปแบบ (Model) ไว้ดังนี้

1. เป็นตัวอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำ
2. เป็นตัวอย่างสำหรับการเลียนแบบ
3. เป็นแผนภาพ หรือภาพ 3 มิติ ที่เป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลักการหรือแนวคิด

4. เป็นชุดของปัจจัยหรือองค์ประกอบหรือตัวแปรของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลักการหรือแนวคิดตัวประกอบ และเป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคมอาจเขียนเป็นสมการทางคณิตศาสตร์หรือบรรยายด้วยภาษาก็ได้

Forcese และ Richer (1973) กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง การย่อหรือเลียนแบบความสัมพันธ์ที่ปรากฏอยู่ในโลกแห่งความจริงของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยในการจัดระบบความคิดในเรื่องนั้นให้ง่ายขึ้นและเป็นระเบียบ สามารถเข้าใจลักษณะสำคัญของปรากฏการณ์นั้น รูปแบบจึงมีชื่อเรียกต่าง ๆ กันออกไป เช่น การจำแนกประเภท (Typology) กรอบแนวคิด (Conceptual Framework) และการแยกชนิด (Taxonomy) เป็นต้น

Tosi และ Carroll (1982) กล่าวว่า รูปแบบเป็นนามธรรมของของจริงหรือภาพจำลองของสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจจะมีตั้งแต่รูปแบบอย่างง่ายไปจนถึงรูปแบบที่มีความซับซ้อนมาก ๆ มีทั้งรูปแบบทางสังคม (Physical Model) และรูปแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Model) ที่ใช้อธิบายสภาพการณ์หรือปรากฏการณ์ด้วยภาษาหรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ

Raj (1996) กล่าวถึงความหมายของคำว่ารูปแบบ (Model) ไว้ 2 ความหมายดังนี้

1. รูปแบบ คือ รูปย่อของความจริงของปรากฏการณ์ ซึ่งแสดงด้วยข้อความจำนวน หรือภาพโดยการลดทอนเวลา ความพอเหมาะและกาลเทศะ ทำให้เข้าใจความจริงของปรากฏการณ์ได้ดียิ่งขึ้น

2. รูปแบบ คือ ตัวแทนของการใช้แนวความคิดของโปรแกรมที่กำหนดเฉพาะ

Bardo และ Hartman (1982) กล่าวถึงรูปแบบว่าเป็นสิ่งที่ได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อบรรยายคุณลักษณะที่สำคัญของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ รูปแบบจึงไม่ใช่การบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์อย่างละเอียดทุกแง่ทุกมุม เพราะการกระทำเช่นนั้นจะทำให้แบบจำลองนั้นด้อยลงไป ส่วนการที่จะระบุว่ารูปแบบใด ๆ จะต้องประกอบด้วยรายละเอียดมากน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสมและแบบจำลองนั้น ๆ ควรมีองค์ประกอบอะไรบ้างไม่ได้มีการกำหนดตายตัว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์แต่ละอย่าง และวัตถุประสงค์ของผู้สร้างแบบจำลอง นั้นว่าต้องการจะอธิบายปรากฏการณ์นั้น ๆ อย่างไร

ผู้วิจัยสรุปความหมายของคำว่า รูปแบบ หมายถึง โครงสร้างโปรแกรม แบบจำลอง แบบแผน แบบอย่างหรือตัวอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ผู้เสนอรูปแบบได้ศึกษาและพัฒนาขึ้นเพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ หรือตัวแปรต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นหรือใช้เป็นแนวทางในการสร้างใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

ความสำคัญของรูปแบบ

นักวิชาการ นักการศึกษาได้เสนอความสำคัญของรูปแบบ ไว้ดังนี้

อุทุมพร จามรมาน (2544) ได้เสนอความสำคัญของรูปแบบ ไว้ว่า มีความสำคัญในการแสดงโครงสร้างของความเกี่ยวข้องหน่วยต่าง ๆ หรือตัวแปรต่าง ๆ ซึ่งรูปแบบมีมากกว่าหนึ่งมิติหรือหลายตัวแปร โดยจะเชื่อมโยงแสดงความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกันของตัวแปรต่าง ๆ ในเชิงความสัมพันธ์และเชิงเหตุผล

เยาวดี วิบูลย์ศรี (2544) ได้เสนอความสำคัญของรูปแบบ ไว้ว่า มีความสำคัญในการถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ ตลอดทั้งจินตนาการที่มีต่อปรากฏการณ์หรือเรื่องราวใด ๆ ให้ปรากฏ โดยการใช้การสื่อสารในลักษณะต่าง ๆ เช่น ภาพวาด ภาพเหมือน แผนภูมิ แผนผังต่อเนื่องหรืออสมการทางคณิตศาสตร์ ให้สามารถเข้าใจได้ง่ายและในขณะเดียวกันก็สามารถนาเสนอเรื่องราวหรือประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างกระชับภายใต้หลักการอย่างมีระบบ

Bardo และ Hartman (1982) ได้เสนอความสำคัญของรูปแบบไว้ว่า มีความสำคัญทางสังคมศาสตร์ โดยเป็นชุดของข้อความเชิงนามธรรมเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เราสนใจเพื่อใช้ในการนิยามคุณลักษณะและหรือบรรยายคุณสมบัตินั้น ๆ โดยรูปแบบเป็นอะไรบางอย่างที่เราพัฒนาขึ้นมาเพื่อบรรยายคุณลักษณะที่สำคัญ ๆ ของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ

สรุปได้ว่า รูปแบบมีความสำคัญ คือ เป็นการถ่ายทอดความคิดความเข้าใจตลอดทั้งจินตนาการที่มีต่อปรากฏการณ์หรือเรื่องราวใด ๆ ให้ปรากฏโดยเป็นการแสดงโครงสร้างที่เกี่ยวข้อง เชื่อมโยงกันของหน่วยต่าง ๆ หรือตัวแปรต่าง ๆ ในเชิงความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลอย่างกระชับภายใต้หลักการอย่างมีระบบ

2. ประเภทของรูปแบบ

นักวิชาการได้กล่าวถึงประเภทของรูปแบบว่า เป็นกรอบความคิดทางด้านหลักการวิธีการดำเนินงานและเกณฑ์ต่าง ๆ ของระบบที่สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ ประเภทของรูปแบบ รูปแบบสามารถจำแนกออกได้หลายประเภท ได้มีผู้จำแนกประเภทของรูปแบบ ดังนี้

Keeves (1988) แบ่งประเภทของรูปแบบออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. Analogue Model เป็นรูปแบบที่ใช้อุปมาอุปมัยเทียบเคียงปรากฏการณ์เพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม เช่น รูปแบบในการทำนายจำนวนนักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบโรงเรียน เป็นต้น

2. Semantic Model เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้น ๆ เช่น รูปแบบการเรียนรู้ในโรงเรียน เป็นต้น

3. Mathematic Model เป็นรูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ รูปแบบนี้นิยมใช้ทั้งในสาขาจิตวิทยา ศึกษาศาสตร์และการบริหารการศึกษา

4. Casual Model เป็นรูปแบบที่พัฒนาจากเทคนิคการวิเคราะห์ แบบ Path Analysis โดยการนำเอาตัวแปรต่าง ๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุผลและผลที่เกิดขึ้น

Steiner (1988) จำแนกรูปแบบเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Model) จำแนกออกเป็น

1.1 รูปแบบของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Model of) เช่น รูปแบบเครื่องบินที่สร้างเหมือนจริงแต่มีขนาดย่อ

1.2 รูปแบบสำหรับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Model for) เป็นรูปแบบจำลองที่ออกแบบไว้เพื่อเป็นต้นแบบผลิตสินค้าต้องสร้างรูปแบบเท่าของจริงขึ้นมาก่อนแล้วจึงผลิตสินค้าตามรูปแบบ

2. รูปแบบเชิงแนวคิด (Conceptual Model) จำแนกออกเป็น

2.1 รูปแบบเชิงแนวคิดของสิ่งหนึ่งสิ่งใด (Conceptual Model of) เป็นรูปแบบหรือแบบจำลองที่สร้างขึ้นโดยจำลองมาจากทฤษฎีที่มีอยู่แล้ว เช่น รูปแบบที่สร้างมาจากทฤษฎีการคงอยู่ของนักเรียนในโรงเรียน เป็นต้น

2.2 รูปแบบเชิงแนวคิดเพื่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด (Conceptual Model for) เป็นรูปแบบที่สร้างขึ้นมาเพื่ออธิบายทฤษฎีหรือปรากฏการณ์ เช่น รูปแบบที่สร้างขึ้นจากทฤษฎีการคัดสรรตามธรรมชาติ เพื่อนำไปอธิบายทฤษฎีการคงอยู่ของนักเรียนในโรงเรียน เป็นต้น

Smith และคณะ (1980) จำแนกรูปแบบออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Model) จำแนกออกเป็น

1.1 รูปแบบคล้ายจริง (Iconic Model) มีลักษณะคล้ายของจริง เช่น เครื่องบินจำลอง หุ่นไล่กา หุ่นตามร้านตัดเสื้อผ้า

1.2 รูปแบบเสมือนจริง (Analog Model) มีลักษณะคล้ายปรากฏการณ์จริง เช่น การทดลองทางเคมีในห้องปฏิบัติการก่อนจะทำการทดลอง เครื่องบินจำลองที่บินได้หรือเครื่องฝึกหัดบิน เป็นต้น รูปแบบชนิดนี้มีความใกล้เคียงความจริงมากกว่าแบบแรก

2. รูปแบบเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Model) จำแนกออกเป็น

2.1 รูปแบบข้อความ (Verbal Model) หรือรูปแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Model) เป็นการใช้ข้อความปกติธรรมดาในการอธิบายโดยย่อ เช่น คำพรรณนา ลักษณะงาน คำอธิบายรายวิชา เป็นต้น

Bertalanffy (1968) ผู้สร้างทฤษฎีระบบกล่าวว่าการมีรูปแบบข้อความนั้นแม้บางครั้งจะเข้าใจยาก แต่ก็ยังดีกว่าไม่มีรูปแบบเสียเลย เพราะอย่างน้อยก็เป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบประเภทอื่นต่อไป

2.2 รูปแบบทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) หรือรูปแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Model) เช่น สมการและโปรแกรมเชิงเส้น เป็นต้น (Keeves, 1988) ได้จำแนกรูปแบบออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

2.2.1 รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ (Analogue Model) เป็นรูปแบบเชิงกายภาพส่วนใหญ่ใช้ในด้านวิทยาศาสตร์ เช่น รูปแบบโครงสร้างอะตอมสร้างขึ้นโดยใช้หลักการเปรียบเทียบโครงสร้างของรูปแบบให้สอดคล้องกับลักษณะที่คล้ายกันทางกายภาพ สอดคล้องกับข้อมูลและความรู้ที่มีอยู่ในลักษณะนั้น ด้วยรูปแบบที่สร้างขึ้นต้องมีองค์ประกอบชัดเจน สามารถนำไปทดสอบด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้และสามารถนำไปใช้ในการหาข้อสรุปของปรากฏการณ์ได้อย่างกว้างขวาง เช่น รูปแบบจำนวนนักเรียนในโรงเรียนสร้างขึ้นโดยเปรียบเทียบกับลักษณะถังน้ำที่ประกอบด้วย ท่อน้ำเข้าและท่อน้ำออก ปริมาณที่ไหลเข้าถึงเปรียบเทียบได้กับจำนวนนักเรียนที่เข้าโรงเรียน อัตราการเกิด อัตราการย้ายเข้า อัตราการรับเด็กอายุต่ำกว่าเกณฑ์ ส่วนปริมาณน้ำที่ไหลออกเปรียบเทียบได้กับจำนวนนักเรียนที่ออกจากโรงเรียน เนื่องจากพ้นเกณฑ์การศึกษา การย้ายออก การจบการศึกษาสำหรับปริมาณน้ำที่เหลือในถังเปรียบเทียบได้กับจำนวนนักเรียนที่เหลืออยู่ในโรงเรียน จุดมุ่งหมายของรูปแบบนี้เพื่ออธิบายปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงจำนวนนักเรียนในโรงเรียน

2.2.2 รูปแบบเชิงข้อความ (Semantic Model) เป็นรูปแบบที่ใช้ ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิหรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้นและใช้ข้อความในการอธิบายเพื่อให้เกิดความกระจ่างมากขึ้น แต่จุดอ่อนของรูปแบบประเภทนี้คือขาดความชัดเจนแน่นอน ทำให้ยากแก่การทดสอบรูปแบบ แต่อย่างไรก็ตามได้มีการนำรูปแบบนี้มาใช้กับการศึกษามาก เช่น รูปแบบการเรียนรู้ในโรงเรียน

2.2.3 รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) เป็นรูปแบบที่ใช้แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหรือตัวแปร โดยใช้สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ ปัจจุบันมีแนวโน้มว่าจะนำไปใช้ในด้านพฤติกรรมศาสตร์มากขึ้น โดยเฉพาะในการวัดและประเมินผลทางการศึกษา รูปแบบลักษณะนี้ส่วนมากพัฒนามาจากรูปแบบเชิงข้อความ

2.2.4 รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal Model) เป็นรูปแบบที่เริ่มจากการนำเทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) ในการศึกษาเกี่ยวกับพันธุศาสตร์รูปแบบเชิงสาเหตุนี้ทำให้สามารถศึกษารูปแบบเชิงข้อความที่มีตัวแปรสลับซับซ้อนได้ แนวคิดสำคัญของรูปแบบนี้คือต้องสร้างขึ้นจากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องหรืองานวิจัยที่มีมาแล้วรูปแบบจะเขียนในลักษณะสมการเส้นตรงแต่ละสมการแสดงความสัมพันธ์เชิงเหตุเชิงผลระหว่างตัวแปร จากนั้นมีการเก็บรวบรวมข้อมูลในสภาพการณ์ที่เป็นจริง เพื่อทดสอบรูปแบบรูปแบบเชิงสาเหตุนี้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) รูปแบบระบบเส้นเดี่ยว (Recursive Model) เป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรด้วยเส้นโยงที่มีทิศทางของการเป็นสาเหตุในทิศทางเดียวโดยไม่มีความสัมพันธ์ย้อนกลับ 2) รูปแบบระบบเส้นคู่ (Non-Recursive Model) เป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร โดยทิศทางความสัมพันธ์ของตัวแปรภายในตัวแปรหนึ่งอาจเป็นทั้งตัวแปรเชิงสาเหตุและเชิงผลพร้อมกันจึงมีทิศทางความสัมพันธ์ย้อนกลับได้

กุญช์พิสิฎฐ์ คงนุรัตน์ (2565) กล่าวถึง ประเภทของรูปแบบ เป็นกรอบความคิดทางด้านหลักการวิธีการดำเนินงานและเกณฑ์ต่าง ๆ ของระบบที่สามารถยึดถือเป็นรูปแบบในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ ประเภทของรูปแบบซึ่งมีทั้งรูปแบบเชิงกายภาพและรูปแบบเชิงสัญลักษณ์

ผู้วิจัยสรุปประเภทของรูปแบบ ซึ่งเป็นแนวความคิดที่นำมาใช้ในการเทียบเคียงปรากฏการณ์และใช้ภาษาเป็นสื่อหรือสมการทางคณิตศาสตร์ สามารถใช้เป็นรูปแบบในการดำเนินงานต่าง ๆ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทั้งทางกายภาพและเชิงแนวความคิด

3. องค์ประกอบของรูปแบบ

นักวิชาการ นักการศึกษาได้เสนอองค์ประกอบของรูปแบบ ไว้ดังนี้

ทิศนา แขมมณี (2546) ได้เสนอองค์ประกอบของรูปแบบว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 องค์ประกอบ คือ 1) วัตถุประสงค์ แนวคิด 2) บริบทและเงื่อนไข 3) ยุทธศาสตร์ 4) กระบวนการดำเนินงาน 5) ผลที่ได้รับจากการนำรูปแบบไปใช้

ธีระ รุญเจริญ (2544) ได้เสนอองค์ประกอบของรูปแบบไว้ 6 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ระบบกลไกของรูปแบบ 4) วิธีดำเนินงานของรูปแบบ 5) แนวทางการประเมินผลรูปแบบ 6) เงื่อนไขของรูปแบบ

สมาน อัศวภูมิ (2549) กล่าวถึงองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารว่ามีอยู่สองส่วน ได้แก่ วัตถุประสงค์ของรูปแบบและกลไกของรูปแบบ ซึ่งเป็นตัวจักรในการทำหน้าที่ของรูปแบบเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบ โดยมีบริบทเป็นเงื่อนไของค์ประกอบของรูปแบบบริหารควรครอบคลุมลักษณะสำคัญของการบริหารในประเด็นต่อไปนี้ 1) องค์ประกอบการบริหาร ควรมีกลไกตัดสินใจในการบริหาร หมายถึง ระบบข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ ระบบและรูปแบบการตัดสินใจในการ

บริหารงานในองค์การ 2) องค์ประกอบการบริหารควรมีกลไกการบริหารภายใน หมายถึง ระบบงานและระบบคนในองค์การ การไหลเวียนของงาน ขอบเขต อำนาจหน้าที่และความสัมพันธ์ของหน่วยงานย่อยในองค์การและกระบวนการบริหารงานทั้งในระดับองค์การ และหน่วยงานย่อยในองค์การ 3) องค์ประกอบการบริหารควรมีกลไกการบริหารความสัมพันธ์ภายนอก หมายถึง ระบบงานอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงาน กำหนดขอบเขตหน่วยงานและบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง กำหนดกระบวนการและวิธีการดำเนินงานความสัมพันธ์กับหน่วยงาน และบุคคลภายนอก 4) องค์ประกอบการบริหารควรมีกลไกการบริหารการตรวจสอบผลการ ดำเนินงานขององค์การและการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้องค์การมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

กุญช์พิสิฏฐ์ คงนุรัตน์ (2565) กล่าวถึงองค์ประกอบของรูปแบบ ดังนี้ องค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) ความมุ่งหมาย 3) วิธีดำเนินการ 4) กลไกลการบริหารจัดการ 5) การประเมิน และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ

Keeves (1988) กล่าวถึง องค์ประกอบของรูปแบบสรุปได้ว่าประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้ 1) ส่วนนำ ได้แก่ สภาพแวดล้อม หลักการแนวคิด วัตถุประสงค์ ผลลัพธ์ ตลอดจนการรวบรวมปัญหา ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาเป็นอันดับแรก นำไปสู่การทำนาย (Prediction) และการทดสอบ 2) การจัดร่างโครงสร้างต้องมีความสัมพันธ์เชิงเหตุผล (Causal Relationship) ซึ่งสามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์นั้น ๆ ได้ 3) การนำไปทดลองเพื่อเปรียบเทียบผลการนำไปใช้ทำให้มีการปรับปรุงคุณภาพในการปฏิบัติงานซึ่งมี 2 ลักษณะ คือ การทดลองย้อนหลังโดยใช้ข้อมูลย้อนกลับและการทดลองใช้ในปัจจุบัน และ 4) มีเงื่อนไข หรือ มองเห็นภาพแห่งความสำเร็จ

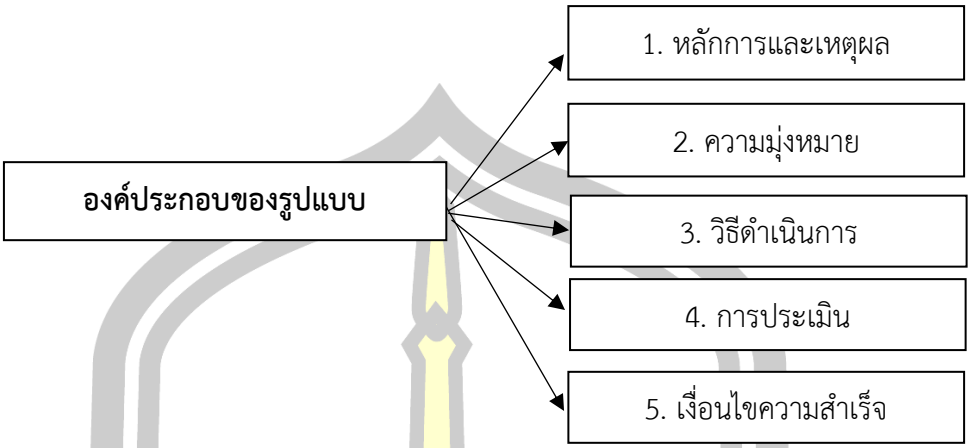
Brown และ Moberg (1980) ได้ทำการสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบขึ้นจากแนวคิดเชิงระบบ (System Approach) กับหลักการบริหารตามสถานการณ์ (Contingency Approach) พบว่า รูปแบบส่วนใหญ่ประกอบด้วย 1) สภาพแวดล้อม (Environment) 2) เทคโนโลยี (Technology) 3) โครงสร้าง (Structure) 4) กระบวนการจัดการ (Management Process) และ 5) การตัดสินใจสั่งการ (Decision Making)

พหุน ปณ ฑิโต ชีเว

ตาราง 13 การสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบ

องค์ประกอบของรูปแบบ	เอกสารงานวิจัย							
	ธีระ รุญเจริญ (2544)	ทิศนา แขมมณี (2546)	สมาน อัศวภูมิ (2549)	กฤษ์พิสิฐ์ คงนุรัตน์ (2565)	Keeves (1988)	Brown และ Moberg (1980)	ความถี่	ร้อยละ
1. หลักการและเหตุผล	✓	✓		✓	✓		4	66.67
2. ความมุ่งหมาย	✓	✓		✓	✓		4	66.67
3. วิธีดำเนินการ	✓	✓		✓	✓	✓	5	83.33
4. กลไกการบริหารจัดการ		✓	✓	✓			3	50.00
5. การประเมิน	✓	✓	✓	✓			4	50.00
6. เงื่อนไขความสำเร็จ	✓	✓	✓		✓		4	66.67
7. ยุทธศาสตร์	✓						1	16.67
8. ผลที่ได้รับจากการนำรูปแบบไปใช้					✓		1	16.67
9. สภาพแวดล้อม					✓	✓	2	33.33
10. เทคโนโลยี						✓	1	16.67
11. การตัดสินใจ						✓	1	16.67

จากตาราง 13 การวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบมีนักวิชาการที่แสดงทัศนะและผลการศึกษาวิจัยเป็นกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี (Theoretical framework) พบว่ามีจำนวน 11 ตัวบ่งชี้ การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาจากองค์ประกอบที่มีความถี่ตั้งแต่ 4 ขึ้นไป และเพื่อให้เข้ากับบริบทของกลุ่มตัวอย่างการวิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย จำนวน 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผล 2) ความมุ่งหมาย 3) วิธีดำเนินการ 4) การประเมิน และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ ดังภาพประกอบ 15

ภาพประกอบ 15 แสดงองค์ประกอบของรูปแบบ

4. การพัฒนารูปแบบ

นักวิชาการ นักการศึกษา ได้เสนอแนวคิดการพัฒนารูปแบบ ไว้ดังนี้

Keeves (1988) ได้เสนอแนวคิดการพัฒนารูปแบบ ประกอบด้วย

1. การศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การศึกษาสภาพข้อมูลพื้นฐานการระบุปัญหาความต้องการและความจำเป็นการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อกำหนดหลักการองค์ประกอบและการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา

2. การสร้างแบบร่างหรือรูปแบบเบื้องต้นหรือการนำเสนอทางเลือก

3. การตรวจสอบหรือการประเมินผล ได้แก่ การหาความเหมาะสมความเป็นไปได้จากผู้ทรงคุณวุฒิการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลและการทดลองใช้

4. การปรับปรุงและการพัฒนาและนำเสนอรูปแบบที่สมบูรณ์ องค์ประกอบของรูปแบบ ความมุ่งหมาย วิธีดำเนินการ เงื่อนไขความสำเร็จ หลักการและเหตุผลการประเมิน

สรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาวิเคราะห์และได้กล่าวถึงการพัฒนารูปแบบไว้ 4 ประการ คือ

1. รูปแบบควรประกอบขึ้นด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้างมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงแบบธรรมดา อย่างไรก็ตามความเชื่อมโยงแบบเส้นตรงแบบธรรมดาทั่วไปนั้นมีประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการศึกษาวิจัยในช่วงต้นของการพัฒนารูปแบบ

2. รูปแบบควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบได้สามารถตรวจสอบได้โดยการสังเกตและหาข้อสนับสนุนด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้

3. รูปแบบควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้นนอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ ควรใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย

4. รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่และการสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่

ดิเรก วรรณเศียร (2545) ได้กล่าวถึงการพัฒนารูปแบบไว้ว่า การพัฒนารูปแบบนั้นไม่มีข้อกำหนดที่แน่นอนตายตัว โดยทั่วไปการพัฒนารูปแบบจะเริ่มต้นจากการศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่จะสร้างหรือต้องการที่จะพัฒนารูปแบบให้ชัดเจน จากนั้นจึงกำหนดหลักการและองค์ประกอบของรูปแบบที่จะพัฒนาแล้วสร้างรูปแบบขึ้น แล้วนำไปตรวจสอบหาความเหมาะสมและความเป็นไปได้หรือทดลองใช้ต่อไป

บุญชม ศรีสะอาด (2547) ได้กล่าวว่า การวิจัยโดยใช้รูปแบบจำแนกออกได้เป็น 2 ขั้นตอน ขั้นตอนแรกเป็นการสร้างหรือพัฒนารูปแบบ ขั้นที่สองเป็นการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) ของรูปแบบ คือ

1. การสร้างรูปแบบ การสร้างหรือพัฒนารูปแบบผู้วิจัยจะสร้างหรือพัฒนารูปแบบขึ้นมาก่อนเป็นรูปแบบตามสมมุติฐาน โดยการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวความคิดรูปแบบที่มีผู้พัฒนาไว้แล้วในเรื่องเดียวกัน การหาความเที่ยงตรงของรูปแบบหรือเรื่องอื่นและผลการศึกษาหรือวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยให้สามารถกำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรต่าง ๆ ภายในรูปแบบรวมทั้งลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรเหล่านั้น หรือลำดับก่อนหลังของแต่ละองค์ประกอบในรูปแบบในการพัฒนารูปแบบนั้นจะต้องใช้หลักของเหตุผลเป็นรากฐานสำคัญและการศึกษาค้นคว้ามากจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบอย่างยิ่ง ผู้วิจัยอาจคิดโครงสร้างของรูปแบบขึ้นมาก่อนแล้วปรับปรุงโดยอาศัยข้อสนเทศ จากการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวความคิดรูปแบบ หรือผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องหรือทำการศึกษาองค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรแต่ละตัวแล้วคัดเลือกองค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรที่สำคัญประกอบกันขึ้นเป็นโครงสร้างของรูปแบบก็ได้

2. การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ หลังจากที่ได้พัฒนารูปแบบในขั้นแรกจำเป็นที่จะต้องทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบดังกล่าว เพราะรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนั้นถึงแม้ว่าจะพัฒนาโดยมีรากฐานจากทฤษฎี แนวความคิดรูปแบบของคนอื่นและผลการวิจัยที่ผ่านมาก แต่เป็นเพียงรูปแบบตามสมมติฐาน ซึ่งจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริงหรือทำการทดลองนำไปใช้ในสถานการณ์จริง เพื่อทดสอบดูว่ามีความเหมาะสมหรือไม่เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพตามที่มุ่งหวังหรือไม่ (ในขั้นนี้บางครั้งจึงใช้คำว่าการทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบ) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริงหรือทดลองใช้รูปแบบที่พัฒนาในสถานการณ์จริงจะช่วยให้ทราบอิทธิพลหรือความสำคัญขององค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรต่าง ๆ ในรูปแบบและอิทธิพลหรือความสำคัญของกลุ่มองค์ประกอบหรือกลุ่มตัวแปรในรูปแบบผู้วิจัยอาจปรับปรุงแบบใหม่โดยตัดองค์ประกอบที่พบว่าที่มีความสำคัญน้อยออกจากรูปแบบของตนทำให้ได้รูปแบบที่เหมาะสม

สมาน อัศวภูมิ (2549) ได้เสนอแนวคิดและแนวทางในการพัฒนารูปแบบไว้ ดังนี้

1. การศึกษารูปแบบ หมายถึง การศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับหลักการและข้อมูลประกอบการสร้างรูปแบบ ซึ่งอาจจะดำเนินการได้โดยวิธีสำรวจความคิดเห็นหรือการศึกษาภาคสนาม

2 . การนำเสนอรูปแบบ การออกแบบและนาเสนอรูปแบบใหม่เพื่อให้ได้รูปแบบที่ดีกว่าที่เป็นอยู่ ในขั้นนี้ยังไม่ต้องทดลองใช้รูปแบบ เพียงแต่จัดโอกาสนำเสนอเพื่อพิจารณาของที่เกี่ยวข้อง เช่น การนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาและประเมินในรูปของแบบสอบถามหรือการประชุมสัมมนาการนำรูปแบบให้ผู้ปฏิบัติประเมินความเป็นไปได้ ตลอดจนการให้ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ

3. การพัฒนารูปแบบ หมายถึง การวิจัยที่ผู้วิจัยต้องการดำเนินการทั้งสามส่วน คือ การศึกษารูปแบบการออกแบบรูปแบบใหม่ การนำรูปแบบใหม่ไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริง ส่วนจะมีการใช้กี่รอบขึ้นอยู่กับโครงการวิจัยและทำการรายงานผลการทดลองใช้

ทิศนา แขมมณี (2551) กล่าวถึงการพัฒนารูปแบบ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นรวบรวมปัญหา (Problem Formulation) เพื่อให้รู้ว่าอะไรคือปัญหาที่แท้จริง

2. ขั้นพัฒนารูปแบบ (Model Construction) ดำเนินการภายหลังจากที่ได้รวบรวมปัญหาต่าง ๆ แล้วในการสร้างรูปแบบต้องพิจารณาวัตถุประสงค์เบื้องต้นของการสร้างและต้องรู้ถึงลักษณะที่ต้องการของผลผลิต ต้องรู้ข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นและควรคำนึงค่าใช้จ่ายในการสร้างและความสนใจของผู้ใช้ด้วย เพราะถ้ารูปแบบมีค่าใช้จ่ายสูงและไม่เป็นที่ยอมรับของผู้ใช้ข้อมูลที่รวบรวมอาจมีโอกาสบกพร่องได้ ในระหว่างการดำเนินงานขั้นต่าง ๆ จึงควรมีการให้คำจำกัดความสภาพการณ์การสุ่มตัวอย่างและทำตามหลักวิชาการอย่างเคร่งครัด

3. การทดสอบรูปแบบ (Testing the Model) เมื่อสร้างรูปแบบเสร็จแล้วควรทดสอบโดยพิจารณาถึง

3.1 ความตรงตามสถานการณ์จริง (Valid) รูปแบบที่สร้างหากมีความใกล้เคียงกับความจริงจะดีมาก เพราะจะช่วยให้การตัดสินใจดีขึ้น ไม่ยุ่งยากต่อการนำไปใช้และควรพิจารณาถึงระดับของความสำเร็จจากการแก้ปัญหา

3.2 การนำไปทดลองใช้ เพื่อเปรียบเทียบว่าผลการนำไปใช้ทำให้มีการปรับปรุงคุณภาพในการปฏิบัติงานอย่างไร การทดลองใช้มี 2 ลักษณะ คือ ทดลองย้อนหลัง (Retrospective Evaluation) โดยใช้กับข้อมูลในอดีตและการทดลองใช้ปฏิบัติในปัจจุบัน (Pretest)

4. การทำให้สำเร็จ (Implementation) เมื่อผ่านการทดสอบแล้วควรนำไปใช้ให้เกิดความสำเร็จ เพราะไม่มีรูปแบบใดที่เรียกว่าสำเร็จอย่างสมบูรณ์จนกว่าจะได้รับการยอมรับได้รับความสนใจและมีการนำไปใช้

5. การพัฒนาปรับปรุงรูปแบบให้ทันสมัย (Model Updating) แม้ว่าจะมีการนำรูปแบบไปใช้จนประสบความสำเร็จ แต่ก็ควรมีการปรับปรุงประยุกต์ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ขององค์การและสถานการณ์ที่มากระทบจากภายนอกและภายในองค์กรด้วย

บุญชม ศรีสะอาด (2549) ได้เสนอแนวคิด การพัฒนารูปแบบ ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ขั้นตอนแรกเป็นการสร้างหรือพัฒนารูปแบบ ขั้นที่สองเป็นการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) ของรูปแบบ โดยสรุปดังนี้

1. การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ ผู้วิจัยจะสร้างหรือพัฒนารูปแบบขึ้นมาก่อนเป็นรูปแบบตามสมมุติฐาน โดยการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวความคิด รูปแบบที่มีผู้พัฒนาไว้แล้วในเรื่องเดียวกันหรือเรื่องอื่น ๆ และผลการศึกษาหรือวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยให้สามารถกำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรต่าง ๆ ภายในรูปแบบ รวมทั้งลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรเหล่านั้นหรือลำดับก่อนหลังของแต่ละองค์ประกอบในรูปแบบในการพัฒนารูปแบบนั้นจะต้องใช้หลักของเหตุผลเป็นรากฐานสำคัญ และการศึกษาค้นคว้ามากจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบอย่างยิ่ง ผู้วิจัยอาจคิดโครงสร้างของรูปแบบขึ้นมาก่อนแล้วปรับปรุงโดยอาศัยข้อสนเทศ

2. การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ หลังจากที่ได้พัฒนารูปแบบในขั้นแรกแล้วจำเป็นที่จะต้องทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบดังกล่าว เพราะรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนั้นถึงแม้ว่าจะพัฒนาโดยมีรากฐานจากทฤษฎี แนวความคิดรูปแบบของคนอื่น และผลการวิจัยที่ผ่านมาแต่ก็เป็นเพียงรูปแบบตามสมมติฐาน ซึ่งจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริง หรือทำการทดลองนำไปใช้ในสถานการณ์จริง เพื่อทดสอบดูว่ามีความเหมาะสมหรือไม่เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพตามที่มุ่งหวังหรือไม่ในขั้นนี้บางครั้งจึงใช้คาว่าการทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบในการเก็บ

กล่าวโดยสรุป รูปแบบที่จะนำไปใช้ให้ได้ประโยชน์สูงสุดนั้นรูปแบบต้องประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ คือ มีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง สามารถทำนายผลได้ สามารถขยายความผลทำนายได้กว้างขวางขึ้น และสามารถนำไปสู่แนวความคิดใหม่ ๆ สำหรับการพัฒนารูปแบบนั้นผู้วิจัยจะต้องศึกษาแนวคิดทฤษฎีในการสร้างรูปแบบนำเอาข้อมูลที่จัดเก็บมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของรูปแบบ กำหนดโครงสร้างและข้อเสนอของรูปแบบอย่างชัดเจน เพื่อนำไปสู่ผลสรุปเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่มุ่งหวังของการวิจัยมีการทดสอบและปรับปรุงรูปแบบก่อนนำรูปแบบไปใช้งานจริง ประเมินผลหลังจากการนำรูปแบบไปใช้งานจริง

5. การตรวจสอบรูปแบบ

สำหรับการตรวจสอบรูปแบบที่ดีได้มีนักวิชาการนำเสนอไว้ดังนี้

Eisner (1976) ได้เสนอแนวคิดการตรวจสอบโดยการใช้ผู้ทรงคุณวุฒิในบางเรื่องที่ต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าการวิจัยในเชิงปริมาณ โดยเชื่อว่าการรับรู้ที่เท่ากันเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของผู้รู้และได้เสนอแนวคิดการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิไว้ ดังนี้

1. การประเมินโดยแนวทางนี้มิได้เน้นผลสัมฤทธิ์ของเป้าหมายตามรูปแบบการประเมินของเป้าหมาย (Goal-Based Models) การตอบสนองปัญหาและความต้องการของผู้เกี่ยวข้องตามรูปแบบการประเมินแบบสนองตอบ (Responsive Models) หรือกระบวนการตัดสินใจ (Decision Making Models) แต่อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิจะเป็นการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่นำมาพิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวโยงกับวัตถุประสงค์หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไป

2. เป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง (Specialization) ในเรื่องที่จะประเมินโดยที่พัฒนามาจากรูปแบบวิจารณ์งานศิลป์ (Art Criticism) ที่ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้วินิจฉัย เนื่องจากเป็นการวัดคุณค่าไม่อาจประเมินด้วยเครื่องวัดใด ๆ และต้องใช้ความรู้ความสามารถของผู้ประเมินอย่างแท้จริง ต่อมาได้มีการนำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาระดับสูงในวงการศึกษาขั้นพื้นฐานมากขึ้น ในสาขาเฉพาะที่ต้องอาศัยผู้รู้ ผู้เล่นในเรื่องนั้นจริง ๆ มาเป็นผู้ประเมินผล ทั้งนี้เพราะองค์ความรู้เฉพาะสาขานั้นผู้ที่ศึกษาเรื่องนั้นจึงจะทราบและเข้าใจอย่างลึกซึ้ง

3. เป็นรูปแบบที่ใช้ตัวบุคคล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมินโดยใช้ความเชื่อถือว่า ผู้ทรงคุณวุฒินั้นเที่ยงธรรมและมีดุลพินิจที่ดี ทั้งนี้มาตรฐานและเกณฑ์การพิจารณาต่าง ๆ นั้นจะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒินั่นเอง

4. เป็นรูปแบบที่ยอมให้ความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิตามอัธยาศัยและความถนัดของแต่ละคน นับตั้งแต่การกำหนดประเด็นที่พิจารณา การบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ การเก็บรวบรวม การประมวลผล การวินิจฉัยข้อมูล ตลอดจนวิธีการนำเสนอทั้งนี้การเลือกผู้ทรงคุณวุฒิจะเน้นที่สถานภาพทางวิชาชีพ ประสบการณ์และการเป็นที่เชื่อถือ (High Credit) ของวิชาชีพนั้นเป็นสำคัญ

อุทุมพร จามรมาน (2541) ได้สรุปไว้ว่า จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการสร้างรูปแบบเพื่อทดสอบหรือตรวจสอบรูปแบบนั้นมาด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ การตรวจสอบรูปแบบมีหลายวิธีซึ่งอาจใช้การวิเคราะห์จากหลักฐานเชิงคุณลักษณะและเชิงปริมาณ (Qualitative) โดยที่การตรวจสอบรูปแบบจากหลักฐานเชิงคุณลักษณะอาจมีผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบ ส่วนการตรวจสอบโมเดลจากหลักฐานเชิงปริมาณใช้เทคนิคทางสถิติ ซึ่งการตรวจสอบรูปแบบตรวจลักษณะ 2 อย่าง คือ

1. การตรวจสอบความมากน้อยของความสัมพันธ์ความเกี่ยวข้องของเหตุผลระหว่างตัวแปร

2. การประมาณค่าพารามิเตอร์ของความสัมพันธ์ดังกล่าว ซึ่งการประมาณค่านี้สามารถประมาณข้ามเวลา (Across Time) กลุ่มตัวอย่าง (Samples) หรือสถานที่ได้ (Sites)

หรืออ้างอิงจากกลุ่มตัวอย่างไปหาประชากรก็ได้ โดยผลการตรวจสอบนาไปสู่คำตอบ 2 ข้อ คือ การสร้าง รูปแบบใหม่และการปรับปรุงหรือพัฒนารูปแบบเดิม

ผู้วิจัยสรุปเกี่ยวกับการตรวจสอบได้ดังนี้ การตรวจสอบของรูปแบบนั้นเป็นการตรวจสอบที่มิได้เน้นผลสัมฤทธิ์ของเป้าหมายตามรูปแบบ แต่เป็นการประเมินที่เน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะทางเป็นการใช้รูปแบบที่ใช้ตัวบุคคล ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการตรวจสอบรูปแบบหลักฐานเชิงคุณลักษณะ

การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

1. ความหมายของการสนทนากลุ่ม

นักวิชาการ นักการศึกษา ได้ให้ความหมายของการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ดังนี้

วานิช มาลัย และอรสา ปานขาว (2548) ได้ให้ความหมายว่า การสนทนากลุ่มเป็นรูปแบบการสัมภาษณ์ชนิดหนึ่งที่ใช้สำหรับผู้ที่ถูกสัมภาษณ์กลุ่มเล็ก ๆ มักใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในกรณีที่ต้องการได้ข้อมูลจากการพิจารณากลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ผู้ที่นำมาใช้ในการทำสนทนากลุ่มจะเป็นบุคคลที่ผู้ศึกษาคาดว่าจะเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการศึกษาได้เป็นอย่างดี โดยปกติจะใช้ผู้เข้าร่วมสนทนาประมาณ 8-12 คน หากใช้จำนวนน้อยกว่า 8 คน จะถือว่ากลุ่มตัวอย่างยังไม่เป็นตัวแทน แต่ถ้าใช้มากกว่า 12 คน จะทำให้เกิดปัญหายุ่งยากในการดำเนินงาน

เกษมสิงห์ เฟื่องฟู (2551) ได้ให้ความหมายว่า การจัดสนทนากลุ่ม คือ การที่จัดให้มีกลุ่มคนที่เป็นผู้รู้มีลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม อาชีพ หรือคุณลักษณะภูมิหลังต่าง ๆ ที่ใกล้เคียงกันที่สุด และคาดว่าเป็นกลุ่มที่สามารถตอบประเด็นคำถามที่นักวิจัยสนใจได้ดีที่สุด มีสมาชิกที่เข้าร่วมกลุ่ม มีจำนวน 7-8 คน เป็นกลุ่มที่มีลักษณะโต้ตอบและโต้แย้งกันดีที่สุด ก่อให้เกิดการสนทนาที่เปิดกว้างที่จะให้ทุกคนไม่อายคน วิพากษ์วิจารณ์ได้ดีที่สุด ส่วนในกรณีที่มีสมาชิก 9-12 คน ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ วงสนทนาอาจจะมีการแบ่งกลุ่มย่อยหันหน้าเข้าสนทนากันเอง แต่ในกรณีนี้อาจจะลำบากในการนั่งสนทนาเป็นกลุ่มและยากต่อการสรุปประเด็นปัญหาหรือวิเคราะห์ข้อมูล

สรุปได้ว่า การสนทนากลุ่ม (Focus Group) หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนาของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นบุคคลที่สามารถให้คำตอบในประเด็นที่ต้องการศึกษาได้ โดยจัดให้มีกลุ่มสนทนาประมาณ 7-12 คน ซึ่งกลุ่มที่จะมีลักษณะโต้ตอบโต้แย้งกันดีที่สุดคือ 7-8 คน และจะต้องมีผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้คอยจุดประเด็นในการสนทนา เพื่อชักจูงให้กลุ่มเกิดแนวคิดและแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นหรือแนวทางการสนทนาอย่างละเอียดและรอบด้าน

2. ขั้นตอนในการสนทนากลุ่ม

นักวิชาการ นักการศึกษา ได้เสนอขั้นตอนการสนทนากลุ่มดังนี้

ชาย โพธิสิตา (2547) ได้เสนอขั้นตอนการสนทนากลุ่ม มีดังนี้ 1) กำหนดปัญหาการวิจัยหรือประเด็นที่จะอภิปรายกลุ่ม 2) กำหนดกรอบการเลือกตัวอย่าง 3) กำหนดผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม 4) สร้าง/ทดสอบแนวคำตอบ 5) เลือกกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ทรงคุณวุฒิ 6) จัดการสนทนากลุ่ม 7) จัดระเบียบข้อมูล 8) วิเคราะห์ข้อมูล และ 9) เขียนรายงาน

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (2549) ได้เสนอขั้นตอนในการจัดการสนทนากลุ่ม ดังนี้ 1) กำหนดวัตถุประสงค์ 2) กำหนดกลุ่มเป้าหมายองผู้ให้ข้อมูล 3) ตัดสินใจว่าจะทำกี่กลุ่ม 4) วางแผนเรื่องระยะเวลาและตารางเวลา 5) ออกแบบแนวคำถาม 6) ทดสอบแนวคำถามที่สร้างขึ้น 7) ทำความเข้าใจกับผู้ดำเนินการสนทนา 8) คัดเลือกผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนา 9) การจัดเตรียมการทำสนทนากลุ่ม 10) จัดกลุ่มสนทนา 11) ประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

รัตนะ บัวสนธ์ (2551) ได้เสนอขั้นตอนในการจัดการสนทนากลุ่ม ดังนี้

1. ผู้ร่วมสนทนาหรือสมาชิกที่ได้รับตามคุณสมบัติหรือตามตัวแปรที่สอดคล้องกับเงื่อนไขตามที่ผู้วิจัยต้องการ

2. ผู้จดบันทึกและผู้ให้บริการทั่วไปเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่จะบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสนทนา ทั้งข้อมูลที่เป็นคำพูดของสมาชิกในกลุ่มสนทนาทุกคำพูดเท่าที่จะจดได้ทันและข้อมูลที่ไม่ใช่คำพูด แต่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นขณะสนทนา เช่น อากัปกิริยา ท่าทาง การแสดงสีหน้าของผู้สนทนาเมื่อทำการโต้ตอบหรือการนั่งเงียบ เป็นต้น ข้อมูลดังกล่าวจะช่วยในการตีความสรุปรายงานวิจัยต่อไป ทั้งนี้ในการจดบันทึก ผู้จดบันทึกจะต้องใส่ชื่อสมาชิกที่ผู้พูดหรือผู้แสดงอากัปกิริยาดังกล่าวด้วยเพื่อป้องกันการลืม ผู้จดบันทึกยังอาจช่วยเตือนพิธีกรกรณีลืมประเด็นคำถามบางประเด็นตลอดจนการช่วยให้พิธีกรแจกคำถามได้ทั่วถึงกับสมาชิกทุกคน

3. ผู้ให้บริการทั่วไป เป็นบุคคลที่ทำหน้าที่ให้บริการในด้านต่าง ๆ ในการสนทนาเพื่อให้การดำเนินการสนทนาเป็นไปอย่างราบรื่นโดยไม่ติดขัด เช่น การให้บริการน้ำดื่ม กาแฟ ขนมหรือของขบเคี้ยว การบันทึกเทปและการเปลี่ยนเทปบันทึก รวมทั้งการป้องกันบุคคลที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสนทนาเข้ามารบกวนขัดจังหวะการสนทนา

สรุปได้ว่า ขั้นตอนในการสนทนากลุ่ม เริ่มจากกำหนดวัตถุประสงค์ สร้างประเด็นคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ กำหนดคุณสมบัติผู้ทรงคุณวุฒิ นัดหมายการสนทนา ดำเนินการสนทนากลุ่ม จดบันทึกข้อมูลที่ได้รับการวิพากษ์และวิเคราะห์สรุปรายงานข้อมูลจากการสนทนา

การประเมินความต้องการจำเป็น

1. ความหมายของการประเมินความต้องการความจำเป็น

นักวิชาการ นักการศึกษาให้ความหมายของการประเมินความต้องการความจำเป็น ดังนี้

สุวิมล ว่องวาณิช (2548) ได้ให้ความหมายของการประเมินความต้องการความจำเป็น แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทแรกการนิยามตามโมเดลความแตกต่าง และประเภทที่สองการนิยามโมเดลการแก้ปัญหา

1. การนิยามโมเดลความแตกต่าง (Discrepancy Model) หมายถึง ความแตกต่างระหว่างสิ่งที่มุ่งหวังกับสิ่งที่มีอยู่จริง นิยามนี้ยังสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกกำหนดความต้องการจำเป็นในลักษณะของความแตกต่างของผลที่เกิดขึ้น แต่ไม่ได้กำหนดว่าต้องมีความแตกต่างกันเท่าใดจึงจะถือว่าเป็น “ความต้องการจำเป็น” กลุ่มที่สอง กำหนดความต้องการจำเป็นว่า เป็นความแตกต่างของผลที่เกิดขึ้นก็ได้หรือไม่ใช่ก็ได้ แต่เกณฑ์การพิจารณาจะเป็นความต้องการจำเป็นหรือไม่ให้พิจารณาจากประโยชน์ที่ได้รับ หากความต้องการจำเป็นได้รับการตอบสนองหรือความเสียหายหรือผลเสียที่เกิดขึ้น หากความต้องการจำเป็นไม่ได้รับการตอบสนอง นิยามตามโมเดลนี้เรียกว่า “Performance Needs”

2. การนิยามโมเดลการแก้ปัญหา (Solution Model) หมายถึง สิ่งที่ต้องการและจำเป็นต้องทำให้ได้ หรือทำให้เกิดหรือทำให้มี ซึ่งหากไม่ได้รับจะอยู่ในสภาพที่ไม่พึงประสงค์ นิยามโมเดลนี้ เรียกว่า “Treatment Needs”

ศักดิ์ศรี ปาณะกุล (2550) ได้ให้ความหมายของการประเมินความต้องการความจำเป็น หมายถึง กระบวนการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ควรจะเป็นและสิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน หากมีความขัดแย้งระหว่างความแตกต่างที่พบก็จะชี้ให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น ในองค์กรหรือหน่วยงาน ผู้บริหารวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นเพื่อหาความสามารถที่ต้องพัฒนาของบุคลากรโดยนำความสามารถมาตรฐาน (สิ่งที่ควรจะเป็น) ในการดำเนินงานลบด้วยความสามารถที่บุคลากรมีอยู่จริง (สิ่งที่เป็นอยู่) จะได้ความสามารถที่ต้องการพัฒนา (ความแตกต่าง) ซึ่งจะนำไปสู่การจัดหลักสูตรฝึกอบรมบุคลากรต่อไป

สรุปได้ว่า การประเมินความต้องการจำเป็น หมายถึง กระบวนการในการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพอันพึงประสงค์ คาดหวังให้เกิดขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนางานต่อไป

2. ความสำคัญของความต้องการความจำเป็น

นักวิชาการเสนอความสำคัญของการประเมินความต้องการความจำเป็น ดังนี้

สุวิมล ว่องวาณิช (2548) ได้เสนอความสำคัญของการประเมินความต้องการความจำเป็นไว้ว่า เป็นกระบวนการประเมินเพื่อกำหนดความแตกต่างของสภาพที่เกิดขึ้นกับสภาพที่ควรจะเป็น โดยระบุสิ่งที่ต้องการให้เกิดว่ามีลักษณะเช่นใด และประเมินสิ่งที่เกิดขึ้นจริงว่ามีลักษณะเช่นใด จากนั้นนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ประเมินสิ่งที่เกิดขึ้นจริงว่าสมควรเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง การประเมินความต้องการความจำเป็นทำให้ได้ข้อมูลที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการศึกษาหรือการเปลี่ยนแปลงผลที่เกิดขึ้นปลายทาง การเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการประเมินความต้องการความจำเป็นจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์และเป็นการเปลี่ยนแปลงทางบวก

Witkin และ Altschuld (1995) ได้เสนอความสำคัญของการประเมินความต้องการความจำเป็นไว้ว่า เป็นกระบวนการเพื่อจัดเรียงลำดับความสำคัญก่อนหลังและการตัดสินใจ

สรุปได้ว่า ความสำคัญของความต้องการความจำเป็น เป็นกระบวนการประเมินเพื่อกำหนดความแตกต่างของสภาพที่เกิดขึ้นกับสภาพที่ควรจะเป็น โดยระบุสิ่งที่ต้องการให้เกิดว่ามีลักษณะเช่นใด และประเมินสิ่งที่เกิดขึ้นจริงว่ามีลักษณะเช่นใด จากนั้นนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ประเมินสิ่งที่เกิดขึ้นจริงว่าสมควรเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง เพื่อจัดเรียงลำดับความสำคัญก่อนหลัง

3. ขั้นตอนการประเมินความต้องการความจำเป็น

นักวิชาการเสนอขั้นตอนของการประเมินความต้องการความจำเป็น ดังนี้

สุวิมล ว่องวาณิช (2548) ได้เสนอขั้นตอนการประเมินความต้องการความจำเป็นไว้ว่า 3 ขั้นตอน คือ 1) การระบุความต้องการจำเป็น (Needs Identification) 2) การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Needs Analysis) และ 3) การกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหาความต้องการจำเป็น (Needs Solution)

ศักดิ์ศรี ปาณะกุล (2550) เสนอขั้นตอนการประเมินความต้องการความจำเป็น ดังนี้

1. ขั้นก่อนการประเมิน (Reassessment) ขั้นแรกนี้เป็นขั้นตอนของการสำรวจ (Exploration) ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย ๆ ดังนี้

1.1 การวางแผนสำหรับการประเมินความต้องการจำเป็น

1.2 การนิยามหรือการกำหนดวัตถุประสงค์ทั่วไป สำหรับการประเมินความต้องการจำเป็น

1.3 กำหนดขอบเขตหลักของการประเมินความต้องการจำเป็นหลักและหรือประเด็นที่ต้องการประเมิน

1.4 กำหนดรายละเอียดและข้อมูลความต้องการตามขอบเขตที่จะประเมิน ซึ่งรวมถึงกลุ่มเป้าหมายในการประเมิน

1.5 ตัดสินใจกำหนดเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูล แหล่งข้อมูลวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและการใช้ประโยชน์จากข้อมูล ผลที่ได้จากขั้นตอนนี้ คือ แผนเบื้องต้นสำหรับการประเมินความต้องการจำเป็นและนำไปใช้ในขั้นที่ 2 และ 3

2. ขั้นประเมิน (Assessment) หลังจากสำรวจความต้องการจำเป็นต่าง ๆ แล้ว ในขั้นนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Gathering) ประกอบด้วยรายละเอียด ดังนี้

2.1 สรุปตัดสินใจกำหนดเกี่ยวกับบริบทขอบเขตและสิ่งที่เกี่ยวข้องในการประเมินความต้องการจำเป็น

2.2 เก็บรวบรวมข้อมูลของความต้องการ ซึ่งในขั้นนี้ย่อมทำให้ทราบความต้องการของผู้รับบริการหรือกลุ่มเป้าหมาย

2.3 หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำข้อมูลที่ได้มาจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในเบื้องต้นระยะแรก

2.4 วิเคราะห์หาสาเหตุของความต้องการจำเป็นหรือประเด็นปัญหา

2.5 วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด ผลที่ได้ในขั้นประเมิน คือ ความต้องการจำเป็นหรือปัญหาที่ต้องการแก้ไขตามลำดับความสำคัญในระยะแรก

3. ขั้นหลังการประเมิน (Post assessment) เมื่อได้ผลการประเมินความต้องการจำเป็นแล้วในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่ง คือ การนำผลการประเมินไปใช้ (Utilization) ประกอบด้วย

3.1 จัดเรียงลำดับ (Set Priority) ความสำคัญของความต้องการจำเป็น ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญและทำให้การประเมินความต้องการจำเป็นมีความสมบูรณ์

3.2 พิจารณาทางเลือกสำหรับการแก้ปัญหาจากข้อที่ 1 ทำให้ทราบปัญหาที่เร่งด่วนที่สุด ถ้าหากไม่นำมาแก้ปัญหาก็จะสูญเปล่าในการทำการประเมิน ดังนั้น จึงต้องช่วยกันพิจารณาหาทางเลือกสำหรับแก้ปัญหา

3.3 พัฒนาแผนการปฏิบัติเพื่อใช้ในการดำเนินงานต่อไป

3.4 ประเมินผลของการประเมินความต้องการจำเป็น

3.5 รายงานผลการประเมินความต้องการจำเป็น

Witkin และ Altschuld (1995) ได้เสนอขั้นตอนการประเมินความต้องการความจำเป็น ดังนี้

ระยะที่ 1 ก่อนการประเมิน (การสำรวจ) เป็นระยะการเตรียมการก่อนประเมินความต้องการจำเป็น ได้แก่ การกำหนดแผนการดำเนินการ การกำหนดจุดมุ่งหมายหลัก การกำหนดขอบเขตหรือประเด็นของความต้องการจำเป็น รวมถึงการกำหนดข้อมูลที่จะรวบรวมแหล่งที่มาของข้อมูล วิธีการ ระดับความสามารถในการใช้ข้อมูล

ระยะที่ 2 การประเมิน (การเก็บรวบรวมข้อมูล) เป็นระยะการเก็บข้อมูล และความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการจำเป็น การจัดลำดับความต้องการจำเป็นก่อนหลังขั้นแรก การวิเคราะห์สาเหตุ ระดับที่ 1, 2 และ 3 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 3 หลังการประเมิน (การนำไปใช้ประโยชน์) เป็นระยะของการใช้ผลการประเมินความต้องการจำเป็นก่อนหลังในทุกระดับที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ การพิจารณาแนวทางการแก้ปัญหาการพัฒนาแผนปฏิบัติงานในการแก้ปัญหา การประเมินความต้องการจำเป็น การเผยแพร่ผลที่ได้รับ

สรุปได้ว่า ขั้นตอนของการประเมินความต้องการจำเป็น เริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดขอบเขตหรือประเด็นในการประเมิน กำหนดวิธีการประเมินความต้องการจำเป็น นำข้อมูลมาวิเคราะห์สังเคราะห์จัดเรียงลำดับ รายงานและนำผลการประเมินความต้องการจำเป็นไปใช้ประโยชน์ต่อไป

การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

1. ความหมายของการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

นักวิชาการ นักการศึกษา ได้ให้ความหมายของการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ดังนี้

โยธิน ศรีโสภา (2542) ได้ให้ความหมายการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง วิธีการประเมินรูปแบบหนึ่งของวิธีการประเมินเชิงธรรมชาติ (Naturalistic Approach) ตามแนวคิดของ Eisner ซึ่งมีความเชื่อว่าการรู้ทันสิ่งต่าง ๆ เป็นคุณลักษณะพื้นฐานของผู้ทรงคุณวุฒิ

Eisner (1975) ได้ให้ความหมายของการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง การประยุกต์มโนทัศน์ของศิลปะวิจารณ์ (Art Criticism) มาใช้เป็นรูปแบบของการประเมิน โดยให้แนวคิดการวิพากษ์วิจารณ์เป็นการใช้วิจารณญาณในการบรรยายคุณภาพของสิ่งที่ศึกษา (Descriptive Aspect) ตีความหมายของคุณภาพของสิ่งที่ศึกษา (Interpretive Aspect) ออกมาในเชิงประจักษ์ตามการรับรู้ของผู้เชี่ยวชาญและตัดสินคุณค่าของสิ่งนั้น (Evaluative Aspect)

Conrad และ Wilson (1985) ได้ให้ความหมายของการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง รูปแบบหนึ่งของการประเมินซึ่งถือว่ารูปแบบนี้เป็นวิธีการประเมินทางการศึกษา คือ การวิพากษ์วิจารณ์ทางการศึกษา โดยอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิเป็นวิธีที่นิยมใช้มากทางอุดมศึกษาและมีความเชื่อถือได้ เพราะถือว่าการตัดสินโดยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ในศาสตร์สาขานั้น ๆ หรือในวิชาชีพเป็นสิ่งที่ยอมรับได้

สรุปได้ว่า การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) หมายถึง รูปแบบหนึ่งของการประเมิน ซึ่งถือว่าเป็นวิธีการประเมินทางการศึกษา คือ การวิพากษ์วิจารณ์ทางการศึกษาโดยอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิเป็นวิธีที่นิยมใช้มากทางอุดมศึกษาและมีความเชื่อถือได้ เพราะถือว่าการตัดสินโดยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ในศาสตร์สาขานั้น ๆ

2. ความสำคัญของการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

นักวิชาการ นักการศึกษา ได้เสนอความสำคัญของการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

โยธิน ศรีโสภา (2542) ได้เสนอความสำคัญของการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ว่าเป็นวิธีการประเมินรูปแบบหนึ่งเชื่อว่าการรู้ทันสิ่งต่าง ๆ เป็นคุณลักษณะพื้นฐานของผู้ทรงคุณวุฒิ

Eisner (1975) ได้เสนอความสำคัญของการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญว่า เป็นรูปแบบของการประเมินโดยให้แนวคิดการวิพากษ์วิจารณ์เป็นการใช้วิจารณญาณในการบรรยายคุณภาพตีความหมายของสิ่งที่ศึกษาออกมาในเชิงประจักษ์ตามการรับรู้ของผู้เชี่ยวชาญ

Conrad และ Wilson (1985) ได้เสนอความสำคัญของการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ว่าเป็นวิธีการประเมินทางการศึกษา คือ การวิพากษ์วิจารณ์ทางการศึกษาโดยอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิมีความเชื่อถือได้เพราะถือว่าการตัดสินโดยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ในศาสตร์สาขานั้น ๆ

3. กระบวนการการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

นักวิชาการ นักการศึกษา ได้เสนอกระบวนการการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

โยธิน ศรีโสภา (2542) ได้เสนอกระบวนการการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

1. เป็นรูปแบบการประเมินให้ความสำคัญกับผู้รู้หรือผู้ทรงคุณวุฒิในการใช้วิจารณญาณวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้งในประเด็นหนึ่งที่นำขึ้นมาให้พิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์หรือผู้ที่เกี่ยวข้องใด ๆ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ข้อสรุปประสิทธิภาพหรือความเหมาะสมของสิ่งที่ประเมิน

2. เป็นรูปแบบการประเมินผลที่เน้นผลที่เน้นความเฉพาะทาง (Specialization) เนื่องจากรูปแบบนี้พัฒนามาจากรูปแบบการวิจารณ์งานศิลปะ (Arts Criticism) ที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้งและต้องอาศัยผู้ทางคุณวุฒิระดับสูงมาวินิจฉัย เนื่องจากไม่สามารถวัดคุณค่าได้จากเครื่องมือวัดใด ๆ นอกจากการใช้วิจารณญาณของผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น ต่อมามีการประยุกต์ใช้กับการศึกษาระดับสูงในสาขาเฉพาะที่ต้องอาศัยผู้รู้ในเรื่องนั้น ๆ จริงรูปแบบนี้จึงเป็นที่นิยมนำมาใช้ประเมินผลในวงการอุดมศึกษาที่ต้องการความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา

3. เป็นรูปแบบการประเมินที่ใช้คำตัดสิน (Judgment) ของบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมินผลโดยให้ความเชื่อถือในภูมิหลัง ประสบการณ์ ความคิดวิจารณญาณที่ดีและความเที่ยงธรรมของผู้ทรงคุณวุฒิ

4. เป็นรูปแบบที่ยอมให้ความยืดหยุ่นในการบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิตามอัธยาศัยและความถนัดของแต่ละคน นับตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญที่จะพิจารณาการบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการเก็บรวบรวม ประมวลและวินิจฉัยข้อมูล ตลอดจนวิธีการนำเสนอการเลือกผู้ทรงคุณวุฒิจะเน้นที่สถานภาพทางวิชาชีพ ประสบการณ์ และการเป็นที่เชื่อถือ (High Credibility) ของวิชาชีพนั้น ๆ เป็นสำคัญ

Eisner (1975) ได้เสนอกระบวนการของการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ มีรายละเอียด 6 ข้อ ที่สนับสนุน Educational Criticism ไว้ดังนี้

1. การวิพากษ์วิจารณ์และช่วยอธิบายวัตถุประสงค์และกระบวนการที่เป็นจริงซึ่งสัมพันธ์กันระหว่างสาระและรูปแบบของเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

2. การวิพากษ์วิจารณ์จะช่วยอธิบายวัตถุประสงค์และกระบวนการที่เป็นจริงซึ่งสัมพันธ์กันระหว่างส่วนประกอบย่อยและองค์รวมของเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

3. การวิพากษ์วิจารณ์เป็นเรื่องการสะท้อนจากการหยั่งรู้สู่การกำหนดวัตถุประสงค์ หรือรูปแบบที่เป็นการออกแบบอย่างมีความสมบูรณ์และมีความซับซ้อน

4. การวิพากษ์วิจารณ์จะเปิดเผยธรรมชาติของประสบการณ์ที่ลึกซึ้ง (เป็นแก่นแท้) โดยไม่มีรูปแบบรับความรู้สึกได้ง่ายและการสะท้อนกลับของการวิพากษ์ ทั้งส่วนที่เป็นกระบวนการและผลผลิตของการปฏิบัติงาน

5. การวิพากษ์วิจารณ์จะเปิดเผยโดยยึดหลักการพื้นฐานด้วยการแปลความและตัดสินกระบวนการและวัตถุประสงค์ ซึ่งจะอาศัยผลลัพธ์จากการสรุปความเกี่ยวข้องจากประสบการณ์โดยรวมของความมีมนุษยธรรม

6. การวิพากษ์วิจารณ์ใช้การสังเคราะห์ความรู้ที่ได้จากกระบวนการทางวิจัยที่แตกต่างกันของทฤษฎีการหยั่งรู้

สรุปได้ว่า การสัมมนากลุ่มอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) มีกระบวนการ คือ นำประเด็นมาพิจารณาเพื่อหาข้อสรุปหรือความเหมาะสมของสิ่งที่ประเมินและผู้ทรงคุณวุฒิถือเป็นเครื่องมือในการประเมินผลเชื่อถือในประสบการณ์ ความคิดวิจารณญาณและความเที่ยงธรรมของผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ให้ข้อมูลหรือตัดสิน

บริบทโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

โรงเรียนประถมศึกษา เป็นองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทหลักสำคัญยิ่งในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เยาวชนซึ่งเป็นกำลังและอนาคตของชาติ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้มีประสิทธิผล ซึ่งสิ่งสำคัญและเป็นตัวบ่งชี้ว่า การจัดการศึกษาหรือการบริหารโรงเรียนประสบผลสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับประสิทธิผลของผู้บริหาร และครูในโรงเรียนต้องใช้ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ สร้างวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงสนับสนุนบุคลากรทางการศึกษาให้ได้รับการพัฒนาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาวการณ์ของโลกในปัจจุบัน

การศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นรากฐานของการศึกษาของคนไทย ซึ่งเป็นภารกิจหลักของไทยที่ผ่านมาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ปฏิรูปการศึกษาโดยมุ่งมั่นพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม บนพื้นฐานของความรับผิดชอบที่มีประสิทธิภาพ หัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ การสร้างและพัฒนาคนไทยเพื่ออนาคตของประเทศ สร้างให้คนไทยเป็นคนดีคนเก่ง มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ เน้นการอ่านออก เขียนได้ คิดวิเคราะห์เป็นสามารถสร้างวิสัยทัศน์และวางแผนอนาคตที่ดีของตนเองได้ รวมถึงการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของคนไทยและคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติเป็นหลัก

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 43 ได้บัญญัติสิทธิและเสรีภาพด้านการศึกษาของปวงชนชาวไทยไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” และในบทเฉพาะกาลมาตรา 335 (3) ได้กำหนดให้รัฐธรรมนูญประกาศใช้ ดังนั้น รัฐจะต้องดำเนินการตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้และต้องเตรียมการให้พร้อมที่จะจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีอย่างทั่วถึงมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งถือเป็นกฎหมายการศึกษาฉบับแรกของไทยที่กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่ประชาชนชาวไทยให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญกล่าวคือ มาตรา 10 ระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ต้องจัดให้ทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” เพื่อเป็นการตอบสนองตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

กรมสามัญศึกษาและกรมวิชาการจึงเป็นหน่วยงานที่จะต้องมารวมกันเป็นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี

ในปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน่วยงานส่วนกลางประจำภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจำนวน 183 เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามีโรงเรียนประถมศึกษาทั้งหมด จำนวน 28,358 โรงเรียน มีครูที่ทำการสอนโรงเรียนประถมศึกษาทั้งหมดจำนวน 129,599 คน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ผลผลิต และจุดเน้น ไว้ดังนี้

1. วิสัยทัศน์

การศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยมีคุณภาพและมาตรฐานระดับสากลบนพื้นฐานของความเป็นไทย

2. พันธกิจ

2.1 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ

2.2 ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรและค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ

2.3 พัฒนาระบบบริหารจัดการที่เน้นการมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อคุณภาพการศึกษาและบูรณาการการจัดการศึกษา

3. เป้าประสงค์

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย มีคุณภาพและมาตรฐานระดับสากลบนพื้นฐานความเป็นไทย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 43 ความว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 49 ความว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพหรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น” ในการนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา 12 บัญญัติว่า นอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรา 4 วรรค 5 บัญญัติว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐานหมายถึงสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรา 9 (2) บัญญัติถึงหลักการจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาสถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ มาตรา 39 บัญญัติว่า ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไปการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรงการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. ระดับกระทรวง หรือระดับนโยบาย มีคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นคณะกรรมการนโยบายมีหน้าที่เสนอนโยบาย แผนพัฒนามาตรฐาน และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ การสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและเสนอแนะในการออกระเบียบ หลักเกณฑ์และประกาศที่เกี่ยวกับการบริหารสำนักงานและมีสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทำหน้าที่รับผิดชอบงานเลขานุการของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ว่าด้วยการแบ่งส่วนราชการโดยมีเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทำหน้าที่เป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ระดับเขตพื้นที่การศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาเป็นเขตบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดขึ้นจากการประกาศในราชกิจจานุเบกษาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการโดยคำแนะนำของสภาการศึกษา จากเกณฑ์ปริมาณสถานศึกษา จำนวน ประชากร วัฒนธรรม และความเหมาะสมด้านอื่น ปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยมีคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษามีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแล จัดตั้ง ยุบรวม หรือเลิกสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษา ประสาน ส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษา ประสาน ส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษา ประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคลครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชนองค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษานอกจากนั้นพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ยังได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา นอกจากตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายดังกล่าวและกฎหมายอื่นแล้วยังให้มีอำนาจ

หน้าที่ดังนี้ (1) อำนาจหน้าที่ในการบริหารและการจัดการศึกษาและพัฒนาสาระของหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2) อำนาจหน้าที่ในการพัฒนางานด้านวิชาการ และจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาร่วมกับสถานศึกษา (3) รับผิดชอบในการพิจารณาแบ่งส่วนราชการภายในสถานศึกษาของสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (4) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด ในการนี้กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ. 2546 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ดังนี้ (1) จัดทำนโยบาย แผนพัฒนาและมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนา การศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของท้องถิ่น (2) วิเคราะห์การจัดตั้งบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษาและหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษา และแจ้งการจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้หน่วยงานข้างต้นรับทราบ รวมทั้งกำกับ ตรวจสอบ ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงาน ดังกล่าว (3) ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา (4) กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและในเขตพื้นที่การศึกษา (5) ศึกษาวิเคราะห์วิจัยและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา (6) ประสานการ ระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคลเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา (7) จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาและประเมินผลสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา (8) ประสาน ส่งเสริมสนับสนุน การจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษารูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา (9) ดำเนินการและประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา (10) ประสาน ส่งเสริมการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการและคณะทำงานด้านการศึกษา (11) ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไปกับองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะ สำนักงานผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการในเขตพื้นที่การศึกษา และ (12) ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการภายในเขตพื้นที่การศึกษาที่มิได้ระบุให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานใดโดยเฉพาะ หรือปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย นอกจากนั้นยังมีองค์กรคณะกรรมการอีก 2 คณะ กล่าวคือ (1) คณะกรรมการนิเทศตามและประเมินผลการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา ทำหน้าที่เกี่ยวกับการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา และ (2) คณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำเขตพื้นที่การศึกษา ทำหน้าที่โดยรวมเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลในเขตพื้นที่การศึกษา (อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่การศึกษา) กล่าวได้ว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีหน้าที่

โดยตรงในการบริหารจัดการ กำกับ สนับสนุนส่งเสริม ประสานงาน ติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัด ให้เป็นไปตามนโยบายและมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

3. ระดับสถานศึกษา สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษา มีฐานะเป็นนิติบุคคล โดยมีกรรมการสถานศึกษาทำหน้าที่กำกับและสนับสนุนกิจการสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่และผู้ทรงคุณวุฒิ กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ. 2546 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้ (1) จัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย และแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตลอดจนบริบทและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น (2) จัดตั้งงบประมาณ และรับผิดชอบการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา (3) พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของนักเรียน ชุมชนและท้องถิ่น (4) จัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอนที่เหมาะสมและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (5) ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศและแนวปฏิบัติต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด (6) กำกับ ติดตาม ประเมินผลงานตาม แผนงาน โครงการและประเมินผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนการพิจารณาความดี ความชอบ การพัฒนา และดำเนินการทางวินัยกับครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด (7) ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา (8) จัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ความร่วมมือในการประเมินคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานภายนอกสถานศึกษา รวมทั้งรายงานผลการประเมินต่อคณะกรรมการสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (9) ส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชน และสร้างความสัมพันธ์กับสถานศึกษาและสถาบันอื่นในชุมชนและท้องถิ่น และ (10) ปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวกับกิจการภายในสถานศึกษาหรือตามที่ได้รับมอบหมายและตามที่กฎหมายกำหนด ทั้งนี้ได้มีการจำแนกการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานออกเป็น ด้านวิชาการ งบประมาณการ บริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป รวมทั้งหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 ได้กำหนดให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ หรือเลขาธิการ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พิจารณากระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาด้านวิชาการ งบประมาณการบริหารงานบุคคล และบริหารงานทั่วไป ไปยังคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาแล้วแต่กรณีขนาดของสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) ได้แบ่งขนาดของสถานศึกษาตามจำนวนนักเรียน ออกเป็น 7 ขนาด คือ ขนาดที่ 1 จำนวนนักเรียนน้อยกว่า 120 คน ขนาดที่ 2 จำนวนนักเรียนระหว่าง 121–200 คน ขนาดที่ 3 จำนวนนักเรียน ระหว่าง 201–300 คน ขนาดที่ 4 จำนวนนักเรียน ระหว่าง 301–499 คน ขนาดที่ 5 จำนวนนักเรียน ระหว่าง 500–1,499 คน ขนาดที่ 6 จำนวนนักเรียน ระหว่าง 1,500–2,499 คน ขนาดที่ 7 จำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 2,500 คนขึ้นไป ในการนี้ได้มีการจัดกลุ่มขนาดเป็นขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ โดยจำแนกขนาดสถานศึกษามัธยมศึกษาขนาดเล็ก จำนวนนักเรียนต่ำกว่า 1,000 คน ขนาดกลาง จำนวนนักเรียนระหว่าง 1,000–1,499 คน ขนาดใหญ่ จำนวนนักเรียนระหว่าง 1,500–2,499 คน และขนาดใหญ่พิเศษ ตั้งแต่ 2,500 คน ขึ้นไป และจำแนกขนาดโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จำนวนนักเรียนตั้งแต่ 499 คนลงมา ขนาดกลาง จำนวนนักเรียน ระหว่าง 500–1,499 คน ขนาดใหญ่ จำนวนนักเรียน ระหว่าง 1,500–2,499 คน ขนาดใหญ่พิเศษ จำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 2,500 คนขึ้นไป สรุปได้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานว่าเป็นการจัดการศึกษาที่รัฐต้องจัดให้กับผู้เรียนและหรือประชาชนทุกคนอย่างมีคุณภาพ เสมอภาค และมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นฐานของการพัฒนาประเทศที่หน่วยจัดการศึกษาหรือสถานศึกษาต้องเป็นสถานศึกษาที่มีขนาดและความพร้อมในการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพที่ต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ส่วนที่ 3 งานวิจัยทางการบริหารจัดการสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องนับตั้งแต่ ก่อนและหลังปฏิรูปการศึกษาเป็นต้นมา มีความพยายามที่จะศึกษารูปแบบการบริหารจัดการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้เกิดความคล่องตัวทางการบริหารจัดการ และพบว่า มีนวัตกรรมทางการบริหารจัดการที่ได้ทำการศึกษาของนักการศึกษาและนักวิชาการบริหารจัดการศึกษาบางท่านที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการประเทศในระดับหนึ่งที่จะสามารถประยุกต์เป็นต้นแบบในการวิจัยและพัฒนา

2. รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามขนาดและความพร้อม

อุทัย บุญประเสริฐ (2543) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) พบว่า มีหลักการพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการ คือ (1) หลักการกระจายอำนาจ (2) หลักการมีส่วนร่วม (3) หลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษาสู่ประชาชน (4) หลักการบริหารตนเอง และ (5) หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล มีรูปแบบการบริหารจัดการที่สำคัญอย่างน้อย 4 รูปแบบ คือ (1) รูปแบบที่มีผู้บริหารโรงเรียนเป็นหลัก ผู้บริหารเป็นประธานคณะกรรมการส่วนกรรมการอื่น ๆ ได้มาจากการเลือกตั้งหรือคัดเลือกจากกลุ่ม ผู้ปกครอง ครู และชุมชน คณะกรรมการมีบทบาทให้คำปรึกษา แต่อำนาจการตัดสินใจยังคงอยู่ที่ผู้บริหารโรงเรียน (2) รูปแบบที่มีครูเป็นหลักเกิดจากแนวคิดที่ว่า ครูเป็นผู้ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด ย่อมรู้

ปัญหาได้ดีกว่าและสามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุด ตัวแทนคณะครูจะมีสัดส่วนมากที่สุดในคณะกรรมการโรงเรียน ผู้บริหารยังคงเป็นประธานคณะกรรมการโรงเรียน บทบาทของคณะกรรมการ โรงเรียนเป็นคณะกรรมการบริหาร (3) รูปแบบที่ชุมชนมีบทบาทหลัก แนวคิดสำคัญคือ การจัดการศึกษาควรตอบสนองความต้องการและค่านิยมของผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด ตัวแทนของผู้ปกครองและชุมชนจึงมีสัดส่วนในคณะกรรมการโรงเรียนมากที่สุด ตัวแทนผู้ปกครองและชุมชนเป็น ประธานคณะกรรมการ ผู้บริหารโรงเรียนเป็นกรรมการและเลขานุการ บทบาทหน้าที่ของ คณะกรรมการเป็นคณะกรรมการบริหาร (4) รูปแบบที่ครูและชุมชนมีบทบาทหลัก แนวคิดนี้เชื่อว่า ทั้งครู และผู้ปกครองต่างมีความสำคัญในการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก เนื่องจากอยู่ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด รับรู้ปัญหาและความต้องการของนักเรียนได้มากที่สุด สัดส่วนของครูและผู้ปกครองในคณะกรรมการจึงมีสัดส่วนเท่า ๆ กันที่มากกว่ากลุ่มอื่น ผู้บริหารเป็นประธานคณะกรรมการคณะกรรมการโรงเรียนเป็นคณะกรรมการบริหาร กล่าวโดยสรุป การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานความสำคัญอยู่ที่โรงเรียนและมีคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นคณะกรรมการบริหารที่มาจากการมีส่วนร่วมของครู ผู้บริหาร ผู้ปกครองและชุมชน

ธงชัย ชิวปรีชา (2551) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนนิติบุคคลในกำกับของรัฐของต่างประเทศ พบว่า โดยทั่วไปแล้วโรงเรียนในลักษณะนี้มีอำนาจในการบริหารวิชาการ โดยเน้นการตอบสนองความต้องการของชุมชน โรงเรียนมีหลักสูตรเป็นของตนเอง สามารถจัดโปรแกรมการเรียนการสอนได้ตรงตามความต้องการของผู้เรียน ออกแบบร่วมกันระหว่างครูและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีความอิสระจากกฎเกณฑ์และการควบคุมแบบโรงเรียนทั่วไป มีอิสระในการบริหารงานบุคคลที่สถานศึกษาสามารถคัดเลือกครูและกำหนดมาตรฐานสถานศึกษาเป็นของตนเอง มีสถานศึกษาเป็นผู้กำหนดนโยบาย และผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้บริหาร สำหรับการบริหารจัดการสถานศึกษาในกำกับของไทย พบที่โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ (องค์การมหาชน) มีการออกกฎหมายและข้อบังคับในการบริหารจัดการของตนเองเป็นการเฉพาะในลักษณะขององค์การมหาชน จึงมีอิสระในการบริหารจัดการที่ชัดเจนเบ็ดเสร็จในฐานะที่เป็นองค์การมหาชนขึ้นตรงต่อกระทรวงศึกษาธิการ เพียงแต่การจัดการศึกษาต้องจัดให้สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประเด็นสำคัญที่ธงชัยได้เสนอไว้น่าสนใจ คือ ความสำเร็จของการบริหารจัดการโรงเรียนนิติบุคคล ไม่ได้อยู่ที่ว่าเป็นโรงเรียนนิติบุคคลที่เป็นส่วนราชการ โรงเรียนนิติบุคคลในกำกับของรัฐ โรงเรียนนิติบุคคลที่เป็นองค์การมหาชน หรือ โรงเรียนนิติบุคคลในชื่ออื่น ๆ ที่อาจกำหนดขึ้นมา หากแต่อยู่ที่ปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จพร้อมมูล คือ มีคณะกรรมการบริหารโรงเรียนที่มีความรู้ความสามารถสูงในการกำหนดนโยบายและกำกับดูแลอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้บริหารโรงเรียนมีความสามารถรอบรู้ทางการบริหารจัดการและงานวิชาการ มีอำนาจเบ็ดเสร็จในการบริหารจัดการ ครูมีจำนวนเพียงพอมีความรู้ความสามารถในวิชาชีพของตน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกัน

วรากรณ์ สามโกเศศ และคณะ (2553) ได้เสนอระบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับสุขภาวะคนไทย ทั้งด้านแนวคิด หลักการ จุดมุ่งหมาย และรูปแบบของการจัดการศึกษาดังนี้ ด้านแนวคิดการจัดการศึกษาต้องอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า คนทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ได้เป็นการศึกษาระบบเปิดที่เปลี่ยนจากการเน้นวิชาเป็นตัวตั้ง เป็นการเน้นคนเป็นตัวตั้ง เปลี่ยนจากการแข่งขันและเอาชนะมาเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน โดยยึดหลักการการศึกษาเพื่อมวลชนและมวลชน เพื่อการศึกษาที่ทุกคนควรเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบการศึกษา การจัดการศึกษาควรเปลี่ยนจากรัฐรับผิดชอบเพียงผู้เดียวเป็นทุกส่วนร่วมรับผิดชอบ โดยการกระจายความรับผิดชอบไปยังครอบครัว ชุมชน สังคม สถาบันศาสนาสถาบันสังคม สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ใกล้ชิดประชาชน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้คนไทยทุกคนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ทั้งกาย จิต สังคม และสติปัญญา มีอิสระทางการคิด การเรียนมีเกียรติ มีศักดิ์ศรีและมีความเท่าเทียมกันในการได้รับโอกาสทางการศึกษา เป็นคนไทยที่สมบูรณ์บนพื้นฐานของความรู้ ทักษะ เจตคติ และค่านิยมคุณธรรมจริยธรรม ดังนั้น รูปแบบการศึกษาจะเป็นคนไทย ทั้งด้านแนวคิด หลักการ จุดมุ่งหมาย และรูปแบบของการจัดการศึกษาดังนี้ด้านแนวคิด การจัดการศึกษาต้องอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า คนทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ได้เป็นการศึกษาระบบเปิด ที่เปลี่ยนจากการเน้นวิชาเป็นตัวตั้งเป็นการเน้นคนเป็นตัวตั้ง เปลี่ยนจากการแข่งขันและเอาชนะมาเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน โดยยึดหลักการการศึกษาเพื่อมวลชนและมวลชนเพื่อการศึกษาที่ทุกคนควรเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบการศึกษา การจัดการศึกษาควรเปลี่ยนจากรัฐรับผิดชอบเพียงผู้เดียวเป็นทุกส่วนร่วมรับผิดชอบ โดยการกระจายความรับผิดชอบไปยังครอบครัว ชุมชน สังคม สถาบันศาสนา สถาบันสังคม สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ใกล้ชิดประชาชน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้คนไทยทุกคนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ทั้งกาย จิต สังคมและสติปัญญา มีอิสระทางการคิด การเรียนมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี และมีความเท่าเทียมกันในการได้รับโอกาสทางการศึกษา เป็นคนไทยที่สมบูรณ์บนพื้นฐานของความรู้ ทักษะ เจตคติ และค่านิยม คุณธรรมจริยธรรม ดังนั้น รูปแบบการศึกษาจะเป็นอย่างหลากหลาย ไม่ใช่เพียงรูปแบบเดียวและหรือติดยึดกับระบบใดระบบหนึ่งที่ต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและไม่ว่าใครก็มีสิทธิในการจัดการศึกษาที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ภายใต้การสนับสนุนส่งเสริมจากรัฐ นอกจากนั้นยังได้เสนอรูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนของรัฐไว้ว่าเป็นการจัดการเรียนวิชาพื้นฐานเพื่อการดำรงชีวิตและศึกษาต่อ หรือออกไปประกอบอาชีพที่เน้นทักษะชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข ที่แต่ละโรงเรียนมีอิสระที่จะบริหารจัดการทั้งด้านวิชาการ งบประมาณการบริหารงานบุคคล ได้อย่างแท้จริง โดยที่รัฐหรือต้นสังกัดควรทำหน้าที่เพียงการกำกับ สนับสนุนส่งเสริม และติดตามประเมินผล ในการนี้ โรงเรียนมีสิทธิและอิสระที่จะบริหารจัดการการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ เป็นของตนเองที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน เป็นการศึกษาที่ฟังเสียงประชาชน

นคร ตังคะพิภพ (2553) ได้เสนอรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความพร้อมเพื่อการรองรับการกระจายอำนาจไว้ 4 รูปแบบ ดังนี้ รูปแบบที่ 1 สถานศึกษาที่มีอิสระในกำกับของรัฐ จัดรูปแบบพิเศษคล้ายองค์การมหาชน รูปแบบที่ 2 สถานศึกษาที่มีความพร้อมรองรับการเป็นนิติบุคคลเต็มรูปแบบจัดรูปแบบกระจายอำนาจแบบ SBM (School-Based Management) เต็มที่ หรือเรียกว่า แบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานหรือฐานโรงเรียนมีคณะกรรมการสถานศึกษาที่เข้มแข็ง รูปแบบที่ 3 สถานศึกษาที่เร่งพัฒนาสู่การเป็นนิติบุคคลที่เข้มแข็ง จัดรูปแบบขยายฐานกระจายอำนาจ 4 ด้าน ให้เกิดสมดุลระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากับสถานศึกษาเพียงพอที่จะทำให้สถานศึกษาเข้มแข็ง และรูปแบบที่ 4 สถานศึกษาที่ต้องกำกับ สนับสนุนส่งเสริมเป็นพิเศษเพื่อให้พร้อมรับการกระจายอำนาจมากขึ้นต่อไป ในการนี้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา โดยพิณสุดา สิริธรังศรี (2555) ได้เสนอรูปแบบเพิ่มเติมจากนคร ตังคะพิภพ เป็นรูปแบบที่ 5 คือ รูปแบบสถานศึกษาที่เป็นความร่วมมือระหว่างรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน หรือชุมชนแล้วแต่กรณีในลักษณะของสหการทั้ง ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ทั้งด้านการพัฒนานโยบาย การ วางแผน การดำเนินงานและการนิเทศติดตามและประเมินผล นอกจากนั้น ในการบริหารจัดการแต่ละรูปแบบจำต้องคำนึงถึงการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันศาสนา และสถาบันสังคมอื่น ๆ รวมทั้งประชาชนด้วย เพื่อให้เกิดความร่วมมือกันดำเนินงานเพื่อเด็กและเยาวชน หรือผู้เรียนซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของการจัดการศึกษา นอกจากนั้น พิณสุดา สิริธรังศรี (2555) ได้ทำการวิจัยนำร่องการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนเพื่อสุขภาวะคนไทย โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ทั้งด้านการพัฒนานโยบาย การวางแผน การดำเนินงาน และการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล นอกจากนั้น ในการบริหารจัดการแต่ละรูปแบบจำต้องคำนึงถึงการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น สถาบัน ศาสนา และสถาบันสังคมอื่น ๆ รวมทั้งประชาชนด้วย เพื่อให้เกิดความร่วมมือกัน ดำเนินงานเพื่อเด็กและเยาวชน หรือผู้เรียนซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของการจัดการศึกษา

นอกจากนั้น พิณสุดา สิริธรังศรี (2555) ได้ทำการวิจัยนำร่องการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนเพื่อสุขภาวะคนไทย โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเอาเป็นหลักสำคัญในการนำร่อง มีองค์กรที่จัดการศึกษาเข้าร่วมทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาของรัฐ เอกชนวัด สถาบันศึกษาปอเนาะ แหล่งเรียนรู้ เทศบาล และองค์กรชุมชนต่าง ๆ จำนวน 37 แห่ง และเครือข่ายองค์กรในชุมชน อีกจำนวน 185 องค์กร ในพื้นที่ 11 จังหวัดทั่วประเทศ ได้แก่ ลำพูน น่าน สกลนครขอนแก่น ร้อยเอ็ด มหาสารคาม นครปฐม ปทุมธานี เพชรบุรี พัทลุง และนราธิวาส พบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมมีลักษณะของการร่วมคิด

ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมติดตามประเมินผล ร่วมแก้ปัญหา และร่วมชื่นชม ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข เต็มตามศักยภาพ รู้ท้องถิ่น รู้รากเหง้า รู้ศาสนา รู้วัฒนธรรม รู้ประวัติศาสตร์ รู้วิชาสามัญ รู้วิชาอาชีพ รู้รักษาสุขภาพ รู้เท่าทันโลก เป็นพลเมืองและพลโลกที่ดี จากการดำเนินงานในรูปแบบดังกล่าว สถานศึกษาในระบบ ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นถึงร้อยละ 5–19

ผลการศึกษาและนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการที่ผ่านมาดังกล่าวข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า แต่ละรูปแบบมีแนวคิด หลักการ วิธีการ ของการนำเสนอ ที่คำนึงถึงความเหมาะสมตามบริบท ขนาดและความพร้อมในการจัดการศึกษา บางรูปแบบเน้นไปที่การรองรับการกระจายอำนาจและการได้รับการกระจายอำนาจเต็มรูปแบบ บางรูปแบบเน้นไปที่การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยมีส่วนร่วมของชุมชน บางรูปแบบเน้นไปที่การบริหารจัดการแบบเบ็ดเสร็จโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน บางรูปแบบเน้นที่สุขภาวะของผู้เรียนและชุมชนที่ร่วมจัดการศึกษาและได้รับการศึกษาแต่ละรูปแบบดังกล่าว สอดรับกับยุคสมัยและบริบทที่นำไปใช้หรือทดลองใช้ ซึ่งสามารถนำมาเป็นต้นแบบเพื่อการวิจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมกับขนาดและความพร้อมครั้งนี้ได้ในระดับหนึ่ง

ดังนั้น การบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการบริหารจัดการสถานศึกษาเกี่ยวกับงานวิชาการ (1) งานวิชาการ ประกอบด้วย งานด้านหลักสูตร การเรียนการสอน การประเมินผลและมาตรฐานการศึกษา (2) งานด้านบุคคล (3) งานด้านการเงินและงบประมาณ และ (4) งานด้านบริหารงานทั่วไป ได้แก่ งานอาคารสถานที่ งานความสัมพันธ์กับชุมชน งานจัดโครงสร้างองค์การ งานการคมนาคมและขนส่งนักเรียน งานด้านกิจการนักเรียน และมีความหลากหลายของรูปแบบในการจัดการศึกษาที่ไม่ควรยึดโยงรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง และเป็นไปตามขนาดของสถานศึกษาที่มีความแตกต่างของบริบททั้งในเมืองและชนบท บนพื้นฐานของความพร้อมทั้งด้านครูและบุคลากร เงินและงบประมาณ ความรู้ และเทคโนโลยีที่จำต้องทำการศึกษาถึงองค์ประกอบของรูปแบบ ได้แก่ รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีเหมาะสมตามขนาดและความพร้อมที่ต้องคำนึงถึงแนวคิด หลักการ วิธีการ ข้อดีข้อจำกัด และเงื่อนไขในการนำรูปแบบไปใช้เพื่อประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการบริหารจัดการศึกษาต่อไปเพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารจัดการศึกษาต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

อัจฉรา จงดี (2560) ได้ทำการศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดจันทบุรี ระยองและตราด โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดจันทบุรี ระยองและตราด จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 3) ผลการเปรียบเทียบบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดจันทบุรี ระยองและตราด จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เปมิกา ไทยชัยภูมิ (2561) ได้ศึกษาบทบาทครูในการส่งเสริมพฤติกรรมความปลอดภัยของเด็กวัยอนุบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาพบว่า บทบาทครูในการส่งเสริมพฤติกรรมความปลอดภัยของผู้ตอบแบบสอบถามโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทั้งสามด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการดูแลและปกป้องคุ้มครอง รองลงมาคือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการสอนเกี่ยวกับความปลอดภัย ตามลำดับ รายละเอียดรายด้านย่อยต่าง ๆ ปรากฏตามลำดับ พบว่า 1. ด้านการดูแลและปกป้องคุ้มครอง ในประเด็นของ (1.1) การดูแล ครูได้ส่งเสริมพฤติกรรมความปลอดภัยของเด็กวัยอนุบาลฯ โดยมีการกำหนดกฎระเบียบและข้อตกลงเกี่ยวกับความปลอดภัย มีการตรวจสอบความพร้อมของพื้นที่และอุปกรณ์ โดยการอธิบายและสาธิตวิธีการเล่นเครื่องเล่นสนามอย่างถูกวิธี พร้อมกับดูแลเครื่องเล่นให้สามารถใช้งานได้และเมื่อเกิดภาวะฉุกเฉิน ครูพาเด็กไปสถานีอนามัยที่ใกล้ที่สุดและโทรแจ้งผู้ปกครองถ้าพบว่าเด็กมีอาการหนัก (1.2) การปกป้องคุ้มครอง โดยที่ครูจะเฝ้าระวังให้เด็กอยู่ในสถานที่ปราศจากความเสี่ยงอยู่กับเด็กตลอดเวลาจนกว่าจะมีผู้ปกครองมารับ ไม่ปล่อยให้เด็กอยู่ตามลำพังและจัดระบบการเดินทาง ให้มีการลงนามผู้ปกครองหรือผู้ที่มารับส่งเด็ก 2. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ในประเด็น (2.1) การจัดพื้นที่ให้ปลอดภัยโดยมีป้ายสัญลักษณ์ แยกเด็กออกจากจุดอันตราย ไม่อนุญาตให้เด็กเล่นบริเวณประตูหน้าโรงเรียน (2.2) ร่วมมือกับชุมชนในการจัดพื้นที่ที่ปลอดภัยในการเล่นสำหรับเด็ก (2.3) การแยกสิ่งของเครื่องใช้ที่เป็นอันตรายพบว่าครูเก็บน้ำยาทำความสะอาดไว้บนที่สูง ไม่ให้เด็กเอื้อมถึง (2.4) การจัดเก็บสิ่งของ เครื่องใช้ที่เป็นอันตราย พบว่า ครูเก็บอุปกรณ์ของมีคมใส่ตู้และล็อคกุญแจ (2.5) การเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ตาม

มาตรฐานความปลอดภัย ซึ่งครูเลือกใช้ฟองน้ำที่หนามาห่อหุ้มเสากลางห้องเรียน เพื่อป้องกันเด็กวิ่งชนซื้อตู้ใส่ของ สำหรับเด็กที่มีขอบมุมไม่คมและความสูงเท่ากับตัวเด็ก เพื่อป้องกันตู้ล้มทับเด็ก (2.6) การเลือกผลิตภัณฑ์ที่มีตราสัญลักษณ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มอก.) โดยที่ครูเลือกใช้ผลิตภัณฑ์สำหรับเด็ก โดยเน้นอ่านฉลากที่มีสัญลักษณ์ข้างผลิตภัณฑ์ระบุว่า อ่อนโยนต่อผิวเด็ก ไม่ก่อให้เกิดอาการแพ้ 3. ด้านการสอนเกี่ยวกับความปลอดภัยในประเด็นของ (3.1) การเป็นแบบอย่าง โดยครูสาธิตการใช้อุปกรณ์ด้วยความระมัดระวัง ให้เด็กดูพูดคุยสื่อสาร ติดต่อช่างซ่อมแซมเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ชำรุดในห้องเรียน (3.2) ให้ความรู้ โดยครูจัดกิจกรรมส่งเสริมความปลอดภัยจำลองสถานการณ์การเอาตัวรอดเมื่อติดในรถเพียงลำพัง ครูสอนเรื่องความปลอดภัยผ่านหน่วยการเรียนรู้และเชิญวิทยากร หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางให้ความรู้เพิ่มเติมในเรื่องเพลิงไหม้ การข้ามถนนและโรคระบาดต่าง ๆ

วิรากานต์ บุตรพรม (2562) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัจจุบันระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) แนวทางการพัฒนาระบบช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา พบว่า มีแนวทางการพัฒนา 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ควรมีเครื่องมือในการใช้ในขั้นตอนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างหลากหลาย ครอบคลุมทุกรายละเอียดพฤติกรรมทุกด้านของนักเรียนได้อย่างถูกต้องและมีการวางแผนจัดการเวลาในการออกเยี่ยมบ้านนักเรียนให้ครบทุกคน (2) ด้านการคัดกรองนักเรียนควรมีจัดอบรมเพื่อสร้างองค์ความรู้ ตามกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อเกิดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการที่ถูกต้อง พร้อมทั้งมีการใช้เครื่องมือในการคัดกรองนักเรียนที่หลากหลาย (3) ด้านการส่งเสริมนักเรียนควรมีการจัดงบประมาณเพื่อสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ที่สนองความต้องการของนักเรียนได้อย่างหลากหลายตามความเหมาะสม (4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ควรจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายต่อเนื่องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเกิดความร่วมมือในการแก้ไขปัญหานักเรียนอย่างจริงจัง สร้างความรู้ที่ถูกต้องและเพียงพอในการให้ความช่วยเหลือนักเรียนและเพิ่มบทบาทหน้าที่ให้ครูที่ปรึกษาได้ดูแลและแก้ไขปัญหาเบื้องต้น สามารถให้คำปรึกษาแก่นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ (5) ด้านการส่งต่อควรมีการจัดกิจกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาให้ตรงตามสภาพปัญหา มีการประสานความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกที่สามารถแก้ไขปัญหาของนักเรียนจากผู้เชี่ยวชาญได้อย่างถูกวิธี ซึ่งทั้ง 5 ด้าน จะต้องมีการวางแผนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีการประชุมชี้แจงให้ครูผู้ปกครองและนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจที่ตรงกัน นำข้อมูลที่ได้มาใช้พัฒนาในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

กนกอร อุ่นสถานนท์ (2563) ได้ศึกษาการบริหารด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบการบริหารด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีการบริหารด้านความปลอดภัยแตกต่างกัน ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และรายด้านทุกด้าน ได้แก่ ด้านอาคารสถานที่ ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมให้ปลอดภัย ด้านการให้บริการความปลอดภัย ด้านการจัดสวัสดิศึกษา และด้านสุขภาพอนามัย มีค่า p-value เท่ากับ 0.02, 0.04, 0.00, 0.00 และ 0.05 ตามลำดับ 3) แนวทางการบริหารด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร

ธันยาภัทร์ เทียนธนาทิพย์ (2563) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการปฏิบัติภารกิจในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 พบว่า 1. สภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการปฏิบัติภารกิจในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากน้อยไปหามาก ได้แก่ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล ด้านบริหารทั่วไปและด้านวิชาการ สภาพที่พึงประสงค์การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการปฏิบัติภารกิจในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านบริหารงานบุคคล ด้านบริหารทั่วไป ด้านงบประมาณ และด้านวิชาการ 2. ผลการพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการปฏิบัติภารกิจในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 พบว่า มีทั้งหมด 4 ด้าน 20 แนวทาง ได้แก่ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการปฏิบัติภารกิจในสถานศึกษาด้านวิชาการ 7 แนวทาง สำหรับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการปฏิบัติภารกิจในสถานศึกษา ด้านงบประมาณ 6 แนวทาง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการปฏิบัติภารกิจในสถานศึกษา ด้านบริหารงานบุคคล 3 แนวทาง และการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการปฏิบัติภารกิจในสถานศึกษา ด้านบริหารทั่วไป 4 แนวทาง โดยสังเคราะห์มาจากการสัมภาษณ์ โรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ ผนวกกับกรอบแนวคิดของการวิจัย การประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของ

แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการปฏิบัติภารกิจในสถานศึกษา โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด

จารุวรรณ์ เหยิบไธสงค์ (2563) ได้ศึกษาการจัดการความปลอดภัยในโรงเรียนอนุบาลเอกชน จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการความปลอดภัยในโรงเรียนอนุบาลเอกชน จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านนโยบายและการวางแผนจัดการความปลอดภัยในโรงเรียน รองลงมา คือ ด้านการปรับปรุงการจัดการความปลอดภัยในโรงเรียน และด้านการประเมินผลการจัดการความปลอดภัยในโรงเรียน ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีระดับการปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการนำแผนการจัดการความปลอดภัยในโรงเรียนไปปฏิบัติ 2) ผลการเปรียบเทียบการจัดการความปลอดภัยในโรงเรียนอนุบาลเอกชน ตามระดับการจัดการศึกษาของโรงเรียน และการบริการรถรับ – ส่งนักเรียนของโรงเรียน พบว่า ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านนโยบายและการวางแผนจัดการความปลอดภัยในโรงเรียน ด้านการประเมินผลการจัดการความปลอดภัยในโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านการนำแผนการจัดการความปลอดภัยในโรงเรียนไปปฏิบัติ และด้านการปรับปรุงการจัดการความปลอดภัยในโรงเรียนไม่แตกต่างกัน 3) ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความปลอดภัยในโรงเรียน คือ ควรมีการกำหนดนโยบายมาตรการให้ชัดเจน มีความต่อเนื่อง มีการกำหนดระเบียบข้อบังคับด้านความปลอดภัยทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โดยการมีส่วนร่วม ระหว่างโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชน มีระบบการกำกับติดตามที่เชื่อถือได้ มีการวางแผนด้าน บุคลากร งบประมาณ และสื่ออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยให้เหมาะสมกับระดับการจัดการศึกษาของโรงเรียน

กาญจนา อากาศเหลือง และสายชล จินโจ (2565) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยของนักเรียน (ภัยบุคคล) โรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาเกี่ยวกับด้านความปลอดภัยของนักเรียนโรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ พบว่า ด้านความปลอดภัยของนักเรียนที่เป็นประเด็นปัญหาจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) ด้านภัยบุคคล (99%) ประกอบด้วย ติดเกมสื่อออนไลน์ภัยไซเบอร์ ยาเสพติด การปล่อยปละละเลยทอดทิ้ง การพนัน การกลั่นแกล้งรังแก การทะเลาะวิวาท การล่วงละเมิดทางเพศ การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ภาวะจิตเวช เอดส์ และการไม่ได้รับความเป็นธรรมจากระบบการศึกษา ตามลำดับ 2) รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยของนักเรียน (ภัยบุคคล) โรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ (TEAMPRAN) ประกอบด้วย 1) กำหนดทีมทำงานร่วมกัน (T: team) 2) ประเมินสภาพปัญหา (E : estimate) 3) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ (A : appreciation) 4) วางแผนให้ขับเคลื่อน (M : motivation)

5) การปฏิบัติการตามแผน (P : Planned Actions) 6) สะท้อนผลลัพธ์ (R : reflect) 7) ประเมินและติดตามผล (A : assess and monitor) และ 8) รายงานผลกับเครือข่าย (N : network report) มีความเหมาะสมของและความสอดคล้องของรูปแบบอยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.88, S.D. = 0.24) 3) การประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยของนักเรียน (ภัยบุคคล) โรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับความเหมาะสมมาก ($\overline{X}$ = 4.45, S.D. = 0.59) และ 4) การวิเคราะห์ความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยของนักเรียน (ภัยบุคคล) โรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.55, S.D. = 0.57)

สิริกาญจน์ กาญจนสุวรรณ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบเครือข่ายชุมชนความร่วมมือเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้ 1. องค์ประกอบของเครือข่ายชุมชนความร่วมมือเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) ผู้นำเครือข่าย (Leader) 2) การมีเป้าหมายร่วมกัน (Common goal) 3) การปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน (Collaborate) และ 4) การเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) ผลการตรวจสอบสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า องค์ประกอบของเครือข่ายชุมชนความร่วมมือมีความเหมาะสมและสอดคล้องในทุกองค์ประกอบและตัวชี้วัด โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันโดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านผู้นำเครือข่าย (Leader) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในขณะที่ด้านการเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ด้านการมีเป้าหมายร่วมกัน (Common goal) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในขณะที่ด้านการเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และความต้องการจำเป็นของรูปแบบเครือข่ายชุมชนความร่วมมือ เพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน (Collaborate) มีค่าสูงสุด ซึ่งแปลความหมายได้ว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาการจากสภาพปัจจุบันไปยังสภาพที่พึงประสงค์ รองลงมา ได้แก่ ด้านการเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) ด้านการมีเป้าหมายร่วมกัน (Common goal) และด้านผู้นำเครือข่าย (Leader) โดยมีอัตราการเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาการจากสภาพปัจจุบันไปยังสภาพที่พึงประสงค์ตามลำดับ 3. รูปแบบเครือข่ายชุมชนความร่วมมือเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 4 กระบวนการ คือ 1) เตรียมการและแสวงหาผู้ร่วมพัฒนา 2) ร่วมดำเนินงาน 3) การทบทวน ผลการดำเนินงาน และ

4) การประเมินและสรุปผลการดำเนินงาน ผลการประเมินรูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน พบว่า ด้านอรรถประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้และด้านความ เหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด 4. ผลการนำรูปแบบเครือข่ายชุมชนความร่วมมือ เพื่อพัฒนาคุณภาพ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไปใช้ปรากฏดังนี้ พบว่า รูปแบบเครือข่ายชุมชนความร่วมมือ เพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

ศุภร ธนะภาณุ (2564) ได้ศึกษาการจัดการความปลอดภัยในโรงเรียนอนุบาลเอกชน จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการความปลอดภัยในโรงเรียนอนุบาลเอกชนจังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมมีการดำเนินการจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา พบว่า มีความคิดเห็นด้วยอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า (1) ด้านการพัฒนากลุ่มความปลอดภัยในโรงเรียนส่วนใหญ่ได้มอบหมายให้หัวหน้างานอาคารสถานที่เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการความปลอดภัย (2) ด้านการค้นหาปัญหาและเหตุการณ์บาดเจ็บ โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้สมุดบันทึกในการค้นหาปัญหา และเหตุการณ์บาดเจ็บ โดยมีการค้นหาปัญหาการบาดเจ็บ โดยการเฝ้าสังเกตและมีการดำเนินการสำรวจสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนเป็นประจำสัปดาห์ละ 1 ครั้ง (3) ด้านมุ่งสร้างความปลอดภัย 6 ด้าน พบว่า ส่วนใหญ่มีการดำเนินการสร้างความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในห้องเรียน ด้านระบบคุ้มครองเด็ก มีการจัดบรรยากาศภายในห้องเรียน และสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้มีความปลอดภัย การเดินทางไปกลับมีการจัดระบบการรักษาความปลอดภัยในการเดินทางและกำหนดความรับผิดชอบด้านกิจกรรมการเรียน มีการส่งเสริมกิจกรรมความปลอดภัย โดยการประชาสัมพันธ์ ด้านหลักสูตรความปลอดภัย มีการประชุมครู/คณะกรรมการสถานศึกษา และบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำหลักสูตร ด้านแผนฉุกเฉินในโรงเรียน โดยส่วนใหญ่มีแผนระบบส่งต่อเด็กไปยังโรงพยาบาลที่ใกล้เคียง (4) ด้านมีนโยบายแผน และกิจกรรมความปลอดภัยในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง พบว่า โรงเรียนมีการกำหนดนโยบายและแผนความปลอดภัย การใช้สนามกีฬาและสนามเด็กเล่น

งานวิจัยต่างประเทศ

Ariful (2014) ได้ทำการวิจัย การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับโรงเรียนมัธยม ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเป็นแนวคิดที่ค่อนข้างใหม่ในมุมมองของการศึกษาบังคลาเทศ การก่อตัวของคณะกรรมการบริหารโรงเรียน (SMC) และโปรแกรมต่าง ๆ ที่ดำเนินการโดยโรงเรียนมัธยมได้สร้างโอกาส สำหรับผู้ปกครองที่เป็นสมาชิกในคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในโรงเรียนมัธยมในบังคลาเทศ ในบทความรายงานกระบวนการการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนมัธยมในบังคลาเทศ มีวัตถุประสงค์เพื่อการเข้าถึงการรับรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในบังคลาเทศเพื่อสำรวจว่าผู้ปกครองจะได้รับการมีส่วนร่วม

ในการศึกษาของเด็กและวิธีการที่โรงเรียนมัธยมมีการใช้กลยุทธ์ที่แตกต่างในรูปแบบความร่วมมือกับผู้ปกครอง วิธีการเชิงคุณภาพที่ใช้ในที่เก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ในเชิงลึกจากผู้มีส่วนได้เสียที่แตกต่างกันของสังคมและนโยบายพ่อแม่แนะนำปัญหาที่พบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนเรียนรู้และประสบความสำเร็จและเอื้อต่อการพัฒนาโรงเรียน เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองโรงเรียนที่ใช้กลยุทธ์ที่จำกัด เช่น จัดประชุมผู้ปกครอง และรูปแบบของคณะกรรมการผู้ปกครอง โรงเรียนก็มักจะใช้โทรศัพท์และอีเมล์ในการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครอง การขาดความตระหนักของทั้งพ่อแม่และโรงเรียน การเรียนการสอนและสิ่งที่มากเกินไป จะพบว่าเป็นความท้าทายที่สำคัญของพ่อแม่ที่เกี่ยวข้องในระดับมัธยมศึกษา นอกจากนี้ยังระบุพื้นที่ที่แตกต่างกันของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง รวมทั้งการแนะนำรายงานความคืบหน้าระบบโน๊ตบุ๊ค โปรแกรมให้คำปรึกษาการเยี่ยมบ้านและการชุมนุมประจำปีและโครงการวัฒนธรรมต้องมีการพัฒนาต่อไป เพื่อที่จะสร้างความร่วมมือที่แข็งแกร่งระหว่างผู้ปกครองและโรงเรียน

Becerra (2014) ได้ทำการวิจัย บทบาทความเข้าใจระหว่างผู้บริหารกับตัวแทนของคณะกรรมการสถานศึกษาในการวินิจฉัยปัญหาเขาได้ ผลการศึกษาพบว่า การตัดสินใด ๆ ที่เกี่ยวกับโรงเรียน ผู้บริหารและตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษาจะต้องร่วมมือกันทุกฝ่ายจะต้องทำความเข้าใจโครงการทางการศึกษาตามหน้าที่บทบาทและนโยบายที่ตกลงกันไว้ และนอกจากนั้นยังพบอีกว่า ผู้บริหารจะต้องเข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างของคณะกรรมการสถานศึกษาและต้องพร้อมที่จะเข้าร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาได้ทุกโอกาส ทัศนคติไปทางที่พึงประสงค์ของแต่ละฝ่ายเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งในการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในการเข้าร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา หรือประชาชนในเรื่องที่เกี่ยวกับการตัดสินใจจะต้องมีการฝึกอบรม และเตรียมการก่อนพอสมควร ผู้บริหารจะต้องเป็นบุคคลที่ยอมรับตัวเองและไม่ควรที่จะคาดหวังเกี่ยวกับผลที่จะได้รับสูงเกินไปในการเข้าร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาแต่ละครั้ง

Murphy (2014) ได้ทำการวิจัย การปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐชิคาโก ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์บริหารจัดการโดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการโรงเรียนและผู้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องนั้น ทำให้เกิดการยอมรับจากผู้ปกครองนักเรียนและยึดถือการเปลี่ยนแปลง โรงเรียนจะต้องมาจากแนวคิดของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมิใช่คนใดคนหนึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาจะประสบผลสำเร็จหรือไม่นั้น ผู้บริหารจะต้องให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ผู้ปกครอง ซึ่งเป็นผู้ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุดและคาดหวังให้ลูกหลานของตนได้รับการศึกษาที่เหมาะสมตรงตามความต้องการ การประสานงาน ติดต่อสื่อสาร จะเป็นการสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องใช้ยุทธศาสตร์ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับคณะกรรมการ

สถานศึกษา โดยการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ให้ความสัมพันธ์และเป็นมิตรกับคณะกรรมการสถานศึกษา ให้เกียรติความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาที่เสนอต่อโรงเรียน พยายามทำให้คณะกรรมการสถานศึกษาเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของโรงเรียน โดยเฉพาะคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการสนับสนุนกิจกรรมการศึกษาให้สนองต่อความต้องการของคณะกรรมการสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นด้านงบประมาณอาคารสถานที่ในการพัฒนาจึงจะเป็นการพัฒนาที่เป็นระบบมีความต่อเนื่อง สอดคล้องกับวิถีการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

Barnes (2015) ได้ทำการวิจัย การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนของผู้ปกครองนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมกับการเรียนการสอนของโรงเรียน โดยอุดมคติแล้วผู้ปกครองต้องการมีบทบาทที่โรงเรียนหรือในชั้นเรียน แม้ว่าจริง ๆ แล้วการมีส่วนร่วมของพวกเขาจะไม่เป็นไปตามอุดมคติดังกล่าว และได้พบว่าผู้ปกครองยังมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนที่บ้าน ด้วยการศึกษาครั้งนี้ให้หลักฐานเพิ่มเติมว่าบิดามารดาชาวอเมริกัน-อัฟริกัน เห็นคุณค่าของการศึกษา และเห็นว่าโรงเรียนจำเป็นต้องตระหนักถึงความคาดหวังด้านการศึกษาและวัฒนธรรมของผู้ปกครอง

Torrez-Graham (2020) ทำการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุด : การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและโรงเรียน เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองชาวสเปนในโรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า นักวิจัยส่วนใหญ่ใช้แบบจำลองทางทฤษฎีของฮูเวอร์- เดมป์ซีย์และแซนด์เลอร์ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเป็นกรอบการทำงาน ผู้วิจัยใช้แบบจำลองทางทฤษฎีของ Hoover-Dempsey และ Sandler เพื่อจัดระเบียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองชาวสเปนในการเข้าร่วมและรวบรวมข้อมูลในความท้าทายและโอกาสในการสร้างคู่มือนักการศึกษาคู่มือนี้ให้ตัวอย่างที่เป็นประโยชน์ ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้โดยนักการศึกษาที่ต้องการเริ่มต้นหรือเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองชาวสเปนในโรงเรียนของพวกเขา

Bird (2021) ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสร้างพื้นที่ : การรับรู้ของครูเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการเลือกเป็นสื่อกลางภายใน Maker Education ในโรงเรียนเอกชน ผลการวิจัยพบว่าความเป็นอิสระของครูทำให้ครูสามารถยกระดับความรู้ได้หลายทางและให้อิสระแก่พวกเขาในการให้คะแนน ทำให้พวกเขาคิดใหม่ว่าประเมินนักเรียนอย่างไร การรับรู้ของครูเกี่ยวกับแนวทางการสอนของพวกเขายังปรากฏสอดคล้องกับแนวทางการสอนที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรม (CRT) หลายประการการวางตำแหน่งการศึกษาของผู้สร้างที่มีศักยภาพ ในการเจรจาต่อรองสิ่งที่ถือเป็นความรู้ที่ถูกต้องตามกฎหมายและให้โรงเรียนอิสระมีวิธีหนึ่งในการสร้างการตั้งค่าที่ครอบคลุมมากขึ้น การวิเคราะห์ข้อค้นพบที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบของ COVID-19 เปิดเผยว่าครูสามารถระบุโอกาสหลายประการอันเป็นผลมาจากข้อจำกัดของ COVID-19 การมีวัสดุน้อยลง ซึ่งพิสูจน์แล้วว่าเป็นประโยชน์

เวลาก็ขยายออกไปมากขึ้นและการเรียนรู้ของนักเรียนเชื่อมโยงกับประสบการณ์ที่บ้านได้ดีขึ้น ประสบการณ์ที่ครูด้านการศึกษาอธิบายการอำนวยความสะดวกในช่วง COVID-19 นำเสนอทางเลือกในการทำสิ่งต่าง ๆ เมื่อนักเรียนกลับไปเรียนรู้ด้วยตนเอง

Harris (2022) ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทางเชื้อชาติและเศรษฐกิจของโรงเรียน กับการรับรู้ของครูเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ผลการศึกษาพบว่า ร้อยละของนักเรียนผิวขาว ร้อยละของนักเรียน ในโครงการอาหารกลางวันฟรีหรือลดราคา ขนาดของโรงเรียน และความเป็นเมืองของโรงเรียนเป็นตัวทำนายทั้งการสื่อสารในโรงเรียนที่บ้านและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง การศึกษามีความสำคัญ สำหรับนักการศึกษาทุกคน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารที่ต้องการทำความเข้าใจและปรับปรุงการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนของตน

จากการศึกษาเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษาเพื่อให้ประสบผลสำเร็จนั้นมีเงื่อนไขหลายประการ ทั้งในเรื่องทรัพยากรบริหาร การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะกรรมการสถานศึกษา การสร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาในการมีส่วนร่วมในการบริหารการพัฒนาการศึกษา เพื่อให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของคณะกรรมการสถานศึกษา ทำให้ได้ความคิดเห็นในการพัฒนาโรงเรียนให้มีความเจริญก้าวหน้าในการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น ประกอบด้วย บทบาทหน้าที่ในด้านต่าง ๆ ที่จะต้องเข้าไปมีส่วนร่วม เช่น การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และแผนพัฒนาของสถานศึกษา ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปี ให้ความเห็นชอบในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา การมีส่วนร่วมกำกับติดตามการดำเนินงาน ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กให้ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษาทั้ง 4 ฝ่าย การระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษาสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับคณะกรรมการสถานศึกษาการตั้งคณะทำงาน ช่วยเหลือและงานอื่น ๆ ที่สถานศึกษามอบหมาย โดยดำเนินการจัดการศึกษาสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 เพื่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในสถานศึกษา การมีส่วนร่วมในด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาทั้งในและต่างประเทศ พบว่า มีหลายประเทศให้ความสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา เนื่องจากพบว่าหลาย ๆ ประเทศมีมาตรการและมีกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยในสถานศึกษา แต่ก็ยังพบปัญหาต่าง ๆ อาทิ เช่น อาชญากรรม สภาพแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัย การจราจรที่ไม่ปลอดภัย การเดินทางไป-กลับของนักเรียน อาหารที่ไม่ปลอดภัยจึงมีการศึกษาให้ความรู้ จัดฝึกอบรมด้านความปลอดภัยให้กับนักเรียน ซึ่งผู้วิจัยพบว่า

สภาพปัญหาดังกล่าวไม่ได้แตกต่างกับปัญหาความปลอดภัยในสถานศึกษาของประเทศไทย รวมทั้งระบบการบริหารของสถานศึกษา การให้ความรู้แก่นักเรียนด้านความปลอดภัย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อความปลอดภัยในสถานศึกษาของประเทศไทยให้ดียิ่งขึ้น

พหุน ปณ ฑิโต ชีเว

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and development) โดยมีขั้นตอนดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

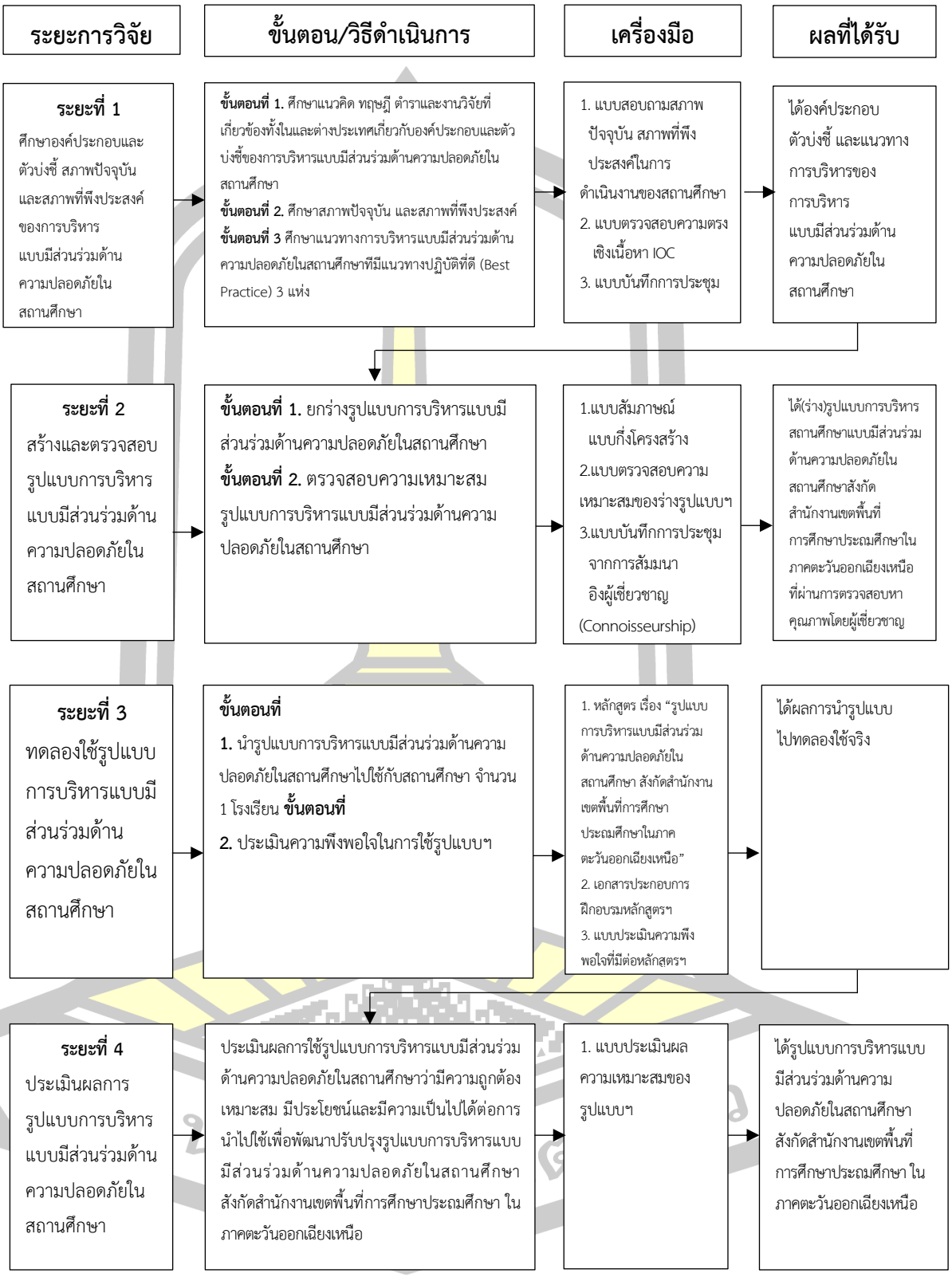
ระยะที่ 2 สร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ระยะที่ 4 ประเมินผลการรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

โดยมีรายละเอียดของแต่ละระยะและขั้นตอนของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปรากฏดังภาพประกอบ 16

พหูน ปณฺฑิโต ชีเว

ภาพประกอบ 16 ขั้นตอนกระบวนการวิจัยโดยมีรายละเอียดการวิจัยแต่ละระยะ

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวกับกรอบความคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม และความปลอดภัยในสถานศึกษาและหลักการดำเนินงานตามมาตรฐานการดำเนินงานสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1. แหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยได้ศึกษาและสังเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดเบื้องต้นในการวิจัย โดยการศึกษาหลักการ แนวคิด และสาระสำคัญที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับความปลอดภัยในสถานศึกษา

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาความปลอดภัยในสถานศึกษา

1.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ประเด็นที่ศึกษา

องค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ตารางวิเคราะห์เนื้อหา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งเผยแพร่เป็นตำรา เอกสาร หรือเผยแพร่ทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวนทั้งหมด 3,851 โรงเรียน โดยเป็นผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา/ผู้อำนวยการสถานศึกษา/ครูและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนละ 3 คน รวม 11,553 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา/ผู้อำนวยการสถานศึกษา/ครูและบุคลากรทางการศึกษา กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างอิงมาจาก ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2543) ได้กลุ่มตัวอย่าง 370 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยจัดแบ่งตามพื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 ภูมิภาค คือ พื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบน และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง รวม 20 อำเภอ อำเภอละ พื้นที่ละ 18-19 คน ตามสัดส่วนที่เหมาะสม และการจับสลาก (สุ่มอย่างง่าย) จนครบจำนวนทั้งหมด 370 คน โดยมีขั้นตอนการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. สุ่มจังหวัดโดยการจับสลาก (สุ่มอย่างง่าย) ภูมิภาคละ 5 จังหวัด รวมเป็น 10 จังหวัด ได้แก่ อุดรธานี หนองคาย บึงกาฬ สกลนคร นครพนม สุรินทร์ บุรีรัมย์ อำนาจเจริญ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี

2. แต่ละจังหวัดที่สุ่มมาได้ แยกอำเภอ และสุ่มอย่างง่ายจังหวัดละ 2 อำเภอ รวม 20 อำเภอ

3. เก็บข้อมูลจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของแต่ละอำเภอ อำเภอละ 18-19 คน จนครบจำนวนทั้งหมด 370 คน

พหูน ปณ ฑิโต ชีเว

ตาราง 14 การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับที่	จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	จำนวนจังหวัด	จำนวนอำเภอ
1	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบน ทั้งหมด 9 จังหวัด (จับสลากอย่างง่าย 5 จังหวัด ได้แก่ อุดรธานี หนองคาย บึงกาฬ ขอนแก่น และ นครพนม)	5 จังหวัด/ 10 อำเภอ	10 อำเภอ
2	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง ทั้งหมด 10 จังหวัด (จับสลากอย่างง่าย 5 จังหวัด ได้แก่ สุรินทร์ บุรีรัมย์ อำนาจเจริญ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี)	5 จังหวัด	10 อำเภอ
รวม		3,851 โรงเรียน	20 อำเภอ

จากตาราง 14 จะได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา/ผู้อำนวยการสถานศึกษา/ครูและบุคลากรทางการศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 370 คน โดยจัดแบ่งตามพื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 10 จังหวัด (20 อำเภอ) จนครบจำนวนทั้งหมด 370 คน โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ตาราง 15 การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามประเภทของกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับที่	กลุ่มตัวอย่าง	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
1	ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา	10 จังหวัด	20 คน
2	ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา	10 จังหวัด (20 อำเภอ)	350 คน
รวม		10 จังหวัด (20 อำเภอ)	370 คน

จากตาราง 15 จะได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดละ 2 คน รวม 20 คน และผู้อำนวยการสถานศึกษา/ครูและบุคลากรทางการศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 350 คน โดยจัดแบ่งตามพื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 10 จังหวัด (20 อำเภอ) จนครบจำนวนทั้งหมด 370 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานด้านความปลอดภัยสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สอบถามระดับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4. การสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

4.1 ศึกษาค้นคว้าจากทฤษฎี แนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีรูปแบบโครงสร้างและเนื้อหา โดยสังเคราะห์ความสอดคล้องกับความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4.2 สร้างแบบสอบถามจากขอบข่ายเนื้อหาที่กำหนดตามโครงสร้าง

4.3 นำข้อมูลและแนวคิดจากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ ตลอดจนผลการรวบรวมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญมากำหนดคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

4.4 นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม และขอคำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือ

4.5 นำแบบการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 5 คน ได้แก่

4.5.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตรีคม พรมมาบุญ ตำแหน่ง ประธานกลุ่มวิชาทดสอบและวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

4.5.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภธนกฤษ ยอดสละ รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

4.5.3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุไรวรรณ หาญวงค์ หัวหน้าสาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

4.5.4 รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยา ภาวะบุตร ประธานหลักสูตรหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

4.5.5 รองศาสตราจารย์ ดร.กัลยา ชนะภัย ประธานหลักสูตรการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

เพื่อตรวจสอบคำถามและข้อเสนอแนะอื่น ๆ โดยกำหนดให้เลือก 3 ช่อง ดังนี้

+1 หมายถึง ถ้าพิจารณาเห็นว่าข้อคำถามเหมาะสมในการใช้วัดตัวแปรนั้น ๆ

0 หมายถึง ถ้าพิจารณาเห็นว่าข้อคำถามไม่สามารถสรุปได้ว่าข้อคำถามเหมาะสมหรือไม่ในการใช้วัดตัวแปรนั้น ๆ

-1 หมายถึง ถ้าพิจารณาเห็นว่าข้อคำถามไม่มีความเหมาะสมในการใช้วัดตัวแปรนั้น ๆ

นอกจากนี้ในแต่ละข้อกำหนดและในแต่ละด้านของแบบสอบถามจะมีคำถามแบบปลายเปิดให้ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะ

4.6 การคำนวณหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่า IOC (Index of Congruence) ซึ่งในแต่ละข้อคำถามต้องได้ค่า IOC ไม่น้อยกว่า 0.50 (กัลยา วานิชบัญชา, 2557) จึงจะถือว่าข้อคำถามนั้น ๆ ผ่านความเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญ มีความตรงเชิงเนื้อหาสามารถนำไปใช้วัดได้จริง

ผลการหาค่า IOC พบว่า ข้อคำถามมีค่า IOC อยู่ ปรากฏว่าได้ค่า IOC ระหว่าง 0.80-1.00

4.7 นำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จำนวน 30 คน

4.8 นำแบบสอบถามที่รับคืนจากการทดลองใช้มาตรวจให้คะแนนและคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นตามวิธีการของครอนบาคซ์ (Cronbach, 1990) พบว่า ด้านสภาพปัจจุบัน อยู่ที่ระดับ 0.984 และด้านสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ที่ระดับ 0.968

4.9 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตัวอย่างจากผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา/ผู้อำนวยการสถานศึกษา/ครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมทั้งหมด 370 คน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา/ผู้อำนวยการสถานศึกษา/ครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมทั้งหมด 370 คน ดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลผู้บริหาร และขอความร่วมมือโรงเรียนในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผ่านแบบสอบถามออนไลน์ด้วย Google Form

2. ส่งหนังสือขอความร่วมมือพร้อมแบบสอบถามออนไลน์ด้วย Google Form ผ่านการสแกน QR-Code ไปยังผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วเก็บข้อมูลใน Google Drive กลับมาให้ผู้วิจัยภายในระยะเวลาที่กำหนด

3. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามทั้งหมดที่ได้รับคืน ตรวจสอบความสมบูรณ์เพื่อดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบ จัดหมวดหมู่ตามลักษณะของตัวแปรแล้วหาค่าร้อยละ

6.2 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามแบบสอบถามใช้วิธีหาค่าร้อยละและตารางบรรยายประกอบ

6.3 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สอบถามระดับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการกำหนดคะแนนเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ระดับน้อยที่สุด

การแปลความหมายของคะแนน เกณฑ์การให้คะแนนตามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้สถิติพื้นฐาน ใช้เกณฑ์การแปลความหมายเป็นช่วงคะแนน (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับน้อยที่สุด

6.4 หาค่าเฉลี่ย (Mean) และหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เป็นรายข้อและรายด้าน

6.5 วิเคราะห์ข้อมูลความต้องการจำเป็นสำหรับการดำเนินงานสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยวิธี Priority Needs Index แบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$) (สุวิมล ว่องวาณิช, 2562) ซึ่งเป็นการหาผลต่างระหว่าง

สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์โดยมีสูตรในการคิดคำนวณ ดังนี้

$$PNI_{modified} = \frac{I-D}{D}$$

เมื่อ $PNI_{modified}$ หมายถึง ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

I หมายถึง ค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์ (Importance)

D หมายถึง สภาพปัจจุบันในปัจจุบัน (Degree of success)

โดยข้อที่มีค่าดัชนี $PNI_{modified}$ สูง แสดงว่ามีความต้องการจำเป็นระดับสูงมากกว่าข้อรายการที่มีค่าดัชนี $PNI_{modified}$ ต่ำ ซึ่งข้อที่มีความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับสูงจะต้องให้ความสำคัญและต้องได้รับการแก้ไขก่อนตามลำดับซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามแบบตอบสนองคู่ (Dual response)

6.6 จัดลำดับความต้องการจำเป็นในการบริหารการแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาแนวทางการบริหารการแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

การศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา จำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านความปลอดภัยนักเรียน

2) ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา 3) ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม 5) ด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขอนามัยของนักเรียน และการบริหารแบบมีส่วนร่วม จำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการนิเทศ 5) ด้านการมีส่วนร่วมในการกำกับติดตามและประเมินผล โดยศึกษาตามองค์ประกอบที่ได้จากการสังเคราะห์รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการโดยมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสถานศึกษาต้นแบบ (Best Practice)

มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

1. ขอบเขตเนื้อหา ศึกษาสถานศึกษาต้นแบบที่มีผลการประเมินและได้รับรางวัลมาตรฐานด้านความปลอดภัย เป็นสถานศึกษาที่มีการบริหารจัดการที่ดี มีการจัดการด้านความปลอดภัยเป็นเลิศ จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ 1. โรงเรียนอนุบาลสุรินทร์ 2. โรงเรียนอนุบาลร้อยเอ็ด และ 3.โรงเรียนอนุบาลศรีสะเกษ ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างสำหรับการสัมภาษณ์ โดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (บุญชม ศรีสะอาด, 2551) โดยกำหนดเกณฑ์คุณสมบัติโรงเรียนที่เลือกเป็นโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลระดับประเทศ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้การสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานของสถานศึกษาซึ่งมีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) จนได้รับการคัดเลือกให้รับรางวัลโรงเรียนต้นแบบสถานศึกษาปลอดภัย

ตอนที่ 3 สัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือและพัฒนาคุณภาพเครื่องมือ การสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิเคราะห์รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

3.1 กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในขั้นตอนที่ 1

3.2 กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

3.3 สร้างแบบสัมภาษณ์ฉบับร่าง นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

3.4 ส่งแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) เมื่อผ่านการตรวจสอบแล้ว ผู้วิจัยนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน ประกอบด้วย

3.4.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตรีคม พรมมาบุญ ตำแหน่ง ประธานกลุ่มวิชาทดสอบและวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

3.4.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภธนกฤษ ยอดสละ รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

3.4.3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุไรวรรณ หาญวงค์ หัวหน้าสาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

3.4.4 รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยา ภาวะบุตร ประธานหลักสูตรหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

3.4.5 รองศาสตราจารย์ ดร.กัลยา ชนะภัย ประธานหลักสูตรการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

4. วิธีรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา ดำเนินการโดยผู้วิจัยนัดหมายผู้ให้สัมภาษณ์และดำเนินการสัมภาษณ์ตามประเด็นต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์และรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แยกตามประเด็น โดยผ่านทางโทรศัพท์และสื่อออนไลน์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการจัดทำและวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสร้างข้อสรุป

ระยะที่ 2 การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยแบ่งเป็น 3 ขั้น ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การยกร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1. การสร้างและการยกร่างนวัตกรรม การสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 2 ขั้นตอน คือ

1.1 นำร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวที่มีแหล่งข้อมูล โครงสร้างและเนื้อหาที่สอดคล้องกับรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มาวิเคราะห์ร่วมกับแบบสอบถามในขั้นตอนที่ 1 และแบบสัมภาษณ์ในขั้นตอนที่ 2 แล้วนำมายกร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.2 นำร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำ แก้ไขปรับปรุง

ขั้นตอนที่ 2 การพิจารณาและประเมิน (ร่าง) รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1. นำ (ร่าง) รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่แก้ไขปรับปรุงแล้ว สำหรับให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบรูปแบบ โดยการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 9 คน โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

1.1 นายพงศ์ธร จิตรแม้น ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 5

1.2 นางพนารัตน์ หาญมานพ ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1 (ช่วยราชการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุรินทร์ เขต 1)

1.3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คะนึง สายแก้ว ตำแหน่ง อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

1.4 อาจารย์ ดร.สุรเชต น้อยฤทธิ์ ตำแหน่ง อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

1.5 อาจารย์ ดร.ภัทริยากุล แก่นแก้ว ตำแหน่ง อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

1.6 นางสาวกัญญา สุขสบาย ตำแหน่ง ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

1.7 นางสาวพันทิพา ฤกษ์ศรี ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโคกเกาะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุรินทร์ เขต 1

1.8 นางสาวอินทิรา ภูมิสูง ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านขามระกา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุรินทร์ เขต 1

1.9 นางทัศนีย์ เกิดกล้า ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านอาโพน (สหมิตรสงเคราะห์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุรินทร์ เขต 1

2. ผู้วิจัยแจ้งความประสงค์ขอหนังสือราชการขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ โดยเข้าระบบยื่นแบบ บ.4 ออนไลน์ (Request Expert System) จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผ่านช่องทางเว็บไซต์ http://edu.msu.ac.th /REQ/

3. ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อประสานงาน กำหนดวัน เวลา นัดหมายผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ซึ่งกำหนดวันสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ในวันที่ 30 มีนาคม 2568 ซึ่งรูปแบบการจัดสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ มี 2 แบบ คือ การประชุมแบบ onsite และแบบ online

4. ยกร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ เพื่อทำการประเมินรูปแบบเกี่ยวกับประเด็น มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีการใช้ประโยชน์

5. ผู้วิจัยนำเสนอร่างรูปแบบต่อผู้ทรงคุณวุฒิ โดยขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาร่างรูปแบบ โดยให้ข้อเสนอแนะ คำแนะนำ สำหรับให้ผู้วิจัยนำไปปรับปรับปรุงแก้ไขรูปแบบให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินรูปแบบเกี่ยวกับความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการใช้ประโยชน์ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. หลักสูตร เรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ สัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน

2. เอกสารประกอบการฝึกอบรม หลักสูตรการพัฒนา เรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. แบบประเมินกิจกรรมการใช้หลักสูตรการพัฒนา เรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในประเด็นต่าง ๆ ตามหลักสูตร

4. แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรการพัฒนา เรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายและโรงเรียนอื่น ๆ ที่สนใจเข้าร่วมรับการพัฒนาโดยผู้ตอบแบบประเมินความพึงพอใจ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู

ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผู้วิจัยนำร่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในขั้นตอนที่ 2 ไปทดลองใช้กับโรงเรียนระดับประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 1 สถานศึกษา และดำเนินการตามคู่มือรูปแบบการการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา มีขั้นตอน ดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยคัดเลือกโรงเรียนระดับประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 1 สถานศึกษา ได้แก่ โรงเรียนบ้านว่าน ตำบลบุแกรง อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ โดยมีบุคลากรของโรงเรียนบ้านว่าน จำนวน 12 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ทำการประเมินรูปแบบเกี่ยวกับประเด็น มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีการใช้ประโยชน์

2.2 เอกสารคู่มือการใช้รูปแบบ ประกอบการฝึกอบรม และสื่อประกอบการอบรมรูปแบบการพัฒนา เรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

2.3 แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการพัฒนา เรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ของโรงเรียน

กลุ่มเป้าหมายและโรงเรียนอื่น ๆ ที่สนใจเข้าร่วมรับการพัฒนา โดยผู้ตอบแบบประเมินความพึงพอใจ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน

2.4 แบบประเมิน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ออกหนังสือราชการแจ้งโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายและโรงเรียนอื่น ๆ ที่สนใจเข้าร่วมรับการพัฒนา โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัด

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการรูปแบบการพัฒนา เรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา และบูรณาการให้โรงเรียนกลุ่มเป้าหมายและโรงเรียนอื่น ๆ ที่สนใจเข้าร่วมรับการพัฒนา ผู้วิจัยเลือกใช้แบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ โรงเรียนบ้านว่าน

3.3 ผู้วิจัยดำเนินการนิเทศติดตามแลกเปลี่ยนเรียนรู้การใช้รูปแบบการพัฒนาเรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ณ โรงเรียนบ้านว่าน ซึ่งเป็นสถานศึกษากลุ่มเป้าหมายเป็นระยะเวลา 7 สัปดาห์ ๆ ละ 1 วัน ระหว่างเดือน มีนาคม-เมษายน 2568

4. การประเมินผล

จัดทำแบบประเมินความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) ความสอดคล้อง (Congruity) และความเป็นประโยชน์ (Utility) ขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อยกระดับความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยเป็นการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านนิเทศก์ ด้านท้องถิ่น และด้านบริหารการศึกษา แบบประเมินนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ (ตามเอกสารแนบท้ายรูปแบบฯ)

ตอนที่ 1 การประเมินความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) ความสอดคล้อง (Congruity) และความเป็นประโยชน์ (Utility) ขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยดำเนินการดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยค่าร้อยละ

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อแบบประเมินสถานศึกษาที่ใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการแปรความค่าเฉลี่ยกำหนดเกณฑ์ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ใช้เกณฑ์การแปลความหมายเป็นช่วงคะแนน ดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง มีการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง มีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก

2.51-3.50 หมายถึง มีการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง มีการพัฒนาอยู่ในระดับน้อย

1.00-1.50 หมายถึง มีการพัฒนาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์การตัดสินความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) ความสอดคล้อง (Congruity) และความเป็นประโยชน์ (Utility) ขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไปใช้พิจารณาจากค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าไม่เกิน 1.00 ถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน สำหรับข้อเสนอแนะอื่น ๆ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

เงื่อนไขความสำเร็จ

เงื่อนไขความสำเร็จในรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้ประสบผลสำเร็จในเป้าหมายที่สูงขึ้น สถานศึกษาควรให้ความสำคัญของความปลอดภัยของสถานศึกษา โดยการทำงานเป็นทีม ซึ่งคุณภาพของการบริหารจัดการจะต้องเกิดจากความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียน บุคคลภายนอกและหน่วยงานต่าง ๆ ให้การสนับสนุน เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินงานด้านการบริหารการจัดการด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา โดยผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน ให้ความร่วมมือเพื่อประโยชนที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนและบุคลากรในสถานศึกษาต่อไป โรงเรียนได้ดำเนินการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประสบความสำเร็จดังนี้

1. หน่วยงานและภาคีเครือข่าย ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา สถานีตำรวจในชุมชน โรงพยาบาล และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีส่วนร่วมให้การดำเนินงานสถานศึกษาปลอดภัยประสบผลสำเร็จตามจุดประสงค์ สอดคล้องกับวิธีการปฏิบัติงาน อย่างมีประสิทธิภาพส่งผลดี เป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวของกับการปฏิบัติงาน

โดยได้รับการส่งเสริมให้มีการพัฒนาผลงานอย่างต่อเนื่องให้ปลอดภัยจากภัยทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความปลอดภัยนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม และด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขอนามัยของนักเรียน การทำ MOU ป้องกันและต่อต้านยาเสพติดกับ สถานีตำรวจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ โรงพยาบาล และโรงเรียนเครือข่าย

2. ผู้บริหารโรงเรียน ให้การสนับสนุน ส่งเสริมให้กำลังใจ รวมถึงด้านงบประมาณอย่างเต็มที่กำหนด เป้าหมายในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมที่ชัดเจน สร้างความตระหนักและความเข้าใจแก่ทุกฝ่ายเกี่ยวข้อง ประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ตลอดจนประพฤติตนเป็นแบบอย่างแก่ครู และนักเรียน

3. ครูทุกคนมีส่วนร่วม ให้ความร่วมมือร่วมใจอย่างเต็มที่และเต็มใจ มุ่งมั่นตั้งใจจริง และทุ่มเททั้ง แรงกาย แรงใจ เพื่อพัฒนานักเรียน เป็นแบบอย่างที่ดี เอาใจใส่และให้คำแนะนำที่ดีแก่นักเรียน

4. นักเรียนให้ความร่วมมือ และมีความพร้อมในรวมกิจกรรม คิดเอง ทำเอง แก้ปัญหาเอง

5. ผู้ปกครอง ชุมชน ชื่นชมยินดี และพึงพอใจ พร้อมให้การสนับสนุนกิจกรรมอย่างดียิ่ง มีส่วนร่วมในกิจกรรม ส่งเสริมและสนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินงาน

6. ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องศึกษารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีกระบวนการความชัดเจน เข้าใจง่าย ไม่ซ้ำซ้อน ทำงานอย่างมีระบบ มีการกำกับ ติดตามอย่างต่อเนื่อง มีการสะท้อนผลและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้มีแนวทางในการปฏิบัติที่เหมาะสมร่วมกัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและแปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนด

พหุน ปณ ฑิโต ชีเว

ระยะที่ 4 ประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

โดยการประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้

1. แหล่งข้อมูล

กลุ่มประชากร ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูบุคลากรทางศึกษา ที่เข้าร่วมเข้ารับการพัฒนาการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 12 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

จัดทำแบบประเมินความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) ความสอดคล้อง (Congruity) และความเป็นประโยชน์ (Utility) ขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อยกระดับความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยเป็นการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านนิเทศก์ ด้านท้องถิ่น และด้านบริหารการศึกษา แบบประเมินนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ (ตามเอกสารแนบท้ายรูปแบบฯ)

ตอนที่ 1 การประเมินความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) ความสอดคล้อง (Congruity) และความเป็นประโยชน์ (Utility) ขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยนำรายละเอียดของแบบประเมินโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่ใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มาจัดทำเป็นข้อคำถามแล้วเสนอต่ออาจารย์

3.2 ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3.3 ผู้วิจัยนำร่างแบบประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาความเหมาะสมและการใช้ภาษา

3.4 ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

3.5 ผู้วิจัยได้แบบประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อนำไปเก็บข้อมูลต่อไป

4. การเก็บรวมรวบข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง

2. ผู้วิจัยติดต่อประสานผู้ทรงคุณวุฒิ โดยนัดหมาย วันจันทร์ ที่ 5 พฤษภาคม 2569 ที่โรงเรียนบ้านว่าน ตำบลบุแกรง อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ เพื่อประเมินผลหลังการใช้รูปแบบการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูล โดยดำเนินการดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยค่าร้อยละ

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อแบบประเมินสถานศึกษาที่ใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการแปรความค่าเฉลี่ยกำหนดเกณฑ์ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ใช้เกณฑ์การแปลความหมายเป็นช่วงคะแนน ดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง มีการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง มีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก

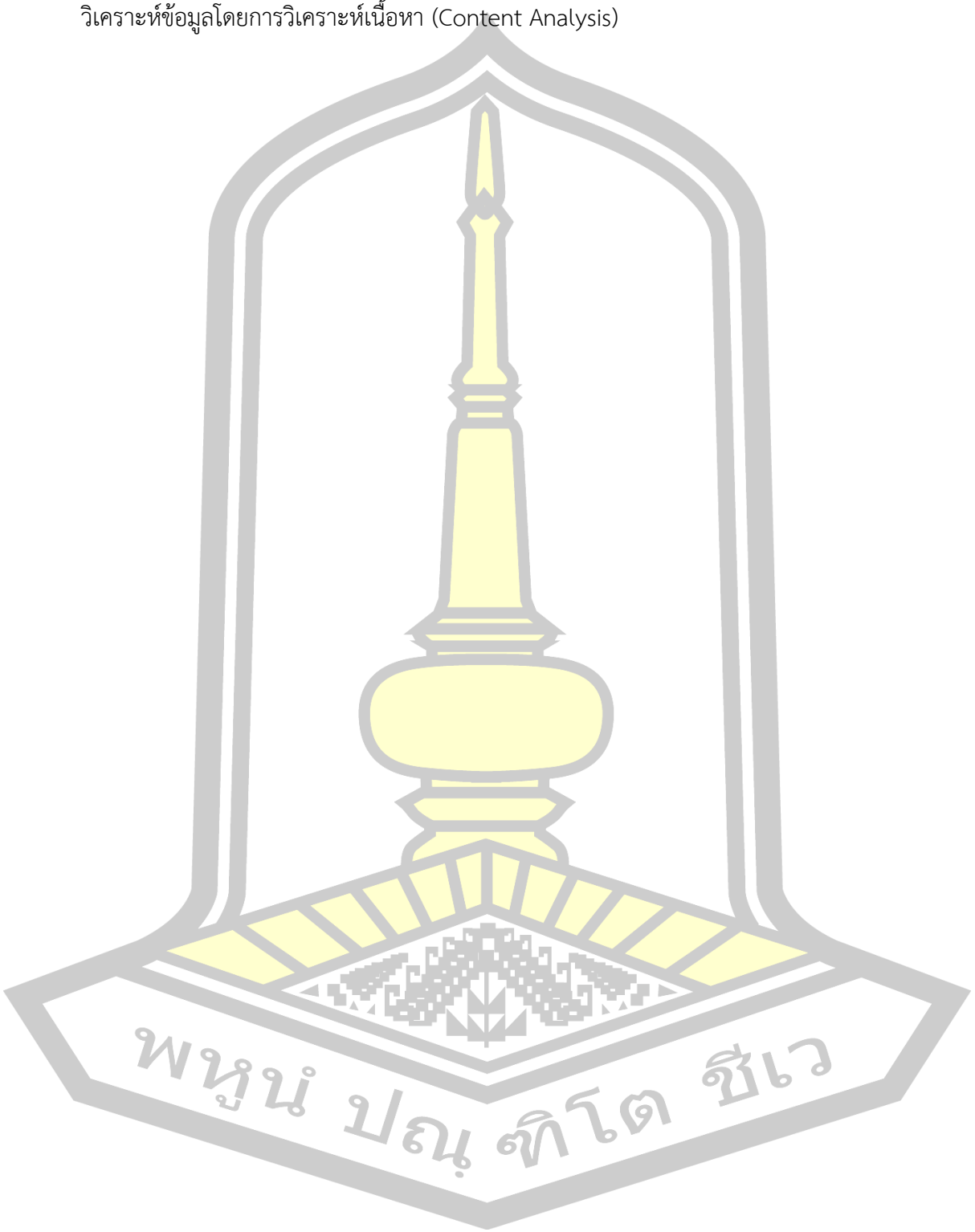
2.51-3.50 หมายถึง มีการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง มีการพัฒนาอยู่ในระดับน้อย

1.00-1.50 หมายถึง มีการพัฒนาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์การตัดสินความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) ความสอดคล้อง (Congruity) และความเป็นประโยชน์ (Utility) ขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไปใช้พิจารณาจากค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป

และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าไม่เกิน 1.00 ถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน สำหรับข้อเสนอแนะอื่น ๆ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยมีลำดับการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์แทนความหมายต่าง ๆ ดังนี้

$\overline{X}$	หมายถึง	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	หมายถึง	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
$PNI_{modified}$	หมายถึง	ดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index)
N	หมายถึง	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
D	หมายถึง	สภาพปัจจุบัน (Degree of Success)
I	หมายถึง	สภาพที่พึงประสงค์ (Current desirable)

ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 4 ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบ ตัวบ่งชี้ สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

ระยะที่ 2 การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ระยะที่ 4 ประเมินผลการนำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบ ตัวบ่งชี้ สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

ผู้วิจัยดำเนินการแบ่งผลการศึกษาออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผลการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวกับกรอบความคิดองค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 ผลการศึกษาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยการสัมภาษณ์

ผลการศึกษา ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาองค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา จากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาและสังเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดเบื้องต้นในการวิจัย โดยการศึกษาหลักการ แนวคิด และสาระสำคัญที่เกี่ยวข้อง สามารถสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้

องค์ประกอบด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

รูปแบบด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา แนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ภายในสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จ นำมาเป็นข้อมูลในการสังเคราะห์เป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 ด้าน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตาราง 16 สรุปองค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

ที่	องค์ประกอบ/ขั้นตอน	ตัวบ่งชี้
1.	ด้านความปลอดภัยนักเรียน	1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2. การคัดกรองนักเรียน 3. การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน
	รวม	3 ตัวบ่งชี้
2.	ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา	1. การป้องกันอุบัติเหตุจากอาคารเรียน อาคารประกอบ 2. การป้องกันอุบัติเหตุจากบริเวณสถานศึกษา 3. ด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา 4. ด้านการเดินทางไป – กลับ 5. ด้านการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่
	รวม	5 ตัวบ่งชี้
3.	ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ	1. อัคคีภัย 2. อุทกภัย 3. ธรณีพิบัติภัยและสินามิ
4.	ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม	1. การล่วงละเมิดทางร่างกายและจิตใจ 2. การทำร้ายตัวเองและการฆ่าตัวตาย
	รวม	2 ตัวบ่งชี้
5.	ด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขอนามัยของนักเรียน	1. ด้านมลพิษจากสิ่งแวดล้อม 2. ความผิดปกติจากสุขภาวะของนักเรียน
	รวม	2 ตัวบ่งชี้
	รวมทั้งหมด	15 ตัวบ่งชี้

จากตาราง 16 ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ 5 องค์ประกอบ 15 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) ด้านความปลอดภัยนักเรียน มีจำนวน 3 ตัวบ่งชี้ 2) ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา มีจำนวน 5 ตัวบ่งชี้ 3) ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ มีจำนวน 3 ตัวบ่งชี้ 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม

มีจำนวน 2 ตัวบ่งชี้ 5) ด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขอนามัยของนักเรียน มีจำนวน 2 ตัวบ่งชี้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ด้านความปลอดภัยนักเรียน หมายถึง การดำเนินการเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนภายในสถานศึกษา เป็นกระบวนการหนึ่งในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่จะดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอน วิธีการ และเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน มีครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษา เป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานดังกล่าว โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา การดำเนินงานในด้านการดูแลความปลอดภัย การช่วยเหลือนักเรียนจึงมีคุณค่า และความจำเป็นที่สถานศึกษาจะต้องนำไปปฏิบัติให้เกิดผลกับนักเรียนอย่างเป็นระบบอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

1.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

1.2 การคัดกรองนักเรียน

1.3 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน

ตาราง 17 สรุปองค์ประกอบด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ด้านความปลอดภัยนักเรียน

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้	ปรับปรุงข้อเสนอแนะ
1) ด้านความปลอดภัยนักเรียน	หมายถึง การดำเนินการเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนภายในสถานศึกษา เป็นกระบวนการหนึ่งในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่จะดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอน วิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน มีครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานดังกล่าว โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา การดำเนินงานในด้านการดูแลความปลอดภัย การช่วยเหลือนักเรียนจึงมีคุณค่าและความจำเป็นที่สถานศึกษาจะต้องนำไปปฏิบัติให้เกิดผลกับนักเรียนอย่างเป็นระบบอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน
1.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	หมายถึง การจัดเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคล ประวัติส่วนตัว ประวัติการศึกษา ข้อมูลด้านสุขภาพ ความสามารถพิเศษ ฯลฯ
1.2 การคัดกรองนักเรียน	หมายถึง การจัดกลุ่มนักเรียนตามฐานข้อมูลรายบุคคลเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มมีปัญหา และกลุ่มเสี่ยง

ตาราง 17 (ต่อ)

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้	ปรับปรุงข้อเสนอแนะ
1.3 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	หมายถึง การสนับสนุนให้นักเรียนทุกคน ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลุ่มความสามารถพิเศษ ให้มีคุณภาพมากขึ้น ได้พัฒนาเต็มศักยภาพ มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติและกลุ่มพิเศษกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง หรือมีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหากลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพตาม มาตรฐานที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป
รวม	3 ตัวบ่งชี้

2. ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา การป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเป็นวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ สำหรับอุบัติเหตุในสถานศึกษามักมีสาเหตุมาจากความประมาทขาดการดูแลเอาใจใส่ในเรื่องอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และสภาวะแวดล้อมของสถานศึกษา รวมถึงการดูแลความสะอาดอาคารเรียน และอาคารประกอบ ป้ายสัญลักษณ์แจ้งเตือนบริเวณอาคาร เครื่องมือ เครื่องใช้ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการเรียนการสอน การใช้สนามกีฬาและการใช้อุปกรณ์กีฬา เพื่อส่งเสริมความสะอาดบริเวณสถานศึกษา ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุ ประกอบด้วย 5 ตัวบงชี้ ดังนี้

2.1 การป้องกันอุบัติเหตุจากอาคารเรียน อาคารประกอบ

2.2 การป้องกันอุบัติเหตุจากบริเวณสถานศึกษา

2.3 ด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

2.4 ด้านการเดินทางไป – กลับ

2.5 ด้านการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่

พหุน ปณ ฑิโต ชีเว

ตาราง 18 สรุปองค์ประกอบด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้	ปรับปรุงข้อเสนอแนะ
1) ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา	หมายถึง การป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุ เป็นวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ สำหรับอุบัติเหตุในสถานศึกษามักมีสาเหตุมาจากความประมาท ขาดการดูแลเอาใจใส่ในเรื่องอาคารสถานที่วัสดุอุปกรณ์และสภาวะแวดล้อมของสถานศึกษา รวมถึงการดูแลความสะอาดอาคารเรียน และอาคารประกอบ ป้ายสัญลักษณ์แจ้งเตือนบริเวณอาคาร เครื่องมือ เครื่องใช้ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการเรียนการสอน การใช้สนามกีฬาและการใช้อุปกรณ์กีฬา เพื่อส่งเสริมความสะอาดบริเวณสถานศึกษา ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุ
1.1 การป้องกันอุบัติเหตุจากอาคารเรียน อาคารประกอบ	การป้องกันอุบัติเหตุ ที่เกิดจากโครงสร้างของอาคารเรียนอาคารประกอบ ได้แก่ คาน ฝ้าเพดาน พื้น หลังคา เสา ราวบันได ประตู หน้าต่าง กันสาด รางน้ำและท่อน้ำฝน อาคารเรียนอาคารประกอบของสถานศึกษาเป็นสิ่งก่อสร้างถาวร ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ
1.2 การป้องกันอุบัติเหตุจากบริเวณสถานศึกษา	การป้องกันเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้คาดคิด ก่อให้เกิดความเสียหายกับนักเรียนในบริเวณสถานศึกษา อุบัติเหตุที่พบมักเกิดจากการพลัดตกหกล้ม การวิ่งซุกซนของนักเรียน การเล่นกีฬาทำให้ได้รับบาดแผล กระดูกหัก ข้อเคลื่อน บางครั้งเกิดจากสิ่งปลูกสร้างและเครื่องใช้ของโรงเรียนบกพร่อง สึกกร่อน เสียหาย
1.3 ด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา	อาคาร สถานที่ และบริเวณสถานศึกษา ที่ใช้เป็นที่จัดการเรียนการสอนและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง กับนักเรียน
1.4 ด้านการเดินทางไป – กลับ	นักเรียนต้องเดินทางไป-กลับ ระหว่างบ้านและสถานศึกษา ด้วยวิธีที่แตกต่างกัน ซึ่งการเดินทางบางครั้งนักเรียนอาจได้รับอุบัติเหตุจากการไม่ระมัดระวังเกี่ยวกับความปลอดภัยของตนเอง
1.5 ด้านการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่	การพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ ส่งเสริมให้ผู้เรียนให้ได้รับประสบการณ์ตรง เปลี่ยนบรรยากาศนอกห้องเรียนเป็นการจัดกิจกรรมหรือโครงการพานักเรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่
รวม	5 ตัวบ่งชี้

3. ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ หมายถึง มาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ ภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นมีหลายประเภทด้วยกัน ได้แก่ อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ธรณีพิบัติ ซึ่งทั้งหมดนี้อาจจะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาโดยไม่อาจคาดคิดว่าจะเกิดเมื่อไหร่ แต่ก็เกิดได้ทุกเมื่อกับสถานศึกษา ดังนั้นสถานศึกษาจึงควรดำเนินการวางแผนหรือวางมาตรการเพื่อความปลอดภัยให้กับนักเรียนต่อไป ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

3.1 อัคคีภัย

3.2 อุทุกภัย

3.3 ธรณีพิบัติภัยและสินามิ

ตาราง 19 สรุปองค์ประกอบด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้	ปรับปรุงข้อเสนอแนะ
1) ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ	หมายถึง มาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ ภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นมีหลายประเภทด้วยกัน ได้แก่ อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ธรณีพิบัติ ซึ่งทั้งหมดนี้อาจจะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาโดยไม่อาจคาดคิดว่าจะเกิดเมื่อไหร่แต่ก็เกิดได้ทุกเมื่อกับสถานศึกษา ดังนั้นสถานศึกษาจึงควรดำเนินการวางแผนหรือวางมาตรการเพื่อความปลอดภัยให้กับนักเรียนต่อไป
1.1 อัคคีภัย	ภัยที่เกิดขึ้นจากเพลิงไหม้ มีโอกาสเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ก่อให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สิน สาเหตุที่สำคัญที่สุดคือความประมาท ความเท่าไม่ถึงการณ์การ ขาดความรู้ความเข้าใจในการป้องกันและระงับอัคคีภัยเบื้องต้น
1.2 อุทุกภัย	ภัยธรรมชาติจากน้ำท่วม ทำให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งมีสาเหตุมาจากฝนตกหนักติดต่อกันเป็นเวลานาน สภาพอากาศที่เกิดร่วมกับพายุทำให้เกิดอุบัติภัยน้ำท่วม น้ำหลากจากภูเขา น้ำท่วมบริเวณลุ่มแม่น้ำและชายฝั่ง
1.3 ธรณีพิบัติภัยและสินามิ	ภัยธรรมชาติที่เกี่ยวเนื่องกับพื้นโลก ซึ่งเป็นภัยที่มีสาเหตุจากภายในเปลือกโลก เช่น แผ่นดินไหว และเป็นภัยที่มีสาเหตุจากภายนอกเช่น แผ่นดินถล่ม แผ่นดินทรุด แผ่นดินยุบ สถานศึกษาต้องวางแผนป้องกันภัยล่วงหน้า
รวม	3 ตัวบ่งชี้

4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม หมายถึง การรวมกลุ่มที่มารวมตัวกันและมีการปฏิบัติต่อกันตามหน้าที่ของแต่ละกลุ่มตามระเบียบแบบแผนของสังคม ปัญหาสังคม หมายถึง ปัญหาสังคมเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วจะเข้าใจกันหรือเชื่อกันว่าสถานการณ์ที่มีผลกระทบกระเทือนต่อคนจำนวนมากในสังคม และเห็นว่าควรรวมกันแก้ปัญหานั้นให้ดีขึ้น ในสังคมไทยจะพบว่า บิดามารดาทุกคนไม่สามารถทำหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูตามที่สังคมคาดหวังได้ ทำให้ทอดทิ้งละเลยเด็ก กระทำทารุณ ทารุณเด็ก มีเด็กที่ดำรงชีวิตในที่ลำบาก ดังนั้น ผู้เกี่ยวข้องการคุ้มครองเด็กต้องช่วยค้นหาป้องกัน บำบัดฟื้นฟูเด็กถูกทอดทิ้ง และถูกกระทำทารุณ ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

4.1 การล่วงละเมิดทางร่างกายและจิตใจ

4.2 การทำร้ายตัวเองและการฆ่าตัวตาย

ตาราง 20 สรุปองค์ประกอบด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้	ปรับปรุงข้อเสนอแนะ
1) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม	หมายถึง การรวมกลุ่มที่มารวมตัวกันและมีการปฏิบัติต่อกันตามหน้าที่ของแต่ละกลุ่มตามระเบียบแบบแผนของสังคม ปัญหาสังคม หมายถึง ปัญหาสังคมเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วจะเข้าใจกันหรือเชื่อกันว่าสถานการณ์ที่มีผลกระทบกระเทือนต่อคนจำนวนมากในสังคมและเห็นว่าควรรวมกันแก้ปัญหานั้นให้ดีขึ้นในสังคมไทยจะพบว่า บิดามารดาทุกคนไม่สามารถทำหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูตามที่สังคมคาดหวังได้ ทำให้ทอดทิ้งละเลยเด็ก กระทำทารุณ ทารุณเด็ก มีเด็กที่ดำรงชีวิตในที่ลำบาก ดังนั้น ผู้เกี่ยวข้องการคุ้มครองเด็กต้องช่วยค้นหาป้องกัน บำบัดฟื้นฟูเด็กถูกทอดทิ้ง และถูกกระทำทารุณ
1.1 การล่วงละเมิดทางร่างกายและจิตใจ	สถานการณ์ทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของคนในสังคม ความเสื่อมโทรมทางด้านคุณธรรมจริยธรรม ก่อให้เกิดปัญหาความรุนแรง การเอารัดเอาเปรียบ รวมไปถึงการกดขี่ข่มเหงของคนในสังคม ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ได้เข้าสู่สถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ตาราง 20 (ต่อ)

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้	ปรับปรุงข้อเสนอแนะ
1.2 การทำร้ายตัวเองและการฆ่าตัวตาย	สังคมแห่งการแข่งขันกับตัวเองและผู้อื่น เพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับของสังคม ทำให้นักเรียนเกิดความวิตกกังวล มีภาวะกดดันที่รุนแรง ซึ่งความเครียดที่เกิดขึ้นส่งผลให้นักเรียนหาทางออกด้วยการทำร้ายตัวเองและคิดสั้น เพื่อหนีปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่
รวม	2 ตัวบ่งชี้

5. ด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขอนามัยของนักเรียน หมายถึง มาตรการของสถานศึกษาในเรื่องการป้องกันมลภาวะจากสิ่งแวดล้อม เรื่องการป้องกันไม่ให้เกิดโรคต่าง ๆ ให้ระบาดมากขึ้น และเองการดูแลรักษาเบื้องต้น เชื่อว่านักเรียน ผู้ปกครอง ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษา จะมีความศรัทธา และเชื่อมั่นต่อประสิทธิภาพของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษามากยิ่งขึ้น ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

5.1 ด้านมลพิษจากสิ่งแวดล้อม

5.2 ความผิดปกติจากสุขภาวะของนักเรียน

ตาราง 21 สรุปองค์ประกอบด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขอนามัยของนักเรียน

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้	ปรับปรุงข้อเสนอแนะ
1) ด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขอนามัยของนักเรียน	หมายถึง มาตรการของสถานศึกษาในเรื่องการป้องกันมลภาวะจากสิ่งแวดล้อมเรื่องการป้องกันไม่ให้เกิดโรคต่าง ๆ ให้ระบาดมากขึ้น และเองการดูแลรักษาเบื้องต้น เชื่อว่านักเรียน ผู้ปกครองบริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษา จะมีความศรัทธา และเชื่อมั่นต่อประสิทธิภาพของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษามากยิ่งขึ้น

ตาราง 21 (ต่อ)

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้	ปรับปรุงข้อเสนอแนะ
1.1 ด้านมลพิษจากสิ่งแวดล้อม	การใช้ทรัพยากรร่วมกันหากไม่ได้รับการบริหารจัดการที่ดีพอาจส่งผลเสียก่อให้เกิดมลพิษจากสิ่งแวดล้อมได้ ส่งผลกระทบโดยตรงต่อนักเรียน คือ ปัญหาด้านสุขภาพ และผลกระทบทางอ้อม คือ คุณภาพการศึกษาของนักเรียน
1.2 ความผิดปกติจากสุขภาวะของนักเรียน	สถานศึกษาประสบปัญหาความยุ่งยากเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความผิดปกติจากสุขภาวะของตัวนักเรียน โดยเฉพาะปัญหาทางพฤติกรรมที่แสดงพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากเด็กทั่วไป และพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนนี้เป็นผลมาจากความขัดแย้งระหว่างนักเรียนกับสภาพแวดล้อมรอบตัวนักเรียน
รวม	2 ตัวบ่งชี้

องค์ประกอบกระบวนการการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน นำมาเป็นข้อมูลในการสังเคราะห์เป็นรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ภาพประกอบ 17 องค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

ตาราง 22 สรุปองค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

ที่	องค์ประกอบ/ขั้นตอน	ตัวบ่งชี้
1.	การมีส่วนร่วมในการวางแผน	1. แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียน 2. ร่วมกันวิเคราะห์ความปลอดภัยของสถานศึกษา 3. พิจารณาสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์เทคโนโลยี 4. ดำเนินการ วางขอบข่ายงานและจัดสรรบุคลากรรับผิดชอบ 5. ดำเนินการวางแผนงานแต่งตั้งผู้รับผิดชอบการประเมินผลงาน
	รวม	5 ตัวบ่งชี้
2.	การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	1. คณะกรรมการสถานศึกษาร่วมตัดสินใจตามบทบาทหน้าที่ 2. คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองร่วมตัดสินใจตามบทบาทหน้าที่ 3. หน่วยงานด้านความปลอดภัยของรัฐและเอกชนมีส่วนร่วมตัดสินใจตามบทบาทหน้าที่
	รวม	3 ตัวบ่งชี้
3.	การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานหรือปฏิบัติงาน	1. กำหนดรูปแบบการดำเนินงานตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2. กำหนดรูปแบบการดำเนินงานตามบริบทของพื้นที่ที่โรงเรียนตั้งอยู่ 3. กำหนดประเภทของภัยต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับพื้นที่ 4. กำหนดแนวทางการจัดให้มีการนำเทคโนโลยีแอปพลิเคชันมาใช้
	รวม	4 ตัวบ่งชี้

ตาราง 22 (ต่อ)

ที่	องค์ประกอบ/ขั้นตอน	ตัวบ่งชี้
4.	การมีส่วนร่วมในการนิเทศ	1. ผู้บริหารสถานศึกษา จัดให้มีการนิเทศความปลอดภัยในสถานศึกษา 2. คณะผู้มีส่วนร่วมการนิเทศ มีบทบาทหน้าที่ ในการนิเทศ
	รวม	2 ตัวบ่งชี้
5.	การมีส่วนร่วมในการกำกับติดตาม และประเมินผล	1. แต่งตั้งกรรมการประเมินผล 2. สะท้อนปัญหา สภาพและจุดเด่น 3. สะท้อนการบริหารด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา 4.สะท้อนผลการแก้ปัญหา 5.สะท้อนผลรวมการทำงาน
	รวม	5 ตัวบ่งชี้
	รวมทั้งหมด	19 ตัวบ่งชี้

จากตาราง 22 ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วม จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ 5 องค์ประกอบ 19 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน มีจำนวน 5 ตัวบ่งชี้ 2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีจำนวน 3 ตัวบ่งชี้ 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน หรือปฏิบัติงาน มีจำนวน 4 ตัวบ่งชี้ 4) การมีส่วนร่วมในการนิเทศ มีจำนวน 2 ตัวบ่งชี้ และ5) การมีส่วนร่วมในการกำกับติดตาม และประเมินผล มีจำนวน 5 ตัวบ่งชี้

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน หมายถึง การวางแผนเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานขององค์กรในระยะยาว โดยพิจารณาจากสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้องค์กรหาแนวทางในการเตรียมความพร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงล่วงหน้าได้ ซึ่งเป็นการกำหนดแนวทางหรือทิศทางในการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้และสามารถทำให้องค์กรปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ซึ่งองค์ประกอบของการวางแผนประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

1.1 แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียน

1.2 ร่วมกันวิเคราะห์ความปลอดภัยของสถานศึกษา

1.3 พิจารณาสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยี

1.4 ดำเนินการ วางขอบข่ายงานและจัดสรรบุคลากรรับผิดชอบ

1.5 ดำเนินการวางแผนงานแต่งตั้งผู้รับผิดชอบการประเมินผลงาน

ตาราง 23 สรุปองค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมในการวางแผน

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้	ปรับปรุงข้อเสนอแนะ
1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน	หมายถึง การวางแผนเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานขององค์กรในระยะยาว โดยพิจารณาจากสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้องค์กรหาแนวทางในการเตรียมความพร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงล่วงหน้าได้ ซึ่งเป็นการกำหนดแนวทางหรือทิศทางในการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ และสามารถทำให้องค์กรปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม
1.1 แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียน	หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียน มีหน้าที่ วิเคราะห์องค์กร เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์กลยุทธ์สถานศึกษา โครงการ/ กิจกรรมด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา
1.2 ร่วมกันวิเคราะห์ความปลอดภัยของสถานศึกษา	หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากร ร่วมกันวิเคราะห์ความปลอดภัยของสถานศึกษา โดยการสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้อง สภาพปัจจุบัน บริบทต่าง ๆ ที่เป็นจุดแข็ง จุดอ่อน ระบบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการวางแผนงานด้านความปลอดภัยภายในสถานศึกษา
1.3 พิจารณาสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยี	หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา พิจารณาสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยี แหล่งเรียนรู้ ด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

ตาราง 23 (ต่อ)

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้	ปรับปรุงข้อเสนอแนะ
1.4 ดำเนินการ วางขอบข่ายงานและจัดสรรบุคลากรรับผิดชอบ	หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา ดำเนินการ วางขอบข่ายงานและจัดสรรบุคลากรรับผิดชอบ งานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา
1.5 ดำเนินการวางแผนงานแต่งตั้งผู้รับผิดชอบการประเมินผลงาน	หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา ดำเนินการวางแผนงานแต่งตั้งผู้รับผิดชอบการประเมินผลงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา
รวม	5 ตัวบ่งชี้

2. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่เป้าหมายหรือมุ่งสู่ความสำเร็จ มีการปฏิบัติงานของบุคคลในการที่จะเสริมแรงให้บุคคลได้ปฏิบัติงานอย่างเต็มตามศักยภาพและมีความพึงพอใจต่องานที่กำลังปฏิบัติ อันนำไปสู่การปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในการปฏิบัติงานนั้นมีจุดมุ่งหมายคือความสามารถของบุคลากรของสถานศึกษาในการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ รวมทั้งแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงานได้เป็นที่พอใจ โดยพบว่ามีองค์ประกอบที่มีความเรียกแตกต่างกันอย่างมีความหมายเดียวกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานหรือปฏิบัติงาน ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

2.1 คณะกรรมการสถานศึกษาร่วมตัดสินใจตามบทบาทหน้าที่

2.2 คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองร่วมตัดสินใจตามบทบาทหน้าที่

2.3 หน่วยงานด้านความปลอดภัยของรัฐและเอกชนมีส่วนร่วมตัดสินใจตามบทบาทหน้าที่

พหุน ปณ ฑิโต ชีเว

ตาราง 24 สรุปองค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้	ปรับปรุงข้อเสนอแนะ
2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	หมายถึง กระบวนการเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งจากหลายๆ ทางเลือกที่ได้พิจารณาหรือประเมินอย่างดีแล้วว่าเป็นแนวทางที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย เป็นกระบวนการที่นำมาใช้ในการพิจารณาวิเคราะห์ทางเลือกที่สถานศึกษา จะนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาในการพิจารณาวิเคราะห์ข้อมูลควรคำนึงถึงประเด็นดังนี้ ได้แก่ การระบุถึงปัญหาการกำหนดแนวทาง เพื่อการตัดสินใจ การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล การพัฒนาทางเลือกและการประเมินทางเลือกในองค์ประกอบของการมีส่วนร่วม
2.1 คณะกรรมการสถานศึกษาร่วมตัดสินใจตามบทบาทหน้าที่	หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประชุมร่วมกัน เพื่อร่วมตัดสินใจตามบทบาทหน้าที่ด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ดังนี้ 2.1.1 พิจารณาให้ความเห็นชอบแผนงานแนวทางการปฏิบัติด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา 2.1.2 พิจารณาให้ความเห็นชอบแผนเผชิญเหตุด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา 2.1.3 พิจารณาให้ความเห็นชอบ การจ้างบุคลากรรักษาความปลอดภัยตามความ จำเป็นของสถานศึกษา 2.1.4 พิจารณาให้ความเห็นชอบให้เครือข่ายความปลอดภัยชุมชน อพปร. และตำรวจบ้าน (ชรบ) ช่วยดูแลความปลอดภัยในสถานศึกษา
2.2 คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองร่วมตัดสินใจตามบทบาทหน้าที่	หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองประชุมร่วมกัน เพื่อร่วมตัดสินใจตามบทบาทหน้าที่ ด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ดังนี้ 2.2.1 ให้ข้อเสนอแนะ แนะนำการตัดสินใจ ด้านความปลอดภัยกับผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครู 2.2.2 ให้ข้อเสนอแนะ การตัดสินใจให้เครือข่ายผู้ปกครองจัดเวรยามช่วยดูแล ความปลอดภัยในสถานศึกษา

ตาราง 24 (ต่อ)

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้	ปรับปรุงข้อเสนอแนะ
2.3 หน่วยงานด้านความปลอดภัยของรัฐและเอกชนมีส่วนร่วมตัดสินใจตามบทบาทหน้าที่	หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา เชิญหน่วยงานด้านความปลอดภัยของรัฐและเอกชนประชุม เพื่อการมีส่วนร่วมตัดสินใจตามบทบาทหน้าที่ด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ดังนี้ 2.3.1 การป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ ของนักเรียนระหว่างเดินทางไป-กลับ 2.3.2 การช่วยเหลือนักเรียนขณะประสบเหตุอุบัติเหตุระหว่างเดินทางไป-กลับ 2.3.3 การช่วยเหลือนักเรียนจากภัยพิบัติจากธรรมชาติ หรือภัยที่เกิดจากคนร้าย
รวม	4 ตัวบ่งชี้

3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน หรือปฏิบัติงาน หมายถึง กระบวนการเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งจากหลาย ๆ ทางเลือกที่ได้พิจารณาหรือประเมินอย่างดีแล้วว่าเป็นแนวทางที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย เป็นกระบวนการที่นำมาใช้ในการพิจารณาวิเคราะห์ทางเลือกที่สถานศึกษา จะนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาในการพิจารณาวิเคราะห์ข้อมูลควรคำนึงถึงประเด็นดังนี้ ได้แก่ การระบุถึงปัญหาการกำหนดแนวทาง เพื่อการตัดสินใจ การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล การพัฒนาทางเลือกและการประเมินทางเลือก ในองค์ประกอบของการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

3.1 กำหนดรูปแบบการดำเนินงานตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.2 กำหนดรูปแบบการดำเนินงานตามบริบทของพื้นที่ที่โรงเรียนตั้งอยู่

3.3 กำหนดประเภทของภัยต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับพื้นที่

3.4 กำหนดแนวทางการจัดให้มีการนำเทคโนโลยีแอปพลิเคชันมาใช้

ตาราง 25 สรุปองค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน หรือปฏิบัติงาน

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้	ปรับปรุงข้อเสนอแนะ
3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน หรือปฏิบัติงาน	หมายถึง กระบวนการเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งจากหลาย ๆ ทางเลือกที่ได้พิจารณาหรือประเมินอย่างดีแล้วว่าเป็นแนวทางที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย เป็นกระบวนการที่นำมาใช้ในการพิจารณาวิเคราะห์ทางเลือกที่สถานศึกษา จะนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาในการพิจารณาวิเคราะห์ข้อมูลควรคำนึงถึงประเด็นดังนี้ ได้แก่ การระบุถึงปัญหาการกำหนดแนวทาง เพื่อการตัดสินใจ การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล การพัฒนาทางเลือกและการประเมินทางเลือก ในองค์ประกอบของการมีส่วนร่วม
3.1 กำหนดรูปแบบการดำเนินงานตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดรูปแบบการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด
3.2 กำหนดรูปแบบการดำเนินงานตามบริบทของพื้นที่ที่โรงเรียนตั้งอยู่	หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดรูปแบบการดำเนินการด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาตามบริบทของพื้นที่ที่โรงเรียนตั้งอยู่ตามที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเห็นชอบ
3.3 กำหนดประเภทของภัยต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับพื้นที่	หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดประเภทของภัยต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับพื้นที่ เพื่อการดำเนินการด้านการป้องกันเพื่อความปลอดภัยในสถานศึกษา
3.4 กำหนดแนวทางการจัดให้มีการนำเทคโนโลยีแอปพลิเคชันมาใช้	หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดแนวทางการจัดให้มีการนำเทคโนโลยีแอปพลิเคชันมาใช้ในการแจ้งข้อมูลข่าวสารจากนักเรียนและผู้ปกครองและชุมชน ด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา
รวม	4 ตัวบ่งชี้

4. การมีส่วนร่วมในการนิเทศ การมีส่วนร่วมในการนิเทศ การควบคุม กำกับ ติดตาม ในภาระหน้าที่ที่ต้องควบคุม กำกับ ติดตาม ให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำไปนั้นสามารถ

มีความสอดคล้องเป็นไปตามแผนที่ได้กำหนดไว้ จะช่วยให้การดำเนินการต่าง ๆ บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

4.1 ผู้บริหารสถานศึกษา จัดให้มีการนิเทศความปลอดภัยในสถานศึกษา

4.2 คณะผู้มีส่วนร่วมการนิเทศ มีบทบาทหน้าที่ ในการนิเทศ

ตาราง 26 สรุปองค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมในการนิเทศ

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้	ปรับปรุงข้อเสนอแนะ
4) การมีส่วนร่วมในการนิเทศ	หมายถึง การควบคุม กำกับ ติดตาม ในภาระหน้าที่ที่ต้องควบคุม กำกับ ติดตาม ให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำไปนั้น สามารถ มีความสอดคล้องเป็นไปตามแผนที่ได้กำหนดไว้ จะช่วยให้การดำเนินการต่าง ๆ บรรลุเป้าหมาย ที่วางไว้
4.1 ผู้บริหารสถานศึกษา จัดให้มีการนิเทศความปลอดภัยในสถานศึกษา	หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา จัดให้มีการนิเทศความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยผู้มีส่วนร่วม ดังนี้ 4.1.1 ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือผู้แทนฯ 4.1.2 หัวหน้าศูนย์ความปลอดภัยสถานศึกษา จากกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา 4.1.3 ผู้บริหารสถานศึกษา 4.1.4 ศึกษานิเทศก์ 4.1.5 ครูที่ปรึกษา 4.1.6 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4.1.7 คณะกรรมการความปลอดภัยในสถานศึกษา 4.1.8 คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง 4.1.9 คณะกรรมการสภานักเรียน 4.1.10 หน่วยเครือข่ายงานภาครัฐและเอกชน
4.2 คณะผู้มีส่วนร่วมการนิเทศ มีบทบาทหน้าที่ ในการนิเทศ	หมายถึง คณะผู้มีส่วนร่วมการนิเทศ มีบทบาทหน้าที่ ในการนิเทศ 4.2.1 นิเทศด้านปัจจัยการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา

ตาราง 26 (ต่อ)

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้	ปรับปรุงข้อเสนอแนะ
	4.2.2 นิเทศด้านผู้มีส่วนร่วมการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา 4.2.3 นิเทศด้านขอบข่ายความปลอดภัยใน สถานศึกษา 4.2.4 นิเทศด้านกระบวนการการบริหารแบบมี ส่วนร่วมเพื่อสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา
รวม	2 ตัวบ่งชี้

5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้า การดำเนินงาน ผลการดำเนินงานของแผนงานโครงการที่กำหนดไว้ว่าเป็นอย่างไร ในการมีส่วนร่วมในการกำกับติดตามและประเมินผล ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

5.1 แต่งตั้งกรรมการประเมินผล

5.2 สะท้อนปัญหา สภาพและจุดเด่น

5.3 สะท้อนการบริหารด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา

5.4 สะท้อนผลการแก้ปัญหา

5.5 สะท้อนผลรวมการทำงาน

ตาราง 27 สรุปองค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้	ปรับปรุงข้อเสนอแนะ
5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้า การดำเนินงาน ผลการดำเนินงานของแผนงานโครงการที่กำหนดไว้ว่าเป็นอย่างไร ในการมีส่วนร่วมในการกำกับติดตามและประเมินผล
5.1 แต่งตั้งกรรมการประเมินผล	หมายถึง การสะท้อนปัญหา สภาพและจุดเด่น จุดควรพัฒนาเพื่อนำข้อมูลมาวางแผนปรับปรุง ในการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา

ตาราง 27 (ต่อ)

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้	ปรับปรุงข้อเสนอแนะ
5.2 สะท้อนปัญหา สภาพและจุดเด่น	หมายถึง สะท้อนปัญหา สภาพและจุดเด่น จุดควรพัฒนาเพื่อนำข้อมูลมาวางแผนปรับปรุง ในการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา
5.3 สะท้อนการบริหารด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา	หมายถึง การสะท้อนการบริหารด้านความปลอดภัยของสถานศึกษากับผู้บริหารสถานศึกษา และการทำงานของครู
5.4 สะท้อนผลการแก้ปัญหา	หมายถึง การสะท้อนผลการแก้ปัญหาด้านความปลอดภัยในสถานศึกษากับผู้บริหารสถานศึกษา และครู
5.5 สะท้อนผลรวมการทำงาน	หมายถึง สะท้อนผลรวมการทำงานเพื่อหาข้อค้นพบในการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา
รวม	5 ตัวบ่งชี้

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เพื่อตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบ

ผู้วิจัยได้ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำไปประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ดังต่อไปนี้

พหุน ปณ ฑิโต ชีเว

ตาราง 28 การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา

การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัย	$\overline{X}$	S.D.	ระดับการประเมินผล
ด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา			
1) ด้านความปลอดภัยนักเรียน	4.45	0.61	มาก
2) ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา	4.56	0.63	มากที่สุด
3) ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ	4.51	0.55	มากที่สุด
4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม	4.61	0.50	มากที่สุด
5) ด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขอนามัยของนักเรียน	4.62	0.49	มากที่สุด
การบริหารแบบมีส่วนร่วม			
1) ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในด้านการวางแผน	4.67	0.64	มากที่สุด
2) ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	4.54	0.60	มากที่สุด
3) ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.51	0.49	มากที่สุด
4) ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในการนิเทศ	4.56	0.52	มากที่สุด
5) ด้านการมีส่วนร่วมในการกำกับติดตามและประเมินผล	4.59	0.45	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.56	0.51	มากที่สุด

จากตาราง 28 พบว่า ความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา มีความเหมาะสม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.56) และเมื่อพิจารณาประเด็นย่อย พบว่า ด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาที่มีความเหมาะสมสูงสุดคือ ด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขอนามัยของนักเรียน ($\overline{X}$ = 4.62) ส่วนในด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มีความเหมาะสมมากที่สุดคือ ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในด้านการวางแผน ($\overline{X}$ = 4.67)

ขั้นตอนที่ 2 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านความปลอดภัยนักเรียน 2) ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา 3) ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม และ 5) ด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขภาพอนามัยของนักเรียน โดยใช้แบบสอบถาม สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ ของการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

2.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ ของการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิเคราะห์สรุปได้ ดังนี้

ตาราง 29 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ตำแหน่ง		
ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	16	4.32
ผู้บริหารสถานศึกษา	300	81.08
บุคลากรทางการศึกษา	52	14.05
อื่น ๆ	2	0.54
ประสบการณ์การทำงาน		
ต่ำกว่า 10 ปี	11	2.97
10-20 ปี	37	10.00
21-30 ปี	271	73.24
31 ปีขึ้นไป	51	13.78
รวม	370	100.00

จากตาราง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 300 คน คิดเป็นร้อยละ 81.08 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงาน 21-30 ปี จำนวน 271 คน คิดเป็นร้อยละ 73.24

ตาราง 30 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวม

ที่	รูปแบบด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา	ระดับสภาพปัจจุบัน			ระดับสภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$ $\frac{I-D}{D}$	ลำดับ
		$\overline{X}$	S.D	ระดับ	$\overline{X}$	S.D	ระดับ		
1	ด้านความปลอดภัยนักเรียน	3.43	0.30	พอใช้	4.45	0.36	มาก	0.29	2
2	ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา	3.44	0.25	พอใช้	4.44	0.32	มาก	0.30	1
3	ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ	3.42	0.39	พอใช้	4.17	0.37	มาก	0.22	5
4	ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม	3.39	0.37	พอใช้	4.21	0.50	มาก	0.24	4
5	ด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขภาพอนามัยของนักเรียน	3.41	0.35	พอใช้	4.37	0.46	มาก	0.28	3
รวมเฉลี่ย		3.42	0.14	พอใช้	4.35	4.35	0.18	มาก	

จากตาราง 30 พบว่า สภาพปัจจุบัน ของการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยภาพรวม อยู่ในระดับพอใช้ ($\overline{X}$ = 3.42, S.D. = 0.14) และเมื่อพิจารณาประเด็นย่อย พบว่า ลำดับที่ 1 คือ ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา มีสภาพปัจจุบันในระดับที่พอใช้ ($\overline{X}$ = 3.44, S.D. = 0.25) รองลงมาคือ ด้านความปลอดภัยนักเรียน ($\overline{X}$ = 3.43, S.D. = 0.30) ส่วนด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม มีสภาพปัจจุบันในระดับที่พอใช้ ($\overline{X}$ = 3.39, S.D. = 0.37)

ด้านสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.35, S.D. = 0.18) และเมื่อพิจารณาประเด็นย่อย พบว่า ลำดับที่ 1 คือ ด้านความปลอดภัยนักเรียน มีสภาพที่พึงประสงค์ในระดับที่มาก ($\overline{X}$ = 4.45, S.D. = 0.36) รองลงมาคือ ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา ($\overline{X}$ = 4.44,

S.D. = 0.32) ส่วนด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม มีสภาพที่พึงประสงค์ในระดับที่มาก ($\overline{X}$ = 4.17, S.D. = 0.37)

ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา โดยรวมทั้ง 5 ด้าน เมื่อพิจารณาค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index: PNI) พบว่า ความต้องการจำเป็นสูงสุดลำดับที่ 1 คือ ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา ($PNI_{modified}$ = 0.30) ลำดับที่ 2 คือ ด้านความปลอดภัยนักเรียน ($PNI_{modified}$ = 0.29) ลำดับที่ 3 คือ ด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขภาพอนามัยของนักเรียน ($PNI_{modified}$ = 0.28)

ตาราง 31 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านความปลอดภัยนักเรียน

ที่	รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา	ระดับสภาพปัจจุบัน			ระดับสภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$ $\frac{I-D}{D}$	ลำดับ
		$\overline{X}$	S.D	ระดับ	$\overline{X}$	S.D	ระดับ		
ตัวบ่งชี้ที่ 1.1 ด้านความปลอดภัยนักเรียน									
1	การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	3.43	0.55	พอใช้	4.45	0.71	มาก	0.30	2
2	การคัดกรองนักเรียน	3.47	0.56	พอใช้	4.40	0.59	มาก	0.27	3
3	การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	3.41	0.56	พอใช้	4.51	0.49	มาก	0.32	1
รวมเฉลี่ย		3.43	0.55	พอใช้	4.45	0.31	มาก	0.29	

จากตาราง 31 พบว่า สภาพปัจจุบัน ของงานด้านความปลอดภัยนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับพอใช้ ($\overline{X}$ = 3.43, S.D. = 0.55) และเมื่อพิจารณาประเด็นย่อย พบว่า ลำดับที่ 1 คือ การคัดกรองนักเรียน มีสภาพปัจจุบันในระดับพอใช้ ($\overline{X}$ = 3.47, S.D. = 0.56) รองลงมาคือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($\overline{X}$ = 3.43, S.D. = 0.55) ส่วนการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน มีสภาพปัจจุบันในระดับพอใช้ ($\overline{X}$ = 3.41, S.D. = 0.56)

ด้านสภาพที่พึงประสงค์ของงานด้านความปลอดภัยนักเรียนโดยภาพรวมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.45, S.D. = 0.31) และเมื่อพิจารณาประเด็นย่อย ลำดับที่ 1 คือ การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน มีสภาพที่พึงประสงค์ในระดับที่มาก ($\overline{X}$ = 4.51, S.D. = 0.49) รองลงมาคือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($\overline{X}$ = 4.45, S.D. = 0.71) ส่วนการคัดกรองนักเรียนมีสภาพที่พึงประสงค์ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.40, S.D. = 0.59)

ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของด้านความปลอดภัยนักเรียนโดยรวม เมื่อพิจารณาค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index: PNI) พบว่า ความต้องการจำเป็นสูงสุดลำดับที่ 1 คือ การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ($PNI_{modified}$ = 0.32) ลำดับที่ 2 คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($PNI_{modified}$ = 0.30) ลำดับที่ 3 คือ การคัดกรองนักเรียน ($PNI_{modified}$ = 0.27)

ตาราง 32 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา

ที่	รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา	ระดับสภาพปัจจุบัน			ระดับสภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$ $\frac{I-D}{D}$	ลำดับ
		$\overline{X}$	S.D	ระดับ	$\overline{X}$	S.D	ระดับ		
ตัวบ่งชี้ที่ 2.1 การป้องกันอุบัติเหตุจากอาคารเรียน อาคารประกอบ									
4	สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการครูและบุคลากร ในการดูแลรักษาอาคารเรียน อาคารประกอบ	3.50	1.05	พอใช้	4.63	0.77	มากที่สุด	0.32	3
5	สถานศึกษามีการบำรุงรักษาดูแลอาคารเรียนและอาคารประกอบอย่างสม่ำเสมอให้อยู่ในสภาพที่ใช้การได้	3.31	1.09	พอใช้	4.48	0.78	มาก	0.35	2
6	อุปกรณ์ในอาคารเรียนอาคารประกอบมีความปลอดภัยและสภาพโครงสร้างอาคารถูกต้อง	3.41	1.05	พอใช้	4.63	0.78	มากที่สุด	0.36	1
7	สถานศึกษามีการตรวจสอบโครงสร้างและส่วนประกอบของอาคารตลอดจนอุปกรณ์ที่ติดตั้งในส่วนต่าง ๆ ของอาคารอย่างสม่ำเสมอ	3.42	1.04	พอใช้	4.44	0.76	มาก	0.30	5

ตาราง 32 (ต่อ)

ที่	รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา	ระดับสภาพปัจจุบัน			ระดับสภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$ $\frac{I-D}{D}$	ลำดับ
		$\overline{X}$	S.D	ระดับ	$\overline{X}$	S.D	ระดับ		
8	สถานศึกษามีการกำหนดแนวปฏิบัติหรือระเบียบในการใช้ห้องเรียนและติดสัญลักษณ์เกี่ยวกับอันตรายที่เกิดจากอุปกรณ์เครื่องมือสารเคมีแสดงไว้อย่างชัดเจนมีการควบคุมดูแลเพื่อความปลอดภัยในการใช้งาน	3.42	1.03	พอใช้	4.62	0.78	มากที่สุด	0.35	2
9	สถานศึกษาจัดทำป้ายข้อควรระวังในจุดอันตรายที่มีการซ่อมแซมอาคารเรียนอาคารประกอบที่ชำรุด	3.40	1.07	พอใช้	4.44	0.77	มาก	0.31	4
10	สถานศึกษาติดตั้งระบบป้องกันกระแสไฟฟ้าลัดวงจรหรืออุปกรณ์ตัดกระแสไฟฟ้าอัตโนมัติทุกอาคารเรียนอาคารประกอบอย่างทั่วถึง	3.48	1.06	พอใช้	4.49	0.79	มาก	0.29	6
11	สถานศึกษามีการสำรวจ ตรวจสอบครุภัณฑ์อย่างสม่ำเสมอโดยจัดวางในสถานที่ที่เหมาะสมและปลอดภัยในการใช้งาน	3.43	1.05	พอใช้	4.46	0.78	มาก	0.30	5
12	สถานศึกษามีการจัดทำข้อแนะนำและข้อควรระวังในการปฏิบัติงาน	3.43	0.99	พอใช้	4.64	0.77	มากที่สุด	0.35	2
ตัวบ่งชี้ 2.2 การป้องกันอุบัติเหตุจากบริเวณสถานศึกษา									
13	สถานศึกษามีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบและตรวจสอบความปลอดภัยของบริเวณสถานศึกษา	3.70	0.65	พอใช้	4.63	0.55	มากที่สุด	0.25	9
14	สถานศึกษามีการติดตั้งประตูและรั้วได้มาตรฐานความปลอดภัย หมั่นตรวจสอบเมื่อชำรุดรีบดำเนินการปรับปรุงซ่อมแซม	3.50	0.59	พอใช้	4.40	0.54	มาก	0.26	8

ตาราง 32 (ต่อ)

ที่	รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา	ระดับสภาพปัจจุบัน			ระดับสภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$ $\frac{I-D}{D}$	ลำดับ
		$\overline{X}$	S.D	ระดับ	$\overline{X}$	S.D	ระดับ		
15	มีการติดตั้งรั้วหรือแนวเขตโดยรอบบ่อน้ำ สระน้ำและบ่อเลี้ยงปลากั้นเป็นสัดส่วน และมีป้ายคำเตือนชัดเจน	3.62	0.45	พอใช้	4.53	0.58	มากที่สุด	0.25	9
16	สถานศึกษาจัดให้มีถังขยะแยกประเภทเพื่อสะดวกในการจัดเก็บและ	3.52	0.54	พอใช้	4.48	0.56	มาก	0.27	7
17	มีการจัดเจ้าหน้าที่กำกับดูแลการก่อสร้าง ถ้าเป็นอันตรายแก่นักเรียนให้	3.52	0.43	พอใช้	4.52	0.58	มากที่สุด	0.28	6
18	เมื่อมีการก่อสร้างในบริเวณสถานศึกษามีการติดตั้งอุปกรณ์ป้องกันเศษ	3.56	0.87	พอใช้	4.41	0.57	มาก	0.24	10
19	สถานศึกษาตรวจสอบและกำจัดแมลงมีพิษ ต้นไม้มีพิษ หนาม ต้นไม้ที่	3.48	0.56	พอใช้	4.49	0.59	มาก	0.29	5
20	การตรวจสอบสนามเด็กเล่น สนามกีฬาและอุปกรณ์กีฬา ให้อยู่ใน	3.43	0.89	พอใช้	4.55	0.54	มากที่สุด	0.33	2
21	อุปกรณ์เครื่องเล่นมีน๊อตยึดฐานมีการตรวจสอบความแข็งแรงมั่นคง	3.44	0.93	พอใช้	4.54	0.55	มากที่สุด	0.32	3
22	สถานศึกษาจัดทำป้ายบอกวิธีการใช้เครื่องเล่นทุกชนิดในสนามเพื่อหลีกเลี่ยงต่อการเกิดอันตราย	3.44	0.59	พอใช้	4.48	0.56	มาก	0.30	4
23	การบันทึกเก็บสถิติจุดที่เกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้งในสนามกีฬาเพื่อหาแนวทางในการป้องกัน	3.40	0.55	พอใช้	4.63	0.55	มากที่สุด	0.36	1
ตัวบ่งชี้ 2.3 ด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา									
24	สถานศึกษามีมาตรการป้องกันดูแลความปลอดภัยของสภาพแวดล้อม	3.67	0.65	พอใช้	4.67	0.6	มากที่สุด	0.27	3
25	สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการโดยเลือกจากชุมชนและองค์กร	3.30	0.45	พอใช้	4.78	0.60	มากที่สุด	0.45	1

ตาราง 32 (ต่อ)

ที่	รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา	ระดับสภาพปัจจุบัน			ระดับสภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$ $\frac{I-D}{D}$	ลำดับ
		$\overline{X}$	S.D	ระดับ	$\overline{X}$	S.D	ระดับ		
26	สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตร สร้างจิตสำนึกและความตระหนักต่อปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมให้กับนักเรียนครูและบุคลากรในสถานศึกษา	3.46	0.55	พอใช้	4.71	0.61	มากที่สุด	0.36	2
ตัวบ่งชี้ 2.4 ด้านการเดินทางไป – กลับ									
27	สถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนมีการร่วมกันจัดทำคู่มือการจัดระบบ	3.48	0.9	พอใช้	4.67	0.64	มากที่สุด	0.34	2
28	สถานศึกษามีการให้ตำรวจจราจรมาปฏิบัติงานในช่วงเวลา 06.00 - 08.00 น. และเวลา 15.30 - 18.00 น. ในเส้นทางที่นักเรียนใช้เดินทางสร้างความตระหนักในหลักความปลอดภัย	3.40	1.01	พอใช้	4.42	0.60	มาก	0.30	3
29	สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมฝึกปฏิบัติการเดินทางเท้าให้แก่นักเรียน	3.49	0.88	พอใช้	4.49	0.61	มาก	0.29	4
30	สถานศึกษามีการให้ความรู้เกี่ยวกับกฎจราจร แก่นักเรียน	3.42	0.77	พอใช้	4.39	0.61	มาก	0.28	5
31	สถานศึกษามีการให้ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติการจราจรทางบก	3.29	0.67	พอใช้	4.46	0.79	มาก	0.36	1
ตัวบ่งชี้ 2.5 ด้านการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่									
32	สถานศึกษามีการศึกษาและปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่า	3.45	0.45	พอใช้	4.49	0.6	มาก	0.30	5
33	สถานศึกษามีการเตรียมการและวางแผนการดำเนินการโดยแต่งตั้งครู	3.30	0.61	พอใช้	4.41	0.61	มาก	0.34	2
34	สถานศึกษามีการศึกษาเส้นทางและกำหนดเส้นทางการเดินทางของ	3.49	0.51	พอใช้	4.44	0.79	มาก	0.27	7
35	สถานศึกษามีการตรวจสอบสภาพยานพาหนะและผู้ขับขี่ยานพาหนะใน	3.38	0.55	พอใช้	4.44	0.61	มาก	0.31	4

ตาราง 32 (ต่อ)

ที่	รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา	ระดับสภาพปัจจุบัน			ระดับสภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$ $\frac{I-D}{D}$	ลำดับ
		$\overline{X}$	S.D	ระดับ	$\overline{X}$	S.D	ระดับ		
36	สถานศึกษามีการประกันอุบัติเหตุให้กับนักเรียน ครูและบุคลากรทุกคน	3.40	0.92	พอใช้	4.67	0.61	มากที่สุด	0.37	1
37	สถานศึกษามีการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลและให้ความปลอดภัย เช่น ตำรวจทางหลวง สถานีตำรวจในพื้นที่ที่นักเรียนเดิน	3.35	0.56	พอใช้	4.42	0.65	มาก	0.32	3
38	สถานศึกษามีการจัดเตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น ยาและเวชภัณฑ์	3.46	0.45	พอใช้	4.49	0.65	มาก	0.29	6
39	ในระหว่างการนำนักเรียนศึกษานอกสถานที่โดยใช้ยานพาหนะ ครูผู้ควบคุมมีการควบคุมดูแลนักเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัยและใช้ความ	3.47	0.93	พอใช้	4.39	0.65	มาก	0.27	7
รวมเฉลี่ย		3.44	0.25	พอใช้	4.44	0.32	มาก	0.27	

จากตาราง 32 พบว่า สภาพปัจจุบันของการป้องกันอุบัติเหตุจากอาคารเรียน อาคารประกอบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับพอใช้ ($\overline{X}$ = 3.44, S.D. = 0.25) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สภาพปัจจุบันลำดับที่ 1 คือ สถานศึกษามีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบและตรวจสอบความปลอดภัยของบริเวณสถานศึกษา ($\overline{X}$ = 3.70, S.D.= 0.65) รองลงมาคือ ด้านสถานศึกษามีมาตรการป้องกันดูแลความปลอดภัยของสภาพแวดล้อม ($\overline{X}$ = 3.67, S.D. = 0.65) ส่วนสภาพปัจจุบันลำดับสุดท้าย คือ ด้านสถานศึกษามีการให้ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติการจราจรทางบก ($\overline{X}$ = 3.29, S.D. = 0.67)

และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการสถานศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.44, S.D. = 0.27) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ลำดับที่ 1 คือ ด้าน ($\overline{X}$ = 4.78, S.D. = 0.60) รองลงมาคือ สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตร สร้างจิตสำนึกและความตระหนักต่อปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมให้กับนักเรียนครูและบุคลากรในสถานศึกษา ($\overline{X}$ = 4.71, S.D. = 0.61) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ลำดับสุดท้าย คือ สถานศึกษามีการให้ความรู้เกี่ยวกับกฎจราจรแก่นักเรียน ($\overline{X}$ = 4.39, S.D. = 0.61)

เมื่อพิจารณาค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index: PNI) โดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน พบว่า ความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ ด้านสถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการโดยเลือกจากชุมชนและองค์กร ($PNI_{modified}$ = 0.45)

ตาราง 33 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ

ที่	รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา	ระดับสภาพปัจจุบัน			ระดับสภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$ $\frac{I-D}{D}$	ลำดับ
		$\overline{X}$	S.D	ระดับ	$\overline{X}$	S.D	ระดับ		
ตัวบ่งชี้ 3.1 อัคคีภัย									
40	สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบตรวจสอบอุปกรณ์ ที่อาจก่อให้เกิดอัคคีภัย อย่างสม่ำเสมอ เช่น อุปกรณ์ไฟฟ้าสายไฟฟ้า และหม้อหุงต้ม	3.56	0.61	พอใช้	4.70	0.55	มากที่สุด	0.32	2
41	สถานศึกษามีการให้ความรู้และฝึกซ้อมนักเรียนในเรื่องการดับไฟ การการหนีไฟ การเคลื่อนย้ายผู้บาดเจ็บการซ้อมหนีไฟในสถานศึกษา	3.67	0.42	พอใช้	4.69	0.71	มากที่สุด	0.28	3
42	สถานศึกษามีการจัดให้มีการอยู่เวรยามรักษาความปลอดภัยและมีการกวดขันการเข้าเวรยามอย่างเคร่งครัด	3.95	0.80	พอใช้	4.81	0.70	มากที่สุด	0.22	5
43	สถานศึกษามีการวางแผนรับสถานการณ์เกิดอัคคีภัยไว้ล่วงหน้า	3.89	0.69	พอใช้	4.44	0.60	มาก	0.14	8
44	สถานศึกษามีการติดตั้งอุปกรณ์ป้องกันไฟฟ้าลัดวงจร และตรวจซ่อมบำรุงสิ่งที่นำมาใช้ในการใช้งานให้ได้มาตรฐานเช่น สายไฟฟ้า	3.79	0.86	พอใช้	4.67	0.65	มากที่สุด	0.23	4
45	สถานศึกษามีการจัดตั้งเครื่องดับเพลิงและอุปกรณ์การดับเพลิงอย่างเพียงพอและพร้อมในการใช้งานได้ทันที	3.82	0.52	พอใช้	4.56	0.61	มากที่สุด	0.19	6
46	สถานศึกษามีการบำรุงรักษาอุปกรณ์การดับเพลิง ให้พร้อมที่จะใช้งาน	3.86	0.91	พอใช้	4.55	0.80	มากที่สุด	0.18	7
47	สถานศึกษามีการจัดทำแผนฉุกเฉินเมื่อเกิดอัคคีภัยขึ้น	3.33	0.99	พอใช้	4.61	0.48	มากที่สุด	0.38	1

ตาราง 33 (ต่อ)

ที่	รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา	ระดับสภาพปัจจุบัน			ระดับสภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$ $\frac{I-D}{D}$	ลำดับ
		$\overline{X}$	S.D	ระดับ	$\overline{X}$	S.D	ระดับ		
ตัวบ่งชี้ 3.2 อุทุกภัย									
48	สถานศึกษามีการติดตามข่าวพยากรณ์อากาศและสถานการณ์ต่าง ๆ จากกรมอุตุนิยมวิทยาและประชาสัมพันธ์ให้ทราบอย่างทั่วถึง	3.31	0.56	พอใช้	4.47	0.51	มาก	0.35	3
49	สถานศึกษามีการวางแผนป้องกันอุทกภัยล่วงหน้าและมีการจัดให้ความรู้ในการปฏิบัติการฝึกซ้อมตามแผนดังกล่าวแก่นักเรียน ครู	3.29	0.81	พอใช้	4.38	0.63	มาก	0.33	5
50	สถานศึกษามีการจัดเวรยามรักษาความปลอดภัยอย่างเคร่งครัด	3.33	0.72	พอใช้	4.52	0.53	มากที่สุด	0.36	2
51	สถานการณ์มีการจัดเก็บสัมภาระและวัสดุอุปกรณ์เอกสารสำคัญและเตรียมพร้อมขนย้ายได้ทันทีเมื่อเกิดอุทกภัย	3.23	0.91	พอใช้	4.68	0.52	มากที่สุด	0.45	1
52	สถานศึกษามีการวางผังการก่อสร้างอาคารในพื้นที่เสี่ยงภัยให้เหมาะสม	3.36	0.96	พอใช้	4.49	0.62	มาก	0.34	4
ตัวบ่งชี้ 3.3 ธรณีพิบัติภัยและสินามิ									
53	สถานศึกษามีการจัดให้ความรู้ในการปฏิบัติตน การแนะนำการฝึกทักษะการปฐมพยาบาลและฝึกซ้อมการหลบภัยจากแผ่นดินไหวแก่ครูนักเรียนและบุคลากร	3.89	0.60	พอใช้	4.41	0.79	มาก	0.13	2
54	สถานศึกษามีการวางแผนป้องกันธรณีพิบัติภัยและสึนามิสำหรับสถานศึกษา	3.41	0.56	พอใช้	4.52	0.72	มากที่สุด	0.33	1
55	สถานศึกษามีการตรวจสอบอาคารเรียนอาคารประกอบและมีการปรับปรุงซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพมั่นคงแข็งแรงอยู่เสมอ	3.99	0.81	พอใช้	4.44	0.77	มาก	0.11	3
รวมเฉลี่ย		3.42	0.39	พอใช้	4.17	0.37	มาก		

จากตาราง 33 พบว่า สภาพปัจจุบันของด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับพอใช้ ($\overline{X}$ = 3.42, S.D. = 0.39) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สภาพปัจจุบันลำดับที่ 1 คือ ด้านสถานศึกษามีการตรวจสอบอาคารเรียนอาคารประกอบและมีการปรับปรุงซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพมั่นคงแข็งแรงอยู่เสมอ ($\overline{X}$ = 3.99, S.D. = 0.81) รองลงมาคือ สถานศึกษามีการจัดให้มีการอยู่เวรยามรักษาความปลอดภัยและมีการกวดขันการเข้าเวรยามอย่างเคร่งครัด ($\overline{X}$ = 3.95, S.D. = 0.80) ส่วนสภาพปัจจุบันลำดับสุดท้าย คือ สถานการณ์มีการจัดเก็บสัมภาระและวัสดุอุปกรณ์เอกสารสำคัญและเตรียมพร้อมขนย้ายได้ทันทีเมื่อเกิดอุทกภัย ($\overline{X}$ = 3.23, S.D. = 0.91)

และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการสถานศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ($\overline{X}$ = 4.41, S.D. = 0.37) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ลำดับที่ 1 คือ สถานศึกษามีการจัดให้มีการอยู่เวรยามรักษาความปลอดภัยและมีการกวดขันการเข้าเวรยามอย่างเคร่งครัด ($\overline{X}$ = 4.81, S.D. =0.70) รองลงมาคือ สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบตรวจสอบอุปกรณ์ ที่อาจก่อให้เกิดอัคคีภัย อย่างสม่ำเสมอ เช่น อุปกรณ์ไฟฟ้าสายไฟฟ้า และหม้อหุงต้ม ($\overline{X}$ = 4.70, S.D. = 0.55) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ลำดับสุดท้าย คือ สถานศึกษามีการวางแผนป้องกันอุทกภัยล่วงหน้าและมีการจัดให้ความรู้ในการปฏิบัติการฝึกซ้อมตามแผนดังกล่าวแก่นักเรียน ครู ($\overline{X}$ = 4.38 ,S.D. = 0.63)

เมื่อพิจารณาค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index: PNI) โดยภาพรวมทั้ง 3 ด้าน พบว่า ความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ สถานการณ์มีการจัดเก็บสัมภาระและวัสดุอุปกรณ์เอกสารสำคัญและเตรียมพร้อมขนย้ายได้ทันทีเมื่อเกิดอุทกภัย ($PNI_{modified}$ = 0.45)

พหุน ปณ ฑิโต ชีเว

ตาราง 34 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม

ที่	รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา	ระดับสภาพปัจจุบัน			ระดับสภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$ $\frac{I-D}{D}$	ลำดับ
		$\overline{X}$	S.D	ระดับ	$\overline{X}$	S.D	ระดับ		
ตัวบ่งชี้ 4.1 การล่วงละเมิดทางร่างกายและจิตใจ									
56	สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการเฝ้าระวังป้องปรามนักเรียนและบุคคลรอบโรงเรียนที่มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ และในสถานที่ที่เสี่ยงในบริเวณสถานศึกษา	3.78	1.01	พอใช้	4.59	0.88	มากที่สุด	0.21	2
57	สถานศึกษามีการจัดระบบดูแลช่วยเหลือให้คำปรึกษา ให้ความรู้แก่ นักเรียน ครู ผู้ปกครองและชุมชน อย่างจริงจังและต่อเนื่อง	3.61	1.08	พอใช้	4.42	0.72	มาก	0.22	1
58	สถานศึกษาให้ความสนใจเป็นพิเศษกับกลุ่มเสี่ยง เช่น เด็กในครอบครัวยากจน เด็กพิการ เด็กเล็ก เป็นต้น	3.98	1.04	พอใช้	4.67	0.79	มากที่สุด	0.17	3
ตัวบ่งชี้ 4.2 การทำร้ายตัวเองและการฆ่าตัวตาย									
59	สถานศึกษามีการจัดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพโดยมอบหมายให้ครูที่ปรึกษาหรือครูแนะแนว	3.30	1.09	พอใช้	4.37	0.67	มาก	0.32	1
60	สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาสภาพจิตใจนักเรียนโดยเชิญวิทยากรทั้งภายในและภายนอกมาให้ความรู้	3.42	1.03	พอใช้	4.34	0.66	มาก	0.27	3
61	สถานศึกษามีการจัดกิจกรรม ปลูกฝังให้เกิดความรักความสามัคคีความเอื้ออาทรและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	3.47	1.04	พอใช้	4.44	0.45	มาก	0.28	2
62	สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาศักยภาพของนักเรียนอย่างหลากหลาย เช่นการฝึกสมาธิ วิชาศิลปะ ดนตรี และกีฬา เป็นต้น	3.52	1.03	พอใช้	4.43	0.40	มาก	0.26	4

ตาราง 34 (ต่อ)

ที่	รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา	ระดับสภาพปัจจุบัน			ระดับสภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$ $\frac{I-D}{D}$	ลำดับ
		$\overline{X}$	S.D	ระดับ	$\overline{X}$	S.D	ระดับ		
63	สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของนักเรียน	3.40	1.03	พอใช้	4.29	0.29	มาก	0.26	4
64	สถานศึกษามีการประสานพ่อแม่ผู้ปกครองทันทีเมื่อพบกรณีที่นักเรียนมีปัญหาเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าด้วยวิธีการต่าง ๆ	3.48	1.00	พอใช้	4.35	0.63	มาก	0.25	5
65	สถานศึกษาใช้กระบวนการทางจิตวิทยาโดยผู้เชี่ยวชาญเช่น จิตแพทย์หรือบุคคลที่นักเรียนไว้วางใจโดยมีการให้คำปรึกษานักเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อจะได้มีการแก้ปัญหาอย่างตรงจุด	3.43	1.02	พอใช้	4.37	0.67	มาก	0.27	3
รวมเฉลี่ย		3.39	0.37	พอใช้	4.21	0.50	มาก	0.24	

จากตาราง 34 พบว่า สภาพปัจจุบันของด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับพอใช้ ($\overline{X}$ = 3.39, S.D. = 0.37) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สภาพปัจจุบันลำดับที่ 1 คือ ด้านสถานศึกษาให้ความสนใจเป็นพิเศษกับกลุ่มเสี่ยง เช่น เด็กในครอบครัวยากจน เด็กพิการ เด็กเล็ก เป็นต้น ($\overline{X}$ = 3.98, S.D. = 1.04) รองลงมาคือ สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการเฝ้าระวังป้องปรามนักเรียนและบุคคลรอบโรงเรียนที่มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ และในสถานที่ที่เสี่ยงในบริเวณสถานศึกษา ($\overline{X}$ = 3.78, S.D. = 1.01) ส่วนสภาพปัจจุบันลำดับสุดท้าย คือ สถานศึกษามีการจัดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพโดยมอบหมายให้ครูที่ปรึกษาหรือครูแนะแนว ($\overline{X}$ = 3.30, S.D. = 1.09)

และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการสถานศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.21, S.D. = 0.50) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ลำดับที่ 1 คือ สถานศึกษาให้ความสนใจเป็นพิเศษกับกลุ่มเสี่ยง เช่น เด็กในครอบครัวยากจน เด็กพิการ เด็กเล็ก เป็นต้น ($\overline{X}$ = 4.67, S.D. = 0.79) รองลงมาคือ สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการเฝ้าระวังป้องปรามนักเรียนและบุคคลรอบโรงเรียนที่มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ และในสถานที่ที่เสี่ยงในบริเวณสถานศึกษา ($\overline{X}$ = 4.59, S.D. = 0.88) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ลำดับสุดท้าย คือ ด้านสถานศึกษามีการจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของนักเรียน ($\overline{X}$ = 4.29,S.D. = 0.29)

เมื่อพิจารณาค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index: PNI) โดยภาพรวมทั้ง 2 ด้าน พบว่า ความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ ด้านสถานศึกษามีการจัดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพโดยมอบหมายให้ครูที่ปรึกษาหรือครูแนะแนว ($PNI_{modified}$ = 0.32)

ตาราง 35 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขภาพอนามัยของนักเรียน

ที่	รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา	ระดับสภาพปัจจุบัน			ระดับสภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$ $\frac{I-D}{D}$	ลำดับ
		$\overline{X}$	S.D	ระดับ	$\overline{X}$	S.D	ระดับ		
ตัวบ่งชี้ 5.1 ด้านมลพิษจากสิ่งแวดล้อม									
66	สถานศึกษามีการกำหนดมาตรการกำจัดของเสียในสถานศึกษา โดยกำหนดวิธีที่เหมาะสม ซึ่งจะต้องมีการรวบรวมขยะหรือของเสียที่สามารถเก็บขนได้ ไว้เป็นสถานที่ที่เหมาะสมและมีเวลาที่จัดเก็บที่แน่นอน	3.42	0.79	พอใช้	4.46	0.55	มาก	0.30	3
67	สถานศึกษามีการใช้วิธีการฝังกลบ ในการกำจัดขยะอย่างถูกหลักสุขาภิบาล	3.31	0.54	พอใช้	4.51	0.54	มากที่สุด	0.36	1
68	สถานศึกษามีการทำปุ๋ยหมักจากขยะและเศษวัสดุธรรมชาติต่าง ๆ	3.42	0.43	พอใช้	4.43	0.58	มาก	0.29	4
69	สถานศึกษามี วิธีการเผาขยะในเตาเผาอย่างถูกวิธีและไม่ก่อให้เกิดมลภาวะทางอากาศ	3.39	0.87	พอใช้	4.44	0.56	มาก	0.31	2
70	สถานศึกษามีการนำขยะหรือของเสียไปใช้ประโยชน์ใหม่ โดยมีการคัดกรองขยะหรือของเสียบางประเภทเพื่อให้มีการนำกลับไป	3.49	0.56	พอใช้	4.52	0.58	มากที่สุด	0.29	4
ตัวบ่งชี้ 5.2 ความผิดปกติจากสุขภาวะของนักเรียน									
71	สถานศึกษามีการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาด้านสุขภาวะ เพื่อให้เขาเข้าใจปัญหาของตนเอง ของเด็กเหล่านั้นอย่างเต็มที่และยินดีที่จะหาทางขจัดปัญหา	3.39	0.89	พอใช้	4.44	0.57	มาก	0.31	1

ตาราง 35 (ต่อ)

ที่	รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา	ระดับสภาพปัจจุบัน			ระดับสภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$ $\frac{I-D}{D}$	ลำดับ
		$\overline{X}$	S.D	ระดับ	$\overline{X}$	S.D	ระดับ		
72	สถานศึกษา ครูและบุคลากร ต้องทำให้เด็กเกิดความเชื่อถือ ความศรัทธาและให้เด็กมีกำลังใจที่จะต่อสู้กับปัญหาของตนเอง มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่แตกต่างไปจากกิจกรรมที่จัดให้กับเด็กปกติ	3.45	0.93	พอใช้	4.49	0.59	มาก	0.30	2
73	สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้านและโรงเรียน เพื่อเชื่อมและหลอมรวมพลังระหว่างบ้านและโรงเรียนให้เป็นที่พึ่งแก่เด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง	3.45	0.63	พอใช้	4.45	0.54	มาก	0.29	3
รวมเฉลี่ย		3.41	0.35	พอใช้	4.37	0.46	มาก	มาก	

จากตาราง 35 พบว่า สภาพปัจจุบันของด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขภาพอนามัยของนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับพอใช้ ($\overline{X}$ = 3.41, S.D. = 0.35) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สภาพปัจจุบันลำดับที่ 1 คือ ด้านสถานศึกษามีการนำขยะหรือของเสียไปใช้ประโยชน์ใหม่ โดยมีการคัดกรองขยะหรือของเสียบางประเภทเพื่อให้มีการนำกลับไป ($\overline{X}$ = 4.49, S.D. = 0.56) รองลงมาคือ สถานศึกษา ครูและบุคลากร ต้องทำให้เด็กเกิดความเชื่อถือ ความศรัทธาและให้เด็กมีกำลังใจที่จะต่อสู้กับปัญหาของตนเอง มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่แตกต่างไปจากกิจกรรมที่จัดให้กับเด็กปกติ ($\overline{X}$ = 3.45, S.D. = 0.93) ส่วนสภาพปัจจุบันลำดับสุดท้าย คือ สถานศึกษามีการใช้วิธีการฝังกลบ ในการกำจัดขยะอย่างถูกหลักสุขาภิบาล ($\overline{X}$ = 3.31, S.D. = 0.54)

และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการสถานศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ($\overline{X}$ = 4.37, S.D. = 0.46) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ลำดับที่ 1 คือ สถานศึกษามีการนำขยะหรือของเสียไปใช้ประโยชน์ใหม่ โดยมีการคัดกรองขยะหรือของเสียบางประเภทเพื่อให้มีการนำกลับไป ($\overline{X}$ = 4.52, S.D. = 0.58) รองลงมาคือ สถานศึกษามีการใช้วิธีการฝังกลบ ในการกำจัดขยะอย่างถูกหลักสุขาภิบาล ($\overline{X}$ = 4.51, S.D. = 0.54) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ลำดับสุดท้าย คือ สถานศึกษามีการทำปุ๋ยหมักจากขยะและเศษวัสดุธรรมชาติต่าง ๆ ($\overline{X}$ = 4.43, S.D. = 0.58)

เมื่อพิจารณาค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index: PNI) โดยภาพรวมทั้ง 2 ด้าน พบว่า ความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ สถานศึกษามีการใช้วิธีการฝังกลบ ในการกำจัดขยะอย่างถูกหลักสุขาภิบาล ($PNI_{modified}$ = 0.36)

ขั้นตอนที่ 3 แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา

ผลการดำเนินการการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษาต้นแบบที่มีผลการประเมินและได้รับรางวัลมาตรฐานด้านความปลอดภัย เป็นสถานศึกษาที่มีการบริหารจัดการที่ดี มีการจัดการด้านความปลอดภัยเป็นเลิศ จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ 1.โรงเรียนอนุบาลสุรินทร์ 2. โรงเรียนอนุบาลร้อยเอ็ด และ 3.โรงเรียนอนุบาลศรีสะเกษ ในประเด็นแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ผู้ให้ข้อมูลหลักคือผู้บริหาร ครูผู้สอน จากศึกษาสถานศึกษาต้นแบบ จำนวน 9 คน มีผลการศึกษาดังนี้

แนวทางในการดำเนินงานด้านความปลอดภัยนักเรียนในสถานศึกษา

โรงเรียนทั้งสามแห่งมีแนวทางการดำเนินงานด้านความปลอดภัยนักเรียนที่เน้นความครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักการรู้จักนักเรียนรายบุคคล การคัดกรองและส่งเสริมการพัฒนา รวมถึงการป้องกันและแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังมีการทำงานร่วมกันเป็นทีม เพื่อให้การดูแลนักเรียนมีความต่อเนื่องและครอบคลุมทุกมิติ ส่งผลให้นักเรียนได้รับการดูแลและช่วยเหลืออย่างเหมาะสมตามความต้องการ โดยมีผลการสัมภาษณ์ ดังนี้

โรงเรียน A

“...ทางโรงเรียนได้มีการดำเนินตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยการรู้จัก คัดกรองช่วยเหลือ ส่งต่อ โดยหัวหน้าดูแลงานตามระดับชั้น มีการกำหนดนโยบายจากโรงเรียนในการบริหารงานการช่วยเหลือให้มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น มีระบบแนะแนวนักเรียน การทำประกันชีวิต การดูแลการเจ็บป่วยโดยมีครูประจำชั้นดูแลในเบื้องต้น...”

โรงเรียน B

“ในการดำเนินงานดูแลความปลอดภัยของนักเรียน ทางโรงเรียนของเราได้ยึดแนวทางตามนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยแบ่งกระบวนการทำงานออกเป็น 5 ขั้นตอนหลัก คือ การรู้จักนักเรียนรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริมพัฒนา การป้องกันและการแก้ไขปัญหา ซึ่งแต่ละขั้นตอนจะมีคณะทำงานที่รับผิดชอบชัดเจน...”

โรงเรียน C

“...แนวทางที่สำคัญคือการทำงานเป็นทีมแบบบูรณาการ ทั้งครูที่ปรึกษา ครูประจำชั้น และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ต้องมีความเข้าใจนักเรียนอย่างลึกซึ้ง และติดตามผลการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มั่นใจว่านักเรียนได้รับการดูแลอย่างครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และการเรียนรู้...”

ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา

โรงเรียนทั้งสามแห่งมีการบริหารจัดการด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุที่เป็นระบบและครบถ้วน ตามนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด โดยเน้นการวางแผนเผชิญเหตุ การประสานงาน การมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่าย และการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในโรงเรียน เพื่อให้เกิดความพร้อมรับมือและลดความเสี่ยงต่อความปลอดภัยของนักเรียนและบุคลากรในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีผลการสัมภาษณ์ ดังนี้

โรงเรียน A

“...มีแผนเผชิญเหตุตามที่ สพฐ. ได้กำหนดนโยบาย มีการจัดทำคู่มือให้หัวหน้าสายชั้นนำไปศึกษาและนำไปปฏิบัติ และมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง...”

โรงเรียน B

“...โรงเรียนของเรามีการดำเนินงานในด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการจัดทำแผนความปลอดภัยในสถานศึกษา (School Safety Plan) ซึ่งครอบคลุมการเฝ้าระวัง ป้องกัน และการเตรียมพร้อมเมื่อเกิดเหตุ...”

โรงเรียน C

“...ในกรณีที่เกิดอุบัติเหตุ เรามีขั้นตอนการจัดการอย่างเป็นระบบ โดยครูเวรหรือผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์จะต้องรายงานทันที และมีเจ้าหน้าที่พยาบาลประจำโรงเรียนที่สามารถให้การปฐมพยาบาลเบื้องต้น รวมถึงมีการประสานงานกับผู้ปกครองและนำส่งโรงพยาบาลหากจำเป็น เราเน้นการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในโรงเรียน โดยการมีส่วนร่วมของทั้งครู นักเรียน และผู้ปกครอง ตลอดจนส่งเสริมให้นักเรียนเป็นจิตอาสาด้านความปลอดภัย มีการจัดเวรเฝ้าระวังตามจุดเสี่ยง และมีการซ้อมแผนฉุกเฉินเป็นประจำ เช่น การซ้อมหนีไฟหรือแผ่นดินไหว เพื่อให้นักเรียนมีความพร้อมและไม่ตื่นตระหนกเมื่อเกิดเหตุการณ์จริง...”

ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ

ทั้งสามโรงเรียนต่างให้ความสำคัญกับการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุจากภัยธรรมชาติ โดยเน้นการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน การสำรวจและปรับปรุงจุดเสี่ยงอย่าง

สม่ำเสมอ รวมถึงการจัดตั้งระบบรับมือเหตุการณ์ฉุกเฉินที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความปลอดภัยและความมั่นใจให้กับนักเรียนและบุคลากรในสถานศึกษาโดยมีผลการสัมภาษณ์ ดังนี้

โรงเรียน A

“...ภัยธรรมชาติจะเกิดขึ้นน้อย แต่จะมีการดูแลสภาพแวดล้อมให้ปลอดภัย เช่น ตัดแต่งต้นไม้ หญ้า ป้องกันหนาม แมลง และสัตว์มีพิษ...”

โรงเรียน B

“...ในด้านการป้องกัน เราเริ่มจากการสำรวจจุดเสี่ยงภายในโรงเรียน เช่น อาคารเรียนที่อยู่ใกล้ต้นไม้ใหญ่ ระบบระบายน้ำ และอาคารสูง เพื่อวางมาตรการปรับปรุง เช่น ตัดแต่งต้นไม้ใหญ่ และตรวจสอบโครงสร้างอาคารให้มั่นคงสม่ำเสมอ และให้นักการภารโรงช่วยสอดส่องดูแลความมั่นคงของสภาพแวดล้อมอย่างสม่ำเสมอ...”

โรงเรียน C

“...ในด้านการแก้ไขเมื่อเกิดเหตุ เรามีคณะกรรมการความปลอดภัยในสถานศึกษา ซึ่งมีหน้าที่ประสานงาน ให้ความช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกในการอพยพ รวมถึงการดูแลนักเรียนในช่วงเกิดเหตุ เช่น จัดพื้นที่ปลอดภัย อาหาร น้ำดื่ม และชุดปฐมพยาบาลเบื้องต้น...”

ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม

ทั้งสามโรงเรียนมีแนวทางการดูแลแก้ไขปัญหาทางสังคมที่คำนึงถึงการสื่อสารและประสานงานกับผู้ปกครอง การส่งเสริมความปลอดภัยทางจิตใจผ่านครูที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงการสร้างวัฒนธรรมโรงเรียนปลอดภัยที่ส่งเสริมความเคารพและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและพฤติกรรมนักเรียนอย่างยั่งยืน โดยมีผลการสัมภาษณ์ ดังนี้

โรงเรียน A

“...มีการประสานงานกับผู้ปกครองในการตั้งแอพลิเคชั่นไลน์กลุ่มเพื่อติดต่อประสานงานและแจ้งปัญหาต่าง ๆ หากปัญหาไม่สามารถแก้ไขได้จากครูประจำชั้น จะมีการประสานงานกับผู้บริหารเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมต่อไป...”

โรงเรียน B

“...เราให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศในโรงเรียนให้เอื้อต่อความปลอดภัยทางจิตใจ ด้วยการจัดครูที่ปรึกษาดูแลใกล้ชิด รับฟังปัญหา และส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเมื่อจำเป็น เช่น นักจิตวิทยา หรือหน่วยงานสังคมสงเคราะห์ในพื้นที่ ในกรณีที่พบปัญหาเกิดขึ้นแล้ว เช่น การทะเลาะวิวาท หรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปในทางความรุนแรง เราจะใช้แนวทางการแก้ไขเชิงบวก ไม่ลงโทษต่อหน้านักเรียนอื่น แต่ให้การปรับพฤติกรรมด้วยการให้คำปรึกษา รายงาน

ความคืบหน้าแก่ผู้ปกครอง และติดตามพฤติกรรมอย่างใกล้ชิด รวมทั้งเชิญชวนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเยียวยา เช่น เข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาเพื่อสร้างคุณค่าในตนเอง...”

โรงเรียน C

“...เรามุ่งเน้นให้โรงเรียนเป็นพื้นที่ปลอดภัย (Safe School) ที่นักเรียนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ปลอดภัย และเคารพในสิทธิของกันและกัน ซึ่งจะส่งผลต่อพฤติกรรมที่เหมาะสมทั้งในและนอกสถานศึกษา...”

ด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขอนามัยของนักเรียน

ทั้งสามโรงเรียนให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพและสุขอนามัยของนักเรียนอย่างครบวงจร โดยเน้นการตรวจสุขภาพประจำปี การส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่ดี และการควบคุมสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้สะอาดปลอดภัย เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาการที่สมบูรณ์ของนักเรียนทุกคน โดยมีผลการสัมภาษณ์ ดังนี้

โรงเรียน A

“...เบื้องต้นมีการดูแลจากครูอนามัย และห้องปฐมพยาบาลเบื้องต้น ได้แก่ การดูแลสุขภาพในช่องปาก การวัดสายตา การตรวจสุขภาพโภชนาการทางอาหาร และประสานงานร่วมกับโรงพยาบาลสุรินทร์...”

โรงเรียน B

“...ในด้านสุขภาพนักเรียน เรามีการตรวจสุขภาพประจำปี ตรวจสายตา ฟัน น้ำหนักส่วนสูง และสุขภาพทั่วไป รวมทั้งจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ เช่น โครงการฟันสะอาดเหงือกดี การฉีดวัคซีนตามเกณฑ์ของกระทรวงสาธารณสุข...”

โรงเรียน C

“...โรงเรียนให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสุขภาพและสุขอนามัยของนักเรียนในทุกมิติ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสิ่งแวดล้อม โดยมีการวางแผนการดำเนินงานร่วมกับครู อสม.โรงเรียน และหน่วยงานสาธารณสุขประจำท้องถิ่น ในส่วนของสิ่งแวดล้อม เรามีมาตรการควบคุมความสะอาดของห้องเรียน ห้องน้ำ โรงอาหาร และแหล่งน้ำดื่มให้ได้มาตรฐานอยู่เสมอ มีการตรวจสอบสุขาภิบาลอาหารและน้ำอย่างสม่ำเสมอโดยเจ้าหน้าที่ และส่งเสริมให้นักเรียนล้างมือก่อนรับประทานอาหารทุกครั้ง...”

ด้านกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน

ทั้งสามโรงเรียนเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ครอบคลุมทุกภาคส่วนทั้งผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อร่วมกันวางแผน วิเคราะห์ความเสี่ยง และติดตาม

ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ระบบความปลอดภัยในสถานศึกษามีความมั่นคงและยั่งยืน โดยมีผลการสัมภาษณ์ ดังนี้

โรงเรียน A

“...ทางโรงเรียนมีการประชุมเพื่อวางแผนสร้างความตระหนักโดยใช้กระบวนการ PDCA และใช้กิจกรรมของ PCL ระหว่างผู้บริหาร คณะครู คณะกรรมการการศึกษาฯ สมาคมผู้ปกครอง ร่วมวางแผนเพื่อกำหนดเป้าหมาย ระดมความคิดเห็นและศึกษาจากโรงเรียนที่มีผลงานดี...”

โรงเรียน B

“...โรงเรียนของเราดำเนินการวางแผนด้านความปลอดภัยโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทอย่างชัดเจน ตั้งแต่ขั้นตอนการวิเคราะห์ปัญหา การวางแผน การดำเนินการ ไปจนถึงการประเมินผล โดยเริ่มจากการตั้งคณะกรรมการด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหาร ครู ตัวแทนนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนท้องถิ่น เช่น อบต. หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อร่วมกันประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นอุบัติเหตุ สาธารณภัย หรือภัยจากบุคคลภายนอก...”

โรงเรียน C

“...สิ่งที่โรงเรียนให้ความสำคัญคือการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในบทบาทจิตอาสา เช่น หน่วยงานนักเรียนดูแลความปลอดภัย (Safety Patrol) หรือการให้ข้อเสนอแนะผ่านเวทีสภานักเรียน ส่วนผู้ปกครองและชุมชนก็มีบทบาทร่วมในการให้ข้อมูล ปรับปรุงสภาพแวดล้อม หรือร่วมเวรยามในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน...”

ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

การดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาทั้งสามแห่ง มีการสร้างความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ผ่านการวางแผนที่ชัดเจน การมอบหมายหน้าที่อย่างเหมาะสม และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ระบบความปลอดภัยในโรงเรียนมีความเข้มแข็งและสามารถป้องกันเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยมีผลการสัมภาษณ์ ดังนี้

โรงเรียน A

“...มีการจัดทำแผนและกิจกรรมต่าง ๆ ปฏิบัติตามแผนที่ได้กำหนดไว้ตามสายงาน มีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน...”

โรงเรียน B

“...ในระดับผู้บริหาร มีบทบาทในการกำหนดนโยบาย วางแผน และจัดระบบดูแลความปลอดภัยอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การแต่งตั้งคณะกรรมการความปลอดภัยโรงเรียน

จัดทำแผนเผชิญเหตุ และบริหารงบประมาณที่เกี่ยวข้อง ในระดับครู มีการมอบหมายหน้าที่ดูแลความปลอดภัยในแต่ละพื้นที่ของโรงเรียน เช่น ครูเวรประจำวัน ครูที่ปรึกษา และครูประจำกลุ่มสาระวิชาที่ช่วยสอดส่องพฤติกรรม สื่อสารกับนักเรียน และรายงานข้อมูลความเสี่ยงอย่างต่อเนื่อง...”

โรงเรียน C

“...ผู้ปกครองและชุมชนก็มีบทบาทสำคัญ โดยเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา ให้ข้อเสนอแนะในแผนปฏิบัติการความปลอดภัย หรือร่วมจัดเวรยามช่วยดูแลความเรียบร้อยในกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะช่วงเวลาเลิกเรียนหรือกิจกรรมพิเศษ นอกจากนี้เรายังเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไขผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น แบบสอบถาม ความพึงพอใจ หรือแจ้งเหตุผ่านไลน์กลุ่มของโรงเรียน ของกลุ่มผู้ปกครองในแต่ละห้อง ซึ่งช่วยให้การสื่อสารรวดเร็วและแก้ไขปัญหาได้ทันท่วงที...”

ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ทั้งสามโรงเรียนมีแนวทางการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่ส่งเสริมความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสถานศึกษา โดยเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี บนพื้นฐานของข้อมูลและความรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อให้การดำเนินงานด้านความปลอดภัยเกิดผลเป็นรูปธรรม และตอบสนองต่อความต้องการของทุกฝ่ายอย่างแท้จริง โดยมีผลการสัมภาษณ์ ดังนี้

โรงเรียน A

“...เมื่อประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันจากสายงานต่า งๆ ร่วมกันตัดสินใจเลือกแนวทางที่ดีที่สุด เกิดประโยชน์สูงสุด และปฏิบัติได้เร็ว ลดเวลา ไม่กระทบการเรียนการสอน...”

โรงเรียน B

“...โรงเรียนของเราให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยเฉพาะในเรื่องความปลอดภัย ซึ่งถือเป็นเรื่องที่ทุกคนในสถานศึกษาต้องร่วมกันรับผิดชอบ ไม่ใช่เป็นเพียงหน้าที่ของผู้บริหารหรือครูเพียงกลุ่มเดียว โดยมีการจัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการความปลอดภัย และคณะกรรมการนักเรียน เพื่อระดมความคิดเห็นจากผู้แทนทุกภาคส่วน เช่น ครู ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชน และบุคลากรฝ่ายสนับสนุน โดยเปิดโอกาสให้เสนอปัญหา จุดเสี่ยง ข้อเสนอแนะ และแนวทางแก้ไขร่วมกัน และหาข้อกำหนดที่มาจากความคิดเห็นส่วนใหญ่...”

โรงเรียน C

“...เรามีการหาแนวทางร่วมกันและสรุปเป็นข้อกำหนดของโรงเรียน โดยมีการสรุปและรายงานผลการตัดสินใจให้ทุกฝ่ายทราบอย่างโปร่งใส เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและ

ความร่วมมือในการดำเนินการ ไม่ว่าจะเป็นการติดตามผล การประเมินผล หรือการปรับปรุงแผนความปลอดภัยให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง...”

ด้านการมีส่วนร่วมในการนิเทศ

แนวทางการนิเทศของทั้งสามโรงเรียนมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยเปิดพื้นที่ให้ครู บุคลากร และผู้บริหารร่วมกำหนดประเด็น พัฒนาแนวทาง และสะท้อนผลร่วมกัน ทำให้กระบวนการนิเทศไม่เป็นภาระ แต่เป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้และยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน โดยมีผลการสัมภาษณ์ ดังนี้

โรงเรียน A

“...ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าฝ่าย หัวหน้าสายชั้น มีการนิเทศติดตามการทำงานเป็นระยะ เพื่อให้มีการพัฒนาไปในทิศทางที่ได้ประชุมวางแผนไว้...”

โรงเรียน B

“...ในการนิเทศในโรงเรียนของเราไม่ได้จำกัดเฉพาะหน้าที่ของผู้บริหารเท่านั้น แต่เราดำเนินการนิเทศแบบมีส่วนร่วม โดยการเปิดให้ครูทุกกลุ่มสาระมีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็นการนิเทศ เช่น นิเทศการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning, การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ หรือการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประเด็นเหล่านี้จะถูกกำหนดร่วมกันจากความต้องการของครูจริง ๆ...”

โรงเรียน C

“...แนวทางหลักของการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในกระบวนการนิเทศจำทำให้ครูรู้สึกเป็นเจ้าของและไม่รู้สึกว่าการนิเทศเป็นการตรวจสอบ แต่เป็นโอกาสในการเรียนรู้พัฒนา และเติบโตไปด้วยกัน ซึ่งส่งผลดีต่อทั้งครู นักเรียน และคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนโดยรวม...”

ด้านการมีส่วนร่วมในการกำกับติดตามและประเมินผล

ทั้งสามโรงเรียนมีระบบการกำกับติดตามและประเมินผลที่เป็นรูปธรรม โดยเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นครู ผู้บริหาร ผู้แทนชุมชน หรือภาคีเครือข่าย เพื่อสะท้อนผลการดำเนินงานอย่างรอบด้าน และใช้ผลประเมินเป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนางานอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป โดยมีผลการสัมภาษณ์ ดังนี้

โรงเรียน A

“...มีการกำกับติดตามและประเมินผลทุกโครงการและทุกกิจกรรม เพื่อติดตามผลการดำเนินงานว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือมีข้อควรพิจารณาส่งเสริมหรือปรับปรุงแก้ไขต่อไป...”

โรงเรียน B

“...ในการติดตามและประเมินผลจากภายในโรงเรียนนั้น ได้จัดตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนปฏิบัติการประจำปี โดยมีครูแต่ละกลุ่มสาระและหัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ เป็นผู้รายงานความก้าวหน้าตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ และมีการนำเสนอผลการดำเนินงานเป็นระยะอย่างโปร่งใสในที่ประชุมใหญ่ตามแผนการทำงาน...”

โรงเรียน C

“...ทุกองค์กรและทุกกลุ่มในชุมชนรวมถึงภาคีเครือข่าย ทางโรงเรียนจะเปิดให้ผู้แทนจากคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมตรวจสอบผลการดำเนินงานในประเด็นสำคัญ เช่น การใช้งบประมาณ ความปลอดภัยในโรงเรียน การจัดอาหารกลางวัน และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน...”

ข้อเสนอแนะ

กล่าวโดยสรุป ทั้ง 3 โรงเรียนมีข้อเสนอแนะทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาว่าควรขยายการวางแผนความปลอดภัยให้ครอบคลุมภัยทางสังคมและพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน ที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบัน ส่งเสริมให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีบทบาทอย่างเป็นรูปธรรม ในกระบวนการวางแผน ติดตาม และเฝ้าระวัง และนำผลการศึกษาหรืองานวิจัยไปใช้ในการจัดทำ แผนพัฒนาความปลอดภัยโรงเรียน ที่มีความเป็นไปได้สูงและตอบโจทย์บริบทพื้นที่จริง โดยมีผลการสัมภาษณ์ ดังนี้

โรงเรียน A

ควรมีการเพิ่มเติมเรื่องความปลอดภัยจากยาเสพติด เช่น บุหรี่ไฟฟ้า น้ำกระท่อม กัญชา ความปลอดภัยในเรื่องชู้สาว

โรงเรียน B

งานวิจัยนี้มีประโยชน์ สามารถนำไปใช้จริงได้

โรงเรียน C

ผู้ปกครองและชุมชนมีบทบาทสำคัญในการร่วมวางแผนและติดตามผลการดำเนินงาน เช่น การร่วมเวรยามดูแลความปลอดภัยในช่วงรับส่งนักเรียน หรือการให้ข้อมูลสภาพแวดล้อมรอบโรงเรียนที่อาจมีความเสี่ยง

จากการสัมภาษณ์สถานศึกษาที่มีการบริหารจัดการที่ดี มีการจัดการด้านความปลอดภัยเป็นเลิศ จำนวน 3 แห่ง สามารถสรุปผลดังตาราง 36 ดังนี้

ตาราง 36 สรุปแนวทางทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา

การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา	แนวทาง
1) ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในด้านการวางแผน	1. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการกำหนดนโยบายของสถานศึกษา การบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้าง ความปลอดภัย ในสถานศึกษา พิจารณานโยบายจากกลุ่มผู้บริหาร ครูผู้สอน คณะกรรมการของโรงเรียน และเครือข่ายในชุมชน 2. ผู้บริหารสถานศึกษากำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และแผนงานการจัดสรรงบประมาณ ด้านการบริหาร แบบมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความ ปลอดภัยในสถานศึกษา 3. ควรให้ความสำคัญกับงานด้านความปลอดภัยนักเรียน โดยมีขอบข่ายงานเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในสถานศึกษา 4. ในการวางแผนเป็นรายกิจกรรมเช่นการปรับปรุงจุดเสี่ยงต่าง ๆ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการจัดลำดับแผนงานตามสภาพความจำเป็นเร่งด่วน และความเป็นไปได้ในการดำเนินการ เพราะมีความเกี่ยวข้องกับแหล่งทุนงบประมาณ
2) ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	1. ควรมีการสนับสนุนให้กลุ่มงานเป็นศูนย์กลางของการดำเนินงาน โดยเน้นการติดต่อสื่อสารการใช้พลังอำนาจทางภาวะผู้นำในการจูงใจ และร่วมมือกัน โดยบุคคลมีความเกี่ยวข้องร่วมกันในการดำเนินการจนทำให้เกิดความผูกพัน 2. ควรกำหนดให้หน่วยงานภาคเอกชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทั้งโดยทางตรงได้แก่การดำเนินการผ่านการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของคณะกรรมการสถานศึกษา และโดยทางอ้อมได้แก่การให้การสนับสนุนและเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา เป็นต้น ดังนั้นการบริหารจัดการที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคคลทุกฝ่ายจึงเป็นสิ่งสำคัญ
3) ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	1. คณะกรรมการ เครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน ควรมีบทบาทด้านการร่วมตัดสินใจในโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความปลอดภัยในสถานศึกษา 2. ในการตัดสินใจร่วมกันควรมีการเสนอแนวทางที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้แสดงความคิดเห็นและร่วมกันตัดสินใจให้เป็นแนวทางร่วมกัน
4) ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในการนิเทศ	1. คณะกรรมการ เครือข่ายผู้ปกครอง ควรมีบทบาทด้านการมีส่วนร่วมให้ข้อเสนอแนะความปลอดภัยในสถานศึกษาต่อผู้อำนวยการสถานศึกษา 2. เครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดหรือเขตพื้นที่การศึกษาเดียวกัน มีบทบาทหน้าที่เป็นสถานที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศึกษาดูงาน ด้านความปลอดภัย ในสถานศึกษา
5) ด้านการมีส่วนร่วมในการกำกับติดตามและประเมินผล	1. ควรมีการจัดประชุมคณะกรรมการและเครือข่ายฯ อยู่เสมอ 2. ควรมีการประเมินความเป็นไปได้ การดำเนินงานตามแผน และการประเมินเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ

จากตาราง 36 พบว่า ในการสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายในการหาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยควรสร้างการมีส่วนร่วม 5 ด้าน ได้แก่ 1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยเน้นให้ทุกภาคส่วนร่วมกำหนดนโยบาย แผนการทำงานด้านความปลอดภัย 2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ควรสนับสนุนให้กลุ่มงานเป็นศูนย์กลางของการดำเนินงาน และสนับสนุนให้องค์กรเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ 3. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยเน้นให้ทุกฝ่ายมีการตัดสินใจร่วมกัน 4.การมีส่วนร่วมในการนิเทศ ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศึกษาดูงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา และ 5 การมีส่วนร่วมในการกำกับติดตามและประเมินผล ควรมีการประเมินความเป็นไปได้ของโครงการ การประเมินการดำเนินงานตามแผน และการประเมินเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ โดยสามารถสรุปผล โดยการวิเคราะห์ ดังนี้

ตาราง 37 การวิเคราะห์ผลจากการสัมภาษณ์แนวทางทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา

แนวทาง	ประเด็นที่น่าสนใจ
1) ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในด้านการวางแผน	**1. การกำหนดนโยบายโดยผู้บริหารร่วมกับภาคีเครือข่าย** แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายด้านความปลอดภัย และเป็นการสะท้อนการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีความโปร่งใสและสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน **2. การวางกรอบการบริหารอย่างเป็นระบบ** ในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ด้านความปลอดภัย สะท้อนถึงความชัดเจนในการบริหารจัดการ การจัดสรรงบประมาณเป็นการวางรากฐานเพื่อให้เกิดการดำเนินงานจริง และบ่งบอกถึงการมอง “ความปลอดภัย” เป็นยุทธศาสตร์สำคัญของโรงเรียน ไม่ใช่แค่ภารกิจเฉพาะกิจ **3. การบูรณาการงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนเข้ากับระบบความปลอดภัย** เป็นการะท้อนถึงการออกแบบแผนงานที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child-Centered Approach) **4. การจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมความปลอดภัย** การวางแผนแบบมีลำดับ (Prioritization) แสดงถึงการใช้หลักการบริหารเชิงกลยุทธ์ โดยตระหนักถึงข้อจำกัดด้านทรัพยากรและงบประมาณ ซึ่งต้องคำนึงถึงความจำเป็นเร่งด่วน

ตาราง 37 (ต่อ)

แนวทาง	ประเด็นที่น่าสนใจ
2) ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	**1. การสนับสนุนให้กลุ่มงานเป็นศูนย์กลางของการดำเนินงาน โดยเน้นการสื่อสาร การใช้ภาวะผู้นำ และการร่วมมือ** แสดงให้เห็นถึงการจัดโครงสร้างภายในองค์กรที่เน้นการมีส่วนร่วมของทีมงาน การใช้ภาวะผู้นำในการขับเคลื่อนงาน และสร้างความผูกพันในการทำงานร่วมกัน **2. การให้ภาคเอกชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อมในการบริหารสถานศึกษา** สะท้อนแนวทางการเปิดพื้นที่ให้ทุกภาคส่วนมีบทบาทอย่างแท้จริง ทั้งในเชิงโครงสร้าง (เช่น คณะกรรมการ) และกิจกรรมร่วมมืออื่น ๆ **3. การบริหารจัดการที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายเป็นสิ่งสำคัญ** เน้นแนวคิด "การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม" เป็นแกนกลางในการดำเนินงาน ส่งผลให้เกิดความเป็นเจ้าของร่วม (Ownership) และความยั่งยืน
3) ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	**1. คณะกรรมการ เครือข่ายผู้ปกครอง และชุมชน ควรมีบทบาทในการร่วมตัดสินใจ** เป็นการส่งเสริม "การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง" ในระดับนโยบายและแผนงาน ทำให้ทุกภาคส่วนรู้สึกมีส่วนร่วมและมีความเป็นเจ้าของในสิ่งที่ตัดสินใจร่วมกัน **2. ควรมีการเสนอแนวทางที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนแสดงความคิดเห็น เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทาง** แสดงถึงกระบวนการตัดสินใจที่มีลักษณะประชาธิปไตย และเปิดกว้าง ลดอำนาจรวมศูนย์ เพิ่มการฟังเสียงจากภาคส่วนต่าง ๆ
4) ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในการนิเทศ	**1. คณะกรรมการและเครือข่ายผู้ปกครอง ควรมีบทบาทในการให้ข้อเสนอแนะต่อผู้อำนวยการสถานศึกษา** แสดงถึงการเปิดพื้นที่ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอกเข้ามาเป็น "กระจกสะท้อน" เพื่อพัฒนาความปลอดภัยของโรงเรียน เป็นการนิเทศเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความโปร่งใส **2. เครือข่ายโรงเรียนในพื้นที่เดียวกันเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาดูงานด้านความปลอดภัย** แสดงถึงการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างโรงเรียน ซึ่งเป็นการนิเทศแบบกัลยาณมิตร (Peer Coaching) และเป็นกระบวนการพัฒนาวิชาชีพร่วม (Professional Learning Community - PLC)

ตาราง 37 (ต่อ)

แนวทาง	ประเด็นที่น่าสนใจ
5) ด้านการมีส่วนร่วมในการกำกับติดตามและประเมินผล	**1. ควรมีการจัดประชุมคณะกรรมการและเครือข่ายผู้เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ** สะท้อนให้เห็นถึงความต่อเนื่องในการกำกับและติดตาม มีการทบทวน ตรวจสอบ และแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อปรับปรุงแผนอย่างมีประสิทธิภาพ **2. ควรมีการประเมินความเป็นไปได้ ประเมินตามแผน และประเมินผลเมื่อโครงการเสร็จสิ้น** ชี้ให้เห็นถึงการใช้กระบวนการประเมินผลอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การประเมินก่อน ระหว่าง และหลังโครงการ ช่วยให้สามารถปรับปรุงแผนและการดำเนินงานในอนาคตได้

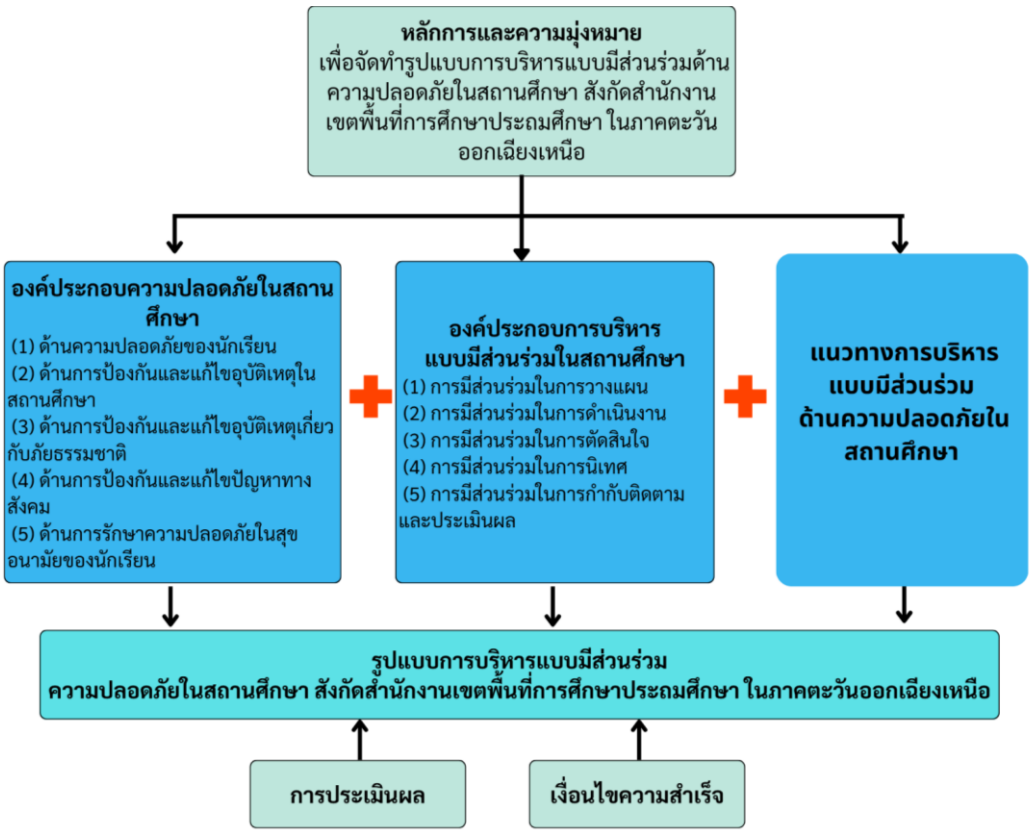
จากตาราง 37 สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในทั้ง 5 กระบวนการนั้น เป็นการสะท้อนแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่เน้นการกระจายอำนาจ โปร่งใส เปิดกว้าง และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งนำไปสู่การสร้างระบบความปลอดภัยที่ยั่งยืน และเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมในชุมชนการศึกษา

ระยะที่ 2 ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการยกร่างและตรวจสอบความเหมาะสมของร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยแบ่งเป็น 2 ขั้น ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การยกร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การยกร่าง และตรวจสอบความเหมาะสมของร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยผู้วิจัยนำข้อมูลรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในระยะที่ 1 มายกร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้

ภาพประกอบ 18 รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผู้วิจัยดำเนินการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อตรวจสอบและยืนยันเกี่ยวกับความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) ความสอดคล้อง (Congruity) และความเป็นประโยชน์ (Utility) ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งนี้ เพื่อนำไปสู่การสรุปภาพรวมเป็นแนวคิดและข้อเสนอแนะในการที่จะพัฒนารูปแบบรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ให้มีความสมบูรณ์ที่จะสามารถนำสู่การปฏิบัติได้จริงหรือประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาของแต่ละแห่ง โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน ในวันที่ 30 มีนาคม 2568 เวลา 13.00– 16.30 น. ผ่านระบบซูม (Zoom) ดำเนินการสัมมนาและสรุปผลการสนทนากลุ่ม โดยผลตรวจสอบร่างรูปแบบฯ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าภาพรวมของรูปแบบฯ และองค์ประกอบของรูปแบบมีความเหมาะสม และมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมโดยสรุป ดังนี้

ตาราง 38 แสดงผลการตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้วยการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

องค์ประกอบ	ผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ	
	เหมาะสม	ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุง
ด้านความปลอดภัยนักเรียน		
1.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	✓	
1.2 การคัดกรองนักเรียน		เพิ่มเติมเป็น การคัดกรองนักเรียนเพื่อค้นหาข้อมูลการจำแนกกลุ่มของนักเรียน กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา
1.3 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	✓	
2) ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา		
2.1 ด้านการป้องกันอุบัติเหตุจากอาคารเรียน	✓	
2.2 ด้านอุบัติเหตุจากบริเวณสถานศึกษา	✓	
2.3 ด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา		เพิ่มเติมเป็น ด้านสภาพแวดล้อม สนาม สนามกีฬา อุปกรณ์การเรียนต่าง ๆ มีสภาพพร้อมใช้งานและปลอดภัย
2.4 ด้านการเดินทางไป-กลับ	✓	
2.5 ด้านการพานักเรียนไปทัศนศึกษา		ควรเพิ่มเติมให้เป็นการจัดกิจกรรมศึกษาดูงานและการทัศนศึกษา
3) ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ		
3.2 ด้านอุทกภัย	✓	
3.3 ด้านธรณีภัยพิบัติและสึนามิ		เพิ่มเติม ด้านธรณีภัยพิบัติ เช่น แผ่นดินไหว ดินถล่ม และสึนามิ

ตาราง 38 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ	
	เหมาะสม	ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุง
4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม		
4.1 ด้านการล่วงละเมิดทางร่างกายและจิตใจ	✓	
4.2 ด้านการทำร้ายตัวเองและการฆ่าตัวตาย	✓	
5) ด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขอนามัยของนักเรียน		
5.1 ด้านมลพิษจากสิ่งแวดล้อม		เพิ่มเติม ด้านมลพิษจากสิ่งแวดล้อมหรือสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ ที่ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้
5.2 ด้านความผิดปกติจากสุขภาวะของนักเรียน	✓	
การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา		
1) ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในด้านการวางแผน		
1.1 ร่วมจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียน	✓	
1.2 ร่วมวิเคราะห์ความปลอดภัยของสถานศึกษา	✓	
1.3 ร่วมพิจารณาสนับสนุนงบประมาณ	✓	
1.4 ร่วมวางขอบข่ายงานและจัดสรรบุคลากรรับผิดชอบ	✓	
1.5 ร่วมวางแผนงานแต่งตั้งผู้รับผิดชอบการประเมินผลงาน	✓	
2) ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ		
2.1 ร่วมตัดสินใจตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการฯ		ร่วมตัดสินใจตามในวิธีการปฏิบัติงานด้านความปลอดภัย

ตาราง 38 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ	
	เหมาะสม	ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุง
2.2 ร่วมตัดสินใจตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง		ร่วมตัดสินใจกับเครือข่ายผู้ปกครองและชุมชน
2.3 ร่วมตัดสินใจตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานด้านความปลอดภัยของรัฐและเอกชน		ร่วมตัดสินใจกับหน่วยงานด้านความปลอดภัยของรัฐและเอกชน
3) ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน		
3.1 กำหนดรูปแบบตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด	✓	
3.2 กำหนดรูปแบบตามบริบทของพื้นที่ที่โรงเรียนตั้งอยู่	✓	
3.3 กำหนดประเภทของภัยต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับพื้นที่	✓	
3.4 กำหนดแนวทางการจัดให้มีการนำเทคโนโลยีแอปพลิเคชั่นมาใช้	✓	
4) ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในการนิเทศ		
4.1 ผู้บริหารสถานศึกษา จัดให้มีการนิเทศความปลอดภัยในสถานศึกษา	✓	
4.2 คณะผู้มีส่วนร่วมการนิเทศมีบทบาทหน้าที่ในการนิเทศ		ผู้บริหาร เครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการนิเทศ

ตาราง 38 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ	
	เหมาะสม	ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุง
5) ด้านการมีส่วนร่วมในการกำกับติดตามและประเมินผล		
5.1 แต่งตั้งกรรมการประเมินผลงาน	✓	
5.2 สะท้อนปัญหา สภาพและจุดเด่น จุดควรพัฒนา	✓	
5.3สะท้อนการบริหาร	✓	
5.4 สะท้อนผลการแก้ปัญหา	✓	
5.5 สะท้อนผลรวมการทำงาน	✓	

จากตาราง 38 แสดงรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบใหญ่ คือ ความปลอดภัยในสถานศึกษา และการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยมีองค์ประกอบย่อย ดังนี้

ความปลอดภัยในสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 15 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ด้านความปลอดภัยนักเรียน มี 3 ตัวบ่งชี้ 2) ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา มี 5 ตัวบ่งชี้ 3) ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ มี 3 ตัวบ่งชี้ 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม มี 2 ตัวบ่งชี้ และ 5) ด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขอนามัยของนักเรียน มี 2 ตัวบ่งชี้ ส่วนในด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 19 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน มี 5 ตัวบ่งชี้ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มี 3 ตัวบ่งชี้ 3) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มี 4 ตัวบ่งชี้ 4) การมีส่วนร่วมในการนิเทศ มี 2 ตัวบ่งชี้ และ 5) การมีส่วนร่วมในการกำกับติดตามและประเมินผล มี 5 ตัวบ่งชี้

นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าควรแก้ไขร่าง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้มีความทันสมัย สวยงามน่าสนใจ มีรายละเอียดแสดงองค์ความรู้ใหม่ ดังภาพประกอบ 19

ภาพประกอบ 19 แสดงรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ขั้นตอนที่ 2 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการประเมินความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) ความสอดคล้อง (Congruity) และความเป็นประโยชน์ (Utility) ขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นหรือเคยเป็นผู้บริหารการศึกษา เป็นบุคคลที่มีบทบาทหน้าที่ด้านการบริหารหน่วยงานระดับจังหวัด และผู้ทรงคุณวุฒิในมหาวิทยาลัย จำนวน 9 คน ผลการวิเคราะห์สรุปได้ดังนี้

ตาราง 39 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) ความสอดคล้อง (Congruity) ความเป็นประโยชน์ (Utility) ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวม (N = 9)

ที่	การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา	ความเหมาะสม (Propriety)			ความเป็นไปได้ (Feasibility)			ความสอดคล้อง (Congruity)			ความเป็นประโยชน์ (Utility)		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	หลักการและวัตถุประสงค์	4.57	0.61	มากที่สุด	4.65	0.61	มากที่สุด	4.60	0.49	มากที่สุด	4.78	0.68	มากที่สุด
2	เนื้อหา	4.61	0.64	มากที่สุด	4.53	0.57	มากที่สุด	4.61	0.60	มากที่สุด	4.64	0.65	มากที่สุด
3	กระบวนการดำเนินงานด้วยวงจรคุณภาพ	4.52	0.65	มากที่สุด	4.67	0.67	มากที่สุด	4.56	0.61	มากที่สุด	4.67	0.65	มากที่สุด
4	การประเมินผลรูปแบบ	4.41	0.46	มาก	4.43	0.71	มาก	4.55	0.61	มากที่สุด	4.65	0.64	มากที่สุด
5	เงื่อนไขความสำเร็จ	4.48	0.50	มาก	4.69	0.79	มากที่สุด	4.52	0.64	มากที่สุด	4.69	0.66	มากที่สุด
	รวมเฉลี่ย	4.52	0.57	มากที่สุด	4.59	0.67	มากที่สุด	4.57	0.59	มากที่สุด	4.69	0.66	มากที่สุด

จากตาราง 39 พบว่า ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความสอดคล้อง และความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดในทุกด้าน ($\overline{X}$ = 4.52, 4.59, 4.57 และ 4.69 ตามลำดับ) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.69, S.D. = 0.66) รองลงมาคือ ความเป็นไปได้ ($\overline{X}$ = 4.59, S.D. = 0.67) ส่วนด้านความเหมาะสมอยู่ในระดับที่น้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 4.52, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า

ด้านความเหมาะสม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.52, S.D. = 0.57) และเมื่อพิจารณาประเด็นย่อย พบว่า ด้านความเหมาะสมสูงสุดคือ เนื้อหา ($\overline{X}$ = 4.61, S.D. = 0.64) รองลงมาคือ หลักการและความมุ่งหมาย ($\overline{X}$ = 4.57, S.D. = 0.61) ส่วนความเหมาะสมน้อยที่สุดคือ การประเมินผลรูปแบบ ($\overline{X}$ = 4.41, S.D. = 0.46)

ด้านความเป็นไปได้ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.59, S.D. = 0.67) และเมื่อพิจารณาประเด็นย่อย พบว่า ด้านความเป็นไปได้ สูงสุดคือ เงื่อนไขความสำเร็จ ($\overline{X}$ = 4.69, S.D. = 0.79) รองลงมาคือ กระบวนการดำเนินงานด้วยวงจรคุณภาพ ($\overline{X}$ = 4.67, S.D. = 0.67) ส่วนความเป็นไปได้น้อยที่สุดคือ การประเมินผลรูปแบบ ($\overline{X}$ = 4.43, S.D. = 0.71)

ด้านความสอดคล้อง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.57, S.D. = 0.59) และเมื่อพิจารณาประเด็นย่อย พบว่า ด้านความสอดคล้องสูงสุดคือ เนื้อหา ($\overline{X}$ = 4.61, S.D. = 0.60) รองลงมาคือ หลักการและวัตถุประสงค์ ($\overline{X}$ = 4.60, S.D. = 0.49) ส่วนความสอดคล้องได้น้อยที่สุดคือ เงื่อนไขความสำเร็จ ($\overline{X}$ = 4.52, S.D. = 0.64)

ด้านความเป็นประโยชน์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.69, S.D. = 0.66) และเมื่อพิจารณาประเด็นย่อย พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์สูงสุดหลักการและวัตถุประสงค์ ($\overline{X}$ = 4.78, S.D. = 0.68) รองลงมาคือ เงื่อนไขความสำเร็จ ($\overline{X}$ = 4.69, S.D. = 0.66) ส่วนความสอดคล้องได้น้อยที่สุดคือ เนื้อหา ($\overline{X}$ = 4.64, S.D. = 0.65)

กล่าวโดยสรุป ผลการศึกษาการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความสอดคล้อง และความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ในระดับมากที่สุด เหมาะสมที่จะนำไปเป็นหลักสูตรการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

ระยะที่ 3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผู้วิจัยนำร่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในขั้นตอนที่ 2 ไปทดลองใช้กับโรงเรียนระดับประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 1 สถานศึกษา คือ โรงเรียนบ้านว่าน และดำเนินการตามคู่มือรูปแบบการการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา มีรายละเอียด ดังนี้

1. การอบรมเชิงปฏิบัติการ

ผู้วิจัยดำเนินการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรการพัฒนา เรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า การอบรมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ได้รับความร่วมมือระหว่างจัดอบรมเชิงปฏิบัติการและบูรณาการให้โรงเรียนระดับประถมศึกษากลุ่มเป้าหมายและโรงเรียนระดับประถมศึกษาอื่น ๆ ที่สนใจเข้าร่วมรับการพัฒนาร่วมศึกษาดูงานวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practice) ผู้วิจัยได้เลือกโรงเรียนบ้านว่าน ซึ่งได้รับรางวัลที่ได้รับคัดเลือกเป็นโรงเรียนต้นแบบ “สุขาดี มีความสุข” จากกระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2568 โดยแบ่งการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการออกเป็น 5 ด้าน 1) ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 4) ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในการนิเทศ 5) ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในการกำกับติดตามและประเมินผล กำหนดตามขั้นตอน ดังนี้

ภาพประกอบ 20 ขั้นตอนการอบรมเชิงปฏิบัติการ

ขั้นที่ 1 เตรียมการและแสวงหาผู้ร่วมพัฒนา (ระยะเวลา ประมาณ 1 สัปดาห์)

1) ทำความเข้าใจและร่วมกำหนดข้อตกลงร่วมกับครู คณะกรรมการโรงเรียนบ้านว่าน และผู้นำชุมชน

2) กำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 2 ร่วมดำเนินงาน (ระยะเวลา ประมาณ 1 เดือน)

1) กำหนดการทำงานร่วมกัน

2) ปฏิบัติตามแผนกิจกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

3) สร้างตัวชี้วัดความสำเร็จการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

4) ร่วมสรุปผลดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 3 การทบทวนผลการดำเนินงาน (ระยะเวลา ประมาณ 1 สัปดาห์)

1) การทบทวนผลการดำเนินงาน

2) ปรับปรุงการทำงาน

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลและสรุปการดำเนินงาน (ระยะเวลา ประมาณ 1 สัปดาห์)

1) การทบทวนผลการดำเนินงาน

2) อภิปรายสรุปผลความสำเร็จการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

3) การเผยแพร่ผลงานทางสื่อออนไลน์

(รายละเอียดแต่ละขั้นตอนในคู่มือการใช้รูปแบบ)

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน

1. แนวคิด

ขั้นการวางแผนเป็นขั้นตอนที่สำคัญ ในการเตรียมการก่อนที่จะปฏิบัติตามรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยเริ่มจากการสร้างความรู้ความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมวางแผน และสร้างข้อตกลงในการปฏิบัติงานร่วมกัน ทำให้การดำเนินงานด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา การศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ให้กับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้เข้าใจอย่างถูกต้อง

2.2 เพื่อสร้างความพร้อม และความเข้าใจถึงการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาให้กับบุคลากรอย่างถูกต้อง

2.3 เพื่อวางแผนและข้อตกลงในการดำเนินงานร่วมกัน ทำให้การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

3. วิธีการดำเนินงาน

3.1 ปฐมนิเทศให้กับครู บุคลากร คณะกรรมการจากสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง ชมรมศิษย์เก่า และผู้เกี่ยวข้องให้ตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาและวิธีการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาในภาพรวม

3.2 ผู้บริหาร ครู บุคลากร ศึกษาทำความเข้าใจรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาตามคู่มือ เพื่อให้มีความเข้าใจถึงรายละเอียด สาระสำคัญ ตลอดจนวิธีการนำสู่การปฏิบัติในโรงเรียน

3.3 ประชุมวางแผนร่วมกัน ในการดำเนินงานการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาสร้างจิตสำนึกร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสมาชิกเครือข่าย

3.5 ร่วมกันอภิปรายถึงรายละเอียดการดำเนินงาน และวางแผนเตรียมการด้านวัสดุอุปกรณ์ เอกสาร ระยะเวลา และสถานที่ในการดำเนินการ โดยจัดทำแผนในการพัฒนาที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

3.6 สร้างข้อตกลงในการทำงานการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาเพื่อสร้างวัฒนธรรมการทำงานแบบเครือข่าย

โดยเนื้อหาของการให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา มีดังนี้

- ระบุอันตราย (Hazard Identification) ควรวิเคราะห์อันตรายที่อาจเกิดขึ้นในสถานศึกษา

- ประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) ใช้หลักการประเมินความเสี่ยงโดยคำนึงถึงโอกาสเกิดเหตุและผลกระทบ

- กำหนดมาตรการควบคุมความเสี่ยง

- กำหนดแผนอบรมและฝึกซ้อม เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ด้านความปลอดภัย

ในการดำเนินการขั้นตอนนี้ ควรกำหนดการวางแผนกำหนดโครงสร้างอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยตามความพร้อมและทรัพยากรของแต่ละท้องถิ่นควรจัดทำเอกสารด้านการวางแผนไว้ให้ชัดเจน วางแผนกำหนดพื้นที่บริเวณห้องครัว ห้องกิจกรรม ห้องนอน ห้องปฐมพยาบาล ห้องน้ำ ห้องส้วม มีอ่างล้างมือและที่แปรงฟัน ต้องคำนึงถึงความสะอาดเป็นหลัก และควรระบุให้เห็นเป็นตารางหรือปฏิทินงานกำหนดระยะเวลาปฏิบัติให้ชัดเจน

4. ผลที่ได้รับ

4.1 บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึงความเข้าใจในการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

4.2 มีแผนการดำเนินงานของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมด้านการวางแผน

1. มีส่วนร่วมในการระบุวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน
2. มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของโครงการ
3. มีส่วนร่วมในการกำหนดกลยุทธ์ในการทำงาน
4. มีส่วนร่วมในการกำหนดขั้นตอนการนำแผนไปปฏิบัติ
5. มีส่วนร่วมในการวางแผนการประเมินและการควบคุมแผนงาน

ขั้นตอนที่ 2 การจัดองค์กร

1. แนวคิด

ขั้นการจัดองค์กร เป็นการจัดทำโครงสร้างการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาเพื่อมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงานการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาให้ชัดเจน พร้อมทั้งระบุบทบาทหน้าที่ และการปฏิบัติงานทำให้การดำเนินงานด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อจัดโครงสร้างการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

2.2 เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับบุคลากรในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่อย่างถูกต้อง

2.3 เพื่อสร้างข้อตกลงในการดำเนินงาน ทำให้การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. วิธีการดำเนินงาน

3.1 ผู้บริหาร ครู บุคลากร คณะกรรมการจากสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง ชมรมศิษย์เก่า และผู้เกี่ยวข้อง กำหนดโครงสร้างการบริหารเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพความปลอดภัยในด้านต่าง ๆ และจัดทำให้เป็นแผนภาพเพื่อสร้างความเข้าใจในการจัดการองค์กร ในการบริหารที่ชัดเจน

3.2 ผู้บริหารมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยแต่งตั้งคณะกรรมการดังนี้

3.2.1 คณะกรรมการดำเนินงานการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา มีหน้าที่วางแผน ประสานความร่วมมือ การดำเนินการจัดกิจกรรมของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาตลอดปีการศึกษา

3.2.2 คณะกรรมการประเมินผลการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษามีหน้าที่วางแผน ออกแบบการประเมิน นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา รายงานผลต่อสาธารณะ

3.3 ผู้บริหารประชุมคณะกรรมการ ทั้ง 2 คณะเพื่อร่วมวางแผน และสร้างข้อตกลงในการดำเนินงานการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

3.4 ผู้บริหาร ครู บุคลากร คณะกรรมการจากสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง ชมรมศิษย์เก่า และผู้เกี่ยวข้อง สร้างระเบียบกฎเกณฑ์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาอย่างชัดเจน และมีความเหมาะสม

4. ผลที่ได้รับ

4.1 มีโครงสร้างองค์กรในการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาที่ชัดเจน

4.2 มีคณะกรรมการในการดำเนินการการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาที่ครอบคลุม

องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมด้านการจัดองค์กร

1. มีส่วนร่วมในการจัดบุคลากรทำงานในด้านต่าง ๆ
2. มีส่วนร่วมในการกำหนดขั้นตอนการนำแผนไปปฏิบัติ
3. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดองค์กรในแต่ละขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 3 การประสานงาน

1. แนวคิด

ขั้นการประสานงาน เป็นขั้นตอนของการติดต่อประสานงานระหว่างคนภายในสถานศึกษา ภายนอกสถานศึกษา และหน่วยงานอื่น ตลอดจนภายในเครือข่าย และนอกเครือข่าย ผ่านช่องทางต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดี มีเป้าหมายที่สอดคล้องกัน เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงานร่วมกันสู่เป้าหมายที่กำหนด

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อวางแผนการประสานงานระหว่างภายในและภายนอกสถานศึกษา

2.2 เพื่อสร้างช่องทางในการประสานงานให้มีหลากหลาย และเกิดประสิทธิภาพ

2.3 เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงานที่ดี

3. วิธีการดำเนินงาน

3.1 ผู้บริหาร ครู บุคลากร คณะกรรมการจากสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง ชมรมศิษย์เก่า และผู้เกี่ยวข้อง ร่วมกันวางแผนกำหนดการประสานงาน ทั้งในด้าน วิธีการ รูปแบบการประสานงาน ผู้รับผิดชอบ ในการประสานงาน

3.2 ผู้บริหารมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบให้คณะกรรมการดำเนินงานการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาปฏิบัติหน้าที่ประสานงานของเครือข่าย

3.3 ผู้บริหารสนับสนุนให้มีการเชื่อมโยงการทำงานของเครือข่ายการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาหรือคณะบุคคลอื่น

3.4 ผู้บริหารติดตามการประสานงานของเครือข่าย และส่งเสริมกระบวนการติดต่อสื่อสารอย่างสม่ำเสมอ

3.5 ปรับปรุง พัฒนาวิธีการประสานงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ

4. ผลที่ได้รับ

4.1 มีแผนการประสานงานของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

4.2 การประสานงานของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมด้านการประสานงาน

1. มีส่วนร่วมในการติดต่อประสานงานในคณะกรรมการการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

2. มีส่วนร่วมในการนัดหมายและเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในการดำเนินงาน

3. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการประสานงานกับคณะกรรมการและหน่วยงานต่าง ๆ โดยใช้หลักเหตุผล

ขั้นตอนที่ 4 การดำเนินงาน

1. แนวคิด

ขั้นการดำเนินการของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาตามแนวทางพัฒนาของในแต่ละองค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานหรือปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการนิเทศ และการมีส่วนร่วมในการกำกับติดตาม และประเมินผล

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อให้ดำเนินการตามแผนงานการดำเนินงานการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมมีประสิทธิภาพ

2.2 เพื่อดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาขององค์ประกอบในรูปแบบการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพได้

3. วิธีการดำเนินงาน

3.1 ผู้บริหารประชุมร่วมกับคณะกรรมการดำเนินงานเครือข่ายการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา เพื่อทบทวนการดำเนินงานตามแผนงานและข้อตกลงในการดำเนินงานการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม

3.2 คณะกรรมการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ดำเนินงานตามแผนงานที่กำหนดไว้ และตามแนวทางการพัฒนาขององค์ประกอบเครือข่ายการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยรายละเอียดของการฝึกอบรม มีดังนี้

- จัดอบรมและให้ความรู้ด้านความปลอดภัยแก่นักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง
- ติดตั้งอุปกรณ์ความปลอดภัย เช่น ป้ายเตือน สัญญาณแจ้งเตือน เครื่องป้องกันอันตราย
- ใช้มาตรการป้องกันอุบัติเหตุ เช่น การจัดทำแนวทางปฏิบัติงานที่ปลอดภัย (Safe Work Procedures: SWP)
- ตรวจสอบอุปกรณ์และเครื่องมือให้พร้อมใช้งาน

โดยในขั้นตอนนี้ควรดำเนินการตามแผนกำหนดโครงสร้างอาคารสถานที่ จำนวน/เขตที่ตั้ง/ความเหมาะสม สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนิน

ตามแผนกำหนดมีการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้อง ซักซ้อมและแบ่งหน้าที่รับผิดชอบติดตาม และควรมีการดำเนินการประชาสัมพันธ์และดำเนินการของบประมาณสนับสนุนจากผู้มีจิตศรัทธาบริจาคจัดสร้างสถานศึกษา

3.3 คณะกรรมการประเมินผลการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม ดำเนินการวางแผน ออกแบบการประเมิน นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการการบริหารเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา รายงานผลต่อสาธารณะ

3.4 ผู้บริหารนิเทศ กำกับ ติดตาม การดำเนินงานตามคู่มือการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

3.5 คณะกรรมการดำเนินการ และคณะกรรมการประเมินผล บันทึกสรุป รายงานผลการดำเนินงานตามแผนงาน และขอบข่าย และความร่วมมือ

4. ผลที่ได้รับ

4.1 บุคลากร และผู้เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการตามแผนงานการดำเนินงานการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 บุคลากร และผู้เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการ ตามแนวทางการพัฒนาขององค์ประกอบในรูปแบบการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมได้ครบถ้วน

องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน

1. มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามที่ได้รับมอบหมาย

2. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขการทำงานอย่างเหมาะสม

3. มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการทำงานหรือคัดค้านการทำงานที่จะส่งผลต่อการดำเนินงานอย่างเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุง

1. แนวคิด

การปรับปรุง เป็นขั้นตอนหลังจากการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาของแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบและประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายแล้ว เพื่อศึกษาผลการดำเนินงาน ความก้าวหน้า และประเมินผลการดำเนินงาน ว่าผลการดำเนินงานเป็นอย่างไร ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญในการนำมาพัฒนาปรับปรุงการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์

เพื่อประเมินผล และปรับปรุงการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาต่อไป

3. วิธีการดำเนินงาน

3.1 ประชุมคณะกรรมการประเมินผลการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

3.2 ดำเนินการประเมินผลการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ตามแนวทางดำเนินการขององค์ประกอบ และคุณภาพการศึกษา ด้านผู้เรียน ด้านครูและบุคลกร และด้านสถานศึกษา โดยมีรายละเอียดในการประเมินผล ดังนี้

- ตรวจสอบความปลอดภัยของสถานศึกษาประจำวัน (Daily Inspection)
- ตรวจติดตามภายใน (Internal Audit) และการประเมินตนเอง (Self-Assessment)
- บันทึกและวิเคราะห์ข้อมูลอุบัติเหตุและเหตุการณ์ใกล้เคียง (Near Miss Analysis)
- รับฟังข้อเสนอแนะจากบุคลากรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวกับปัญหาความปลอดภัย

ในการดำเนินการขั้นตอนนี้ควรมีการนิเทศติดตาม ตรวจสอบผลของการวางแผนการดำเนินงานให้เป็นไปตามการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานไว้ให้ชัดเจนให้ทุกฝ่ายได้รับทราบเพื่อส่งผลต่อการปฏิบัติงานได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3.3 วิเคราะห์ผลการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

3.4 ผู้บริหาร บุคลากร และผู้เกี่ยวข้อง ประชุมร่วมกันเพื่อทราบผลการประเมินจากคณะกรรมการประเมิน และเปิดโอกาสให้คณะกรรมการดำเนินงานได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และแสดงความคิดเห็น

3.5 ร่วมกันวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน ให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาปรับปรุงในแต่ละขั้นตอน และภาพรวมของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยจัดทำเป็นรายงานสรุป เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผน หรือนำสู่การวางแผนพัฒนาคุณภาพด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาต่อไป

องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมด้านการปรับปรุง

1. มีส่วนร่วมในการดำเนินงานติดตามงานตามแผนงานและขั้นตอนการดำเนินงาน
2. มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและปรับปรุงการทำงานให้เหมาะสม
3. มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ของการทำงาน

เงื่อนไขความสำเร็จ

เงื่อนไขความสำเร็จในรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้ประสบผลสำเร็จในเป้าหมายที่สูงขึ้น สถานศึกษาควรให้ความสำคัญของความปลอดภัยของสถานศึกษา โดยการทำงานเป็นทีม ซึ่งคุณภาพของการบริหารจัดการจะต้องเกิดจากความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียน บุคคลภายนอกและหน่วยงานต่าง ๆ ให้การสนับสนุน เพื่อให้เกิดความคลองตัวในการดำเนินงานด้านการบริหารการจัดการด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา โดยผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน ให้ความร่วมมือเพื่อประโยชนที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน และบุคลากรในสถานศึกษาต่อไป โรงเรียนได้ดำเนินการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประสบความสำเร็จดังนี้

1. หน่วยงานและภาคีเครือข่าย ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา สถานีตำรวจในชุมชน โรงพยาบาล และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีส่วนร่วมให้การดำเนินงานสถานศึกษาปลอดภัยประสบผลสำเร็จตามจุดประสงค์ สอดคล้องกับวิธีการปฏิบัติงาน อย่างมีประสิทธิภาพส่งผลดี เป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวของกับการปฏิบัติงาน โดยได้รับการส่งเสริมให้มีการพัฒนาผลงานอย่างต่อเนื่องให้ปลอดภัยจากภัยทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความปลอดภัยนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม และด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขอนามัยของนักเรียน การทำ MOU ป้องกันและต่อต้านยาเสพติดกับ สถานีตำรวจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ โรงพยาบาล และโรงเรียนเครือข่าย

2. ผู้บริหารโรงเรียน ให้การสนับสนุน ส่งเสริมให้กำลังใจ รวมถึงด้านงบประมาณอย่างเต็มที่กำหนด เป้าหมายในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมที่ชัดเจน สร้างความตระหนักและความเข้าใจแก่ทุกฝ่ายเกี่ยวข้อง ประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ตลอดจนประพฤติตนเป็นแบบอย่างแก่ครู และ นักเรียน

3. ครูทุกคนมีส่วนร่วม ให้ความร่วมมือร่วมใจอย่างเต็มที่และเต็มใจ มุ่งมั่นตั้งใจจริง และทุ่มเททั้ง แรงกายแรงใจ เพื่อพัฒนานักเรียน เป็นแบบอย่างที่ดี เอาใจใส่และให้คำแนะนำที่ดีแก่นักเรียน

4. นักเรียนให้ความร่วมมือ และมีความพร้อมในรวมกิจกรรม คิดเอง ทำเอง แก้ปัญหาเอง

5. ผู้ปกครอง ชุมชน ชื่นชมยินดี และพึงพอใจ พร้อมให้การสนับสนุนกิจกรรมอย่างดียิ่ง มีส่วนร่วมในกิจกรรม ส่งเสริมและสนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินงาน

6. ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องศึกษารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีกระบวนการความชัดเจน เข้าใจง่าย ไม่ซ้ำซ้อนทำงานอย่างมีระบบ มีการกำกับ ติดตามอย่างต่อเนื่อง มีการสะท้อนผลและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้มีแนวทางในการปฏิบัติที่เหมาะสมร่วมกัน

หลังจากผู้วิจัยนำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาประเมินด้านอรรถประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเหมาะสม นอกจากนั้นผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 คน ยังได้แก้ไขเพิ่มเติม มีผลการประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาได้รับการประเมินจากผลการวิเคราะห์สรุปได้เป็น 2 ตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ระดับการประเมินผลความถึงพอใจในการฝึกอบรมตามใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สามารถประเมินความพึงพอใจการใช้รูปแบบฯ ดังนี้

ตาราง 40 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

(N = 12)

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ		
รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. หลักการและเหตุผล			
1.1 ความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบ	4.39	0.65	มาก
1.2 มีความชัดเจนแสดงถึงความต้องการในการพัฒนา	4.50	0.67	มาก
2. หลักการ ครอบคลุมตรงกลุ่มเป้าหมาย	4.42	0.67	มาก
3. เป้าหมาย			
3.1 มีความชัดเจน	4.52	0.80	มาก
3.2 สอดคล้องกับผู้เข้ารับการพัฒนา	4.43	0.73	มาก

ตาราง 40 (ต่อ)

รายการประเมิน รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
4. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร			
4.1 มีความชัดเจนตรงประเด็น	4.38	0.75	มาก
4.2 ความสอดคล้องกับสภาพบริบทของสถานศึกษา	4.39	0.75	มาก
5. ผู้เข้ารับการพัฒนา ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูผู้สอน และบุคลากรภายในสถานศึกษา	4.29	0.72	มาก
6. ระยะเวลา			
6.1 ระยะเวลาดำเนินการตามหลักสูตร 7 สัปดาห์	4.25	0.68	มาก
6.2 จำนวน 175 ชั่วโมง	4.36	0.73	มาก
7. โครงสร้างและขอบข่ายเนื้อหาของหลักสูตร			
7.1 จำนวนหน่วยหรือประเด็นการพัฒนา	4.45	0.77	มาก
7.2 ระยะเวลา จำนวนชั่วโมง	4.21	0.65	มาก
8. ขอบข่ายเนื้อหาสาระของหลักสูตร			
8.1 จำนวนหน่วยพัฒนา	4.27	0.67	มาก
8.2 เนื้อหาสาระ	4.25	0.58	มาก
9. สื่อที่ใช้ในการพัฒนา			
9.1 เอกสารประกอบ	4.32	0.71	มาก
9.2 ใบกิจกรรม	4.31	0.66	มาก
9.3 PowerPoint	4.36	0.68	มาก
9.4 การถอดบทเรียนผ่าน Learning Log	4.20	0.64	มาก
9.5 การศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice)	4.37	0.73	มาก
10. การบูรณาการการเรียนรู้ระหว่างปฏิบัติจริง			
10.1 แนวทางการจัดกิจกรรม	4.45	0.70	มาก
10.2 สื่อ นวัตกรรมหรือแหล่งเรียนรู้	4.43	0.81	มาก

ตาราง 40 (ต่อ)

รายการประเมิน รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา	ระดับความพึงพอใจ		
	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
11. รูปแบบการพัฒนา มีความหลากหลาย เช่น การประชุมการแสดงบทบาทสมมติ การระดมสมอง การสรุปผลการศึกษาในแต่ละเนื้อหาหน่วยการเรียนเทคนิค Graphic Review และบันทึกการเรียนรู้ (Learning Log)	4.38	0.79	มาก
รวม	4.36	0.71	มาก

จากตาราง 40 พบว่า ระดับการประเมินผลรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.36, S.D. =0.71) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับการประเมินผลการใช้รูปแบบฯ ลำดับที่ 1 คือ เป้าหมายมีความชัดเจน ($\overline{X}$ = 4.52, S.D. = 0.80) รองลงมาคือ มีความชัดเจนแสดงถึงความต้องการในการพัฒนา ($\overline{X}$ = 4.50, S.D. =0.67) ส่วนระดับการประเมินผลการใช้รูปแบบฯ ลำดับสุดท้าย คือ การถอดบทเรียนผ่าน Learning Log ($\overline{X}$ = 4.20 , S.D. = 0.64)

ระยะที่ 4 ประเมินผลการรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผู้วิจัยได้ประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาว่ามีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ มีความสอดคล้อง และมีความเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้เพื่อพัฒนาปรับปรุงรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้

พหุน ปณฺ ฑิโต ชีเว

ตาราง 41 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) ความสอดคล้อง (Congruity) ความเป็นประโยชน์ (Utility) ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวม

(N = 12)

ที่	การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา	ความเหมาะสม (Propriety)			ความเป็นไปได้ (Feasibility)			ความสอดคล้อง (Congruity)			ความเป็นประโยชน์ (Utility)		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
	ด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา												
1	ด้านความปลอดภัยนักเรียน	4.42	0.72	มาก	4.35	.61	มาก	4.53	.51	มากที่สุด	4.45	0.77	มาก
2	ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา	4.37	0.71	มาก	4.31	.63	มาก	4.38	.48	มาก	4.59	0.65	มากที่สุด
3	ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ	4.47	0.69	มาก	4.28	.56	มาก	4.35	.53	มาก	4.32	0.71	มาก
4	ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม	4.25	0.68	มาก	4.32	.57	มาก	4.40	.52	มาก	4.27	0.67	มาก
5	ด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขอนามัยของนักเรียน	4.35	0.75	มาก	4.32	.67	มาก	4.36	.62	มาก	4.45	0.77	มาก
	การบริหารแบบมีส่วนร่วม												
1	ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในด้านการวางแผน	4.32	0.62	มาก	4.56	0.50	มากที่สุด	4.31	0.66	มาก	4.38	0.75	มาก
2	ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	4.30	0.66	มาก	4.41	0.42	มาก	4.36	0.68	มาก	4.56	0.75	มากที่สุด
3	ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.29	0.58	มาก	4.32	0.47	มาก	4.20	0.64	มาก	4.29	0.72	มาก
4	ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในการนิเทศ	4.31	0.59	มาก	4.42	0.47	มาก	4.37	0.73	มาก	4.36	0.73	มาก
5	ด้านการมีส่วนร่วมในการกำกับติดตามและประเมินผล	4.30	0.69	มาก	4.41	0.57	มาก	4.45	0.70	มาก	4.25	0.68	มาก
รวมเฉลี่ย		4.34	0.67	มาก	4.37	0.55	มาก	4.37	0.61	มาก	4.39	0.72	มาก

จากตาราง 41 พบว่า ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความสอดคล้อง และความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากในทุกด้าน ($\overline{X}$ = 4.34, 4.37, 4.37 และ 4.39 ตามลำดับ) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยลำดับที่ 1 ($\overline{X}$ = 4.39, S.D. = 0.72) รองลงมาคือ สอดคล้อง ($\overline{X}$ = 4.37, S.D. = 0.61) ส่วนลำดับสุดท้าย คือ ด้านความเหมาะสม ($\overline{X}$ = 4.34, S.D. = 0.67) โดยแต่ละด้าน มีรายละเอียด ดังนี้

ด้านความเหมาะสม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.52, S.D. = 0.57) และเมื่อพิจารณาประเด็นย่อย พบว่า ด้านความเหมาะสมลำดับที่ 1 คือ ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ ($\overline{X}$ = 4.47, S.D. = 0.69) รองลงมาคือ ด้านความปลอดภัยนักเรียน ($\overline{X}$ = 4.42, S.D. = 0.72) ส่วนความเหมาะสมลำดับสุดท้าย คือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม ($\overline{X}$ = 4.25, S.D. = 0.68)

ด้านความเป็นไปได้ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.37, S.D. = 0.55) และเมื่อพิจารณาประเด็นย่อย พบว่า ด้านความเป็นไปได้ลำดับที่ 1 คือ ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในด้านการวางแผน ($\overline{X}$ = 4.56, S.D. = 0.50) รองลงมาคือ ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในการนิเทศ ($\overline{X}$ = 4.42, S.D. = 0.47) ส่วนความเป็นไปได้ลำดับสุดท้าย คือ ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ ($\overline{X}$ = 4.28, S.D. = 0.56)

ด้านความสอดคล้อง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.37, S.D. = 0.61) และเมื่อพิจารณาประเด็นย่อย พบว่า ด้านความสอดคล้องลำดับที่ 1 คือ ด้านความปลอดภัยนักเรียน ($\overline{X}$ = 4.53, S.D. = 0.51) รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการกำกับติดตามและประเมินผล ($\overline{X}$ = 4.45, S.D. = 0.70) ส่วนความสอดคล้องได้น้อยที่สุดคือ ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\overline{X}$ = 4.20, S.D. = 0.64)

ด้านความเป็นประโยชน์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.39, S.D. = 0.72) และเมื่อพิจารณาประเด็นย่อย พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ลำดับที่ 1 คือ ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ($\overline{X}$ = 4.59, S.D. = 0.75) รองลงมาคือ ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา ($\overline{X}$ = 4.56, S.D. = 0.65) ส่วนความสอดคล้องลำดับสุดท้าย คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการกำกับติดตามและประเมินผล ($\overline{X}$ = 4.25, S.D. = 0.68)

กล่าวโดยสรุป ผลการศึกษาการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความสอดคล้อง และความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ในระดับมากเหมาะสมที่จะนำไปเป็นหลักสูตรการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

สรุปการนำเสนอผลการใช้รูปแบบ

จากผลการศึกษาการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความสอดคล้องและความเป็นประโยชน์ ขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจากการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ทั้ง 9 คน พบว่า อยู่ในระดับมาก มีเหมาะสมที่จะนำไปเป็นหลักสูตรการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อนำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาไปใช้กับโรงเรียนบ้านว่าน พบว่า ผลการนำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาไปใช้กับสถานศึกษากลุ่มเป้าหมายและทำการประเมินหลังการใช้รูปแบบมีระดับความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ผู้บริหารของโรงเรียนได้รับแนวทางในการการมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาโรงเรียน สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้ชุมชนตระหนักว่าไม่ใช่เพียงแค่โรงเรียนอย่างเดียวเท่านั้นที่มีหน้าที่ดูแลนักเรียนให้ปลอดภัย แต่รวมถึงครอบครัวของนักเรียน และชุมชน ก็ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลความปลอดภัยให้กับนักเรียน ซึ่งผู้บริหารและคณะกรรมการสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะทำงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา จากงานวิจัย สรุปผลดังโมเดลการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาไปใช้กับสถานศึกษา ดังนี้

ภาพประกอบ 21 โมเดลการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาไปใช้กับสถานศึกษา

รายละเอียดตามรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่พัฒนาขึ้นมาจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้บริหารที่บริหารเครือข่ายที่ประสบความสำเร็จ นำมาเป็นข้อมูลในการสังเคราะห์เป็นรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วย

1.1 หลักการ

1.2 วัตถุประสงค์

ส่วนที่ 2 เนื้อหา

2.1 องค์ประกอบด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

(1) ด้านความปลอดภัยนักเรียน

(2) ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา

(3) ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ

(4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม

(5) ด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขอนามัยของนักเรียน

2.2 องค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วม

(1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน

(2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

(3) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

(4) การมีส่วนร่วมในการนิเทศ

(5) การมีส่วนร่วมในการกำกับติดตามและประเมินผล

ส่วนที่ 3 กระบวนการดำเนินงาน

(1) การวางแผนการจัดการความปลอดภัยในโรงเรียน

(2) การปฏิบัติตามแผน

(3) กระบวนการนิเทศ กำกับ ติดตาม การจัดการความปลอดภัยในโรงเรียน

(4) การปรับปรุงการดำเนินงาน

ส่วนที่ 4 การประเมินผลรูปแบบ

ส่วนที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. สรุปผลการวิจัย
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
4. เพื่อประเมินผลการนำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สรุปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบตัวบ่งชี้ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา พบว่า ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 19 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน มีจำนวน 5 ตัวบ่งชี้ 2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีจำนวน 3 ตัวบ่งชี้ 3) การมีส่วนร่วมในการ

ดำเนินงาน หรือปฏิบัติงาน มีจำนวน 4 ตัวบ่งชี้ 4) การมีส่วนร่วมในการนิเทศ มีจำนวน 2 ตัวบ่งชี้ และ 5) การมีส่วนร่วมในการกำกับติดตาม และประเมินผล มีจำนวน 5 ตัวบ่งชี้ สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาโดยภาพรวม อยู่ในระดับพอใช้ ด้านสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index: PNI) โดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน พบว่า ความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ ($PNI_{modified}$ = 0.30)

2. รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 5 ด้านตามองค์ประกอบ ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความสอดคล้อง และความเป็นประโยชน์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากในทุกด้าน

3. ผลการนำรูปแบบไปใช้ พบว่า โดยภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำเอารูปแบบไปใช้เพื่อสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา และผลการประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับมากในทุกด้าน

4. ผลการประเมินการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีเหมาะสมที่จะนำไปเป็นหลักสูตรการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

โดยสรุปผลเป็นโมเดลการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาไปใช้กับสถานศึกษา ดังนี้

พหุน ปณ ฑิโต ชีเว

ภาพประกอบ 22 โมเดลการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาไปใช้กับสถานศึกษา

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญจากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาวิจัย ที่ควรนำมาอภิปรายผล 4 ประเด็น ดังนี้

1. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ทราบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม และความปลอดภัยในสถานศึกษา จากผลการศึกษา พบว่า องค์ประกอบตัวบ่งชี้ด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านความปลอดภัยนักเรียน 2) ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา 3) ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม และ 5) ด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขอนามัยของนักเรียน ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556) ได้จัดวางมาตรฐานขึ้นตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 หมวด 7 มาตรา 63 ได้มุ่งเน้นให้โรงเรียนได้มีระบบงานและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมความปลอดภัยให้แก่เด็กนักเรียน ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ

สุกัญญา พรน้อย (2562) กล่าวว่า การเกิดอุบัติเหตุของนักเรียนส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากอุบัติเหตุที่นักเรียนใช้ชีวิตอย่างไม่ระมัดระวัง การป้องกันตัวเองของนักเรียนจากอุบัติเหตุมีน้อยพฤติกรรมนักเรียนการเกิดอุบัติเหตุ 4 ด้านคือ 1) ด้านอาคารสถานที่สิ่งแวดล้อม 2) ด้านสังคม 3) สัตว์มีพิษ และ 4) ด้านสุขภาพอนามัยป้องกันโรคระบาดของนักเรียน และยังสอดคล้องกับการศึกษาของธำรงค์ จั่นฤทธิ์ (2567) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผลการศึกษาด้านขอบข่ายของความปลอดภัยในสถานศึกษา ได้แก่ 1) ด้านงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) ด้านงานความปลอดภัย อาคารสถานที่ 3) ด้านงานความสะอาดสิ่งแวดล้อม 4) ด้านงานส่งเสริมสุขภาพอนามัยนักเรียน

ส่วนในด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 4) การมีส่วนร่วมในการนิเทศ และ 5) การมีส่วนร่วมในการกำกับติดตามและประเมินผล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัจจัยการบริหารแบบมีส่วนร่วม เกี่ยวข้องกับการให้โอกาสและการเข้าร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในการตัดสินใจและการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีที่สุดและยั่งยืนในระยะยาว เริ่มต้นด้วยการสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ โดยให้ทุกฝ่ายเข้าใจและเชื่อมโยงกับทิศทางและวิสัยทัศน์ขององค์กรหรือโครงการ สนับสนุนผู้ที่เกี่ยวข้องในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับ Yadav (1980) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การร่วมมือของประชาชนด้วยความตั้งใจและสมัครใจโดยไม่ถูกบังคับ ซึ่งกระบวนการร่วมมือของประชาชนนั้นต้องประกอบด้วย การเข้าร่วมในการตัดสินใจตกลงการเข้าร่วมในการดำเนินการของแผนและโครงการพัฒนา การเข้าร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการและแผนการพัฒนา และการเข้าร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา ทั้งนี้ผลของการศึกษายังสอดคล้องกับการศึกษาของปิยนันท์ พูลโสภา และคณะ (2567) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษา พบว่า องค์ประกอบตัวบ่งชี้องค์ประกอบและตัวชี้วัดของการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 4) การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ และ 5) การมีส่วนร่วมในการกำกับติดตาม และประเมินผล

2. ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) ความสอดคล้อง (Congruity) และความเป็นประโยชน์ (Utility) ขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ทางการบริหารแบบมี

ส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 ท่าน ผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่า มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก เหมาะสมที่จะนำไปเป็นหลักสูตรทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจากการศึกษา พบว่า ความเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยเฉพาะในเรื่องหลักการและความมุ่งหมาย ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ทั้งนี้จะพบว่า หลักการพื้นฐานของรูปแบบมาจากแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับมนุษย์ที่สนับสนุนให้กลุ่มงานเป็นศูนย์กลางของการดำเนินงาน โดยเน้นการติดต่อสื่อสาร การใช้พลังอำนาจทางภาวะผู้นำในการจูงใจ และร่วมมือกัน โดยบุคคลมีความเกี่ยวข้องร่วมกันในการดำเนินการทำให้เกิดความผูกพัน สอดคล้องกับแนวคิดของคุณวุฒิ คนฉลาด (2540) ที่มองว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมคือ การบริหารที่มุ่งให้สมาชิกในองค์การมีโอกาสทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เพื่อให้งานออกมาประสบผลสำเร็จ โดยเน้นการจัดการที่ผู้เกี่ยวข้องหรือควบคุมปัญหาได้เข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาแบบเป็นทีม ซึ่งการมีส่วนร่วมของสถานศึกษากับหน่วยงานอื่น ๆ ในชุมชนนั้นได้รับการชี้นำโดยหลักการหลายประการที่ช่วยให้แน่ใจว่ามีปฏิสัมพันธ์ที่มีความหมายและความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างสถานศึกษาหรือองค์กรกับกลุ่มเป้าหมาย

ในส่วนของเงื่อนไขความสำเร็จในรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้ประสบผลสำเร็จในเป้าหมายที่สูงขึ้นและเกิดประสิทธิภาพต่อการจัดการด้านความปลอดภัยในสถานศึกษานั้น ควรให้ความสำคัญของความปลอดภัยของสถานศึกษา โดยการทำงานเป็นทีม ซึ่งคุณภาพของการบริหารจัดการจะต้องเกิดจากความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียน บุคคลภายนอกและหน่วยงานต่าง ๆ ให้การสนับสนุนเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินงานด้านการบริหารการจัดการด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา โดยผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน ให้ความร่วมมือเพื่อประโยชนที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน และบุคลากรในสถานศึกษาต่อไป สอดคล้องกับการศึกษาของ Murphy (2014) ได้ทำการวิจัย การปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐชิคาโก ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์บริหารจัดการโดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการโรงเรียนและผู้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องนั้น ทำให้เกิดการยอมรับจากผู้ปกครองนักเรียน และยึดถือการเปลี่ยนแปลงโรงเรียนจะต้องมาจากแนวคิดของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มิใช่คนใดคนหนึ่ง ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน และยังสอดคล้องกับวิรากานต์ บุตรพรม (2562) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ผลการศึกษา พบว่า แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาจะต้องมีการวางแผนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ

มีการประชุมชี้แจงให้ครู ผู้ปกครองและนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจที่ตรงกัน นำข้อมูลที่ได้มาใช้พัฒนาในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. ผลการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จากการอบรมโดยใช้หลักสูตรการพัฒนาเรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งผลการนำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ไปใช้กับสถานศึกษากลุ่มเป้าหมายและทำการประเมิน พบว่า ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความสอดคล้อง และความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากในทุกด้าน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความเป็นประโยชน์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยเฉพาะในประเด็นด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด แสดงว่ารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา และวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการบริหารด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของธำรงค์ จั่นฤทธิ์ (2567) ได้ศึกษา รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผลการศึกษา พบว่า ผลการประเมินความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.68) ผ่านเกณฑ์ เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัย พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ควรประกอบด้วย ความปลอดภัยในสถานศึกษา และการบริหารแบบมีส่วนร่วม ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรมุ่งเน้นความสำคัญของทั้ง 2 องค์ประกอบหลักและบรรจุไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา และมีแนวทางการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ให้เป็นองค์กรแห่งความปลอดภัยและยั่งยืนต่อไป

2. จากผลการศึกษาความต้องการจำเป็น พบว่า ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา เป็นประเด็นที่มีค่าความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเป็นปัญหาที่ควรได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วนและเป็นลำดับแรก ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญในการ

วางแผนและดำเนินมาตรการด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุอย่างเป็นระบบ โดยควรอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับ สภาพปัญหา สาเหตุของอุบัติเหตุ ตลอดจนแนวทางการบริหารจัดการด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย มาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำโครงการและกิจกรรมที่มีความชัดเจน สอดคล้องกับมาตรฐานการบริหารจัดการสถานศึกษา ภายใต้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ทั้งนี้เพื่อยกระดับความปลอดภัยในสถานศึกษาให้เป็นระบบและยั่งยืน

3. จากผลการศึกษา พบว่า การทำงานเป็นทีม เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพของการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญต่อการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกที่มีบทบาทด้านความปลอดภัย เช่น หน่วยงานด้านสาธารณสุข องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เพื่อเข้ามามีบทบาทร่วมในการวางแผน ส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินกิจกรรมด้านความปลอดภัยของโรงเรียนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ทั้งนี้ เพื่อยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและความยั่งยืน

4. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา พบว่ามีความเหมาะสม สามารถนำมาเป็นแนวทางของการสร้างแนวทางการมีส่วนร่วมในด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาได้ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา ให้เกิดประสิทธิภาพในการสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษาที่ยั่งยืนต่อไป

5. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรกำหนดเป็นนโยบายให้สถานศึกษาดำเนินการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยที่เป็นระบบและเป็นรูปธรรม นำไปปฏิบัติได้จริง มีการตรวจสอบที่เป็นระบบ มีการตั้งคณะกรรมการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยต่อยอดในการพัฒนาตัวบ่งชี้ความปลอดภัยในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นฐานข้อมูลและแนวทางสำหรับการศึกษาวิจัยต่อยอดในด้านความปลอดภัยในระดับอื่น เช่น มัธยมศึกษา หรือโรงเรียนพื้นที่เสี่ยง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กนกอร อุ่นสถานนท์. (2563). การบริหารงานด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์*, 10(2), 1-2.

กรมทรัพยากรน้ำ. (2557). *รายงานประจำปี 2557.* กรุงเทพฯ : กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2562). *มาตรฐานการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย.* กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย.

กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน. (2556). *หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการฝึกอบรมผู้บริหาร หัวหน้างาน และลูกจ้างด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน (ฉบับที่ 2).* กรุงเทพฯ : กองความปลอดภัยแรงงาน กระทรวงแรงงาน

กรองทอง จิรเดชากุล. (2550). *คู่มือการนิเทศภายในโรงเรียน.* กรุงเทพฯ : ธาราอักษรการพิมพ์.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2560-2579*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *คู่มือดำเนินการโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติด และอบายมุข ฉบับปรับปรุงพุทธศักราช 2564*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ

กรีชาติ บุญช่วย. (2558). *เครือข่ายทางสังคมในประเพณีบุญหลวงกับกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.* วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

กฤษฎา ศรีสุชาติ. (2559). *การพัฒนาตัวบ่งชี้และคู่มือโรงเรียนปลอดภัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

กันยรัตน์ โหละสุต. (2555). *การจัดการความปลอดภัยในอุตสาหกรรมเคมี.* ขอนแก่น : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2557). *การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM) ด้วย AMOS*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กาญจน์ เรืองมนตรี และธรินธร นามวรรณ. (2554). *การบริหารวิชาการและนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้*. มหาสารคาม : ภาควิชาการบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

กาญจนา อากาศเหลือง และสายชล จินโจ. (2565). *การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยของนักเรียน (ภัยบุคคล) โรงเรียนบ้านปากน้ำปราณสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2.* จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2.

กำพล วิลยาลัย. (2557). *รูปแบบการกำกับติดตามการบริหารแบบมุ่งผลลัพธ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา.* วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและผู้นำการเปลี่ยนแปลง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอีสเทิร์เอเชีย.

กุญช์พิสิฏฐ์ คงนุรัตน์. (2565). *รูปแบบการนิเทศภายในตามแนวคิดการจัดการเชิงกลยุทธ์ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

กุลชลี ไชยนันตา. (2539). *กระบวนการตัดสินใจ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประยูรวงศ์.

เกรียงชัย โคตรอาษา. (2559). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการคิดเชิงอนาคตสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารพิชญทรรศน์,* 12(1), 8-17

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). *ภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์.* กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

เกษมสิงห์ เฟื่องฟู. (2551). *การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)*. [ออนไลน์]. ได้จาก : http://www.nb2.go.th/kmcdata/uploadq/120.ppt. [สืบค้นเมื่อ วันที่ 16 พฤษภาคม 2567].

โกศล ภูศรี. (2564). *กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นนวัตกรของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ขนิษฐา กำเนิดทอง และคณะ. (2568). การพัฒนารูปแบบการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1. *วารสารสันติสุขปริทรรศน์*, 6(1), 233-246.

ขวัญเนตร มูลทองจาด. (2564). *การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดอุดมรังสี*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เขมมารี รักษ์ชูชีพ. (2553). *ทฤษฎีองค์การ*. กรุงเทพฯ : ทริปเพิ้ล กรุ๊ป.

คุณวุฒิ คนฉลาด. (2540). *การพัฒนาองค์การ*. ชลบุรี : ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

จันทรานี สงวนนาม. (2545). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ : บุคพอยท์.

จารุวรรณ์ เหยิบไธสงค์. (2563). *การจัดการความปลอดภัยในโรงเรียนอนุบาลเอกชน จังหวัดปทุมธานี.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

จิณณวัตร ปะโคทัง. (2556). *ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพ.* อุบลราชธานี : โรงพิมพ์ศิริธรรมออฟเซ็ท

จินตวีร์ เกษมสุข. (2554). *การสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม.* กรุงเทพฯ : บริษัท วี.พริ้นท์ (1991) จำกัด.

จุฑารัตน์ ชมพันธุ์. (2555). การวิเคราะห์หลัก “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ใน “The Public Participation Handbook: Making Better Decisions through Citizen Involvement” ในบริบทประเทศไทย. *วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม,* 8(1), 123-141.

จุไรรัตน์ จุลจักรวัฒน์. (2551*). ความคิดในการปฏิบัติราชการของข้าราชการไทยกับการจัดการภาครัฐแนวใหม่.* วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิยาลัยบูรพา.

ฉลาด จันทรสมบัติ. (2550). *การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้องค์กรชุมชน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ฉลาด จันทรสมบัติ. (2564). การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับการนิเทศสู่ยุทธศาสตร์การปฏิรูประบบการนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาชาติแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 13 (พ.ศ. 2564-2569). *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 13(2), 172–187.

เฉิดศักดิ์ สืบทรัพย์. (2555). *การจัดการความปลอดภัยของพนักงานในอุตสาหกรรมเครื่องทำความเย็นไทย.* กรุงเทพฯ : ปัญญาชน

โฉมฉาย กาศโอสถ. (2554). *รูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ชฎาพร สุขสิริวรรณ. (2550). *คู่มือโรงเรียนปลอดภัย.* กรุงเทพฯ : โครงการเด็กไทยปลอดภัย ศูนย์วิจัยเพื่อสร้างเสริมความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บในเด็ก.

ชัด แก้วมณี. (2545). *สภาพและปัญหาการจัดบริการความปลอดภัยในโรงเรียนอนุบาล สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาเอกชน เขตการศึกษา 3.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชัยณรงค์ ชินเพ็ง. (2565). *กลยุทธ์การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ชัยวัฒน์ อุทัยแสน. (2555). *กลยุทธ์การบริหารความปลอดภัยสถานศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. (2561). *ภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารองค์การ: แนวคิด ทฤษฎีและกรณีศึกษา.* กรุงเทพฯ : ปัญญาชน.

ชารี มณีศรี. (2538). *การนิเทศการศึกษา.* พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โสภณการพิมพ์.

ณรงค์วิทย์ แสนทอง. (2550). *มารู้จัก Competency กันเถอะ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : เอช อาร์ เซ็นเตอร์.

ณัฐา เพชรธนู. (2555). *การพัฒนาระบบการกำกับติดตามและประเมินผลแบบมุ่งผลการดำเนินงานของครูในด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้: การประยุกต์ใช้การปฏิบัติอิงหลักฐานเชิงประจักษ์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดิเรก วรรณเศียร. (2545). *การพัฒนาแบบจำลองแบบสมบูรณ์ในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดิเรก หุ่นสุวรรณ์. (2530). *ความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยและเจตคติต่อความปลอดภัยในห้องปฏิบัติการเคมีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในกรุงเทพมหานคร.* วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เดชน์ จรูญเรืองฤทธิ์. (2549). *ความรู้พื้นฐานเรื่องการรักษาความปลอดภัยสำหรับผู้บริหาร*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถวิลวดี บุรีกุล. (2552). *พลวัตรการมีส่วนร่วมของประชาชน: จากอดีตจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550*. กรุงเทพฯ : บริษัท เอ.พี.กราฟิค ดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด.

ถวิลวดี บุรีกุล. (2558). *ธรรมาภิบาล: กลไกสำคัญในการปฏิรูปเพื่อพัฒนาประเทศ.* นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า.

ทรงสิทธิ์ ยืนชีวิต. (2544). *การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียน สังกดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวทยาลัยขอนแก่น.

ทศพร ผลทวีนุกูล. (2551). *การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 1.* วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2562). การศึกษาความร่วมมือด้านการวิจัยข้ามภาคส่วนระหว่างมหาวิทยาลัยกับภาคอุตสาหกรรมในประเทศไทย: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์,* 45(2), 238-268.

ทิศนา แขมมณี. (2546). *รูปแบบการเรียนการสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิศนา แขมมณี. (2551). *รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไทยรัฐออนไลน์. (2565). *“น้องโซดา” นักเรียนโดนไฟดูดเข้า รพ.อีกรอบ หลังปวดหัวจำชื่อเพื่อนไม่ได้.* [ออนไลน์]. ได้จาก : https://www.thairath.co.th/ news/local/northeast /2505601. [สืบค้นเมื่อ วันที่ 10 สิงหาคม 2568].

ธงชัย ชิวปรีชา. (2551). *แนวทางการบริหารโรงเรียนนิติบุคคลในกากับของรัฐ : กรณีโรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์.* กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

ธร สุนทรายุทธ. (2550). *การบริหารความเสี่ยงทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ : เนติกุลการพิมพ์.

ธันยาภัทร์ เทียนธนาทิพย์. (2563). *การพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการปฏิบัติภารกิจในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ธำรงค์ จั่นฤทธิ์. (2567). *รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา.* วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ธีรวัฒน์ สมเพาะ. (2551). *การจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลจังหวัดสมุทรปราการ.* วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2543). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.* อุบลราชธานี : สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

ธีระ รุญเจริญ. (2544). หน่วยที่ 13 ระบบการศึกษาและระบบบริหารการศึกษาไทย. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา* (หน้า 1-73). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

นคร ตังคะพิภพ. (2553). *การบริหารโรงเรียนในยุคปฏิรูป*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2547). *การมีส่วนร่วม: หลักการพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง*. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่ : สิริลักษณ์การพิมพ์.

นริศ สังเสนา. (2558). *การเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

นัฏพันธ์ ดิศเจริญ. (2565). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. *วารสารศิลปการจัดการ*, 6(2), 844–862.

นาฎพิมล คุณเผือก. (2555). *ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมกับวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุทธยา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ และอินถา ศิริวรรณ. (2560). การบริหารแบบมีส่วนร่วม The Participative Management. *วารสารมหาจุฬาวิชาการ*, 4(1), 176-187.

เนตร์พัณณา ยาวิราช. (2556). *ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : ทริปเพิ้ล กรุ๊ป.

บุญชนะ โพธิ์ละเดา. (2558). *การพัฒนาแนวทางเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำหรับวิทยาลัยสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

บุญชม ศรีสะอาด. (2547). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสน์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2549). *การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน*. กรุงเทพฯ : สวีริยาสาส์น.

บุญส่ง หาญพานิช.(2546). *การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประพันธ์ สุริหาร. (2533). การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมแม่บ้านเพื่อเพิ่มสมรรถนะการหารายได้ให้แก่ครอบครัว. *วารสารศึกษาศาสตร์ มข.*, 15(1), 59 – 60.

ประภาพร ซื่อสุทธิกุล. (2550). *หลักการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ประภาภรณ์ ประเสริฐสม. (2543). *การใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งเสพติด จังหวัดปทุมธานี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ประสาร พรหมณา. (2553). การบริหารแบบมีส่วนร่วม. *วารสารธุรกิจปริทัศน์,* 7(2), 25.

ปราโมช เชี่ยวชาญ. (2551). การประเมิน. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาสุขศาสตร์ อุตสาหกรรม*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ปองสุข ศรีชัย. (2545). *ผลของโปรแกรมพัฒนาทักษะส่วนบุคคลที่มีต่อลักษณะมุ่งอนาคตและการปรับตัวของนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในจังหวัดเชียงใหม่.* เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2543). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปิยนันท์ พูลโสภา และคณะ. (2567). รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 32(1), 20-27.

ปิยนันท์ พูลโสภา. (2568). การจัดประสบการณ์เกมการศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหา ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 36(3), 132-145.

เปมิกา ไทยชัยภูมิ. (2561). *การศึกษาบทบาทครูในการส่งเสริมพฤติกรรมความปลอดภัยของเด็กวัยอนุบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ผู้จัดการออนไลน์. (2564). *แม่ใจสลายลูกสาววัย 13 ปี จมน้ำดับ*. [ออนไลน์]. ได้จาก : https://mgronline.com/south/detail/9640000019236. [สืบค้นเมื่อ วันที่ 1 สิงหาคม 2568].

พจนี เทียมศักดิ์. (2543). *ปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ในชุมชนและโรงเรียน.* วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนการศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร. (2563). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(11), 170-184.

พนัส หันนาคินทร์. (2548). *หลักการบริหารโรงเรียน.* กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.

พนิดา สินสุวรรณ. (2531). *การสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาเชียงใหม่*. เชียงใหม่ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พรทิพย์ เจนจริยานนท์. (2542). *ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น.* วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

พรเทพ นามกร, สุปราณี ธรรมพิทักษ์ และพงษ์เสถียร เหลืออลงกต. (2562). องค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และสิ่งแวดล้อมในจังหวัดจันทบุรี. *วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง*, 8(2), 91-112

พสุ เดชะรินทร์. (2552). *ผู้ประกอบการเพื่อสังคม (Social Entrepreneur).* กรุงเทพธุรกิจ. วันที่ 13 มกราคม 2552.

พัชรา กาญจนารัญย์. (2544). *อาชีวอนามัย.* กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พิชนาถ เพชรนาชม. (2554). *ปัญหาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2.* วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

พิชา กั้วพรหม และบรรจบ บุญจันทร์. (2565). การมีส่วนร่วมการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5. *สิกขา วารสารศึกษาศาสตร์*, 9(1), 100–110.

พิณสุดา สิริธรังศรี. (2555). บรรณาธิการ. *การจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชน: ประสบการณ์จากการปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ : DPU Cool print.

พิทักษ์ แพทย์ผล. (2546). *การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี.* วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์. (2547). *พฤติกรรมองค์การ.* กรุงเทพฯ : รวมสาส์น.

พิริยะ ผลพิรุฬห์. (2552). แรงงานไทยภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์*, 49(3), 39-74.

พิสณุ ฟองศรี. (2549). *การประเมินทางการศึกษา : แนวคิดสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : เทียมฝาการพิมพ์.

พิสณุ ฟองศรี. (2553). *เทคนิควิธีประเมินโครงการ.* พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : บริษัทด่านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.

พูลศักดิ์ หลักรัตน์. (2549). *การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโรงเรียนบ้านขัวแคน อำเภอศรีเมืองใหญ่ จังหวัดอุบลราชธานี.* วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เพชรจันทร์ ภูทะวัง. (2565). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เพ็ญผกา กาญจโนภาส. (2560). *การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.* วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลย อลงกรณในพระบรมราชูปถัมภ์.

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และพรรณทิพย์ เพชรมาก. (2551). *การบริหารสังคมศาสตร์แห่งศตวรรษเพื่อสังคมไทยและสังคมโลก.* กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.

ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2542). *การบริหารพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพาณิช.

ไพลิน ผ่องใส. (2536). *การจัดการสมัยใหม่.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภักดี มานะหิรัญเวท. (2556). *การจัดการเชิงกลยุทธ์ระดับโลก.* กรุงเทพฯ : บริษัท กรีนแอปเปิ้ล. กราฟฟิค พริ้นติ้ง จำกัด.

มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ. (2563). การสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน ชุด ตำนานเมืองปตานี จังหวัดปัตตานี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามกระบวนทัศน์สร้างสรรค์สังคม. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 20(2), 122–137.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2554). ความปลอดภัยในเด็ก. *เอกสารประกอบการเรียนความปลอดภัยและอาชีวอนามัยสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2550). *ประมวลสาระชุดวิชาการนิเทศการสอนในระดับประถมศึกษา หน่วยที่ 1-3*. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

มะลิวัลย์ พวงมณี. (2566). *การประยุกต์ใช้หลักพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงาน (BBS) และทฤษฎีแรงจูงใจในการป้องกันและลดอุบัติเหตุการทำงานกรณีศึกษา พนักงานเก็บขนขยะ เทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน.* เชียงใหม่ : กองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก. (2550). *คู่มือครูการจัดระบบความปลอดภัยในโรงเรียน.* กรุงเทพฯ : บริษัท ส.เสริมมิตร การพิมพ์ จำกัด

เมตต์ เมตต์การุณ์จิต. (2553). *การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม : ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และราชการ.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บุ๊คส์ พอยท์.

เยาวดี วิบูลย์ศรี. (2544). *การวัดและการสร้างแบบสอบสัมฤทธิ์*. พิมพ์ครังที่ 2. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โยธิน ศรีโสภา. (2542). *นโยบายและการวางแผนการศึกษา*. นครปฐม : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครปฐม.

ระวีวรรณ ชินะตระกูล. (2539). *หลักการแนะแนว*. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.

รังสรรค์ มณีเล็ก. (2549). *การวางแผนกลยุทธ์และการจัดทำงบประมาณในสถานศึกษา.* นนทบุรี : เกรท เอ็ดดูเคชั่น.

รัตน์ดา สุภาคำ. (2556). *การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคพยากรณ์เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงอนาคต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านเหมืองลึก จังหวัดลำพูน.* วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

รัตนะ บัวสนธ์. (2540). *การประเมินผลโครงการ การวิจัยเชิงประเมิน*. กรุงเทพฯ : คอมแพคท์ พรินท์.

รัตนะ บัวสนธ์. (2551). *ปรัชญาวิจัย*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

เรวัตร์ ชาตรีวิศิษฏ์ และคณะ. (2553). *การจัดการเชิงกลยุทธ์.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : อักษรเงินดี.

ลัดดา ทวี. (2540). *ผลของการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต ทัศนคติและพฤติกรรมรักษาความสะอาดร่างกายในนักเรียนชาวเขาระดับประถมศึกษา.* วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วรนุช อยู่เล่ห์. (2550). *การศึกษาสภาพการดำเนินงานตามแผนรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษาขนาดใหญ่ จังหวัดชัยนาท.* วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วรากรณ์ สามโกเศศ และคณะ. (2553). *ข้อเสนอระบบการศึกษาทางเลือกที่เหมาะสมกับสุขภาวะคนไทย.* กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.

วรางคณา ผลประเสริฐ. (2554). หน่วยที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเชิงกลยุทธ์. ใน *การจัดการเชิงกลยุทธ์ในการบริหารโรงพยาบาล*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วัฒนพงษ์ คงสืบเสาะ. (2564). การพัฒนาโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจการใช้บริการศูนย์ออกกำลังกายของนิสิตในมหาวิทยาลัย. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 19(1), 103–117.

วัฒนา มีพร้อม. (2554). *การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนบ้านตลาดพัฒนา อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีษะเกษ.* วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วันชัย โกลละสุต. (2549). *การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ : กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

วาทิต แสงจันทร์. (2564). แนวทางการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีษะเกษ ยโสธร. *วารสารพุทธปรัชญาวิวฒน์*, 5(2), 61-74.

วารุณี ลัภนโชคดี. (2564). การพัฒนาแบบวัดสมรรถนะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี. *วารสารการวัดประเมินผล สถิติและการวิจัยทางสังคมศาสตร์*, 4(2), 50–63.

วิจิตรา วิเชียรชม. (2545). *ย่อหลักกฎหมายแรงงาน.* กรุงเทพฯ : สายส่งรวมเพื่อน บริษัทก้าวใหม่.

วิชัย โถสุวรรณจินดา. (2535). *ความลับขององค์การ : พฤติกรรมองค์การสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ธรรมนิติ.

วิเชียร วิทยอุดม. (2553). *องค์การและการจัดการ.* กรุงเทพฯ : ธนธัชการพิมพ์.

วิฑูรย์ สิมะโชคดี และคณะ (2547). *วิศวกรรม และการบริหารความปลอดภัยในโรงงาน*. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ : สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).

วิรากานต์ บุตรพรม. (2562). แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.)*, 25(2), 170-183.

วิลาวัณย์ ชมนิรัตน์. (2565). การพัฒนาแนวทางส่งเสริมการจัดการตนเอง ของผู้ป่วยเบาหวานที่ควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดไม่ได้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน. *J Nurs Ther Care*, 40(1), 129-38.

วีระพงษ์ เทียมวงษ์. (2563). *การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ด้านการนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการนิเทศการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ศศิธร จูมแก้ว. (2556). *การศึกษาภาพตัวแทนของ “ระบบการศึกษาของประเทศญี่ปุ่น” ที่สะท้อนผ่านสื่อโทรทัศน์ของไทยศึกษาจากรายการ “ดูให้รู้” ตอนที่เกี่ยวกับระบบการศึกษา.* ปริญญานิพนธ์ สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษย์ศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ศักดิ์ศรี ปาณะกุล. (2550). *วิธีการสอนวิทยาศาสตร์*. กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ. (2548). *รายงานวิจัยโครงการวิจัยรูปแบบของระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการสำหรับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา.* กรุงเทพ ฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2541). *การปรับเทียบคะแนนระหว่างแบบสอบ*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริชัย จันทรสิงห์. (2539). *มาตรการบังคับใช้กฎหมายความปลอดภัยในการทำงาน.* วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2542), *องค์การและการจัดการ.* กรุงเทพฯ : วิสิทธิ์พัฒนา.

ศุภร ธนะภาณุ. (2564). การจัดการความปลอดภัยในโรงเรียนอนุบาลเอกชน จังหวัดปทุมธานี. *วารสารสหศาสตร์*, 21(1), 66.

สกล สมจิตต์. (2550). *ผลของการจัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจในการเรียนวิชาสุนทรียภาพของชีวิตของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.* วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทรินทร์.

สมคิด บางโม. (2539). *หลักการจัดการ.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี.

สมคิด พรมจุ้ย. (2546). *เทคนิคการประเมินโครงการ*. พิมพ์ครั้งที่ 4. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สมยศ นาวีการ. (2545). *การบริหารแบบมีส่วนร่วม.* กรุงเทพฯ : บรรณกิจ.

สมหวัง วิทยาปัญญานนท์. (2543). *ตัดสินใจโดยปราศจากอคติ*. [ออนไลน์]. ได้จาก : http://www.budmgt.com/budman/bm01/bias.html. [สืบค้นเมื่อ วันที่ 1 สิงหาคม 2568].

สมาน อัศวภูมิ. (2549). *การบริหารการศึกษาสมัยใหม่ : แนวคิด ทฤษฎี และการปฏิบัติ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. อุบลราชธานี : อุบลกิจออฟเซทการพิมพ์.

สวัสดิ์ ระวาดชัย. (2544). *ความต้องการมีส่วนร่วมในการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาในสหวิทยาเขตชัยมงคล จังหวัดร้อยเอ็ด*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สัณห์ อ่อนบรรจง. (2549). *การจัดการความปลอดภัยในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร*. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *แนวทางการดำเนินงานการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการศึกษา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์.

สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร. (2566). *โครงการส่งเสริมความปลอดภัยตาม 9 มาตรการความปลอดภัยในโรงเรียนกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ : สำนักงานยุทธศาสตร์การศึกษา สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (2549). *จากจุดเริ่มต้นจนถึงจุดสุดท้าย*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : Edition.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2534). *คู่มือผู้บริหารโรงเรียน : การดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2536). *การพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2556). *แนวทางการพัฒนาระบบการ ประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). คู่มือการประเมินคุณภาพตาม มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *คู่มือข้อปฏิบัติและมาตรการในการรักษาความปลอดภัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.* กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). *แผนปฏิบัติราชการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). *นวตกรรมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2548). *การปรับใช้สมรรถนะในการบริหารทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ :สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.

สิน พันธุ์พินิจ. (2555). *เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ : วิทยาพัฒน์.

สิริกาญจน์ กาญจนสุวรรณ. (2564). *การพัฒนารูปแบบเครือข่ายชุมชนความร่วมมือเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สิรินาฏ ทองบ่อ. (2560). *ความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนเชิงกลยุทธ์กับผลการดำเนินงานของธุรกิจ OTOP ในจังหวัดร้อยเอ็ด.* วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุกัญญา พรน้อย. (2562). *เรื่องการพัฒนาตัวบ่งชี้ความปลอดภัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัย วัดผล และสถิติการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุกัญญา มกุฎอรฤดี. (2551). *Talent Management กับงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ในงานห้องสมุด.* กรุงเทพฯ : โดมทัศน์.

สุจินต์ ดาววีระกุล. (2527). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาหมู่บ้าน: ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านชนะเลิศการประกวดหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด ของจังหวัดนครสวรรค์ ประจำปี พ.ศ. 2527*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุดถนอม ตันเจริญ. (2551). *ระบบการบริหารผลการปฏิบัติงานของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย: ศึกษาเฉพาะกรณีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์.* กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุทธนู ศรีไสย์. (2549). *หลักการนิเทศการศึกษา.* กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุเทพ ชิตยวงษ์. (2551). *รูปแบบการพัฒนาบุคลากรที่กำกับติดตามการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2562). *การบริหารสถานศึกษาสู่คุณภาพการศึกษายุคใหม่.* ขอนแก่น : แอนนา.

สุภาพร พิศาลบุตร. (2550). *หลักการวางแผน.* กรุงเทพฯ : ศูนย์เอกสารและตำรา สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.

สุมา สามเพชรเจริญ. (2550) *การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดเทศบาลนครนครปฐม.* กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุมาลี สุธีกุล. (2557). *กลยุทธ์การบริหารเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของครูในโรงเรียนประถมศึกษา.* วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรชัย ตรัยศิลานันท์. (2552). *ปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้การจัดการความปลอดภัยของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมพลาสติกในจังหวัดนครราชสีมา.* งานนิพนธ์ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

สุรชัย พรหมพันธุ์. (2554). *ชำแหละสมรรถนะเพื่อการพัฒนา Competency*. กรุงเทพฯ : ปัญญาชน.

สุรัฐ ศิลปอนันต์. (2523). *การบริหารและการวางแผน*. กรุงเทพฯ : เจริญผล.

สุวิทย์ มูลคำ. (2548). *กลยุทธ์การสอนคิดเชิงกลยุทธ์.* กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2548). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสถียร รุจิรวนิช, สันทัด เสริมศรี และมาณี ไชยธีรานุวัฒศิริ. (2553). องค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่ได้รับผลกระทบในโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติ. *วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม,* 6(2), 67-81

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2538). วิสัยทัศน์ของผู้บริหารการศึกษา. ใน *ประมวลสารชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพบัณฑิตบริหารการศึกษา เล่มที่ 1 หน่วยที่ 1*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เสาวนิตย์ ชัยมุสิก. (2545). *การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ระดับสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ : บุ๊ค พอยท์.

อภิชัจ พุกสวัสดิ์. (2564). *นวัตกรรมการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรสา เพชรนุ้ย. (2560). *การศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

อรุณวรรณ ชาญสัมพันธ์. (2556). *สภาพปัญหาสภาพการปฏิบัติและแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 จังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อลงกรณ์ มีสุทธา และสมิต สัชฌุกร. (2553). *การประเมินผลการปฏิบัติงาน.* พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ ส.ส.ท.

อัจฉรา จงดี. (2560). *การศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด.* วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

อัญชลี ธรรมะวิธีกุล. (2552). *กระบวนการนิเทศภายใน*. กรุงเทพฯ : อักษรบริการ.

อัญชลี โพธิ์ทอง. (2544). *การนิเทศการศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อัญชลี โพธิ์ทอง. (2544). *การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนและแนวทางการนำไปใช้ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน*. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

อัมพร วงศ์ใหญ่. (2542). *ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างความขัดแย้งของพ่อแม่ การอบรมเลี้ยงดู ความเชื่ออำนาจภายในตนด้านสุขภาพและลักษณะมุ่งอนาคต ที่มีต่อพฤติกรรมการรักษาความสะอาดร่างกายของนักเรียนชาวเขาเผ่าเย้าในระดับประถมศึกษา.* วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อารีย์ หม่องศิริ. (2560). *ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับประสิทธิผลของโรงเรียนในกลุ่มเมืองฉะเชิงเทรา 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 1*. งานนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.

อุทัย บุญประเสริฐ. (2543). การศึกษาแนวทางการบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษา. ใน *รูปแบบการบริหารโรงเรียนเป็นฐาน*. กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว.

อุทุมพร จามรมาน. (2541). *การประกันคุณภาพระดับอุดมศึกษาตามเกณฑ์ของทบวงมหาวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ มหาวิทยาลัย.

อุทุมพร จามรมาน. (2542). *การประกันคุณภาพระดับอุดมศึกษา.* เชียงใหม่ : สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อุทุมพร จามรมาน. (2544). *การวิจัยในชั้นเรียนและในโรงเรียนเพื่อพัฒนานักเรียน*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ฟันนี่.

เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2548). *การบริหารทักษะและการปฏิบัติ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สุขกายใจ.

เอมอัชฌา (รัตน์ริมจง) วัฒนบุรานนท์. (2548). *ความปลอดภัย*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

Ababio, P.F. and others. (2015). A review on food safety and food hygiene studies in Ghana. *Food Control,* 47, 92–97.

Alderfer, C.P. (1969). An Empirical Test of a New Theory of Human Needs. *Organization Behavior and Human Performance*, 4, 75-142, April.

Anderson, J.E. (1994). *Publicpolicy-making: An introduction.* 2nd ed. New York : Houghton.

Anthony, W.P. (1978). *Participative management*. Massachusetts : Addison-Wesley.

Ariful, I. (2014). A comparative study of prudential regulation on loan classification and provisioning of the Southeast Asian countries. *Journal of Management Research*, 6(1).

Bardo, J.W. and Hartman, J.J. (1982). *Urban society: A systemic introduction*. New York : peacock.

Barnard, C.I. (1972). *The Functions of the Executives*. Boston : Harvard University Press.

Barnes, R.A. (2015). African American parents involvement in their children, schooling. *Dissertation Abstracts International*, 32(6), 60263-A.

Barrios, Lisa C.et al. (2003). CDC School Health Guidelines to Prevent Unintentional Injuries And Violence. *American Journal of Health Education*- September/ October Supplement 2003, 34(5).

Becerra, G.V. (2014). Role perceptions of administrators and community representatives in participatory decision making. *Dissertation Abstracts International*, 34(4), 6887-A.

Bertalanffy, L.V. (1968). *General system theory: Essays on its foundation and development*. New York : George Braziller.

Bird, K. (2021). *Making space: Teacher perceptions of how participation and choice are mediated within maker education in independent schools*. Unpublished doctoral dissertation, University of Pennsylvania.

Bishop, C. (2006). Pattern Recognition and Machine Learning. *Springer, Berlin*, 738.

Brown, W.B. and Moberg, D.J. (1980). *Organization theory and Management: A macro approach*. New York : Joho Wiley and Sons.

Cohen, J.M. and Uphoff, N.T. (1980). Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity. *World development*, 8(3), 213-235.

Conley, S. (1991). Work-home conflict among nurses and engineers: Mediating the impact of role stress on burnout and satisfaction at work. *Journal of Organizational Behavior,* 12(1), 39–53

Conrad, C.F. and Wilson, R.F. (1985). *Academic Program Review.* Washington D.C. : Kogan Page.

Creighton, J.L. (1992). *Involving Citizens in Community Decision making: A Guidebook*. Washington, DC : Program on Community Problem Solving.

Cronbach, L.J. (1990). *Essentials of psychological testing*. 5th ed. New York : Harper Collins.

Davis, K. and Newstrom, J. (1985). *Human Behavior at Work : Organizational Behavior*. New York : McGraw-Hill.

Deroche, E.F. and Kaiser, J.S. (1980). *Complete Guided to Administering School Services.* New York : Parker.

Eisner, E.W. (1975). *The perceptive eye : Toward the reformation of education Evaluation*. Stanford CA. : Stanford Evaluation.

Erwin, W. (1976). *Participation Management: Concept, Theory, and Implementation.* Atlanta : Georgia State University.

Flaherty, B.P. (2015). Cigarette smoking patterns as a case study of theory oriented latent class analysis. In. L. M. Scheier (Ed.), *Handbook of Adolescent Drug Use Prevention: Research, Intervention Strategies, and Practice* (pp. 437–458). Washington, DC : American Psychological Association.

Flippo, E.B. (1966). *Management a Behavioral Approach*. Boston, Mass : Allyn and Bacon.

Forcese, D.P. and Richer, S. (1973) . *Social Research Methods*. Englewood Cliffs New Jersey : Prentice–Hall.

Gilmer, B.V.H. (1975). *Applied Psychology: Adjustment in Living and Work*. 2nd ed. New York : McGraw-Hill.

Good, C.V. (1973). *Dictionary of Education*. New York : McGraw Hill.

Harris, L. L. (2022). *The relationship between the racial and economic composition of schools with teachers' perceptions of parental involvement*. Doctoral dissertation, Saint John's University.

Hembree, W.C. (2015). Endocrine Treatment of Gender-Dysphoric/Gender-Incongruent Persons: An Endocrine Society Clinical Practice Guidelin. *The Journal of Clinical Endocrinology & Metabolism*, 102(11), 3869–3903.

Herzberg, F., Bernard, M. and Snyderman, B. (1993). *The motivation to work*. 2nd ed. New York : John Willey & Sons.

Herzburg, F., Mausner, B. and Syndermen, B.B. (1959). *The Motivation to Work*. New York: John Wiley and Son.

Hildebrand, R.S. (1984). Measurement of cellular elastic properties by acoustic microscopy. *Journal of Microscopy*, 158(1), 95-107.

Huntington, S. and Nelson, S. (1975). *No easy choice: political participation in developing countries*. New York : Harvard University Press.

Ireland, R.D. and Hitt, M.A. (2005). Achieving and maintaining strategic competitiveness in the 21st century: The role of strategic leadership. *Academy of Management Executive*, 19, 63-77.

Johnson, D.W., Johnson, R.T. and Smith, K.A. (2006). *Active Learning Cooperation in the College Classroom*. Edina, MN : Interaction Book Company.

Keels, M., Dinizulu, S., Jointer, T. and Parikh, S. (2021). *Preparing schools to meet the needs of students coping with trauma and toxic stress*. EdResearch for Recovery Project, Results for America, and Annenberg Institute for School Reform at Brown University.

Keeves, P.J. (1988). *Educational research, methodology and measurement*: An international handbook. Oxford : Pergamon Press.

Kitamura Yuto. (2014). The passivity of holistic safety education in Japan: From the perspective of Education for Sustainable Development (ESD). *International Association of Traffic and Safety Science*, 38(1), 40-47.

Kohl, P.B. and Finkelstein, N.D. (2006). The effects of representation on students solving physics problems: a fine-grained characterization. *Physics Review Special Topic Physics Education Resources*, 2(010106).

Koontz, H.D. and O'Donnell, C. (1972). *Principles of Management: An Analysis of Managerial Functions*. New York : McGraw–Hill.

Kotler, Pp. (2012). *Marketing Management*. 14th ed. England : Pearson.

Li Si-jian, and others. (2015). *School safety and children health in a post-disaster community: Implications to collaborative care and service learning in school health*. School of Nursing The Hong Kong Polytechnic University, Hong Kong Special Administrative Region.

Loomba, N. P. (1978). *Study guide and cases to accompany Management: A quantitative perspective*. New York : Macmillan Pub. Co.

Lunenburg, F.C. and Ornstein, A.C. (2000). *Educational Administration: Concept and Practices*. 3rd ed. Belmont : Wadsworth.

Mansor, M. and Tayib, M. (2012). Strategic Planning in Public Organization : The Case of a Tax Administration in a Developing Country. *Business Management Dynamics*, 8(1), 20-33.

Maslow, A.H. (1970). *Motivation and Personality*. New York : Harper and Row.

Matthews, D. (1996). *The Spiritual Dimensions of Medicine. In Seminar Presentation.* Loma Linda, CA : Loma Linda University Medical Center.

McClelland, D.C. (1962). Business drive and national achievement. *Harvard Business Review*, 40(4), 99–112

Miner, J.B. (1992). *Industrial Organization Psychology.* Singapore : McGraw-Hill.

Mitchell, T.R. and Larson, J.R. (1987). *People in Organizations : An Introduction to Organization Behavior*. 3rd ed. New York : McGraw-Hill.

Mori, N. and others. (2012). *Walking to school in Japan and Chilhood Obesity Prevention*. *Health*, 102(11), 2068–2073.

Murphy, V. (2014). *Second Language Learning in Early School Years: Trends and Contexts.* Oxford : Oxford University Press.

Murray, H.H. (1938). *Explorations in Personality*. New York : Oxford University Press.

Nicolai, S. (2003). The role of education in protecting children in conflict. *Network Paper: Humanitarian Practice Network (HPN)*, 1(36), 335.

Oakley, P., and Marsden, D. (1984). *Approaches to participation in rural development*. Geneva : International Labour Office.

Osborne, S.P. and Strokosch, K. (2013). It takes two to Tango? Understanding the co-production of public services by integrating the services management and public administration perspectives: It takes two to Tango?. *British Journal of Management*, 24, S31–S47.

Pettit, G.S. (2003). A biopsychosocial model of the development of chronic conduct problems in adolescence. *Developmental Psychology*, 39, 189–190.

Quick, K.S. and Bryson, J.M. (2022). Public participation. In *Handbook on theories of governance* (pp. 158-168). Cheltenham : Edward Elgar Publishing.

Rahnema, M. (2020). *Participation*. In *The applied theatre reader* (pp. 143–149). New York : Routledge.

Raj, M. (1996). *Encyclopedic Ditionnary of Psychology and Education*. New Delhi : ANMOL Publications PTV.

Rifkin, S.B. (2001). Ten best readings on community participation and health. *African Health Sciences*, 1(1), 42-45.

Sanoff, H. (1999). *Community participation methods in design and planning.* New York : John Wiley & Sons.

Sashkin, M. (1982). *A Manager's Guide to Participative Management.* New York : American Management Associations.

Schermerhorn, J.R.Jr. (2002). *Management*. 7th ed. New York : John Wiley

Shadid, W. and others. (1982). *Access and participation: a theortical approach in participation of the poor in development*. New York : McGraw-Hill..

Shokoohi, R. and others. (2012). Children Walking to and from School in Tehran: Associations with Neighborhood Safety, Parental Concerns and Children, Perceptions. *Procedia-Soc. Behav. Sci*, 38, 315–323.

Simon, H.A. (1974). How big is a chunk?. *Science*, 183(4124), 482–488.

Smith, R.H. and others. (1980). *Management: Making organizations perform*. New York : Macmillan.

Smylie, M.A. (1992). Teacher participation in school decision making: Assessing willingness to participate. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 14(1), 53–67.

Spencer, L.M. and Spencer, S.M. (1993). *Competence at work: Models for superior performance*. New York : John Wiley & Sons.

Steiner, E. (1988). *Educology*. Sydney : NSW.

Stilwell, K. and others. (2024). Positive Youth Development Approach to School Safety: A Comprehensive Framework. *Journal of School Health*, 94, 848-857. https://doi.org/10.1111/josh.13485.

Strasser, K. (1973). Ricerche ecologiche sugli arthropodi di una spiaggia sabbiosa del Litorale Tirrenico-IV. Un nuovo Diplopode alofilo del Mediterraneo. *Redia*, 54, 33-40.

Swansburg, R.C. (1996). *Management and Leadership for Nurse Managers*. Boston : Jones and Bartlett Publishers.

Torrez-Graham, M.R. (2020). *Best Practices: Promoting Parent-School Relationship to Increase Hispanic Parental Participation in Schools.* Master's thesis, Otterbein University.

Tosi, H.L and Carroll, S.J. (1982). *Management.* 2rd ed. New York : Wiley.

UNISDR. (2010). *Local Governments and Disaster Risk Reduction: Good Practices and Lessons Learned.* Switzerland : Geneva.

United Nations. (1978). *Popular Participation in Decision Making for Development.* New York : United Nations Publication.

Varias, Keris. And others. (2009). *Urban Middle School Students' Perceptions of Bullying, cyberbullying, And School Safety*. [online]. Available from : http://dx.doi.org /10.1080/ 15388220802074165. [accessed 15 June 2024].

Walters, A. (1978). *Microeconomic Theory*. New York : McGraw-Hill.

Walters, C.G. (1978). *Consumer behavior: Theory and practice*. 3rd ed. Homewood, IL : Richard D. Irwin.

Wheelen, T.L. and Hunger, J.D. (2008). *Strategic Management and Business Policy*. 11th ed. England : Pearson Education.

Wheelen, T.L. and Hunger, J.D. (2012). *Strategic Management and Business Policy Toward Global Sustainability*. 13th ed. London : Pearson.

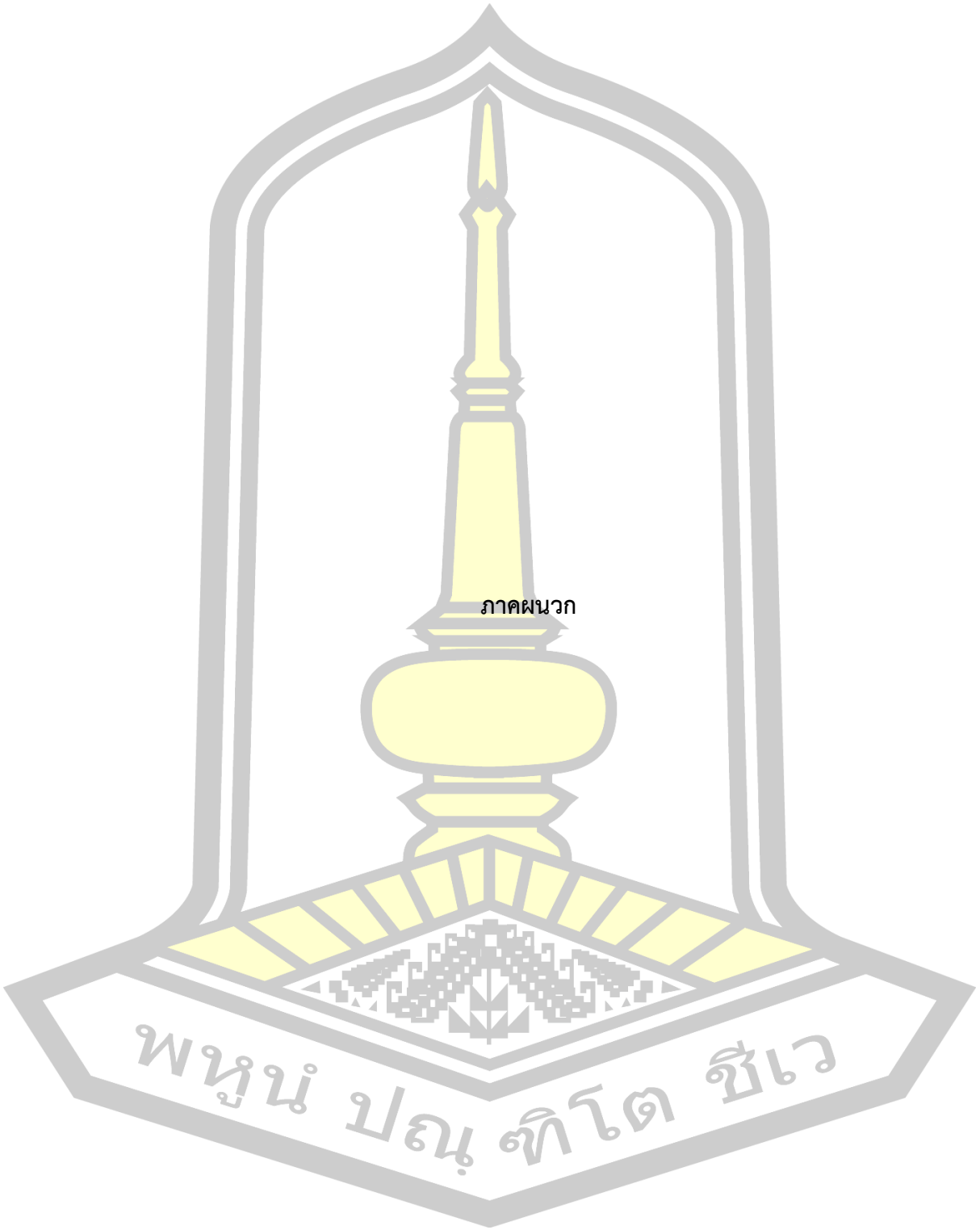
White, A.T. (1982). *Why community Paticipation? A Discussion of the Argumentes. Community Paticipation: Current Issue and Lesson Learned*. New York : United State.

Witkin, B.R. and Altschuld, J.W. (1995). *Planning and Conducting Needs Assessments*. Thousand Oaks : sage Publications.

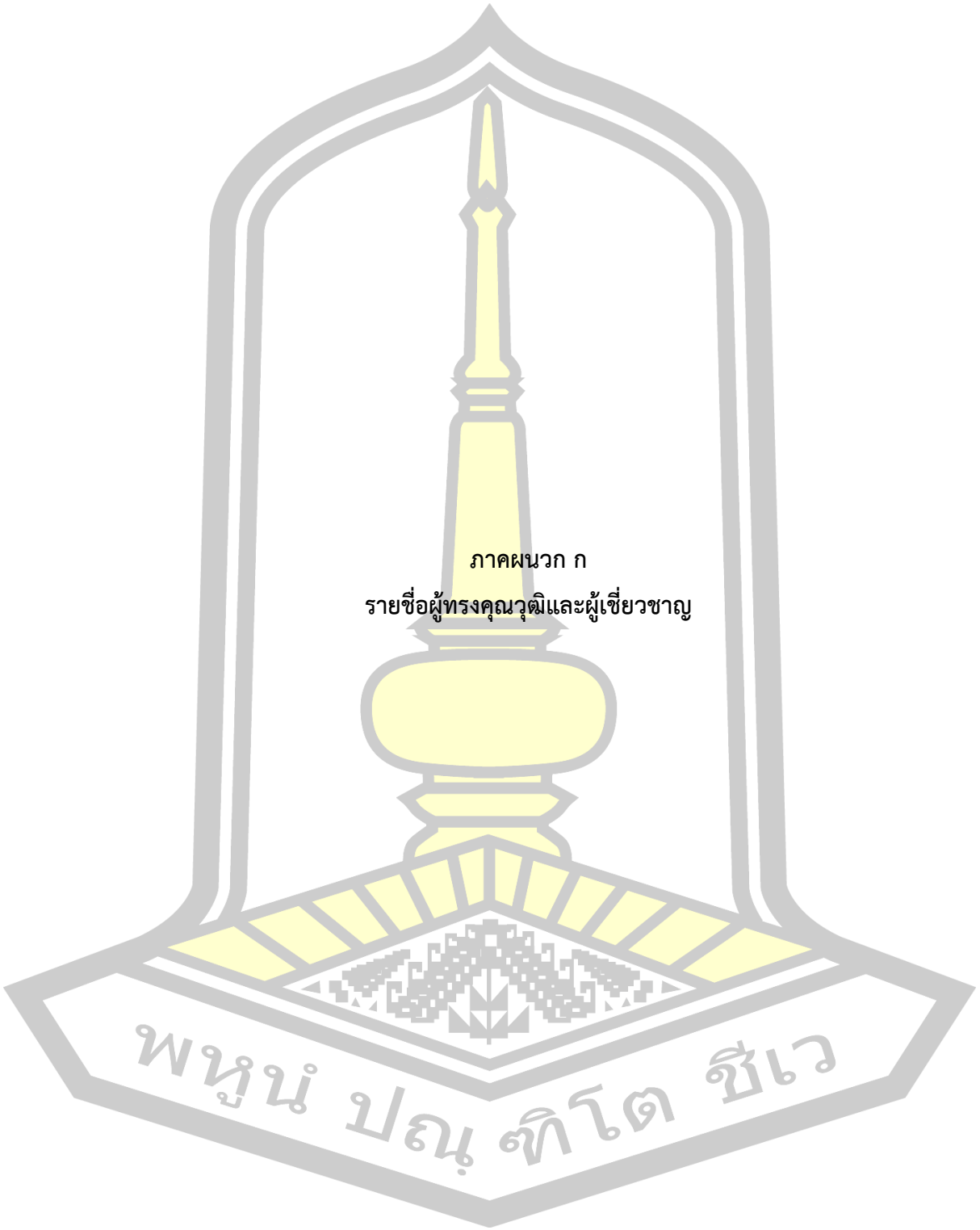
WULZ, F. (1986) The Concept of Participation. *Design Studies*, (7)3, 153-162.

Yadav, R.P. (1979). *People's Participation: Focus on Mobilization of the Rural Poor.* Bangkok : UN (ADI).

Zakus, J.D.L. and Lysack, C.L. (1998). Revisiting Community. Participation. *Health Policy and Planning*, 13(1), 1-12.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 5 ท่าน ดังนี้

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตรีคม พรมมาบุญ ตำแหน่ง ประธานกลุ่มวิชาทดสอบและวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภธนกฤษ ยอดสละ รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุไรวรรณ หาญวงค์ หัวหน้าสาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

4. รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยา ภาวะบุตร ประธานหลักสูตรหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

5. รองศาสตราจารย์ ดร.กัลยา ชนะภัย ประธานหลักสูตรการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

พหูน ปณ ฑิโต ชีเว

ที่ อว 0605.5(2)/ว1999 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

18 กรกฎาคม 2567

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยา ภาวะบุตร

ด้วย นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร (กศ.ด.) การบริหารและพัฒนาการศึกษา โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรอบรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความกรุณาจากท่านด้วย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)
รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ 0-4375-4322-40 ต่อ 6216
โทรสาร 0-4371-3147

ที่ อว 0605.5(2)/ว1999 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

18 กรกฎาคม 2567

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.กัลยา ชนะภัย

ด้วย นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร (กศ.ด.) การบริหารและพัฒนาการศึกษา โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรอบรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความกรุณาจากท่านด้วย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)
รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ 0-4375-4322-40 ต่อ 6216
โทรสาร 0-4371-3147

ที่ อว 0605.5(2)/ว1999 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

18 กรกฎาคม 2567

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตรีคม พรมมาบุญ

ด้วย นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร (กศ.ด.) การบริหารและพัฒนาการศึกษา โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรอบรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความกรุณาจากท่านด้วย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)
รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ 0-4375-4322-40 ต่อ 6216
โทรสาร 0-4371-3147

ที่ อว 0605.5(2)/ว1999 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

18 กรกฎาคม 2567

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศุภธนกฤษ ยอดสละ

ด้วย นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร (กศ.ด.) การบริหารและพัฒนาการศึกษา โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรอบรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความกรุณาจากท่านด้วย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)
รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ 0-4375-4322-40 ต่อ 6216
โทรสาร 0-4371-3147

ที่ อว 0605.5(2)/ว1999 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

18 กรกฎาคม 2567

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุไรวรรณ หาญวงค์

ด้วย นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร (กศ.ด.) การบริหารและพัฒนาการศึกษา โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ในครั้งนี้

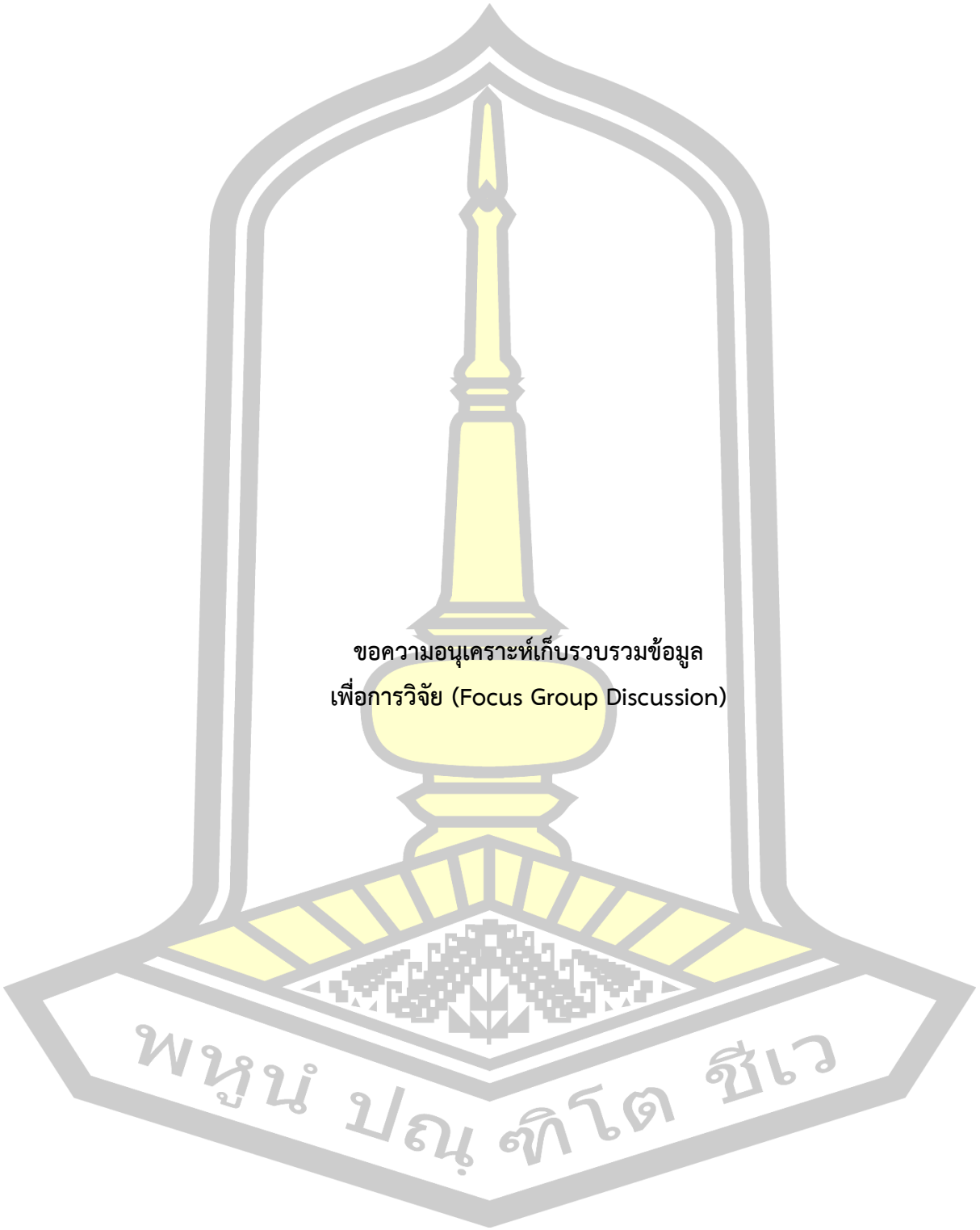
เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรอบรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความกรุณาจากท่านด้วย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)
รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ 0-4375-4322-40 ต่อ 6216
โทรสาร 0-4371-3147

ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล
เพื่อการวิจัย (Focus Group Discussion)

ที่ อว 0605.5(2)/ว975

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

28 กุมภาพันธ์ 2568

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3

ด้วย นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร กศ.ด. การบริหารและพัฒนาการศึกษา โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้ นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ เก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความกรุณาจากท่านด้วย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)
รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ 0-4375-4322-40 ต่อ 6216
เบอร์โทรศัพท์นิสิต 0862641200

ที่ อว 0605.5(2)/ว975

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

28 กุมภาพันธ์ 2568

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2

ด้วย นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร กศ.ด. การบริหารและพัฒนาการศึกษา โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้ นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ เก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความกรุณาจากท่านด้วย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)
รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ 0-4375-4322-40 ต่อ 6216
เบอร์โทรศัพท์นิสิต 0862641200

ที่ อว 0605.5(2)/ว975

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

28 กุมภาพันธ์ 2568

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

ด้วย นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร กศ.ด. การบริหารและพัฒนาการศึกษา โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้ นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ เก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความกรุณาจากท่านด้วย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)
รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ 0-4375-4322-40 ต่อ 6216
เบอร์โทรศัพท์นิสิต 0862641200

ที่ อว 0605.5(2)/ว975

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

28 กุมภาพันธ์ 2568

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

ด้วย นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร กศ.ด. การบริหารและพัฒนาการศึกษา โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้ นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ เก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความกรุณาจากท่านด้วย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)
รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ 0-4375-4322-40 ต่อ 6216
เบอร์โทรศัพท์นิสิต 0862641200

ที่ อว 0605.5(2)/ว975

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

28 กุมภาพันธ์ 2568

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

ด้วย นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร กศ.ด. การบริหารและพัฒนาการศึกษา โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้ นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ เก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความกรุณาจากท่านด้วย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)
รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ 0-4375-4322-40 ต่อ 6216
เบอร์โทรศัพท์นิสิต 0862641200

ที่ อว 0605.5(2)/ว975

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

28 กุมภาพันธ์ 2568

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

ด้วย นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร กศ.ด. การบริหารและพัฒนาการศึกษา โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้ นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ เก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความกรุณาจากท่านด้วย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)
รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ 0-4375-4322-40 ต่อ 6216
เบอร์โทรศัพท์นิสิต 0862641200

ที่ อว 0605.5(2)/ว975

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

28 กุมภาพันธ์ 2568

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1

ด้วย นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร กศ.ด. การบริหารและพัฒนาการศึกษา โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้ นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ เก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความกรุณาจากท่านด้วย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)
รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ 0-4375-4322-40 ต่อ 6216
เบอร์โทรศัพท์นิสิต 0862641200

ที่ อว 0605.5(2)/ว975

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

28 กุมภาพันธ์ 2568

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

ด้วย นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร กศ.ด. การบริหารและพัฒนาการศึกษา โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้ นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ เก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความกรุณาจากท่านด้วย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)
รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ 0-4375-4322-40 ต่อ 6216
เบอร์โทรศัพท์นิสิต 0862641200

ที่ อว 0605.5(2)/ว975

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

28 กุมภาพันธ์ 2568

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5

ด้วย นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร กศ.ด. การบริหารและพัฒนาการศึกษา โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้ นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ เก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความกรุณาจากท่านด้วย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)
รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ 0-4375-4322-40 ต่อ 6216
เบอร์โทรศัพท์นิสิต 0862641200

ที่ อว 0605.5(2)/ว975

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

28 กุมภาพันธ์ 2568

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

ด้วย นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร กศ.ด. การบริหารและพัฒนาการศึกษา โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้ นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ เก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความกรุณาจากท่านด้วย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)
รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ 0-4375-4322-40 ต่อ 6216
เบอร์โทรศัพท์นิสิต 0862641200

ที่ อว 0605.5(2)/ว975

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

28 กุมภาพันธ์ 2568

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการทำวิทยานิพนธ์

เรียน

ด้วย นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร กศ.ด. การบริหารและพัฒนาการศึกษา โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้

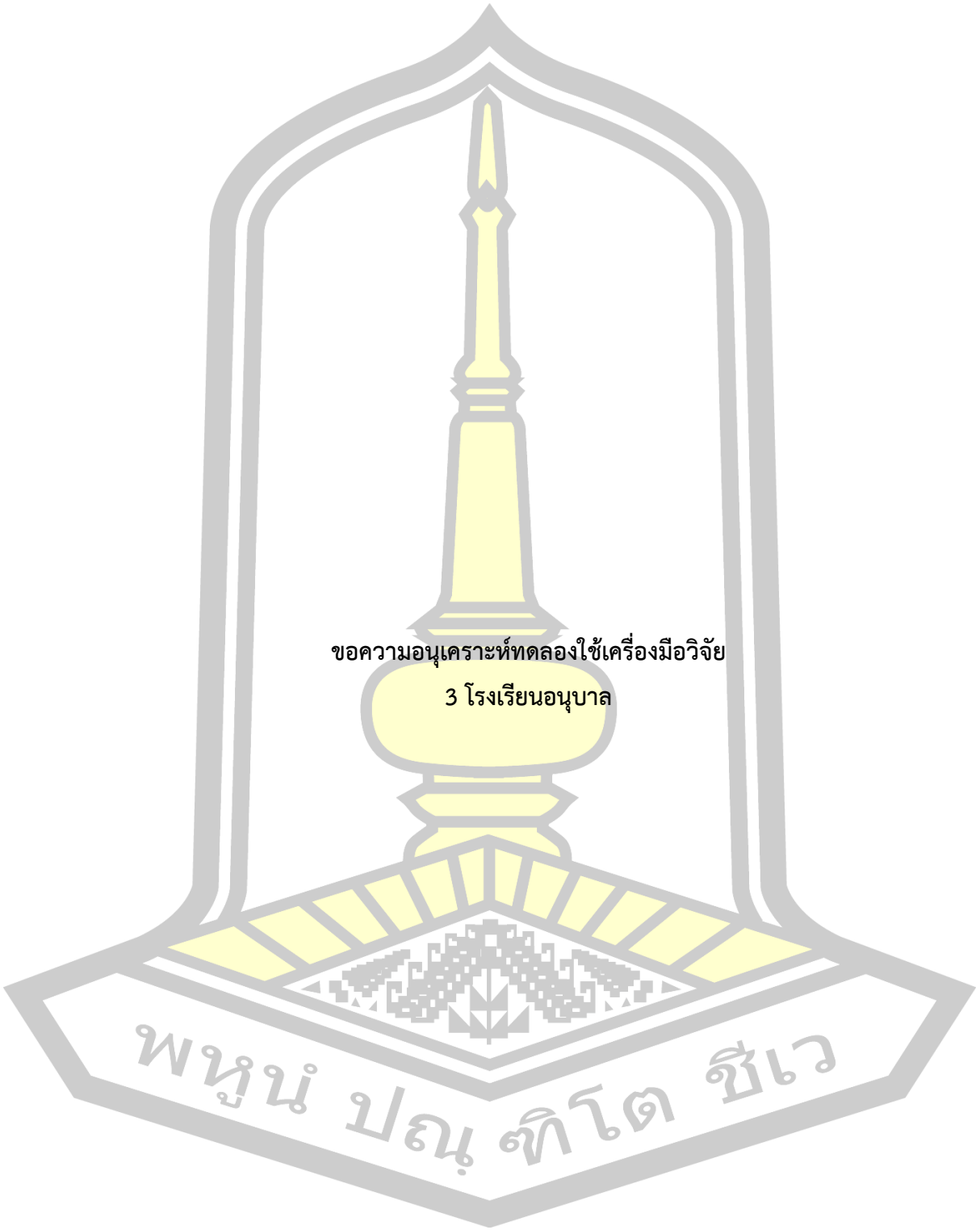
เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้ นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ เก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความกรุณาจากท่านด้วย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)
รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ 0-4375-4322-40 ต่อ 6216
เบอร์โทรศัพท์นิสิต 0862641200

ขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือวิจัย

3 โรงเรียนอนุบาล

ที่ อว 0605.5(2)/ ว971 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

28 กุมภาพันธ์ 2568

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าสัมภาษณ์โรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice)

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลสุรินทร์

ด้วย นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร กศ.ด. การบริหารและพัฒนาการศึกษา โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านให้นิสิตดังกล่าวเข้าสัมภาษณ์โรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ(Best Practice) เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)
รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ 0-4371-3147
เบอร์โทรศัพท์นิสิต 0862641200

ที่ อว 0605.5(2)/ ว971 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

28 กุมภาพันธ์ 2568

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าสัมภาษณ์โรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice)

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลร้อยเอ็ด

ด้วย นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร กศ.ด. การบริหารและพัฒนาการศึกษา โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านให้นิสิตดังกล่าวเข้าสัมภาษณ์โรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ(Best Practice) เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)
รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ 0-4371-3147
เบอร์โทรศัพท์นิสิต 0862641200

ที่ อว 0605.5(2)/ ว971 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

28 กุมภาพันธ์ 2568

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าสัมภาษณ์โรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice)

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลศรีสะเกษ

ด้วย นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร กศ.ด. การบริหารและพัฒนาการศึกษา โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้

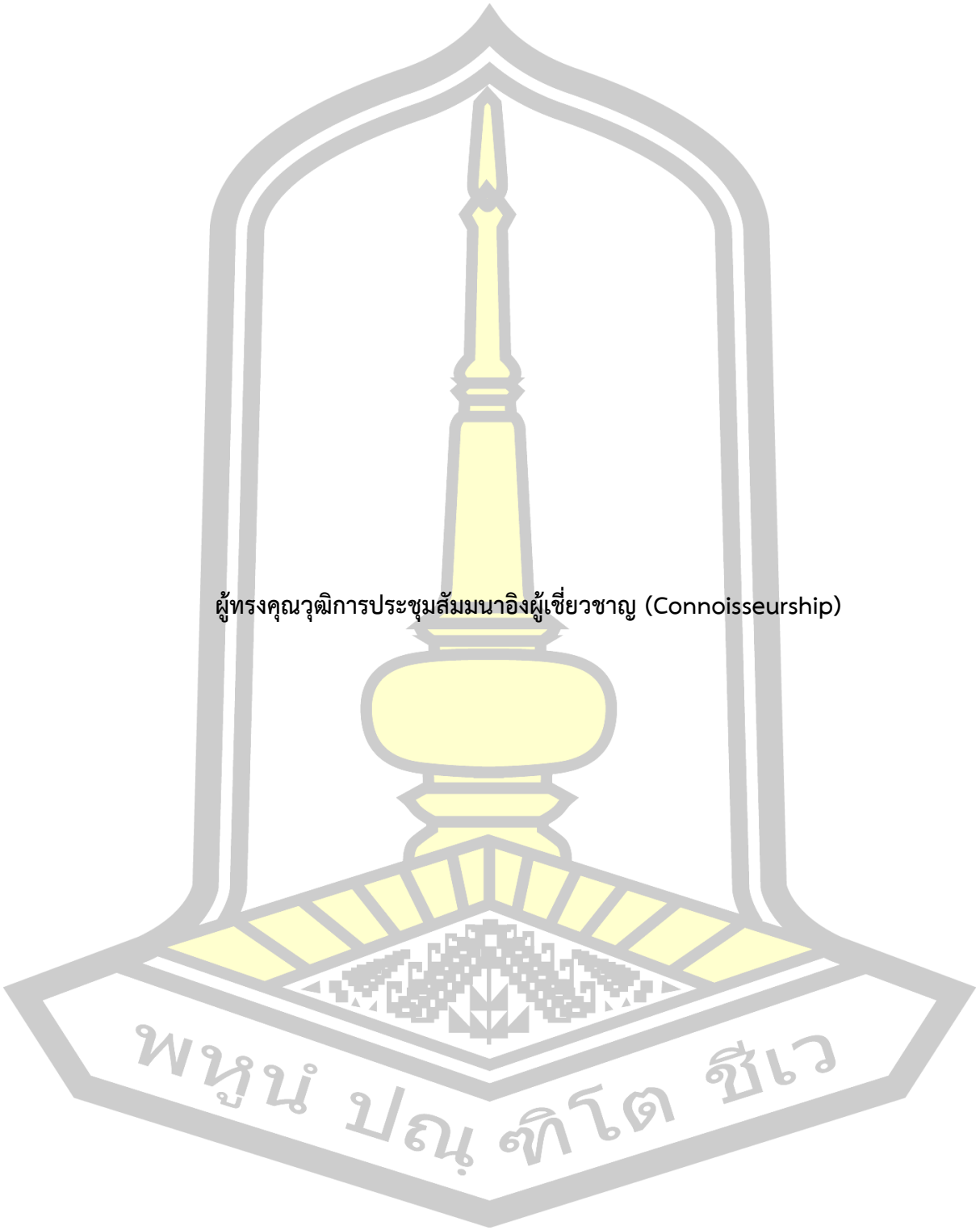
เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านให้นิสิตดังกล่าวเข้าสัมภาษณ์โรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ(Best Practice) เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)
รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ 0-4371-3147
เบอร์โทรศัพท์นิสิต 0862641200

ผู้ทรงคุณวุฒิการประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)
เรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง
1	นายพงศ์ธร จิตรแม้น	รองผู้อำนวยการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 5
2	นางพนารัตน์ หาญมานพ	รองผู้อำนวยการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1 (ช่วยราชการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุรินทร์ เขต 1)
3	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คะนึง สายแก้ว	อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
4	อาจารย์ ดร.สุรเชต น้อยฤทธิ์	อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
5	อาจารย์ ดร.ภัทริยากุล แก่นแก้ว	อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
6	นางสาวกัญญา สุขสบาย	ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1
7	นางสาวพันทิพา ฤกษ์ศรี	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโคกเกาะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุรินทร์ เขต 1
8	นางสาวอินทิรา ภูมิสูง	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านขามระกา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุรินทร์ เขต 1
9	นางทัศนีย์ เกิดกล้า	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านอาโพน (สหมิตรสงเคราะห์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุรินทร์ เขต 1

ที่ อว 0605.5(2)/ ว972 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

28 กุมภาพันธ์ 2568

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมประชุมสัมมนาอิงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ(Connoisseurship)

เรียน อาจารย์ ดร.ภัทริยากุล แก่นแก้ว

ด้วย นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร กศ.ด. การบริหารและพัฒนาการศึกษา โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเข้าร่วมการประชุมสัมมนาอิงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ(Connoisseurship) เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)
รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ 0-4371-3147
เบอร์โทรศัพท์นิสิต 0862641200

ที่ อว 0605.5(2)/ ว972 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

28 กุมภาพันธ์ 2568

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมประชุมสัมมนาอิงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ(Connoisseurship)

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คนึง สายแก้ว

ด้วย นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร กศ.ด. การบริหารและพัฒนาการศึกษา โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเข้าร่วมการประชุมสัมมนาอิงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ(Connoisseurship) เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)
รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ 0-4371-3147
เบอร์โทรศัพท์นิสิต 0862641200

ที่ อว 0605.5(2)/ ว972 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

28 กุมภาพันธ์ 2568

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมประชุมสัมมนาอิงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ(Connoisseurship)

เรียน อาจารย์ ดร. ปิยนันท์ พูลโสภา

ด้วย นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร กศ.ด. การบริหารและพัฒนาการศึกษา โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเข้าร่วมการประชุมสัมมนาอิงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ(Connoisseurship) เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)
รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ 0-4371-3147
เบอร์โทรศัพท์นิสิต 0862641200

ที่ อว 0605.5(2)/ ว972 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

28 กุมภาพันธ์ 2568

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมประชุมสัมมนาอิงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ(Connoisseurship)

เรียน นายพงศ์ธร จิตรแม้น

ด้วย นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร กศ.ด. การบริหารและพัฒนาการศึกษา โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเข้าร่วมการประชุมสัมมนาอิงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ(Connoisseurship) เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)
รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ 0-4371-3147
เบอร์โทรศัพท์นิสิต 0862641200

ที่ อว 0605.5(2)/ ว972 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

28 กุมภาพันธ์ 2568

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมประชุมสัมมนาอิงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ(Connoisseurship)

เรียน นางพนารัตน์ หาญมานพ

ด้วย นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร กศ.ด. การบริหารและพัฒนาการศึกษา โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเข้าร่วมการประชุมสัมมนาอิงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ(Connoisseurship) เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)
รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ 0-4371-3147
เบอร์โทรศัพท์นิสิต 0862641200

ที่ อว 0605.5(2)/ ว972 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

28 กุมภาพันธ์ 2568

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมประชุมสัมมนาอิงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ(Connoisseurship)

เรียน นางสาวกัญญา สุขสบาย

ด้วย นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร กศ.ด. การบริหารและพัฒนาการศึกษา โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเข้าร่วมการประชุมสัมมนาอิงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ(Connoisseurship) เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)
รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ 0-4371-3147
เบอร์โทรศัพท์นิสิต 0862641200

ที่ อว 0605.5(2)/ ว972 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

28 กุมภาพันธ์ 2568

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมประชุมสัมมนาอิงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ(Connoisseurship)

เรียน นางสาวอินทิรา ภูมิสูง

ด้วย นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร กศ.ด. การบริหารและพัฒนาการศึกษา โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเข้าร่วมการประชุมสัมมนาอิงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ(Connoisseurship) เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)
รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ 0-4371-3147
เบอร์โทรศัพท์นิสิต 0862641200

ที่ อว 0605.5(2)/ ว972 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

28 กุมภาพันธ์ 2568

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมประชุมสัมมนาอิงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ(Connoisseurship)

เรียน นางสาวพันทิพา ฤกษ์ศรี

ด้วย นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร กศ.ด. การบริหารและพัฒนาการศึกษา โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเข้าร่วมการประชุมสัมมนาอิงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ(Connoisseurship) เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)
รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ 0-4371-3147
เบอร์โทรศัพท์นิสิต 0862641200

ที่ อว 0605.5(2)/ ว972 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

28 กุมภาพันธ์ 2568

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมประชุมสัมมนาอิงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ(Connoisseurship)

เรียน นางทัศนีย์ เกิดกล้า

ด้วย นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร กศ.ด. การบริหารและพัฒนาการศึกษา โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเข้าร่วมการประชุมสัมมนาอิงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ(Connoisseurship) เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)
รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ 0-4371-3147
เบอร์โทรศัพท์นิสิต 0862641200

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ งานวิชาการและบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โทร 6216

ที่ อว 0605.5(2)/ว972 **วันที่** 28 กุมภาพันธ์ 2567

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าประชุมสัมมนาอิงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ(Connoisseurship)

เรียน อาจารย์ ดร.สุรเชต น้อยฤทธิ์

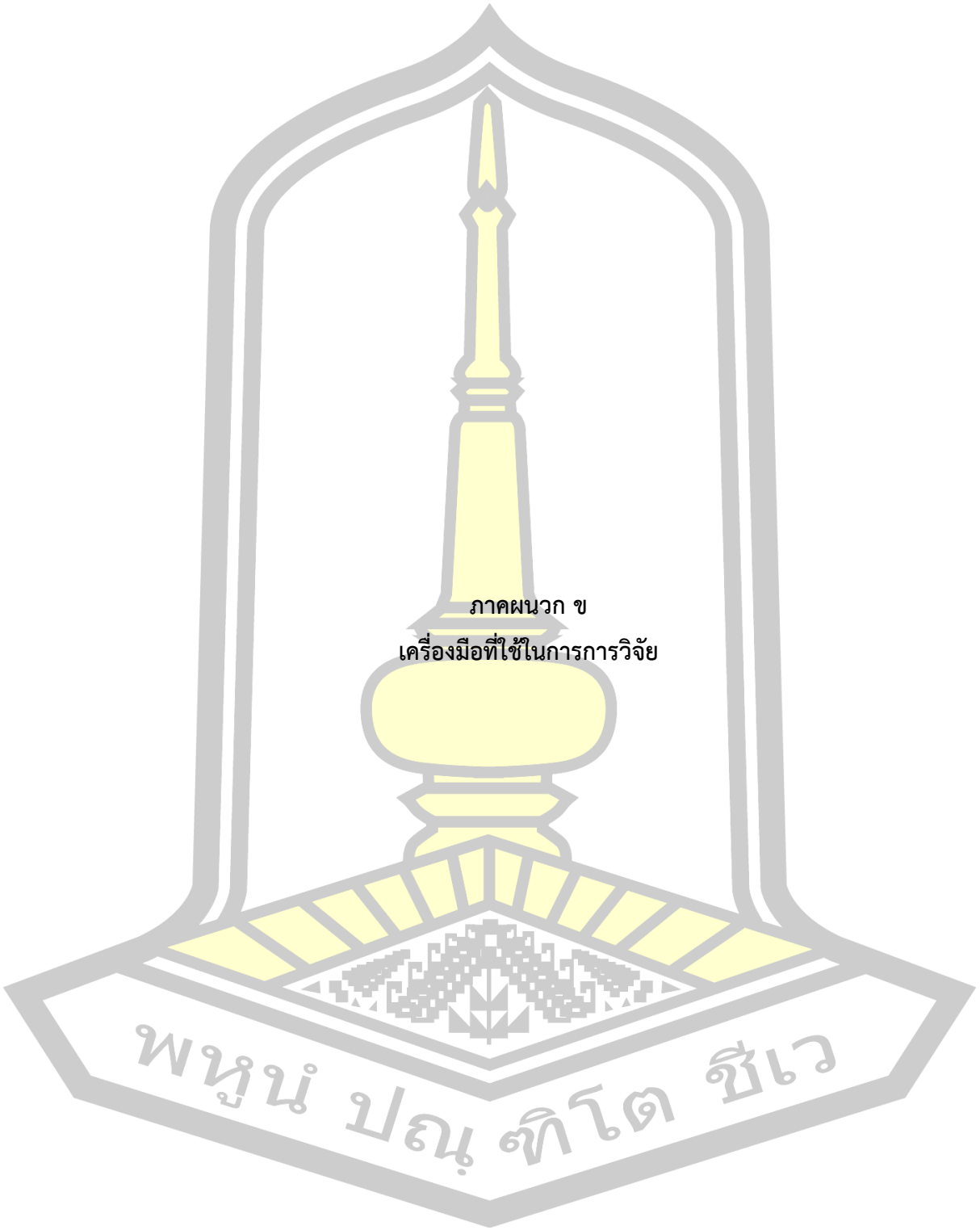
ด้วย นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ นิสิตระดับระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร กศ.ด. การบริหารและพัฒนาการศึกษา โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเข้าร่วมการประชุมสัมมนาอิงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ(Connoisseurship) เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)
รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

พหูน ปณฺ ฑิโต ชีเว

ภาคผนวก ข

เครื่องมือที่ใช้ในการการวิจัย

แบบประเมิน

ความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) ความสอดคล้อง (Congruity) และความเป็นประโยชน์ (Utility)

เรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คำชี้แจง

1. แบบประเมินนี้ใช้สำหรับประเมินความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) ความสอดคล้อง (Congruity) และความเป็นประโยชน์ (Utility) ขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. แบบประเมินนี้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การประเมินความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) ความสอดคล้อง (Congruity) และความเป็นประโยชน์ (Utility) ขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความอนุเคราะห์ของท่านมา ณ โอกาสนี้

****

นงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ

นิสิตปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ตอนที่ 1 การประเมินความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) ความสอดคล้อง (Congruity) และความเป็นประโยชน์ (Utility)ขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คำชี้แจง

โปรดพิจารณาเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงา นเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความเหมาะสมของแต่ละข้อ โดยกำหนดระดับเกณฑ์คะแนน ดังนี้

5 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา	ความเหมาะสม (Propriety)					ความเป็นไปได้ (Feasibility)					ความสอดคล้อง (Congruity)					ความเป็นประโยชน์ (Utility)				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
ด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา																				
1. ด้านความปลอดภัยนักเรียน																				
1.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล																				

การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา	ความเหมาะสม (Propriety)					ความเป็นไปได้ (Feasibility)					ความสอดคล้อง (Congruity)					ความเป็นประโยชน์ (Utility)				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
1.2 การคัดกรองนักเรียน																				
1.3 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน																				
2.ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา																				
2.1 ด้านการป้องกันอุบัติเหตุจากอาคารเรียนอาคารประกอบ																				
2.2 ด้านอุบัติเหตุจากบริเวณสถานศึกษา																				
2.3 ด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา																				
2.4 ด้านการเดินทางไป-กลับ																				
2.5 ด้านการพานักเรียนไปทัศนศึกษา																				
3. ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ																				
3.1 ด้านอัคคีภัย																				
3.2 ด้านอุทกภัย																				
3.3 ด้านธรณีภัยพิบัติและสึนามิ																				
4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม																				
4.1 ด้านการล่วงละเมิดทางร่างกายและจิตใจ																				
4.2 ด้านการทำร้ายตัวเองและการฆ่าตัวตาย																				

การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา	ความเหมาะสม (Propriety)					ความเป็นไปได้ (Feasibility)					ความสอดคล้อง (Congruity)					ความเป็นประโยชน์ (Utility)				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
5. ด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของนักเรียน																				
5.1 ด้านมลพิษจากสิ่งแวดล้อม																				
5.2 ด้านความผิดปกติจากสุขภาวะของนักเรียน																				
1.ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน																				
1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียน																				
1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากร ร่วมกันวิเคราะห์ความปลอดภัยของสถานศึกษา																				
1.3 ผู้บริหารสถานศึกษา พิจารณาสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยี แหล่งเรียนรู้ ด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา																				
1.4 ผู้บริหารสถานศึกษา ดำเนินการ วางขอบข่ายงานและจัดสรรบุคลากรรับผิดชอบ งานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา																				

การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา	ความเหมาะสม (Propriety)					ความเป็นไปได้ (Feasibility)					ความสอดคล้อง (Congruity)					ความเป็นประโยชน์ (Utility)				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
1.5 ผู้บริหารสถานศึกษา ดำเนินการวางแผนงานแต่งตั้งผู้รับผิดชอบการประเมินผลงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา																				
2.ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน																				
2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประชุมร่วมกัน เพื่อร่วมตัดสินใจตามบทบาทหน้าที่																				
2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองประชุมร่วมกัน เพื่อร่วมตัดสินใจตามบทบาทหน้าที่																				
2.3 ผู้บริหารสถานศึกษา เชิญหน่วยงานด้านความปลอดภัยของรัฐและเอกชนประชุม เพื่อการมีส่วนร่วมตัดสินใจตามบทบาทหน้าที่																				
3.ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ																				
3.1 ผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดรูปแบบการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด																				

การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา	ความเหมาะสม (Propriety)					ความเป็นไปได้ (Feasibility)					ความสอดคล้อง (Congruity)					ความเป็นประโยชน์ (Utility)				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
3.2 ผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดรูปแบบการดำเนินการด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาตามบริบทของพื้นที่ที่โรงเรียนตั้งอยู่ ตามที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เห็นชอบ																				
3.3 ผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดประเภทของภัยต่างๆ ที่สอดคล้องกับพื้นที่ เพื่อการดำเนินการด้านการป้องกันเพื่อความปลอดภัยในสถานศึกษา																				
3.4 ผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดแนวทางการจัดให้มีการนำเทคโนโลยีแอปพลิเคชันมาใช้ในการแจ้งข้อมูลข่าวสารจากนักเรียนและผู้ปกครองและชุมชน ด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา																				
4.ด้านการมีส่วนร่วมในการนิเทศ																				
4.1ผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีการนิเทศความปลอดภัยในสถานศึกษา																				
4.2 คณะผู้มีส่วนร่วมการนิเทศ มีบทบาทหน้าที่ในการนิเทศ																				

การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา	ความเหมาะสม (Propriety)					ความเป็นไปได้ (Feasibility)					ความสอดคล้อง (Congruity)					ความเป็นประโยชน์ (Utility)				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
5.ด้านการมีส่วนร่วมในการกำกับติดตามและประเมินผล																				
5.1 ผู้บริหารสถานศึกษา แต่งตั้งกรรมการประเมินผลงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา เพื่อมีส่วนร่วมการประเมินผลการสะท้อนผลเพื่อพัฒนา																				
5.2 สะท้อนปัญหา สภาพและจุดเด่น จุดควรพัฒนาเพื่อนำข้อมูลมาวางแผนปรับปรุง ในการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา																				
5.3 สะท้อนการบริหารด้านความปลอดภัยของสถานศึกษากับผู้บริหารสถานศึกษา และการทำงานของครู																				
5.4 สะท้อนผลการแก้ปัญหาด้านความปลอดภัยในสถานศึกษากับผู้บริหารสถานศึกษา และครู																				
5.5 สะท้อนผลรวมการทำงานเพื่อหาข้อค้นพบในการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา																				

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

องค์ประกอบด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

.....

.....

.....

.....

ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้
สำหรับการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คำชี้แจง

1. แบบประเมินนี้ใช้สำหรับประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. แบบประเมินนี้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความอนุเคราะห์ของท่านมา ณ โอกาสนี้

****

นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ
นิสิตปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พหูน ปณ ฑิโต ชีเว

ตอนที่ 1 การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คำชี้แจง โปรดพิจารณาเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความเหมาะสมของแต่ละข้อ โดยกำหนดระดับเกณฑ์คะแนน ดังนี้

5 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
3 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
2 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
1 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การบริหารแบบมีส่วนร่วม	ระดับความเหมาะสม				
	5	4	3	2	1
1.ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนเชิงกลยุทธ์					
1.1 มีการกำหนดกลยุทธ์					
1.2 มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม					
1.3 มีการคิดเชิงอนาคต					
2.ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ					
2.1 มีการกำหนดทางเลือก					
2.2 มีการตัดสินใจโดยใช้หลักเหตุผล					
2.3 มีการตัดสินใจสั่งการ					
3.ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ					
3.1 มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน					
3.2 มีสมรรถนะในการปฏิบัติงาน					
4.ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์					
4.1 มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชน					
4.2 มีการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้เรียน					
5.ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตาม					
5.1 มีการวางแผนติดตาม					
5.2 มีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล					
5.3 มีการรายงานผล					

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ด้านมีส่วนร่วมในการวางแผนเชิงกลยุทธ์

.....

.....

.....

ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

.....

.....

.....

ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

.....

.....

.....

ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

.....

.....

.....

ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตาม

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

พหุน ปณฺฑิโต ชีว

แบบสอบถามสำหรับการวิจัย
เรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยในการศึกษาปริญญาดุษฎีบัณฑิต (กศ.ด.) สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

2. วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคระวันออกเฉียงเหนือ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นหรือการให้ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม

4. ขอความกรุณาตอบคำถามให้ครบทุกข้อ เพราะคำตอบของท่านเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิเคราะห์ในการบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว การตอบคำถามของท่านถือเป็นความลับ ซึ่งจะไม่กระทบต่อท่านและหน่วยงานของท่านแต่อย่างใด ขอขอบคุณท่านที่ได้ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามฉบับนี้อย่างดียิ่ง

นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ
นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต (กศ.ด.)
สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) หน้าข้อความที่ตรงกับข้อมูลของท่าน

1. ตำแหน่ง

( ) ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

( ) ผู้บริหารสถานศึกษา

( ) บุคลากรทางการศึกษา

( ) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

2. ประสบการณ์ในการทำงาน

( ) ต่ำกว่า 10 ปี

( ) 10-20 ปี

( ) 21-30 ปี

( ) 31 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คำชี้แจง

1. โปรดพิจารณาข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นจริงตามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ตามระดับความคิดเห็นของท่าน โดยกำหนดคะแนนดังนี้

5 หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับ มากที่สุด

4 หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับ มาก

3 หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับ ปานกลาง

2 หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับ น้อย

1 หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

คำถาม : ท่านมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ในการปฏิบัติในประเด็นที่กำหนดให้ต่อไปนี้อย่างไร

ข้อ	สภาพการปฏิบัติ	ระดับความปลอดภัย									
		สภาพปัจจุบัน					สภาพที่พึงประสงค์				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
1. ด้านความปลอดภัยนักเรียน											
การดำเนินการเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนภายในสถานศึกษา เป็นกระบวนการหนึ่งในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่จะดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอน วิธีการ และเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน มีครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานดังกล่าว โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา การดำเนินงานในด้านการดูแลความปลอดภัย การช่วยเหลือนักเรียนจึงมีคุณค่าและความจำเป็นที่สถานศึกษาจะต้องนำไปปฏิบัติให้เกิดผลกับนักเรียนอย่างเป็นระบบอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน										
ตัวบ่งชี้ที่ 1.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีข้อมูลรายบุคคลของนักเรียนด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต สภาพแวดล้อมรายบุคคล ชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนที่มีความเสี่ยง เพื่อการช่วยเหลือ ด้านความปลอดภัย											
1	สถานศึกษามีมีข้อมูลรายบุคคลของนักเรียนด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต สภาพแวดล้อมรายบุคคล										
2	สถานศึกษามีข้อมูลรายบุคคลของนักเรียนของนักเรียนที่มีความเสี่ยง เพื่อการช่วยเหลือ ด้านความปลอดภัย										
ตัวบ่งชี้ที่ 1.2 การคัดกรองนักเรียน เพื่อค้นหาข้อมูลการจำแนกกลุ่มของนักเรียน กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา เพื่อการช่วยเหลือนักเรียนได้ทันท่วงทีและตรงกับปัญหาของนักเรียน ด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา											
1	สถานศึกษามีการค้นหาข้อมูลการจำแนกกลุ่มของนักเรียน										
2	สถานศึกษามีการจัดเก็บข้อมูลที่ใช้งานง่ายสะดวก										
ตัวบ่งชี้ที่ 1.3 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน เป็นการการส่งเสริมนักเรียนให้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมในด้านต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ไม่ไปทำพฤติกรรมเสี่ยงหรือมีปัญหาในด้านต่าง ๆ											

ข้อ	สภาพการปฏิบัติ	ระดับความปลอดภัย									
		สภาพปัจจุบัน					สภาพที่พึงประสงค์				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
1	สถานศึกษามีการส่งเสริมนักเรียนให้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมในด้านต่าง										
2	สถานศึกษามีกิจกรรมให้เกิดจิตอาสาในการทำประโยชน์										
2. ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา วิธีการป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ สำหรับอุบัติเหตุในสถานศึกษามักมีสาเหตุมาจากความประมาท ขาดการดูแลเอาใจใส่ในเรื่องอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และสภาวะแวดล้อมของสถานศึกษา											
ตัวบ่งชี้ที่ 2.1 การป้องกันอุบัติเหตุจากอาคารเรียน อาคารประกอบ การป้องกันอุบัติเหตุ ที่เกิดจากโครงสร้างของอาคารเรียนอาคารประกอบ ได้แก่ คาน ฝ้าเพดาน พื้น หลังคา เสา ราวบันได ประตู หน้าต่าง กันสาด รางน้ำและท่อน้ำฝน อาคารเรียนอาคารประกอบของสถานศึกษาเป็นสิ่งก่อสร้างถาวร ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ										
1	สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการ ครูและบุคลากร ในการดูแลรักษาอาคารเรียน อาคารประกอบ										
2	สถานศึกษามีการบำรุงรักษาดูแลอาคารเรียนและอาคารประกอบอย่างสม่ำเสมอให้อยู่ในสภาพที่ใช้การได้										
3	อุปกรณ์ในอาคารเรียนอาคารประกอบมีความปลอดภัยและสภาพโครงสร้างอาคารถูกต้อง										
4	สถานศึกษามีการตรวจสอบโครงสร้างและส่วนประกอบของอาคารตลอดจนอุปกรณ์ที่ติดตั้งในส่วนต่าง ๆ ของอาคารอย่างสม่ำเสมอ										
5	สถานศึกษามีการกำหนดแนวปฏิบัติหรือระเบียบในการใช้ห้องเรียนและติดสัญลักษณ์เกี่ยวกับอันตรายที่เกิดจากอุปกรณ์เครื่องมือสารเคมีแสดงไว้อย่างชัดเจนมีการควบคุมดูแลเพื่อความปลอดภัยในการใช้งานอย่างใกล้ชิด										

ข้อ	สภาพการปฏิบัติ	ระดับความปลอดภัย									
		สภาพปัจจุบัน					สภาพที่พึงประสงค์				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
6	สถานศึกษาจัดทำป้ายข้อควรระวังในจุดอันตรายที่มีการซ่อมแซมอาคารเรียน อาคารประกอบที่ชำรุด										
7	สถานศึกษาติดตั้งระบบป้องกันกระแสไฟฟ้าลัดวงจรหรืออุปกรณ์ตัดกระแสไฟฟ้าอัตโนมัติทุกอาคารเรียน อาคารประกอบอย่างทั่วถึง										
8	สถานศึกษามีการสำรวจ ตรวจสอบครุภัณฑ์อย่างสม่ำเสมอโดยจัดวางในสถานที่ที่เหมาะสมและปลอดภัยในการใช้งาน										
9	สถานศึกษามีการจัดทำข้อแนะนำและข้อควรระวังในการปฏิบัติงานและมีผู้ดูแลอย่างใกล้ชิด										
	ตัวบ่งชี้ 2.2 การป้องกันอุบัติเหตุจากบริเวณสถานศึกษา การป้องกันเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้คาดคิด ก่อให้เกิดความเสียหายกับนักเรียนในบริเวณสถานศึกษา อุบัติเหตุที่พบมักเกิดจากการพลัดตกหกล้ม การวิ่งซุกซนของนักเรียน การเล่นกีฬาทำให้ได้รับบาดแผล กระดูกหัก ข้อเคลื่อน บางครั้งเกิดจากสิ่งปลูกสร้างและเครื่องใช้ของโรงเรียนบกพร่อง สึกกร่อนเสียหาย										
10	สถานศึกษามีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบและตรวจสอบความปลอดภัยของบริเวณสถานศึกษา										
11	สถานศึกษามีการติดตั้งประตูและรั้ว ได้มาตรฐานความปลอดภัย หมั่นตรวจสอบ เมื่อชำรุดรีบดำเนินการปรับปรุงซ่อมแซม										
12	มีการติดตั้งรั้วหรือแนวเขตโดยรอบบ่อน้ำ สระน้ำ และบ่อเลี้ยงปลา กั้นเป็นสัดส่วน และมีป้ายคำเตือนชัดเจน										
13	สถานศึกษาจัดให้มีถังขยะแยกประเภทเพื่อสะดวกในการจัดเก็บและทำลายเพื่อความปลอดภัย										
14	มีการจัดเจ้าหน้าที่กำกับดูแลการก่อสร้าง ถ้าเป็นอันตรายแก่นักเรียนให้หลีกเลี่ยงไปปฏิบัติในเวลาเลิกเรียนหรือวันหยุดราชการ										

ข้อ	สภาพการปฏิบัติ	ระดับความปลอดภัย									
		สภาพปัจจุบัน					สภาพที่พึงประสงค์				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
15	เมื่อมีการก่อสร้างในบริเวณสถานศึกษา มีการติดตั้งอุปกรณ์ป้องกันเศษวัสดุตกหล่นนอกบริเวณก่อสร้าง										
16	สถานศึกษาตรวจสอบและกำจัดแมลงมีพิษ ต้นไม้มีพิษ หนาม ต้นไม้ที่ตายแล้วให้เร่งดำเนินการตัดทิ้ง ต้นไม้ที่มีขนาดใหญ่ให้หมั่นตัดแต่งกิ่งตามเวลาที่เหมาะสม										
17	การตรวจสอบสนามเด็กเล่น สนามกีฬา และอุปกรณ์กีฬา ให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้อย่างปลอดภัย										
18	อุปกรณ์เครื่องเล่นมีน็อตยึดฐานมีการตรวจสอบความแข็งแรงมั่นคงเป็นประจำสม่ำเสมอ										
19	สถานศึกษาจัดทำป้ายบอกวิธีการใช้เครื่องเล่นทุกชนิดในสนามเพื่อหลีกเลี่ยงต่อการเกิดอันตราย										
20	การบันทึกเก็บสถิติจุดที่เกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้งในสนามกีฬาเพื่อหาแนวทางในการป้องกัน										
ตัวบ่งชี้ 2.3 ด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา อาคาร สถานที่ และบริเวณสถานศึกษา ที่ใช้เป็นที่จัดการเรียนการสอนและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน											
21	สถานศึกษามีมาตรการป้องกันดูแลความปลอดภัยของสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา										
22	สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการโดยเลือกจากชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีส่วนร่วมสนับสนุนส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษา										
23	สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตร สร้างจิตสำนึกและความตระหนักต่อปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมให้กับนักเรียน ครูและบุคลากรในสถานศึกษา										

ข้อ	สภาพการปฏิบัติ	ระดับความปลอดภัย									
		สภาพปัจจุบัน					สภาพที่พึงประสงค์				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
ตัวบ่งชี้ 2.4 ด้านการเดินทางไป – กลับ นักเรียนต้องเดินทางไป-กลับ ระหว่างบ้านและสถานศึกษา ด้วยวิธีที่แตกต่างกัน ซึ่งการเดินทางบางครั้งนักเรียนอาจได้รับอุบัติเหตุจากการไม่ระมัดระวังเกี่ยวกับความปลอดภัยของตนเอง											
24	สถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนมีการร่วมกันจัดทำคู่มือการจัดระบบความปลอดภัยในการเดินทางโดยนักเรียนควบคุมกันเอง ครู ชุมชน และเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยให้มีการเดินแถวถือธงไป-กลับ ระหว่างบ้านและโรงเรียน										
25	สถานศึกษามีการให้ตำรวจจราจรมาปฏิบัติงานในช่วงเวลา 06.00 - 08.00 น. และเวลา 15.30 - 18.00 น. ในเส้นทางที่นักเรียนใช้เดินทาง สร้างความตระหนักในหลักความปลอดภัย										
26	สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมฝึกปฏิบัติการเดินทางเท้าให้แก่นักเรียน										
27	สถานศึกษามีการให้ความรู้เกี่ยวกับกฎจราจรแก่นักเรียน										
28	สถานศึกษามีการให้ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติการจราจรทางบกและข้อปฏิบัติในการขับขี่ตามกฎจราจร พนักงานขับรถรับ-ส่ง และผู้ปกครอง										
ตัวบ่งชี้ 2.5 ด้านการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ การพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ ส่งเสริมให้ผู้เรียนให้ได้รับประสบการณ์ตรง เปลี่ยนบรรยากาศนอกห้องเรียนเป็นการจัดกิจกรรม หรือโครงการพานักเรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่											
29	สถานศึกษามีการศึกษาและปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยเรื่องการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานศึกษาโดยเคร่งครัด										

ข้อ	สภาพการปฏิบัติ	ระดับความปลอดภัย									
		สภาพปัจจุบัน					สภาพที่พึงประสงค์				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
30	สถานศึกษามีการเตรียมการและวางแผนการดำเนินการโดยแต่งตั้งครูผู้รับผิดชอบในด้านต่าง ๆ ศึกษารายละเอียดสถานที่ที่จะไปศึกษา										
31	สถานศึกษามีการศึกษาเส้นทางและกำหนดเส้นทางการเดินทางของนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่										
32	สถานศึกษามีการตรวจสอบสภาพยานพาหนะและผู้ขับขี่ยานพาหนะในการนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่										
33	สถานศึกษามีการประกันอุบัติเหตุให้กับนักเรียน ครู และบุคลากรทุกคน										
34	สถานศึกษามีการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลและให้ความปลอดภัย เช่น ตำรวจทางหลวง สถานีตำรวจในพื้นที่ที่นักเรียนเดินทางไปพักค้างคืน และระหว่างเส้นทาง										
35	สถานศึกษามีการจัดเตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น ยาและเวชภัณฑ์ อุปกรณ์ในการปฐมพยาบาล										
36	ในระหว่างการนำนักเรียนศึกษานอกสถานที่โดยใช้ยานพาหนะ ครูผู้ควบคุมมีการควบคุมดูแลนักเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัยและใช้ความระมัดระวังเป็นอย่างดีเน้นให้การเดินทางเป็นไปอย่างมีระเบียบและเหมาะสมแก่กาลเทศะ และยานพาหนะต้องมีสภาพสมบูรณ์ พร้อมในการเดินทางอย่างปลอดภัย										

ตัวบ่งชี้ 3.1 อัคคีภัย

ภัยที่เกิดขึ้นจากเพลิงไหม้ มีโอกาสเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ก่อให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สิน สาเหตุที่สำคัญที่สุดคือความประมาท ความเท่าไม่ถึงการณ์การ ขาดความรู้ความเข้าใจในการป้องกันและระงับอัคคีภัยเบื้องต้น

ข้อ	สภาพการปฏิบัติ	ระดับความปลอดภัย									
		สภาพปัจจุบัน					สภาพที่พึงประสงค์				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
37	สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบตรวจสอบอุปกรณ์ ที่อาจก่อให้เกิดอัคคีภัยอย่างสม่ำเสมอ เช่น อุปกรณ์ไฟฟ้าสายไฟฟ้า และหม้อหุงต้ม										
38	สถานศึกษามีการให้ความรู้และฝึกซ้อมนักเรียนในเรื่องการดับไฟ การหนีไฟการเคลื่อนย้ายผู้บาดเจ็บการซ้อมหนีไฟในสถานศึกษา										
39	สถานศึกษามีการจัดให้มีการอยู่เวรยามรักษาความปลอดภัยและมีการกวดขันการเข้าเวรยามอย่างเคร่งครัด										
40	สถานศึกษามีการวางแผนรับสถานการณ์ เกิดอัคคีภัยไว้ล่วงหน้า อย่างเข้มงวดและจริงจัง										
41	สถานศึกษามีการติดตั้งอุปกรณ์ป้องกันไฟฟ้าลัดวงจร และตรวจซ่อมบำรุงสิ่งที่นำมาใช้ในการใช้งานให้ได้มาตรฐานเช่น สายไฟฟ้า อุปกรณ์ไฟฟ้า										
42	สถานศึกษามีการจัดตั้งเครื่องดับเพลิงและอุปกรณ์การดับเพลิงอย่างเพียงพอและพร้อมในการใช้งานได้ทันที										
43	สถานศึกษามีการบำรุงรักษาอุปกรณ์การดับเพลิงให้พร้อมที่จะใช้งานได้ทันที										
44	สถานศึกษามีการจัดทำแผนฉุกเฉินเมื่อเกิดอัคคีภัยขึ้น										

ตัวบ่งชี้ 3.2 อุทุกภัย

ภัยธรรมชาติจากน้ำท่วม ทำให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งมีสาเหตุมาจากฝนตกหนักติดต่อกันเป็นเวลานาน สภาพอากาศที่เกิดร่วมกับพายุทำให้เกิดอุบัติภัยน้ำท่วม น้ำหลากจากภูเขา น้ำท่วมบริเวณลุ่มแม่น้ำและชายฝั่ง

ข้อ	สภาพการปฏิบัติ	ระดับความปลอดภัย									
		สภาพปัจจุบัน					สภาพที่พึงประสงค์				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
45	สถานศึกษามีการติดตามข่าวพยากรณ์อากาศและสถานการณ์ต่าง ๆ จากกรมอุตุนิยมวิทยาและประชาสัมพันธ์ให้ทราบอย่างทั่วถึง										
46	สถานศึกษามีการวางแผนป้องกันอุทกภัยล่วงหน้าและมีการจัดให้ความรู้ในการปฏิบัติการฝึกซ้อมตามแผนดังกล่าวแก่ นักเรียน ครูและบุคลากร										
47	สถานศึกษามีการจัดเวรยามรักษาความปลอดภัยอย่างเคร่งครัด										
48	สถานการณ์มีการจัดเก็บสัมภาระและวัสดุอุปกรณ์เอกสารสำคัญและเตรียมพร้อมขนย้ายได้ทันทีเมื่อเกิดอุทกภัย										
49	สถานศึกษามีการวางผังการก่อสร้างอาคารในพื้นที่เสี่ยงภัยให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่พร้อมทั้งวางระบบการระบายน้ำและแนวป้องกันอุทกภัย										
	ตัวบ่งชี้ 3.3 ธรณีพิบัติภัยและสินามิ ภัยธรรมชาติที่เกี่ยวเนื่องกับพื้นโลก ซึ่งเป็นภัยที่มีสาเหตุจากภายในเปลือกโลก เช่น แผ่นดินไหว และเป็นภัยที่มีสาเหตุจากภายนอกเช่น แผ่นดินถล่ม แผ่นดินทรุด แผ่นดินยุบ สถานศึกษาต้องวางแผนป้องกันภัยล่วงหน้า										
50	สถานศึกษามีการจัดให้ความรู้ในการปฏิบัติตนการแนะนำการฝึกทักษะการปฐมพยาบาลและฝึกซ้อมการหลบภัยจากแผ่นดินไหวแก่ครูนักเรียนและบุคลากร										
51	สถานศึกษามีการวางแผนป้องกันธรณีพิบัติภัยและสึนามิสำหรับสถานศึกษา										
52	สถานศึกษามีการตรวจสอบอาคารเรียนอาคารประกอบและมีการปรับปรุงซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพมั่นคงแข็งแรงอยู่เสมอ										

ข้อ	สภาพการปฏิบัติ	ระดับความปลอดภัย									
		สภาพปัจจุบัน					สภาพที่พึงประสงค์				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม ปัญหาสังคมเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วจะเข้าใจกันหรือเชื่อกันว่าเป็นสถานการณ์ที่มีผลกระทบกระเทือนต่อคนจำนวนมากในสังคมและเห็นว่าควรรวมกันแก้ปัญหานั้นให้ดีขึ้น											
ตัวบ่งชี้ 4.1 การล่วงละเมิดทางร่างกายและจิตใจ สถานการณ์ทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของคนในสังคม ความเสื่อมโทรมทางด้านคุณธรรมจริยธรรม ก่อให้เกิดปัญหาความรุนแรง การเอารัดเอาเปรียบ รวมไปถึงการกดขี่ข่มเหงของคนในสังคม ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ได้เข้าสู่สถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง											
53	สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการเฝ้าระวังป้องปรามนักเรียนและบุคคลรอบโรงเรียนที่มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ และในสถานที่ที่เสี่ยงในบริเวณสถานศึกษา										
54	สถานศึกษามีการจัดระบบดูแลช่วยเหลือให้คำปรึกษา ให้ความรู้แก่ นักเรียน ครู ผู้ปกครองและชุมชน อย่างจริงจังและต่อเนื่อง										
55	สถานศึกษาให้ความสนใจเป็นพิเศษกับกลุ่มเสี่ยง เช่น เด็กในครอบครัวยากจน เด็กพิการ เด็กเล็ก เป็นต้น										
ตัวบ่งชี้ 4.2 การทำร้ายตัวเองและการฆ่าตัวตาย สังคมแห่งการแข่งขันกับตัวเองและผู้อื่น เพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับของสังคม ทำให้นักเรียนเกิดความวิตกกังวล มีภาวะกดดันที่รุนแรง ซึ่งความเครียดที่เกิดขึ้นส่งผลให้นักเรียนหาทางออกด้วยการทำร้ายตัวเองและคิดสั้น เพื่อหนีปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่											
56	สถานศึกษามีการจัดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพโดยมอบหมายให้ครูที่ปรึกษาหรือครูแนะแนวทำการศึกษาสังเกตพฤติกรรมเป็นรายกรณี										

ข้อ	สภาพการปฏิบัติ	ระดับความปลอดภัย									
		สภาพปัจจุบัน					สภาพที่พึงประสงค์				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
57	สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาสภาพจิตใจนักเรียนโดยเชิญวิทยากรทั้งภายในและภายนอกมาให้ความรู้										
58	สถานศึกษามีการจัดกิจกรรม ปลูกฝังให้เกิดความรักความสามัคคีความเอื้ออาทรและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน										
59	สถานศึกษามีการสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรศาสนา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สมาคมและมูลนิธิต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาจิตใจ										
60	สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาศักยภาพของนักเรียนอย่างหลากหลาย เช่น การฝึกสมาธิ วิชาศิลปะ ดนตรี และกีฬาเป็นต้น										
61	สถานศึกษามีการประสานพ่อแม่ผู้ปกครองทันทีเมื่อพบกรณีที่นักเรียนมีปัญหาเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าด้วยวิธีการต่าง ๆ										
62	สถานศึกษาใช้กระบวนการทางจิตวิทยาโดยผู้เชี่ยวชาญเช่น จิตแพทย์หรือบุคคลที่นักเรียนไว้วางใจโดยมีการให้คำปรึกษานักเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อจะได้มีการแก้ปัญหาอย่างตรงจุด										
5. ด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขภาพอนามัยของนักเรียน สถานศึกษาสร้างองค์ความรู้ให้แก่ ผู้บริหาร ครูอนามัย และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในเรื่องแนวทางการส่งเสริมสุขภาพอนามัย เรื่องการป้องกันมลภาวะจากสิ่งแวดล้อม เรื่องการป้องกันไม่ให้เกิดโรคต่าง ๆ ให้ระบาดมากขึ้นและการดูแลตนเองเบื้องต้น											
ตัวบ่งชี้ 5.1 ด้านมลพิษจากสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรร่วมกันหากไม่ได้รับการบริหารจัดการที่ดีพอาจส่งผลเสียก่อให้เกิดมลพิษจากสิ่งแวดล้อมได้ ส่งผลกระทบโดยตรงต่อนักเรียน คือ ปัญหาด้านสุขภาพ และผลกระทบทางอ้อม คือ คุณภาพการศึกษาของนักเรียน											

ข้อ	สภาพการปฏิบัติ	ระดับความปลอดภัย									
		สภาพปัจจุบัน					สภาพที่พึงประสงค์				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
63	สถานศึกษามีการกำหนดมาตรการกำจัดของเสียในสถานศึกษา โดยกำหนดวิธีที่เหมาะสม ซึ่งจะต้องมีการรวบรวมขยะหรือของเสียที่สามารถเก็บขนได้ไว้เป็นสถานที่ที่เหมาะสมและมีเวลาที่จัดเก็บที่แน่นอน										
64	สถานศึกษามีการใช้วิธีการฝังกลบ ในการกำจัดขยะอย่างถูกหลักสุขาภิบาล										
65	สถานศึกษามีการทำปุ๋ยหมักจากขยะและเศษวัสดุธรรมชาติต่าง ๆ										
66	สถานศึกษามี วิธีการเผาขยะในเตาเผาอย่างถูกวิธีและไม่ก่อให้เกิดมลภาวะทางอากาศ										
67	สถานศึกษามีการนำขยะหรือของเสียไปใช้ประโยชน์ใหม่ โดยมีการคัดกรองขยะหรือของเสียบางประเภทเพื่อให้มีการนำกลับไปใช้ประโยชน์ได้ใหม่ เพื่อลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง										
ตัวบ่งชี้ 5.2 ความผิดปกติจากสุขภาวะของนักเรียน สถานศึกษาประสบปัญหาความยุ่งยากเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความผิดปกติจากสุขภาวะของตัวนักเรียน โดยเฉพาะปัญหาทางพฤติกรรมที่แสดงพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากเด็กทั่วไปและพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนนี้เป็นผลมาจากความขัดแย้งระหว่างนักเรียนกับสภาพแวดล้อมรอบตัวนักเรียน										
68	สถานศึกษามีการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาด้านสุขภาวะ เพื่อให้เขาเข้าใจปัญหาของตนเอง ของเด็กเหล่านั้นอย่างเต็มที่และยินดีที่จะหาทางขจัดปัญหา										
69	สถานศึกษา ครูและบุคลากร ต้องทำให้เด็กเกิดความเชื่อถือ ความศรัทธาและให้เด็กมีกำลังใจที่จะต่อสู้กับปัญหาของตนเอง มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่แตกต่างไปจากกิจกรรมที่จัดให้กับเด็กปกติ										
70	สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้านและโรงเรียน เพื่อเชื่อมและหลอมรวมพลังระหว่างบ้านและโรงเรียนให้เป็นที่พึ่งแก่เด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง										

ตอนที่ 3 ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ในการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1. ด้านความปลอดภัยนักเรียน

2. ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา

3. ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ

4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม

5. ด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขอนามัยของนักเรียน

6. ข้อเสนอแนะด้านอื่น ๆ

ขอขอบคุณทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

พหุน ปณ ฑิโต ชีเว

แบบประเมิน

ด้านความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

คำชี้แจง

1. แบบประเมินนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยในหลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาจึงขอความกรุณาให้ท่านให้ข้อมูลที่ตรงกับความจริงมากที่สุด

2. แบบประเมินนี้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิ

ตอนที่ 2 การประเมินความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความอนุเคราะห์ของท่านมา ณ โอกาสนี้

****

นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ
นิสิตปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พหูน ปณ ฑิโต ชีเว

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิ

ชื่อ-สกุล.....

ตำแหน่ง.....

สังกัด/หน่วยงาน.....

หมายเลขโทรศัพท์.....

ตอนที่ 2 การประเมินความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อคำถามแต่ละข้อโดยละเอียด แล้วพิจารณาว่า รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับใด แล้วตัดสินใจทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงเพียงช่องเดียว โดยพิจารณาจากเกณฑ์ต่อไปนี้

ระดับ 5 หมายถึง ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อ	ประเด็น	ความเป็นไปได้					ความเป็นประโยชน์				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
1. หลักการและเหตุผล											
1.1	ความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบ										
1.2	มีความชัดเจนแสดงถึงความต้องการในการพัฒนา										
2. หลักการ ครอบคลุมตรงกลุ่มเป้าหมาย											
3. เป้าหมาย											
3.1	มีความชัดเจน										
3.2	สอดคล้องกับผู้เข้ารับการพัฒนา										
4. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร											
4.1	มีความชัดเจนตรงประเด็น										

ข้อ	ประเด็น	ความเป็นไปได้					ความเป็นประโยชน์				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
4.2	ความสอดคล้องกับสภาพบริบทของสถานศึกษา										
5. ผู้เข้ารับการพัฒนา ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูผู้สอน และบุคลากรภายในสถานศึกษา											
6. ระยะเวลา											
6.1	ระยะเวลาดำเนินการตามหลักสูตร 4 สัปดาห์										
6.2	จำนวน 120 ชั่วโมง										
7. โครงสร้างและขอบข่ายเนื้อหาของหลักสูตร											
7.1	จำนวนหน่วยหรือหรือประเด็นการพัฒนา										
7.2	ระยะเวลา จำนวนชั่วโมง										
8. ขอบข่ายเนื้อหาสาระของหลักสูตร											
8.1	จำนวนหน่วยพัฒนา										
8.2	เนื้อหาสาระ										
9. สื่อที่ใช้ในการพัฒนา											
9.1	เอกสารประกอบ										
9.2	ใบกิจกรรม										
9.3	PowerPoint										
9.4	การถอดบทเรียนผ่าน Learning Log										
9.5	การศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice)										
10. การบูรณาการการเรียนรู้ระหว่างปฏิบัติจริง											
10.1	แนวทางการจัดกิจกรรม										
10.2	สื่อ นวัตกรรมหรือแหล่งเรียนรู้										
11. รูปแบบการพัฒนา มีความหลากหลาย เช่น การประชุม การแสดงบทบาทสมมติ การระดมสมอง การสรุปผลการศึกษาในแต่ละเนื้อหาหน่วยการเรียนเทคนิค Graphic Review และบันทึกการเรียนรู้ (Learning Log)											
12. การประเมินผล											
12.1	การประเมินก่อนการพัฒนา										
12.2	การประเมินระหว่างการพัฒนา										
12.3	การประเมินหลังการพัฒนา										

แบบสัมภาษณ์ เรื่อง
แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยในหลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาจึงขอความกรุณาให้ท่านให้ข้อมูลที่ตรงกับความจริงมากที่สุด

2. แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ประกอบด้วย 2 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความปลอดภัยใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ใน 2 ด้าน ได้แก่

1. ด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

2. ด้านกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. ปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่งใดในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา.....

2. ประสบการณ์ในการทำงาน จำนวน.....ปี

ตอนที่ 2 ประเด็นในการสัมภาษณ์ ในการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

1. ด้านความปลอดภัยนักเรียน มีแนวทางอย่างไร

.....

.....

.....

2. ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา มีแนวทางอย่างไร

.....

.....

.....

3. ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติในสถานศึกษา มีแนวทางอย่างไร

.....

.....

.....

4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมในสถานศึกษา มีแนวทางอย่างไร

.....

.....

.....

5. ด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขอนามัยของนักเรียนในสถานศึกษา มีแนวทางอย่างไร

.....

.....

.....

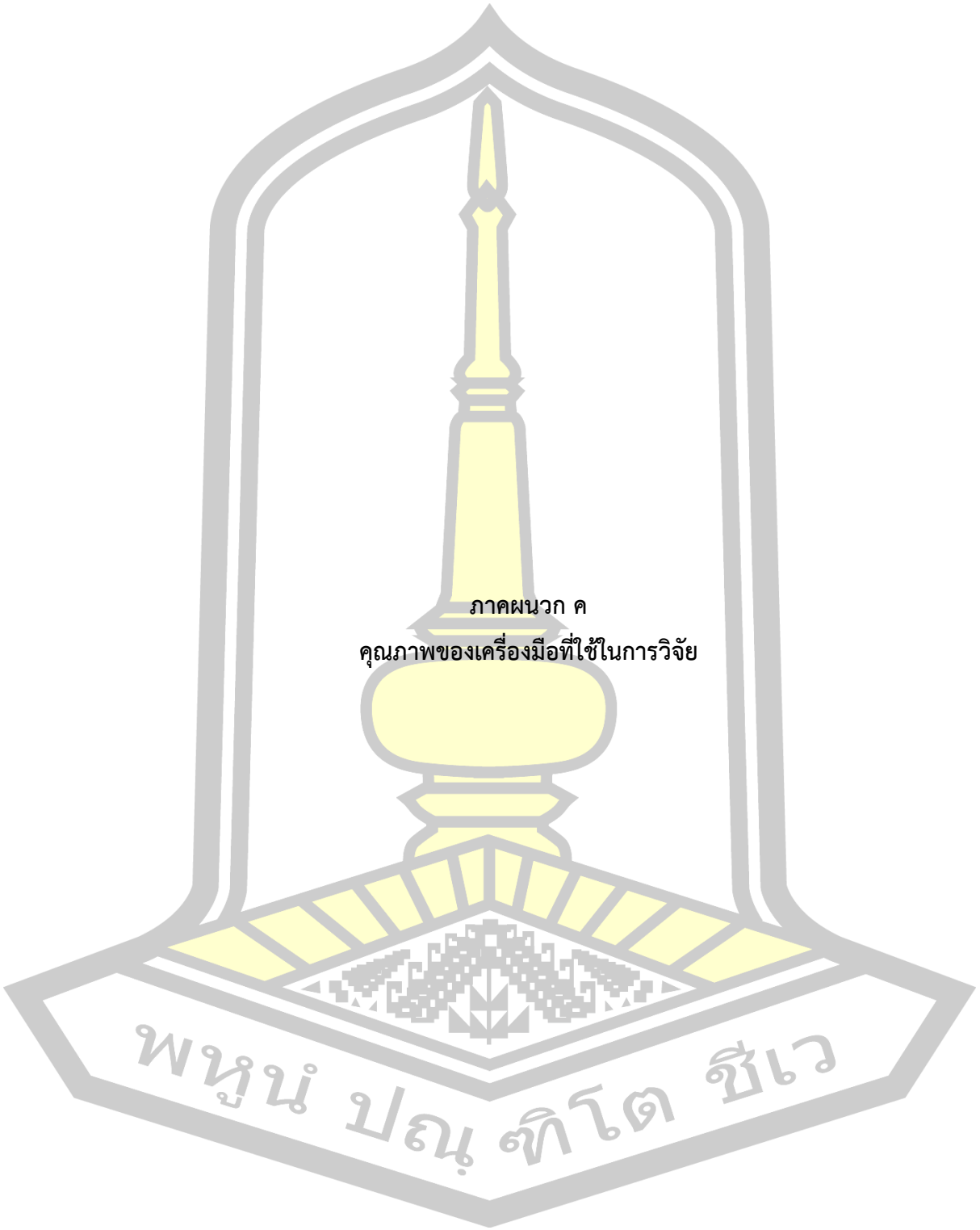
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

พหุน ปณ ฑิโต ชีเว

ภาคผนวก ค

คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตาราง 42 แสดงค่า IOC ของผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ					ผลรวม $\sum R$	เฉลี่ย IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
ด้านความปลอดภัยนักเรียน								
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ด้านการป้องกันอุบัติเหตุจากอาคารเรียน อาคารประกอบ								
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
3	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	+1	0	4	0.80	ใช้ได้
9	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ด้านการป้องกันอุบัติเหตุจากบริเวณสถานศึกษา								
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	4	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	4	1.00	ใช้ได้

ตาราง 42 (ต่อ)

ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ					ผลรวม $\sum R$	เฉลี่ย IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
ด้านความปลอดภัยนักเรียน								
4	+1	+1	+1	0	+1	5	0.80	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	+1	0	4	0.80	ใช้ได้
9	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
10	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
11	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา								
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ด้านการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่								
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ตาราง 42 (ต่อ)

ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ					ผลรวม $\sum R$	เฉลี่ย IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
7	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ด้านอัคคีภัย								
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ด้านอุทุกภัย								
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
4	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
5	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
ด้านธรณีพิบัติภัยและสินามิ								
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ด้านการล่วงละเมิดทางร่างกายและจิตใจ								
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ตาราง 42 (ต่อ)

ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ					ผลรวม $\sum R$	เฉลี่ย IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
ด้านการทำร้ายตัวเองและการฆ่าตัวตาย								
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ด้านมลพิษจากสิ่งแวดล้อม								
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ด้านความผิดปกติจากสุขภาวะของนักเรียน								
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม								
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

จากตาราง 42 พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.80 – 1.00

Pearson’s Product Moment Correlation Coefficient) ตามวิธี Item Total Correlation และผลการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ของแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน

ตาราง 43 แสดงค่า Cronbach's Alpha ในการตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

N = 30

แบบสอบถาม	Cronbach's Alpha	แปลผล
สภาพปัจจุบัน (โดยรวม)	0.984	มีความเชื่อมั่น
ด้านความปลอดภัยนักเรียน	.984	มีความเชื่อมั่น
ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา	.983	มีความเชื่อมั่น
ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ	.983	มีความเชื่อมั่น
ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม	.984	มีความเชื่อมั่น
ด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขอนามัยของนักเรียน	.984	มีความเชื่อมั่น
สภาพที่พึงประสงค์ (โดยรวม)	0.964	มีความเชื่อมั่น
ด้านความปลอดภัยนักเรียน	.964	มีความเชื่อมั่น
ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา	.964	มีความเชื่อมั่น
ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ	.963	มีความเชื่อมั่น
ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม	.964	มีความเชื่อมั่น
ด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขอนามัยของนักเรียน	.964	มีความเชื่อมั่น
รวม	0.968	มีความเชื่อมั่น

พหุน ปณ ฑิโต ชีเว

ภาคผนวก ง

ตัวอย่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

นงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ

คำนำ

รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม และความปลอดภัยในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของการดูแลความปลอดภัยในสถานศึกษาที่มีแนวทางการพัฒนาในแต่ละองค์ประกอบ ส่งผลให้มีแนวทางการดำเนินการในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วยแนวคิด หลักการ และวัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 เนื้อหาซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบด้านขอบข่ายความปลอดภัยในสถานศึกษา องค์ประกอบบริหารแบบมีส่วนร่วม กระบวนการดำเนินงาน การประเมินผลรูปแบบ และเงื่อนไขความสำเร็จ ในเล่มนี้ได้นำเสนอขั้นตอนการนำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ผู้บริหาร ครู บุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง ชมรมศิษย์เก่า สถานีตำรวจ โรงพยาบาล อพปร. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้เกี่ยวข้อง สามารถนำไปปฏิบัติในการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพความปลอดภัยของสถานศึกษาได้ ผู้จัดทำขอขอบพระคุณทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ทำให้คู่มือเล่มนี้สำเร็จ และมีความสมบูรณ์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือเล่มนี้จะเป็นแนวทางที่ดี และก่อประโยชน์ให้สถานศึกษา ในการนำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไปใช้ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพด้านความปลอดภัยของสถานศึกษาต่อไป

นงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ

ผู้วิจัย

พหุน ปณ ฑิโต ชีเว

หลักการและเหตุผล

การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ด้านที่ 1 มีวัตถุประสงค์หลักในการเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตของคนทุกช่วงวัยจากภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ ได้แก่ อาชญากรรมและความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ ยาเสพติด ภัยพิบัติจากธรรมชาติ ภัยจากโรคอุบัติใหม่และภัยไซเบอร์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2579) ได้ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่เกิดจากความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีของโลกยุคศตวรรษที่ 21 เป็นพลวัตที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลกอันเนื่องจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) ทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยมวัฒนธรรมและพฤติกรรมของประชากรที่ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ เป็นผลให้เกิดการเร่งแก้ไขปัญหา ทั้งยังเกิดภัยคุกคามต่อความมั่นคงรูปแบบใหม่ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนและประเทศชาติมีความซับซ้อนและรุนแรงมากขึ้น ซึ่งภัยในแต่ละด้านล้วนมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศกอปรกับนโยบาย Quick Win 7 วาระเร่งด่วน ข้อที่ 1 ความปลอดภัยของผู้เรียน กระทรวงศึกษาธิการมองเห็นภัยที่เกิดกับนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อสภาพร่างกายและจิตใจในหลายปีที่ผ่านมา เช่น ภัยจากการคุกคามทางเพศ ภัยจากการกลั่นแกล้งรังแก (Bully) รวมถึงภัยที่เกิดจากโรคอุบัติใหม่ ได้แก่ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019 (COVID - 19) ส่งผลให้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้และสวัสดิภาพชีวิตของนักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

นโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ด้านความปลอดภัย ดังนี้ 1) พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นพื้นที่ปลอดภัยของผู้เรียนทุกคน พร้อมเสริมสร้างระบบและกลไกในการดูแลความปลอดภัยอย่างเข้มข้นให้กับผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาจากโรคภัยต่าง ๆ ภัยพิบัติและภัยคุกคามทุกรูปแบบ 2) ส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะที่ดีและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 3) สร้างภูมิคุ้มกันการรู้เท่าทันสื่อและเทคโนโลยีในการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ new normal และชีวิตวิถีปกติต่อไป next normal ความปลอดภัยในโรงเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพผู้เรียน การพัฒนาผลสัมฤทธิ์จะประสบความสำเร็จเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับการเรียนรู้อย่างมีความสุขและได้รับการปกป้องคุ้มครองให้มีความปลอดภัย กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่ส่งเสริมการศึกษาให้ประชาชนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม สร้างความเสมอภาคและโอกาสทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญต่อความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยมีการประกาศนโยบายและจุดเน้นในเรื่องการจัดการศึกษาเพื่อความปลอดภัย ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน เพื่อประโยชน์ต่อผู้เรียนและประชาชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2566)

โรงเรียนเป็นสถานที่ที่นักเรียนใช้เวลาส่วนใหญ่และเป็นเหมือนบ้านหลังที่สองสำหรับพวกเขา หากสภาพแวดล้อมในโรงเรียนไม่ปลอดภัยอาจเพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุได้ เพื่อป้องกันอุบัติเหตุ สิ่งที่สำคัญคือทุกคนที่เกี่ยวข้องในโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหาร ครูและเจ้าหน้าที่หมั่นตรวจสอบจุดเสี่ยงและจุดอันตรายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ และตรวจสอบให้แน่ใจว่าวัสดุและอุปกรณ์ทั้งหมดอยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ดี นักเรียนยังต้องรู้วิธีการอยู่อย่างปลอดภัยจากอันตรายต่าง ๆ ในโรงเรียน เราสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและน่าอยู่สำหรับทุกคนในโรงเรียนด้วยการทำงานร่วมกัน (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2562) อย่างไรก็ตามอุบัติเหตุที่ไม่คาดคิดก็ยังเกิดขึ้นกับนักเรียนดังที่ปรากฏตามข้อเท็จจริงในสื่อออนไลน์ว่าในพื้นที่ตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้มีนักเรียนผู้หญิงอายุ 10 ปีออกไปเล่นน้ำกับเพื่อน ๆ เพื่อดับร้อน แต่พลาดท่าเล่นน้ำกับเพื่อนถูกผลักตกลงไปในคลองจมน้ำเสียชีวิต (ผู้จัดการออนไลน์, 26 กุมภาพันธ์ 2564) ยิ่งเป็นสิ่งตอกย้ำถึงความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุที่ไม่คาดคิด การป้องกันความปลอดภัยในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะกรณีนักเรียนถูกไฟดูดที่เสาไฟส่องสว่างประตูด้านหลังโรงเรียน ขณะเดินไปขึ้นรถที่แม่มาจอดรับ (ไทยรัฐออนไลน์, 20 กันยายน 2565) จากข้อเท็จจริงดังกล่าวย่อมสะท้อนให้เห็นว่า อุบัติเหตุความไม่ปลอดภัยเกิดขึ้นได้แทบทุกที่ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา อันเป็นเหตุให้เกิดความเศร้าสลด จึงต้องมีการบริหารด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา เพื่อให้ความรู้และแนวทางปฏิบัติที่ดีแก่นักเรียน ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากทุกภาคส่วน

การศึกษาเพื่อสร้างคนต้องอาศัยพลังเครือข่ายการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนของสังคม ทุกฝ่ายต้องหันมาให้ความสนใจกับการพัฒนาการศึกษาของเด็กและเยาวชน เพราะคืออนาคตของชาติ แต่ปัจจุบันการส่งเสริมให้ภาคส่วนของสังคมเกิดการรวมตัวเป็นเครือข่ายและมีส่วนรับผิดชอบด้านการศึกษายังมีอยู่น้อยมากต้องหายุทธศาสตร์ในการส่งเสริม สนับสนุน และร่วมมือกันสร้างพลังเครือข่ายทางสังคมเพื่อดำเนินการพัฒนาการศึกษาอย่างจริงจัง โดยความร่วมมืออย่างกลมกลืนกัน 4 ฝ่าย คือ สถานศึกษา ชุมชน สื่อมวลชน และผู้ใหญ่ใจดีที่มีวิสัยทัศน์ เพื่อส่งเสริมศักยภาพและปลูกฝังจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคม ร่วมพัฒนายกระดับคุณภาพชีวิตและมาตรฐานการครองชีพของชุมชนและผู้ด้อยโอกาสให้ดีขึ้นอย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553)

การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นวิธีที่ทำให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องในองค์กร ได้แสดงความคิดเห็นว่าดำเนินการอย่างไร ซึ่งรวมถึงสิ่งต่าง ๆ เช่น การตัดสินใจและการแก้ปัญหา เป็นสิ่งสำคัญเพราะช่วยสร้างความเข้าใจร่วมกันในสิ่งที่คาดหวังและช่วยลดความขัดแย้งได้ (นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ, 2560) การเสริมสร้างความปลอดภัยโดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นนั้น ต้องอาศัยการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ซึ่งหากวิเคราะห์ระบบ

การทำงานในสถานศึกษา จะพบว่าภายใต้ระบบสถานศึกษาซึ่งเป็นระบบหลักใหญ่จะมีระบบอื่น ๆ ที่เป็นระบบสนับสนุนซ่อนอยู่ที่มีความสัมพันธ์กัน เพื่อให้สถานศึกษาสามารถขับเคลื่อนไปตามบทบาทภารกิจและระบบการบริหารในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความปลอดภัยในสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง สถานศึกษาจำเป็นต้องมีระบบการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา เพื่อให้นักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการปกป้อง คุ้มครอง ดูแล ช่วยเหลือ เยียวยา มีความมั่นคงและปลอดภัย แต่ในปัจจุบันยังพบปัญหาในการดำเนินงานอยู่หลายประการ ซึ่งจากการวิเคราะห์การดำเนินงานของระบบการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า ระบบการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่สามารถดำเนินการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงให้มีประสิทธิภาพได้ จากประเด็นปัญหาเรื่องความปลอดภัยในสถานศึกษา ซึ่งมีผู้วิจัยและนักวิชาการได้นำกระบวนการมาแก้ไขปัญหา ได้แก่ มาตรการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษา นโยบายและการวางแผนการรักษาความปลอดภัยของโรงเรียน อีกทั้งมีแนวทางปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การป้องกัน แต่ในบางพื้นที่ไม่สามารถนำมาตรการหรือแนวทางมาใช้ในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่จะนำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กันซึ่งนำไปสู่การปฏิบัติงานของสถานศึกษากับชุมชน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในเรื่องการนำรูปแบบมาแก้ไขปัญหาความปลอดภัยให้มีประสิทธิภาพ การสะท้อนให้เห็นว่าสภาพปัญหาและสถานการณ์ปัจจุบันของภัยที่เกิดขึ้นจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม ส่งผลต่อการดำเนินการด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

จากความสำคัญของความปลอดภัยในสถานศึกษา รวมถึงการเรียนรู้อย่างมีความสุขและการได้รับการปกป้องคุ้มครองให้เกิดความปลอดภัย เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้ปกครองมีความเชื่อมั่นว่าผู้เรียนจะได้รับความรู้ทางสติปัญญาและสถานศึกษายังต้องเสริมสร้างพฤติกรรมด้านความปลอดภัยที่ดีการสร้างจิตสำนึกด้านความปลอดภัยให้แก่ผู้เรียน ครูและบุคลากรเพื่อพัฒนาความปลอดภัยในสถานศึกษา ผู้จัดทำจึงมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา อันจะส่งผลให้มีความรู้ทักษะและมีวิสัยทัศน์ในการประยุกต์ใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา และเพิ่มประสิทธิภาพให้สามารถขับเคลื่อนตามนโยบายสอดคล้องกับสภาพปัญหา ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้และการมีทักษะชีวิตที่ดีของนักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อจัดทำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เป้าหมาย

1. มีการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้ผู้บริหาร ครู ได้มีการพัฒนาการมีส่วนร่วมในด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา และมีวิสัยทัศน์ในการประยุกต์ใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา เพื่อพัฒนายกระดับด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา และเพิ่มประสิทธิภาพให้สามารถขับเคลื่อนตามนโยบายสอดคล้องกับสภาพปัญหา ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้และการมีทักษะชีวิตที่ดีของนักเรียนต่อไป

2. เป็นข้อมูลสารสนเทศที่มีประโยชน์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาประถมศึกษา สามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายหรือวางแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาได้ต่อไป

ความหมายของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการนำไปสู่การใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สามารถอธิบายความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ความปลอดภัยในสถานศึกษา หมายถึง การไม่มีอุบัติเหตุเกิดขึ้น ความปลอดภัยมีความหมายรวมทั้งการดำรงชีวิตอยู่อย่างสุขกาย สุขใจ ไม่เสี่ยงภัย มีความมั่นใจในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ และมีการเตรียมป้องกันไว้ล่วงหน้าอย่างถูกต้องเหมาะสมและสม่ำเสมอโดยการบริหารด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาด้านความปลอดภัย 5 ด้าน ได้แก่

1.1 ด้านความปลอดภัยนักเรียน หมายถึง การดำเนินการเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนภายในสถานศึกษา เป็นกระบวนการหนึ่งในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่จะดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอน วิธีการ และเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน มีครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานดังกล่าว โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา การดำเนินงานในด้านการดูแลความปลอดภัย

การช่วยเหลือนักเรียนจึงมีคุณค่าและความจำเป็นที่สถานศึกษาจะต้องนำไปปฏิบัติให้เกิดผลกับนักเรียนอย่างเป็นระบบอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

1.2 ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา การป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเป็นวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ สำหรับอุบัติเหตุในสถานศึกษามักมีสาเหตุมาจากความประมาท ขาดการดูแลเอาใจใส่ในเรื่องอาคารสถานที่วัสดุอุปกรณ์และสภาวะแวดล้อมของสถานศึกษา รวมถึงการดูแลความสะอาดอาคารเรียน และอาคารประกอบ ป้ายสัญลักษณ์แจ้งเตือนบริเวณอาคาร เครื่องมือ เครื่องใช้ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการเรียนการสอน การใช้สนามกีฬาและการใช้อุปกรณ์กีฬา เพื่อส่งเสริมความสะอาดบริเวณสถานศึกษา ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุ

1.3 ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ หมายถึง มาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ ภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นมีหลายประเภทด้วยกัน ได้แก่ อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ธรณีพิบัติ ซึ่งทั้งหมดนี้อาจจะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาโดยไม่อาจคาดคิดว่าจะเกิดเมื่อไหร่แต่ก็เกิดได้ทุกเมื่อกับสถานศึกษา ดังนั้นสถานศึกษาจึงควรดำเนินการวางแผนหรือวางมาตรการเพื่อความปลอดภัยให้กับนักเรียนต่อไป

1.4 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม หมายถึง การรวมกลุ่มที่มารวมตัวกันและมีการปฏิบัติต่อกันตามหน้าที่ของแต่ละกลุ่มตามระเบียบแบบแผนของสังคม ปัญหาสังคม หมายถึง ปัญหาสังคมเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วจะเข้าใจกันหรือเชื่อกันว่าสถานการณ์ที่มีผลกระทบกระเทือนต่อคนจำนวนมากในสังคมและเห็นว่าควรรวมกันแก้ปัญหานั้นให้ดีขึ้นในสังคมไทยจะพบว่า บิดามารดาทุกคนไม่สามารถทำหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูตามที่สังคมคาดหวังได้ ทำให้ทอดทิ้งละเลยเด็ก กระทำทารุณ ทารุณเด็ก มีเด็กที่ดำรงชีวิตในที่ลำบาก ดังนั้น ผู้เกี่ยวข้องการคุ้มครองเด็กต้องช่วยค้นหาป้องกัน บำบัดฟื้นฟูเด็กถูกทอดทิ้ง และถูกกระทำทารุณ

1.5 ด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขอนามัยของนักเรียน หมายถึง มาตรการของสถานศึกษาในเรื่องการป้องกันมลภาวะจากสิ่งแวดล้อมเรื่องการป้องกันไม่ให้เกิดโรคต่าง ๆ ให้ระบาดมากขึ้น และเองการดูแลรักษาเบื้องต้น เชื่อว่านักเรียน ผู้ปกครองบริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษา จะมีความศรัทธา และเชื่อมั่นต่อประสิทธิภาพของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษามากยิ่งขึ้น

2. การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง ในสถานศึกษา หมายถึง การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามารวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันในการบริหารด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมในการจัดการด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการจัดการศึกษา

2.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน หมายถึง การวางแผนเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานขององค์กรในระยะยาว โดยพิจารณาจากสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้องค์กรหาแนวทางในการเตรียมความพร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงล่วงหน้าได้ ซึ่งเป็นการกำหนดแนวทางหรือทิศทางในการบริหารด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้และสามารถทำให้องค์กรปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม

2.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน หมายถึง การทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่เป้าหมายหรือมุ่งสู่ความสำเร็จ มีการปฏิบัติงานของบุคคลในการที่จะเสริมแรงให้บุคคลได้ปฏิบัติงานอย่างเต็มตามศักยภาพและมีความพึงพอใจต่องานที่กำลังปฏิบัติ อันนำไปสู่การปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในการปฏิบัติงานนั้นมีจุดมุ่งหมายคือความสามารถของบุคลากรของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้รวมทั้งแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงานได้เป็นที่พอใจ

2.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง กระบวนการเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งจากหลาย ๆ ทางเลือกที่ได้พิจารณาหรือประเมินอย่างดีแล้วว่าเป็นแนวทางที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย เป็นกระบวนการที่นำมาใช้ในการพิจารณาวิเคราะห์ทางเลือกที่สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาในการพิจารณาวิเคราะห์ข้อมูลควรคำนึงถึงประเด็นการบริหารด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

2.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการนิเทศ หมายถึง การควบคุม กำกับ ติดตามในภาระหน้าที่ที่ต้องควบคุม กำกับ ติดตาม ให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำไปนั้นสามารถมีความสอดคล้องเป็นไปตามแผนที่ได้กำหนดไว้ จะช่วยให้การดำเนินการต่าง ๆ บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

2.5 ด้านการมีส่วนร่วมในการกำกับติดตามและประเมินผล หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้า การดำเนินงาน ผลการดำเนินงานของแผนงานโครงการที่กำหนดไว้ว่าเป็นอย่างไร ในที่นี้คือ การติดตามการดำเนินงาน การศึกษาความก้าวหน้าในการบริหารด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการศึกษาที่พัฒนาขึ้นมาจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้บริหารที่บริหารเครือข่ายที่ประสบความสำเร็จ นำมาเป็นข้อมูลในการสังเคราะห์เป็นรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วย

1.1 หลักการ

1.2 วัตถุประสงค์

ส่วนที่ 2 เนื้อหา

2.1 องค์ประกอบด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

(1) ด้านความปลอดภัยนักเรียน

(2) ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา

(3) ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ

(4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม

(5) ด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขอนามัยของนักเรียน

2.2 องค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วม

(1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน

(2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

(3) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

(4) การมีส่วนร่วมในการนิเทศ

(5) การมีส่วนร่วมในการกำกับติดตามและประเมินผล

ส่วนที่ 3 กระบวนการดำเนินงานด้วยวงจรคุณภาพ

(1) การวางแผนการจัดการความปลอดภัยในโรงเรียน

(2) การปฏิบัติตามแผน

(3) กระบวนการนิเทศ กำกับ ติดตาม การจัดการความปลอดภัยในโรงเรียน

(4) การปรับปรุงการดำเนินงาน

ส่วนที่ 4 การประเมินผลรูปแบบ

ส่วนที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ

รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจุดมุ่งหมายในการส่งเสริมให้ผู้บริหาร ครู ได้มีการพัฒนาและเสริมสร้างพฤติกรรมด้านความปลอดภัยที่ดี รวมถึงการสร้างจิตสำนึกด้านความปลอดภัยให้แก่ผู้เรียน ครู และบุคลากร เพื่อให้เกิดความตระหนัก และเป็นแนวทางในการดูแลช่วยเหลือตนเองให้ปลอดภัย ท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ไม่สร้างสรรค์ อุบัติเหตุ และอุบัติภัยที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่นักเรียน โดยมีเนื้อหาแบ่งออกเป็น 5 ส่วน มีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ

การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นรูปแบบที่สร้างมาจากแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม แนวคิดการบริหารสถานศึกษา แนวคิดความปลอดภัยในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดเป็นแนวทางในการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ส่งผลให้

สถานศึกษามีความปลอดภัย ที่ดี รวมถึงการสร้างจิตสำนึกด้านความปลอดภัยให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา โดยมีหลักการพื้นฐาน และวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. หลักการ

หลักการพื้นฐานของรูปแบบมาจากแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับมนุษย์ ที่สนับสนุนให้กลุ่มงานเป็นศูนย์กลางของการดำเนินงาน โดยเน้นการติดต่อสื่อสาร การใช้พลังอำนาจทางภาวะผู้นำในการจูงใจและร่วมมือกัน โดยบุคคลมีความเกี่ยวข้องร่วมกันในการดำเนินการ ทำให้เกิดความผูกพัน (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, 2541) ซึ่งโดยความหมายแล้วการบริหารแบบมีส่วนร่วมคือ การบริหารที่มุ่งให้สมาชิกในองค์การมีโอกาสทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เพื่อให้งานออกมาประสบผลสำเร็จ โดยเน้นการจัดการที่ผู้เกี่ยวข้องหรือควบคุมปัญหาได้เข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาแบบเป็นทีม (คุณวุฒิ คนฉลาด, 2540) ซึ่งการมีส่วนร่วมของสถานศึกษากับหน่วยงานอื่น ๆ ในชุมชนนั้นได้รับการชี้นำโดยหลักการหลายประการที่ช่วยให้แน่ใจว่ามีปฏิสัมพันธ์ที่มีความหมายและความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างสถานศึกษาหรือองค์กรกับกลุ่มเป้าหมาย หลักการเหล่านี้อาจแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับบริบท โดยมีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. การรวมเอาทุกฝ่าย การมีส่วนร่วมของชุมชนควรครอบคลุมและเข้าถึงได้สำหรับทุกคนในชุมชน โดยต้องพยายามดึงเสียงและมุมมองที่หลากหลายเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้แน่ใจว่าทุกคนรู้สึกได้รับการต้อนรับและมีคุณค่า

2. ความโปร่งใส การสื่อสารที่เปิดเผยและโปร่งใสเป็นสิ่งสำคัญ การซื่อสัตย์ต่อเจตนาการกระทำ และผลลัพธ์จะช่วยสร้างความไว้วางใจภายในชุมชน ซึ่งรวมถึงการเปิดเผยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง นโยบาย และกระบวนการตัดสินใจ

3. การสื่อสารสองทาง การมีส่วนร่วมของสถานศึกษาหรือองค์กรกับกลุ่มเป้าหมายไม่ได้หมายถึงการเผยแพร่ข้อมูลเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการรับฟังและตอบสนองต่อความต้องการ ความกังวล และข้อเสนอแนะของชุมชนด้วย เป็นการสนทนาแบบสองทางที่ให้ความสำคัญกับข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย

4. การเคารพความหลากหลาย ชุมชน องค์กรต่าง ๆ มีความหลากหลายและความพยายามในการมีส่วนร่วมควรเคารพและเฉลิมฉลองความหลากหลายนี้ การเข้าใจและชื่นชมความแตกต่างทางวัฒนธรรมและมุมมองของแต่ละบุคคลจะช่วยให้กลุ่มเป้าหมายมีความเปิดกว้างและให้การสนับสนุนกันมากขึ้น

5. การเสริมอำนาจ การส่งเสริมอำนาจแก่สมาชิกในชุมชนกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวข้องกับการมอบเครื่องมือ ทรัพยากร และโอกาสในการมีส่วนสนับสนุนและสร้างความแตกต่าง ซึ่งไม่ใช่แค่เพียงการมีส่วนร่วมแบบเฉยๆ แต่ยังรวมถึงการมีส่วนร่วมและการทำงานร่วมกันอย่างแข็งขันด้วย

6. ตอบสนอง การตอบสนองต่อความต้องการและความกังวลของชุมชนกลุ่มเป้าหมาย ถือเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งรวมถึงการยอมรับข้อเสนอแนะ การแก้ไขปัญหา และการปรับกลยุทธ์ตามความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของชุมชน

7. ความยั่งยืน การมีส่วนร่วมของชุมชนกลุ่มเป้าหมายเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง ไม่ใช่กิจกรรมเพียงครั้งเดียว การมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนเกี่ยวข้องกับการสร้างความสัมพันธ์ระยะยาว และการทำงานอย่างสม่ำเสมอเพื่อตอบสนองความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของชุมชนกลุ่มเป้าหมาย ตามกาลเวลา

8. การทำงานร่วมกัน ความร่วมมือกับสมาชิกในชุมชนกลุ่มเป้าหมาย องค์กรในท้องถิ่น และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ จะช่วยเสริมสร้างความพยายามในการมีส่วนร่วมของชุมชนกลุ่มเป้าหมาย การทำงานร่วมกันทำให้ชุมชนกลุ่มเป้าหมายสามารถบรรลุผลสำเร็จมากกว่าที่ความพยายามของแต่ละคนจะทำได้

9. ความสามารถในการปรับตัว ชุมชนกลุ่มเป้าหมายมีการเปลี่ยนแปลง และการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิผลต้องอาศัยความสามารถในการปรับตัว การเปิดรับแนวคิดใหม่ๆ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง และปรับกลยุทธ์ตามธรรมชาติของชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไป จะช่วยให้การมีส่วนร่วมประสบความสำเร็จ

10. ผลกระทบที่วัดได้ การวัดและประเมินผลกระทบของความพยายามในการมีส่วนร่วมของชุมชนกลุ่มเป้าหมายนั้นมีความสำคัญ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการกำหนดเป้าหมาย การรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ผลลัพธ์เพื่อทำความเข้าใจว่ากิจกรรมการมีส่วนร่วมมีส่วนสนับสนุนต่อความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชนอย่างไร

หลักการเหล่านี้วางรากฐานสำหรับการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชมและหน่วยงานต่าง ๆ เมื่อนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะทำให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมพึงพอใจและให้การสนับสนุนมากขึ้น

2. วัตถุประสงค์

รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาและชุมชน โดยความมุ่งหมายและประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างมีประสิทธิภาพ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาผู้บริหาร ครู ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา และมีวิสัยทัศน์ในการประยุกต์ใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ในการยกระดับด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา และเพิ่มประสิทธิภาพให้สามารถ

ขับเคลื่อนตามนโยบายสอดคล้องกับสภาพปัญหา ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้และการมีทักษะชีวิตที่ดีของนักเรียนต่อไป

2. เป็นข้อมูลสารสนเทศที่มีประโยชน์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาประถมศึกษา สามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายหรือวางแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาได้ต่อไป

ส่วนที่ 2 เนื้อหา

2.1 องค์ประกอบด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่พัฒนาขึ้นมาจากการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องของสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการให้ความปลอดภัยได้รับรางวัลมาตรฐานสถานศึกษาปลอดภัย เป็นโรงเรียนที่มีการบริหารจัดการที่ดีด้านความปลอดภัย นำมาเป็นข้อมูลในการสังเคราะห์เป็นรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ โดยมีรายละเอียดดังนี้

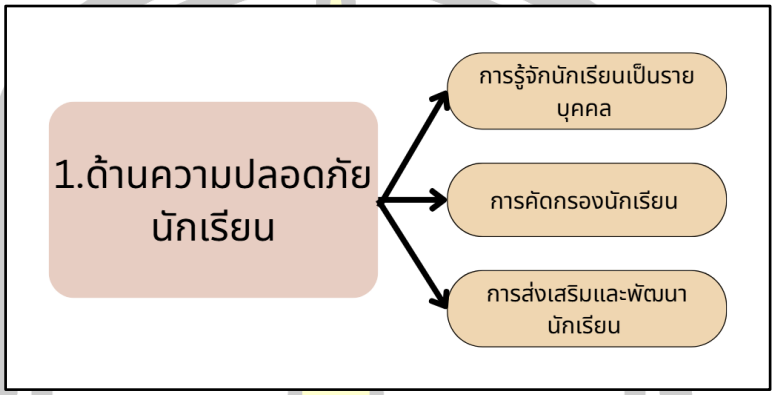
1. ด้านความปลอดภัยนักเรียน

งานด้านความปลอดภัยนักเรียนการดำเนินการเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนภายในสถานศึกษา เป็นกระบวนการหนึ่งในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่จะดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอน วิธีการ และเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน มีครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานดังกล่าว โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา การดำเนินงานในด้านการดูแลความปลอดภัย การช่วยเหลือนักเรียนจึงมีคุณค่าและความจำเป็นที่สถานศึกษาจะต้องนำไปปฏิบัติให้เกิดผลกับนักเรียนอย่างเป็นระบบอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่

1.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีข้อมูลรายบุคคลของนักเรียนด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต สภาพแวดล้อมรายบุคคล ชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนที่มีความเสี่ยงเพื่อการช่วยเหลือ ด้านความปลอดภัย

1.2 การคัดกรองนักเรียน เพื่อค้นหาข้อมูลการจำแนกกลุ่มของนักเรียนกลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา เพื่อการช่วยเหลือนักเรียนได้ทันท่วงทีและตรงกับปัญหาของนักเรียนด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

1.3 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน เป็นการการส่งเสริมนักเรียนให้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมในด้านต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ไม่ไปทำพฤติกรรมเสี่ยงหรือมีปัญหาในด้านต่าง ๆ

รูปที่ 1 องค์ประกอบด้านความปลอดภัยนักเรียน

2. ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา

การป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุ เป็นวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ สำหรับอุบัติเหตุในสถานศึกษามักมีสาเหตุมาจากความประมาท ขาดการดูแลเอาใจใส่ในเรื่องอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และสภาวะแวดล้อมของสถานศึกษา รวมถึงการดูแลความสะอาดอาคารเรียน และอาคารประกอบ ป้ายสัญลักษณ์แจ้งเตือนบริเวณอาคาร เครื่องมือ เครื่องใช้ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการเรียนการสอน การใช้สนามกีฬาและการใช้อุปกรณ์กีฬา เพื่อส่งเสริมความสะอาดบริเวณสถานศึกษา ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุ มีองค์ประกอบ 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่

2.1 ด้านการป้องกันอุบัติเหตุจากอาคารเรียนอาคารประกอบ หมายถึง ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ไฟฟ้าห้องเรียนและห้องปฏิบัติการห้องน้ำห้องส้วมที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ สามารถทำให้เกิดอุบัติเหตุแก่นักเรียนได้ ดังนั้นต้องมีการจัดมาตรการให้ความปลอดภัยแก่นักเรียน โดยคำนึงถึงโครงสร้างของอาคารควรใช้วัสดุให้ป้องกันไฟ ป้องกันการสั่นสะเทือนและแผ่นดินไหวได้ ครุภัณฑ์ควรจัดวางในสถานที่ที่เหมาะสมและปลอดภัยควรมีข้อแนะนำและข้อควรระวังในการใช้หรือให้มีการจัดอบรมกับผู้ใช้ครุภัณฑ์ต่าง ๆ หากมีการชำรุดก็ควรนำไปปรับปรุงซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่ใช้ได้

2.2 ด้านอุบัติเหตุจากบริเวณสถานศึกษา หมายถึง บริเวณสถานศึกษาซึ่งประกอบด้วยรั้วและประตู บ่อน้ำ สระน้ำ และบ่อเลี้ยงปลา เขตก่อสร้างและกองวัสดุชำรุด ต้นไม้ สนามเด็กเล่น สนามกีฬาและอุปกรณ์กีฬา โอ่งน้ำ บ่อเกรอะ บ่อซึม ถังเก็บน้ำ เตาเผาขยะและที่ทิ้งขยะที่กล่าวมาทั้งหมดนี้สามารถทำให้เกิดอุบัติเหตุแก่นักเรียนได้ ดังนั้นต้องมีการมาตรการให้

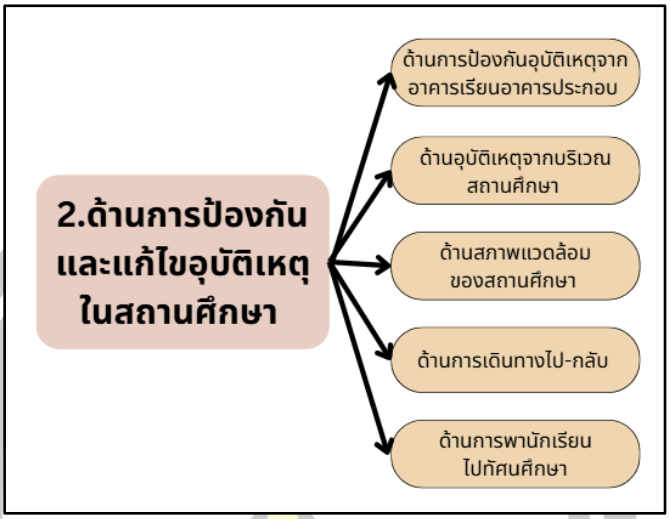
ความปลอดภัยตลอดเวลาส่วนไหนที่เกิดอันตรายก็ควรจัดติดตั้งป้ายกำกับให้ชัดเจนในบริเวณที่ต้องหลีกเลี่ยง เพราะจะเกิดอันตรายได้หรือสิ่งของบางอย่างที่ชำรุดก็ควรแจ้งให้ช่างชำนาญการมาซ่อมแซม หรือรื้อถอนทันที

2.3 ด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา หมายถึง สิ่งแวดล้อมหรือสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาเป็นการจัดสิ่งแวดล้อมรอบตัวเรารวมถึงบรรยากาศต่าง ๆ ที่โน้มน้าวหรือมุ่งเน้นที่จะส่งเสริมเอื้ออำนวยต่อการศึกษาและพัฒนาการศึกษาทุกด้านของนักศึกษาทำให้การเรียนการสอนสัมฤทธิ์ผลได้โดยง่าย ดังนั้นสถานศึกษาควรมีมาตรการความปลอดภัยของสภาพแวดล้อม

2.4 ด้านการเดินทางไป-กลับ หมายถึง นักเรียนได้รับอุบัติเหตุจากการเดินทางไป-กลับระหว่างบ้านและสถานศึกษาส่วนใหญ่มาจากการเดินทางเท้ายานพาหนะทางบก ซึ่งการเดินทางในบางครั้งนักเรียนอาจได้รับอุบัติเหตุ ดังนั้นสถานศึกษาจึงได้กำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไขโดยให้สถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนร่วมกันสร้างความตระหนักในหลักความปลอดภัย พร้อมจัดกิจกรรมฝึกปฏิบัติแก่นักเรียนความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติการจราจรทางบกและข้อปฏิบัติในการขับขี่ตามกฎจราจรพนักงานขับรถรับส่งควรให้มีการฝึกอบรมและ แนะนำผู้ปกครองให้ใช้รถที่มีการตรวจสภาพเรียบร้อย

2.5 ด้านการพานักเรียนไปทัศนศึกษาที่ตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษาได้กำหนดให้มีการพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพด้วยวิธีการสร้างองค์ความรู้ที่หลากหลาย จึงถือเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาและครูผู้สอนในรายวิชาต่าง ๆ ทุกกลุ่มสาระที่จะต้องดำเนินการให้มีประสิทธิผลการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่จึงเป็นอีกกระบวนการหนึ่งที่สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงได้เปลี่ยนบรรยากาศนอกห้องเรียนปัจจุบันการจัดกิจกรรมหรือโครงการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่จึงเป็นที่นิยมและแพร่หลายมากขึ้นเป็นลำดับและบางครั้งอาจมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นบ่อยครั้งต้องมีการจัดการดูแลนักเรียนในการพานักเรียนไปทัศนศึกษาต้องมีการศึกษาเส้นทางสำรวจตรวจสอบรวมทั้งทำประกันชีวิตเพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้น

พหุน ปณ ฑิโต ชีเว

รูปที่ 2 องค์ประกอบด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา

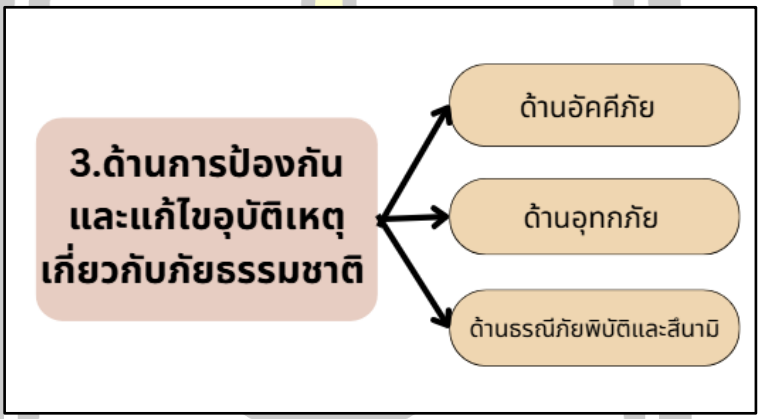
3. ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ

มาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ ภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นมีหลายประเภทด้วยกัน ได้แก่ อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ธรณีพิบัติ ซึ่งทั้งหมดนี้อาจจะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาโดยไม่อาจคาดคิดว่าจะเกิดเมื่อไหร่แต่ก็เกิดได้ทุกเมื่อกับสถานศึกษา ดังนั้นสถานศึกษาจึงควรดำเนินการวางแผนหรือวางมาตรการเพื่อความปลอดภัยให้กับนักเรียนต่อไป มีองค์ประกอบ 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่

3.1 ด้านอัคคีภัย หมายถึง ภัยที่เกิดขึ้นจากเพลิงไหม้เป็นสาธารณะภัยประเภทหนึ่งที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาก่อให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินอีกทั้งยังส่งผลต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศสาเหตุที่สำคัญที่สุดของการเกิดอัคคีภัยคือความประมาทความรู้เท่าไม่ถึงการการขาดความรู้ความเข้าใจในการป้องกันและระงับอัคคีภัยเบื้องต้นดังนั้นการป้องกันและระงับอัคคีภัยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งการเตรียมการก่อนเกิดอัคคีภัยและสิ่งแวดล้อมแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบตรวจสอบอุปกรณ์ที่ก่อให้เกิดอัคคีภัยอย่างสม่ำเสมอเช่นสายไฟฟ้าการหุงต้มเป็นต้นและให้ความรู้และฝึกซ้อมนักเรียนในเรื่องการดับไฟการหนีไฟการเคลื่อนย้ายผู้ป่วยบาดเจ็บการซ้อมหนีไฟในสถานศึกษา

3.2 ด้านอุทกภัย หมายถึง ภัยธรรมชาติจากน้ำท่วมทำให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินซึ่งมีสาเหตุมาจากฝนตกหนักติดต่อกันเป็นเวลานาน น้ำทะเลหนุนเป็นต้นในพื้นที่ชายฝั่งทะเลบางแห่งสภาพอากาศที่เกิดร่วมกับคลื่นพายุซัดฝั่งก็ทำให้เกิดอุบัติภัยเป็นบริเวณกว้างได้เช่นกัน

3.3 ด้านธรณีภัยพิบัติและสึนามิ หมายถึง ภัยธรรมชาติที่เกี่ยวเนื่องกับพื้นโลก เป็นภัยที่มีสาเหตุมาจากภายในเปลือกโลก เช่นแผ่นดินไหวภูเขาไฟและระเบิด เป็นต้น และเป็นภัยที่มีสาเหตุมาจากภายนอกเช่นแผ่นดินถล่ม แผ่นดินทรุด แผ่นดินยุบ การกัดเซาะชายฝั่งทะเลและเกิดคลื่นยักษ์ เป็นต้น สถานศึกษายังต้องวางแผนป้องกันภัยล่วงหน้าจัดให้มีความรู้ในการปฏิบัติตน แนะนำให้ฝึกทักษะการปฐมพยาบาลและฝึกซ้อมการหลบภัยจากแผ่นดินไหวแก่ครูนักเรียนและบุคลากรมีการวางแผนป้องกันสำหรับสถานศึกษาตรวจสอบอาคารเรียนอาคารประกอบปรับปรุงซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพมั่นคง

รูปที่ 3 องค์ประกอบด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ

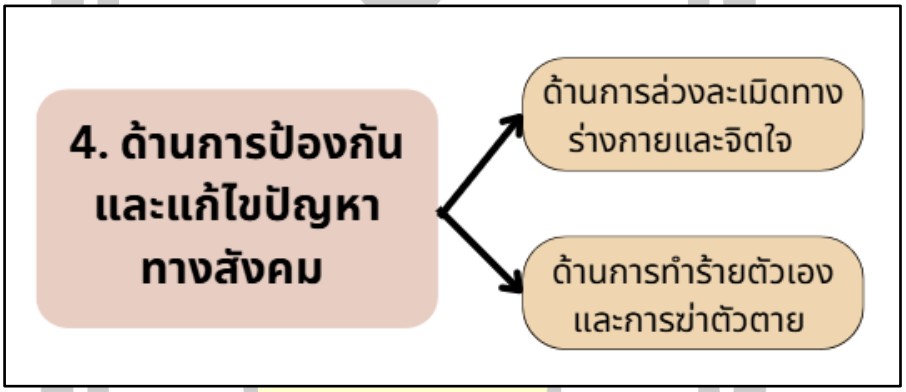
4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม

การรวมกลุ่มที่มารวมตัวกันและมีการปฏิบัติต่อกันตามหน้าที่ของแต่ละกลุ่มตามระเบียบแบบแผนของสังคม ปัญหาสังคม หมายถึง ปัญหาสังคมเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วจะเข้าใจกันหรือเชื่อกันว่าสถานการณ์ที่มีผลกระทบกระเทือนต่อคนจำนวนมากในสังคมและเห็นว่าควรรวมกันแก้ปัญหานั้นให้ดีขึ้นในสังคมไทยจะพบว่า บิดามารดาทุกคนไม่สามารถทำหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูตามที่สังคมคาดหวังได้ ทำให้ทอดทิ้งละเลยเด็ก กระทำทารุณ ทารุณเด็ก มีเด็กที่ดำรงชีวิตในที่ลำบาก ดังนั้น ผู้เกี่ยวข้องการคุ้มครองเด็กต้องช่วยค้นหาป้องกัน บำบัดฟื้นฟูเด็กถูกทอดทิ้งและถูกกระทำทารุณ มีองค์ประกอบ 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่

4.1 ด้านการล่วงละเมิดทางร่างกายและจิตใจ หมายถึง สถานการณ์ทางสภาพแวดล้อมของสังคมไทยในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตในสังคมอย่างยิ่งโดยเฉพาะความเสื่อมโทรมทางด้านคุณธรรมจริยธรรมของคนในสังคม อีกทั้งสภาวะการบีบคั้นทางด้านเศรษฐกิจได้กลายเป็นตัวกระตุ้นที่สำคัญก่อให้เกิดปัญหาความรุนแรง

การเอารัดเอาเปรียบรวมไปถึงการกดขี่ข่มเหงของคนในสังคมซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ได้ลุกลามเข้าสู่สถานศึกษาอย่างต่อเนื่องสถานศึกษาควรกำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไขโดยให้มีคณะกรรมการเฝ้าระวังในสถานที่ที่เสี่ยงและให้คำปรึกษาแก่ครูนักเรียนผู้ปกครองและชุมชน สามารถประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้

4.2 ด้านการทำร้ายตัวเองและการฆ่าตัวตาย หมายถึง สภาพสังคมปัจจุบันเป็นสังคมแห่งการแข่งขันการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมเป็นไปในลักษณะที่ต้องแข่งขันกับตัวเองและผู้อื่นเพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับของสังคมทำให้นักเรียนเกิดความวิตกกังวลมีภาวะกดดันที่รุนแรงซึ่งความเครียดที่เกิดขึ้นส่งผลให้นักเรียนหาทางออกด้วยการกระทำตัวเองและคิดสั้นเพื่อหนีปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่

รูปที่ 4 องค์ประกอบด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม

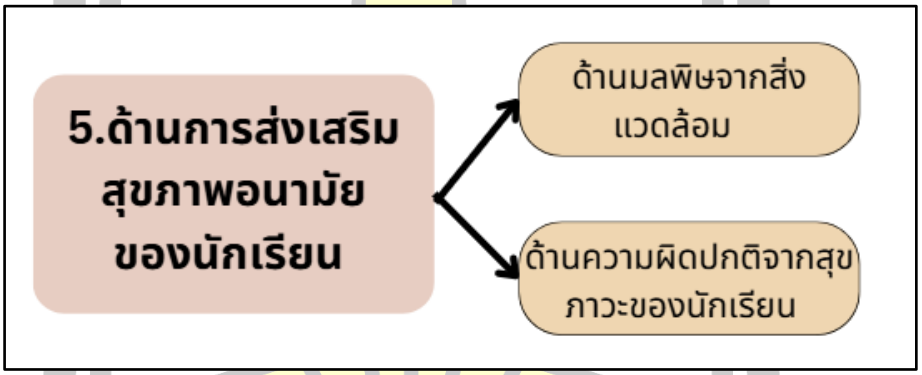
5. ด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของนักเรียน

สถานศึกษาเป็นศูนย์รวมนักเรียนของแต่ละชุมชน ซึ่งนักเรียนแต่ละคนจะมีที่มาแตกต่างกัน ไม่ว่าสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว สภาพแวดล้อมของชุมชน ดังนั้น สถานศึกษาสร้างองค์ความรู้ให้แก่ผู้บริหาร ครูอนามัยและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในเรื่องแนวทางการส่งเสริมภาพอนามัยเรื่องการป้องกันมลภาวะจากสิ่งแวดล้อมเรื่องการป้องกันไม่ให้เกิดโรคต่าง ๆ ให้ระบาดมากขึ้น และเองการดูแลรักษาเบื้องต้น เชื่อว่านักเรียน ผู้ปกครองบริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษา จะมีความศรัทธา และเชื่อมั่นต่อประสิทธิภาพของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษามากยิ่งขึ้น มีองค์ประกอบ 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่

5.1 ด้านมลพิษจากสิ่งแวดล้อม หมายถึง สถานศึกษาเป็นที่ที่มีผู้คนมารวมกันจำนวนมากในแต่ละวันบางแห่งเป็น 100 คนบางแห่งเป็นหลาย 1,000 คนใช้ทรัพยากรร่วมกันหากรับการจัดการที่ดีพออาจส่งผลเสียก่อเกิดมลพิษจากสิ่งแวดล้อมได้เช่นของเสียจากขยะมูลฝอยเสียง

รบกวนหรือมลพิษจากอากาศในกรณีสถานศึกษาตั้งอยู่ในเขตเมืองหรือเขตอุตสาหกรรมเป็นต้น หากสถานศึกษาไม่มีมาตรการกำจัดสิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษให้ดีพอผลกระทบโดยตรงที่มีต่อนักเรียนคือปัญหาด้านสุขภาพและผลกระทบทางอ้อมที่จะตามมาคือคุณภาพการศึกษาของนักเรียน เพราะสถานศึกษามีความจำเป็นและความต้องการสิ่งแวดล้อมที่อู้ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และมีบทบาทหน้าที่สามารถจัดได้โดยไม่ต้องรอระเบียบกฎหมายหรือเงื่อนไขของท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5.2 ด้านความผิดปกติจากสุขภาวะของนักเรียน หมายถึง ปัจจุบันสถานศึกษาประสบปัญหาความยุ่งยากเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความผิดปกติจากสุขภาวะของตัวนักเรียนโดยเฉพาะปัญหาทางพฤติกรรมที่แสดงพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากเด็กทั่วไปและพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนนี้เป็นผลมาจากความขัดแย้งระหว่างเด็กกับสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็กหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในตัวเด็กดังนั้นสถานศึกษาต้องหามาตรการที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาของนักเรียนแต่ละคนเป็นสำคัญถึงแม้ได้รับการบริการทางด้านการแนะแนวและการให้การศึกษาแล้วก็ยังมีความบกพร่องทางด้านพฤติกรรมอยู่ในขั้นรุนแรงและมีปัญหาต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอ

รูปที่ 5 องค์ประกอบด้านการส่งเสริมสุขภาพของนักเรียน

องค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วม

รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่พัฒนาขึ้นมาจากการศึกษา แนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องที่ประสบความสำเร็จ นำมาเป็นข้อมูลในการสังเคราะห์เป็นรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ด้านการมีส่วนร่วมการวางแผน หมายถึง การวางแผนเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานขององค์กรในระยะยาว โดยพิจารณาจากสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้องค์กรหาแนวทางในการเตรียมความพร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงล่วงหน้าได้ ซึ่งเป็นการกำหนดแนวทางหรือทิศทางในการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้และสามารถทำให้องค์กรปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ซึ่งองค์ประกอบของการวางแผนประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

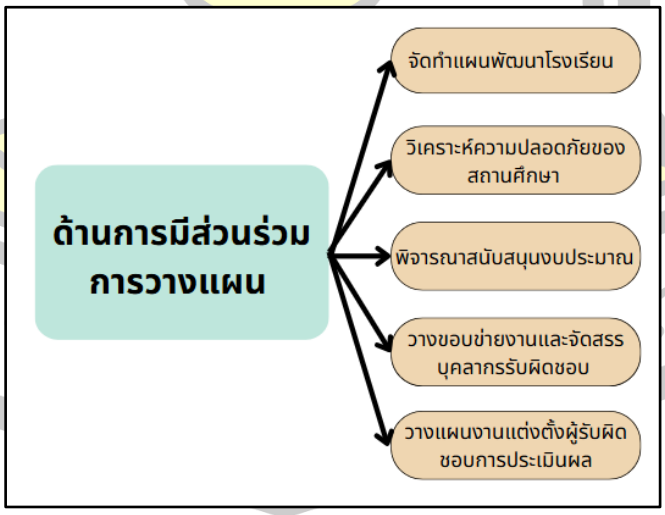
1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียน มีหน้าที่ วิเคราะห์องค์กร เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์กลยุทธ์สถานศึกษา โครงการ/ กิจกรรมด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากร ร่วมกันวิเคราะห์ความปลอดภัยของสถานศึกษา โดยการสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้อง สภาพปัจจุบัน บริบทต่าง ๆ ที่เป็นจุดแข็ง จุดอ่อน ระบบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการวางแผนงานด้านความปลอดภัยภายในสถานศึกษา

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษา พิจารณาสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยี แหล่งเรียนรู้ ด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

1.4 ผู้บริหารสถานศึกษา ดำเนินการ วางขอบข่ายงานและจัดสรรบุคลากรรับผิดชอบ งานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

1.5 ผู้บริหารสถานศึกษา ดำเนินการวางแผนงานแต่งตั้งผู้รับผิดชอบการประเมินผลงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

รูปที่ 6 องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน

2. ด้านการมีส่วนร่วมการตัดสินใจ หมายถึง การทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่เป้าหมายหรือมุ่งสู่ความสำเร็จ มีการปฏิบัติงานของบุคคลในการที่จะเสริมแรงให้บุคคลได้ปฏิบัติงานอย่างเต็มตามศักยภาพและมีความพึงพอใจต่องานที่กำลังปฏิบัติ อันนำไปสู่การปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในการปฏิบัติงานนั้นมีจุดมุ่งหมายคือความสามารถของบุคลากรของสถานศึกษา ในการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้รวมทั้งแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงานได้เป็นที่พอใจ โดยพบว่ามีองค์ประกอบที่มีความเรียกแตกต่างกันอย่างมีความหมายเดียวกันซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานหรือปฏิบัติงาน ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประชุมร่วมกัน เพื่อร่วมตัดสินใจตามบทบาทหน้าที่ ด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ดังนี้

2.1.1 พิจารณาให้ความเห็นชอบแผนงานแนวทางการปฏิบัติด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา

2.1.2 พิจารณาให้ความเห็นชอบแผนเผชิญเหตุด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา

2.1.3 พิจารณาให้ความเห็นชอบ การจ้างบุคลากรรักษาความปลอดภัยตามความจำเป็นของสถานศึกษา

2.1.4 พิจารณาให้ความเห็นชอบให้เครือข่ายความปลอดภัยชุมชน อพปร. และตำรวจบ้าน (ชรบ) ช่วยดูแลความปลอดภัยในสถานศึกษา

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองประชุมร่วมกันเพื่อร่วมตัดสินใจตามบทบาทหน้าที่ ด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ดังนี้

2.2.1 ให้ข้อเสนอแนะ แนะนำการตัดสินใจ ด้านความปลอดภัยกับผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครู

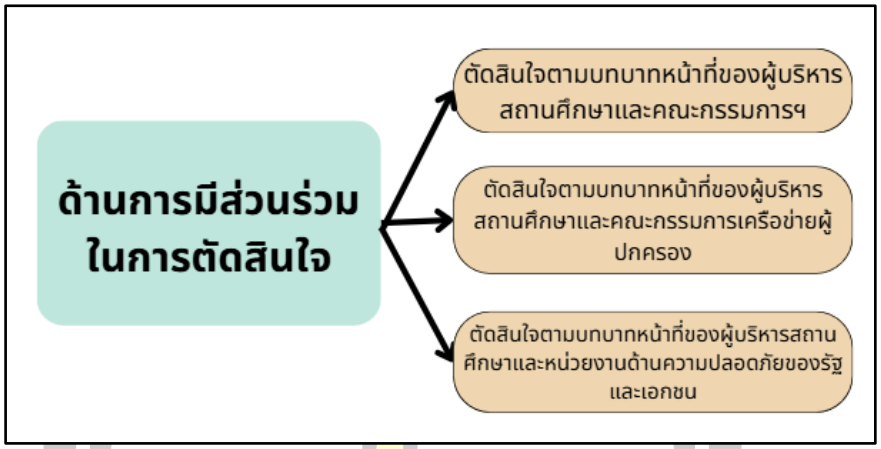
2.2.2 ให้ข้อเสนอแนะ การตัดสินใจให้เครือข่ายผู้ปกครองจัดเวรยามช่วยดูแล ความปลอดภัยในสถานศึกษา

2.3 ผู้บริหารสถานศึกษา เชิญหน่วยงานด้านความปลอดภัยของรัฐและเอกชนประชุม เพื่อการมีส่วนร่วมตัดสินใจตามบทบาทหน้าที่ ด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ดังนี้

2.3.1 การป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ ของนักเรียนระหว่างเดินทางไป-กลับ

2.3.2 การช่วยเหลือนักเรียนขณะประสบเหตุอุบัติเหตุระหว่างเดินทางไป-กลับ

2.3.3 การช่วยเหลือนักเรียนจากภัยพิบัติจากธรรมชาติ หรือภัยที่เกิดจากคนร้าย

รูปที่ 7 องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

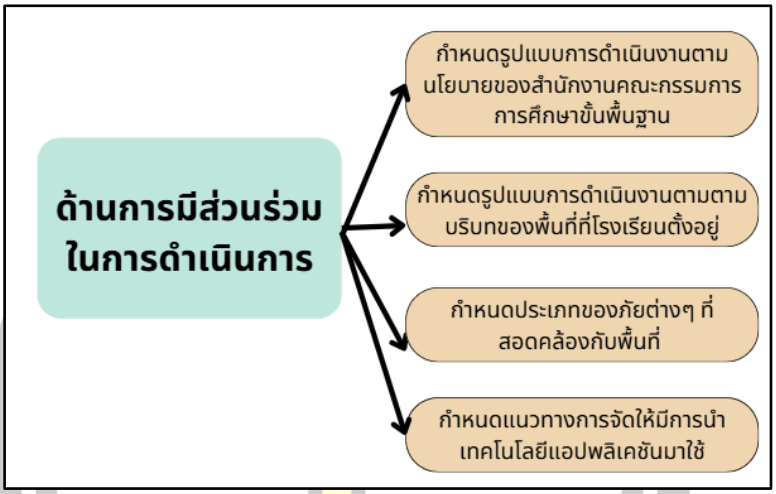
3. ด้านการมีส่วนร่วมการดำเนินการ หมายถึง กระบวนการเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งจากหลาย ๆ ทางเลือกที่ได้พิจารณาหรือประเมินอย่างดีแล้วว่าเป็นแนวทางที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย เป็นกระบวนการที่นำมาใช้ในการพิจารณาวิเคราะห์ทางเลือกที่สถานศึกษา จะนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาในการพิจารณาวิเคราะห์ข้อมูลควรคำนึงถึงประเด็นดังนี้ ได้แก่ การระบุถึงปัญหาการกำหนดแนวทาง เพื่อการตัดสินใจ การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล การพัฒนาทางเลือกและการประเมินทางเลือก ในองค์ประกอบของการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

3.1 ผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดรูปแบบการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด

3.2 ผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดรูปแบบการดำเนินการด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาตามบริบทของพื้นที่ที่โรงเรียนตั้งอยู่ ตามที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเห็นชอบ

3.3 ผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดประเภทของภัยต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับพื้นที่เพื่อการดำเนินการด้านการป้องกันเพื่อความปลอดภัยในสถานศึกษา

3.4 ผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดแนวทางการจัดให้มีการนำเทคโนโลยีแอปพลิเคชันมาใช้ในการแจ้งข้อมูลข่าวสารจากนักเรียนและผู้ปกครองและชุมชน ด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

รูปที่ 8 องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

4. ด้านการมีส่วนร่วมการนิเทศ การมีส่วนร่วมนิเทศและติดตาม หมายถึง การควบคุม กำกับ ติดตาม ในภาระหน้าที่ที่ต้องควบคุม กำกับ ติดตาม ให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำไปนั้นสามารถ มีความสอดคล้องเป็นไปตามแผนที่ได้กำหนดไว้ จะช่วยให้การดำเนินการต่าง ๆ บรรลุเป้าหมาย ที่วางไว้ ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

4.1 ผู้บริหารสถานศึกษา จัดให้มีการนิเทศความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยผู้มีส่วนร่วม ดังนี้

4.1.1 ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือผู้แทนฯ

4.1.2 หัวหน้าศูนย์ความปลอดภัยสถานศึกษา จากกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา

4.1.3 ผู้บริหารสถานศึกษา

4.1.4 ศึกษานิเทศก์

4.1.5 ครูที่ปรึกษา

4.1.6 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.1.7 คณะกรรมการความปลอดภัยในสถานศึกษา

4.1.8 คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง

4.1.9 คณะกรรมการสภานักเรียน

4.1.10 หน่วยเครือข่ายงานภาครัฐและเอกชน

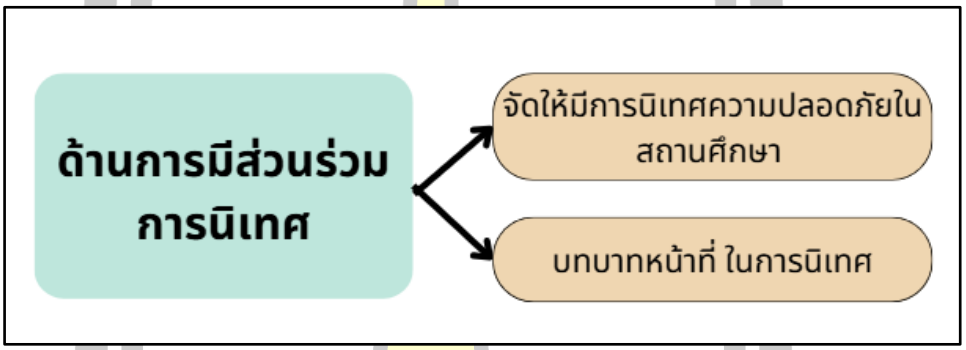
4.2 คณะผู้มีส่วนร่วมการนิเทศ มีบทบาทหน้าที่ ในการนิเทศ

4.2.1 นิเทศด้านปัจจัยการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา

4.2.2 นิเทศด้านผู้มีส่วนร่วมการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา

4.2.3 นิเทศด้านขอบข่ายความปลอดภัยใน สถานศึกษา

4.2.4 นิเทศด้านกระบวนการการบริหารแบบมี ส่วนร่วมเพื่อสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา

รูปที่ 9 องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมในการนิเทศ

5. ด้านการมีส่วนร่วมการประเมินผล เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้า การดำเนินงาน ผลการดำเนินงานของแผนงานโครงการที่กำหนดไว้ว่าเป็นอย่างไร ในการมีส่วนร่วมในการกำกับติดตามและประเมินผล ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

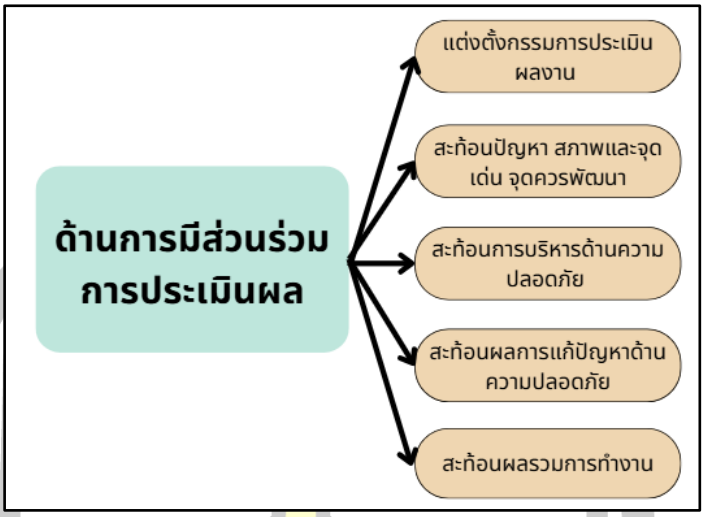
5.1 ผู้บริหารสถานศึกษา แต่งตั้งกรรมการประเมินผลงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา เพื่อมีส่วนร่วมการประเมินผลการสะท้อนผลเพื่อพัฒนา

5.2 สะท้อนปัญหา สภาพและจุดเด่น จุดควรพัฒนาเพื่อนำข้อมูลมาวางแผนปรับปรุง ในการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา

5.3 สะท้อนการบริหารด้านความปลอดภัยของสถานศึกษากับผู้บริหารสถานศึกษา และการทำงานของครู

5.4 สะท้อนผลการแก้ปัญหาด้านความปลอดภัยในสถานศึกษากับผู้บริหารสถานศึกษา และครู

5.5 สะท้อนผลรวมการทำงานเพื่อหาข้อค้นพบในการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา

รูปที่ 10 องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ส่วนที่ 3 กระบวนการดำเนินงาน

การบริหารความปลอดภัยในการทำงานเป็นหัวใจสำคัญในการลดอุบัติเหตุและป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นในสถานศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่

1. ด้านการวางแผนการดำเนินงาน

การวางแผนหรือการจัดทำแผนเป็นการเตรียมการอย่างฉลาดรอบคอบในการปฏิบัติงานเป็นการเตรียมการในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคน เกี่ยวข้องกับงาน และเกี่ยวข้องกับทรัพยากรต่าง ๆ ของหน่วยงานที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งผู้ปฏิบัติงานทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นงานใหญ่หรืองานเล็กมากน้อยแค่ไหน ต้องอาศัยการวางแผนหรือการเตรียมการเพื่ออนาคต เพื่อช่วยให้สามารถทำงานได้ดีมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การวางแผนปฏิบัติงานจึงเป็นการกำหนดรายละเอียด เพื่อการทำงานในอนาคตของสถานศึกษาโดยรวม และระบบการวางแผนในการทำงานจะก่อให้เกิดประโยชน์มากมาย ขั้นตอนแรก คือการกำหนดแนวทางและแผนงานด้านความปลอดภัย ซึ่งประกอบด้วย

- ระบุอันตราย (Hazard Identification) ควรวิเคราะห์อันตรายที่อาจเกิดขึ้นในสถานศึกษา
- ประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) ใช้หลักการประเมินความเสี่ยงโดยคำนึงถึงโอกาสเกิดเหตุและผลกระทบ
- กำหนดมาตรการควบคุมความเสี่ยง
- กำหนดแผนอบรมและฝึกซ้อม เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ด้านความปลอดภัย

ในการดำเนินการขั้นตอนนี้ ควรกำหนดการวางแผนกำหนดโครงสร้างอาคารสถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยตามความพร้อมและทรัพยากรของแต่ละท้องถิ่นควรจัดทำเอกสารด้าน

การวางแผนไว้ให้ชัดเจน วางแผนกำหนดพื้นที่บริเวณห้องครัว ห้องกิจกรรม ห้องนอน ห้องปฐมพยาบาล ห้องน้ำ ห้องส้วม มีอ่างล้างมือและที่แปรงฟัน ต้องคำนึงถึงความสะอาดเป็นหลัก และควรระบุให้เห็นเป็นตารางหรือปฏิทินงานกำหนดระยะเวลาปฏิบัติให้ชัดเจน

2. ด้านการปฏิบัติตามแผน

การปฏิบัติตามแผนเป็นการบริหารแผน แผนงาน หรือโครงการของแต่ละคนตามลักษณะงานที่รับผิดชอบ บุคลากรในหน่วยงานต่างปฏิบัติภารกิจตามที่ได้เตรียมการ หรือวางแผนล่วงหน้าไว้แล้วในงานของตนเองที่ต่างก็มุ่งเพื่อพัฒนาให้ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา ฝ่ายบริหารสถานศึกษาจะทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุน และอำนวยความสะดวก รวมทั้งการกำกับติดตามเพื่อให้บุคลากรฝ่ายปฏิบัติทั้งที่รับผิดชอบงานเฉพาะตัวหรืองานเป็นกลุ่มได้ปฏิบัติงานโดยราบรื่นมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกันหากจำเป็นต้องมีผู้นิเทศ แนะนำ เพื่อให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จดียิ่งขึ้น ขั้นตอนนี้เป็นการนำแผนที่กำหนดไว้มาปฏิบัติจริง ก็เป็นหน้าที่ที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องคอยสอดส่อง ดูแล และพร้อมที่จะให้การสนับสนุนอยู่ตลอดเวลา จุดบกพร่องของการดำเนินงานของสถานศึกษาในขั้นตอนนี้ คือ เมื่อได้มีการวางแผนการดำเนินงานไว้แล้ว ไม่ว่าจะเป็นไปในรูปของแผน แผนงาน หรือโครงการต่าง ๆ ที่จัดเป็นรูปเล่มสวยหรู แต่ไม่ได้นำไปปฏิบัติอย่างจริงจังสมกับที่ได้ทุ่มเททรัพยากรอย่างมากมาย เพื่อการนี้บางแห่งวางแผนไว้อย่าง แต่ปฏิบัติจริงเป็นอีกอย่าง หรือบางแห่งมีการนำไปใช้เหมือนกัน แต่เป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำ ขาดการกำกับติดตาม หรือประสานงานการทำงานให้ให้ไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร ในการปฏิบัติตามแผน ถ้าเป็นสถานศึกษาที่มีปริมาณงานมาก มีบุคลากรมาก จำเป็นจะต้องมีระบบงานที่ตรวจสอบได้ว่าในห้วงเวลาหนึ่ง ๆ ใครกำลังทำโครงการอะไรอยู่และในขณะเดียวกัน จะต้องมีการนิเทศเพื่อช่วยเหลือแนะนำในการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินงานในเรื่องไหน ขั้นตอนใดยังล่าช้าหรือทำไม่ถูกต้องก็สามารถช่วยเหลือในการปรับปรุง แก้ไข หรือปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานได้ทันท่วงที ซึ่งสถานศึกษาควรดำเนินการดังนี้

- จัดอบรมและให้ความรู้ด้านความปลอดภัยแก่นักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง
- ติดตั้งอุปกรณ์ความปลอดภัย เช่น ป้ายเตือน สัญญาณแจ้งเตือน เครื่องป้องกันอันตราย
- ใช้มาตรการป้องกันอุบัติเหตุ เช่น การจัดทำแนวทางปฏิบัติงานที่ปลอดภัย (Safe Work Procedures: SWP)
- ตรวจสอบอุปกรณ์และเครื่องมือให้พร้อมใช้งาน

โดยในขั้นตอนนี้ควรดำเนินการตามแผนกำหนดโครงสร้างอาคารสถานที่ จำนวน/เขตที่ตั้ง/ความเหมาะสม สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินตามแผนกำหนดมีการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้อง ซักซ้อมและแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ

ติดตาม และควรมีการดำเนินการประชาสัมพันธ์และดำเนินการของบประมาณสนับสนุนจากผู้มีจิตศรัทธาบริจาคจัดสร้างสถานศึกษา

3. ด้านการตรวจสอบ

การตรวจสอบและประเมินผล เป็นขั้นตอนต่อเนื่องจากการปฏิบัติในด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา เพื่อให้ทราบว่าการดำเนินงานประสบผลสำเร็จเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้มากน้อยเพียงใด เพื่อเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขวิธีการทำงานหรือปรับเปลี่ยนวัตถุประสงค์และเป้าหมายของงานที่กำลังปฏิบัติอยู่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับทรัพยากรที่มีอยู่ในหน่วยงาน การตรวจสอบและประเมินผล เป็นการหาข้อมูลเพื่อใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนางาน กิจกรรมนี้จึงถือเป็นพื้นฐานของการพัฒนางาน จะทำให้ดีขึ้นต่อไปก็คงไม่ต้องตรวจสอบและประเมินผลให้เสียเวลา แต่ในวัฏจักรของการทำงานเราต้องการปรับเปลี่ยนและพัฒนาให้งานดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา จึงต้องใช้ผลจากการตรวจสอบและประเมินเป็นข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานต่อ ๆ ไป ซึ่งในการดำเนินงานในการตรวจสอบ และประเมินผล สถานศึกษาควรทำดังนี้

- ตรวจสอบความปลอดภัยของสถานศึกษาประจำวัน (Daily Inspection)
- ตรวจติดตามภายใน (Internal Audit) และการประเมินตนเอง (Self-Assessment)
- บันทึกและวิเคราะห์ข้อมูลอุบัติเหตุและเหตุการณ์ใกล้เคียง (Near Miss Analysis)
- รับฟังข้อเสนอแนะจากบุคลากรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวกับปัญหาความปลอดภัย

ในการดำเนินการขั้นตอนนี้ควรมีการนิเทศติดตาม ตรวจสอบผลของการวางแผนการดำเนินงานให้เป็นไปตามการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานไว้ให้ชัดเจนให้ทุกฝ่ายได้รับทราบเพื่อส่งผลต่อการปฏิบัติงานได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

4. ด้านการแก้ไขและการปรับปรุง

การปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงาน เป็นการปรับแก้ตามผลการตรวจสอบ และประเมินในขั้นตอนก่อนหน้านี้ ถ้าผลการประเมินพบว่างานยังไม่สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ก็จะต้องเร่งรัดปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน หรือใช้เวลาในการทำงานให้มากขึ้น เพื่อจะสามารถทำงานที่คาดหวังไว้แล้วให้สำเร็จ แต่ถ้าผลการประเมินพบว่างานสำเร็จตามเป้าหมายแล้ว ในการดำเนินงานต่อไปก็จะได้ปรับเปลี่ยนตั้งเป้าหมายให้สูงขึ้น จะได้เป็นการท้าทายผู้ปฏิบัติ จึงเห็นได้ว่าการปรับปรุงการปฏิบัติงานสามารถทำได้ตลอดเวลา ไม่ว่างานที่ทำมาแล้วประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายหรือไม่ ผลจากการปฏิบัติในลักษณะนี้ก็จะเกิดผลดีต่อสถานศึกษา ทำให้สถานศึกมาได้เปลี่ยนแปลงพัฒนาไปในทางที่ดี ที่พึงประสงค์มากยิ่งขึ้นอยู่ตลอดเวลา ปัญหาที่พบเห็นอยู่ในสถานศึกษาขณะนี้ก็คือไม่ได้มีการปรับปรุงการดำเนินงานจากผลของการตรวจสอบกันอย่างจริงจัง หลายเรื่องที่ได้มีการประเมินผล

การดำเนินงานพบข้อบกพร่องเรียบร้อยแล้วแต่ก็ยังทำใหม่อยู่เช่นเดิม ผู้มีอำนาจที่พอจะผลักดันให้มีการปรับปรุงแก้ไขก็ไม่เห็น ความสำคัญของข้อเท็จจริงที่ได้จากการประเมิน หรือเมื่อมีการโยกย้ายเปลี่ยนแปลงตำแหน่งผู้บริหาร การดำเนินงานของสถานศึกษาก็มีการกำหนดงานใหม่บางเรื่องก็แตกต่างไปจากที่เคยปฏิบัติเดิม กระบวนการที่จะปรับปรุงข้อบกพร่องของการปฏิบัติงานให้เกิดความต่อเนื่องจึงไม่ประสบผลสำเร็จ เมื่อระบุจุดบกพร่องหรือข้อผิดพลาดจากขั้นตอน Check แล้วสถานศึกษาควรต้องดำเนินการต่อด้วยการปรับปรุงให้ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็น

- ปรับปรุงมาตรการความปลอดภัย เช่น เปลี่ยนแปลงขั้นตอนการทำงาน หรือเพิ่มมาตรการควบคุมความเสี่ยง

- ทบทวนนโยบายและแผนการบริหารความปลอดภัยให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

- นำข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแผนงานในรอบถัดไป

ในขั้นตอนนี้ควรมีการนำผลจากรายงานการปฏิบัติงานและการเจอด้วยการปฏิบัติจริงมาวิเคราะห์และเรียงลำดับความสำคัญของมาตรฐานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย หาแนวทางแก้ไข ปรับปรุง เพื่อที่จะนำไปวางแผนการดำเนินการต่อไปอย่างเป็นรูปธรรมตามขอบข่ายของมาตรฐานด้านอาคารสถานที่ โดยระบุวิธีการปรับปรุงให้ชัดเจนและควรจัดประชุมเพื่อปรึกษาร่วมพิจารณาหาแนวทาง และหาวิธีแก้ไขที่เหมาะสม ทำการประชาสัมพันธ์แจ้งข่าวสาร

ส่วนที่ 4 การประเมินผลรูปแบบ

จัดทำแบบประเมินความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) ความสอดคล้อง (Congruity) และความเป็นประโยชน์ (Utility) ขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อยกระดับความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยเป็นการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านนิเทศก์ ด้านท้องถิ่น และด้านบริหารการศึกษา แบบประเมินนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ (ตามเอกสารแนบท้ายรูปแบบฯ)

ตอนที่ 1 การประเมินความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) ความสอดคล้อง (Congruity) และความเป็นประโยชน์ (Utility) ขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยดำเนินการดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยค่าร้อยละ

2) วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อแบบประเมินสถานศึกษาที่ใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการแปรความค่าเฉลี่ยกำหนดเกณฑ์ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ใช้เกณฑ์การแปลความหมายเป็นช่วงคะแนน ดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง มีการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง มีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก

2.51-3.50 หมายถึง มีการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง มีการพัฒนาอยู่ในระดับน้อย

1.00-1.50 หมายถึง มีการพัฒนาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์การตัดสินความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) ความสอดคล้อง (Congruity) และความเป็นประโยชน์ (Utility) ขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไปใช้พิจารณาจากค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าไม่เกิน 1.00 ถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน สำหรับข้อเสนอแนะอื่น ๆ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ส่วนที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ

เงื่อนไขความสำเร็จในรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้ประสบผลสำเร็จในเป้าหมายที่สูงขึ้น สถานศึกษาควรให้ความสำคัญของความปลอดภัยของสถานศึกษา โดยการทำงานเป็นทีม ซึ่งคุณภาพของการบริหารจัดการจะต้องเกิดจากความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียน บุคคลภายนอกและหน่วยงานต่าง ๆ ให้การสนับสนุน เพื่อให้เกิดความคลองตัวในการดำเนินงานด้านการบริหารการจัดการด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา โดยผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน ให้ความร่วมมือเพื่อประโยชนที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน และบุคลากรในสถานศึกษา

ต่อไป โรงเรียนได้ดำเนินการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประสบความสำเร็จดังนี้

1) หน่วยงานและภาคีเครือข่าย ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา สถานีตำรวจในชุมชน โรงพยาบาล และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีส่วนร่วมให้การดำเนินงานสถานศึกษาปลอดภัยประสบผลสำเร็จตามจุดประสงค์ สอดคล้องกับวิธีการปฏิบัติงาน อย่างมีประสิทธิภาพส่งผลดี เป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวของกับการปฏิบัติงาน โดยได้รับการส่งเสริมให้มีการพัฒนาผลงานอย่างต่อเนื่องให้ปลอดภัยจากภัยทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความปลอดภัยนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม และด้านการรักษาความปลอดภัยในสุขอนามัยของนักเรียน การทำ MOU ป้องกันและต่อต้านยาเสพติดกับ สถานีตำรวจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ โรงพยาบาล และโรงเรียนเครือข่าย

2) ผู้บริหารโรงเรียน ให้การสนับสนุน ส่งเสริมให้กำลังใจ รวมถึงด้านงบประมาณอย่างเต็มที่กำหนด เป้าหมายในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมที่ชัดเจน สร้างความตระหนักและความเข้าใจแก่ทุกฝ่ายเกี่ยวข้อง ประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ตลอดจนประพฤติตนเป็นแบบอย่างแก่ครู และ นักเรียน

3) ครูทุกคนมีส่วนร่วม ให้ความร่วมมือร่วมใจอย่างเต็มที่และเต็มใจ มุ่งมั่นตั้งใจจริง และทุ่มเททั้ง แรงกายแรงใจ เพื่อพัฒนานักเรียน เป็นแบบอย่างที่ดี เอาใจใส่และให้คำแนะนำที่ดีแก่นักเรียน

4) นักเรียนให้ความร่วมมือ และมีความพร้อมในรวมกิจกรรม คิดเอง ทำเอง แก้ปัญหาเอง

5) ผู้ปกครอง ชุมชน ชื่นชมยินดี และพึงพอใจ พร้อมให้การสนับสนุนกิจกรรมอย่างดียิ่ง มีส่วนร่วมในกิจกรรม ส่งเสริมและสนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินงาน

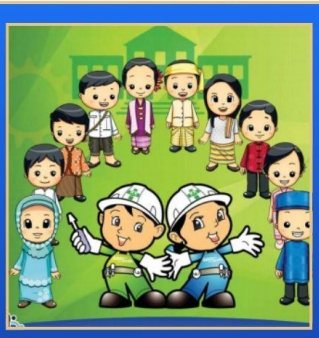
6) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องศึกษารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีกระบวนการความชัดเจน เข้าใจง่าย ไม่ซ้ำซ้อนทำงานอย่างมีระบบ มีการกำกับ ติดตามอย่างต่อเนื่อง มีการสะท้อนผลและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้มีแนวทางในการปฏิบัติที่เหมาะสมร่วมกัน

พหูน ปณ ฑิโต ชีเว

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางนงค์ลักษ์ ชุบสุวรรณ
วันเกิด	วันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2516
สถานที่เกิด	อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 116 หมู่ที่ 4 ตำบลตรำดม อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ รหัสไปรณษีย์ 32220
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะ ครูชำนาญการพิเศษ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนบ้านหนองยาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2541 ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา สถาบันราชภัฏเพชรบุรี พ.ศ. 2560 ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยปทุมธานี พ.ศ. 2568 ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต (กศ.ด.) สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พหูน ปณฺฑิโต ชีเว